

**T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
TÜRK EDEBİYATI PROGRAMI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**18. YÜZYILA AİT DİVAN TERTİBİNDE BİR NAZİRE
MECMÛASI (İNCELEME-METİN)**

**NEBİ COŞKUN
11723102**

**TEZ DANIŞMANI
Dr. Öğr. Üyesi ALİ EMRE ÖZYILDIRIM**

**İSTANBUL
2019**

**T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
TÜRK EDEBİYATI PROGRAMI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**18. YÜZYILA AİT DİVAN TERTİBİNDE BİR
NAZİRE MECMÛASI (İNCELEME-METİN)**

**NEBİ COŞKUN
11723102**

**TEZ DANIŞMANI
Dr. Öğr. Üyesi ALİ EMRE ÖZYILDIRIM**

**İSTANBUL
2019**

T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
TÜRK EDEBİYATI PROGRAMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

18. YÜZYILA AİT DİVAN TERTİBİNDE BİR
NAZİRE MECMÛASI (İNCELEME-METİN)

NEBİ COŞKUN
11723102

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih: 28.11.2019

Tezin Savunulduğu Tarih: 01.11.2019

Tez Oy Birliği ile Başarılı Bulunmuştur

Unvan Ad Soyad

İmza

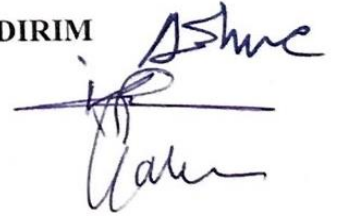
Tez Danışmanı

: Dr. Öğretim Üyesi ALİ EMRE ÖZYILDIRIM

Jüri Üyeleri

: Dr. Öğretim Üyesi İBRAHİM SONA

: Doç. Dr. MÜJGAN ÇAKIR

İSTANBUL
KASIM 2019

ÖZ

18. YÜZYILA AİT DİVAN TERTİBİNDE BİR NAZİRE MECMÛASI (İNCELEME-METİN)

Nebi Coşkun

Kasım, 2019

15. yüzyıldan itibaren Osmanlı edebiyatı sahasında gelişimini gösteren mecmûa ve mecmûa derleyiciliği 16. yüzyıldan sonra bir gelenek haline gelmektedir. Türleriyle bütün halinde incelediğimiz mecmûalar Klasik Türk edebiyatına kaynaklık etmektedir. Çalışmamızın mecmûa türleri içerisinde hem şekil hem de içerik olarak farklı olduğu, daha önce türüne rastlanmadığı tespit edilmiştir. Bu sebeple akademik çalışmalara kaynaklık edebileceğini düşündüğümüz eserin incelemesi tamamlanmıştır. 2013 yılında elimize geçen eser, cilt olarak cönk şeklinde, içerik olarak ise divan tertibinde hazırlanmış bir nazire mecmûasıdır. Eserin bazı sayfalarının eksik olması nedeniyle üzerinde mürettibine ve yazım tarihine ait bir kayıt bulunmamaktadır. Zemin şiir ve nazire şiir sahibi şairlerin şiir yoğunluklarına ve yaşadıkları yüzyıllara bakılarak hem mürettibi hakkında hem de tarihi hakkında tahminde bulunulmuştur. Her bir zemin şiire bir nazire şiir bulunan metinde daha önce örneğine nadiren rastlanan şiir türleri ve şekilleri de bulunmaktadır. Nazire mecmûamızdaki divanı olan şairlerin şiirleri, basılı divanlarıyla tek tek karşılaştırılıp aralarındaki farklar tespit edilmiştir. Bazı şairlerin eksik beyitleri ve olmayan şiirleri ortaya çıkmıştır. Bu şiir ve beyitler metin içerisinde gösterilmiş, çalışmamızın inceleme kısmında da detaylı bir şekilde örneklerle anlatılmıştır. Metin, günümüz Türkçesine transkripsiyon alfabesiyle o dönemin dil özellikleri dikkate alınarak aktarılmıştır. Şiirler aruz kalıplarıyla birlikte hazırlanmıştır. Nazire şiirlerde yer yer kalıpların uymadığı beyitler de mevcuttur. Eserin son bölümünde tespit ettiğimiz geometrik şekilli şiirlere aynı tarzda şekillerle nazire şiir yazılmıştır. Dikkat çeken şekilli şiirler üzerinde açıklamalar içerik bölümünde yapılmıştır. Metinde şiirleri bulunan şairler tablo halinde hazırlanmıştır. Şairler hakkında bilgiler de bu tablodan sonra yer almaktadır. Metinde dönemin en önemli şairleri ve şiirleri yer alırken onlara yazılan nazireler ve mürettibin yazdığı nazire şiirler yer almaktadır. Diğer yandan kaynaklarda adı geçmeyen şairlere de rastlanmıştır. Eserde dikkat çekici yönler çalışmamızda görsellerle desteklenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Mecmûa, Şiir Mecmûası, Nazire Mecmûası, Cönk, Divan Tertibinde Hazırlanmış Nazire Mecmûası, Geometrik Şekilli Görsel Şiirler, Musanna Gazel.

ABSTRACT

A *NAZİRE* COLLECTION FROM 18TH CENTURY AS *DİVAN* ORDER (ANALYSIS-TEXT)

Nebi Coşkun

November, 2019

Showing its development in the field of Ottoman literature since 15th century, *mecmua* and the compilation of poetry collection have become a tradition after the 16th century. The journals we examine with their genres are the source of Classical Turkish literature. It has been determined that within the types of collection, our study is different in both form and content and not previously encountered type. For this reason the examination of the work, which we believe could be a source of academic studies, has been completed. The work, we received in 2012, is a *nazire* collection which was prepared in the form of the conk skin and the divan in content. Due to the lack of some pages of the work, there is no record of the author and the date of writing. According to their centuries and the poetry intensities of poets who have ground poetry and nazire poetry, there is an estimation about the author and the history of poems. In the text, in which a nazire poem was found in each ground poem; the types and forms of poems, which were rarely seen before, have been also identified. The poems of the poets, who were the members in our *nazire* collection, have been compared individually with their printed divans and the differences between them have been determined. Some poets' missing couplets and non-poems have emerged. These poems and couplets are shown in the text and detailed with examples in the examination part of our study. The text was transferred to modern Turkish with transcription alphabet, considering the language features of that period. Poems were prepared with *aruz* molds. There are also poems in Nazire poems that do not fit the mold. To the poems with geometric shapes that we identified in the last part of the work, nazire poem was written with the same style shapes. Remarks on remarkable poems were made in the content section. Poets with poems in the text were prepared as a table. Information about poets takes place after this table. The most important poets and poems of the period, the *Nazires* which are written to them and nazire poems written by the typesetter are included in the text. On the other hand, poets who were not mentioned in the sources were also found. Remarkable aspects of the work were supported by visuals in our study.

Key Words: Poetry Collection (Mecmua), *Nazire* Collection, Conk, *Nazire* Collection Edited In Divan, Geometric Shaped Visual Poetry, Musanna Lyric.

ÖN SÖZ

Klasik Türk edebiyatı çalışmalarında mecmûa, şiir mecmûaları ve nazire mecmûaları öncül kaynaklar olarak kullanılmaktadır. Son yıllarda, mecmûa türleri üzerine yapılan akademik çalışmalarda yeni şiir türlerinin, yeni şairlerin ve önemli şairlerin divanlarında bulunmayan şiirlerinin ortaya çıktığı görülmektedir. Diğer yandan yeni tür mecmûaların da tespit edildiğini görüyoruz.

İncelemesini yaptığımız divan tertibinde nazire mecmûası, yapı ve içerik bakımından diğerlerinden farklı bir mecmûadır. Kendine has dış kapak ve iç tertiple hazırlanmış olan el yazması eseri bu sebeplerden dolayı tez konusu olarak seçtik. 2012 yılında Y. Ogün Beydoğan tarafından bana verilen yazmanın incelemesi ve transkripsiyon alfabesine aktarımına 2013 yılında başlanmıştır. Yapılan ön çalışmada benzer bir eserin olmadığı ve mecmûanın daha önce çalışmamış bir eser hüviyetinde olduğu görülmüştür.

Biçim bakımından cönk şeklinde olan eser, aşağıdan yukarıya açılan meşin ciltten oluşmaktadır. İçerik bakımından ise Klasik Türk edebiyatı nazım biçimleri ve türlerinden oluşmuş, divan tertibinde düzenlenmiş bir mecmûadır. Çalışmamızın ve eserin son kısımlarına doğru karşılaştığımız geometrik şekilli şiirler ve bunlara aynı şekillerle yazılmış nazire şiirler eseri daha da farklı kılmaktadır. Bazı kaynaklarda ilk kez karşılaşıldığı söylenen şiir türleri, konumuz olan bu mecmûada hem orijinal şekilleriyle hem de onlara yazılmış nazire şiir şekilleriyle karşımıza çıkmaktadır. Bu konu hakkında ayrıntılı bilgi ve örnekler “geometrik şekilli şiirler” ve “musanna’ gazeller” bölümünde verilmiştir.

Çalışmamızın Giriş bölümünde mecmûa ve nazire mecmûasının genel bir tanımı yapılmıştır. Ayrıca bu bölümde cönk-mecmûa kavramları üzerine farklı görüşler sunularak eser üzerinden örneklendirme yapılmıştır. İkinci bölüm olan mecmûalar ve mecmûa türleri üzerinden mecmûa kavramı ayrıntılı bir şekilde sunularak, mecmûanın önemi, mecmûa türleri ve tasnifleri hakkında bilgi verilmiştir. Tasnif çalışmalarından sonra şiir mecmûaları tarihi gelişimi ve önemi üzerinde durularak, bazı tasnif çalışmalarına değinilmiştir.

Eserimizin içerik ve hazırlanış özelliğiyle nazire mecmûası örneği olmasıyla bu konu hakkında ayrıntılı bilgiler verilmiştir. Daha sonra eserimizin tanıtımı yapılarak, özellikleri üzerinde durulmuştur. İçerik kısmında verilen bilgilerle birlikte örneğine az rastladığımız şiir türleri ve şekilleri, divanı olan şairlerin divanlarında bulunmayan şiirleri ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır. İmlâ özelliklerinden sonra mecmûada yer alan şairler tablo sistemiyle alfabetik olarak hazırlanmıştır. Ardından şairler hakkında kısa bilgiler sunulmuştur.

Çalışmamızın büyük bir bölümünü oluşturan metin kısmında zemin ve nazire şiirler transkripsiyon alfabesine aktararak aruz kalıplarıyla birlikte yazılmıştır. Mecmûadaki şiirler, divanı olan şairlerin divanlarıyla karşılaştırılarak aralarındaki farklar ve eksikler tespit edilerek bazı şairlerin olmayan şiirleri bulunmuştur. Mecmûadaki şairlerin dönemleri ve şiir yoğunlukları göz önünde bulundurularak eserin yüzyılı tespit edilmiştir.

Çalışma süresince bana yol gösteren ve yardımcı olan değerli tez hocam Dr. Öğretim Üyesi Ali Emre Özyıldırım'a, öneri ve görüşlerini esirgemeyen Prof. Dr. Hatice Aynur'a, saygıdeğer hocam Dr. Öğretim Üyesi İbrahim Sona'ya yüksek lisans döneminde burs aldığım Sabri Artam Vakfı'na, çalışma esnasında kaynaklarından yararlandığım İSAM Kütüphanesi idaresi ve çalışanlarına, yazma eserin sahibi Yasin Ogün Beydoğan'a ve arkadaşım Müge Gökalp'e teşekkürlerimi borç bilirim.

Ayrıca bana huzur veren, uykusuz tez gecelerimde yanımda olup bana yardımcı olan sevgili eşim Seda Coşkun'a, maddi manevi her zaman yanımda olan ailem; annem Emine Coşkun'a, babam Recep Coşkun'a minnetlerimi sunarım.

İstanbul; Kasım, 2019

Nebi Coşkun

İÇİNDEKİLER

ÖZ	iii
ABSTRACT	iv
ÖN SÖZ	v
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar LİSTESİ	ix
ŞEKİLLER LİSTESİ	x
KISALTMALAR	xi
1. GİRİŞ	1
2. MECMÛALAR ve MECMÛALARIN TÜRK EDEBİYATINA KATKISI	3
2.1. Mecnûa Kavramı.....	3
2.2. Türk Edebiyatında Mecnûa.....	4
2.2.1. Türk Edebiyatında Mecnûanın Önemi.....	5
2.3. Mecnûa Türleri ve Tasnifi.....	6
2.4. Şiir Mecnûaları.....	9
2.4.1. Nazire Mecnûaları.....	11
2.4.1.1. Nazire Mecnûalarının Önemi.....	12
2.4.1.2. Türk Edebiyatında Önemli Nazire Mecnûaları.....	13
3. 18. YÜZYILA AİT DİVAN TERTİBİNDE BİR NAZİRE MECMÛASI	15
3.1. Nûsha Tavsifi	15
3.2. Mecnûanın Yılıının ve Mürettibinin Tespiti	17
3.3. İçerik	18
3.3.1. Geometrik Şekilli Şiirler	20
3.3.2. Musanna' Gazeller	23
3.3.3. Önemli Şairlerin Dîvânında Bulunmayan Gazelleri	26
3.3.4. İmlâ Özellikleri	29

3.3.5. Mecnûada Yer Alan Şairler.....	30
3.3.5.1. Bazı Şairler Hakkında Bilgi	39
4. METİN	60
4.1. Metnin Kuruluş ve İmlâsında İzlenen Yöntem	60
4.1.1. Transkripsiyon Alfabesi	62
5. SONUÇ.....	602
KAYNAKÇA	604
EKLER.....	611
ÖZ GEÇMİŞ.....	616

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1:	Mecmûadaki şiirlerin nazım biçimlerine göre dağılımı.....	19
Tablo 2:	Mecmûada yer alan şairlerin listesi ve şiir numaraları	30
Tablo 3:	Transkripsiyon Alfabetesi.....	62

ŞEKİLLER LİSTESİ

- Şekil 1:** Şahin Giray'ın geometrik şekilli zemin şiiri..... 21
- Şekil 2:** Medhî'nin Şahin Giray'a yazdığı geometrik şekilli nazire şiiri 22
- Şekil 3:** Emrî'nin musanna ' gazeli ve Medhî'nin naziresi 24

KISALTMALAR

AGD	: Âgâh Divanı
AHD	: Ahdî Divanı
AHİD	: Âhî Divanı
AMD	: Ahmedî Divanı
ARFD	: Ârif Divanı
ATD	: Nevîzâde Atâyî Divanı
BD	: Bâkî Divanı
BHD	: Behiştî Divanı
bkz.	: Bakınız
BLD	: Belîğ Divanı
CFD	: Tâcizâde Cafer Çelebi Divanı
CMD	: Cemî Divanı
CMSD	: Cem Sultan Divanı
CVD	: Cevrî Divanı
d.	: Doğum tarihi
ED	: Emrî Divanı
END	: Enverî Divanı
FGD	: Figânî Divanı
FHMD	: Fehîm Divanı
FKD	: Fâik Divanı
FND	: Fennî Divanı
FSD	: Fasîh Divanı
FTD	: Fıtnat Divanı
FVD	: Fevrî Divanı
FZD	: Fuzûlî Divanı
FZLD	: Fazlî Divanı
G	: Gazel
GD	: Şeyh Gâlib Divanı
HCD	: Hicrî Divanı
HD	: Hâletî Divanı

HMD	: Hamîd Divanı
HRD	: Hayretî Divanı
HRMD	: Hârîmî Divanı
HSBD	: Hasîb Divanı
HŞD	: Haşmet Divanı
HVD	: Hevâyî Divanı
HZD	: Hâzık Divanı
İSD	: İshâk Divanı
İÜ	: İstanbul Üniversitesi
İZD	: İzzetî Divanı
KBD	: Kabûlî Divanı
KDD	: Kadrî Divanı
KLD	: Kelim Divanı
KMD	: Kâmî Divanı
KND	: Kânî Divanı
KŞD	: Kâşif Divanı
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
MHD	: Mihrî Divanı
MND	: Münîf Divanı
MSD	: Mesîhî Divanı
MUD	: Muîdî Divanı
MZD	: Mezâkî Divanı
NCD	: Necâtî Divanı
ND	: Nâbî Divanı
NDMD	: Nedîm Divanı
NFD	: Nefî Divanı
NHFD	: Nahîfî Divanı
NKD	: Nâilî Divanı
NSD	: Nesîmî Divanı
NŞD	: Neşâtî Divanı
NŞTD	: Neşet Divanı
NVD	: Nevî Divanı
NVSD	: Nevres Divanı
RGD	: Koca Ragıb Paşa Divanı
RHD	: Rahmî Divanı

RHİD	: Rûhî Divanı
RŞD	: Râşid Divanı
SBD	: Sâbir Divanı
SBRD	: Sabrî Divanı
SBTD	: Sâbit Divanı
SND	: Sunî Divanı
SZD	: Sezâyî Divanı
ŞHD	: Şûhî Divanı
ŞHRD	: Şehrî Divanı
ŞMD	: Şemî Divanı
ŞMSD	: Şemsî Divanı
ŞNSD	: Şinâsî Divanı
TDK	: Türk Dil Kurumu
TDV	: Türkiye Diyanet Vakfı
TLD	: Tâlib Divanı
UBD	: Ubeydî Divanı
ULD	: Ulvî Divanı
UMD	: Ümîdî Divanı
VCD	: Vecdî Divanı
VCHD	: Vecîhî Divanı
VHBD	: Vehbî Divanı
VHD	: Vahdetî Divanı
VSMD	: Vesîm Divanı
VYD	: Veysî Divanı
YHD	: Şeyhülislam Yahyâ Divanı
YTMD	: Yetîmî Divanı
ZTD	: Zatî Divanı

1. GİRİŞ

Klasik Türk edebiyatının birincil derece kaynaklarına örnek gösterebileceğimiz “mecnûa” ve onun da özelinde “nazire mecmûaları” edebiyatımızda önemli bir yere sahiptir. Bugünkü anlamından farklı olarak “mecnûa” birçok anlam taşımaktadır; toplanma, toplanıp biriktirilmiş şeylerin hepsi, seçilmiş yazılardan bir araya getirilerek oluşturulmuş yazma kitap anlamına gelmektedir¹. Yazma metinlerin içinde; şiir parçaları, kasideler, naatlar, gazeller, nazireler, rubailer, fetvalar, hadisler, dualar, risaleler, tarihler, hutbeler, burçlar, kehanetler, fallar, ilaç tarifleri, yemek tarifleri, tıpla ilgili bilgiler, hikâyeler, mektuplar, söz ve deyişler gibi örneğini çoğaltabileceğimiz konular mevcuttur. Derleyicinin kendi beğenisine göre hazırladığı bu metinler bazen düzenli bazen de düzensiz bir şekilde toplanmış olabilir.

Şiir mecmûaları, derlendikleri dönemin edebi beğenisini, kültürel temayülünü, beğenilen şairlerini ve şiirlerini ortaya koymaktadır. Özellikle nazire mecmûalarında zemin şiir ile nazire şiir ilişkisi önemlidir. Nazirecilik, dönemin “şair okulu” diyebileceğimiz bir sistemi oluşturmaktadır². Bir şair, sevdiği ve saydığı diğer bir şairin manzum eserini hem kafiye hem de ölçü bakımından benzetmeye çalışır. Bu da o şairin şiir gelişiminde ve sanatının gelişmesinde önemli bir rol oynar. Ayrıca dönemin önemli şairlerini tespit etmek için de bizlere yardımcı olur. Şairlerin divanlarında olmayan şiirlerinin tespitinde, divan ya da divançe derlememiş şairlerin unutulması muhtamel şiirlerinin tespit edilmesinde de bizlere olanak sağlamaktadır³.

Mecnûanın sadece Klasik edebiyatımızda değil; Türk Halk edebiyatı, Tekke ve Tasavvuf edebiyatında da ciddi bir yeri vardır. Türk edebiyatının birer hazinesi olması sebebiyle “cönk-mecnûa” başlığı araştırmacılar tarafından tartışma konusu olarak yerini korumaktadır.

¹ Günay Kut, “Mecmua”, **Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi**, C.6, İstanbul: Dergâh Yayınları, 170-177

² Cemal Kurnaz, **Osmanlı Şair Okulu**, Ankara: Birleşik Yayınevi, 2007.

³ Örnek için bkz. Hatice Aynur, **15. Yüzyıl Şairi Çâkerî ve Dîvânı**: İnceleme-Tenkitli Metin İstanbul:1999, 11-13,31-48.

Cönk, çoğunlukla Halk edebiyatı ürünlerini içeren, uzunlamasına açılan, dar, uzun yazma mecmûalara verilen isimdir. İnce uzun olması sebebiyle “sığır dili, dana dili” diye adlandırılır⁴. Buna rağmen birçok cönkte divan şairlerinin şiirleri de bulunmaktadır. Cönk kelimesi; gemi, sefine, keştî, mecmûa ile eş anlamda kullanıldığı ve diğer sözlüklerde de hangi anlamlara geldiği kaynaklarda görülmektedir⁵. Diğer yandan Halk edebiyatında cönk, mecmûanın karşılığına gelse de mecmûalar; tertip düzeni, nazım şekilleri, metnin sağlamlığı ve imlâ açısından cönklerden ayrılmaktadır⁶. Özelden genele gidecek olursak birbirinden etkilenen biçimlerin, türlerin ve terimlerin Türk edebiyatına katkısı görmezden gelinemez. Bütün olarak mecmûalar edebiyat tarihimizin ve dönemin şiirsel tarihinin aydınlatılmasında bizlere yol göstermektedir.

⁴ M. Sabri Koz, “Cönk”, **Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi**, C.2, İstanbul: Dergâh Yayınları, 1977, 83-85.

⁵ O. Şaik Gökyay, “Cönkler Üzerine”, **Eski, Yeni ve Ötesi**, İstanbul: İletişim Yayınları, 1995, 73-122.

⁶ Atabey Kılıç, “Mecmûa Tasnifine Dair”, **Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII Mecmûa: Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı**, Haz. Hatice Aynur ve diğ. , İstanbul: Turkuaz, 2012, 75-76.

2. MECMÛALAR ve MECMÛALARIN TÜRK EDEBİYATINA KATKISI

2.1. Mecmûa Kavramı

Mecmûa, “dağınık şeylerin toplanması, bir araya getirilmesi, toplamak” anlamına gelen Arapça cem‘ kökünden gelmektedir. Toplanmış, derilmiş, bir araya getirilmiş demektir. Osmanlı Türkçesi’nde cerîde, defter, cüzdan isimleri de aynı anlamda kullanılmıştır⁷. “Anlam olarak biriktirilmiş şeylerin hepsi, aynı veya farklı türden metinlerin seçilerek bir araya getirilmesiyle oluşturulan yazma kitapların tümüne verilen isimdir”⁸. “Mecmûalar, genelde bir veya birden fazla şair ya da yazara ait çeşitli şekil ve hacimlerdeki dini, din dışı, şiir veya nesirden oluşan metinlerin bir araya getirilerek oluşturulduğu derleme kitaplardır”⁹.

Mecmûa türü eserlerin gelişim süreci içerisinde mecmûa derleyiciliğinin Hz. Peygamber’e ait hadislerin bir külliyat haline getirilmek istenmesiyle; hadislerin kayıt altına alınıp derleyicilerin bireysel ilgi alanları doğrultusunda tertip ve tasnifiyle başladığını görüyoruz¹⁰. Mecmûalar önceleri önemli bilgilerin düzensiz bir şekilde yazıldığı not defteri formundan daha sonraları ise düzenli ve sistemli bir şekilde derleyicilerin zevkine göre oluşturdukları eserler haline gelmiştir. Mecmûalar Arapça, Farsça, Türkçe olarak ayrı dillerde kaleme alındığı gibi derleyicinin ve derlenen metnin diline göre bu dillerin ikisinin veya üçünün bir arada kullanıldığı metinler de vardır.

Mecmûaların muhtevasında farklı türde biçim ve eserler bulunduğu gibi tek bir tür ve şekilde de mecmûalar bulunmaktadır. İçeriklerine, biçimlerine göre şiir mecmuaları: “(mecmû‘a-i eş’âr), risale mecmûaları (mecmû‘a-i resâ‘il), hadis mecmûaları (mecmû‘a-i ehâdis), fetva mecmûaları (mecmû‘a-i fetâvâ), hutbe mecmûaları (mecmû‘a-i huteb), dua mecmûaları (mecmû‘a-i ed‘iye), tıpla ilgili mecmûalar (mecmû‘a-i tıb), tarih manzumelerinin olduğu mecmûalar (mecmû‘a-i tevârih), letaif

⁷ Mustafa Uzun, “Mecmûa”, TDV İslâm Ansiklopedisi, C.28, Ankara: TDV, 2003, 265-267.

⁸ Kut, *age*, 170

⁹ Uzun, *age*, 265-267.

¹⁰ Uzun, *age*, 265-267.

mecmûaları (mecnû‘a-i letâif), hikāye mecmûaları (mecnû‘a-i hikāyât), münşeât mecmûaları (mecnû‘a-i münşe ‘ât), mûsıkî ile ilgili mecmûalar (mecnû‘a-i mûsıkî, mecnû‘a-i beste), kaside mecmûaları (mecnû‘a-i kasâ‘id), naat mecmûaları (mecnû‘a-i nu‘ût), gazel mecmûaları (mecnû‘a-i gazeliyât), nazire mecmûaları (mecnû‘a-i nezâir), rubai mecmûaları (mecnû‘a-i rubâ‘iyât), şairlerin divanlarını barındıran mecmûalar (mecnû‘a-i devâin) ve bazı kişisel mecmûaların sınıflandığı görülmektedir”¹¹.

2.2. Türk Edebiyatında Mecmûa

Klasik Türk edebiyatı gelişimi içerisinde mecmûa, 15. yy. dan itibaren dikkat çekmeye başlamıştır. Derleyiciler tarafından rağbet görmesiyle 16. yy. dan sonra sayı ve çeşitlerinin arttığı söylenebilir. Daha çok Osmanlı ve İran sahasında rağbet gördüğü düşünülen mecmûaların boyutları, cildi, yazısı, kalitesi gibi vasıflarının farklı olduğu görülmektedir. Bir kısmı karalama defteri tarzında düzensiz metinlerden meydana gelirken, bir kısmı da düzenli ve özenli metinlerden meydana gelmiştir. Düzensiz metinlerin çoğu derleyicileri tarafından özensiz el yazısıyla yazıldığı için okunaksız ve hatalarla doludur. Bu gibi metinler babadan oğula ya da miras yoluyla başkalarına geçmesi nedeniyle farklı kişilerin yazılarına maruz kalmıştır¹². Kişilerin kendi zevklerine göre asıl metine müdahale etmeleri metnin içeriğini farklılaştırmış olabilir. Bunu yazıların değişiminden veya konunun değişmesinden testip edebiliriz. Haliyle bu durum bazı mecmûaları güvenilirmez metinler haline getirmiştir.

İçerik ve şekil olarak farklı olan mecmûalar 16. yy. dan itibaren “defterü’l-kütüb”lerde, kataloglarda, günümüzde ise de “mecmûat, mecmûalar” başlığı altında tasnif edilmiştir. Bazı tasniflerde de “dergiler” başlığı altında toplanmıştır¹³.

Mecmûaların edebiyatımıza dair öneminden ilk bahsedenlerden biri Ali Canip Yöntem olmuştur. Mecmûalarda bir eserin en eski metnine ulaşılabilirdiği için bu metnin önemli olduğunu söylemiştir. Ayrıca “tezkire-mecmua” arasında bir karşılaştırma yaparak; tezkirelerin bazen abartılı bilgilerle bizi yanıltacağını, o şair hakkında doğru bilgi

¹¹ Kamil Ali Gıynaş, “Şiir Mecmuaları Hakkında Yapılan Çalışmalar Bibliyografyası”, **Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi**, Konya: 2011, 246-247.

¹² Uzun, **age**, 265-267.

¹³ Ahmet Ateş, **İstanbul Kütüphanelerinde Farsça Manzum Eserler**, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1968, 537-555

edinebilmek için o dönemde kaleme alınmış mecmûaların incelenmesi gerektiğinin üzerinde durmaktadır¹⁴.

2.2.1. Türk Edebiyatında Mecmûanın Önemi

Sözlüklerde ve çeşitli kaynaklarda mecmûa farklı şekillerde tanımlanmış, farklı adlandırılmalarda bulunulmuşsa da edebiyatımız için yapı taşı görevi görmektedir. Son yıllarda yapılan çalışmalarda bunun karşılığının alındığını görüyoruz. Mecmûa türünün önemi:

“a. *Kayıp olan bir eser mecmûaların içinde ortaya çıkabilir.*

b. *Şairin divanına koymadığı veya daha sonra yazdığı yazılar elden ele geçerek mecmûalarda yer alabilir.*

c. *Divanı olmayan bir şairin şiirleri dağınık veya toplu bir şekilde bu mecmûalarda bulunabilir¹⁵.*

ç. *Kaynaklarda adı geçmeyen, unutulmuş şairlerin şiirleri mecmûalarda bulunabilir.*

d. *Mecmûalar arasında bilinmeyen, bilinse de farklı nüshaları tespit edilemeyen eserlerle de karşılaşılır.*

e. *Bilinmeyen veya kullanılmayan nazım şekilleri, örneği görülmeyen kafiye şekilleri, farklı bend yapıları; yeni türler, kullanımına rastlamadığımız aruz kalıpları gibi örneklerle de mecmûalarda karşılaşılabilir.*

f. *Şairlerin hayatıyla ilgili önemli bilgilere yer verilebilir. Şairin ölüm tarihiyle ilgili bir manzume, derkenara düşülmüş bir bilgi notu veya şiir başlığı olabilir.*

g. *Bir şairin şiirlerinin yoğun olduğu bir mecmûada derleyicisinin o şair olabilme ihtimali güçlenmektedir. Bu tür mecmûalar edebiyat tarihi araştırmaları için önemli bir yer tutmaktadır.*

h. *Mecmûalar kişisel beğenilere göre tertip edilen eserler olduğu için derleyeni belli kişiler tarafından toplanan mecmûalarda o kişinin şiir ve sanat zevkini fark ederken, dönemin genel beğenisi hakkında bilgiye sahip olabiliriz.*

¹⁴ Ali Canip Yöntem, “Edebiyat Tedkiklerinde Mecmûaların Rolü”, **Prof. Dr. Ali Canip Yöntem’in Eski Türk Edebiyatı Üzerine Makaleleri**, Haz. Ahmet Sevgi-Mustafa Özcan, İstanbul: Sözler Yayınları, 1996, 486-490.

¹⁵ Kut, **age**, 170.

j. *Bazı mecmûa yapraklarında edebiyat dışı konular karşımıza çıkabilir*¹⁶.

2.3. Mecmûa Türleri ve Tasnifi

Mecmûaların şekil, muhteva ve çeşitli yönleriyle değerlendirilmesiyle bazı tasnif denemeleri bulunmaktadır. Buna rağmen ortak bir tasnif hala mevcut değildir. İlk tasnif çalışması Agâh Sırrı Levend'e aittir. Muhteva açısından yapılan bu tasnif ilk olması bakımından önemlidir:

“a. *Nazîreler mecmûaları,*

b. *Meraklılarca toplanmış, birer antoloji niteliğinde seçme şiirler mecmûaları,*

c. *Türkü konularındaki risalelerin bir araya getirilmesiyle meydana gelen mecmûalar,*

ç. *Aynı konulardaki eserlerin bir araya getirilmesiyle meydana gelen mecmûalar,*

d. *Tanınmış kişilerce hazırlanmış, birçok yararlı bilgileri, fıkraları ve özel mektupları kapsayan mecmûalar*”¹⁷.

İkinci tasnif denemsi ise Günay Kut'a aittir. Sınıflandırma şu şekildedir:

“a. *Nazîre mecmûaları.*

b. *Seçme şiir mecmûaları (mecnû‘a-i eş‘âr, mecnû‘a-i devâvîn).*

c. *Aynı konuların bir araya gelmesiyle oluşan mecmûalar (mecnû‘a-i edviye, ...).*

ç. *Karışık mecmûalar (Nazım-nesir karışık olabilir. Ayrıca Arapça, Türkçe, Farsça gibi farklı dillerde de yazılmış olabilir.)*

d. *Tanınmış kişilerce veya derleyeni belli kişilerce hazırlanmış mecmûalar*”¹⁸.

Üçüncü tasnif, Atabey Kılıç tarafından beş ana başlıkta sınıflandırılmış geniş bir tasniftir:

“1. *Cilt ve Tertip Hususiyetleri Bakımından*

1.1. *Cönkler*

1.2. *Mecmûalar*

¹⁶M. Fatih Köksal, “Şiir Mecmûalarının Önemi ve MESTAP”, *Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII Mecmûa*: Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı, Haz. Hatice Aynur ve diğ. , İstanbul: Turkuaz, 2012.

¹⁷ Agâh Sırrı Levend, *Türk Edebiyatı Tarihi*, C.1, İstanbul: Dergâh Yayınları, 2014, 166-167.

¹⁸ Kut, *age*, 170-174.

1.2.1. Tertip durumuna göre mecmûalar

1.2.1.1. Mürettep mecmûalar

1.2.1.2. Mürettep olmayan mecmûalar

1.2.2. Mürettip (derleyen) durumuna göre mecmûalar

1.2.2.1. Mürettibi (derleyeni) bilinen mecmûalar

1.2.2.2. Mürettibi bilinmeyen mecmûalar

1.2.3. Aynı zümreye mensup şahsiyetlerin eserlerinin toplandığı mecmûalar

2. Şekil Bakımından

2.1. Manzum metinler mecmûaları

2.1.1. Kaside mecmûaları

2.1.2. Gazel mecmûaları

2.1.3. Nazire Mecmûaları

2.1.4. Mu ‘ammâ mecmûaları

2.1.5. Manzum lugât mecmûaları

2.1.6. İlâhî mecmûaları

2.1.7. Şehrengiz mecmûaları

2.1.8. Na ‘t mecmûaları

2.1.9. Hilâye mecmûaları

2.1.10. Mi ‘râciyye mecmûaları

2.1.11. Matla ‘ mecmûaları

2.1.12. Mersiye mecmûaları

2.1.13. Çeşitli mesnevilerden seçkileri barındıran mecmûalar

2.1.14. Güfte mecmûaları

2.1.15. Müstezâd mecmûaları

2.1.16. Tarih mecmûaları

2.1.17. Musammat mecmûaları

2.1.18. *Kıt‘a ve rubâ‘î mecmûaları*

2.1.19. *Dîvân mecmûaları*

2.2. *Mensur metinler mecmûaları*

2.2.1. *Lugaz mecmûaları*

2.2.2. *Fetva mecmûaları*

2.2.3. *Tefsir mecmûaları*

2.2.4. *Şerh mecmûaları*

2.2.5. *Sakk mecmûaları*

2.2.6. *Mekân tasvirlerini içeren mecmûalar*

2.2.7. *Münşe‘ât mecmûaları*

2.2.8.1. *Derleme münşe‘ât mecmûaları*

2.2.8.2. *Tek şahsa ait inşa örneklerinden oluşan münşe‘ât mecmûaları*

2.3. *Karışık manzum ve mensur eserler mecmûaları*

2.3.1. *Fevâid ve eş‘ar mecmûaları*

2.3.2. *Farklı türleri barındıran mecmûalar*

3. *Dil Bakımından*

3.1. *Arapça mecmûalar*

3.2. *Farsça mecmûalar*

3.3. *Türkçe mecmûalar*

3.4. *Cönk dili mecmûalar*

4. *Muhteva Bakımından*

4.1. *Din*

4.2. *Tasavvuf*

4.3. *İlm-i nücûm / fal ve remil*

4.4. *Hikâye / latîfe*

4.5. *Hezel ve hiciv*

4.6. Edviye

4.7. Mûsıkî

4.8. Hat ve kitâbet

5. Şahısların Tertip Ettiği veya Şahıslar İçin Tertip Edilen Mecnûalar¹⁹.

Bu değerli sınıflandırmaya ek : “Nazire mecnûaları” maddesine alt başlık olarak “Divan tertibinde hazırlanmış nazire mecnûaları” eklenebilir.

2.4. Şiir Mecnûaları

Şiir mecnûaları 15. yy. dan itibaren Osmanlı edebiyat sahasında gelişimini sürdürmüştür. Mecnûaların bir türü olan şiir mecnûaları (mecnû‘ a-i eş‘ ar) , nazire mecnûaları (mecnû‘ a-i nezâ‘ ir) ile birlikte Klasik Türk edebiyatı tarihini ilgilendiren kısmını oluşturmaktadır. “Nazım şekli veya nazım türü birliği aranmaksızın derlenmiş manzum metinlerden oluşan şiirler topluluğuna şiir mecnûası denmektedir”²⁰. Yazma eser kütüphanelerinde sayıca fazla olan şiir mecnûaları, günümüzde çalışmalara kaynaklık etmektedir. Kütüphanelerde “Şiir mecnûası” adı altında kayıtlı olabilecekleri gibi genellikle “mecnû‘ a-i eş‘ ar, macmû‘ atü‘ l-eş‘ ar” olarak kayıtlıdır. Bunların 19.ve 20. yy. başlarında “şiir defteri” olarak kaydedildiği de görülmüştür²¹. Bu metinler, şiir antolojisi olarak kabul edilebilir. Bu eserler kaleme alındığı dönemin ve aynı zamanda mürettibin edebiyat ve sanat zevikini yansıtmaktadır. Ayrıca şairin dönem içinde gördüğü itibarı ve saygınlığını bizlere göstermesi bakımından önemlidir²². Şiir mecnûalarının derlenmesinde en önemli unsur mürettibin şiir zevkidir. Şiir mecnûalarında çeşitli şairlerin türlü nazım şeklindeki şiirleri bir araya getirilirken genellikle belli bir sıra ve kural gözetilmemektedir. Şairler farklı mezheplerden, farklı etnik guruplardan ve farklı meslek sınıflarından; şiirler değişik nazım şekillerinde, şiir dili Türkçe’nin dışında Farsça ve Arapça olabilir²³.

Şiir mecnûaları derleyiciler tarafından tertip edilse de bu derleyiciler bazen şairler olabilir. Böylece mecnûaya kendi şiirlerinden de örnekler koyabilirler. Ayrıca

¹⁹ Kılıç, **age**, 81-95.

²⁰ Köksal, **age**, 411-412.

²¹ Köksal, **age**, 412.

²² Yaşar Aydemir, “Metin Neşrinde Mecnûaların Rolü ve Karşılaşılan Problemler”, **Turkish Studies**, Türkoloji Araştırmaları 2: 2007, 123-135

²³ Köksal, **age**, 412.

mecmûalar sipariş üzerine de yazdırılmıştır. Bazen beğenilen mecmûalar çoğaltıldığı için farklı nüsha örnekleri çıkmaktadır. Çalışmalarda genellikle karşılaşılan sorunlardan biri de şiir mecmûası yapraklarının farklı noktalardan düşmüş, koparılmış, yıpranmış, kesilmiş, yakılmış olmasıdır. Bazen de uzun yıllar sonra farklı ellere geçen mecmûaların, kişilerin karalamalarına ya da üzerinde başka el yazılarıyla şiir denemelerine maruz kaldığı görülmektedir. Şiir mecmûalarının üzerinde genellikle yazım tarihine ilişkin kayıtlar bulunmamaktadır. Bu kayıtlara ferağ, ketebe, istinsah kaydı da denmektedir. Ayrıca derlendiği tarihin tespiti de oldukça zordur. Bu yüzden şairlerin yaşadıkları dönemden, mecmûanın fiziki durumundan, üzerinde bulunan küçük notlardan, şiiri en fazla olan şairin şiirlerinden hareketle tahminde bulunabiliriz.

Şiir mecmûalarında sadece şiirler mevcut değildir. “Boş sayfalarda çeşitli dualar, tılsımlar, ilaç terkip ve tarifleri, bazı din büyüklerinin sözleri, padişahların cülus veya ölüm tarihleri, çeşitli mektup örnekleri, soy kayıtları, mecmûa sahibinin aile ve akrabalarıyla ilgili doğum ve ölüm tarihleri gibi bazı bilgi notları bulunmaktadır”²⁴.

Şiir mecmûalarında sadece gazel veya kaside türü şiirler değil, mesnevi tarzında yazılan şiirler de görülür. Bazen de birkaç şairin divanını ihtiva edebilir²⁵. Belirli nazım şekilleri veya nazım türlerinden şiirlerle oluşturulan mecmûalar da vardır. Bunlara örnek olarak: İlâhi mecmûaları (mecnû‘a-i ilâhiyât), kaside mecmûaları (mecnû‘a-i kasâid), nazire mecmûaları (mecnû‘a-i nezâir), naat mecmûaları (mecnû‘a-i nuût), gazel mecmûaları (mecnû‘a-i gazeliyât), beyit ve müfret mecmûaları (mecnû‘a-i ebyât, mecnû‘a-i müfredât), şarkı mecmûaları (mecnû‘a-i şarkiyât), muamma mecmûaları (mecnû‘a-i mu‘ammeyât), tarih manzumeleri (mecnû‘a-i tevârih), vefât tarihleri (mecnû‘a-i vefayât) gösterilebilir²⁶.

Ayrıca şiir merkezli olarak derlenen mecmûaların; içerdikleri şiirlerin nazım şekillerine, türlerine ve nazire olmalarına göre üç başlık altında değerlendirilğini görmekteyiz. Bu değerlendirmenin akabinde Mehmet Gürbüz’ün şiir mecmûaları üzerine yaptığı tasnif, ana başlıklarıyla şu şekildedir:

“1. Şiirleri şekil özelliklerine göre oluşturan şiir mecmûaları

2. Şiirleri konularına göre oluşturan (tematik) şiir mecmûaları

²⁴ Köksal, **age**, 412.

²⁵ Kut, **age**, 171-172.

²⁶ Köksal, **age**, 413-414.

3. Nazire mecmûaları

4. Şairlerin aidiyeti/mensubiyeti esasına göre hazırlanan mecmûalar

5. Bir mensubiyet ilişkisi gözetmeksizin belirli şairlerin Divânlarını/şiiirlerini bir araya getirmeyi amaçlayan mecmûalar”²⁷.

2.4.1. Nazire Mecmûaları

Klasik Türk edebiyatı tarihinin şairler tezkiresi kadar son derece önemli eserlerinden biri de nazire mecmûalarıdır. Kütüphanelerde ve kişisel kitaplıklarda bulunan nazire mecmûalarının ayrıntılı ve sistemli incelemelerden sonra edebiyat tarihimize ciddi katkılar sağlayacağı ve sağladığı şüphesizdir.

“Nazire, Arapça “nazara” (n z r) kökünden türemiş bir kelimedir”²⁸. Başlıca sözlüklerde ve edebiyat kitaplarında nazirenin açıklamasına bakacak olursak: “Bir şeye benzemek üzere yapılan şey, örnek, misl, karşılık; bir şairin bir şiiirini takliden söylenilen şiiir”²⁹, “Başka nesneye müşâbih ve mümasil olan nesne; bir şairin şiiirine müşâbih olmak kastıyla nazm ve tertip olunan şiiir”³⁰, “Bir edebi eserin aynısı”³¹, “Bir şairin manzum bir eserine aleksar gazeline aynı vezin ve kafiyyede olmak üzere yazılan benzer şiiirdir”³² şeklindedir.

Arap edebiyatında nazire türü muâraza kelimesiyle karşılık bulmaktadır. Muâraza: “Bir işi birinin yaptığı gibi yapmak, taklit etmek”³³ anlamına gelmektedir. “Fars edebiyatında ise istiğbâl, cevâb, tazmîn gibi terimler karşılığında kullanılmış, istikbal bazen tazmîn ve derc kelimeleri ile aynı kabul edilmiştir”³⁴.

Türk edebiyatında ise bir şairin manzum bir eserine başka bir şair tarafından aynı vezin ve kafiyyede yazılan şiiirdir. Genellikle bir şairin kendine örnek aldığı şairin şiiirini “model-zemin şiiir” olarak; vezin, kafiye ve muhteva benzerliklerine bağlı kalıp yazdığı şiiirlerdir. “Nazire yazmak yerine bazen tanzir etmek, nazire deme, cevap deme,

²⁷ Mehmet Gürbüz, “Şiiir Mecmûaları Üzerine Bir Tasnif Denemesi”, **Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII Mecmûa**: Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı, Haz. Hatice Aynur ve diğ. , İstanbul: Turkuaz, 2012, 107-113

²⁸ M. Fatih Köksal, **Sana Benzer Güzel Olmaz**; Divan Şiiirinde Nazire, Ankara: Akçağ Yayınları, 2006, 13

²⁹ Şemseddin Sami, **Kâmûs-i Türkî**, İstanbul: İkdâm Matbaası, 1317, 1464.

³⁰ Hüseyin Remzi, **İlâveli Müntehabât-ı Lugât-ı Osmâniyye**, C.2 İstanbul: 1304, 486.

³¹ İsmail Durmuş, “Nazire”, **TDV İslam Ansiklopedisi**, Ankara: TDV, 2003, 455-458.

³² Tahir Olgun, **Edebiyât Lügati**, İstanbul: Enderun Kitabevi, 1984, 114.

³³ Durmuş, **age**, 455.

³⁴ Mustafa Çiçekler, “Nazire”, **TDV İslam Ansiklopedisi**, Ankara: TDV, 2003, 458.

*cevap verme gibi tabirler de kullanılmıştır*³⁵. Bazen de şairlerin yazmak istediği şiir için okuma, inceleme, ezberleme gibi çalışmaları tamamladıktan sonra taklit ve nazire yoluyla şiir yazma becerisine “meşk” denilmektedir³⁶. Nazire yazana nezire-gû, nazire-perdâz denilmiş, model-zemin olarak alınan şiirin tam zıddını yazmaya da nakîza adı verilmiştir³⁷. Nazire geleneğinde şairler model olarak aldıkları şiiri ve şairi geçmeye çalışmıştır. Kimi şair bunu başarırken kimisi de o mertebeye ulaşamamıştır.

Bütün bu şiirler şairin ya da mürettibin zevkine göre bir araya getirilerek nazire mecmûaları oluşturulmuştur. Nazire mecmûalarının toplanmasında daha önce de bahsettiğimiz gibi belli bir kural bulunmamaktadır. Burada önemli olan nazire şiir ve zemin şiir arasındaki ilişkidir. Bazı mecmûalarda zemin şiire birden fazla nazire yazıldığı görülmektedir. Bazen de tertipli olarak bir zemin şiire bir nazire şiiri yazıldığı görülür. Çalışmamız bu noktada tertipli olarak hazırlanmış nazire mecmûalarına örnek olarak gösterilebilir. Her bir zemin şiire bir nazire şiir yazılmıştır.

Nazire mecmûalarında karşılaşılan sorunlardan biri de hangi şiirin nazire hangi şiirin zemin şiir olduğudur. Bazen nazire yazılan şiirlerin ilk beyitinde ya da son beyitinde şairin kime nazire yazdığı “pey-revlik etmek ya da tanzir etmek” şeklinde belirtilmektedir. Medhî'nin Koca Ragıp Paşa'ya yazdığı nazire: “*Râğıba peyrevlik eyle Medhiyâ ol ehl-i dil himmet-i / 'Âlîdür anuñ saña da tahsîn olur*” (G.182/7)

Medhî'nin Kabûlî'ye yazdığı nazire: “*Medhiyâ sen de Kabûlî'ye éderseñ tanzîr / Açılır genc-i nihānuñ cevherüñ kanı çıkar*” (G. 92/7)

Örneklerde gördüğümüz gibi şairler bazen nazire yazdıklarını açıkça söylemektedir. Nazire mecmûalarında bazen model şiir ile nazire şiirin farklı nazım şekillerinde yazıldığı görülmektedir. Genellikle nazire mecmûalarında karşımıza çıkan nazım şekilleri gazeller ve kasidelerdir. Farklı nazım şekillerinde yazılmış nazireler ve bunların toplandığı mecmûalar da vardır³⁸.

2.4.1.1. Nazire Mecmûalarının Önemi

Mecmûalar özelinde de nazire mecmûaları dönemin sanat anlayışını, sanat zevki ve ihtiyaçlarını bize göstermektedir. Halk tarafından tanınmış şairlerin saklı kalmış

³⁵ M. Fatih Köksal, “Nazire”, **TDV İslam Ansiklopedisi**, Ankara: TDV, 2003, 456.

³⁶ Kurnaz, **age**, 32.

³⁷ Köksal, **age**, 456.

³⁸ Ayrıntılı bilgi için bkz. M. Fatih Köksal, **Sana Benzer Güzel Olmaz**; Divan Şiirinde Nazire, Ankara: Akçağ Yayınları, 2006, 21-63.

eserlerini, tezkirelerde divan sahibi olarak geçen fakat divanı bulunamayan şairlerin şiirlerini ya da şairin divanının dışında yazmış olduğu şiirleri; şairlerin hangi şairlerden etkilenererek şiir yazdığını bu tür mecmûalar sayesinde tespit edebiliriz. Ayrıca derleyicilerin şiirle ilgilendiği için müretteplerin düştükleri imla hatalarının mecmûalarda az görüldüğü bu sebeple divanlardan daha güvenilir kaynaklar olduğu görüşü bulunmaktadır³⁹. Nazire mecmûaları adına kaynaklarda rastlamadığımız şairleri edebiyat tarihimize kazandırmaktadır. Bu mecmûalar sayesinde tezkirelerde adını duymadığımız şairlerin yaşamlarını, dostluklarını, mesleklerini, memleket ve akrabalık ilişkilerini öğrenebilmekteyiz. Diğer yandan derlendikleri dönemin şairlerinin nazirelerini bulundurmasından o dönem hakkında da bilgi edinebiliriz⁴⁰.

2.4.1.2. Türk Edebiyatında Önemli Nazire Mecmûaları

a. **Mecmûatü'n-nezâir**: Türk edebiyatında ilk nazire mecmûası örneğidir. Ömer bin Mezid tarafından 1436-37 yılında derlenmiştir. Tek orjinal nüshası Londra School of Oriental and African Studies Library'de 27.689 numarada kayıtlıdır. Mecmûada 84 şaire ait 397 şiir bulunmaktadır. Mürettip kendi şiirlerine de metinde yer vermiştir. Şiirler aruz bahirlerine göre sınıflandırılmış, böylece şiirler altı bahir altında toplanmıştır. 309 yapraktan oluşan mecmûanın ilk yaprağı kayıptır. İstinsah edilen eserin bir nüshası Türk Dil Kurumu Kütüphanesi, Yazma A 101'de kayıtlıdır. Eser Mustafa Canpolat tarafından yeni harflere aktararak yayımlanmıştır⁴¹.

b. **Câmiü'n-nezâir**: Eğridirli Hacı Kemal tarafından 1542-13 tarihinde derlenmiştir. 454/496 yapraktan oluşan eser, 266 şairin şiirini içermektedir. Bir önceki eserdeki gibi bu mecmûada da Hacı Kemal kendi şiirlerine yer vermiştir. Mecmûanın ön sözünde mecmûanın derlenişi hakkında ayrıntılı bilgi verilmiştir. Yazar esere girmeden önce mecmûa hakkında bilgi vermiştir. Fakat günümüzde Beyazit Devlet Kütüphanesi, Umumi 5782 numarada bulunan mecmûanın bahsedilen bilgilerden eksik olduğu tespit edilmiştir. Ahmed Fakih'in *Çarhnâme* eseri de bu mecmûa içinde bulunmaktadır. Eser Yasemin Morkoç tarafından yeni harflere aktarılmıştır⁴².

³⁹ Ali Nihad Tarlan, "Eski Mecmûalar Arasında", *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, C.1, 2, 1946, 122-123.

⁴⁰ M. Fatih Köksal, *Sana Benzer Güzel Olmaz*; Divan Şiirinde Nazire, Ankara: Akçağ Yayınları 2006, 66.

⁴¹ Mustafa Canpolat, *Ömer Bin Mezid Mecmû'atü'n-Nezâir*, TDK Yayını, Ankara: 1982.

⁴² Yasemin Morkoç, "Eğridirli Hacı Kemal'in Câmiü'n-Nezâir'i: Metin ve Mecmûa Geleneği Üzerine Bir İnceleme". (Doktora Tezi, Ege Üniversitesi, 2004).

c. **Mecmaü'n-nezâir**: Edirneli Nazmi tarafından 1523-24 yılında derlenmiştir. 360'ın üzerinde şairin 5527 şiiri bulunmaktadır. Günümüzde eserin toplamda 9 nüshası bulunmaktadır⁴³.

ç. **Pervâne Bey Mecmûası**: Derleyici mecmûanın sonunda yer alan Arapça bilgilerde geçen Kanuni Sultan Süleyman'ın bendelerinden Pervane Bey'dir. Baştan bir yaprağı eksik olan eser, Topkapı Sarayı Kütüphanesi, Bağdat 406'da kayıtlıdır. 641 yapraktan oluşan eser, elif-ba sırasına göre tertip edilmiştir. Eser üzerine çeşitli çalışmalar yapılmaktadır⁴⁴.

d. **Metâli'ü'n-nezâir**: Budinli Hisali tarafından derlenmiş bir mecmûadır. Derlendiği tarih hakkında ayrıntılı bir bilgi bulunmamakla birlikte 17. yy.'ın ilk yarısında tertip edildiği düşünülmektedir. İki cilt halinde olan eser, Nuruosmaniye Kütüphanesi 4252-53 numarada kayıtlıdır⁴⁵. Bu derlemede sadece seçilen şiirlerin matla'ları verilmiştir.

Derleyicileri belli olan mecmûaların dışında kütüphanelerimizde ve kişisel kitaplıklarımızda mevcut pek çok nazire mecmûası vardır. Bunların derleyeni genelde bilinmemektedir.

⁴³ M. Fatih Köksal, "Edirneli Nazmî, Mecmaü'n-Nezair: İnceleme-Tenkitli Metin". (Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, 2001).

⁴⁴ Kut, **age**, 171.

⁴⁵ Kut, **age**, 171.

3. 18. YÜZYILA AİT DİVAN TERTİBİNDE BİR NAZİRE MECMÛASI

Mecmûa, kütüphane kayıtlarında bulunan bir eser değildir. Eser, yaklaşık yirmi sene önce arkadaşım Yasin Beydoğan'ın babası Osman Beydoğan tarafından eskici arabasından alınarak kişisel kütüphanesine dâhil edilmiştir. Daha sonra eser, incelenmesi için bana verilmiştir. Hem dış kapak bakımından hem de içerik bakımından farklı olduğunu düşündüğüm eser tarafımızca incelenmiş ve Yasin Beydoğan'a iade edilmiştir. Mecmûa halen kendisinin kişisel kütüphanesinde bulunmaktadır.

3.1. Nüsha Tavsifi

Mecmûa dış kapak olarak meşin ciltten meydana gelmiştir.

Uzunluğu 18cm, genişliği 11cm, kalınlığı ise 2cm ölçülerindedir.

Cönk şeklinde hazırlanmış bir mecmûadır⁴⁶.(Ek 1.)

Eserimizde 125 yaprak mevcut olup son 12 sayfası mürettibin yazısından farklı olarak başka biri tarafından karalanmıştır.

Eserin sayfaları içinde yer yer boşluklar bulunmaktadır. Şairin bunları daha sonra yazmak için boş bıraktığı düşünülebilir.

Eserin sayfaları tezhiplidir. Şiir biçimlerinin ve gazellerdeki harf değişikliklerinin yer aldığı ilk sayfalar mihrâbiyeli, çiçek ve yaprak desenli süslemeler kullanılmıştır. Bu süslemelerin kısmen halk işi olduğu söylenebilir. Sayfaların tamamı altın varaklı çerçeve içindedir. Eseri meydana getiren kişi her bir sayfayı 4 ya da 6 parçaya ayırmış, kafiyelerin değiştiği bölüm başları güllü ve çiçekli tezhipte süslenmiştir. Sayfalardaki ayrılmış bölümler gelişi güzel değil tertipli bir şekilde çizilmiştir.(Ek 2.)

Eser ta'lik yazısıyla yazılmış, okunaklı bir haldedir.

⁴⁶ Cönk ile ilgili bilgiler “Giriş” bölümünde verilmiştir.

Divan tertibine göre hazırlanan mecmûada şiirlerin kafiye sınıflandırması, Arap harfleri sıralanışına göre “elif-bâ” sistemiyle yapılmıştır.

Gazeller kısmında her bölüm başı “Hurûfî’l-Elif, Hurûfî’l-Cim...” şeklinde gösterilmektedir.

Eserin sayfalarının baştan ve ortadan eksik olduğu tespit edilmiştir. “2a” yaprağı eksik ve tahribata uğramıştır.

Mecmûanın başındaki eksiklerden dolayı “Hurûfî’l-Ba” ve “Hurûfî’t-Ta” bölümleri bulunmamaktadır.

“1a-2a” arası bölüm, kasidelerden oluşmaktadır. Gazeller “2a-113a” arasında bulunup; 101a sayfası “Bu Musanna’ Gazellerdir” başlığıyla 105b’ye kadar beyit formunda yazılmıştır.

106a-108a arasında şekilli şiirler yer almaktadır. Bu bölümün tamamen bu tür şiirlere ayrıldığı sayfa içerisinde tezhiplerle çizilmiş dairelerden anlaşılmaktadır.

108a-109b arasındaki şiirler “Bî-nukat Gazellerdir” başlığıyla bî-nukat gazellerden oluşmaktadır.

109b-113a arasında bulunan şiirler “Müstezat gazeller” başlığı altındadır.

113a sonrası “murabba, rubâî, kıt’a ve müfred”lerden oluşmaktadır.

Mecmûada şairlerin mahlasları kırmızı mürekkep ile yazılmıştır. Aynı şekilde bölüm başlıkları da kırmızı mürekkep ile yazılmıştır. Diğer yandan eserin sahibi olduğunu düşündüğümüz şair Medhî 101b’deki zemin şiirini tamamen kırmızı mürekkeple yazmıştır.

Müfredlerden sonra 118a’da Râgıb’ın zemin şiiri ve Rıf’at’ın ona naziresi tablo şeklinde hazırlanmış iki gazelden oluşmaktadır. Ardından 118b-119a’da Atıf’a ait ebced hesabıyla hazırlanmış şiiri ve şiir içindeki oyunlarını gösteren tablolar bulunmaktadır.

Mecmûanın en son sayfasında El-Hac Hafız Muhammed Efendi’ye ait mühür bulunmaktadır. Bu isim ile ilgili ayrıntılı bilgi bulunamamıştır. Eserin sonradan bu kişiye geçtiği düşünülmektedir. Mecmûanın boş sayfaları üzerinde farklı el yazısıyla yapılan karalamalar, mecmûanın el değiştirdiğine dair bir göstergedir.

3.2. Mecmûanın Yılına ve Mürettibinin Tespiti

Dîvân tertibinde hazırlanmış nazire mecmûamızın yazım tarihi ve mürettibi belli değildir. Metindeki şair ve şairlerden hareketle ikisinin tahmini mümkündür. Metinde var olan şairlerin en geç ve en erken ölüm tarihlerine bakarak tahminde bulunulabilir.

Mecmûada şairleri bulunan ve ölüm tarihi en erken olan şairin Nesimî (807/1404-5), günümüze en yakın şairin ise Şeyh Gâlib (ö.1799) olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca şair yoğunluğu ve sayısı bakımından 17. yüzyılın sonunda ve 18. yüzyılda eser vermiş şairlerin şairleri metinde görülmektedir. Nâbî, Nedim, Belîğ, Râgıb, Sabit, Haşmet, Âgâh ve Gâlib gibi dönemin en meşhur şairlerinin şairleri genellikle zemin şair kısmında yer almaktadır. Bu şairlerin şairleri toplamda 250 civarındır. Mürettibin şair olduğunu düşünürsek kendisine şairde ehil isimleri model almış olması ve o dönem içerisinde bulunması muhtemeldir. Bu yüzden eserin 18. yüzyılın ikinci yarısı, 1775-85 yıllarında kaleme alındığının tespitinde bulunabiliriz.

Nazire yazan şairler, şairde üstad gördüğü şairlerin şairlerini kendilerine model olarak almaktadır. İncelmemizde de görüldüğü gibi sadece şairler model olarak alınmamış şekil ve çerçeveler de nazire için model olmuştur. Metin içerisinde hem sözde hem de görsellik ve hesapta hüner göstermeye çalışan şairimiz Medhî'dir. Ayrıca Medhî bir şairini tamamen kırmızı mürekkeple yazmıştır.

Diğer yandan Medhî'nin bir iki gazeli dışında bütün şairleri nazire şairdir. 68 Şiiri bulunan Medhî'nin 67 şiiri nazire şairdir. Metinde en fazla şair Belîğ'e aittir. Belîğ'in şairleri çoğunlukla zemin şair olarak kullanılmıştır. Medhî, en çok Belîğ, Râgıb, Sabit, Nâbî ve Nedîm'e nazire yazmıştır. Buradan da anlaşılacağı gibi şairin bu dönemde eserini oluşturduğu kuvvetle ihtimaldir⁴⁷.

Medhî'nin şairlerini özellikle nazire şair yazmak için kaleme aldığı, nazirelerinde “peyrev olmak, tanzir etmek” sözleriyle desteklenmektedir. İncelememizde şairin çizim ve türüne az rastlanan şairlerde de başarılı olmaya çalıştığı, bunlara da vakıf olduğu görülmektedir.

Kaynaklar incelendiğinde birden fazla Medhî'nin olduğunu görmekteyiz⁴⁸. Diğer Medhî mahlası kullanan şairlerin beyit ve gazelleri üzerinden yapmış olduğumuz

⁴⁷ Mecmûada hangi şairin kaç şiiri bulunduğu dair bilgi Tablo 1'de gösterilmiştir.

⁴⁸ Edith Gülçin Ambros, “So Many Medhîs”, **Türkische Miszellen** Robert Anhegger Festschrift Armağanı, İstanbul: Varia Turcica IX, 25-33.

karşılaştırmada mecmûadaki Medhî'nin şiirleriyle örtüşen herhangi bir beyit ya da gazel bulunamamıştır.

Başka kaynaklarda yapılan incelemelerde de durum değişmemektedir⁴⁹. Mecmûanın mürettibi olan Medhî hakkında elimizde bilgi bulunmamaktadır. Fakat şair, bir beytinde isminin Muhammed olduğunu söylemektedir:

Oğunsun bunca eş'ârı dêsünler ġāzî-i Nā'ib
Sûhanda pey-rev olmışdur Muhammed Medhîyâ birdür (G. 96/5)

3.3. İçerik

Eser, cönk şeklinde ve divan tertibinde hazırlanmış bir nazire mecmûasıdır. Eserin mürettibine ve yılına dair bir kayıt bulunmamaktadır. Hem şekil hem de içerik olarak diğer mecmûalardan farklı olması ve şimdiye kadar bu tarz bir eserin çalışılmaması mecmûayı sıradışı bir vasfa sokmaktadır.

Eser, beyitlerde dâhil toplamda 950 şiirden oluşmaktadır.

Baştaki sayfa eksik olsa da ilk şiir Sabit'in kasidesiyle başlayıp, son şiir Şems-i Tebrizî'nin şiiriyle bitmektedir.

Sayfanın sağ bölümünde bulunan şiirler zemin şiir, sol bölümünde bulunan şiirler ise nazire şiirdir. Bununla beraber bu konuda bir standart olmadığı görülmekte bazen daha erken dönemde yaşayan bir şairin şiirinin sol tarafta bulunduğu yani kendinden sonra yaşayan bir şaire nazire yazmış gösterildiği durumlar da bulunmaktadır. Bu durum şiirler arasındaki nazire ilişkisinin sorgulanması gerektiğini gösterir. Bazı yerlerde zemin şiirlerin yanına nazire şiirler yazılmamıştır.

Sayıları az da olsa Arapça, Farsça, Türkçe karışık dille yazılmış şiir örnekleri görülmektedir. Örneğin:

Elbet de bu hâlimden o yâruñ haberi var
Li'l ġalbi mine'l ġalbi ile'l ġalbi sebilun (G.387/3)

Dil her dem olup tiğ-i ġam 'ıyş ile mecrûh
Ed-dem'u mine'l-mukleti bi'd-demmi besilun (G.388/3)

⁴⁹İsmail Hakkı Aksoyak, "Medhî", Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php> [19.06.2019]

Nazire mecmûası içinde yer alan nazım şekilleri sırasıyla: kasideler, gazeller, murabbalar, rubâîler, kıt'alar, müfredler ve örneğine az rastladığımız geometrik şekilli görsel şiirlerdir.

Tablo 1: Mecmûadaki şiirlerin nazım biçimlerine göre dağılımı

Nazım Biçimi	Sayısı	Şiir Numarası ve Aralığı
Kaside	4	1, 2, 3, 4
Gazel	728	5-732
Sanatlı Şiirler	36	733-768
Geometrik Şekilli Şiirler	8	769, 770, 771, 772, 773, 774, 775, 776
Bî-Nukat Gazel	6	777, 778, 779, 780, 781, 782
Müstezât	9	783, 784, 785, 786, 787, 788, 789, 790, 950
Murabba'	4	791, 793, 807, 824
Rubâî	16	795, 796, 798, 799, 800, 805, 806, 809, 810, 813, 814, 815, 816, 818, 822, 825
Kıt'a	16	792, 794, 797, 801, 802, 803, 804, 808, 811, 812, 817, 819, 820, 821, 823, 826
Müfred	118	827-945
Tablo Şeklinde Şiirler	2	946, 947
Ebced Hesabıyla Yazılmış Şiirler	2	948, 949

3.3.1. Geometrik Şekilli Şiirler

Eseri hazırlayan şairin, geometrik şekilli görsel şiirleri özenle çizdiğini ve hünerini gösterebilmek için de bazılarına nazire yazdığını görüyoruz. Özenle çizilmiş daireler içinde üçgenlerle ve dörtgenlerle oluşturulmuş örnekler, ortak bir harfe veya harf topluluğuna bağlanan mısra başları ve sonları ile şiirdeki görselliği oluşturmaktadır. Klasik Türk şiiri hayatında bu tür şiirler söze biçim katarak yeni bir ses olmayı amaçlamıştır⁵⁰.

Mecmûalarda ve divanlarda bulunan geometrik şekilli şiirler, sözün ve şiirin dışında görselliğiyle de etkileyiciliği amaçlamaktadır. Söz şiirin kabuğunu oluştururken onun da etrafını görsel şiirlerin şekilleri çevrelemektedir. Bu da şairin ciddi bir uğraş içinde olduğunu göstermektedir.

Diğer yandan örneklerini tek tek gördüğümüz geometrik şekilli şiirlere aynı şekillerde nazire yazıldığı görülmemiştir. Mecmûamız içerisinde yer alan geometrik şekilli şiirlere aynı şekil ve tür ile nazire yazılmıştır.

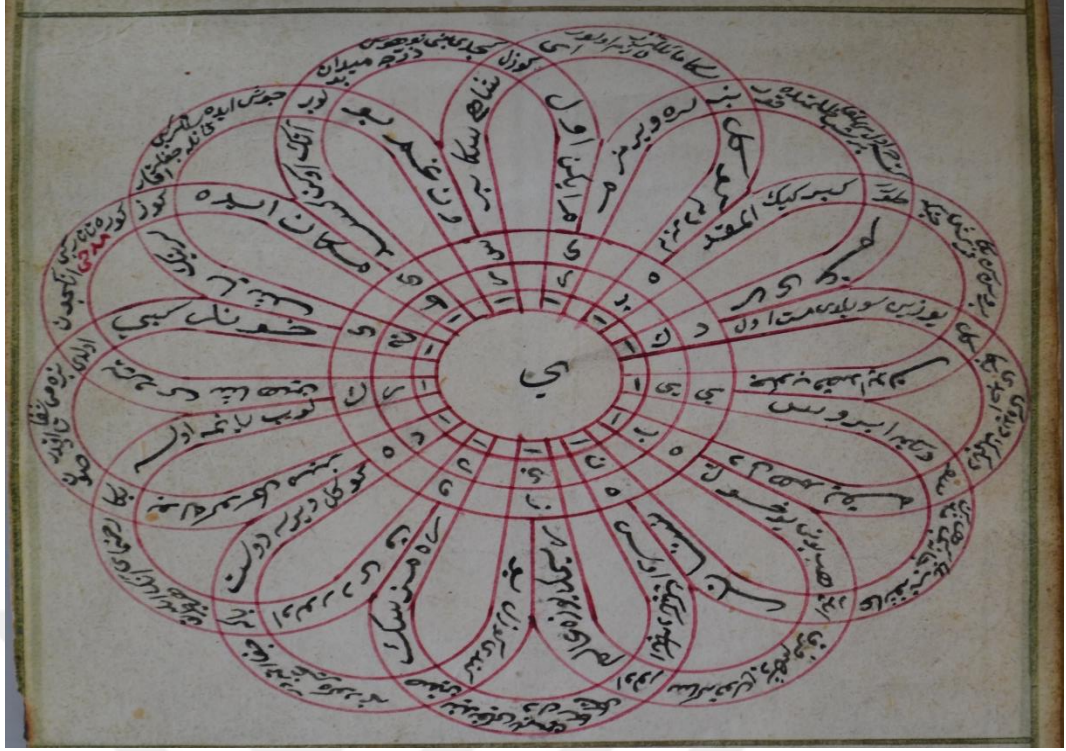
Örneğin 107a'da bulunan Kırım Han'ı Şahin Giray'ın gazel nazım biçimiyle yazmış olduğu zemin şiirine 107b'de Medhî aynı nazım biçimi ve aynı şekille nazire şiir yazmıştır. (775 ve 776 numaralı şiirler).

⁵⁰ Özer Şenödeyici, "Osmanlı'nın Görsel Şiirleri II", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2008, 544-45.

Şekil 1: Şahin Giray'ın geometrik şekilli zemin şiiri

Şiir, gazel nazım biçimiyle yazılmıştır. İlk beyit, sol orta kısımdaki kırmızı çentikten başlamaktadır. Her beyit, orta daire içindeki “ye” (ی) ve ardından gelen “elif” (ا) ile başlamaktadır. Aynı harflerle başlayan beyitler, yarım daireler içerisinde başlangıç noktasına bağlanmaktadır. Merkezden dışa başlayan beyitler, “yā-” hecesiyle başlayıp tekrar merkeze dönerek “-āy” hecesiyle bitmektedir. Dairelerin kesiştiği yerlerdeki sözcükler, her iki beyitte geçen ortak sözcüklerdir. Şekil, merkezden dışa doğru dört tam daire ve merkez daireden doğup tekrar merkeze dönen on üç yarım daireden oluşmaktadır. Her yarım daire bir beyite denk gelmektedir. Çizgiler kırmızı mürekkeple, özenle çizilmiştir.

Şekil 2: Medhî'nin Şahin Giray'a yazdığı geometrik şekilli nazire şiiri

Medhî'nin şiiri de aynı biçim, aynı vezin ve aynı şekilde hazırlanıp, yazılmış nazire bir şiirdir. Şeklin düzeni ve sistemi yukarıdaki geometrik şekille aynıdır. Medhî'nin nazire şiiri, örneğini görmediğimiz tarzda bir nazire şiirdir. Şiirin, Şahin Giray'a nazire olarak yazıldığı Medhî tarafından 12. beyitte açıkça söylenmektedir: *Yā tayy-i mekân êde göz göre Tātār gibi / Medhî anuñ çün oldı pey-rev-i Şāhin Girāy*. “Pey-rev olmak, tanzir etmek” konusu üzerinde önceki bölümlerde bahiste bulunmuştuk. Şair hem söz hünerini nazire şiiriyle göstermek isterken hem de şekil kabuğuyla bu hünerini taçlandırmayı amaçlamıştır. Şairin amacı sadece nazire yazmak değil aynı zamanda estetik zevki ve becerisini de ortaya koymaktır. Nazire şiirin “ölçü-muhteva” şartlarına bu şiirle birlikte görsellik ve şekili de ekleyebiliriz.

Nazire mecmûamızda her zemin şiirin yanına o şiire nazire şiir yazılmıştır. Tezhipte ayrılmış bölümlerin zemin şiir, nazire şiir ayrımını kolaylaştırmak için yapıldığı düşünülebilir.

Eserde mecmûalarda karşılaşılan zemin şiir, nazire şiir tespitinde bazı yerlerde zemin şiirle nazire şiirin yer değiştirdiği görülmektedir. Bu hata mecmûanın bir iki yerinde mevcuttur.

3.3.2. Musanna' Gazeller

Mecmûada 101a'da "Bu Muşanna' Ėazellerdür" başlığıyla şimdiye kadar örneğini görmediğimiz bir gazel türü karşımıza çıkmaktadır. Musanna' gazel örneğini ilk olarak Turgut Koçoğlu, *Mecmû'a-yı Eş'âr ve Fevâid* isimli şiir mecmûasında tespit etmiştir. Musanna' gazel ya da gazel-i musanna' , Emrî'ye (16. yy) aittir. Musanna' gazelin kelimeleri altında belli bir sisteme göre yazılmış rakamlar bulunmaktadır. Bu kelimeler, altta yazan rakamlara göre tekrar sıralandığında; vezni aynı, diğer yandan kafiye ve anlam vurgusu farklı yeni bir gazel ortaya çıkmaktadır⁵¹.

Mecmûamızda incelediğimiz nadir gazel türünün isim olarak bu başlık altında bulunması tesadüfi değildir. Medhî'nin musanna' gazel türüyle Emrî'ye yazdığı nazire şiir ilk olma özelliğini taşımaktadır. Bu tarz iki gazel (zemin-nazire) üzerine inceleme, ilk defa bu çalışmayla yapılmıştır. Çalışmamızda diğer mecmûadan farklı olarak rakamlar kelimelerin altında değil kelimelerin üzerinde yer almaktadır.

Musanna': "*Arapça "sun" kökünden gelip; tasnî edilmiş, sanat eseri olarak meydana getirilmiş, usta elinden çıkmış, çok süslü, uydurulmuş manalarına gelmektedir*"⁵². Şairlerin şiirleri şekil-anlam ilişkisine göre değerlendirilmektedir. Klasik Türk edebiyatı şiir geleneğine bakıldığında her çizilen yol izlenmiştir. Şimdiye kadar bu tarz gazellerle karşılaşmamamızın nedeni bu tür gazellerin mecmûalarda görülen türler olmasından dolayı olabilir. Ya da şairler, derleyiciler, sanatını sözün (şiir) yanında beceri ve hünere bağlı olarak şekillerle de göstermeye çalışmıştır.

Emrî Dîvânı'nı incelediğimizde bu gazel için farklı bir başlık ya da tanımlama kullanılmamıştır. Mecmûada yer alan şiirlerin üzerindeki rakamlar sıraya koyulduğunda aynı ölçüde yeni bir gazel ortaya çıkmaktadır. Bu gazel içinde yeni bir gazelin olduğunu göstermektedir.

⁵¹ Turgut Koçoğlu, "Deneyisel Edebiyat Yönüyle Dîvân Şiirinde Bir Tarz: Gazel-i Musanna' Yahut Gazel Ender Gazel", *Hikmet Akademik Edebiyat Dergisi*, 2/5, 2016, 336-42.

⁵² Ferit Devellioğlu, "Musanna'", *Osmanlıca- Türkçe Ansiklopedik Lügat*, Ankara: Aydın Kitabevi, 2002, 687.

Şekil 3: Emrî'nin musanna' gazeli ve Medhî'nin naziresi

Emrî'nin Musanna' gazeli:

(733)

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

1. (1)Ey şanem (3)biñ yāra urduñ cānuma (2)şemşir ile
(3)Sine-i ' uryānuma (2)revzenler açduñ (1)tir ile
2. (3)Ġam şebinde (1)' akl u hūşum (2)gitse ey meh (4)meñ degül
(3)Yanuma kimse (2)getürmez (1)nāle-i şeb-gir ile
3. (3)Haṭṭuñ (2)üzre (1)kāşuñ (4)imzasın görüp bildüm yine
(3)Ḳanuma (2)kaşd êtdi la' lüñ (1)hüccet-i tezvîr ile
4. (2)Ḥasret ile (1)ölse ' aşık (3)kalsa açuk gözleri
(3)Ger leb-i cānānuma (2)düş olsa çeşmi (1)dir ile
5. (3)Ol şanem (2)dérmiş ki Emrî (1)Ka' be mi şanur beni
(3)Yüz sürüp dāmānuma (2)olur berāber (1)yêr ile⁵³

⁵³ Bu gazel, Yekta Saraç'ın Emrî Dîvânı'nda şu şekildedir:

“1. Ey sânem şemşir ile biñ yāra urduñ cānuma
Tir ile revzenler açduñ sine-i sūzānuma
2. Gam şebinde 'akl u fikrüm gitse ey meh tañ degül
Nāle-i şeb-gir ile kimse getürmem yanuma
3. Hattuñ üzre kaşuñ imzasın görüp bildüm yine
Hüccet-i tezvîr ile kasd êtdi la' lüñ kanuma
4. Hasret ile ölse 'aşık kalsa açuk gözleri
Dirile tuş olsa çeşmi ger leb-i cānānuma
5. Ol sanem dərmiş ki Emrî Ka'be mi sanur beni
Yêr ile olup berāber yüz sürer dāmānuma”, 241.

Mecmûada kelimelerin üzerinde bulunan rakamları, çalışmamızda kelimelerin başına koyduk. Şiirin divandaki şeklinde bu sayılar bulunmamaktadır. Şiirdeki farklılıklar nüsha farklarından dolayı olabilir. Şiirin kafiyesi “ır/ır”, redif “ile”dir.

Gazelin kelimelerini rakamlara göre sıraladığımızda gazel şu şekilde değişmektedir:

1. Ey şanem şemşîr ile biñ yāra urduñ cānuma

Tîr ile revzenler açduñ sîne-i ‘ uryānuma

2. ‘ Aql u hūşum gitse ey meh ğam şebinde meñ degül

Nāle-i şeb-gîr ile getürmez yanuma kimse

3. Kāşuñ üzre hattuñ imzasın görüp bildüm yine

Hüccet-i tezvîr ile kaşd êtdi la‘ lûñ xanuma

4. Ölse ‘ aşîk hasret ile kalsa açuk gözleri

Dirile dūş olsa çeşmi ger leb-i cānānuma

5. Ka‘ be mi şanur beni dërmiş ki Emrî ol şanem

Yer ile olur berāber yüz sürüp dāmānuma

Sayılar dizildiğinde kafiye “an/ān” redif ise “ma” olmuştur. Diğer mecmûa örneğinde ise tam tersi örnek görülmektedir⁵⁴. Sayı değerlerine göre kelimeler dizildiğinde anlamda ve ölçüde bir değişim olmamaktadır. Sadece vurguda değişim olduğu görülmektedir.

Medhî’nin Musanna’ gazel naziresi:

(734)

Fā‘ ilātün / fā‘ ilātün / fā‘ ilātün / fā‘ ilün

1. (3)‘ Arz êdem sultānuma (2)ben (1)hālîmi tedbîr ile
(3)Kıl nażar lisānuma (2)yazdum (1)nice ta‘ bîr ile
2. (3)Sihr êdüp (2)Tātār-ı ğamzen (1)êtdi yağma ‘ aqlumı
(3)Hānuma (2)tāze uruldum (1)ben yine teşhîr ile
3. (3)Eylesin (2)şabr-ı każāya (1)hep êrer maķşūduna
(1)Hār ucundan (2)varmışum (4)kāşaneme (3)tehîr ile
4. (3)Devr êden (2)çarḡ-ı felekde (1)ķutlu bir sâ‘ at gibi
(3)Geldi yār seyrānuma (2)çekdi (1)dili zincîr ile

⁵⁴ Koçoğlu, age, 340.

5. (3)Pey-rev ol (2)Medhî sühanda (1)senden ‘ālā Emrîdür
(2)Bağmayup (4)‘ işyānuma (1)eyler kabûl (3)taksir ile

Sayı değerlerine göre dizildiğinde:

1. Hâlimi tedbîr ile ben ‘arz edem sultānuma

Nice ta‘bîr ile yazdum kıl naẓar lisānuma

2. Êtdi yağma ‘aqlumı Tātār-ı ğamzen şîhr edüp

Ben yine teşhîr ile tâze uruldum hānuma

3. Hep êrer maşşūduna şabr-ı kazāya eylesin

Hār ucundan varmışum teẓîr ile kâşāneme

4. Kutlu bir sâ‘at gibi çarh-ı felekde devr eden

Dili zincîr ile çekdi geldi yâr seyrānuma

5. Senden ‘ālā Emrîdür Medhî sühanda pey-rev ol

Eyler kabûl bağmayup taksir ile işyānuma

Medhî, musanna‘ gazel türünde yazdığı nazire şiiriyle Emrî’nin hem sözünde hem de sanatsal hünerinde takipçisi olduğunu göstermektedir. Şiirde Emrî’nin şiiriyle hem redif, kafiye hem de vurgusal değişimler aynıdır.

Bir önceki geometrik şekilli şiirlerde şairin göstermiş olduğu itina ve hüner musanna‘ gazel için de geçerlidir. Mecmûada yer alan diğer örneği görülmemiş ya da az görülen şiirler detaylı incelemelerden sonra akademi dünyasına sunulacaktır.

3.3.3. Önemli Şairlerin Dîvânında Bulunmayan Gazelleri

Çalışmamızın diğer önemli maddesi dîvân sahibi şairlerin, dîvânlarında olmayan şiirlerinin tespitidir. Mecmûanın içeriğinde bulunan şiirler, şairlerin dîvânlarıyla karşılaştırılıp, şairlerin dîvânlarında olmayan şiirleri ve beyitleri bulunmuştur. Ayrıca dîvânları kontrol edilen şairlerin mahlaslarının başka şairler tarafından kullanılabileceğini de unutmamalıyız. Bu yüzden kesin bir yargıda bulunmamız yanlış olacaktır.

- *Sâbit Dîvânı*’nda bulunmayan Sâbit mahlaslı şiirlerin matla‘ beyitleri:
“Dil-sûz-ı ğamum hâlimi hem-dem bile bilmez

Esrâr-ı dil-i ‘aşk ile mahrem bile bilmez” (G.276/1)

“Çeşmi kaldı her gören dil-dādenün ahter gibi

Oldı zeyl-i sadesi bir mühr[i] çok maḥzar gibi” (G.713/1)

- *Nedīm Dīvānı* ve *Nedīm-i Kadīm Dīvānı*’nda bulunmayan Nedīm mahlaslı şiirlerin matla‘ beyitleri:

“Ne bülbülde ḥalāvet var ne güllerde terāvet var

Vefā büyümlü bilmez bāğbanda şanma rāḥat var” (G.115/1)

“Neden āzürde olduḡ nāzenīnüm bī-sebeb bilmem

Beni öldürmege lāzım mı tā böyle ḡazab bilmem” (G.446/1)

“Derdün nedür göñül saḡa bir ḥālet olmasun

Şad[el]-ḥazer ki sevdigün ol āfet olmasun” (G.508/1)

- *Emrī Dīvānı*’nda bulunmayan Emrī mahlaslı şiirlerin matla‘ beyitleri:

“Revnaḡ-ı ḡavmin gülde ruḡ-ı yāsemenüñdür

Ḥayretde ḡoyan serv-i ḡad-i nārunuñdur” (G.223/1)

“Dem-be-dem ḡan ağlamazdum yüregüm ḡün olmasa

Böyle āḡ eyler miyüm ḡālim diḡer-ḡün olmasa” (G.565/1)

- *Cevrī Dīvānı*’nda bulunmayan Cevrī mahlaslı şiirlerin matla‘ beyitleri:

“Ḥāleti şafveti gör sāḡar-ı mīnāda olur

Neşve-i bī-keder ancaḡ mey-i ḡamrāda olur” (G.241/1)

“Budur sıfle-nihāduḡ cefāsı kāmiledür

‘Ava‘ id ü keremi dūnedür esāfiledür” (G.243/1)

“Mey-āsāmān-ı bezmün sözleri hep cāmdur Cemdür

Bizüm ḡüftārimuz sāḡı mey-i gül-fāmdur femdür” (G.763/1)

- *Necātī Dīvānı*’nda bulunmayan Necātī mahlaslı şiirlerin matla‘ beyitleri:

“‘Ālemde ḡam ḡişiye dem-ā-dem gelür gider

Ādem mi var ki ‘ālemde ḡurrem gelür gider

Bār-ı belāyı her ḡişiye çekdirür felek

Kimdür bu cihāna ki müsellemler gelür gider” (G. 61/1-2)

- *Vehbî* (Seyyid) *Dîvânı*'nda bulunmayan Vehbî mahlaslı şiirlerin matla' beyitleri:
“Aşk bir âteş imiş sinede pinhân olmaz

‘Arzuḥâl eylemege yârda imkân olmaz” (G.263/1)

“Yine gehvâre êtdüm sînemi bir tıfl-ı tersâya

Olur Meryem ana şîr-ḡâruḡ medhine dâye” (G.577/1)

“Mecnûn-ı dilüm leyli-i şubḡı bâğına çekdi

Bend eyledi muḥkem

Câm-ı lebûḡ ‘arz eyledi ayağına çekdi

Şan yâde şeh-i Cem” (G.790/1)

- *Kabûlî* *Dîvânı*'nda bulunmayan Kabûlî mahlaslı şiirlerin matla' beyitleri:
“Kaldı çâh-ı zeḡanuḡda dil-i nâlânı çıkar

Gel ‘azîzüm var ol üftâde-i zindânı çıkar” (G.91/1)

“Şurâḡîveş kılup kulkul çekersin bî-te’emmül mül

Serâncâmuḡ ta‘aḡkul kıl gerekmez mi ta‘aḡkul kul” (G.754/1)

“Nûr-ı kudret incûsı raḡşâna girdi çıkmadı

İdris ol dem cennet-i gülşâna girdi çıkmadı” (G.758/1)

- *Kâmî* *Dîvânı*'nda bulunmayan Kâmî mahlaslı şiirlerin matla' beyitleri:
“Ruḡlaruḡ devrinde la‘lünden ırâğ olmak ne güç

Mevsim-i gülde mey-i nâbe yasâğ olmak ne güç” (G.21/1)

“Eşk-i çeşmümle şuladum reḡni ey gül-ten

Ḥâk-i pâyûḡ çeşmüm oldu hemân dehen gühen” (G.458/1)

“Her gül-i ḡâr enîs içün olup şîvende

‘Andelîb eyleme nâmuḡ bu fenâ gülşende” (G.564/1)

- *Râğîb Paşa* *Dîvânı*'nda bulunmayan Râğîb mahlaslı şiirlerin matla' beyitleri:
“Tuyuldi ḡamzenḡ oḡı cân onı da ḡan êderek

Cihâna sırrımı fâş êtdi dil ‘ayân êderek” (G.391/1)

“Seni vaḡf-ı derd-i ḡasret/Meger eylemiş bir âfet

Neden âḡ [u] vâḡa ruḡşat/Nedür ey göḡül bu ḡayret” (G.946/1)

3.3.4. İmlâ Özellikleri

Metin dil hususiyetlerinde derleyici bu konuda tutarlı değildir. Bazı şahıs eklerinde “ن” yerine “ك” kullandığı görülmektedir.

Genel olarak şairin/derleyicinin/mürettibin eğitilmiş ve dil hususiyetlerine uyduğu görülmektedir. Bununla beraber bazı kelimelerin yazımında ciddi yanlışların yapıldığı durumlar da vardır. Örnek:

Bazār: bazār şeklinde yazılmıştır.

“دل” Dil: “دىل” Dîl şeklinde yazılmıştır.

Sāhîl: sāhîl şeklinde yazılmıştır.

Zen: zen şeklinde yazılmıştır.

‘Ar: عر Ār şeklinde yazılmıştır.

Zevk: zevk “ك” ile yazılmıştır.

İstimā‘: istimā şeklinde yazılmıştır.

Hūr: hur şeklinde yazılmıştır.

Medh: medh şeklinde yazılmıştır.

Ḳuşūr: ḡuşūr şeklinde yazılmıştır.

Hatalar genel olarak Medhî’nin şiirlerinde görülmektedir. Ayrıca metinde Medhî’nin yazdığı nazire şiirlerde aruz ölçüsü hatalarına da rastlanmaktadır.

3.3.5. Mecmûada Yer Alan Şairler

Tablo 2: Mecmûada yer alan şairlerin listesi ve şiir numaraları

Şairlerin Mahlası	Şiir Sayısı	Şiir Numarası
A		
‘ Adlî	2	244, 326
Āgāh	13	207, 209, 293, 297, 439, 443, 525, 529, 624, 627, 628, 656, 719
‘ Ahdî	1	570
Āhî	1	71
Aḥmed	3	84, 379, 739
‘ Aklî	10	44, 63, 133, 134, 135, 137, 472, 606, 752, 780
Ālî	3	371, 398, 467
‘ Ārif	8	5, 345, 392, 397, 431, 480, 638, 707
‘ Aşķî	1	50
‘ Atāyî	4	85, 119, 208, 349
‘ Ātîf	1	949
‘ Āzmî	3	353, 357, 746
B		
Bāķî	20	18, 26, 73, 79, 99, 121, 166, 218, 307, 333, 377, 408, 484, 575, 581, 590, 594, 658, 688, 697
Behiştî	1	469
Belîğ	72	9, 25, 28, 40, 106, 110, 111, 116, 128, 139, 140, 141, 143, 144, 148, 174, 185, 187, 190, 198, 203, 217, 227, 236, 242, 281, 292, 300, 313, 315, 331, 338, 339, 342, 360, 363, 365, 384, 410, 426, 427, 453, 457, 459, 476, 492, 533, 554, 555, 557, 560, 561, 572, 574, 576, 580, 591, 610, 612, 615, 623, 665, 667, 670,

		672, 674, 675, 676, 726, 801, 802, 820, 826
Bülbül	1	20
C		
Ca ^ʿ ferī	2	146, 355
Cem	3	271, 334, 549
Cem ^ʿ ī	2	94, 613
Cevrī	6	8, 76, 241, 243, 584, 763
Cevad	1	753
Cūdi	4	409, 659, 730, 732
Cihādī	1	698
D		
Dürri	2	760, 764
E		
Emrī	7	103, 104, 223, 497, 539, 565, 733
Enīs	1	172
Enverī	3	343, 389, 496
Es ^ʿ ad	2	264, 762
F		
Fā ^ʿ ik	2	97, 170
Fā ^ʿ iz	1	284
Faḫrī	1	673
Faṣīḥ	3	169, 434, 445
Fazlī	1	569
Fehīm	5	286, 325, 351, 433, 781
Fennī	1	201
Ferīd	1	147

Fethī	2	230, 718
Fevrī	5	7, 75, 173, 222, 515
Feyzī	4	6, 270, 411, 710
Figānī	4	449, 541, 566, 725
Fıtnat	9	113, 202, 327, 385, 455, 524, 530, 596, 620
Fuzūlī	7	67, 142, 191, 301, 435, 448, 461
G		
Gālib	5	303, 328, 657, 662, 664
H		
Ḥafız	2	118, 740
Ḥākim	2	157, 179
Ḥāletī	8	45, 105, 259, 329, 378, 466, 546, 602
Ḥālī	1	37
Ḥalīmī	1	283
Ḥamīd	1	373
Ḥarīmī	2	299, 787
Ḥasbi	1	232
Ḥasīb	1	109
Ḥaşmet	15	31, 65, 211, 228, 253, 347, 367, 370, 418, 424, 477, 550, 601, 645, 647
Hātif	1	490
Ḥayālī	2	282, 465
Ḥaylī	1	521
Ḥayretī	1	107
Ḥāzık	3	175, 238, 551

Hevāyī	4	267, 306, 599, 783
Hicrī	1	62
Ḥilmī	2	473, 483
Hüdāyī	3	51, 235, 406
Ḥüsrev	1	102
I/İ		
‘İffet	1	556
İkbāl	1	441
İlāhī	1	749
‘İsa	1	738
İshāk	1	258
‘İzzetī	3	52, 509, 528
K		
Ḳabūlī	13	91, 138, 152, 358, 423, 468, 470, 741, 744, 751, 754, 758, 779
Ḳadrī	1	381
Ḳadīmī	1	748
Kelīm	4	156, 196, 415, 716
Kāmī	6	21, 171, 221, 458, 564, 578
Kānī	6	229, 231, 288, 341, 386, 691
Ḳāşif	2	163, 205
L		
Lem‘ī	1	312
M		
Māhī	2	456, 789
Maḳālī	1	588

Mānī	1	474
Mecdī	1	124
Medḥī	68	17, 49, 55, 57, 59, 69, 88, 92, 96, 100, 120, 126, 136, 150, 155, 161, 176, 180, 182, 184, 186, 199, 249, 275, 279, 285, 287, 290, 314, 317, 344, 346, 350, 354, 372, 390, 401, 421, 425, 452, 471, 475, 478, 482, 485, 487, 489, 495, 501, 511, 520, 538, 540, 583, 589, 595, 619, 621, 661, 668, 679, 696, 728, 734, 737, 747, 759, 776
Mesīḥī	2	233, 822
Meylī	1	671
Mezākī	14	24, 234, 250, 269, 298, 322, 337, 393, 405, 491, 609, 717, 720, 722
Mihri	1	47
Mu ^ʿ idī	1	68
Murād	1	387
Münif	1	359
Müslimī	1	486
N		
Nābī	43	30, 82, 162, 164, 165, 167, 177, 206, 214, 224, 252, 254, 256, 266, 268, 289, 305, 311, 348, 375, 394, 400, 412, 414, 437, 500, 506, 517, 537, 542, 552, 592, 598, 600, 614, 622, 625, 626, 630, 677, 699, 765, 890
Nā ^ʿ ib	4	90, 95, 309, 382
Na ^ʿ tī	1	761
Nā ^ʾ ilī	1	321, 352, 454, 685
Nāmī	1	420
Naḥīfī	1	683

Nāṭıķ	1	579
Naẓmī	1	12, 16
Naẓīm	6	43, 89, 319, 428, 700, 715
Naẓım	2	60, 204
Necātī	8	19, 61, 66, 70, 72, 544, 547, 571,
Necīb	2	573, 648
Nedīm	24	10, 74, 115, 127, 210, 318, 335, 366, 396, 446, 494, 504, 508, 567, 587, 604, 607, 669, 678, 690, 692, 711, 723, 786
Nef' ī	4	22, 32, 404, 663
Nihānī	1	651
Nergisī	1	362
Nesīmī	4	391, 416, 460, 493
Neşātī	1	13
Neş'et	12	41, 225, 296, 402, 440, 442, 597, 635, 636, 641, 643, 724
Nev' ī	4	23, 108, 145, 650
Nevres	18	2, 4, 27, 58, 130, 132, 219, 280, 295, 438, 526, 568, 585, 618, 646, 703, 705, 735
P		
Peykerī	1	273
R		
Rāğıb	42	56, 112, 129, 131, 149, 151, 154, 158, 181, 183, 189, 212, 274, 291, 340, 361, 364, 369, 429, 479, 488, 499, 502, 505, 522, 532, 535, 593, 605, 632, 654, 666, 680, 682, 684, 689, 702, 709, 729, 731, 757, 946
Raḥmī	3	395, 693, 736

Rāḳım	1	200
Rāmī	3	98, 192, 310
Rāmiz	1	86
Remīmī	1	755
Rāşid	5	80,153, 255, 503, 507
Resīm	1	512
Revānī	1	721
Rıf'at	7	33, 237, 239, 304, 407, 653, 947
Rızāī	2	87, 93
Riyāzī	2	54, 527
Rūḥī	3	251, 563,777
Rüşdī	4	247, 481, 545, 704
S		
Şāḥib	1	766
Şābir	1	188
Şābit	27	1, 3, 34, 35, 39, 64, 160, 168, 215, 216, 220, 257, 260, 276, 323, 332, 376, 383, 413, 432, 523, 631, 634, 640, 649, 652, 713
Şabrī	3	240, 519, 727
Şabī	1	159
Şādık	1	374
Sa' dī	28	29, 36, 42, 53, 77, 81, 178, 261, 278, 294, 324, 368, 403, 419, 518, 553, 611, 629, 633, 637, 681, 686, 712, 714, 742, 745, 778, 784,
Şāfī	1	388
Şalāḥī	1	768
Şāmī	2	536, 694

Şānī	2	265, 660
Sa ^ʿ ī	1	302
Seliḳī	1	463
Selīmī	2	38, 195
Semā ^ʿ ī	1	83
Serverī	1	194
Sezāyī	6	193, 213, 336, 531, 603, 639
Seyyid	1	430
Sırrı	2	123, 277
Subḥī	1	516
Şun ^ʿ ī	2	78, 308
Surūrī	1	417
Ş		
Şāhin Girāy	1	775
Şehrī	1	706
Şuhūdī	1	548
Şem ^ʿ ī	2	125, 447
Şemsī	4	101, 330, 436, 687
Şināsī	3	197, 444, 464
Şehri	1	616
Şūḥī	1	422
T		
Ṭalib	3	246, 248, 262
Ṭahūr	1	785
Tiġī	1	245
U/Ü		

‘Ubeydī	1	562
‘Ulvī	10	48, 114, 117, 272, 320, 356, 514, 543, 586, 701
‘Uzletī	1	316
Ümīdī	1	399
V		
Vaḥdetī	1	122
Vāhib	1	743
Vecdī	2	608, 695
Vecīhī	2	617, 708
Vehbī	9	226, 263, 510, 577, 644, 655, 767, 790, 897
Vesīm	1	498
Veysi	1	559
Y		
Yaḥyā	4	451, 558, 582, 642
Yetīmī	1	380
Yūsuf	1	11
Z		
Za‘ fī	1	450
Zātī	3	46, 462, 513
Zuhūrī	1	782
Zīver	1	534

3.3.5.1. Bazı Şairler Hakkında Bilgi

Bu bölümde üzerine çalışma yapılmış, divanı olan ve divanlarıyla karşılaştırma yaptığımız şairlerin hayatları hakkında bilgi verilmiştir. Kimi şairlerin divanı bulunmasa da mecmûalardaki şiir örneklerinden şairin tespiti yapılmaya çalışılmıştır.

ADLÎ, III. MEHMED (d.974/1566-ö.1012/1603)

13. Osmanlı padişahı, III. Murad'ın oğlu, I. Ahmed'in babasıdır. Eğri Fatih lakabıyla bilinmektedir. Manisa Saruhan'ın Sart ovasında 26 Mayıs 1566 tarihinde dünyaya gelmiştir. Tâlikî-zâde, Selânîkî, Mustafa Âlî, Hoca Sadedin gibi tarihçilerle; Nev'î ve Bâkî gibi şairler, padişahlığı döneminde yaşamıştır. III. Mehmed edebiyatı seven, kendine sunulan edebi eserleri ilgiyle karşılayan bir padişah⁵⁵. Orta dereceli bir şairdir. Faklı kaynaklarda Adnî mahlasına da rastlanmaktadır.

ÂĞÂH (HACI HAFIZ, MEHMED BULAK) (d.1040/1630-31-ö.1141/1728)

Asıl adı Mehmed Bulak'tır. Hacı Hâfız ismiyle de tanınmıştır. Semerkand'da doğmuştur. Isfahan'da Sâ'ib'in Dîvân'ının bir nüshasını kopya etmiştir. Buhara'da bulunduğu yıllarda Nakşîliği benimsediği düşünülmektedir. 60 yıl Diyarbakır'da kalan şair, Semerkandî-i Âmidî olarak anılmıştır. Hayatını şairlere hocalık yaparak geçirmiştir. Farsça ve Türkçe Dîvânı vardır. Fakat Farsça Dîvânı'na ulaşamamıştır. Nazire yazdığı şiirlerle dikkat çekmiştir⁵⁶.

AHDÎ (d. ?-ö. 1002/1593-94)

Bağdat'ta doğmuştur. Doğum tarihi hakkında bilgi bulunmamaktadır. Asıl adı Ahmet'tir, bazı kaynaklarda Mehdî, bazı kaynaklarda Ahdî adıyla geçmektedir. Ahdî'nin en önemli eseri olan *Gülşen-i Şuarâ* Şehzade Sultan Selim adına yazılmıştır. *Gülşen-i Şuarâ*, Anadolu sahasında Sehî ve Latifî Tezkirelerinden sonra kaleme alınan en önemli üçüncü tezkiredir. Dîvânı yüksek lisans tezi olarak çalışılmıştır. Türkçe, Farsça ve Arapça şiirleri de vardır⁵⁷.

DÜKAKÎNZADE AHMED BEY (AHMEDÎ, AHMED) (16.yy.)

Doğum ve ölüm tarihi ile ilgili net bir bilgi yoktur. 16. yy.da yaşamış bir şairdir. Dukakinzâde Ahmed Bey, Arnavutluk'un nüfuzlu ailelerinden, İşkodra Beyliği

⁵⁵ Feridun Emecen, "Mehmed III", TDV **İslam Ansiklopedisi**. C.28, İstanbul: TDV, 2003, 535-547.

⁵⁶ Şerife Akpınar, "Âğâh Dîvânı ve İncelenmesi", (Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, 2006).

⁵⁷ Ayşe Bedestani, "XVI. Yüzyıl Şairi Ahdî-i Bağdâdî Dîvânı", (Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, 2018).

Dukası Jean'ın soyundandır. Dukakinzâde Ahmed Bey, dedesi Ahmed Paşa ve Ahmed Sarban ile bazen karıştırılmıştır. Şiirlerinde Ahmed ve Ahmedî mahlaslarını kullanmıştır. Tek eseri *Dîvân*'dır⁵⁸.

ATÂYÎ, NEVİZÂDE (d.1583-ö.1045/1635)

Ekim 1583'de İstanbul'da doğmuştur. Sultan III. Mehmed devri kazaskerlerinden tanınmış şair Nev'î Yahyâ Efendi'nin oğludur. Atâyî değişik konularda manzum ve mensur pek çok eser vermiştir. *Dîvân*, *Hamse (Âlemnümâ (Sâkînâme), Nefhatü'l-Ezhâr, Sohbetü'l-Ebkâr, Heft Hân, Hilyetü'l-Efkâr), Hadâiku'l-Hakâik fî Tekmileti's-Şekâik, Hezliyyât* eserleridir⁵⁹.

BÂKÎ (d.933/1526-ö.1008/1600)

Asıl adı Mahmud Abdülbaki'dir. İstanbul'da doğdu, Fatih Camii müezzinlerinden Mehmed Efendi'nin oğludur. Medrese eğitiminin başında devrin tanınmış müderrislerinden Ahaveyn lakabıyla anılan Karamanlı Ahmed ve Mehmed Efendi'den ders almıştır. Bâkî müderrislikte derece derece yükselerek 1573'te Sahn Medresesi müderrisi olmuştur. Sunduğu şiirlerle ve sadrazamın yardımıyla padişahın huzuruna kabul edilmiştir. Dört padişah devrinin en büyük şairi olan Bâkî, 23 Ramazan 1600 tarihinde vefat etmiştir. Eserleri: *Dîvân, Me'âlimü'l-Yakîn Fî-Sîreti Seyyidi'l-Mürselîn, Fezâ'ilü'l-Cihād, Fezâ'il-i Mekke, Kırk Hadis Tercümesi*'dir⁶⁰.

BEHİŞTÎ (d. ?-ö.979/1571-72)

Asıl adı Ramazan'dır. Babası Vize'li Abdulmuhsin'dir. Doğum tarihi hakkında elimizde bilgi bulunmamaktadır. İstanbul'a gelerek medrese öğrenimine başlamış, Merhabâ Efendi'den ders almıştır. Daha sonra Merkez Efendi'ye intisab etmiştir. Behişti, tasavvufa meyiletmeden önce çağdaşı ilim adamlarının takdirini kazanmış bir âlim, tasavvufa intisabdan sonra da ârif, kâmil, çevresi üzerinde etkili bir mürşid ve vaizdir. Şiirlerinde oldukça sade bir dil kullanmış, mahallî unsurlara yer vermiştir. Atasözü ve deyimlere yoğun olarak başvurmuş, halk söyleyişlerini ustalıkla şiire taşımıştır. Eserleri: *Dîvân, Heşt Behişt, Cemşâh u Alemşâh, Şerh-i Manzûme-i Muammâ, Şehrengiz, Mevlid, Hâşiyetü'l-Hâşiye alâ Şerhi Akâidi'n-Nesefiyye li'l-*

⁵⁸Hüseyin Süzen, "Dukakinzâde Ahmed Beg Dîvanı: İnceleme-Tenkitli Metin", (Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, 1994).

⁵⁹Saadet Karaköse, "Nev'i-zade Atayî Divanı: Kısmi Tahlil-Metin", (Doktora Tezi, İnönü Üniversitesi, 1994).

⁶⁰ Sebahattin Küçük, **Bâkî Dîvânı**, Ankara: TDK Yayınları, 1994.

Hayālî ve Aşeretü'l-Kāmile, Ta'likāt 'Alā Şerhi'l-Miftāh, Ta'likāt 'ala'l-Cāmî, Hindî'nin Kafiye Şerhine Ta'lika, Hāşiye Âdâb-ı Mes'ûdî, Tefsîru Âyeti' dir⁶¹.

BELİĞ (d. ?-ö.1174/1760-61)

Adı Mehmed Emin'dir. Mora Yenişehir'de doğmuştur. Doğum tarihi hakkında elimizde bilgi bulunmamaktadır. Kadılık mesleğini seçerek İstanbul'un çeşitli yerlerinde kadılık görevinde bulunmuştur. Ancak daha sonra İstanbul'da değerinin bilinmediğini düşünerek taşrada görev almak istemiştir. Bunun üzerine Eski Zağra kadılığına tayin edilmiştir. Mahlası dolayısıyla kendisinden önce yaşamış olan Bursalı İsmail Belîğ ile karıştırılan şair hemen hemen bütün şiirlerinde "Belîğ" mahlâsını kullanmıştır. Tek eseri *Dîvân*'dır⁶².

BÜLBÜL (d. ?-ö. ?/ 17. yy.)

Bülbülî ya da Bülbül Çelebi olarak bilinmektedir. Doğum ve ölüm tarihi hakkında elimizde bilgi bulunmamaktadır. Müstakimzâde Süleyman Sadeddin, *Mecelletü'n-Nisâb fî'n-Nisbi ve'l-Künâ ve'l-Elkâb* adlı eserinde Bülbül Çelebi'yi "şâir Rûmî" olarak kaydetmiştir. Mahmud Paşa-yı veli Camii civarında Mengenehane önündeki Güzelce Mahmut Paşa Çeşmesi için yazdığı bir manzum tarih dışında bugüne ulaşan başka eseri yoktur⁶³.

CAFER ÇELEBİ, TÂCİZÂDE (d.856/1452-ö.921/1515)

Adı Cafer'dir. Amasya'da doğmuştur. Babası II. Bâyezîd'in defterdarlarından "Tâcî Bey" adıyla anılan şair ve hattat Hâcî Bey-zâde Tâceddîn İbrâhîm Paşa'dır. Ca'fer Çelebi, ilköğrenimini Amasya'da babasından ve Amasya'nın önde gelen âlimlerinden almıştır. Eğitimini tamamlamak için Bursa'ya gitmiş ve Hâcî Hasan-zâde'den mülazım olmuştur. Ca'fer Çelebi, inşadaki yeteneği dolayısıyla II. Bâyezîd gibi Yavuz Sultân Selîm'in de takdirini kazanmıştır. Yavuz, onu yeniden nişancılık görevine, Çaldıran Savaşı dönüşünde de kazaskerliğe atamıştır. Yine Yavuz Sultan Selîm devrinde yeniçerileri isyana teşvik ettiği gerekçesiyle 18 Ağustos 1515'de idam

⁶¹ Yaşar Aydemir, "Behiştî: Hayatı, Şahsiyeti, Eserleri ve Divanı'nın Tenkitli Metni", (Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, 1999).

⁶² H. Gamze Demirel, "18. Yüzyıl Şairlerinden Belîğ Mehmed Emîn Divânı: İnceleme-Tenkitli Metin-Tahlil", (Doktora Tezi, Fırat Üniversitesi, 2005).

⁶³ İsmail Hakkı Aksoyak, "Bülbül/ Bülbülî, Bülbül Çelebi", **Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü**, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com> [11.05.19]

edilmiştir. Eserleri: *Dîvân*, *Heves-nâme*, *Mahrûse-i İstanbul Feth-nâmesi*, *Münşe'ât*, *Enîsü'l-Ârifîn*, *Kûs-nâme*'dir⁶⁴.

CEM SULTÂN (d.864/3 Aralık 1459-ö.900/1495)

Fatih Sultan Mehmed'in üçüncü ve en küçük oğludur. Bilgi ve kültür sahibi, Arapça ve özellikle Farsçayı bu dillerde şiir yazacak kadar iyi bilmektedir. Kardeşi İkinci Bâyezîd ile girdiği taht mücadelesinde Rodos sonra Avrupa'ya giderek orada vefât etmiştir. Eserleri: *Türkçe Dîvân*, *Farsça Dîvân*, *Cemşid ü Hurşid*, *Fâl-ı Reyhân-ı Sultân Cem*'dir⁶⁵.

CEM'Î (d.?-ö.1070/1659-60)

Asıl adı Mehmed'dir. Doğum tarihi bilinmemektedir. Cem'î Efendi ve Mehmed Cem'î Efendi olarak tanınmıştır. Çeşitli kasaba ve beldelerde müderrislik ve kadılık yapmıştır. Tek eseri *Dîvân*'dır⁶⁶.

CEVRÎ (d.1005/1095(?)-ö.1065/1654)

Asıl adı İbrahim'dir. Doğum tarihi hakkında tam bilgi bulunmasa da düşürdüğü tarihten tahminle doğum tarihi tespit edilmiştir. Mevlevî olan Cevrî'nin kaynaklarda iyi bir tahsil gördüğüne dair bilgiler vardır. Cevrî'nin şairlik kudreti hem kendi döneminde hem sonrasında yazılan biyografilerde takdir edilmiştir. Döneminin şiir zevkine uygun, dil ve estetik yönden kuvvetli şiirler yazan Cevrî; Nef'î, Atâyî, Dervîş Meyyâl, Mezâkî, Ârâmî gibi şairlerle aynı meclislerde bulunmuştur. Eserleri: *Dîvân-ı Cevrî*, *Selîm-nâme*, *Hilye-i Çehâr Yâr-ı Güzîn*, *Hall-i Tahkîkât*, *Aynü'l-Füyûz*, *Melhame*, *Nazm-ı Niyâz*, *Beyân-ı A'dâd-ı Sıfathâ-yı Nefs-i İnsânî*'dir⁶⁷.

DÜRRÎ (VAFÎ) AHMED (d.?-ö.1135/1722-23)

Asıl adı Ahmed'dir. Şiirlerinde Vafî mahlasını kullandığı da görülmektedir. Doğum tarihi tam olarak bilinmese de Van'da doğmuştur. Bir gözünü kaybetmesi nedeniyle "Yek-çeşm" sıfatıyla bilinmektedir. Genç yaşta İstanbul'a geldi ve kısa zamanda yeteneğini göstererek vezirlerin ve bazı devlet erkânının ilgisini çekmeyi başarmıştır. Dürrî'nin şiirde ve nesirde yetenekli olduğu dönem kaynaklarda belirtmiştir. Şiirde

⁶⁴ İsmail E. Erünsal, "Tâcîzâde Cafer Çelebi", **TDV İslâm Ansiklopedisi**, C.39, İstanbul: TDV Yayınları, 353-356.

⁶⁵ Halil Ersoylu, **Cem Sultan'ın Türkçe Divanı**, Ankara: TDK Yayınları, 1989.

⁶⁶ Birgül Toker Koparan, "Cem'î: Hayatı, Edebi Kişiliği ve Dîvânı'nın Tenkitli Metni", (Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, 1995).

⁶⁷ Hüseyin Ayan, "Cevrî", **TDV İslâm Ansiklopedisi**, C.7, İstanbul: TDV Yayınları, 1994, 460-61.

özellikle tarih düşürme sanatında öne çıkmış, dönemindeki pek çok hadiseye ve yapıya tarih düşürmüştür. Dürrî'nin en tanınmış eseri *Sefāretnāme*'sidir. Diğer eseri ise *Dîvân*'dır⁶⁸.

EMRÎ, EMRULLAH (d. ?-ö.983/1575)

Asıl adı Emrullah'tır. Edirne'de doğmuştur. Şiiri hakkında hüküm verilirken hayal gücü ve kullandığı teşbihlere dikkat çekilir. Daha önce hiçbir şairin kullanmadığı mazmunlar ve ince fikirlerle şiirlerini ördüğü belirtilen Emrî'nin sanatı döneminde takdir edilmiştir. Tezkirelerde Emrî'nin birçok İranlı'yı muammada geçmiş olduğu belirtilir. *Dîvân*'ı ölümünden sonra tertip edilmiştir⁶⁹.

ENVERÎ (d. ?-ö. ?, 17. yy.)

Şiirlerinden hareketle 17. yy. *Dîvân* sahibi şairlerden biridir. Doğum ve ölüm tarihi hakkında kesin bir bilgi bulunmamaktadır. Şairin *Dîvân*'ındaki çeşitli manzumelerden onun herhangi bir sebeple İstanbul'dan ayrı kaldığı ve bu yüzden vatan hasreti çektiği hissini veren çok sayıda örnek göze çarpmaktadır. Şairin elimizde bulunan tek eseri *Dîvân*'ıdır⁷⁰.

FÂİK, MAHMUD EFENDİ (d. ?-ö.1127/1715)

Asıl adı Mahmut'tur. Kusurundan dolayı Fâik-i Leng (Aksak Fâik) olarak bilinir. Urfa'da doğmuştur. Tek eseri *Dîvân*'dır⁷¹.

FASÎH, AHMED FASÎH DEDE (d. ?-ö.1111/1699)

Asıl adı Ahmed'dir. Şiirlerinin anlaşılır ve açık olmasından dolayı kendisine Fasîh mahlası verilmiştir. İstanbul'da doğmuştur. Fasîh Ahmed, Divan ve hazine kâtipliği görevini sürdürürken bir gün bu görevi terk ederek Galata Mevlevihanesi şeyhi Gavsî Dede'ye intisap ederek Mevlevî tarikatına dâhil olmuştur. Eserleri: Divan, Farsça *Dîvânçe*, *Münşeat*, *Münâzara-i Gül ü Mül*, *Münâzara-i Rûz u Şeb*, *Tenbâkûnâme*, *Ka-lem Makalesi*, *Hüsrev ü Şirin*, *Mahmûd u Ayâs*, *Behişt-Âbâd*'dır⁷².

⁶⁸ M. Ziya Bağrıaçık, "Dürrî'nin Tarih Manzumelerinde Lale Devri", *Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi* 10, 333-347.

⁶⁹ Yekta Saraç, "Emrî ve *Dîvânı*", (Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, 1991).

⁷⁰ Cemal Kurnaz, Mustafa Tatçı, *Ümmî *Dîvân* Şairleri ve Enverî *Dîvânı**, Ankara: MEB, 2001.

⁷¹ Fatma Koçak, "Fâik Mahmut ve *Dîvânı*", (Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, 2006).

⁷² Mustafa Çıpan, "Fasîh Ahmed Dede Hayatı, Edebî Kişiliği, Eserleri ve *Dîvânı*'nın Tenkitli Metni", C. 1-2, (Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, 1991).

FAZLÎ (d.1041/1632-ö.1102/1691)

Adı, Seyyid Osman b. Seyyid Fethullah'tır. Kutup Osman olarak da bilinir⁷³.

FEHÎM (d.1037/1627-ö.1057/1647)

Asıl adı Mustafa'dır. Tüccar bir aileden gelmektedir. Fehîm Arapçanın dışında çok iyi derecede Farsça bilmektedir. Fehim'in lüknet (kekeme) olduğu, iki şiirinde bizzat şair tarafından ifade edilmiştir. İlk divanında Dakîkî mahlasını kullanan şair, bu divanını yakarak kendisine Fehîm mahlasını almış ve bu mahlasla yeni bir divan tertip etmiştir. Şiirlerinde lirik bir söylem görülmektedir⁷⁴.

FENNÎ, HACI MUSTAFA (d. ?-ö.1158/1745-46)

Doğum tarihi belli olmayan şair İstanbul'da doğmuştur. İyi bir eğitim almıştır. Tek eseri *Dîvân*'dır. Şairin divanında Nâbî, Nedîm, Sâmi, Sâbit, Kâmî, Vahid Mahtûmî, Şâkir vb. pek çok şaire yazılmış nazireler vardır⁷⁵.

FEVRÎ, AHMED (d. ?-ö.978/1571)

Hırvat asıllı Hristiyan bir aileye mensuptur. Draç'ta doğmuştur. Küçük yaşta İstanbul'a getirilmiştir. Türkçe, Arapça ve Farsça şiirleri bulunan Fevrî'nin, mahlasına uygun olarak süratli ve çok kolay bir şekilde şiir söyleyebildiği hem tezkirelerde anlatılır. Gelibolulu Âlî, şiirde atasözleri ve halk deyimlerini kullanmada Necâtî'den sonra Fevrî'nin geldiğini söylemektedir. Eserleri: Divan, Risâle fî ilmi'l-hutût, Kühl-i Dîde-i A'yân, Ahlâk-ı Süleymânî'dir⁷⁶.

FİĞÂNÎ (d. ?-ö.938/1531-32)

Trabzon'da doğan şairin asıl adı Ramazan'dır. Hayatının ilk dönemlerine ait pek bilgi bulunmasa da yirmi dokuz yaşında ölmüştür. Kaynaklarda tahsili sırasında öğrenme ve ezberleme yeteneğiyle fark edildiğine dikkat çekilmektedir. Başlarda Hüseyinî mahlasını kullanmıştır⁷⁷.

⁷³ Kadri Erdem, "Kutup (Seyyid) Osman Fazlî Dîvânı: İnceleme-Metin", (Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, 2008).

⁷⁴ Tahir Üzgör, **Fehîm-i Kadîm Hayatı, Sanatı, Dîvânı ve Metnin Bugünkü Türkçesi**, Ankara: AKM Yayınları, 1991.

⁷⁵ Hacı İbrahim Demirkazık, "18. Yüzyıl Şairi Mustafa Fennî, Divan: İnceleme- Tenkitli Metin-Dizin", C.1-2, (Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, 2009).

⁷⁶ Mehmet Kalpaklı, "Divan Şiirinin Edisyonunda Bilgisayar Kullanımı Metoduna Giriş ve Fevrî Divanı'nın Elektronik Formu", (Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, 1991).

⁷⁷ Abdülkadir Karahan, **Figânî ve Divançesi**, İstanbul: Edebiyat Fakültesi Basımevi, 1966.

FITNAT HANIM, ZÜBEYDE (d. ?-ö.1194/1780)

Asıl adı Zübeyde'dir. Fıtnat'ın babası, I. Mahmud devri şeyhülislamlarından Es'ad Efendi'dir. Kaynaklarda, XVIII. yüzyıl kadın şairleri arasında Dîvânı'yla şöhret kazanmıştır⁷⁸.

FUZÛLÎ (d.888/1483-ö.963/1556)

Asıl adı Mehmed, babasının adı ise Süleyman'dır. Türkmenlerin Bayat boyundandır. Irak'da doğmuştur. Osmanlı bürokratlarına da kasideler takdim etmiş ve onların yakınlığını kazanmaya çalışmıştır. Onun bazı şiirlerinde Bağdat'ı övdüğü, bazı şiirlerinde ise Bağdatlıları eleştirdiği ve ömrünün o bölgede geçmesine hayıflandığı görülür. Arapça, Türkçe, Farsça eserler vermiştir⁷⁹.

GÂLİB, ŞEYH MEHMED (d.1171/1757-ö.1213/1799)

Asıl adı Mehmed'dir. Kendisine Hoca Neş'et tarafından verilen Es'ad mahlasını 1784 yılına kadar kullanmış daha sonra da Gâlib mahlasını almıştır. Babası Mustafa Reşid'dir. İlk tahsilini babasından almıştır. Mevlevî çevresinde yetişen Şeyh Gâlib, Hüsn ü Aşk'ı yazdıktan sonra Konya'ya giderek Ebûbekir Çelebi'nin himayesinde çileye girmiştir. Galata Mevlevîhanesi şeyhliğinde bulunmuştur. Eserleri: *Dîvân*, *Hüsn ü Aşk*, *E's-Sohbetü's-Safiyye*, *Şerh-i Cezîre-i Mesnevî*'dir⁸⁰.

HÂLETÎ, AZMÎZÂDE (d.977/1570-ö.1040/1631)

Asıl adı Mustafa'dır. İstanbul'da doğmuştur. Genç yaşta eğitime başlayan ve babasının yanı sıra devrinin büyük hocalarından dersler alan Hâletî, medrese eğitimi gördü ve devrinin ünlü hocası Hoca Sâdeddin Efendi'den mülâzemet ruûsu alarak 21 yaşında müderris olmuştur. Daha sonra çeşitli medreselerde görev yapmıştır. Şiire genç yaşta başlamış olan Azmîzâde Hâletî, kısa sürede üne kavuşmuştur. Eserleri: *Dîvân*, *Rubâiyyât*, *Sâkinâme*, *Münşeât*'dir⁸¹.

⁷⁸ Halil Çeçen, "Fıtnat Hanım Hayatı, Sanatı ve Dîvânı: İnceleme Metni", (Doktora Tezi, İnönü Üniversitesi, 1996).

⁷⁹ Kenan Akyüz, diğ. , **Fuzûlî Dîvânı**, Ankara: Akçağ Yayınları, 1990.

⁸⁰ Abdülkadir Gürer, "Şeyh Gâlib Dîvânı: İnceleme-Metin", (Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, 1993).

⁸¹ Bayram Ali Kaya, "Azmî-zâde Hâletî Hayatı, Edebî Kişiliği, Eserleri ve Dîvânı'nın Tenkitli Metni", (Doktora Tezi, Trakya Üniversitesi, 1996).

HARİMÎ, ŞEHZÂDE KORKUD (d.874/1469-70-ö.918/1512/13)

Amasya’da doğmuştur. Babası II. Bâyezîd’dir. Saltanat kavgalarından dolayı yaşamını yitirmiştir. Sanatı sever, mûsiki ile ilgilenmiştir. Kendi icadı olan “Gıdâ-yı rûh” adındaki saz, devrinde müzik ustalarınca beğenilmiştir. Eserleri: Kitābu fi’t-Tasavvuf, Dîvân, Korkudiyye, Kitābu Vesîleti’l-Ahbâb, Şerhu Elfâzi’l-Küfr, Kitabu Halli İşkâli’l-Efkâr fî Hilli Emvâli’l-Küffâr, Şerhü’l-Mevâkıf li’l-Cürcânî’dir⁸².

HASÎB SEYYİD MEHMED HASÎB EFENDÎ (d.1124/1712-ö.1199/1784-85)

Asıl adı Mehmed’dir. Hayrabolu’da doğmuştur. İstanbul Kanlıca’daki Atâ Efendi Tekkesine intisap etmiştir. Eserleri: *Dîvân, Silsilenâme-i Gülşenî*’dir⁸³.

HAŞMET, MEHMED ABBAS EFENDİZÂDE (d. ?-ö.1181/1768)

Asıl adı Mehmed’dir. İstanbul’da doğmuştur. “Abbas Efendizâde” adıyla da tanınmaktadır. Çeşitli medreselerde müderrislik yapmıştır. Eserleri: *Dîvân, Senedü’ş-Şu’arâ, Vilâdet-nâme, İntisâbü’l-Mülûk*’dür⁸⁴.

HAYÂLÎ BEY, HAYALÎ, MEHMED HAYÂLÎ BEY, BEKÂR MEMÎ (d.903-905/1497-99-ö.964/1557)

Asıl adı Mehmed’dir. Döneminde Fuzûlî’den sonra en ünlü şairidir. Bekâr Memî lakabıyla bilinmektedir. Doğum tarihi ile ilgili elimizde kesin bilgi bulunmamaktadır. Hayâlî, Zâtî gibi bir şairin şöhretinin zirvesinde bulunduğu bir sırada şiirlerini yazmaya başlamıştır. Zamanla çağdaşı şairleri geride bırakan Hayâlî, Ali Şîr Nevâî ve klasik İran şairleri hakkında hürmetkâr ifadeler kullanmıştır. Kendisini onlarla eşit tutmuştur. Osmanlı şairleri içinde de Necâtî Bey’in tarzını çok daha ileri düzeye taşımıştır⁸⁵.

⁸² Öykü Akın, “Harîmî (Şehzâde Korkud) Dîvânı’nın Nesre Çevirisi ve İncelenmesi”, (Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, 2009).

⁸³ Ramazan Ekinci, Suat Donuk, **Hayrabolulu Hasîb Dîvânı: Tıpkı Basım**, Ordu: Kitap ve Cafe Serüven, 2015.

⁸⁴ Mustafa Aslan, “Haşmet: Hayatı, Edebî Kişiliği, Eserleri ve Dîvânı’nın Tenkitli Metni”, (Doktora Tezi, Erciyes Üniversitesi, 1995).

⁸⁵ Ali Nihad Tarlan, **Hayâlî Bey Dîvânı**, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, 1945.

HAYRETİ (d. ?-ö.941/1534-1535)

Asıl adı Mehmed'dir. Vardar Yanicesi'nde doğmuştur. Kaynaklarda Mehmed Şah, Mehmed Çelebi ve Baba Hayretî olarak da geçer. Hayretî, mutasavvıf bir şair olarak bilinmektedir. Eserleri: *Dîvân, Belgrad Şehrengizi, Yenice Şehrengizi*'dir⁸⁶.

HÂZİK, SEYYİD MEHMED EFENDİ (d.1102/1690-91-ö.1176/1763)

Asıl adı Mehmed'dir. Erzurum'da doğmuştur. Erzurumlu âlimlerden İspirli Ebu Bekir Efendi'nin oğludur. Erzurumlu İbrahim Hakkı gibi birçok kıymetli şahsiyetin yetişmesinde katkıda bulunmuştur. Eserleri: *Dîvân, Ta'likât Alâ Tefsîri'l-Beyzâvî, Fetvâlar*'dır. Hâzık, huyunun güzelliği ve zarafeti, ilmi ve faziletiyle meşhur olmuş 18. yüzyılın âlim şairlerindendir. Hâzık, kasidede Nef'î'nin, gazelde ise Nâbî'nin tesiri altında kalmıştır⁸⁷.

HEVÂYÎ/RAHMÎ, KUBÛRİZÂDE ABDURRAHMAN RAHMÎ EFENDİ (d. ?-ö.1127/1715)

Asıl adı Abdurrahman'dır. Doğum tarihi hakkında elimizde bilgi bulunmamaktadır. İstanbul'da doğmuştur. Mizahî şiirlerinde Hevâyî, diğerlerinde ise Rahmî mahlasını kullanmıştır. Hezel tarzında şiirleriyle ün kazanmıştır. Eserleri: *Dîvân, Vâmık u Azrâ, Yûsuf u Züleyhâ*'dır⁸⁸.

HİCRÎ, KARA ÇELEBİ (d. ?-ö.964-65/1556-58)

Adı Mehmed ya da Muhiddin'dir. Bursa'da doğmuştur. Kara Çelebi lakabıyla bilinmektedir. Büyük medreselerde müderrislik yapmıştır. Bursa'da kadılık yapmıştır. Eserleri: *Dîvân, Vâkıât*'dır⁸⁹.

İSHAK ÇELEBİ (d. ?-ö.944/1538)

Üsküp'te doğdu. Doğum tarihi kesin olarak bilinmemektedir. Üsküp'te başladığı öğrenimini İstanbul'da tamamlamıştır. İstanbul'da Atik Ali Paşa Medresesi müderrisliğine getirilmiştir. Şam'da kadılık görevinde bulunmuştur. *Divanı* ve *Selîm-nâmesi* vardır. Mistik bir hava taşıyan şiirlerinde gündelik üslûba yer vermesiyle diğer

⁸⁶ Mehmet Çavuşoğlu, Ali Tanyeri, **Hayretî Dîvânı**, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, 1981.

⁸⁷ Hüseyin Güfta, "Hâzık Mehmed Efendi'nin Hayatı, Edebî Şahsiyeti, Eserleri ve Dîvânının Tenkitli Metni", (Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, 1992).

⁸⁸ Zehra Vildan Çakır, "Hevayî (Abdurrahman, Kuburi-zade) Divanı'nın Tenkitli Metni ve İncelenmesi", (Yüksek Lisans Tezi, Tekirdağ Üniversitesi, 1998).

⁸⁹ Ahmet Selman Yiğit, "Hicrî Dîvânı: İnceleme, Metin, Dizin", (Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, 2013).

şairlerinden ayrılır. Yavuz Sultan Selim hakkında yazdığı *Selim-nāmesi* Osmanlı tarihçileri tarafından kaynak olarak kullanılmıştır⁹⁰.

VIŞNEZÂDE İZZETİ MEHMED EFENDİ (d.1039/1629-ö.1092/1681)

Asıl adı Mehmed İzzet'tir. Bulgaristan sınırları içinde yer alan Filibe Çaçengir'de doğmuştur. İzzetî, ilköğrenimini amcası Yahyâ Efendi'den aldı. Süleymaniye medreselerinde müderrislik ve darü'l-hadis muallimliği gibi görevlerde bulunmuştur. İzzetî'nin bugüne ulaşan tek eseri *Türkçe Dîvân*'ıdır. Ancak kaynaklarda varlığı bildirilen Keşfü'z-Zünûn Zeyli ve Tezkire-i Şu'arâ adlı eserleri de vardır⁹¹.

KABÛLÎ, GEDİZLİ (d. 1523-ö.1000/1591-92)

Asıl adı İbrahim'dir. Bazı kaynaklarda adı Ahmed olarak geçmektedir. Gediz'de doğmuş ve büyümüştür. Tek eseri *Dîvân*'ıdır. Kabûlî'ye göre sevgilinin dudaklarının mücevher saçmasına sebep söz olduğu gibi dünya ve âhiretin yaratılmasına sebep de sözdür⁹².

KADRÎ (d. ?-ö.1082/1671)

Asıl adı Abdülkadir Çelebidir. Kadrî, Anteplidir. Gençliğinde İstanbul'a gitmiş ve Rûznamçe kâtibi olmuştur. Ölümüne "Teveffenâ me'a'l-ebrar" tarihi düşülmüştür. Tek eseri *Dîvân*'dır⁹³.

KELİM, EYÜB KELİM ÇELEBİ (d. ?-ö.1098/1686-87)

Asıl adı Eyyüp'tür. Potburun-zâde lakabıyla bilinir. İstanbul'da doğmuştur. Kelîm'in dünya zevklerine ve güzellere ilgi duyan bir tarzı vardır. Kelîm'in tek eseri *Dîvân*'dır. Kelîm mutasavvıf bir şair değildir. Bununla birlikte, çok az da olsa eserlerinde tasavvuf etkisi görülür. Devrindeki birçok şairin aksine daha çok beşerî duyguları ve aşkları dile getirmiştir⁹⁴.

⁹⁰ Ali Yıldırım, "İshak Çelebi: Hayatı, Eserleri, Edebî Kişiliği ve Dîvânı'nın Edisyon Kritiği", (Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi, 1991).

⁹¹ Adnan Çağlı, "Vişnezade İzzeti: Hayatı, Edebî Kişiliği ve Dîvânı'nın Tenkitli Metni", (Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, 1990).

⁹² Mustafa Erdoğan, "Kabûlî İbrahim Efendi: Hayatı, Edebî Kişiliği ve Dîvânı: İnceleme-Tenkitli Metin-Dizin", (Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, 2008).

⁹³ Mehmet Külahlıoğlu, "Kadrî: Edebî Kişiliği ve Dîvânı'nın Transkripsiyonlu Metni", (Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, 1997).

⁹⁴ Ahmet Çelen, "Kelîm: Hayatı, Eserleri, Dîvânı'nın Tenkitli Metni", (Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, 1994).

KĀMÎ (d.1059/1649-50 -ö. 1136/1724)

Asıl adı Mehmed'dir. Kendisinden bahseden kaynakların çoğunda adı ile mahlası birlikte kullanılmıştır. Kāmî Mehmed veya Mehmed Kāmî olarak anılmıştır. Edirne'de doğduğu için "Edirneli Efendi" ve "Edirnevî Çelebi" olarak da bilinmektedir. *Dîvânı* vardır. Diğer eserleri şunlardır: *Behcetü'l-Feyhâ*, *Tuhfetü'z-Zevrâ*, *Fîrûz-nâme*, *Şerh-i Hicv-i Şifâî*, *Âsaf-nâme*⁹⁵.

KĀNÎ, EBÛBEKİR (d.1124/1712-ö.1206/1791)

Kānî, Tokat'ta doğmuştur. İlk eğitimini Tokat'ta tamamlamıştır. Genç yaşta şiirle ilgilenmeye başladı ve nükteli söyleyişleriyle adını duyurmuştur. Ebû Bekir Kānî'nin manzum ve mensur eserleri bulunmakla birlikte bunların önemli bir kısmı ölümünden sonra bir araya getirilmiştir. Eserleri şunlardır: *Dîvân*, *Münşeât*, *Letâ'if-nâme*, *Be-nâm-ı Havâriyyûn-ı Bürûc-ı Fünûn*⁹⁶.

KÂŞİF (d. 1076/1665-66-ö.1111/14 Ekim 1699)

Asıl adı Seyyid Mehmed Sadeddin'dir. Nakibüleşraf Rumeli kazaskeri Seyyid Said Efendi'nin oğludur. Dedesi de Mehmed Esad Efendi'dir. Bu sebeple Es'adzâde Seyyid Sa'deddin Efendi olarak bilinir. Gençliğinde iyi bir eğitim aldı. Öğrenimini bitirdikten sonra müderris oldu. Üç dilde şiir söyleme yeteneği vardır. Farsça ve Türkçe mürettep *Dîvân*'ı vardır. Şiirleri, tanınmış Fars şairlerinden Hüsrev, Hakanî ve Şevket'e benzetilir. Kâşif üslupta Sebk-i Hindî'yi takip etmiştir⁹⁷.

MESİHÎ, İSÂ (d. ?-ö.918/1512)

Sultân II. Bâyezîd devrinde yaşamıştır. Priştine'de doğmuştur. Asıl adı kaynaklarda İsa'dır. İsmnin İsa olması münasebetiyle Mesîhî mahlasını kullanmıştır. Eserleri şunlardır: *Dîvânı*, *Edirne Şehrengîzi*, *Gül-i Sad-berg*⁹⁸.

MEZÂKÎ, SÜLEYMÂN (d. ?-ö.1087/1676)

Asıl adı Süleyman'dır. Doğum yeri, Bosna-Hersek veya Bosna-Hersek'in Çaynişe kasabası olarak gösterilmiştir. Mezâkî, gençliğinde İstanbul'a gelerek Enderun'a

⁹⁵ Kezban Özyılmaz, "Kâmî: Hayatı, Eserleri ve Dîvânı'nın Tenkitli Metni", (Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, 1996).

⁹⁶ İlyas Yazar, **Kani Divanı: Tenkitli Metin ve Tahlil**, İstanbul: Libra Kitapçılık ve Yayıncılık, 2010.

⁹⁷ Ayşe Büyükyıldırım, "Kâşif Divanı'nın Tenkitli Metni ve Tahlili", (Doktora Tezi, Fırat Üniversitesi, 1998).

⁹⁸ Mine Mengi, **Mesihî Divanı**, Ankara: Atatürk Kültür Merkezi, 1995.

girmiştir. Sarayda çeşitli ilimleri tahsil etmiştir. Şairin kaynaklarda belirtilen tek eseri *Dîvân*'dır⁹⁹.

MİHR HATUN (d.860-865 ?/1455-56 - 1460-61 ?-ö.920/1514-15)

Adı ve mahlası Mihrî'dir. Yalnız Evliyâ Çelebi adının Mihrimâh, mahlasının Mihrî olduğunu kaydetmiştir. Şiirlerinden ve ondan bahseden kaynaklarda kültür düzeyi yüksek bir ortamda büyüdüğü görülmektedir. Arapça ve Farsçayı öğrenmiştir. Mihrî Hatun'un eserleri şunlardır: *Dîvân*, *Tazarru'-nâme*¹⁰⁰.

MUİDİ (d. ?-ö.994/1585/86)

Üsküp yakınlarındaki Kalkandelen kasabasında doğmuştur. Kaynaklarda Muîd-zâde diye bilinen birinin oğlu olduğu için, kimilerinde Zenbilli Ali Çelebi'ye muid olduğu için, kimilerinde de babası muid olduğu için mahlası aldığı iddia edilmektedir. Eserleri şunlardır: *Dîvân*, *Hamse*, *Miftâhü't-teşbîh*¹⁰¹.

MÜNİF (d. ?-ö.1156/1743-44)

Antakya'da doğmuştur. Doğum tarihi bilinmemektedir. Asıl adı Mustafa'dır. Antakyalı Münif Mustafa Efendi olarak da bilinmektedir. İlk şiirlerinde Hezârî, İstanbul'a gelince de Râşid'in tesiriyle Münîf mahlasını almıştır. Derviş ruhlu, hoş sohbet, zarif, hazır cevap, samimi, dürüst biridir. Şiirin yanında musiki ile de uğraşmıştır. Eserleri şunlardır: *Dîvân*, *Hadîs-i Erba'în Tercümesi*, *Zafer-nâme-i Mansûre*, *Fetih-nâme-i Belgrad* ve *Münşeât*¹⁰².

NÂBÎ, YÜSUF NÂBÎ EFENDİ (d.1052/1642-ö.1124/1712)

Asıl adı Yusuf'tur. Urfa'da doğmuş, babasının adı Seyyid Mustafa'dır. 17. yüzyılda hâkim olan Klasik Tarz ve Sebk-i Hindî akımlarının etkili olduğu bir edebî ortamda eserler kaleme almıştır. Üslubunda ve şiirinde hikmetler, nasihatlar gizlidir. Nâbî, daha önceki şairlerin şiir diline uygun görmedikleri pek çok kelimeyi şiir diline sokarak klasik şiirde farklı bir anlayışın gelişmesine öncülük etmiştir. Eserleri: *Türkçe Dîvân*, *Farsça Dîvân*, *Hayrâbâd*, *Hayrî-nâme*, *Sûrnâme*, *Tuhfetü'l Harameyn*, *Münşeât*, *Kırk*

⁹⁹ Ahmet Mermer, *Mezâkî: Hayatı, Edebi Kişiliği ve Dîvânı'nın Tenkitli Metni*", (Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, 1988).

¹⁰⁰ Mehmet Arslan, *Mihri Hatun Dîvânı*, Amasya: Amasya Valiliği Yayınları , 2007.

¹⁰¹ Gülçin Tanrıbuyurdu, "Mu'îdî, Dîvân: Metin-Çeviri", (Doktora Tezi, Kocaeli Üniversitesi, 2012).

¹⁰² Muharrem Kılıç, "Münîf Antaki: Hayatı, Edebi Kişiliği, Eserleri ve Divanı'nın Tenkitli Metni ve İncelemesi", (Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, 1995).

Hadis Tercümesi, Zeyl-i Siyer-i Veysî, Fethname-i Kamanîçe'dir. Hikemi tarz şiirin kurucusu olmuştur¹⁰³.

NAHİFİ, SÜLEYMAN (d.1076/1665-ö.1151/1738)

Asıl adı Süleyman'dır. İstanbul'da doğmuştur. Hattatlık eğitimi almış ve çeşitli memuriyetlerde bulunmuştur. Dili oldukça sadedir. Gazellerinde yer yer halk söyleyişine yakın beyitlere sıkça rastlanır. Eserleri: *Dîvân, Tercüme-i Mesnevî-i Şerîf, Mevlidü'n-Nebî, Hicretü'n-Nebî, Hilyetü'l-Envâr, Risâle-i Hızriyye, Nasîhatü'l-vüzerâ*'dır¹⁰⁴.

NÂ'İLÎ-İ KADİM, MUSTAFA (d. ?-ö.1077/1666)

Mustafa Çelebi olarak da bilinmektedir. İstanbullu olduğu kaynaklarda geçmektedir. Manalar söylemeye muktedir ve irfan sahibi bir şairdir. Şairin kasidelerinden hareketle sürgün yıllarını Edirne'de fakirlik içinde geçirdiği anlaşılmaktadır. Şair, hastalıklı bünyesini ve zayıf bedenini şiirinde konu edinir. Şairin kendisine has bir üslubu vardır. Şiirlerinde İran şiiri etkisi görülmektedir¹⁰⁵.

NECÂTİ BEY, İSÂ (d.847-50/1443-46-ö.914/1509)

Adı kaynaklarda İsa veya Nuh olarak geçmektedir. Edirne'de doğmuştur. Gençlik yıllarında şiir ve nesir yazmağa yönelen şair, Edirne'den Kastamonu'ya gitti, orada hatla da ilgilendi ve şiirleriyle tanınmaya başlanmıştır. Tek eseri *Dîvân*'dır. Şairin dili özellikle gazellerinde son derece sade, üslubu hayli güçlü ve etkileyicidir. Zengin hayallerle süslü şiirlerinde, mahallî renk ve özellikler sıkça görülür¹⁰⁶.

NEDİM, AHMED (d.1092/1681-ö.1143/1730)

Asıl adı Ahmed'dir. İstanbul'da doğmuştur. Babası Kadı Mehmed Efendi'dir. Ahmed Nedîm iyi bir eğitim görmüş, döneminin klasik ilimlerini, Arapça ve Farsçayı bu dillerde şiir yazacak kadar iyi derecede öğrenmiştir. 18. yüzyılın başında gazelde hikemî tarzın büyük temsilcisi Nâbî'nin, kasidede Nef'î'nin etkisinin revaçta olduğu şiir ortamında bulunan Nedîm, çok geçmeden Nedîmâne denilen yeni bir tarz geliştirmiştir. Onun şiirlerinde halk edebiyatına yakınlaşma, İstanbul hayatından sahneler sunma, gerçek hayattan alınan unsurları kullanma, günlük dilden gelen

¹⁰³ Ali Fuat Bilkan, *Nâbî Dîvânı*, C. 1-2, İstanbul: MEB. Yayınları, 1997.

¹⁰⁴ İhsan Aypay, "Nahifi Süleyman Efendi: Hayatı, Eserleri, Edebi Kişiliği ve Divanının Tenkitli Metni", (Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, 1992).

¹⁰⁵ Haluk İpekten, *Nailî Kādîm Dîvânı*, İstanbul: MEB Basımevi, 1970.

¹⁰⁶ Ali Nihad Tarlan, *Necati Beg Dîvânı*, Ankara: Akçağ Yayınları, 1992.

konuşma kalıpları ve deyimler görülmektedir. Eserleri: *Dîvân, Sahâifü'l-Ahbâr, Aynî Tarihi*'dir¹⁰⁷.

NEF'Î, ÖMER EFENDİ (d.980/1572 ?-ö.1044/1635)

Asıl adı Ömer'dir. Erzurum Pasinler'de doğmuştur. Soylu bir aileden gelmektedir. Çocukluğunda iyi bir eğitim alan şair, Arapçayı özellikle Farsçayı, Fars edebiyatını iyi bildiği anlaşılmaktadır. IV. Murad devrinde şöhretinin zirvesine ulaşmıştır. Kendisi gibi sert mizaçlı sultanla iyi bir diyalog kurmuş, onun ilgi ve iltifatını kazanmıştır. Üstün bir sanat gücüne sahip olan Nefî, sıradışı tavır ve davranışları, ölçüsüz söylemleri dolayısıyla sıkıntılı bir hayat sürmüş; acı tecrübelerle rağmen çizgisini değiştirmemiş, sonunda dilinin kurbanı olmuştur. Dönemin hiciv ustası olarak da bilinmektedir. Eserleri: *Türkçe Dîvân, Farsça Dîvân, Sihâm-ı Kazâ, Tuhfetü'l-Uşşâk*'dir¹⁰⁸.

NESİMÎ, ŞEYH İMÂDÜDDİN SEYYİD NESİMÎ (d. ?-ö.807/1404-05?)

İsmi hakkında kaynaklarda farklı adlar geçmektedir. Genel olarak adı İmadüddin'dir. Şairin, şiirlerinde başta Nesîmî olmak üzere Hâşimî, Seyyid, Hüseyinî, Alî, İmâd gibi mahlasları kullanmıştır. Nesîmî'nin Hurûfî ve vahdet-i vücudçu düşünceleri, düşüncelerinin yer aldığı şiirlerinin halk nezdinde kabul görmesi, iktidarı rahatsız etmiştir. Azeri-Türkmen sahasında yetişmiş bir şairdir. Dili sade, vezin kullanışı sağlamdır. Eserleri: *Türkçe Dîvân, Farsça Dîvân, Mukaddimetü'l-Hakâyık*'tır¹⁰⁹.

NEŞÂTÎ, AHMED DEDE (d. ?-ö.1085/1674)

Asıl adı Ahmed'dir. Edirne'de doğmuştur. Şairliğinin ilk dönemlerinde Semendî mahlasını kullanmıştır. Neşâtî, birçok şaire hocalık yapmakla da şöhret edinmiş, yüzü aşkın şaire hocalık yaptığı belirtilmiştir. Neşâtî'nin şiirlerinde, özellikle kasidelerinde Nef'î'yi takip ettiği, hatta onunla kendisini mukayese ettiği görülse de kasidede onun derecesine çıkmadığı söylenebilir. O, Bâkî, Fehîm Sabrî, Nef'î, Bahâyî ve İsmetî'yi örnek almış, bu şairlere nazireler söylemiştir. Eserleri: *Dîvân, Şehrengiz, Hilye-i Enbiya, Şerh-i Müşkilât-ı Örfî, Kavâid-i Deriyye, Tuhfetü'l-Uşşâk ve Mektup*'tur¹¹⁰.

¹⁰⁷ Muhsin Macit, "Nedîm Dîvânı: İnceleme, Tenkitli Metin", (Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, 1994).

¹⁰⁸ Metin Akkuş, "Nef'î Sanatı ve Türkçe Dîvânı: İnceleme-Karşılaştırmalı Metin", (Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi, 1991).

¹⁰⁹ Hüseyin Ayan, **Nesîmî, Hayatı, Edebî Kişiliği, Eserleri ve Türkçe Divanının Tenkitli Metni**, C. 1-2, Ankara: TDKYayınları, 2002.

¹¹⁰ Mahmut Kaplan, **Neşâtî Dîvânı**, İzmir: Akademi Kitabevi, 1996.

NEŞ'ET, HOCA SÜLEYMAN NEŞ'ET EFENDİ (d.1148/1735-ö.1222/1807)

Asıl adı Süleyman'dır. Edirne'de doğmuştur. Rahat bir hayat geçiren şair, mesaisini genç şairlerin yetişmesine harcamıştır. Neş'et'in, fikrî ve edebî kültürünün temellerini Mevlânâ'nın eserleri oluşturmuştur. Şiirlerinde ise Nâbî'in tesiri altında kalmıştır. Dîvân'ında hemen hemen bütün nazım şekillerini kullanmıştır. Eserleri: *Dîvân*, *Terceme-i Şerh-i Dü-Beyt*, *Şerh-i Yek-Beyt-i Süleyman Neş'et*, *Tûfân-ı Ma'rifet*, *Risâle-i Tercemetü'l-Aşk*, *Muharrerât-ı Hususiyye-i Neş'et*, *Risâle-i Hüseyiniyye'dir*¹¹¹.

NEV'Î, YAHYÂ (d.940/1533-34-ö.1007/1599)

Asıl adı Yahyâ'dır. Nev'î, rind edalı, derviş-meşreb, tasavvufa, zühd ve takvâya meyilli bir kişidir. Ayrıca ilim ve fazilet sahibidir. Nev'î, Arapça, Farça ve Türkçeye hâkim, atasözleri ve deyimler ile aruz vezni şiiirlerinde ustalıkla kullanan bir şairdir. Eserleri: *Türkçe Dîvân*, *Tercüme-i Hadîs-i Erbaîn*, *Hasb-i Hâl* bazılarıdır¹¹².

NEVRES-İ KADÎM, ABDÜRRAZZÂK (d. ?-ö.1175/1762)

Asıl adı Abdürrazzâk'tır. Kerkük'te doğmuştur. 18. yüzyılın orta devresinde edebî kudretiyle dikkat çekmiş, Koca Râgıb Paşa ile birlikte bu dönemin en parlak, en güzel şiirlerine imzasını atmıştır. Nevres'in şiirlerinde açık, anlaşılır, sade ve külfetsiz söyleyişlerin yanı sıra üçlü, dörtlü, beşli zincirleme isim ve sıfat tamlamalarıyla yüklü, anlaşılması zor ve çetrefilli bir dille birlikte kullanılmıştır¹¹³.

RÂĞIB PAŞA (d.1110/1698-99-ö.1176/1763)

Asıl adı Mehmed'dir. İstanbul'da doğmuştur. Defterhâne-i Âmire kâtiplerinden Şevki Mehmed Efendi'nin oğludur. Kitâbet, inşâ, hesap ve defter usullerini öğrenmiştir. Râgıb Paşa, nükteleri, zengin kitaplığı, hukuk bilgisi, şairliği ve sohbetleriyle de İstanbul'a ve Osmanlı kültürüne katkıda bulunmuştur. Fıtnat Hanım, Haşmet, Çelebizâde Asım Efendi gibi şairleri etrafında toplayarak yaşadığı dönemin kültür odaklarından biri olmuştur. Eserleri: *Dîvân*, *Münşeât-ı Râgıb*, *Fethiyye-i Belgrad*, *Hüneyniye ve Tâîfiye*, *Tahkîk ve Tevfik*, *Mecmûa-i Râgıb Paşa*, *Sefînetü'r-Râgıb ve*

¹¹¹ İlhan Genç, **Hoca Neş'et, Hayatı, Edebî Kişiliği ve Dîvânının Tenkitli Metni**, İzmir: Kanyılmaz Matbaası, 1998.

¹¹² Mertol Tulum, M. Ali Tanyeri, **Yahyâ Nev'î**, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, 1977.

¹¹³ Hüseyin Akkaya, "Nevres-i Kadîm ve Türkçe Divanı", (Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, 1994).

*Definetü'l-Metālib, Aruz Risālesi, Tercüme-i Matla-ı Sa'deyn, ertüme-i Ravzatü's-Safā'dır*¹¹⁴.

RAHMÎ, BURSALI PİR MEHMED (d. ?-ö.975/1567-68)

Asıl adı Pir Muhammed ya da Mehmed'dir. Bursalı olduğu bilinmektedir. Rahmi, gençliğinde güzelliği ve renkli, güzel giyinmesiyle de meşhur olmuştur. Rahmi, bir kelâmda bulunması gereken vasıfları beyân, fesâhat ve belagat olarak saymaktadır. Ona göre gazelin asıl konusu sevgilinin güzellikleridir. Şiirlerinde aşıkane bir tavır görülmektedir. Eserleri: *Dîvân, Gül-i Sad-Berg, Şâh-Gedâ, Yenişehir Şehrengizi*¹¹⁵.

RÂŞİD (d.1080/1669-70-ö. 1148/10 Temmuz 1735)

Mehmed Râşid Efendi, 18. yüzyılın önemli şairlerindendir. Kaynaklarda doğum tarihi konusunda bilgiler bulunmamasına rağmen 1080/1669-70 tarihinde doğduğu tahmin edilmektedir. Farklı yerlerde müderrislik yapmıştır. Eserleri: *Dîvân, Tārîh, Sıhhat-âbâd, Münşe'ât*, yazdığı bazı fetih-nâmeler ve vakfiyeleridir¹¹⁶.

RÛHÎ, BAĞDATLI (d.941/1534-1535 -ö.1014/1605-1606)

Rûhî, Bağdat'ta doğmuştur. Asıl adı Osman'dır. Bağdat'ta doğup büyüdüğü için Rûhî-i Bağdâdî “Bağdatlı Rûhî” olarak tanınmıştır. Kanuni döneminde yaşamıştır. Rûhî'nin babasının, Bağdat'ın fethi sırasında Beğlerbeği Ayas Paşa ile beraber Bağdat'a gelerek oraya yerleşen Türklerden olduğu bilinmektedir. Bağdatlı Rûhî, Klasik Türk edebiyatının en çok gazel yazan şairlerindendir. Gazellerinde lirik bir söyleyiş tarzı vardır. Rûhî, asıl şöhretini terakib-i bendiyle yapmıştır. Rûhî'nin bilenen tek eseri *Türkçe Dîvân*'dır¹¹⁷.

SÂBİR PÂRSÂ (d. ?-ö.1090/1679-80)

Asıl adı Muhammed'dir. “Pârsâ Sâbir, Muhammed Dede” gibi lâkaplarla tanınmıştır. Amcası Muhammed Dede'nin yanında iyi bir tahsil görmüştür. Onun etkisi ile Mevlevî tarikatına girmiştir. Gelibolu Mevlevîhânesi'ni yaptırmıştır. Amcasının vefatı üzerine,

¹¹⁴ Hüseyin Yorulmaz, “Koca Ragıp Paşa Divanı”, (Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, 1989).

¹¹⁵ Fatih Tıgılı, “Bursalı Rahmî Çelebi ve Dîvânı”, (Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, 2006).

¹¹⁶ Fatih Günay, “Râşid (Vak'anüvis): Hayatı, Edebi Kişiliği, Divanı'nın Tenkitli Metni ve İncelemesi”, (Doktora Tezi, Trakya Üniversitesi, 2001).

¹¹⁷ Coşkun Ak, *Bağdatlı Rûhî Dîvânı*, C.1-2, Bursa: Uludağ Üniversitesi Yayınları , 2001.

Gelibolu Mevlevîhânesi şeyhi olmuştur. Şairin en önemli eseri *Dîvân*'ıdır. Divanı dışındaki eserleri şunlardır: *Gül ü Nevrûz*, *Îsâgûcî Şerhi*¹¹⁸.

SÂBÎT, ALÂADDİN (ALÎ) (d. ?-ö.11 Şaban 1124/5 Eylül 1712)

Bosna vilayetine bağlı Öziçe [Uzica] kasabasında doğmuştur. Doğum tarihi tam olarak bilinmemektedir. Şairin adı Ali'dir. Bazı kaynaklarda ismi Alâaddin olarak geçmektedir. Eserleri şunlardır: *Dîvân*, *Zafer-nâme*, *Dere-nâme*, *Berber-nâme*, *Amrû 'l-leys*, *Edhem ü Hüma*¹¹⁹.

SABRÎ, MEHMED ŞERÎF (d. ?-ö.1055/1645)

Sabri Edirne'de doğmuştur. Asıl adı Mehmet Şerîf'tir. Özellikle 19. yüzyıldan itibaren yayımlanan bazı edebî eserlerde şairin adının "Sabrî-i Şâkir" olarak geçtiği görülmektedir. Eserleri şunlardır: *Dîvân*, *Münşeât*¹²⁰.

SEZÂYÎ, ŞEYH HASAN SEZÂYÎ EFENDÎ (d.1080/1699-70-ö.1151/1738)

Asıl adı Hasan'dır. Mora'da doğmuştur. Dedesi, Kurdbeyzâde Hüseyin Bey, babası Ali Bey'dir. Câbî Dede olarak bilinmektedir. Gülşeni şeyhlerindendir. Dünyevi arzulardan uzak, özü sözü doğru olan biridir. Şiirleri âşıkâne ve ârifânedir. Tek eseri *Dîvân*'dır¹²¹.

ŞŪHÎ, KADIZÂDE MEHMED ŞŪHÎ ÇELEBÎ (d. 1615-20?-ö.1683)

Aydıncık'da doğmuştur. Çeşitli medreselerde müderrislik yapmıştır. Dili sade ve halk söyleyişine yakındır¹²².

SUN'Î (d.890/1485-86-ö.941/1533-34)

Asıl adı Mehmed'dir. Geliboluda doğmuştur. Halk arasında Epsem Pire olarak bilinmektedir. Geçimini kâtiplik yaparak sağlamıştır. 16. yüzyılda yazılan nazire mecmualarında da şiirleri yer almaktadır. Tek eseri *Dîvân*'dır¹²³.

¹¹⁸ Sabir Parsa, **Sabir Parsa Divanı**: İnceleme-Karşılaştırmalı Metin-Dizin, Editör: Kazım Yoldaş, İstanbul: Kitabevi, 2005.

¹¹⁹ Turgut Karacan, "XVII. Yüzyıl Şairlerinden Sabit ve Edisyon Kritikli Divan Metni", (Doçentlik Tezi, Atatürk Üniversitesi, 1981).

¹²⁰ Mehmet Korkut Çeçen, "Sabrî Mehmed Şerîf: Hayatı, Sanatı, Divanı'nın Tenkitli Metni ve Tahlili", (Doktora Tezi, Fırat Üniversitesi, 2010).

¹²¹ Ali Rıza Özuygun, "Hasan Sezâyî'nin Hayatı, Edebî Kişiliği, Eserleri, Dîvânı'nın Tenkitli Metni ve İncelemesi", (Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi, 1999).

¹²² Yılmaz Top, "ŞŪhî ve Dîvânı", (Yüksek Lisans Tezi, Boğaziçi Üniversitesi, 2003).

¹²³ Halil İbrahim Yakar, "Gelibolulu Sun'î Dîvânı ve Tahlili", (Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, 2002).

ŞEHRÎ, MALATYALI ALÎ ÇELEBÎ (d. ?-ö.1071/1660)

Asıl adı Ali'dir. Malatya'da doğmuştur. ehrî, bir şiirin şiir olabilmesi için ya sihirli ya da mucizevî bir özellik taşıması gerektiğine inanır. Şehri, bir şiirin yepyeni olması gerektiğine inanır. Şehrî'nin şiirlerinde, özellikle kasidelerinde yabancı kelimeler çoğunluktadır. Tek eseri *Dîvân*'dır¹²⁴.

ŞEM'Î, PİRİZENLİ ŞEM'Î (d. ?-ö.936/1529-30)

Doğum tarihi ve asıl adı bilinmemektedir. Tezkirelerde şairin zayıf, solgun yüzlü, hastalıklı bir bünyeye sahip olduğu anlatılmaktadır. Ayrıca rind-meşrep bir şair olduğu söylenir¹²⁵.

ŞEMSÎ PAŞA (d. ?-ö.1012/1603)

Doğum tarihi bilinmemektedir. Asıl adı Ahmed'dir. Çocukluğunda Enderun'a alınıp yetiştirilmiş ve Yavuz Sultan Selim'e hizmette bulunmuştur. İsfendiyaroğlu Kızıl Ahmed Bey'in torunu ve Mirza Mehmed Paşa'nın oğludur. Padişahlara nedimlik yapmıştır. Şiirlerinde Üsküdar'ın önemli bir yeri vardır. Eserleri: *Dîvân*, *Şehname-i Sultan Murad*, *İ'tikadnâme*, *Tercüme-i Şürû-ı Salât*, *Vikāye Şerhi*'dir¹²⁶.

ŞİNASÎ, RUZ-NAMECİ-ZÂDE (d. ?-ö.1114/1702-03)

Asıl adı Mehmed'dir. Şinasî Mehmed Çelebi olarak bilinmektedir. Şaire güzelliği ile şöhret kazandığından Küçük Hünkâr da denilmiştir. Şinasî, Fasih Dede'nin meclisine devam etmiş ve ondan feyz almıştır. Şinasî'nin âşıkane ve rindane söyleyişleri vardır. Tek eseri *Dîvân*'dır¹²⁷.

TÂLİB (d. ?-ö.1118/1706)

Asıl adı Mehmed Tâlib'tir. Bursa'da doğmuştur. Babası Kürt Mustafa Efendi'dir. Türkçe şiirlerinde Tâlib mahlasını kullanan şair, Farsça şiirlerinde Âzim mahlasını kullanmıştır. Tek eseri *Dîvân*'dır¹²⁸.

¹²⁴ Şener Demirel, "17. Yüzyıl Şairlerinden Şehrî (Malatyalı Ali Çelebi) Hayatı, Sanatı, Divanı'nın Tenkitli Metni ve Tahlili", (Doktora Tezi, Fırat Üniversitesi, 1999).

¹²⁵ Murat Karavelioğlu, "On altıncı Yüzyıl Şairlerinden Prizrenli Şem'i'nin Divanı'nın Edisyon Kritiği ve İncelenmesi", (Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, 2005).

¹²⁶ Mehmet Akkaya, "Şemsi Paşa Divanı: İnceleme-Edisyon Kritikli Metin", (Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, 1992).

¹²⁷ M. Esat Harmancı, "Şinasî Divânı", (Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi, 1999).

¹²⁸ Melike Erdem, "Bursalı Tâlib ve Divanı Tenkitli Metin ve İnceleme", (Yüksek Lisans Tezi, Boğaziçi Üniversitesi, 1994).

ULVÎ, DERZÎ-ZÂDE MEHMED ULVÎ ÇELEBÎ (d. ?-ö.993/1585)

Asıl adı Mehmed'dir. Derzizâde lakabıyla bilinmektedir. Doğum tarihi hakkında bilgi bulunmamaktadır. İstanbulludur ve Danişmend zümresindendir. Ulvî, dönemin renkli söyleyişine sahip kabiliyetli şairidir. Şiirleri akıcı bir edaya ve dokunaklı bir manaya sahiptir. Tek eseri *Dîvân*'dır¹²⁹.

UBEYDÎ, ABDURRAHMAN ÇELEBÎ (d. ?-ö.981/1573)

Asıl adı Abdurrahman'dır. Edirne'de doğmuştur. İyi bir eğitim almıştır. Şiirlerinden anlaşıldığı üzere belâgat ve musıkîye hâkim bir bestekâr ve icrâcî; sade bir dille âşıkâne şiirler yazan, rindane bir kişiliğe sahiptir. Tek eseri *Dîvân*'dır¹³⁰.

ÜMÎDÎ (d. ?-ö.979/1571)

Asıl adı Ahmet'tir. İstanbulludur. Önceleri Sıdkî mahlasını kullanmıştır. Ümîdî, âşıkane gazeller yazmasına ve şiirlerinde birçok manalar bulmada usta olmasına rağmen şairler arasında şöhrat bulmamıştır. Tek eseri *Dîvân*'dır¹³¹.

VAHDETÎ (d. ?-ö.1598)

Vahdeti Baba olarak da bilinmektedir. Hurufilik görüşlerini benimsemiş bir şairdir. Bosna'da yaşamıştır. Eserleri öğretici içeriklidir. Vahdeti'nin dili yumuşak, yer yer ağdalı, akıcı ve içtendir. Bektaşî bir şairdir¹³².

VECDÎ, ABDÜLBÂKÎ (d. ?-ö.1071/1661)

Asıl adı Abdülbâkî'dir. Boğukzâde lakabıyla bilinmektedir. İstanbul'da doğmuştur. İyi bir eğitim almıştır. Fehîm, Neşâtî ve Mezâkî gibi şairlerle Köprülüler devrinin saray şairleri arasında sayılan Vecdî, kaynaklarda gazel şairi olarak ifade edilmektedir. Şiirlerinde daha çok aşk, rindlik ve ıstırap gibi duyguları işlemiştir¹³³.

¹²⁹ İsmail Çetin, "Derzi-zâde Ulvî: Hayatı, Edebî Şahsiyeti ve Divanının Tenkitli Metni", (Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi, 1993).

¹³⁰ Ömer Arslan, "Ubeydî Divanı: Metin-İnceleme", (Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, 2013).

¹³¹ Muhammed Selvi, "Ümîdî Hayatı, Eserleri, Edebî Kişiliği ve Dîvânı", (Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, 2008).

¹³² Yılmaz Öztürk, "17. Yüzyıl Şairlerinden Dimetokalı Vahdeti'nin Divanının Tenkitli Metni", (Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, 2006).

¹³³ Eşref Yanmaz, "Vecdî Hayatı, Edebî Kişiliği ve Divanı'nın Karşılaştırmalı Metni", (Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, 1995).

VECİHÎ, HASAN (d. ?-ö.1071/1660)

Asıl adının Hasan olduğu ifade edilmektedir. Kırım'ın Bahçesaray şehrinde doğmuştur. İyi bir eğitim alan Vecîhî, İstanbul'a geldikten sonra Kemankeş Kara Mustafa Paşa'nın mühürdarlığı görevinde bulunmuştur. Şair, Kemankeş Kara Mustafa Paşanın idamının ardından Divan-ı Hümâyûn kâtipliğine atanmıştır. Eserleri: *Dîvân-ı Vecîhî* ve *Târîh-i Vecîhî*¹³⁴.

VEHBÎ, SEYYİD (d.1085/1674?-ö.1149/1736)

İstanbul'da doğmuştur. Asıl adı Hüseyin'dir. Hacı Ahmed Efendi'nin oğludur. Vehbî'nin doğum tarihi belli değildir. 1674 yılı civarında doğduğu tahmin edilmektedir. Seyyid Vehbî devrine göre çok iyi bir eğitim görmüş ve zamanın tanınmış bilginlerinden ders almıştır. III. Ahmed'in şehzadelerinin sünnet düğünü için padişahın fermanıyla yazdığı *Sûrnâme*'nin de etkisiyle büyük bir saygı kazanmıştır. Eserleri: *Dîvân*, *Sûrnâme*, *Hadîs-i Erba'în Tercümesi*, *Sulhiyye*, *Leylâ vü Mecnûn*¹³⁵.

VESÎM (d. ?-ö.29 Şevval 1173 /13 Haziran 1760)

Asıl adı Abbas'tır. İstanbul'da doğmuştur. Doğum tarihi bilinmemektedir. Kambur olması sebebiyle "Kambur Vesîm" lakabıyla tanınmıştır. Eserleri, onun oldukça iyi bir eğitim aldığını göstermektedir. Genç yaştan itibaren dinî ve pozitif bilimlerle uğraşmıştır. Kaynaklarda Abbas Vesîm'in hekim olduğu ve III. Mustafa'nın rahatsızlığı üzerine hazırlamış olduğu bir ilaçla ön plana çıktığı anlaşılmaktadır. Eserleri şunlardır: *Düstûru'l-Vesîm Fî Tıbbî'l-Cedîd ve'l-Kadîm*, *Nehcü'l-Bülûğ fî Şerhi Zîc-i Ulûğ*, *Risâle fî Rü'yeti'l-Hilâl*, *Risâle-i Vefk*, *Tercemeti Kitâbi'l-Bircendi Mine'l-Husûf ve'l-Küsûf*, *Vesîletü'l-Metâlib fî 'İlmi't-Terâkib*, *Dîvân*¹³⁶.

VEYSÎ (d.969/1561-ö.1037/1628)

Manisa'nın ilçesi Alaşehir'de doğmuştur. Veysî'nin asıl adı Üveys'tir. Kaynaklarda Üveys Çelebi ve Üveys b. Mehmed adıyla geçmektedir. Babası Kadı Mehmed'dir. Döneminde hicivleriyle öne çıkmıştır. Haksızlıklara karşı ilgisiz kalmayan, aleyhine de olsa onları eleştirmekten geri durmayan bir karaktere sahiptir. Veysî, şiiirlerinden

¹³⁴ Gazanfer Aslantaş, "Vecîhî: Hayatı, Eserleri ve Dîvânı'nın Tenkitli Metni", (Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, 1994).

¹³⁵ Hamit Dikmen, "Seyyid Vehbi ve Divanı'nın Karşılaştırmalı Metni", (Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, 1991).

¹³⁶ Halil İbrahim Tuğluk, "Abbas Vesîm Efendi: Hayatı, Sanatı, Eserleri, Edebî Kişiliği ile Dîvânı'nın Tenkitli Metni ve İncelemesi", (Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, 2007).

çok mensur eserleriyle bilinmektedir. Eserleri: *Dürretü't-tâc fî-sîreti sâhibi'l-mi'râc*, *Hâb-nâme*, *Münşe'ât*, *Fütûh-ı Mısır*, *Meraca'l-bahreyn fî-ecvibe 'âlâ-i'tirâzâti'l-Cevherî*, *Düstûru'l-amel fî-mübâhâti'l-ibâdât*, *Gurretü'l-'asr fî-tefsîri sûreti'l-'asr*, *Hedyyetü'l-muhlisîn ve Tezkiretü'l-muhbitîn*, *Dîvân*, *Hicviyye*¹³⁷.

ŞEYHÜLİSLÂM YAHYÂ (d.969/1561-ö.1053/1644)

Ankaralı Şeyhülislam Bayramzâde Zekeriya Efendi'nin oğludur. İstanbul'da doğmuştur. Annesinin adı Rukiye'dir. Kültürlü bir ailenin çocuğu olan Yahyâ, ilk eğitimini aynı zamanda şair olan babasından almıştır. Şairin ilk görevi Unkapanı civarındaki Hoca Hayreddin medresesi müderrisliğidir. Şam, Mısır, Edirne kadılığı görevlerinde bulunmuştur. Genç yaşında ilmiye mesleğine girip derece derece yükselerek değişik yerlerde müderrislik, kadılık, kazaskerlik görevlerinde bulunmuştur, üç kez de şeyhülislâmlık derecesine getirilmiştir. Yahyâ Efendi'nin bilinen eserleri şunlardır: *Dîvân*, *Ferâ'iz Manzumesi Şerhi*, *Kasîde-i Bürde Tahmisi*, *Nigâristân Çevirisi*, *Fetavâ-yı Yahyâ*¹³⁸.

YETİM/YETİMÎ, ALİ ÇELEBİ (d.884?/1480?-ö.960/1553)

Asıl adı Ali'dir. Doğum tarihi belli değildir. Babasıyla aynı dönemde yeniçerilik yapmıştır. Yetimî yeniçeri ocağına katılmadan önce birçok meslekle uğraşmış ama hiçbirisinde devamlılık gösterememiştir. Tasavvufa yönelerek Şeyh Cemâleddin'e bağlanmıştır. Eserleri şunlardır: *Divanı*, *Lüccetü'l-Ahyâr*¹³⁹.

ZATÎ, İVAZ (d.876/1471-ö.954/1547)

Karesi Vilayetine bağlı Balıkesir'de doğmuştur. Asıl adı Ivaz'dır. Eğitimi hususunda ayrıntılı bilgi olmamakla birlikte kaynaklarda bir hocanın rahle-i tedrisinden geçmediği, kendisindeki şairlik yeteneğinin olduğudur. Eserleri: *Dîvân*, *Şem' ü Pervâne*, *Edirne Şehrengizi*, *Letâyif*, *Mektup*¹⁴⁰.

¹³⁷ Zehra Toska, "Veysi: Divanı: Hayatı, Eserleri, Edebî Kişiliği", (Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, 1985).

¹³⁸ Rekin Ertem, *Şeyhülislam Yahya Divanı*, Ankara: Akçağ, 1995.

¹³⁹ Zehra Piroğlu, "Yetimî: Hayatı, Eserleri, Edebî Kişiliği ve Dîvânının Tenkitli Metni", (Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, 1996).

¹⁴⁰ Ali Nihad Tarlan, *Zatî Divanı: Edisyon Kritik ve Transkripsiyon, Gazeller Kısmı, C.1*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, 1967.

4. METİN

4.1. Metnin Kuruluş ve İmlâsında İzlenen Yöntem

18. Yüzyıla Ait Divan Tertibinde Bir Nazire Mecmûası eserinin metni oluşturulurken izlenen yöntemler şunlardır:

1. Metin içerisinde yer alan şiirlere mecmûadaki sıraya göre numara verilmiştir. Numaralandırma her şiirin hemen üstünde yer almaktadır.
2. Şiirin içinde bulunduğu varak numaraları numaralandırılarak gösterilmiştir. Varak numaraları sayfanın solunda koyu renkli şekilde yazılarak gösterilmiştir.
3. Metinde yer alan şiirlerin her beytine sıra numarası verilmiştir. Bu numaralar ilgili beytin başında gösterilmiştir.
4. Şiirlerdeki aruz kalıpları koyu renkle şiir numaralarının altında gösterilmiştir.
5. Metinlerdeki Arapça ve Farsça alıntılar, âyet ve hadisler Latin harfleri ile transkribe edilerek italik şekilde yazılmıştır.
6. Nazire şiirler zemin şiirin altında verilerek nazire şiir olduğu belirtilmiştir. Bazı sayfalarda naziresi bulunmayan şiirler de çalışmada tek sayfada gösterilmiştir.
7. Mecmûadaki şiirler divanı olan ve üzerinde bilimsel çalışma yapılmış şairlerin divandaki şiirleri ile karşılaştırılmıştır.
8. Karşılaştırma yapılırken dipnotta, eserin adı ve sayfa numarası kısaltılarak verilmiştir. Kaynakça bölümünde eserin bilgileri ayrıntılı bir şekilde gösterilmiştir.
9. Mecmûada geçen şiir ve divanda geçen şiir karşılaştırılarak farklılıklar dipnotta gösterilmiştir. Dipnotta karşılaştırılmış yerler araya “:” işareti konularak verilmiştir.
10. Karşılaştırma sonunda metinde olan ve dîvânda bulunmayan beyitler belirtilmiştir.
11. Mecmûada bulunan şiir, mahlas beytinde adı geçen şairin divanında bulunamamış ise dipnotta belirtilmiştir.
12. Mecmûadaki şiir herhangi bir kaynakta görülmüş şiir ise dipnotta bu kaynak ile ilgili bilgi verilmiştir.

13. Metinde olmayıp orijinal metinde olan beyitler metine dâhil edilmemiştir.
14. Metne yapılan bütün eklemeler ve metin tamirleri “[]” işareti içinde gösterilmiştir.
15. Metindeki tahrifat sebebiyle okunamayan yerler dipnotta verilmiştir. Müstensihin eksik veya yanlış yazdığı kelimeler düzeltilerek, dipnotta mecmûadaki orijinal haliyle verilmiştir.
16. Metinde kullanılan Transkripsiyon harfleri “Transkripsiyon Alfabesi” başlığında gösterilmiştir. “Times Turkish Transcription” fontu kullanılmıştır.
17. Arapça ve Farsça kelimelerin, eklerin yazımında İsmail Ünver’in “ *Çevriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler*” makalesi esas alınmıştır¹⁴¹.
18. Farsçadaki vâv-ı ma’dule’ler “~” şeklinde gösterilmiştir.
19. Şiirlerde -b ile yazılan -ıp,-ip,-up,-üp ekleri -p şeklinde metinde kullanılmıştır: olub-olup.
Yine -b ile yazılan “heb” metinde “hep” olarak okunmuştur.
Metinde “e” sesi yerine kullanılan “i” sesleri (gice, vir-, iriş- vb.) kapalı e (è) ile gösterilmiştir: gece, vèr-, èriş-.
20. Soru eki daima mı ve mi şeklindedir. (aceb mi, gider midün)
21. N’ola, n’eylesün, n’etsün gibi büzülmeler kesme işareti ile ayrılarak gösterilmiştir.
22. Özel isimlere gelen çekim ekleri kesme işareti ile ayrılmıştır.(Medhî’ye)
23. İ- fiili, -di ve -miş kip ekleri ile birlikte vezne göre ayrı şekilde yazılmıştır. (kâil idim, derd imiş)
24. Metin imlâsında Eski Anadolu Türkçesi ses özelliklerine uyulmuştur.

¹⁴¹ İsmail Ünver, “Çevriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler.” AÜ DTCF Türkoloji Dergisi XI.1 (1993): 51-89.

4.1.1. Transkripsiyon Alfabeti

Tablo 3: Transkripsiyon Alfabeti

ا (ā)	a, ā	ص	ş
ا (ā)	a, e, ı, i, u, ü	ض	ž, đ
ب	b, p	ط	ṭ
ت	t	ظ	ẓ
ث	ṯ	ع	‘
ج	c, ċ	غ	ġ
ح	ḥ	ف	f
خ	ḫ	ق	q
د	d	ك	k, g, ŋ
ذ	ẓ	ل	l
ر	r	م	m
ز	z	ن	n
ژ	j	و	v, u, ū, ü, o, ö
س	s	ه	h, a, e
ش	ş	لا	la, lā
ء	’	ى	y, ı, i, ī, è

(1)¹⁴²**Fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilün**

1. Rūze-i faqr 'aķibinde gelür 'ıyd-ı ğınā
Fiṭre-i vācibe-i himmete yok mı imkān
2. Ėde her gūşe-i dünyāyı çerāĝan-ı cinān
Nitekim her sene ziynetle gelüp şehr-i ŝıyām
3. Ŗadr-ı 'ālī-i kerem-kārun ola hem-vāre
Güni 'ıyd ü ĝecesi Leyle-i Ḳadr-i Ramazān
4. Kendi her kaṭre-i adḥāda selāmetde olup
Düşmeni var ise koç başına olsun ḳurbān

(2)¹⁴³**Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün**

1. Bir ŝebāngeh tāb-ı ĝurbetle diyār-ı Bursa'da
Başuma teng olmuş idi 'arşa-i çarḫ-ı eşir
2. Gülşen-i ḥayretde murĝ-ı dil kemāl-i za' fdan
Olamazdı bülbül-i taṣvire demsāz-ı şafir
3. Şöyle maḥv-ı ḥayret-i hicrān idim kim fi'l-meşel
Yār gelse 'arz-ı dīdār etse olmazdım ḥabir
4. Cānıma düşmüşdi bir āteş ki nisbetle aṇa
Gūyiyā yaḫ-pāre-i sırāb idi nār-ı sa'ir
5. Şu' le-i āfāk-sūz-ı ḥasret edüp iltihāb
Ḥāne-i endişeyi almışdı iḥrāk-ı kebir
6. Ağladım gözyaşı dökdüm hem-çü bārān-ı bahār
Nāle vü feryād ile tā dāmen-i şubḫ-ı aḫir
7. Āh [u] zārumdan bütün bīdār olup hem-sāyeler
Geldi nā-geh yanuma bir pīr-i nūrānī-ḫamir
8. Dēdi Nev-res bī-nevā n'olduḡ ne ḫāl oldu saṇa
Āh-ı āteş-zāruṇa yandı bu şeb bay u faķir
9. Derdüñi söyle nedir bīmār-ı ĝurbet mi nesin
Yoksa bir nā-mihrbān dildāre mi olduḡ esir

¹⁴² SBTD, 164; kasidenin başlangıcı SBTD'de 67. beyittir.¹⁴³ NVSD, 362,363

10. Dèdim ey rûşen güher havfum bu kim dünyâ yanar
Çekdüğim miñnetleri takrîr edersem bir bir¹⁴⁴
11. Bir zamân âsûde idim sâye-i ikbâlde
Luţf u ihsân eyler idi baña sultân [u] vezîr
12. Şimdi baş derdim budur kim derd-i ser vèrir baña
Yèdi yıldır ğurbet illerde sipihr-i şîr-gîr
13. Kâ'il oldum ğurbete *el-ḥüküm lillâhi'l-‘azîm*
Derd-i iflâsa ne dèrsin ey ḥakîm-i dil-pezîr
14. Zîk-i şadre mübtelâyam on yedi yıldır tamâm
Ġurbet ilde haste-i müflis ne yapsun baḥşe gir
15. Şöyle maḥv-ı hayret-i nâ-kâmiyem kim muttaşıl¹⁴⁵
Baña çün tûfân görünür mevce-i naḫş-ı ḥaşîr
16. Haste göñlüm şabr edermiş tûtalum âlâm çok
Bu kadar biñ pehlevâna n'eylesün bir küşti-gîr
17. Derdimün biñde birin tayy edemez mümkün degül
Yazamaz bu vaḫ' ayı tîr-i felek olsa debîr
18. Gûş idüp güftârımı ol pîr-i kerrübî-nihâd
Yandı yakıldı biraz ağladı dèdi hey fakîr
19. Çekme ğam encâma yetdi mevsim-i derd [ü] elem
Kem nazardan şaklasun Ḥaḫ çeşm-i baḥt oldu qarîr
20. Āsumân incâz-ı va' d-i luţf [u] ihsân eyledi
Şimdi geldi hoş ḥaber ferḥunde-maḫdem bir beşîr

¹⁴⁴ Bu mısra da vezin sorunu vardır.

¹⁴⁵ Bu mısra da vezin sorunu vardır.

1. Dīde-i bahtı açıldı yine erbāb-ı dilün
Eyledi kevkeb-i dūrī gibi çeşmi lem' ān
2. Ey ḥarīdār-ı hüner şadr-ı ahālī-perver
Sensin eyyām-ı telāfi-i zamān-ı ḥüsrān
3. Kaşd-ı ecr ile seni şā' im iken medḥ êtdüm
Şevḳlendürdi derūnuḡdaki nūr u imān
4. Sende āşār-ı vera' sende nişān-ı taḳvā
Sende envā' -i edeb sende şunūf-ı erkān
5. Her ser-i müyuḡa dībā-yı vezāret lāyık
Her bir engüştüḡe bir mühr-i şadāret şāyān
6. Postuḡ şāḥibini çekdi ḡadīmī şadra
Kuṭbu'l-aḳṭāb-ı velāyet mi degül Ahmed Ḥan
7. Şadr-ı dīvāna şu ārāyişi kim vèrmişdür
İşte eslāf-ı kirām işte kibār-ı devrān
8. Tuṭalum ikisi bir ḡil' atūḡ eczāsı imiş
Çıḡamaz şadr-ı girībāna tırāz-ı dāmān
9. Cevher-i şayḡalı var ikisiḡün de ammā
Şafḡa-i āhene āyīne vèrür mi meydān
10. Tuṭalım ikisi bir kārda şirketde imiş
Bir midür kesmede sikkīn ile tīḡ-i bürrān
11. Sen ḡarīdār-ı tefārīḡ-i kemāl oldıḡuḡa
Bu yeter 'ārif-i āḡāha delil [ü] burhān
12. Yükledüp tāze ḡumāş-ı Haleb-i ma' nāyı
Geldi İstanbul'a şeh-bender-i taḡt-ı 'irfān
13. Mūcid-i vādī-i nev-muḡteri' -i tarḡ-ı cedīd
Mū-şikāf-ı ḡalem-i nādire üstād-ı cihān
14. Farzdur rūze gibi mükrem ü mer' i dutmaḡ
Geldi bir ḡadri büyük zāt-ı mübārek mihmān
15. Şi' r-i yārāndan el kesmek içün sārīḡler
Düzdi teftişe buyur ustaya ḡaṭ' -i fermān

¹⁴⁶ SBTB, 162,163,164; kasidenin başlangıcı SBTB'de 40. beyittir.

16. Şu‘arādan müteşā‘irleri temyīz eyler
Ayrılır gayri ısırgan dikeninden reyḥān
17. Kaldırım taşları altında biraz şā‘ir var
Dāmen-ālūde-i çirk-āb ü dehān-ı hezeyān
18. Tafrā-gāh-ı hezeyāna gelicek her birinün
Gürzi var dest-i taşallufda beşer yüz batmān
19. Tartılır bolsa odun iskelesi ḥammālı
Bir sebük-mağza ağır şā‘ir-i sencide-beyān
20. Vezn olunduḡda devāt ile şaḡil-i suḥeni
Rūz-ı maḥşerde neler çekse gerekdür mīzān
21. Bu da ammā suḥen erbānına iḥsānuḡdur
Bī-nevālar düşeler pāyüḡe üftān ḥīzān
22. Bu da dānālara bir luṭf-ı firāvānuḡdur
Ma‘rifet semtine ölçümlene şaḡş-ı nādān
23. Esb-i hırsı çekerüz āḡūr-ı istiḡnāya
Semt-i cerre boşanup eylesek erḡā-yı ‘inān
24. Köstegi kırsa da ma‘zürdur ol ma‘nāya
Köhne-pā-bend-i tevekkülde ṭurur mı ḡayvān
25. Kocalıḡdan silinüp arpalıḡı nā-çāruḡ
Kaldı ıştābl-ı riyāzetde ne arpa ne şāmān
26. Şābitā şimdi mübārek Ramażān günleridür
Aç da‘vācı gibi eyleme da‘vāyı ziyān

1. Naql ile şanma lisânından işitdüm kim dèdi
Şadr-ı sâbık Muştafâ Paşa yine oldu vezîr
2. Cümleñ ma' lûmıdur kim def' a-i ûlâda ol
Saña hem ehl ü 'iyâl-etba' ina olmuş zahîr
3. Aylık [u] yıllık vèrüp luţf édüp ihsân eyleyüp
Olmış imiş hasbeten li 'llâh mu' in ü dest-gîr
4. Hem kıomaz ğurbetde elbette seni âzâd eder
Kâr-bend-i merhametdür ol vezîr ibnü'l-vezîr
5. Şimdi sen kâdir degûlsün vaşfına ol deryâ-kefi
Saña bu ma' nâda yokdur 'aciz ü fikretten güzîr
6. Vaşf-ı zâtın şonra bir ğarrâ kaşideyle yazup
Eyle ihlâş ile 'arz-ı dergeh-i devlet-maşîr
7. Hâk Ta' âlâ ömrin efzûn eyleyüp tâ haşre dek
Mültecâ-yı 'âlem olsun ol vezîr-i bî-naẓîr
8. Nâ-sezâ olmazsa taḥrîr èt benim târîḥimi
Aldı mühri Muştafâ Paşa yine oldu vezîr

¹⁴⁷ NVSD, 363,364

HURÛFÜ'L-ELİF

(5)¹⁴⁸**Mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün**

1. Dile hayret olurken tâbiş-i dîdârdan peydâ
Olur feyz-i sühan âyîne-i ruhsârdan peydâ
2. Êder hem ğark-ı hûn hem dâğ dâğ eyler bu ecrām¹⁴⁹
O tâbiş kim olur ol hançer-i hûnhârdan peydâ¹⁵⁰
3. Olur şad-fitne-i ser-der kemîn-i rûz-ı rûsta-hîz
Hırâm êtdükçe tarz-ı şîve-i reftârdan peydâ
4. Nice âzurde dil var hâr hâr-ı miḥnet ü ğamla
Ola tâ böyle sûriş bir gül-i bî-hârdan peydâ
5. Hurûş-ı ' aşkı gör kim bir dem olsa Kûh-ken derkâr
Olurdu gün-be-gün feryâdlar kuhsârdan peydâ
6. Göresin bir gün ey dil seyl-i eşkimle ola nâgâh
Zıll-i bünyâd-ı çarḫa çeşm-i deryâ-bârdan peydâ
7. Olur âteş-zen-i kişt-i emel ey ' Ârif oldukça
Sana berķ-i maḥabbet-ḫâne-i ḥammârdan peydâ

(6)

Mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün

1. Ne nûkhet kim ola ol zülf-i ' anber-bârdan peydâ
Olu[r] biḡ âh-ı ḥasret şaḡn-ı sünbül-zârdan peydâ
2. ' Aceb mi nûn-ı müjgândan numâyân olsa hûn-ı dil
Kadîmî resm-i gülşendür kül olur gül hârdan peydâ¹⁵¹
3. Siyeh-pûş eyledi ḥurşîdi sevdâ-yı cemâliyle
Ḥaṭ-ı nev şanma kim oldu o meh ruhsârdan peydâ
4. Nice revnaķ-fezâ olsun ḥaṭ-ı sebz-i ruḡ-ı dil-ber
Olur âyîneye noķşân belî jengârdan peydâ
5. Göñül âyâ niçün pervâneveş ḥâmûşdur bilsem
Bu sûzı eylemişken ol sûz-ı ruhsârdan peydâ

¹⁴⁸ ARFD, 127¹⁴⁹ Bu mısradâ vezin sorunu vardır.¹⁵⁰ Dağ dağ: dağdâr, ARFD¹⁵¹ Bu mısradâ vezin sorunu vardır.

6. Begendüm cılve-i tāvūs şandum yār èder reftār
Meger tarzī-i hırām ètmiş ol reftārdan peydā¹⁵²
7. ‘ Aceb mi dāğ-ı sīnemden olursa dāğ-ı [dil]-efzūn
Olur zīrā ki Feyzī lāleler kuhsārdan peydā

¹⁵² Bu mısradā vezin sorunu vardır.

(7)¹⁵³**Mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün**

1. Dehenden āh u gözden olmadı hün-ı ciger peydā
Derūnum āteşinden oldu dūd-ı pür-şerer peydā
2. 'Adem aşl-ı vücūd olmasa olmazdı benüm rühum
Dehānuḡdan eşer zāhir miyānuḡdan kemer peydā
3. Ne dehr-i ibret ile seb' a-i seyyāreye bakşam
Olur bir ḡalka olmuş ejdehā-yı heft-ser peydā
4. Kızıl başlar çıkup baḡrumda dil Baḡdādıdur kaşdı
Yetiş şāhum yetiş Mekke'de oldu surḡ-ser peydā
5. Yalancı pīre-zen dehre baş egmez Fevrī dērlermiş
İşitdüm Rūmda olmuş yine bir gerçek er peydā

(8)¹⁵⁴**Mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün**

1. Dilümde olmuş iken şevk-i la' lüḡden eşer peydā
Daḡı kân-ı 'ademden olmamışdı bir güher peydā
2. Senüḡ la' l-i lebüḡ dürr [ü] güherler zāhir eylerse
Benüm de çeşmüm eyler hün-ı dilden la' l-i ter peydā
3. Êder āzürde yā murḡ-ı belā yā tīşe-i miḡnet
Bu vādīde olur 'aşḡ ehline bir derd-i ser peydā
4. Açılmaz h'āb-ı ḡamdan çeşm-i 'āşık şubḡ-ı maḡşerde
Eger dünyāda olmazsa şeb-i hicre seḡer peydā
5. N'ola Cevrī dökülse gözlerümden kaḡtre-i hünin
Êder te'şīr-i sūz-ı 'aşḡ deryādan şerer peydā

¹⁵³ FVD, 40¹⁵⁴ CVD, 183

(9)¹⁵⁵

Mef'ülü / fā'ilätü / mefā'ilü / fā'ilün

1. Hāk-i rehinde pīrehen-i gerd-i bādeden
Rind-i bürehne 'āşıka geydir qabā şabā¹⁵⁶
2. Çeşm-i 'alīle lāzım olur tūtiyā için
Cānāna hāk-pāyını étme hebā şabā
3. Deşt-i fenāda şanma giden gerd-i bādedür
Terk ét-di reng ü būyı gēyüp bir 'abā şabā
4. Hüd-hüd mişāl cānib-i 'uşşāqdan yéter
Nāme-resā-yı şāhid-i mülk-i Sebā şabā
5. Hāk-i derün-de esse şavursa 'aceb midür
Çıkdı nesīm-i kūyū ile aqrabā şabā
6. Dest-i Belīg-i rind-i sühanverde gül degül
Bir kāse vèr-di meyle leb-ā-leb cābā şabā

¹⁵⁵ BLD, 108, 109

¹⁵⁶ Bādeden: bāddan, BLD

(10)¹⁵⁷**Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün**

1. Haddeden geçmiş nezâket yāl u bāl olmuş saña
Mey süzülmüş şişeden ruhsâr-ı al olmuş saña
2. Būy-ı gül taqṭır olunmuş nāzuñ işlenmiş ucu
Biri olmuş hoy birisi dest-māl olmuş saña
3. Sihr ü efsün ile tölmişdur derūnuñ ey kalem
Zülf-i Hārūtuñ demek mümkün ki nāl olmuş saña
4. Şöyle gird olmuş Frengistān birikmiş bir yere
Şonra gelmiş gūşe-i ebrūda hāl olmuş saña
5. Sen ne cāmuñ mestisin billāh kimiñ hayrānısın
Kendün aldırduñ göñül n'olduñ ne hāl olmuş saña¹⁵⁸
6. Leblerüñ mecrūḥ olur dendān-ı sīn-i būseden
La' lüñ öpdürmek bu hāletle muḥāl olmuş saña
7. Yok bu şehir içre senüñ vaşf êtdüğüñ dil-ber Nedīm
Bir perī-şüret görünmiş bir hayāl olmuş saña

(11)

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

1. Nūr-ı imān cebhe-i ān iştīmāl olmuş saña
Gūşe-i ebrūda reng-i küfr hāl olmuş saña
2. Nāz-ı murğ-ı ḥüsn ü ān [u] per ü bāl olmuş saña
Şūḥī-i ferr ü behā düşunda şāl olmuş saña
3. Reng-i verd-i erguvān yüz kerre sandaldan geçüp
Ey perī bu vech ile ruhsâr-ı al olmuş saña
4. Nice teşbih êdelüm māha beyāz-ı rüyūñu
Mıhr elinde kirlice bir dest-māl olmuş saña
5. Cām-ı la' lümle şarāb içmez misüñ dermiş nigār
İşte ey dil meşrebimce bir su' āl olmuş saña
6. Āteş-i verd ile zıll-i būy gelmiş bir yere
Birisi ḥaṭ birisi ruhsâr-ı al olmuş saña
7. Olup iḥvān-ı hünerle pey-rev-i semt-i Nedīm
Taḥt-ı mısr-ı nazm ey Yūsuf ḥelāl olmuş saña

¹⁵⁷ NDMD, 343¹⁵⁸ Cānuñ: cāmuñ, NDMD

(12)

Mefā' ilün / fe' ilātün / mefā' ilün / fe' ilün

1. Sevād-ı zülfün eger olmasa niķāb saña
Yanardı étse naẓar çeşm-i āfitāb saña
2. Fezā-yı sīnede eylerken ey perī cilve
Yine nedür bu kıadar bizden ictināb saña
3. Dükeli nāz [ü] tersin ki eyler āzürde¹⁵⁹
Fırāş-ı cennet-i adn olsa cāme-h'āb saña
4. Ne mey kıala ne ħabāb āh-ı āteşinimden
Nezāre eyler ise dīde-i şarāb saña
5. Kıalurdı neş'esi tā haşr Naẓmiyā bākī
Şunaydı yār eger bir kıadeĥ şarāb saña

(13)¹⁶⁰

Mefā' ilün / fe' ilātün / mefā' ilün / fe' ilün

1. Āh olursa bā' is-i tündi-i şarāb saña
Baķınca lerze tutar çeşm-i āfitāb saña
2. O şūĥa ĥün-ı dilüm ey şurāĥi 'arz eyle
Düşerse meclis-i cānānede ĥitāb saña¹⁶¹
3. Şabā mıdır tokunan zülfine yāhud şāne
Nedendür ey dil-i şeydā bu ıztırāb saña
4. Gören olur seni lābüd olursa ger Cibrīl
Siyāh mestī-i çeşmünle dil-ĥarāb saña
5. Neşātiyā ne bu feryād dērse ger dil-ber
Nedir sükūtdan özge daĥi cevāb saña

¹⁵⁹ Bu mısradā vezin sorunu vardır.

¹⁶⁰ NŞD, 93,94

¹⁶¹ Bu beyit NŞD'de yoktur.

(14)¹⁶²

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

1. Bir hayāt için kazā bilmem ne nāz eyler baḡa
Ben şehīd-i ḡamzeyem ' İṣī niyāz eyler baḡa
2. Bī-tekellūf ḡalvet-i maḡrem-serāy-i ḡamzeyem
Çeşm-i şūḡ-ı dil-berān ifşā-ı rāz eyler baḡa

(15)

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

1. Şādī-i vuşlat niçün taḡmīl-i nāz eyler baḡa
Rind-i şādī vü şenüm biḡ ḡam niyāz eyler baḡa
2. Nā-ümīd ol ḡaste-i cān-der-gülüyum kim kazā
Baḡs-ı bīmār-ı tabīb-i çāre-sāz eyler baḡa

¹⁶² Sayfa eksik olduğu için okunmuyor.

HURŪFÜ'L-CİM
(16)

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

1. Bezm-i ruḥ-efzā-yı dil-berden cüdā olmak da güç
Rü'yet-i aḡyāra ammā mübtelā olmak da güç
2. Olmamaḡ mümkün degül dil-dādesi ol āfetün
Bī-vefā bī-gāne meşreb āşinā olmak da güç
3. Yār gerçi cem' -i māl ammā ki bin birin imān
Pādişāh-ı mülk-i istiḡnā gedā olmak da güç
4. Dest-i tedbīre getürmek sehl [ü] naḡl ü hevā-heşi ?
Hilekār olmak muḡāl ehl-i riyā olmak da güç
5. Terk-i inşād-ı ḡazel ey Naẓmī müşküldür velī
Şā'ir-i pākīze ta' bīr-i vedā olmak da güç

(17)

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

1. Yāre te'sīr eylemez söz bī-recā olmak da güç
Bezmīne göḡlünce ol yārün sezā olmak da güç
2. Bir vefā kılmakla zālīm eyler elbet pāy-māl
Her vefā müşküldür ammā bī-vefā olmak da güç
3. Ömrümüz bünyādını zevḡ ü şafā kıldı ḡarāb
Her zamān bu vaḡtimüz cevır ü cefā olmak da güç
4. Ehl-i 'aşḡun derdine mümkün degül şabr eylemek
Bir bilinmez derd imiş 'aşıḡa devā olmak da güç
5. Medḡiyā beyhūdedür bunca olan geşt ü gūzār
Eylemek müşkül 'amel ömrī hevā olmak da güç

(18)¹⁶³

Mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün

1. Gel ey dil halka-i müşkîn-i zülf-i pür-şikenden geç
Düşersin dām-ı tezvîre reh-i mekr ü fitenden geç
2. Saña cāy-ı hırām ey naḥl-i belā gülşen-i cāndur
Nesīm-i nev-bahārī gibi gel şahn-ı çemenden geç
3. Neden bu menzil-i ḥākīde ārām ihtiyār ètdin
Senüñ cāndur yerüñ ey tîr-i dil-ber gel bedenden geç
4. Bu bāzār içre düşmez dāne-i eşkim gibi gevher
Gel cān riştesi şimden gerü dürr-i 'Adenden geç¹⁶⁴
5. Kemend-i zülf ey Bākī saña çok bend geçmişdür
Velī sen ğamze-i ḥūn-rîzi cevrim gör geçenden geç

4b

(19)¹⁶⁵

Mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün

1. Gel ey ğamze kerem eyle rakīb-i pür-fitenden geç
Beni anuñla bir tütma yā andan geç yā benden geç
2. Gülistān mevsimi geldi n'èdersin çār dīvārı
Ruḥ-ı dildāre 'azm eyle gönül kayd-ı bedenden geç
3. Şanavber ayağuş öpmege Tübī gibi baş egmiş
Su gibi bir kez ey serv-i revān şahn-ı çemenden geç
4. Dèdim rüz-ı ezel oldum bu bezm-i hüsne pervāne
Gelüp dèdi ki gelmedi bu bezme kimse senden geç
5. Levend olduñsa baş egme Necātī vaż' -ı destāre
Özüñ meydān-ı 'aşk içre şehīd eyle kefinden geç

¹⁶³ BD, 119

¹⁶⁴ Bu mısradā vezin sorunu vardır.

¹⁶⁵ NCD, 168

(20)

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

1. Bir dem ol dil-ber cemālinden ırak olmak ne güç
Bir nefes cānānesiz 'ālemde sağ olmak ne güç
2. Gülsitān-ı gōnçenün yanında hār olmak ne hoş
Lāle gibi bülbulün bağrında dāğ olmak ne güç
3. Ben gedāsını kımazlar yüz sürem dergāhına
Pādişāhuñ āsitānında yasağ olmak ne güç
4. Çeşm[i] hışm ētdükce cāna ğamzesi hañçer çeker
Mest elinde dostlar kılıc bıcağ olmak ne güç
5. Gülşen-i hüsn-i kenārın tutdı mühr-i hañ-ı yār
Bülbulün yarı gülistānında zāğ olmak ne güç

(21)¹⁶⁶

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

1. Ruğların devrinde la' lün den ırağ olmak ne güç
Mevsim-i gülde mey-i nāba yasağ olmak ne güç
2. Bir hümā-pervāz şahbāz ile ben dem-sāz iken
Hem-demüm şimdi cihān bāğında zāğ olmak ne güç
3. Bildi çok bir şahsuvāruñ zülf-i sevdāsında dil
Leyl içre bir uzak yolda yayağ olmak ne güç
4. Var iken bir lāle-ruğ durdı erişdi bir dağ
Dāğ üzre sīnesi bir tāze dāğ olmak ne güç
5. Hem şikest ētdin seri kāselerini pāy eyledün
Çıkdı nādān başa Kāmī baş ayāğ olmak ne güç

¹⁶⁶ Bu gazel KMD'de yoktur.

(22)¹⁶⁷

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün

1. Ölmek āsān 'āşıkā bir dem firāk-ı yār güç
Böyle müşkül derd esiri hasteye tīmār güç
2. 'Aşık mühlik yār gāfil mübtelālar neylesün
Birbirine derdini inkār güc ikrār güç
3. Gerçi 'aşk-ı izhārın tāb olmayınca haram olur
Dil-ber ammā müdde' ā-fehm olıcağ inkār güç¹⁶⁸
4. Yār eger 'āşık ne eylerse maḥabbet iktizā
Etmemek olur maḥallinde anı izhār güç
5. Ola Nef' ī n'ola ger endişesiyle hem-zebān
Neylesün ya şöbet-i yārān-ı nā-hemvār güç
6. Fūrkatün düşvār şāhım vuşlatuñ emr-i muḥāl
Şabra tākat yok dirīğa ḥāl-i müşkülkār güç¹⁶⁹

(23)¹⁷⁰

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün

1. Yār işi ey dil kolay ammā ḡam-ı aḡyār güç
Vaşl-ı gül āsān velī ammā cefā-yı ḥār güç
2. Bī-sebeb ḡuftār müşkil āşinālīk mümteni'
Böyle istignā şatan dildār ile bāzār güç
3. Bir oñulmaz yaradur 'aşk u maḥabbet yarası
Ḥāsılı şarılmayınca çāre yok tīmār güç
4. 'Arz-ı ḥāle yok meded kūyına ḡod varmak muḥāl
Mest-i 'aşkam şöyle kim ḡuftār güç reftār güç
5. Nev' iyā esrār-ı 'aşkı şaklamak āsān degül
Mey içüp keyfiyyetini etmemek izhār güç
6. 'Uzlet ister hem-dem-i ḡamdan gönül kan aḡlayup
Yalnız müşkül olur ḡahr-ı ḡaz-ı minkār güç¹⁷¹

¹⁶⁷ NFD, 464

¹⁶⁸ Ḥaram: cürm, NFD

¹⁶⁹ Bu beyit NFD'de yoktur.

¹⁷⁰ NVD, 255,256

¹⁷¹ Bu beyit NVD'de yoktur.

1. Öyle mest-i nāza bī-pervā niyāz etmek de güç
Şabra ʔāḳat ʔalmadı ifşā-yı rāz etmek de güç
2. Neyl-i vuşlat mümteni' ʔaṭ' -ı temennā ḥod-muḥāl
Yok ḥaḳıḳatden eşer terk-i mecāz etmek de güç
3. Dest-i ḥasretle girībān-ı taḥammül oldu çok
Ağlamak da müşkül āh-ı cān-güdāz etmek de güç
4. Gerçi dil-ālūde dāmān-ı Malāḳīdür velī
Ka' be-i kūyun ʔoyup 'azm-i Ḥicāz etmek de güç
5. Ey Mezāḳī ḳabt-ı raḥş-ı ḥāme de āsān degül
Böyle bir vādīde ammā türktāz etmek de güç

¹⁷² MZD, 306

(25)¹⁷³

Mef'ülü / fā'ilätü / mefā'ilü / fā'ilün

1. Göñül hayāl-i vaşl ile ta' mîr olur mı hîç
Rü' yâ-yı âb-ğorde olan sîr olur mı hîç¹⁷⁴
2. Nağşun hayāl kalmadı mir'ât-ı dîdede
Âb üzre kilik-i mûy ile taşvîr olur mı hîç
3. Dilde zühür-ı 'aşka sebep levh-i sînedür
Bî-ğarf ma'nî şafhaya tahrîr olur mı hîç¹⁷⁵
4. Müjgân zahmına nice ol ğamze işlesün
Ey dil ğılâf-ı hançer-i şemşîr olur mı hîç
5. Mir'ât-ı tab'a derd-i remed jeng-bâr iken
Nazm-ı Belîğ-i Râşid'i tanzîr olur mı hîç

¹⁷³ BLD, 130

¹⁷⁴ Göñül: gönlüm, BLD

¹⁷⁵ Dilde: dildür, sînede: sînedür, BLD

ḤURŪFÜ'L-ḤĀ

(26)¹⁷⁶

Fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilün

1. Pür olup devr edecek meclis-i mestānı kadeḥ
Çarḥ olur ḥalkā-i rindān meh-i tābānı kadeḥ
2. Felek-i ' ıṣrete bir aḥter-i ferḥunde iken
Yine Mirrīḥ-şıfaṭ ṭurma döker kanı kadeḥ
3. Meclis-i mey ki bedenlerle ḥıṣār olmuştur
Şehr-i ' ıṣretdür anuḡ āfet-i devrānı kadeḥ
4. Devr-i meclis ki şafā cāmi' inüḡ çenberidür
Āb-ı rengin ile kandil-i fūrüzānı kadeḥ
5. Yaraşur ḥalkā-i rindāna dèsem ey Bākī
Ḥātem-i Cemdür anuḡ la' l-i Bedaḥşānı kadeḥ

(27)¹⁷⁷

Fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilün

1. Sürdi gülgününü bezm-i meye sulṭān-ı kadeḥ
Ėtdi āsūde yine ' ālemi devrān-ı kadeḥ
2. Kadeḥ āyetlerini nūr ile tefsir eyler
Girse şeyḥüḡ eline gāḥ giribān-ı kadeḥ
3. Cān atup ḥumm-ı fenādan çıkıcaḡ Eflātün
Bāde-nūşāna dèmiş cān-ı şümā cān-ı kadeḥ
4. Lālezār eyledi reşşāşe-i feyzi dilimi
Arta sāmān-ı kadeḥ var ola iḥsān-ı kadeḥ
5. Çekemem vaşfını her ḥuşk-mezākūḡ Nev-res
Gül gibi elde iken kūşe-i dāmān-ı kadeḥ¹⁷⁸

¹⁷⁶ BD, 120

¹⁷⁷ NVSD, 445

¹⁷⁸ Vaşfını: vaż' ını, NVSD

(28)¹⁷⁹

Mefā' ilün / fe' ilātün / mefā' ilün / fe' ilün

- 6a
1. Fürüg-ı neş'ede birdür vücūda ruḥ ile rāḥ
Ki nuḳl-i meclis ola būs-ı gābgab-ı tuffāḥ
 2. Zevāl-i devlet-i metbū' ı istemez tābi'
Sefīneyi şaḳınur yolda reh-ber ü mellāḥ
 3. Göñül ki leyle-i zülfünde ḳaldı dildāruḡ
Görür ol āyīne-i sīneyi güşāde şabāḥ
 4. Degül ḥaṭ-ı leb-i cānāne kim dü ebrūdan
Düşürdi sāye açup şāh-bāz-ı hüsn-i cenāḥ
 5. Hezār deşne ṭaḳar çeşm-i sāḥirüḡ müjeden
Yumup açınca gözi ḳullanur bu deḡlū silāḥ
 6. 'Abes degül dil-i mecrūḥa tünd-hüy-i-i yār
Zarardur étse zaḥımdāra merḥamet cerrāḥ
 7. Bu heft-beyt nüh-eḑlāk ile ber-ā-berdür
Belīḡ hendese-i kilḳ ile olındı mesāḥ

(29)

Mef' ūlū / fā' ilātū / mefā' ilū / fā' ilün

- 6a
1. Dēdi bülend şavṭ ile bülbül 'ale's-şabāḥ
Ėrdüḡ şabūḥ vaḳtine ḳavm-i 'ale'l-felāḥ
 2. Feth-i ṭılsım vuşlata fāl-ı mübārek ét
Sākī éderse şoḥbet cām ile āfettāḥ
 3. Ruḥ-ı şabāḥ olunca ḳarār étmez 'āşıḳuḡ
Rāḥ-ı lebünle vērmez ise rāḥat [ü] revāḥ
 4. Bī-āfetā bī-rüyı olur ḥün-ḥam-ı ḥarām¹⁸⁰
La' l-i lebine degse olur cām-ı mey mübāḥ
 5. Ta' bīr-i mūcidine bıraḳmış ḡarībdür
Ḳāmūs-ı lafzda bu ḳadar cevher-i Şıḥāḥ
 6. Hezz sanan ' işve édüp ḳahramānlara
Ol şāḥ-ı hüsn öñünde çeker ḡamzeler remāḥ
 7. Bir būs éderse yāri éder nefse biḡ 'azāb
Sa' dī gūnāḥ ' aşḳda mevcūddur şalāḥ

¹⁷⁹ BLD, 132

¹⁸⁰ Bu mısradaki vezin sorunu vardır.

(30)¹⁸¹

Fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilün

1. Dehrden oldı meger tay-şude eyyām-ı feraḥ
Gerdişe geldügi yok ḥaylī zamān cām-ı feraḥ
2. Yok vücūdın arasaḥ meclis-i devrānda meger
Ḳonula ba' zı perestārlara nām-ı feraḥ¹⁸²
3. Öyle tā'ir midür ol kim ola āsānca şikār
Ḳurmuşuz biz tūtalum dāne döküp dām-ı feraḥ
4. Görmedük neydüğini öldüğünü gūş ètdük
Bir zamān faşl-ı bahāruḡ adı hengām-ı feraḥ
5. Var mı görmüş 'acabā olmaduğın ey Nābī
Māye-i şubḥ-ı keder ḥāttime-i şām-ı feraḥ

(31)¹⁸³

Fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilün

1. Dīdem oldı görelī la' l-i lebün cām-ı feraḥ
Gayri düşdi naẓarumdan mey-i gül-fām-ı feraḥ
2. İsm ü resmi yok anuḡ ḥarf-i vefā mānendi
Ki ola naḳş-ı nigīn-i dilimiz nām-ı feraḥ
3. Dāğ-dār olsa füsün-ı nıgehinden 'uşşāḳ
Açılır sīnelerinde gül-i bādām-ı feraḥ
4. Şayd olur rüyunı bir kerre gören āvāre
Dānedür ḥālleri turreleri dām-ı feraḥ
5. Ḥaṭṭı geldikde lebün emmege ruḥşat bulduk
Ḥaşmetā 'işretimüz gècesidür şām-ı feraḥ

¹⁸¹ ND, 487,488

¹⁸² Arasaḥ:arasaḡ, ND

¹⁸³ HŞD, 216

(32)¹⁸⁴

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

1. Pür-şafā dā' im dili bir şūh hemdemdür ẓadeh
Tā ezelden meclis-i rindāne mahremdür ẓadeh
2. Bezm-i bāğa bir sebū-yı pür-mey ise gönca ger
Bāğ-ı bezme bir gül-i şād-āb u hurremdür ẓadeh
3. Bir tütarsa pādişāh ile gedāyı mey n'ola
Hem sifāl-i mey-gede hem tāt-ı Edhemdür ẓadeh
4. Gösterür dünyāyı mir'āt-ı cenābında tamām
Kendi başka başına bir özge 'ālemdür ẓadeh¹⁸⁵
5. N'ola pür şevk etse dünyāyı dil-i Nef' ī gibi
Rūzgāra yādgar-ı meclis-i Cemdür ẓadeh

(33)

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

1. Bādeye ağızı koğar keyfime hem-demdür ẓadeh
Anuñ için mey-fürüş andan da mükremdür ẓadeh
2. Bir açık meşreb küşāde-tab' dur hem ter-mizāc
Hem harīf-i nükte-dān u dāfi' -i ğamdur ẓadeh
3. Kendüye kulb tağsalar da tanımaz ol şaf-derün
Bir deli toli 'aceb bābā-yı 'ālemdür ẓadeh
4. Hātır-ı işkeste olmak hūnına düşmüş gibi
Kim gelürse bezme dām-ı dāde pür-nemdür ẓadeh
5. Ayağın almağa ikdām eden zīr-i vezīr
Eylemekde güyiyā mānend-i Rüstemdür ẓadeh
6. Pāk-tıynetdür hele hürmet gerekdür Rıf' at'a
Şeyh-i bed-meşrebine gélür derse pür sendür ẓadeh

¹⁸⁴ NFD, 464,465

¹⁸⁵ Cenābında:ḥabābında, NFD

HURÛFÜ'L-HÂ

(34)¹⁸⁶

Fe' ilâtün / fe' ilâtün / fe' ilâtün / fe' ilâtün

1. Kıpamış ħalvete bir âfet-i devrânı şeyĥ
Komaz ol reşk-i melek yanına şeytânı şeyĥ
2. Seyr-i dîdârı melâ'ik de cinâyet degül
N'eylesün nûr-ı cemâle çekinür cānı şeyĥ
3. Ħalka-i meclisidür cümle medâr-ı zevķi
Ħayli tullâb bilür anladı 'irfânı şeyĥ
4. Bu kıadar dâ'ireyi bir iki ħarla çevirür
Hep kerâmetle çeker kendüye ihvânı şeyĥ
5. Yine bir körpe kıuzı tekkeye kıurbân varacaķ
Söyle Şâbit bilesün 'aşķ ile dendânı şeyĥ

¹⁸⁶ SBTD, 235

HURÛFÜ'D DAL

(35)¹⁸⁷

Mef'ülü / mefā' ilü / mefā' ilü / fe'ülün

1. Feryāduma érmezse n'ola ol boyı şimşād
Kūyında feleklerden aşar nāle vü feryād
2. Devründe güle niçün olur bende benefşe
Üstine kılıçlar mı tutar süsen-i āzād
3. Bir gönca benefşe kıparup tācına şokmış
Tağlarda külüng atduğı dem başına Ferhād
4. 'Ahdünde eger 'āleme bir daği gelürse
Kullıklar ider sen yüzi Hürşide Feraşād
5. RengİN éder evşāf-ı ruḥuḡ ḡāme-i Bākī
Ol şūreti vèrmez şanemā naḡşına Bih-zād

(36)

Mef'ülü / mefā' ilü / mefā' ilü / fe'ülün

1. Çeşmüḡ görünür gāhice bir merdüm-i şayyād
Ḥançerler atar sīneme geh ḡamzesi cellād
2. Şimdi şayamam cevruḡı gör rüz-ı ḡesābda
Bir mevķıfı yok pāye durur süllem-i a' dād
3. Rāhında nişār eyledigüm naḡd-i sirişki
Ben şaḡlar idim dīdelerüm étmese irād
4. Ben mihr-i vefā dersin okutdum saḡa ammā
Sen cevri-cefā baḡşına olduḡ baḡa üstād
5. Feyz-i nefes-i ḡazret-i Mevlānānıḡ¹⁸⁸
Etsün seni de Sa' dī gibi ḡābil-i irşād

¹⁸⁷ BD, 121, 122¹⁸⁸ Bu mısırada vezin sorunu vardır.

(37)

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

7b

1. Ey kad-i bālāsı 'ar' ar kām̄eti serv-i bülend
Haddi lāle çeşm[i] ala lebleri şîrîn-ķand
2. Hālî uğrı hüs̄n-i āfet ġamzesi āşüb-ı cān
Gözleri kanlu harāmī kākūli müşkîn-kemend
3. Hüs̄n ü zülf ü haṭṭ ü hālūñ hasretinden dil-berā
Haste-hālem pür-melālüm mübtelāyam müstmend
4. Ben özüm̄den geķm̄iş iken bend-i zülfüñle ruḥuñ
Cān [u] dil boynuna geķdi kākülūñ bend üzre bend
5. Çeşm-i bî-māruñ ġamıyla haste-dil Hālî harāb
ġam bucağında yatur bî-ķāre ḥabs u derd-mend

(38)

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

7b

1. Tā mu' anber kākülūñ ḥurşide şalmışdur kemend
Bağlamışdur boynumı zencîr-i zülfüñ bend ü bend
2. Kadd-i dil-cūyuñ ḥayālîñ gördi çün gülzārda
Ṭurdi ayağ üzrede ta' zîm éder serv-i bülend
3. 'Anber-efşān zülfüñe êrmek diler cānā gönül
Boy yetişmez pek uzun sevdāya düşmiş derd-mend
4. Nāşihā pend êtme kim 'aşķından ol meh-pārenüñ
Şöyle dolmışdur gönül kim ķalmamışdur cāy-ı pend
5. Ey Selīmī haṭṭ-ı sevdāsından anuñ baş ķeker
Pārelensün tîġ-i miḥnetle ķalem tek bend bend

(39)¹⁸⁹

Mefā' ilün / fe' ilātün / mefā' ilün / fe' ilün

1. Çūķayla oldı raķibe kenārlar mev' ūd
Şu yādigār mıdur ol ferāce-i ma' hūd
2. Hediyye dūd-ı mümessek getürdi yāre raķib
Tutaydı āh olup bārgāhdan merdūd
3. Tarīķ-i ' aşķda bezl-i vücūd ile aġyār
Güzāf-kār-ı maħabbet olursa vērme vücūd
4. Namāz-ı şām-ı ġamuñ ķā' ide-i āhırıdur
Göñül ķapuñda taħıyyāt-ı ye 'se etti ķu' ūd
5. Nihāl-i nāzı ķoma zīr-i bār-ı minnetde
Göñül enāruña şeftālū sībūñe emrūd
6. Geleydi Şābita destār-pāre-i cūdı
Ėderdi başa ķoyub ħācı lāf-ı şīme-i cūd

(40)¹⁹⁰

Mefā' ilün / fe' ilātün / mefā' ilün / fe' ilün

1. Kelām eger ki yere gökden etmeseydi vürūd
Bu vech üzre suħana ħāme eylemezdi sücūd¹⁹¹
2. Muħıbb-i şādık odur muktezā-yı ħāl üzre
Ya şarf-ı māl ede aħbābına ya şarf-ı vücūd¹⁹²
3. Başiret ehlini āzürde eylemez külfet
Ėder mi ' ayn-ı remed būde çeşm-i revzeni dūd
4. Ėderdim ol ruħ-ı āl-i ħať-āvere teşbīh
Olaydı āteş-i berg-i gül üzre sāye-i dūd
5. Kenār-ı bāmda a' māya beñzer ol kimse kim
Ki bilmeye zūrefā meclisinde ħadd ü ħudūd
6. Belīg göñlümüzi āhen olsa da eridür
Şadā-yı nāy-ı ciger-süz u naġme-i Dāvūd

¹⁸⁹ SBTD, 237

¹⁹⁰ BLD, 142, 143

¹⁹¹ Bu mısradā vezin sorunu vardır.

¹⁹² Şarf-ı vücūd: bezl ü cūd, BLD

(41)¹⁹³

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

1. Cān naqşın eylemiş tasvîr-i cānān koymış ad
Fitne-i cān ü cihāna çeşm-i fettān koymış ad
2. ' Aksi hüsni cilvesin kılmış cemāline niķāb
Ey ' azîzüm mihr-i hüsne māh-ı Ken' ān koymış ad
3. Cūy-bār-ı āb-rū-yı Ādemün mecrāsına
Mācerāsın bilmem ammā çeşm-i giryān koymış ad
4. Şad hezārān bend ile bir bendesin édüp esîr
' Ālem-i āzādegīde şāh [u] sultān koymış ad
5. Dilde sırr-ı nār-ı ' aşkı eyleyüp şu' le-fürüz
Āteş-i dūzaķ şerāre nūr-ı imān koymış ad
6. Düş-ı halka bārını taķmîl édüp mürde şıfat
Ehl-i devlet bu belāya şān ü ' unvān koymış ad
7. ' Ālem-i hayretde vèrmış hayrete feyz-i vücūd
Hayret-ender-hayrete Neş' et Süleymān koymış ad

(42)

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

1. Eyleyüp naqş-ı bedî' her dilde cānān koymış ad
Bir içim şuya hayāt-ı cān-ı ' atşān koymış ad
2. Ahsen-i takvîm ile halk eyleyüp Bārî anı
Hüsni ile insān-ı ' ayna ' ayn-ı insān koymış ad
3. Kays [u] Ferhād gibi nice ser kesüp sultān-ı ' aşk
Eylemiş ğaltān kazā-yı ' aşka meydān koymış ad
4. ' Āşık-ı ser-bāzı urmış zülfünün çengāliñe
' Arşa-yı ' aşka getürmüş gūy [u] çevgān koymış ad
5. Bir yere cem' eyleyüp āşarın üstād-ı selef
Eylemiş enfāsını defterde dīvān koymış ad
6. Āsumān olmaz sipihr-i ' aşk ile hem-gū kimse
Serde her bir dāġa ' āşık mihr-i raķşān koymış ad
7. Seyr eden na' t-ı şerîf-i Muştafā da nazmını
Sa' dî'ye tahsîn ile Rūm içre Hassān koymış ad

¹⁹³ NŞTD, 170,171

ḤURŪFÜ'Z-ZĀL
(43)

Mefā' ilün / fe' ilātün / mefā' ilün / fe' ilün

1. N'ola gelürse o lebden baḡa ' itāb lezīz
Mezāk-ı meste gelür telḡi-i şarāb lezīz
2. Görüp cemālini dil-rīz-i turreden geçdi
Olur şabāḡ ḡarīb olsa zevḡ-ı ḡ'āb-ı lezīz
3. Nigāḡı ḡün-ı dilim içdi baḡrum eyledi çāk
Şarāb-ı nāb ile rızā gelür kebāb lezīz
4. Gelen zebānıma hep vaşf-ı la' lidür ne ' aceb
Olursa tūḡi-i ḡüyāya şehd-i nāb lezīz
5. Naẓīm-i bī-dile düşnām-ı telḡ ederse de yār
Yine olur o dehenden çıkan cevāb lezīz

(44)

Fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilün

1. Fikr-i la' lünle olur ta' m-ı mey-i nāb lezīz
Sükkeri olsa olur niteki cüllāb lezīz
2. Şulu şeftalülerün teşne-dile vèrdi şafā
Olur elbette begüm mīve-i sīr-āb lezīz
3. Şubḡ-ı vaşluḡda ne ḡam ḡeçe özünden dil-i zār
Gele ey gözleri mestāne şehir ḡ'āb lezīz
4. Dilerem hem-dem ola baḡa segān-ı kūyuḡ
Olur erbāb-ı dile şıḡḡat-ı aşḡāb lezīz
5. Lebünji ter dèse ter düşme begüm ' Aḡlī'ye kim
Ne ḡadar tāze-ter olsa ola unnāb lezīz

1. ' Āşıka gelse ' aceb mi leb-i cānānı lezīz
Geh olur her kişi[ye] kendüsinüñ cānı lezīz
2. Her kaçan kişi[ye] hokka-i la' lünden o şirın dehenüñ
Fī'l-meşel zehr ise de biz görürüz anı lezīz
3. Kendü la' l-i leb[i] fikriyle olubdur hāşıl
Gelse ol yāre n'ola ' āşıkınıñ kanı lezīz
4. Āb-ı nazmumda benim şöyle hālāvet var kim
Ėde bir kaçresı biñ lücce-i ' ummānı lezīz
5. Görebilsek nice hayvāndur ola Hāletiyā
Lebi yanında dinen çeşme-i hayvānı lezīz

8b

¹⁹⁴ HD, 379,380

(46)¹⁹⁵

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

1. Bir ğazel dēdüm lebün vaşfında sükkerden leziz
Hey ne şekker belki cāna āb-ı Kevşerden leziz
2. Kānde vērseñ acı acı dilleri gelür baña
Süre-i Kevşer hāķı için känd-i mükerrerden leziz¹⁹⁶
3. Tatlu tatlu n'ola vaşf étsem mükerrer anı ben
Kānde var 'ālemde būs-i la' l-i dil-berden leziz
4. Sögdügünce sen baña ğāyet feraħdan ağlaram
Ter düşer şanma gelür ol mīve-i terden leziz
5. Vaşf-ı dendān-ı nigārı şöyle cevher eyledün
Zātiyā dünyāda nazm olmaz o cevherden leziz

(47)¹⁹⁷

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

1. Yok şanurdum 'ālem içre cān ile serden leziz
Hey neler varmış cihānda daķı bunlardan leziz
2. Lezzetin işbu cihānuñ şimdi bildük hāşılı
Yoĝ imiş rüy-ı zemīnde vaşl-ı dil-berden leziz
3. 'Āşıkā baş aĝrıdup 'arz étme zāhid cenneti
Leblerin şorduk dēdiler āb-ı Kevşerden leziz¹⁹⁸
4. Leblerün şögdükçe cānā aĝzuma sükker yaĝar
Şöyle şirīn loķmadur pālūde-i terden leziz
5. Şimdi bir tūfī-kelāma mübtelādur Mihrī kim
Söylese şirīn leb[i] känd-i mükerrerden leziz¹⁹⁹

¹⁹⁵ ZTD, 1.c. 135

¹⁹⁶ Bu mısradā vezīn sorunu vardır.

¹⁹⁷ MHD, 223

¹⁹⁸ Zāhid: nāsih, dēdiler: nigāruñ, MHD

¹⁹⁹ şirīndür leb[i]: şirīn sözi, MHD

HURÜFÜ'R-RA

(48)²⁰⁰

Fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilün

1. Ey gönül gayrıya meyl eyleme cānān bir olur
Birinün ' aşkı derūnuḡda yeter cān bir olur
2. Hüsni Yūsuf görüp alınma ruḡ-ı sādelere
Hüsni Yūsuf çoḡ olur Yūsuf-ı Ken' ān bir olur
3. Dāḡ-ı mihri yeter ol lāle-ruḡuḡ seyrüḡde
Āsumāna nazar ēt mihr-i dıraḡsān bir olur
4. Görmedim ḡonçe-i la' lüḡ gibi rengin yāḡūt
Mühr yüz biḡ bulunur mühr-i Süleymān bir olur
5. ' Ulviyā şî' rime beḡzer ḡanı bir nazm-ı laṡîf
Çeşminün ḡāyeti çoḡ çeşme-i ḡayvān bir olur

(49)

Fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilün

1. ' Āşıḡam āteşimün derdine dermān bir olur
Bin ṡabīb olsa daḡı ḡāzıḡ-ı Loḡmān bir olur
2. Bir yere ḡābil olup gelmeye hiç iki cihān
Taḡt-ı ḡalbünḡde ararsaḡ yine sultān bir olur
3. Bir olan beyt-i şerīfden olma dūr iki gözüm²⁰¹
Ol ḡaḡ' uḡ birliğine eylesen imān bir olur
4. Baḡmadıḡ dīdelerümḡden dökülen ḡanlaruma
ḡasretün baḡa ölümḡdür ḡan içün ḡan bir olur
5. Geç raḡībünḡ hevesinden Medḡī ḡurbān olsun²⁰²
ḡaşduḡ öldürmek ise başuḡa ḡurbān bir olur

²⁰⁰ Bu gazel ULD'de yoktur.²⁰¹ Bu mısradaki vezin sorunu vardır.²⁰² Bu mısradaki vezin sorunu vardır.

(50)

Mefā'īlün / mefā'īlün / mefā'īlün / mefā'īlün

9b

1. Döküp naqd-i sirişki yoluña kıldum fedā bir bir
Ki tā ma' lūm ola erbāb-ı ' aşğa mācerā bir bir
2. İligi görünür parmaklarından şöyle nārindür
Çözerken düğmesin seyr eyledüm dilā bir bir²⁰³
3. Şu meh-rūlar ki ferdāya şalarlar ' āşık-ı zārı
Bulur her biri ètdüklerini rüz-ı cezā bir bir
4. N'ola Ya' kūb-vār ağlar gezersem Mısr-ı ' aşk içre
Belā-yı dehri bir ben çekmişem Eyyübşā bir bir
5. Fenā cūyınla tābūt-ı ecel bir cūbdan püldür
Zarūrîdür aña uğrar geçer şāh [u] gedā bir bir
6. Sütür-ı defter-i şi' rüm degüldür rişte-i nazma
Dür-i pāk-i kelāmumdur ki dizdim ' Aşkiyā bir bir

(51)²⁰⁴

Mefā'īlün / mefā'īlün / mefā'īlün / mefā'īlün

9b

1. Dökülsün sīne üzre eşk-i çeşm-i mübtelā bir bir
Yazılsun sürh-i eşk ile o yāre mācerā bir bir
2. Elifler dağılur şanmañ ki peydā oldu sīnemde
Mişāl-i āhum ey Yūsuf-likā yazdum saña bir bir
3. Benem ol küştigir-i ' aşk-bāz-ı ' arşa-i ' aşkuñ
Saña ' āşık geçen meydāna gelsün serverā bir bir
4. Ezelden kūh-ken taş yaşdanam dēyü geldim ben²⁰⁵
Añun hāli benim de başıma geldi şehā bir bir
5. Getürsün bezme yārān-ı şafā cām-ı muşaffāyı
Getürsün ayağı şimden gerü ehl-i riyā bir bir
6. Hüdāyī geçmedin cām-ı şafādan bezme küp düşdi
Fenā cāmın çeker çün ' ākibet şāh u gedā bir bir

²⁰³ Bu mısradā vezin sorunu vardır.

²⁰⁴ Bu gazel HDYD'de yoktur.

²⁰⁵ Bu mısradā vezin sorunu vardır.

(52)²⁰⁶

Fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilün

1. Hük-m-i taq̄dīrde hūşyār ile ġāfil birdür
Kısmet-i rüz-ı ezel ‘ālim ü cāhil birdür
2. Hāḡḡ’a teslīm ola gör sa‘ y ile olmaz devlet
Olsa tevḡīḡ-i Hūdā muḡdim ü kāhil birdür
3. Māni‘ -i devlet olur ādeme ifrāt-ı zekā
Çāh-ı iḡbālde Mecnūn ile ‘āḡil birdir
4. Bir olur ‘adl-i ilāhīde Süleymān ile mūr
Dergeh-i Hāḡ’da hemān şāh ile sāl’il birdür
5. Yine erbāb bilür ehl-i kemālūḡ ḡadrin
Bezm-i cūhhālde Ḥassān ile Bākıl birdür
6. ‘İzzetā raḡmet-i Hāḡ nīk ü bedē yeksāndur
Yaḡsa bārān-ı kerem baḡr ile sāhil birdür

(53)

Fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilün

1. Dest-i ebrūda yine tīḡ iki dil birdür²⁰⁷
Maḡtel-i ‘işvede şayyād iki bismil birdür
2. Sen hemān baḡr-ı tevekkülde rızā yelkeḡ aç
Ḥatar-ı keştīye deryā ile sāhil birdür
3. ‘Āşık oldur ki nigāh ētmeye yārūḡ ḡayra
Ḥays içün ḡāfile-i ḡüsnde maḡmil birdür
4. Sāl’i vü kāhile maḡşūl-ı ḡaleb bir yetişür
Hırmen-i mevhibede cümleye ḡāşıl birdür
5. Vērür ol şem‘ -i ḡüsñü her ġeçe bir ḡāneye nūr²⁰⁸
Māh ile eylemede seyr-i menāzil birdür
6. Dāmen-i mūrşidi ḡut şer‘ ile ḡıl seyr-i sūlūk
Sa‘ diyā anda ḡarīḡ olsa da menzil birdür

²⁰⁶ Bu gazel İZD’de yoktur.

²⁰⁷ Bu mısradaki vezin sorunu vardır.

²⁰⁸ Bu mısradaki vezin sorunu vardır.

(54)

Mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün

1. Yanımda şimdi sāķī ḥande vü ḥamyāze hep birdür
Sürür[u] mâtem ile şu' le vü āvāze hep birdür
2. Yolında ey dil-i şeydā eger biñ pāre de olsañ
Eşer étmez yine ol dil-ber-i mümtāza hep birdür
3. Ya ğamzeñ cān-sitān olmuş ya la' lün yine cān vemiş
Yolında ölmek ile cān veren ser-bāza hep birdür
4. Şikār eyler ğazāl-ı mihri gökde yerde āhūyı
O çeşm-i ter per-i şehbāz-ı şayd- endāze hep birdür
5. Riyāzī vardı naẓmuñ ḥadd-i i' cāza yine ammā
'Ulüvv-i himmet-i ṭab' -ı felek-pervāze hep birdür

(55)

Mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün

1. Ayırur şīve-i idrāke yoḥsa tāze hep birdür
Bilürse sevdigün başlar cefā-yı nāza hep birdür
2. Senün evrāk-ı ruḥsāruñda ṭal' at başkadur ancaḳ
Görenler kılca fark étmez ḥaṭ [u] şirāze hep birdür
3. Göñül kām almaḳ isterse yine bir derzi şūḥıñdan
Baña ol cer-be-cer söyler yine endāze hep birdür
4. Murād şayd u şikār étmek durur murğ-ı göñül bir dem
Bülend-i evc-i istignā ile perdāze hep birdür
5. Koluñ üstünde ṭut dā' im uçurma elden ey Medḥī
Güzel vaḥşī olur elbet gözi şahbāze hep birdür

10a

(56)²⁰⁹

Mefā‘īlün / mefā‘īlün / mefā‘īlün / mefā‘īlün

1. Hārābātı göreñler her biri bir hāletın söyler
Leṭāfet naḳl eder rindān u zāhid şıḳletın söyler
2. Ser-āğāz eyledikçe bahşse bülbül revnaḳ-ı gülden
Bezimde ḳulḳul-ı mīnā mülün keyfiyyetin söyler
3. Tecellī neş’esin ehl-i şikem idrāk ḳābil mi
Behişt anḳukça zāhid ekl ü şürbün lezzetin söyler
4. Miyān-ı güft-ü-güda bed-meniş izhār eder ḳubhın
Şecā‘ at ‘arz ederken merd-i ḳıbtī sirḳatın söyler²¹⁰
5. Muvāfiḳdur yine elbet mizāca şive-i ḳikmet
Ṭabībün olsa da ḳızbi marīzün şıḳhatın söyler
6. Perīşān ḫātırımda nükte-i ser-besteveş ḳaldı
Ne kimse ḳikmetin anlar ne Rāğıb ‘illetin söyler

10a

(57)

Mefā‘īlün / mefā‘īlün / mefā‘īlün / mefā‘īlün

1. Baḡa ḡonce-dehen ‘aşıḳlarınun keşretin söyler
Ḳızarmış yine açmış eller ile ‘işretin söyler
2. Dēdim ben ḫasteye bir buse iḫsān eyle ey dil-ber
Ḥakīmāne ol āfet leblerinün şerbetün söyler
3. Oḳusam şı‘r ü eş‘ār[um] kemā[l] étsem²¹¹
Güzellikde olan bālā şerefle şöhretin söyler
4. Zamāne şeyḫleri bir ḳaç süḫan ser-māye ḳılmışdur
Kerāmetin su‘āl étseñ ṭarīḳün himmetin söyler
5. Behişt anmadı kürsīde yine ḳızmış gibi vā‘iz
Şoḡutmaz hiç arasın dūzaḡun germiyyetin söyler
6. Eyüden gelmemiş kemlik yā kemden olmadı eylük
Ne söylerse ḳişi ‘ālemde kendi rıf’atın söyler

²⁰⁹ RGD, 98

²¹⁰ İzhār: ihām, RGD

²¹¹ Bu mısradaki vezin sorunu vardır.

7. Girān ol gel bu işlerden dēseñ yāra çekil Medhī
Baḳup mīzān-ı ‘aqlınca saḡa ol ḥiffetin söyler

(58)²¹²

Mefā' ilün / fe' ilātün / mefā'ilün / fe'ilün

1. Ne tünd-bād ne bārān yıkar ne qar yıkar
Sarāy-ı zālīmī bir gözyaşı aqar yıkar
2. Yapar tevāzu' efendim yıkık gönülleri de
Binā-yı devleti bir hoş gözet vakār yıkar
3. Bu āb-ı huşk birāz da tūrursa meclisde
Cihānı āteş-i ter sū-be-sū yaqar yıkar
4. Ne deqlü saht ise de biḡ-i naḡl-i cāh ey dil
Ḥam-ı kemendini bir gün felek taqar yıkar
5. Cihānı araladı küşti-gir-i ğam Nev-res
' Aceb bu ma' rekede anı kim çıkar yıkar

(59)²¹³

1. Aşil-zāde yapar qalp bir şakar yıkar
Kırar dil āyīnesin kim baqar yıkar
2. İnanmazam yapsa daḡi qalbüm ol güzel
Süḡanların mıḡ gibi başıma qaqar yıkar
3. Anı kim kıldı muşallat bilmem üstüme
Şererlerini şimşek gibi çaqar yıkar
4. Ḥam-ı ġisūları hep birer mār olur
O tūr-i ġamzelerüḡ ' aşıkı şoqar yıkar
5. Hezār gurg-ı ' adüvv kızumun geldi yanına
Meded Medḡiyā aḡa da birden yıkar

²¹² NVSD, 458

²¹³ Bu şiir bilinen aruz kalıplarına uymamaktadır.

(60)

Mef'ülü / fā' ilātü / mefā' ilü / fā' ilün

10b

1. Dil-ḥānesin ğam-ı ruḥ-ı cānān açar kıpar
Ḥalvet-serā-yı ḥāşını sulṭān açar kıpar
2. Seyr étdirür iki dizi lülü-i şāhvār
La' l-i lebin ki ḥoḳḳa-i mercān açar kıpar
3. Şeh-perlerini nāz ile şāhīn-i cism-i yār
Cān murgınuḡ şikārı[nı] her ān açar kıpar
4. Derbānın olmuş ey şanem aġyār-ı bed-liḳā
Ḥayfā ki bāb-ı cenneti şeyṭān açar kıpar
5. Nāzımuḡ maḳāl koymadı kıymet cevāhire
Şarrāf-ı dehr bir kıurı dükkān açar kıpar

(61)²¹⁴

Mef'ülü / fā'ilātü / mefā'ilü / fā'ilün

1. 'Älemde ğam kişiye dem-ā-dem gelür gider
Ädem mi var ki 'älemde ħurrem gelür gider
2. Bār-ı belāyı her kişiye çekdirür felek
Kimdür bu cihāna ki müselleme gelür gider
3. Nergisi bildi meger ki vefāsızdur bu cihān²¹⁵
Bāġuñ yolında gözleri pür-nem gelür gider
4. Göz yum cihānda aç gör kendü ħālünj²¹⁶
Sen göz yumup açınca bu 'älem gelür gider
5. Ädem gerek adını 'älemde añdura²¹⁷
Ad ħalır ey Necātī ädem gelür gider

²¹⁴ Bu gazel NCD'de yoktur.

²¹⁵ Bu mısradaki vezin sorunu vardır.

²¹⁶ Bu mısradaki vezin sorunu vardır.

²¹⁷ Bu mısradaki vezin sorunu vardır.

(62)²¹⁸

Mef'ülü / fā' ilātü / mefā' ilü / fā' ilün

1. Şol demki kabrüm üstüne cānān gelür gider
Bu mürde cismime şanuram cān gelür gider
2. Gülşende bülbül ağlasa yıllarla tañ degül
Bir araya derilüp gül-i handān gelür gider²¹⁹
3. Ey meh cihān hüsnüğe mağrūr olma kim
Bir gün içinde şems-i dıraḥşān gelür gider
4. Tāc u kabāyı n'eylesün abdāl-ı 'aşk olan
Sultān odur ki 'āleme 'uryān gelür gider
5. Rüz-ı vişāle bir gün ola kim erişesün
Ġam çekme Hicriyā şeb-i hicrān gelür gider

10b

(63)

Mef'ülü / fā' ilātü / mefā' ilü / fā' ilün

1. Her dem der-i sarāyına cānān gelür gider
Gūyā ki bāb-ı ravza[ya] Rıdvān gelür gider
2. Eşk-i revānum içre şehā 'aks-i kāmētün
Bir çeşmedür ki serv-i hırāmān gelür gider
3. Sensin benimle bākī kalan ey ḥayāl-i yār
Devr-i felekde vuşlat [u] hicrān gelür gider
4. Vīrāne-i cihānda ser-i Qays-ı 'Āmirī
Bir āşiyānedür aña murgān gelür gider
5. 'Aqlī cihānda ādemün adı kalur hemān
Yoksa ribāṭ-ı 'āleme insān gelür gider

²¹⁸ Bu gazel HCD'de yoktur.

²¹⁹ Bu mısradaki vezin sorunu vardır.

Fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilün

1. Vā' izüñ bunca 'akārāt ile 'irfānı mı var
Ki ḥarābāta ḳoya ḥānı mı dükkānı mı var
2. Tāk-ı ebrūsına ḳandīl edecek cānānuñ
'Aşıḳuñ başı ṭumānlı dil-i sūzānı mı var
3. Şeyḥ bir keşf ile mi duydı maḳāl-i mesti
Söz yetiştürmege mey-ḥānede şeyṭānı mı var
4. Pāy-ı şūmın bu gēce ḳaldırıyor mektebden
Ḥ'ācenüñ ḳalduracaḳ bir meh-i tābānı mı var
5. Şābitüñ tāze şu beş beyt ile ehl-i dilden
Bir cevāb istemege pençeli fermānı mı var

Fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilün

1. Gülşenüñ sencileyin bir gül-i ḥandānı mı var
Yoḥsa bir bencileyin bülbül-i nālānı mı var
2. Geh der āgūş-i civān gāh-ı şafā-yı 'işret
Zāhidā ḡayri diliñ cürm-i firāvānı mı var
3. Pāyine düşmege tenhāca o şūḥ[ı] bulamam
Def' -i şıḳlet edecek herkesin iz' ānı mı var²²²
4. Nice pervāne gibi başına dönmeye felek
Şehr içinde o meh-i nahvetüñ aḳrānı mı var
5. Söylesün vāḳıf olan ḥāl-i dil-i şeydāyı
Ḥaşmetüñ sevmeye ol āfeti noḳşānı mı var

²²⁰ SBTD, 265²²¹ HŞD, 235²²² Bulamam: bulalım, HŞD

(66)²²³

Mef'ülü / mefā' ilü / mefā' ilü / fe'ülün

1. Ben haste için la'li leb-i gül-şekerün var
Ben müflis için zer-kemer ü sîm-berün var
2. Bir daği benim sencileyin pâdişehüm yok
Ey dost senün nice benim gibilerün var
3. Ey dil yâ ser-i zülfî çeker yâ şu yâ toprak
Bari hele yâr eşigine bir çekerün var
4. Ağyâr diken gibidür andan üzüürsen
Ey gonce-dehen gül gibi baş üzre yerün var
5. Dedim ki müjeñ tîrine sînem siper olsun
Taḥsînler édüp dedi Necâtî siperün var²²⁴

(67)²²⁵

Mef'ülü / mefā' ilü / mefā' ilü / fe'ülün

1. Ey gül ne 'aceb silsile-i müşg-i terün var
V'ey serv ne hoş cân alıcı 'işvelerün var
2. İncitdi beni acı sözün tende nigāhuñ
Ey naḥl-i melāḥat ne 'aceb telḥ berün var
3. Peykânları ile doludur çeşm-i pür-âbum
Ey baḥr saḳınma senün ancak güherün
4. Çok bakduğuna ğamze ile bağruñ ezersen
Her kime ki bakmazsan anuñla nazaruñ var
5. 'Aşk ehline ol māh Fuzûlî nazar ermiş
Sen hem öziñi göster eger bir hünerün var

²²³ NCD, 184

²²⁴ Siperün: cigerün, NCD

²²⁵ FZD, 200

(68)²²⁶

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

- 11b
1. Tāli' üm naḥs oldığı çerḥ-i sitemgerden midür
Başıma bunca belā dilden mi dil-berden midür
 2. 'Işk mıdur ya gül midür bülbülleri nālān eden
Nā' rası bezm ehlinün meyden mi sāğardan mıdur
 3. Daḥı tırur lezzet-i büseñ demāğumda benüm
Āb-ı ḥayvān mı lebün ya şehd ü şekkerden midür
 4. Bī-vefā sevdım yañıldım oda atdım cānumı
Bu günāh benden midür ya dīde-i terden midür
 5. Ey Mu' idī gece gündüz derd ile kan ağlamak
Kendü kendümden midür yoḥsa güzellerden midür²²⁷

(69)

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

- 11b
1. Yanaram 'aşk odına dilden midür serden midür
Bildi ḥālüm ol güzel dūdumdan aḥkerden midür
 2. Bilmezem cānum alan ebrūları yā kaşıdur
Sīnemün çok yāresi tīrden mi ḥançerden midür
 3. Söz kabūl etmez efendüm bu yüzi peklik neden
Ḳalbi āhenden midür yā rüyı mermerden midür
 4. Bu şehir ḥoy terde gördüm ben anuñ gül rüyını
Bilmezem jāle midür ol āb-ı Kevşerden midür
 5. Medḥi yārūñden ḥaber vèrmek diler bād-ı şabā
Söylemez teşrīfi revzen[den] midür derden midür

²²⁶ MUD, 141

²²⁷ Derd ile: durmayup, kendümden: kendüñden, MUD

(70)²²⁸

Mef'ülü / mefā'ilü / mefā'ilü / fe'ülün

1. Êtdi gözümün yaşını 'ummāna berāber
Ol lāle-ruḥun işleri var ḵana berāber
2. Dil aldı yüze gelmedi ol kākül-i ṭarrār
Da' vācī ile gelmedi sulṭāna berāber
3. Gün yüzi ḵatında bilüp eksikligini māh
Bedr olmayıcaḵ gelmedi meydāna berāber
4. Senden baḵa bir buse vü benden saḵa biḵ cān
Gel 'ayş edelim k'oldı ḵarīfāna berāber
5. Bu ḵuş dilinün oldı Süleymānı Necātī
İletdi sözünī şīve-i Selmāna berāber

(71)

Mef'ülü / mefā'ilü / mefā'ilü / fe'ülün

1. Toldur içelim bādeyi cānāne berāber
Şun sākī gedālarla o sulṭāna berāber
2. Setr-i dīn için şol büt-i 'ayyār-ı sitemkār
Kāfir şaḵını eylemiş imāna berāber
3. Al ile olur būselerin la' l-i lebünden
Toldursam için cāmlarun ḵana berāber
4. Tutsun izinün tozın olur 'āşık-ı miskīn
Bin cān ile ey rūḥ-ı revān cāna berāber
5. Nazmunı görüp Āhī şeyḵ mürīdün²²⁹
Taḥsīn ede Hassān diye Selmāna berāber

²²⁸ NCD, 177,178

²²⁹ Bu mısradaki vezin sorunu vardır.

(72)²³⁰

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

1. Tūtalum zenbīl ile gökden iner meh-pāreler
A begüm yerden mi çıkdı ' aşık-ı bī-çāreler
2. İhtiyāt étmez misin andan ki aşhāb-ı niyāz
Baş açup zārī kılup yerden göge yalvaralar
3. Cām-ı la' lünle şarāb-ı nāb hem-reng olmasa
Gözleyüp düşmezdi sāgar üstüne āvāreler
4. Āfitābum yüzün aķ alnuñ açıkdur gerçi kim
Sāye-vār ardıncadur bir nice yüzi қaralar
5. Ey Necātī çıkma yoldan aldanıp dil-berlere
Şem' gibi şanma kim dā' im öñünce varalar

(73)²³¹

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

1. Cāmuñ eṭrāfın kaçan kim seyr eder āvāreler
Çarḥ-ı mīnā-fāmı güyā devr eder seyyāreler
2. Yazamaz ebrūlaruñ rāsına beñzer bir hilāl
Māh-ı tābān bunca yıllardur mişālin қaralar
3. Bir қul oğlı āfetün kūyında қaldı cān u dil
Қapuya çıkmaz görünmez n'eylesün bī-çāreler
4. Sen meh-i bedrūñ fūrūğın vèrmek olmaz ' āleme
İttifāķı bir yere cem' olsalar meh-pāreler
5. Derdine dil zaḥmınuñ 'aşkuñla dermān eyledüm
Şimdi 'aşkuñ derdine düşdüm bulunmaz çāreler
6. Şāh-bāz-ı tab' umuñ pervāzın urmaz kimseler
Çāre ey Bāķī hemān olur öñince varalar

²³⁰ NCD, 212

²³¹ BD, 136, 137

Mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün

1. Lisānın anırlarız ol ğamzenüñ iz' ānımız vardır
Belī söz bilmeziz ancak biraz ' irfānımız vardır
2. O şūhūñ şunduğı peymāneyi redd etmek elbet
Anuñla böylece ' ahd etmişiz peymānımız vardır
3. Münāsibdir saña ey tıfl-ı nāzım hūccetiñ al gel
Beşiktaşta yakın bir hāne-i vīrānımız vardır
4. Güzel sevmekde zāhid müşkilin var ise bizden sor
Bizim ol fende çok tahkīkimiz itkānımız vardır
5. Koçup her şeb miyānuñ cāna cānlar katmada ağıyār
Behey zālīm sen inşāf et bizim de cānımız vardır
6. Şıkılma bezme gel bīgāne yok da' vetlimüz ancak
Nedīmā bendenüz var bir dağı sultānımız vardır

Mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün

1. Leb-i cānāna teslim etmede peymānımız vardır
Saña cān vērmege biz ey ecel ne cānımız vardır
2. Tarīk-i ' aşka girmez geçmeyen bu çār ' anāşırdan
Bizüm de başka şofī yolımız erkānımız vardır
3. Yemek içmek ğamın çekmez gurūh-ı ehl-i derdüz biz
Şarāb-ı eşk-i çeşm ile ciger büryānımız vardır
4. Egerçi ol perī-peyker bize ādem dēmez ammā
Geh olur ki meleklerle bizim seyrānımız vardır
5. Dile kondı gelüp derd-i ğam-ı yār ey ecel bu şeb
' Adem bezmine da' vet eyleme mihmānımız vardır
6. Şeh-i iklim-i nazm [u] nesr olursak n'ola ey Fevrī
Turur tā haşır olunca defter [ü] dīvānımız vardır

(76)²³³

Fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilün

1. Çeşmi kaşd étse dile ğamzesi hāzır bulunur
Her zamān pīş-rev-i fitne o kāfır bulunur
2. Bāğ-ı dilde gül-i maḫşūd bulunmaz yoḫsa
Lāle-i ḫasret o gül-zārda vāfir bulunur
3. Hāne-i dil ne ḫadar 'aşḫ ile vīrān ise de
Derd [ü] ğamdan yine elbetde müsāfir bulunur
4. Arasaḫ ḫāl-i ḫarābatı eger ey şūfi
Dīde-i cānuḫ için küḫl-i cevāhir bulunur²³⁴
5. Şi' r-i Cevrī'ye n'ola gevher-i kem-yāb dēsem
Öyle bir nādīre-gū haḫ bu ki nādīr bulunur

(77)

Fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilün

1. Bezm-i ğamda suḫanum la' lūḡe dā' ir bulunur
Meşel-i sā' ire beḡzer mi o nādīr bulunur
2. Kāleb-i ḫüsn ile ārāste ḫübān ḫatı çok
Sen gibi āfet-i dil ' işve-nümā bir bulunur
3. Aradım mū-be-mū sende vefā bulmasa dem
Cevr ise her bün-i mūda vāfir bulunur²³⁵
4. Sen yalancı gül iseḡ bŷy-ı vefādan 'ārī
Saḡa bŷlbŷl olıcaḫ ben gibi şā' ir bulunur
5. Şubḫ-ı kāzib gibidŷr şıdḫ-ı maḫālīnde fŷrŷḡ
Şā' irŷḡ gerḫegi Sa' dī hele nādīr bulunur

²³³ CVD, 201

²³⁴ Hāl-i: ḫāk-i, CVD

²³⁵ Bu mısırada vezin sorunu vardır.

(78)²³⁶

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

12b

1. Zaḥm-ı tīgün şanma kim göñlüme zaḥmet gösterür
Ḥazz eder ol yâradan şaḡa maḥabbet gösterür
2. Şemsi dülbindün şaran yok ḥalkı ey maḥşer günü
Kim ḡad-i bālāḡı ol ḡāyet kıyāmet gösterür
3. Hātem olaldan ḡadüm mihr [ü] hilāl ebrün ile
El beni barmaḡ ile ey mäh-ı ṭal'at gösterür
4. Dost dīdārına ol şem' -i hidāyetdür bugün
Cāmdan zāhid bize niçün ferāḡat gösterür
5. Şun' iyā cām iç müdām andan görünür rüz-ı Haḡ
Görelüm āyine-i devrān ne şüret gösterür

(79)²³⁷

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

12b

1. Lāleler bezm-i çemende cām-ı 'işret gösterür
Devletünde ḡusrev-i gül 'ayşa ruḡşat gösterür
2. Mevsim-i gül 'id ile yār u muşāḡib düşdiler
Bir birine iki dil-berdür maḥabbet gösterür
3. Ḳaddüḡe ḡul olmaḡa gelmiş dizilmiş ḡarşuḡa
Serviler ṭurmuş çemen şaḡnında ḡāmet gösterür
4. 'Āşıkı bī-şabr u ārām eyleyüp seyyāḡ eder
Memleket seyr etdürür 'aşḡa vilāyet gösterür
5. Bī-sütün-ı ḡamda Bāḡi seng-i miḡnet kesmede
Şöyle üstād oldu kim Ferḡada san'at gösterür

²³⁶ SND, 479

²³⁷ BD, 131, 132

(80)²³⁸

Mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün

1. Niyāz-ı germi ' aşık vuşlata ikdām için şaqlar
O āfet daḥi nāzı şıklet-i ibrām için şaqlar
2. O şūḥ şanma kim ser-keşlüğinden iltifāt étmez
Zamān-ı ruḥşat-ı gül-būsesin bayram için şaqlar
3. Göñül geçdi hevādan kalmadı bir nesneye meyli
Mey-i gül-günü dersen mevsim-i ālām için şaqlar
4. Cedel-kārāna ḥāmūş[i] kadar rengin cevāb olmaz
Sükūtı merd-i dānā ḥasmını ilzām için şaqlar
5. 'Abeş ḥıfz eylemez ehl-i mekārım himmetin Rāşid
'Aķık-i şāf-gevher āb-ı rüyın nām için şaqlar

(81)

Mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün

1. Göñül baş-ı niyāzı ḥazḡ-ı ' anber-fām için şaqlar
O māha hāle-i āğūşını aḥşam için şaqlar
2. Suyına düşmese bir kimsenün tolābı dönmez hiç
Gözüm cūy-ı sirişki gerdiş-i eyyām için şaqlar
3. Mey-i la' l-i ḥayālin sāķi devr étmez bu meclisde
Leb-i dil-ber gibi yāķūtdan bir cām için şaqlar
4. Olur zencir-i mevc-i bādeye dil-beste maḥbūbān
Göñül şahbā-yı ' ayşı dil-ber-i nārām için şaqlar
5. Çözülmez ' uķde şanma Sa' diyā çin-i cebin-i yār
Küşād-ı bend-i nāz-ı nāḥun-ı ibrām için şaqlar

²³⁸ RŞD, 345,346

(82)²³⁹

Fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilün

1. Hisseme kanda ki bir dil-ber-i meh-pāre çıkar
Tālī' ümdür ya sitem-kār yaḥud āvāre çıkar
2. Kanda bir dil-ber-i düzdide zuhūr eyler ise
Yine baksaṅ bir ucı ğamze-i mekkāra çıkar²⁴⁰
3. Gēce kimlerle şarāb içdüĝin ol mest-i ğurūr
Evvel inkār ēder ammā şonı ikrāra çıkar
4. Gelse mizān-ı cemāl ortaya [ey] Yūsuf-i ḥüsn
Kātı çok kimselerün ipliĝi bāzāra çıkar
5. Çāre-h'āhdan kime ki derdümi açsam Nābī
Benden özge o da ser-geşte vü bī-çāre çıkar²⁴¹

(83)

Fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilün

1. Kaçan ol ğonce-dehen seyr-i çemen-zāra çıkar
‘Andelīb-i cān [u] dil yollarına zāra çıkar²⁴²
2. Görelim ğün yüzün ey ḥ'āce eger mālīk isen
Seḥer ol Yūsuf-ı gül-çihreyi bāzāra çıkar
3. Tarzına eyleme ta' nı tutuşup tāzelere
Bu sözüñ bir ucı başuñdaki destāre çıkar
4. Māhveş bir gēce tek ḥāneḡe teşrīf ētsün
Cān dirīĝ étme var māḥazar ol yāra çıkar²⁴³
5. Kimi söyletseñ olup ḥaste-i 'aşkın cānā
Derd-i 'aşkuñla Semā' ī ĝibi bī-çāre çıkar

²³⁹ ND, 512,513

²⁴⁰ Dil-ber-i: fitne-i, ND

²⁴¹ h'āhdan: h'āhāne, özge: efzün, ND

²⁴² Bu mısradā vezin sorunu vardır.

²⁴³ Bu mısradā vezin sorunu vardır.

1. Būy-ı 'anber-sā ki her dem zülf-i pür-çinden çıkar
Nāfe-i müşk-i Hıfā'dur fi 'l-meşel Çin'den çıkar²⁴⁵
2. Çıkmadı düşnām-ıla dilden hayāl-i zülf-i dost
Gerçi dەرler yahşı söz ile yılan ĩnden çıkar
3. 'Asker-i küffār ile baş koşdı Rūma kaşd edüp
Haft-ı dil-ber nice zālimdür gören dinden çıkar
4. Sīnem üzre lāleler beñzer şehīd-i 'aşka kim
Haşr olup kanlu kefen geymiş gelür sinden çıkar
5. Yēle vėrmiş nergisün tācın olup Aħmed şabā
Bu cihānda nice şehler tāc-ı zerrīnden çıkar²⁴⁶

²⁴⁴ AMD, 123²⁴⁵ Müşk-i: müşküñ, AMD²⁴⁶ Cihānda: cihāndur, AMD

(85)²⁴⁷

Fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilün

1. Nev-bahār oldı güzeller yine seyrāna çıkar
Tonanup gül gibi her biri gülistāna çıkar
2. Hüblar bādeye meyl eyledi nev-rüz erişüp
Yine şöhet göresin ' aşık-ı nālāna çıkar
3. Yağalar cāki iner lāle-şifat dāmāna
Gulğul-ı bezm ile ol günbed-i gerdāna çıkar²⁴⁸
4. ' Aklum aldı dēyü ' uşşāka şikāyetler eder
Korkarın bu dil-i şeydā daği dīvāne çıkar
5. Eylesen rāh-ı maḥabbetde ne deḡlü tek ü pū
Ey ' Atāyī ötesi va' de-i hicrāna çıkar

(86)

Fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilün

1. Sebk-i āhum şereri günbed-i gerdāna çıkar
Şu' le-i māh degüldür ki nümāyāna çıkar
2. Naṭ' -ı ' ālemde piyāde iken olsa nādān
Esb-i baḡtı yürür encāmda ferzāne çıkar
3. Saḡa hem-dem geçinen rüz-ı şafāda ey dil
Dem-i miḡnet gelicek daği bī-gāne çıkar
4. Fazl [u] dānişle şaḡın eyleme da' va-yı ḡired
Eger ' aḡluḡ var ise nāmuḡı dīvāne çıkar
5. Rāmizā defter-i āmāl edersen ta' dād
Yek yek ü ḡarf-be-ḡarf ol daği efsāne çıkar

²⁴⁷ ATD,s 251,252

²⁴⁸ Bezm ile ol: bezm-i safā, ATD

(87)

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

13b

1. Her ne dem ki tîğ-i tîz-i ğamze-i dil-ber çıkar
Sînemün her yâresinden şevk ile biñ ser çıkar
2. Sāye-endāz olsa bir hāke o zülf-i müşk-bār
Kāzsalar tā haşr olunca müşk ile 'anber çıkar
3. Kār-zār-ı zāl-ı haşma inkisār-ı dil yeter
Sen ne el ur kabza-i şemşîre ne hançer çıkar
4. Cevherî zîni muraşşa' zer licāmı var dēme
Zîr-i celden esb-i nāzı şandüğün bir har çıkar
5. Ey Rızāî lücce-i faẓl u hūner ğavvāşısun
Cevherün 'arz eyle ehl-i ṭab' a şî' r-i ter çıkar

(88)

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

13b

1. Leblerün vaşf eylese kandi n'ola şekker çıkar
Ṭatlu söylersen o leblerden hemān sükker çıkar
2. Dēme kim başa çıkılmaz bu zen-i dünyā ile
Himmet-i Mevlā olursa üst olur çok er çıkar
3. Biñ niyāz etsen saña bir buse vērmez ol perî
Bağ ne söyler ol güzel bir kerre sîm ü zer çıkar
4. Ol kadar kanım kurutduñ kalmadı şabra mecāl
Ne varur yalvarmağa dil ne gözinden ter çıkar
5. Ṭaşrada çıkmaz Sitanbul gibi ammā ehl-i dil
Ehl-i dil dem-beste eyler bî-ḥesāb dil-ber çıkar
6. Medhî sen eyle ferāmūş çekdiğün miḥnetleri
Söyle ne derdün ḥesāb ét yāre ne defter çıkar

(89)

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

1. Çün niyām-ı vesmeden ol hançer-i ebrū çıkar
Aña istikbāle tenden cān-ı miḥnet-cū çıkar
2. Fikr-i ḥāl-i rüy-ı pür-tab' ıyla yārün étsem āh
Micmer-i tende yanup ol dūd-ı ' anber-bū çıkar
3. ' Āşık-ı Mecnūn éde Leylāyı da ol mest-i nāz
Raşş édüp rīz-i külāhından ki ol gīsū çıkar
4. Kaşd éder tırmaz dil-i zāra dü-çeşm-i dil-rubā
Gūyiyā bir şīr ile cenge iki āhū çıkar
5. Gelse reftāre o naḥl-i ' işve gülşende Nazīm
Āsumāna şū-be-sū şad na' re-i yā Hū çıkar

(90)

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

1. Giryeden fevvāre-i çeşmümde şanmañ şu çıkar
Böyle āteş-tāb-ı gülden āb-ı āteş-cū çıkar
2. Bārid oldukça maḥall-i gülşen-i bāğ-ı cemāl
Her budağından anuñ bir türlü şeftālū çıkar
3. Êtmiş olma ḥātem-i la' l ile teşhīr-i kulūb
Kim nevā-yı nālesi uşşāqdan yā Hū çıkar
4. İttiḥād étdükçe cānā çeşm-i merdüm rūlaruñ
Küşte-zārı ḥaste dāmen çide bir āhū çıkar
5. Olma Nā' ib kıllet-i şahbā içün āzürde-dil
Bezm-i ' aşkuñ lāleveş sāğarları memlū çıkar

(91)²⁴⁹

Fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilün

1. Kaldı çāh-ı zeķanuñda dil-i nālānı çıkar
Gel 'azizüm var ol üftāde-i zindānı çıkar
2. Sen niçün haste-dile 'arz-ı niyāz etmezsın
Ol seni görmese bir gün тұramaz cānı çıkar
3. Bize gerçek şatar āmālını şimdi ammā
Zāhidüñ bir gün olur kim nice yalanı çıkar
4. Koma ağıyārı maħallenñde eyā hūr-likā
Durmasun cennet-i kūyında o şeytānı çıkar
5. Anı miħmān-ı ğamıñ olana iħsān ile
Hān-ı vaşluñ yiyemez her kişi dendānı çıkar²⁵⁰
6. Elin al baħr-i firākıñda Kabūlī(y)i koma
Yetiş ey Hızr-dem ol ğarķa-i 'ummānı çıkar

(92)

Fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilün

1. Hüsni taşvire gelince her biri mānī çıkar²⁵¹
Cānı yok olsa muķābil nice nokşānı çıkar
2. Aşlını bilmedigün kāfire vërme göñlüñ
Nāmı hūb ortada ammā arasañ yanı çıkar
3. Urma dendānuñı gül-ruħuna inşāf eyle
Bu meşeldür tama' -ı hām olıcaķ kanı çıkar
4. Mısr-ı dilde tutarım ben cümleden anı 'aziz
Var ise bir kerre bāzāra Yūsuf-ı şānı çıkar²⁵²
5. Ey tabībüm ben 'ilāc-ı merhemüñden geçdüm
Gel sīnemden hele evvel tır-i peykānı çıkar
6. Hep kapandı merħamet bābı küşāde yokdur
Varma sā' il gibi göñlün umma kim nānı çıkar
7. Medhiyā sen de Kabūlī'ye edersen tanzır
Açılır genc-i nihānuñ cevherüñ kanı çıkar

²⁴⁹ KBD, 555

²⁵⁰ Bu gazel KMD'de yoktur.

²⁵¹ Bu mısra da vezin sorunu vardır.

²⁵² Bu mısra da vezin sorunu vardır.

(93)

Mef'ülü / fā'ilātü / mefā'ilü / fā'ilün

1. Cānānı şanma bu dil-i şeydāya bir gelür
Hurşid-i bî-bedeldür o dünyāya bir gelür
2. Bil qadrin ey dil elde iken devlet-i hayāl
Yūsufdur ol ki kaşr-ı Züleyhā'ya bir gelür
3. Pāy-i hayāle et meded ey dīn-i rüy-māl
Belqīsdur ki sāha-yı mīnāya bir gelür
4. Bir hoş tut ey şikārī-i ğamze şikāruñı
Bu murg dām-ı zülf-i semensāya bir gelür
5. Yek dāne gevher-i şadef-i feyz-i 'āmdur
Tab' uñ Rızāi hāşıl-ı dünyāya bir gelür

(94)²⁵³**Mef'ülü / fā'ilātü / mefā'ilü / fā'ilün**

1. Dil-ber ki bezm-i 'āşık-ı rüsvāya bir gelür
Bir 'İsī-i zamāndur o dünyāya bir gelür
2. Muḥabber visāli qalmışuz idrākden gönül
Şīrīn ü telḫ-kām-ı temennāya bir gelür²⁵⁴
3. Cānā 'ibādet-i dil-i bīmār-ı hecrüñe
Kūy-ı belāda yād ile hem-sāye bir gelür
4. Tīr-i ecel ki şüst-i qaderden ḫalāş ola
Her bī-nişān ile şeh-i ḫod-rāya bir gelür
5. Düldül-mişāl-i eşheb-i ṭab'-ı hünerverüm
Cem' i cihānda 'arşa-yı ma' nāya bir gelür

²⁵³ CMD, 248²⁵⁴ Muḥabber: hecr ü, CMD

(95)

Mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün

1. Dil-i pür-süz ile tab' -ı rāķīb-i nā-sezā birdür
Yanında ol siyeh-mest āfetüñ yād āşinā birdür
2. Mişāl-i haţ nümāyān eyler ' aks-i zülf-i müşķinüñ
Ruĥ-ı dildār ile āyine-i ' ālem-nümā birdür
3. Vişālünden ğaraż temyīz-i āşār-ı niyāzımdur
Bu olur ĥāl-i dil ' aşķuñla ey meh-rū Ĥudā birdür
4. Baķılmaz lütf [u] cevre ' ālem-ārā olsa da dil-ber
Heves-cüyāna āsīb-i cefā birdür vefā birdür
5. Ķo geşt ėtsün fezā-yı dilde nahcīr-i heves Nā'ib
Heves-i cānfezā ĥokķā ki ol cāy-ı şafā birdür

(96)

Mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün

1. Yanuñda zehri vèrmekle ĥayāt içün devā birdür
Hele ' uşşāķuñla dil-beste olmaķla revā birdür
2. Benüm çeşmüm maĥabbetle şorar yok huşķ [u] ter olsa
Yanında şimdi ĥalkuñ nev-bahār ile şitā birdür
3. Ne ķadar nīķ [ü] bed olsa bir ādem ehl[i] fark eyler
Hele nādān içinde iyi olmaķla fenā birdür
4. Ĥaķāretle şaķın baķma ki ' ālā iseñ ednāya
Olursa lütfi Mevlānuñ hele bay [u] gedā birdür
5. Oķunsun bunca eş' arı dēsünler ğāzī-i Nā'ib
Sūĥanda pey-rev olmışdur Muhammed Medĥiyā birdür

(97)²⁵⁵

Mef'ülü / mefā'ilü / mefā'ilü / fe'ülün

- 14b
1. Şanmañ bu iksîr-i maḥabbet 'amelîdür²⁵⁶
Bu neş'e bize neş'e-i feyz-i ezelîdür
 2. Sermāye-i ḥüsn olsa sezā zülfde ammā
Ebrû varaḡ-ı ḥüsnüne bir ḡaṭṭ-ı celîdür²⁵⁷
 3. Elbette olur renc-i ḡumārı mey-i nābuñ
Hecrüñ eleme keyf-i vişālün keselîdür
 4. Fehm eyleyemez nükte-şināsān-ı zamāne
Her bir suḡan-ı müşkili bir cifr-i 'Alîdir
 5. İnkār edemem şi'rini her şā'irün ammā
Taḡsîn edecek Fā'ik-i zāruñ ḡāzelîdür²⁵⁸

(98)

Mef'ülü / mefā'ilü / mefā'ilü / fe'ülün

- 14b
1. Keyfîyyet-i te'şîr fiḡānumda celîdür
Nālem hele hem ḡāşiyet-i nāde 'Alîdür
 2. Ḥālün bizi men'etse n'ola būs-ı lebün den
Yoḡsa bu mu'anber o şarābuñ bedelîdür
 3. İşār ederiz pāyuḡa yāḡūt-ı şirişki
Maḡdūr ola erbāb-ı dilün mā-ḡaşalıdur
 4. 'Uryān oluruz çāḡ-ı zeneḡdānını görsek
Mikāt-i selāmetde o çeḡ pîr-i 'Alîdür
 5. Fā'ik gibi pākize şi'r ṡarḡına Rāmî
Peyrevlik édüp ḡāḡi ḡazel söylemelîdür

²⁵⁵ FKD, 120,121

²⁵⁶ Bu mısradaki vezin sorunu vardır.

²⁵⁷ Ḥüsnüne: rüyına, FKD

²⁵⁸ İnkār edemem: ben daḡl edemem, FKD

(99)²⁵⁹

Mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün

1. Göñül bir rind-i 'ālem-süz [u] şūḡ-ı şeh-levend ister
Ki 'aşk odına yanmağa dil ü cānı sipend ister
2. Belā-yı bend-i zülfünden ḡalāş it cān-ı miskīni
Esīr-i miḡnet-i 'aşkuḡ ne bend [ü] ne kemend ister
3. Karār étmez göñül murḡı bu bāḡuḡ degme şāḡında
Nihāl-i ḡadd-i dil-ber gibi bir serv-i bülend ister
4. Mezākın zehr-i ḡahrı miḡnet-i eyyām[ı]telḡ étmiş
Lebünden 'āşık-ı bī-şabr u dil bir pāre ḡand ister
5. Murādı sīneye sen serv-i sīm-endām[ı] çekmekdür
Semend-i ṭab' –ı Bākī bir gümüşden sīne-bend ister

(100)

Mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün

1. Ne tesliyyet bilür zālīm ne gūş eyler ne pend ister
Derinde ṭālib-i bende olanda ḡayli fend ister
2. Senāb-ı va' d-i kemmūn meclisin ḡalka ḡinā gelmez
Ėren maḡşūduḡa şāḡım senūḡ hep rūz-ı çend ister
3. O ruḡsāruḡa göz degmiş yine bir āteşe yanmış
Saḡa 'āşık olan feryād eder göñlü sipend ister
4. Anuḡ pāyında ḡāk olsaḡ tebessümle selām vèrmez
Ėder ta' zīm ile şoḡbet o kendiye menend ister
5. 'Aḡıl yétmez ḡazelde Medḡī Bākī gibi üstāda
Aḡa pey-revlik étseḡ Düldülāsā bir semend ister

²⁵⁹ BD, 190, 191

(101)²⁶⁰

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

1. Cāme-i sebzın çıkardı şarı gèydi tağlar
Yād édüb evvel bahārı çağladı ırmağlar²⁶¹
2. Göricek bād-ı ẖazānı ḵorẖusundan bāğda
Her dırahtuñ ayağına düşdiler yaprağlar
3. Şol kadar yaş dökdi ki Mecnūn Leylā ' aşkına
Gözlerinūñ yaşıdur şimdi akan ırmağlar
4. Sāye şalmaz üstüne ol serv-kaç şimden gerü
Başlarına lāleler ḵosun ḵara toprağlar
5. ' İlet-i hicrūñle cānā Şemsī-i dil-ẖastenūñ
Yoluña cān vèrdügin yād eylesünler sağlar

(102)

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

1. Āh édersem āhuma āheng olurlar tağlar
Ağlasam yanumca bile ağlaşur ırmağlar
2. Hep gören altun beneklü cāme gèymiş şandılar
Bu ten-i ' uryānuma yaq̱dum ser-ā-ser dāğlar
3. Ḵaplamış ruhsāruñı zūlf-i siyehkārūñ dirīg
Gülsitān-ı ẖüsnüñe ẖayfā kim üşmüş zāğlar
4. Ehl-i derde ta' n éderse zāhid-i nā-dān ne ğam
H̱ālını bīmār-ı ' aşkuñ fehm éder mi sağlar
5. Ben nice dīvāne-i aşk olayum kim H̱üsrevā
Ol saçı Leylī beni Mecnūn yerine bağlar

²⁶⁰ ŞMSD, 264

²⁶¹ Şarı: ḵara, ŞMSD

1. Zülf-i dildāra derūnun dil-i maḥzūn söyler
Gūyiyā Leyliye aḥvālını Mecnūn söyler
2. Çığırın ra' d degül girye ile nāle ile
Yār-ı bī-mihr idügin ' āleme gerdūn söyler
3. Kābr içinde saḡa ' āşıḡ n'ola ' arz eylese ḡāl
Çün velī olana gencīne-i medfūn söyler
4. Söylerem kāmētūḡi serv ile vezn êtdüḡimi
Rāstī şā' ir olan kimsene mehzūn söyler
5. Bir ḡazel söylemiş Emrī dişinüḡ vaşfinda
İşidenler dēdiler hep dūr-i meknūn söyler

²⁶² ED, 101,102

(104)²⁶³

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

1. Baḳ yüzine 'āşıkun ol çeşm-i hūn-efşānı gör
Hāk içinde nice aḳarmış şehīdün ḳanı gör
2. La' l-i gevher-bāruḡa ḡālib ezelden şunmış el
Sā'idinde taş olubdur pençe-i mercānı gör²⁶⁴
3. Mīhrden zerre deḡizden ḳatre görmek sehldür
Zahm-ı nāvekden dilā resm eylemezseḡ anı gör
4. Ān-ı hūsnünde elif bir tīrdür nūn bir kemān
Zerrede hūrşīd[i] seyr èt ḳatrede 'ummānı gör
5. Āfitāb-ı enver içre zerre-i gūyāya baḳ
Ya' nī rūy-ı yārda Emrī fem-i cānānı gör²⁶⁵

²⁶³ ED, 88-9

²⁶⁴ Ezelden, ezelde, ED

²⁶⁵ Zerrede, zerre-i, ED

(105)²⁶⁶

Mef'ülü / mefā' ilü / mefā' ilü / fe'ülün

1. Ol yār için ey dil dème hūrī ya melekdür
Ne geldi anuñ gibi güzel ne gelecekdür
2. 'Ahdine kıomaz döndürür ol mähı dem-ā-dem
Cevr étmede düşmen baña mánend-i felekdür
3. Vaşluñdan olan 'ālemi bilmez dil-i zāhid
Dünyāda seni sīneye çekmek ne dèmekdür
4. Urur zer [ü] sīmīn aña erbāb-ı maḥabbet
Seng-i ser-i kūyuñ şanemā şanki miḥekdür²⁶⁷
5. Mānend-i siper sīneñi tut tır-i kaḫāya
Meydāna giren aşk ile merdāne gerekdür²⁶⁸
6. Hiç kıor mı 'adū Ḥāletiyā dāmen-i yāri
Kim bilmez ise ben bilürüm ol ne köpekdür

(106)²⁶⁹

Mef'ülü / mefā' ilü / mefā' ilü / fe'ülün

1. 'Arz eyler ise būy-ı vişālūñ saña dekdür
Bilmez misin ol ğonca-dehānı ne çiçekdür
2. Çeşm-i siyehūñ zevrakıdur kıulzüm-i nūruñ
Ber-dāşte müjgān iki cānıbdè kürekdür
3. İkbāl-i pey-ender-peye dilbeste olanlar
Bir deste-i olur devlet-i dünyā bu felekdür
4. Elbetde varır menzile kim ol kıaşı yayuñ
Tiri nıgeh-i şeh-per [ü] müjgānı yelekdür
5. Endişe-i kūyuñla dili kıble-nümānuñ
Āhen ise ditrer yine elbetde yürekdür
6. Bu tarz-ı Belīgā neye şad-bār ola taḫsīn
Erbāb-ı dile işte suḫan böyle gerekdür

15b

²⁶⁶ HD, 464

²⁶⁷ Zer [ü] sīmīn: zer-i rūym, HD

²⁶⁸ Bu beyit HD'de yoktur.

²⁶⁹ BLD, 166, 167

(107)²⁷⁰

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

1. Ey gedā diyen baḡa devletlū ḡānum yok mıdur
Yoksa ben ādem degül miyem ki cānum yok mıdur
2. Dutalum dünyā senüñdür yā benim de dünyede
Bir bütün dünyā deger bir nāzlı ḡānum yok mıdur²⁷¹
3. Bu sipihrüñ tūtalım bir şems-i 'ālem tāb[ı] var
Yā benüm Aḡmed gibi bir nev-civānum yok mıdur
4. Ol vücūdum üzre nice ben de yaḡdum şimdi t̄āḡ
Olmadum mı şāh-ı ḡam nām [u] nişānum yok mıdur
5. Ḥayretiyem dökme gel yok yêrlere sen ḡanımı
Pādişāhum n'ola ḡul oldumsa cānum yok mıdur²⁷²

²⁷⁰ HRD, 173

²⁷¹ Bir: çaḡ, nazlı ḡānum: yār-ı cānum, HRD

²⁷² Cānım:ḡanım, HRD

(108)²⁷³

Mef'ülü / mefā'ilü / mefā'ilü / fe'ülün

1. Geldümse n'ola ben şu'arā devrine ahir
'Ādet budur āhirde gelür bezme ekābir
2. Sūfī zarar étmez saña etfāl ile şöhet
Ġam çekme girür cennete erbāb-ı şaġā'ir
3. Ey meh n'ola şeh-bāz-sıfat tutsaŋ el üzre
Şehründe bizüz şimdi gözi baġlu müsāfir
4. Hiç n'eyleyeyin bu dil-i āvāreyi bilmem
Ne vuşlata kâdir ne[de] hōd fūrķate şābir
5. Nêtsün ya güzel sevmeyüp Allāh[1] seversen
Nev'î gibi bir rind huşūşā ola şā'ir

²⁷³ NVD, 316

Fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilün

1. Cigerüm yârelerin dîde-i giryân büyüdür
Sanki emtâr ile ezhârını bûstân büyüdür
2. Nefes aldıkça cesâmet gelür ejderhâya
Nefs-i emmâre[y]i endîşe-i 'işyân büyüdür
3. Dâğ baş sineye Hâtem gibi şöhret-yâb ol
Şevket ü salâtanatı mühr-i Süleymân büyüdür
4. Lûtf édüp kesme kuluñdan yüzün[i] sâyesini
Aşlı hâkden olanı şems-i dırağşân büyüdür
5. Kim ki bir nev-res[i] perverde éde bāzārda
Bāğbāndur ki Hāsibā gül-i handān büyüdür

²⁷⁴ Bu gazel HSBD'de yoktur.

(110)²⁷⁵

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

1. Rûy-ı hoy-kerdeye yaşdañdukça destün nem kıpar
Gül yüzünden pençe-i mihr-i felek şeb-nem kıpar
2. Halkun isti' dādına vā-bestedür āsar-ı feyz
Ebr-i nīsāndan şedef dūr-dāne ef' i sem kıpar
3. Çeşm-i ' aşık şakınup ' arz etmesün eşk-i niyāz
Ol perī-rū ter-mizāc olmuş bulutdan nem kıpar
4. Acımağ biñ çāk çāk olsañ ne var ol āfete
Zahm-ı ' aşık ağzını hançer açar merhem kıpar
5. ' Ārızından dāne-i hālün kim eyler hatt-ı yār
Men' [i] nā-kābil o bir zāğ-ı siyehdür yem kıpar
6. Dām-ı derddür perde-i nāmūsunı çāk eyleyen
Ādemün açmaz Belīgā ' aybını ādem kıpar²⁷⁶

²⁷⁵ BLD, 162,163

²⁷⁶ Derddür: tezvīr, BLD

(111)²⁷⁷

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

16b

1. Būy-ı enfās-ı Mesīhā gibi cāna cān kıatar
Cān otı isterseñ ancaķ kākül-i cānān şatar²⁷⁸
2. Tābiş-i mihre taḥammül mi èder ol gül-beden
Rūyına gūyā dikendür sāye-i müjgān batar
3. Dün o şeh-bāza Cezā'ır lāfı kıullanmış raķīb
Korķaram fülk-i vişāle kııçdan ol kıorşan çatar
4. İddi' āya düşme ey bülbul ki ' aşık yār içün
Kendüni pervāne āsā āteşe ' uryān atar
5. Derdine dermān su' ālinden Belīgā maķşaduñ
Cān otı isterseñ ancaķ kākül-i cānān şatar

²⁷⁷ BLD, 167,168

²⁷⁸ Ancak: ey dil, BLD

(112)²⁷⁹

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

1. Pîç ü táb-ı sînenen efkâr kendin gösterür
Cevher-i âyînenen jengâr kendin gösterür
2. İzîrâb-ı nâ-be-hengâm istemez taḥsîl-i kām
Mevkî'inde bî-tekellûf kâr kendin gösterür
3. Kimseyi maḥrûm-ı feyz étmez tecellizâr-ı hüsn
Cünbiş-i kühsârdan dîdâr kendin gösterür
4. Hüb u deşt âşâridur âyîne-i kirdâr-ı ḥalk
Her ne şûret tarḥ éder sehḥâr kendin gösterür
5. Şöylece Râgîb mücâzât-ı 'amel kim fi'l-meşel
Şorsalar mağdûrunu ğaddâr kendin gösterür²⁸⁰

(113)²⁸¹

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

1. Her göñülde táb-ı rûy-ı yâr kendin gösterür
Ḳanda varsa mihr-i pür-envâr kendin gösterür
2. Ârzû-yı la' l-i yâr olsun mı hîç dilde nihân
Câm-ı m[i]nâda mey-i ser-şâr kendin gösterür
3. Bûseye minnet mi var geldük de ḥaṭṭ-ı sebz-i yâr
Nev-bahâr eyyâm[ı] elbet yâr kendin gösterür
4. Ğırre olma hüsne kim bir gün zuhûr-ı ḥaṭṭ ile
Dûd-ı âh-ı 'âşık-ı ğam-ḥâr kendin gösterür
5. Söyler elbet derdini Fıṭnat meşeldür ehl-i derd
'Aşḳ ola bir sînede eş'âr kendin gösterür²⁸²

²⁷⁹ RGD, 90,91

²⁸⁰ Şöylece: şöyledir, RGD

²⁸¹ FTD, 319

²⁸² Derdini: ḥâlini, FTD

(114)²⁸³

Fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilün

1. Kāmilün gitse vücūdı nice icādı kalur
Sen daḥi anlayıgör kim er ölür adı kalur
2. Bākī kalmar saḡa ey h'āce bülend eyvānuḡ
Terk edersin anı bir gün qurı bünyādı kalur
3. Ol boyı serv-i revān nāz ile reftār etse
Seyr olunmaz çemenün 'ar'ar [u] şimşadı kalur
4. İçse bir 'āşık-ı dil-teşne lebün şerbetini
Ağzınun ḡaşr[e] deġin lezzeti vü dadı kalur
5. 'Ulvīnün gönlünü yıkma ser-i kūyunda görüp
Saḡa ol ḡaste-dilün ḡāḡır-ı nā-şadı kalur

²⁸³ ULD, 248,249

(115)²⁸⁴**Mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün**

1. Ne bülbülde ḥalāvet var ne güllerde ṭarāvet var
Vefā būyını bilmez bāḡbānda ṣanma rāḥat var
2. Ruḥundan būseler al gel viṣālin maḥşere kıyma
Aranursa bu bāḡ içre nice ḳadd-i ḳıyāmet var
3. Sūrīn üstündedir dik dik gibi şimdi kemerler hep
Miyān-ı dil-berānda bir yeni çıḳdı ḳıyāmet var
4. Cihānı bend eder saḡa o perçem ḡayri n'eylersin
Yürü ey serv-i revānum yürü başında devlet var
5. Unutdurdı baḡa serv-i revānı dün gülistānda
Efendim bir uzun boylu yeşil atlaslı āfet var
6. Henüz on ikiden on üç gün eksik yaşı ammā ki
Ayın on dördünü yād ētdirür bir māh-ṭāl' at var
7. Metīndür Bāḳī [vü] Yaḥyā sözün vaşf eylerüz āmmā
Nedīmün sözlerinde hem fesāḥat hem belāḡat var

(116)²⁸⁵**Mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün**

1. Ne vaşl-ı yāre fırsat ne belā-yı şabra tāḳat var
Beni dil-ḡaste-i hecr ētmede bilmem ne ḡikmet var
2. Nice teskīn ola seyl-āb-ı çeşm-i ḡün-feşānumla
Benüm gönlümde deryālar söyīndirmez ḡarāret var
3. Ḥayāl-i dil-beri āzurde eyler ḳorḳarım şimdi
Harīm-i dilde zīrā sūziş-i nār-ı maḡabbet var
4. Viṣālünle dil-i maḡzūnı mesrūr eyledün geldün
Efendim iştibāhum ḳalmadı sende kerāmet var

²⁸⁴ Bu gazel NDMD'de yoktur.²⁸⁵ BLD, 175

5. Eger ālūde-i ‘iṣyān ise dāmānum ey zāhid
Anı taṭhīr eder bī-intihā deryā-yı raḥmet var
6. Kime bir serv-ķāmet sāye-endāz olsa ‘ālemde
Ĝam u ekdārdan āzādedür başında devlet var
7. Suḥan-gūyān-ı ‘aṣruṇ naẓmı maẓmūdārdur ammā
Belīgūṇ sözlerinde hem nezāket hem selāset var

(117)²⁸⁶

Mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün

1. Cihān bāğında ḥadd ü zülf ü çeşm ü ḳaddün ey dil-ber
Biri güldür biri sünbül biri 'anber biri 'ar'ar
2. Ḥayāl ü ḥasret ü derd-i firāḳün ey ṭabīb-i dil
Ḳarār u şabr u 'aḳl u fikri yağma ḳıldı ser-tā-ser
3. Cebīnünle ruḥuḅla 'arızuḅla gerdenün oldı
Cihān-gır ü cihān-şüz u şeb-efrüz u ziyā-güster
4. Bu ḥüsnünle bu ruḥsāruḅ bu elfāz [u] bu güftāruḅ
Dil-ārā vü şafā-baḥş u ḥayāt-efzā vü cān-perver
5. Şehā vaşf-ı ḥad ü ḥāl ü leb [ü] sīneḅle olmuşdur
Sözüm rengīn gözüm rüşen dilim gūyā zamīr enver
6. Ne Rūm [u] Şām içinde var ne ne yerde gökde mānendün
Güneş yüzli hilāl ebrū Mesīḥā-dem perī-peyker
7. Şehā 'adl ile dāduḅ medḥ [ü] vaşf etmekde 'Ulvīdür
Kemāl ehli vü kān-ı faẓl u ḥoş-tab' u süḥan-perver

17b

(118)

Mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün

1. Esed-hey'et 'Alī-şüret Ḥasan-şiret melek-manzar
Beden büryān ciger sūzān dil ü nālān u cān bī-fer
2. Ne ḥoş demdür ne ḳutlu gün ne zībā vaḳt [ü] sā' atdür
Ola meclisde sāz u söz [ü] dil-ber bāde-i aḥmer
3. Şadāḳatle mehābetle feşāḥatla şecā' atle
Şehā sensin Ebūbekr ü 'Ömer 'Oşmān u hem Ḥaydar
4. Enīsün şevket [ü] vuşlat celīsün 'izzet [ü] devlet
Zehī nuşret zehī fırşat zehī ḳudret zehī leşker
5. Ḥüdā-yı zü'l-celāl [ü] zü'l-cemāl ü ḥayy ü ḳādirdür
Müyesser ola saḅa taḥt u baḥt u efser ü ḳişver

²⁸⁶ Bu gazel ULD'de yoktur.

17b

6. N'ola lütf ü seḥā vücūd [u] iḥsānuḡ ricā kılsam
Göñül zilletle cān ḥaste beden ʿ uryān u ten efḵar
7. Bu deñlü ḵudret-i nazm[u] bu deñlü lütf-i ṭabʿ ile
Ya Ḥafızdur yā ʿ Örfi yā Zāhīr ü Envere beñzer

(119)²⁸⁷

Mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün

1. Kızıl güldür dësem ruhsârına ol gonce âl aňlar
Hilâle benzedürsem kaçların egri hayâl aňlar
2. Fenâ ehline etdiklerini bir köhne şâl içre
Ne bilsün zerķ-i pūş olaňlar anı ehl-i hâl aňlar
3. Şu kim virdi talaķı pîre-zen dehre 'ale'l-i Haķ
Ne erlik eylemişdi ânı merd olan ricâl aňlar
4. Dehânınla miyānuň nüktesin bahş eyleseň bir dem
Bize bir rind-i 'ârif olsa gelse ķıl ü ķâl aňlar
5. 'Atâyî ğam yeme bilmezse ķadrin cāhil ü nādān
Yine ehl-i kemāliň ķadrini ehl-i kemāl aňlar

(120)

Mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün

1. Adū' ya toĝru söylersem de hâlüm pek muhâl aňlar
Benüm derd-i derūnum yine ol serv-i nihâl aňlar
2. Yine dendān[1] aĝyāruň takuňmuş 'ârız-ı yāra
Ne bilsün kara cāhiller anı hep haţţ-ı hâl aňlar
3. Benim baht-ı sitārem yok yanında ol yüzü māhuň
Ėdersen eyligi kemlik şevābumdan vebāl aňlar
4. Çimenler biter üstünde semüm bir gün olur kāse
Ecel başına gelmezden gören ādem sifal aňlar
5. Şafādan bîl saňa yaruň 'itāb eylerse de Medhî
Kişi sevduĝi dostundan ne kim görse vişāl aňlar

²⁸⁷ Bu gazel ATD'de yoktur.

(121)²⁸⁸

Mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün

1. Eser āhum yeli kūyuṅda cism-i nā-tüvān ditrer
Çemen şahnında gūyā bāddan berg-i hazān ditrer
2. Göñül bir nāzük-endāmıṅ vişāli ḥ'ānın özler kim
Ten[i] pālūde-i ter gibi degseṅ bir zamān ditrer
3. Kāmer cāmı bu eyvān üzre ey meḥ şunduḡı bu kim
Şadā-yı top-ı āhumdan zemīn [ü] āsmān ditrer
4. Şū māhī gibi kim ḥāk üzre düşmiş sudan ayrılmış
Zülal-i tığ-i dil-berden cüdā cismünde cān ditrer
5. Gözüṅ cellād[1] çekdükçe dēmedüm gamzeṅüṅ tığın
Düşer endāmıma lerze tamarlar içre ḡan ditrer²⁸⁹
6. Şabā beṅzer ki ḡaddüṅden ḡaber vērüp durur serve
Ki ḡayretde ḡalur şahn-ı çemende her zamān ditrer²⁹⁰
7. Mey-i düşīneden Bākī yine maḡmūra benzersin
Elüṅden ṭurmayup cām-ı şarāb-ı ergüvān ditrer²⁹¹

(122)²⁹²

Mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün

1. Nesim-i feyż-i luṭfundan ḡayāt-ı cāvīdān ditrer
Ki enfas-ı Mesihādan ḡubūr-ı mürdegān ditrer²⁹³
2. Dehānumdan zebān ditrer saṅa ger 'arz-ı ḡāl ētsem
Muhabbetden ki sulṭān maḡzarında tercümān ditrer²⁹⁴
3. Eser yelden yavuz gözden şaḡındıḡumdan ol şāhı
Düşüp üstine dildāruṅ dilā her demde cān ditrer

²⁸⁸ BD, 188

²⁸⁹ Bu beyit BD'de yoktur.

²⁹⁰ Bu beyit BD'de yoktur.

²⁹¹ Ergüvān: ergavān, BD

²⁹² VHD, 61,62

²⁹³ luṭfundan ḡayāt-ı cāvīdān ditrer: nuṭṭından vüçüd-ı ins ü cān ditrer, VHD

²⁹⁴ Dehānumdan zebān ditrer saṅa ger 'arz-ı ḡāl ētsem: Saṅa ger 'arz-ı ḡāl ētsem dehānumda zebān ditrer, VHD

4. ‘ Acebdür ol sözi rūḥ [u] leb[i] ‘ İsāyı görmezsem
Gözüm segrür aşım oynar tenüm arar revān dıtrr
5. Teb ü tāb-ı ruḥuḡla zerd olup berg-i ḡazānāsā
Dem-ā-dem aḡn-ı ḡulḡende bu cism-i nā-tüvān dıtrr
6. Ne envār-ı tecellīdür cemālūḡ pertevi ey māḡ
Kim anuḡ mihr-i evḡından zemin [ü] āsumān dıtrr
7. Bu teng-i āḡımuḡ dem-keḡliginde Vaḡdetī dem var
Felek ḡümler seḡāb aḡlar zemīn iḡler zamān dıtrr

(123)

Mef'ülü / mefā'ilün / mef'ülü / fe'ülün

1. Hem-ser geçinür kaddüñe serv-i çemeni gör
Hem-sāye geçer kâmetüñe nârveni gör
2. Cānā göreyin dërseñ eger rûh-ı muşavver
Mir 'ât-ı mücellāya nazar eyle seni gör
3. Koynından o meh-rûyı çıkarmaz gece gündüz
Ey dil nice nâzıklük eder pîreñeni gör
4. Keyfiyyet-i mül etti beni bülbül-i güyâ
Ko söyleyeni ey yüzi gül söyledeni gör
5. Zer gibi yüzüm zerd edüb o derd [ü] gamıyla
Ey Sırrı güler yüzüme ol sîm-tenî gör

(124)

Mef'ülü / mefā'ilün / mef'ülü / fe'ülün

1. Güftāra ağız açmaz o gönçe deñeni gör
Kimseyle adım atmaz o serv-i semeni gör
2. Sen kâmet-i şimşadı şunup ey leb-i gönçe
Her gördüğü serve şarılur yâsemeni gör
3. Esrar-ı gamı söyleyeni etme ta' accüb
Ko söyleyeni ey leb[i] mül söyledeni gör
4. Meclisde görüp āyağı şunduñ yed-i tevbe
Elde ne elüñ var seni ey sūfî seni gör
5. Derd-i elem-i 'aşka düşerse n'ola Mecdî
Ey Yūsuf-ı gül-çehre o çāh-ı zeķanı gör

(125)²⁹⁵

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

1. Cān bağışlar gonçe-leb gül yüzlü cānānuḡ mı var
Zāhida ya' nī senüḡ de dūnyede cānuḡ mı var
2. Yérde gökde mişli yoḡ bir āfitābum var benim
Ey felek ya' nī senüḡ de māh-ı tābānuḡ mı var
3. Hālet-i la' lüḡle bezm étdiḡ cihānda ey perī
'Ālemi mūm eyledüḡ mühr-i Süleymānuḡ mı var
4. Sidreye bāş egmeyüb Tūbāya vërmezsin selām
Ey göḡül yanuḡda bir serv-i hırāmānuḡ mı var
5. Başıḡa odlar yaḡup feryād édersin Şem' iyā
Cevri çoḡ dūnya gibi cevri issi sulṡānuḡ mı var

(126)

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

1. Görmedüm sencileyin dūnyāda akrānuḡ mı var
Gün yüzüḡ birdür senüḡ meh gibi noḡşānuḡ mı var
2. Kūy-ı cennetdür benüm yanumda şimdi dil-berüḡ
Ey göḡül āmāde anda hūri ḡılmānuḡ mı var
3. Gül yüzinde şimdi yāruḡ hār-ı haṡ geldi dēyü
Būlbūl-i şeydā gibi her şebde eḡḡānuḡ mı var
4. Rūyıḡuḡ şevkıyle gözler ḡamaşur ey āfitāb
Mihrāsā ol yüzüḡde yoḡsa sūzānuḡ mı var
5. Medḡiyānuḡ göḡlün aldun ḡaşd édüp sen dil-berā
Lūṡf ile bir būse vërseḡ kāfir imānuḡ mı var

²⁹⁵ ŞMD, 424,425

(127)²⁹⁶

Mef'ülü / fā' ilātü / mefā' ilü / fā' ilün

18b

1. Zann étme duhter-i rezi rindānla gizlidür
Anuñla şeyh efendi de babalı kızlıdur
2. Duht-ı Bintü'l-^c ineb muğ-beçenüñ tıpkıdur hemān²⁹⁷
Bir meşrebi güşādece kızdur Sakızlıdur
3. Bülbül ağırlık etse n'ola naqd-i şeb-nemi
Ebkār-ı ma^c nî haylî çemenli çeyizlidür
4. Geçmez yolundan öpmeyicek naqş-i pāyiñi
Üftādeñ ey nihāl-i çemen yollu izlidür
5. Etdi sefid dīde-i 'uşşāk[ı] baħr-ı eşk
Ol kıç levendi şuh meger Akdenizlidür
6. Hākister olsa dil yine esrār-ı kākülün
Mānend-i cevher āyīne-i dilde gizlidür
7. Zāhid şarāb-ı Sakızı pinhān çeküp dēmiş
Bīgāne içmesün bu şudan kim sakızlıdur
8. Bu heşt beyt ile yine haqqā ki ey Nedīm
İmzālī-i belāgate kilkin sekizlidür

(128)²⁹⁸

Mef'ülü / fā' ilātü / mefā' ilü / fā' ilün

18b

1. Hālün hayālī merdüm-i dīdemde gizlidür
Bādām-ı çeşmim ey gül-i ra^c nā ikizilidür
2. Çıkmaz hayāl[i] çıkısa dahi kendi sīneden
Göñlüm hadeng-i ğamzeñ ile sizli bizlidür
3. Şordukça hastegāne şakız cigneyüp o şuh
Dērmış lu^c āb-ı hokka-i la^c lüm şakızlıdur
4. Pīçide oldı naħl-i dil-i zāra zülf-i kec
Ol nev-nihāl-i kāmēt-i ra^c nā filizlidür

²⁹⁶ NDMD, 354

²⁹⁷ Bu mısradā vezin sorunu vardır.

²⁹⁸ BLD, 186

5. Berķ-i sitemle nāra yaķar aķsa fūlk-i dil
Āteřlidūr o kāfır-i ħūsn İngilizlidūr
6. Eşkimle oldı perdesi kirbāsveř sefid
Gūyā sevād-ı merdūm-i eřmi Akdeņizlidūr
7. Eyler gūrız bulsa da yāri raķib-i seg
Āhū –yı deřt-i ‘ iřvedūr ol yollı izlidūr
8. Zerrāk-ı řehri ‘avķ ile taķlīd ēdūp Belīg
Maķfice var ki meclis-i yārān bizlidūr

(129)²⁹⁹

Fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilün

1. Dile mir'ât-ı emelden nîce şûret görünür
Bilmez ammâ ki verâsında veḥâmet görünür
2. Ğayrıda ma' ni-i mevhûm iken ol âfetde
Eylemiş şöyle tecessüm ki leṭâfet görünür
3. Düşer âyîne-i ḥülyâya müdâm ' aks-i ḥayâl
' Āşık-ı dil-şodeye h'âbda vuşlat görünür
4. Şanma kim kalmadı dîvâne-i hāmûn-ı cünûn
Saṇa bu ' arşada bir ehl-i kerâmet görünür
5. Sehdür dîde-i Ḥaḡ-bîne temâşâ-yı şühûd
Lîk müşkil bu ki müşkil saṇâ rû' yet görünür
6. Pür hüner olsa da manend-i şikâf bilinür
Kişi setr eyleyemez ' ayb [u] denâ'et görünür
7. Ne kadar pest ise bünyân-ı ḡanâ' at Râġıb
Revzeninden yine ma' mûre-i rāḡat görünür

(130)³⁰⁰

Fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilün

1. Muttaşıl dîde serasîme-i ḡayret görünür
Bilmem âyîne-i ḡayrette ne şûret görünür
2. O kadar küştesi çokdur ki ser-i kūyından
Dîde-i merdüme şahrâ-yı kıyâmet görünür
3. Dâmen-âlûdeye tehdîd édüp kâr étmez
Girse de duḡter-i rez şîşeye elbet görünür
4. Cebhe mir'ât-ı şanem ḡâne-i dildür pāk ol
Ṭtatum niyyetüñi étme irâ'et görünür
5. ' Āleme mevķıf-ı dîdâr dēr erbâb-ı naḡar
Çeşm-i ' irfâna bidâyetde nihâyet görünür

²⁹⁹ RGD, 96,97

³⁰⁰ NVSD, 455,456

6. Kār-ı   aşkı yine sen sehl sanursın zāhid
Sa a lebr z-i  azab bir g n ol āfet g rin r
7. H zret-i R   b Efendi'ye  dersem tan  r
Nev-res  bana da da  v -yı bel  at g rin r

(131)³⁰¹**Mefā'ilün / fe'ilātün / mefā'ilün / fe'ilün**

1. Haḳīkat ehline tevḳīḳ reh-nümā yetiştir
Bu yolda sālik[e] Hızr istemez Hüdā yetiştir
2. Hezār ḡoncenün imdādına bu gülşende
Gelür nüvid-i güşāyişle bir recā yetiştir
3. Teng-bizā ' aya sevdā-yı vaşluḡ el vèrmez
Bu gösterişli ḳumāşa nice bahā yetiştir
4. Cünūna şöyle ḳarībiz ki devletünḡe eger
Hevā temevvüc[e] bulsa maḡal şadā yetiştir
5. Ne āfet olsa gerekdür efendi seyr eyle
Nev-neş 'e ile çün ol tıfl-ı dil-rübā yetiştir
6. Olur dü-ḡarf ile işrāb-ı müdde' ā ḳābil
Kelāmı dūr ü dırāz étme Rāḡībā yetiştir

(132)³⁰²**Mefā' ilün / fe' ilātün / mefā' ilün / fe' ilün**

1. Yeter nigāh-ı teḡafül yeter cefā yetiştir
Sīyehkārī-i çeşmün baḡā belā yetiştir³⁰³
2. Göñülde zaḡm açar āsīb-i fikr-i peykānuḡ
Şükūfeden burada mīve ibtidā yetiştir
3. Şarāb-ı vuşlat ile ḡır-ra-mestem ey sāḳī
Pür étme sāḡarı yārım bu şeb baḡa yetiştir
4. Sevād-ı ḡaṭṭ-ı leb-i la' lün ile zīb bulur
Gelür o mışra' a bu ma' nī-i resā yetiştir
5. Nigāhı germ teḡāfülse de ne ḡam ey dil
Ḥadeng-i ḡamzesi hem baḡa hem saḡa yetiştir

³⁰¹ BLD, 108³⁰² NVSD, 455³⁰³ Bu mısradaki vezin sorunu vardır.

6. Edā-yı Rāğīb-ı mu‘ciz-ḥayāle ‘aql érmez
Naẓīre aydına hī dūṣme Nev-resā yetiřūr

(133)

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

1. Kāmetün seyr eyleyen serv-i semensādan geçer
Rūy-ı gülgünün gören gül-berg-i ra' nādan geçer
2. Çeşm-i bīmāruñ gören dil-ḥasteler bī-hūş olur
Sāğar-ı la' lūñ emenler cām-ı şahbādan geçer
3. Seyr eden dünyāda bir kez kām-et-i mevzūnuñı
İ' tikādum bu durur cennetde Tūbādan geçer
4. Kākül-i zūlfūñ görüp dil geçdi giryān olmadan
Çin [ü] Māçine giden elbette deryādan geçer
5. Şanmañız 'ālemde 'Aqlī 'aşq-ı dīl-berden geçer
Geçmeyüp bir yār[dan] cānu iki dünyādan geçer

(134)

Mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün

19b

1. Hezārān dil-berün şeydāsıyuz dildārumuz birdür
N'ola her mülke bir serdār ola hünkārumuz birdür
2. Şuhūd-ı 'adl ile dā' vāmuz işbāt étmişüz bir dem
Biz ol *ḳālū belā* ḳavlindeyüz iḳrārumuz birdür
3. Belāsı ehl-i derdün birbirinden ayrudur ammā
Ser-i kūyuḳdaki bīmār ile tīmārumuz birdür
4. Havās-ı ḥams ü şeş erkān u heft evreng ü nüh çarḥ
İki 'ālemde birbir 'aşḳa şatduḳ yārumuz birdür
5. Belā bezminde 'Aḳlī Vāmıḳ [u] Ferhād ü Ḳays ile
Dil-i şad-pāremüz bir yārumuz dildārumuz birdür

(135)

Mefā' ilün / fe' ilātün / mefā' ilün / fe' ilün

1. Kaşuñ ğamunı o dil-i nā-tüvān çeker çevirür
İki kemānını bir pehlevān çeker çevirür
2. Çeker düzen vèricek sāza muṭrib-i bezmün
Dürer kullağını durmaz her an çeker çevirür
3. Ol āhuvāne nigāhı o çeşm-i şeh-bāzı
Kemend-i nāle vü dām-ı fiğān çeker çevirür
4. Kemend-i nāza ayaklar rikābına o yine
Beni görince velākīn 'inān çeker çevirür
5. Döner şu mār-ı ser-āsime cān [u] dil ' Aqlī
Kaçan kuşağını ol mū-miyān çeker çevirür

(136)

Mefā' ilün / fe' ilātün / mefā' ilün / fe' ilün

1. Bu halk[ı] bezmine şeyhler hemān çeker çevirür
Bir ṭolābdur ki el' ān çeker çevirür³⁰⁴
2. Harāret-i esmā mıdur kızdı ruḥları
Elinde tesbīḥ-i mercān çeker çevirür³⁰⁵
3. Bu ' aşk deryāsında benüm geşt-gönlümü
Rüzgār vèrmez amān çeker çevirür³⁰⁶
4. Āyine-i dil güzellik aldı naḳşını
Göñüldür pür-kārı nihān çeker çevirür³⁰⁷
5. Hīç bir yerde ḳomāz mı Medḥiyā seni
Bağ ol sa' āt zamān çeker çevirür³⁰⁸

³⁰⁴ Bu mısra da vezin sorunu vardır.

³⁰⁵ Bu beyitte vezin problemi vardır.

³⁰⁶ Bu beyitte vezin problemi vardır.

³⁰⁷ Bu beyitte vezin problemi vardır.

³⁰⁸ Bu beyitte vezin problemi vardır.

(137)

Mef'ülü / mefā' ilü / mefā' ilü / fe'ülün

1. Dil-ḥastelerün nergis-i bīmāruḡı gözler
Dem-bestelerün lā' l-i şeker-bāruḡı gözler
2. Erbāb-ı çemen ḵāmet-i mevzūnuḡ esiri
Aşḥāb-ı başar şive-i reftāruḡı gözler
3. 'Ahd étmiş idik kim ala sen gönlümü elden
Ey serv-i revān ḵullaruḡ iḵrāruḡı gözler
4. Dil murḡı ḥam-ı zülf-i perişānuḡa müştāḵ
Üftādelerün ṭurre-i ṭarraruḡı gözler
5. Ey rūḥ-ı revān luṭf ile merdümlük édüp gel
'Akli ḵulunḡ gözleri yollaruḡı gözler

1. Ol şāh-ı hüsne biz diyemezüz hāl şöyledür
Ol dil-ber-i perī-şıfat ādem mi şöyledür
2. Vaqt-i ' aşırda gelmege va' d ètdi gitdi yār
Aḥşām erişdi geldi şanur daḥı öyledür³¹⁰
3. Dèdüm nigāra böyle midür kār-ı dil-berī
Ḥıışm ile baḳdı döndi gülüp dèdi böyledür
4. Vaḥşīlik eylemiş gibi görünmez o ğazāl
Ağyār-ı seg-ṭabī' atı ardınca şöyledür
5. Lū' lū' -i nazma érse Ḳabūlī ' aceb midür
Ġavvāş-ı ṭab' -ı pākine deryāyı boyladur

³⁰⁹ KBD, 592

³¹⁰ va' d eyledi: ḳavl ètdi, KBD

1. Ol büt-i rakḳāş güyâ her yanın evvel kırar
Cünbiş eyler başka her endāmı nāzik bel kırar
2. Yāre hiç tıngırdamaz ammā bozuktur kırkaram
Bezm-i meyde toḳanur mestāne muṭrib tel kırar
3. Haşre dek āyine ṭursa ḥod-be-ḥod olmaz şikest
Bir zaman mir 'āt-ı dil kendi kırılmaz el kırar
4. Bād-ı āhumdan olursuñ münkesir ey naḥl-i nāz
Kim nihāl-i nev-resi gülşende ekşer yel kırar
5. Cismine eyler hebā pīrānuñ elbet rüzigār
Kūzeyi hergiz müdām oldukça müsta' mel kırar
6. Bī-ser ü pādur felek ḥātır nece alsun ele
Cāmı hıfz etmek murād étse Belīgā şol kırar

³¹¹ BLD, 181

20b

1. Rind-i ser-gerdāna şanmañ kim felek efser vērür
Şu' le-i cevvăleden başına bir çenber vērür
2. Cevher-i zātı gerek eşyāda pür-jeng olsa da
Tığ-i cevherdāra rüşenger yine cevher vērür
3. Ecnebiye āşinādan çok kerem eyler kibār
Ebre şu girdāba deryā bir tehī sāğar vērür
4. Kopsa bir kerre yerinden yalnızuz 'āşık degül
Ol gül-endāma hezār ādem başında yer vērür
5. Fitneler bīdār ēdüp seyr eyle dil-ber ğamzedden
Pençe-i çeşm-i siyeh- meste nice hançer vērür
6. Nakd-i dil şarf étse de yolında ağıyār-ı denī
Ol şeh-i hüsne nihāyet dilli bir defter vērür
7. Bir hüner midür zer ü zīver fedā etmek Belīg
'Āşık-ı şādık olan yāriñ yolında ser vērür

³¹² BLD, 170,171

1. Gāh peymāne vü geh sübḥa-i şad-dāne çeker
Zāhidi şevk ile gör dem çeker ammā ne çeker
2. 'Āşık-ı ḥaste-dilün bezmine gelse o ṭabīb
Dem olur ḥāṭır için şişe vü peymāne çeker
3. Pāk-bāz 'āşık u ma' şūḳda hīç şerm olmaz
Şem' -i bezm[i] ' alenen sīneye pervāne çeker
4. Qahramānlar çekemez boynuna alup cānā
Yine zencīr-i ser-i zūlfī bu dīvane çeker
5. Dāne-i ḥālī ' izārında ḳomaz ḥaṭṭ-ı siyāh
Kıştāra gelicek mürçeler dāne çeker
6. Daḥi bend olmadı dil ḥalka-i tāra muḥkem
Qorḳarım zūlfüne ol ḡonca-dehen şāne çeker
7. Neş'e-i bāde ile gerdiş-i çeşm étse o şūḥ
Mest olur anı gören na' ra-i mestāne çeker
8. Āferīn tab' ına var ise cihanda gelsün
Levh-i pāke qalemi böyle Belīḡāne çeker

³¹³ BLD, 187

1. Āh eyledüğüm serv-i hırāmānuḡ içündür
Kān aḡladuḡum ḡonce-i ḡandānuḡ içündür
2. Ser-geşteligüm kākül-i müşkīnūḡ ucından
Āşufteligüm zülf-i perīşānuḡ içündür
3. Kūrtarmaḡa yaḡmā-yı ḡamuḡdan dil ü cānı
Sa' yüm nazar-ı nergis-i fettānuḡ içündür
4. Cān vēr göḡül ol ḡamzeye kim bunca zamānlar
Cān içre seni besledüğüm anuḡ içündür³¹⁵
5. Vā' ız bize dün dūzaḡı vaşf ètdī Fuẕūlī
Ol vaşf senūḡ külbe-i aḡzānuḡ içündür

³¹⁴ FZD, 229³¹⁵ İçre: ile, FZD

(143)³¹⁶

Mef'ülü / mefā' ilü / mefā' ilü / fe'ülün

1. Rūyuñ ki senüñ mihr-i dıraḥşān gibi parlar
Mercān-ı lebün la' l-i Bedaḥşān gibi parlar
2. Ey meh ne zaman sīne-i billūrunı açsañ
Nezzārede āyīne-i tābān gibi parlar
3. Ālūde-i ḥūn eyleyli eşk-i dem-ā-dem
Çeşmümde mūjem pençe-i mercān gibi parlar
4. 'Arz eyleseñ ol şūḥa ne dem sūz-ı derūnı
Ser-keşlik édüp āteş-i sūzān gibi parlar
5. Seyr eyle şaf-ender-şaf olup ol kaşı yayuñ
Her bir müjesi nāvek-i peykān gibi parlar
6. Ol fitnegerüñ pertev-i ḥurşid-i ruḥından
Ebrū-yı siyeh ḥançer-i bürrān gibi parlar
7. Söz yok hele rengīnī-i mazmūna Belīgā
Her beytde bir şem'-i fūrūzān gibi parlar

³¹⁶ BLD, 159,160

21b

1. Āyet-i hüsni dil-i şeydā güzel tefsīr eder
Kıssa-i zülfe ser-āgāz eylese zencir eder
2. Gördi mir'āt-ı musavver beñzemez āyineye
Ol büti bütger hicāb etmez nice tasvīr eder
3. Yıkıdı berķ-i ķahr ile bir demde ol āfet-nigāh
Göñlümi yap yap Sitānbül gibi kim ta' mīr eder
4. Tōğrı söyle olmasa 'ālemde pīr-i mey-fürüş
Var mıdur def' -i ğama dünyāda bir tedbīr eder
5. Der hayāl ētdikçe gül-berg-i ruķuñ bu çeşm-i ter
Şişe-i inbīķ-i dilden gül şüyı taķrīr eder³¹⁸
6. Kābil-i feyz olsa bir ādem lisan-ı hāl ile
Ders-i 'aşķı aña her berg-i çemen taķrīr eder
7. Étme tedbīründe noķşān gerçi taķdīründür iş
Hüsn-i tedbir ile emrinde Hūdā taķdīr eder
8. Va' d-i pūç-ı mün' imān-ı 'aşr[ı] engüş-t-i Belīğ
Şafha-i mīnāya eşk-i çeşm ile taķrīr eder

³¹⁷ BLD, 188³¹⁸ Taķrīr: taķtīr, BLD

(145)³¹⁹

Mefā‘ilün / mefā‘ilün / mefā‘ilün / mefā‘ilün

1. Lebün cāmına beñzer yok dehānuñ fikri nādirdür
Bunuñ keyfiyyeti ta‘ bīr olunmaz zevke dā’irdür³²⁰
2. Ğaraż mihr-i cemālün dilde taşvīr étmedür yoğsa
Kişi deyr-i cihānda bir iki günlük müsāfirdür
3. Qoyup sırr-ı dehānuñ bilmek ister cevher-i ferdi
Şu kim hikmetde kāmil oldı ‘aqlı ehl-i zāhirdür
4. Olup şā‘ir ögüp göge çıkarsa kāmētün ammā
Dehānuñla miyānuñ vaşfına geldükçe kāşırdur
5. Zāmīründen geçer zāhir budur bir ‘āşık öldürmek
Ne emrūñ var ise kıl Nev‘ī-i bī-çāre hāzırdur

³¹⁹ NVD, 289

³²⁰ Fikri: gibi, NVD

1. Yine segrür gözüm ol nergis-i şehlä mı gelür
Şādılıklar görünür yār-i dil-ārā mı gelür³²²
2. Daḥi zülfün görürem ḥūblaruḡ düşde veli
Bu bahār içre yine başuma sevdā mı gelür³²³
3. Kulaḡ urmaz nice kim ney gibi feryād ederem
Yāra yā Rab bu fiḡānım ḡurı ḡavḡā mı gelür
4. Koma ḡāmzeḡ beni oḡa tutup öldüri vērür
Cānuma geḡdi benim saḡa temāṣā mı gelür
5. Ḥüsnüḡüḡ gülşenine medḡ ü şenā eylemege
Dahi Ca' fer gibi bir bülbul-i ḡüyā mı gelür

1. Bir senüḡ gibi cihāna ruḡ-ı zībā mı gelür
Yā benüm gibi daḡi ' aşık-ı şeydā mı gelür
2. Bāḡ-ı ḡüsn içre ruḡuḡ gibi daḡi gül mi açılır
Aḡa bir bencileyin bülbul-i ḡüyā mı gelür
3. Görürem düşde ki bir servidür āḡuş ederem
Ey mu' abberi ' arabā ol ḡad-i bālā mı gelür
4. Kime şerḡ eyler isem derd-i derūnumı güler
Bu benüm aḡladığıum ḡalḡa temāṣā mı gelür
5. Ser-i kūyuḡda eyā ḡūri Ferīd oldu muḡīm
Daḡi fikrine anuḡ cennet-i a' lā mı gelür

³²¹ CFD, 333,334³²² Nergis-i: gözleri, CFD³²³ Daḡi: ruḡ u, veli: ' aceb, CFD

1. Keşide tiğ-i kazā gamze-i cefā-cūlar
İki ğılāf-ı siyehdür yanuñda ebrūlar
2. Görince sāye-i zūlfinde şanma dāne-i hāl
Dökildi gülşen-i ruhsāra toħm-ı şeb-būlar
3. Sipāh-ı hālden eyler güriz kaçre-i hoy
Ki tutdı ‘arşa-i iklim-i Rūmı Hindūlar
4. Hūlāşa çare görüñ şāne zūlfine dolaşur
‘Azīm başına kayd oldu ol bütün mūlar
5. Cihānda medh edecek haṭṭ-ı yār var ancak
Ne kara günlere kaldı yazık suhan-gūlar
6. Belig ‘aceb mi görenler kalursa hayretde
Bu nazm-ı pāk [ü] selise turur ağan şular

³²⁴ BLD, 189

(149)³²⁵

Fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilün

22b

1. Şanma menşür-ı Һired yā 'iffet-i ıaıvā yürür
Bezm-i Cemdür bunda Һükm-i cām-ı ğam-fersā yürür
2. Bī-sütünü zūr-ı Ferhād eyledi sā'ir meşel
Himmet-i 'uşşāk olunca kūh-ı pā-ber-cā yürür
3. İmtiyāz-ı şābit ü seyyārı müşkildür Һayāl
Zann eder sükkān-ı keştī sāhil-i deryā yürür
4. Geçse de zemmi raķibi hoş geçer ta'birde
'Āşıkun Һaķķında zālīm āh-ı bī-pervā yürür
5. 'Ālem-i ābuĝ hevāsı mu' tedil eyyāmdur
Mevsim-i sayf u şitāda zevrak-ı şahbā yürür
6. Her metā' uĝ bir revācı var bu benderĝahda
Geh taĝammül geh niyāz u ĝāh istiĝnā yürür
7. Tutdı şark u ĝarbi ser-tā-pā şadā-yı tal' ati
Medĝhine ol mehveşüĝ Rāĝıb degül dünyā yürür

(150)

Fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilün

22b

1. Bir ĝüneş yüzlü ĝüzel reftār eder ra' nā yürür
Şu' lesi ıutar cihānı cümleden a' lā yürür
2. ĝözleri bir Һasteye inşāf ederse sem vèrür
Hep ĝörenler kākülün dèr şanki ejderhā yürür
3. Çeşmüm aĝla ruĝlarum ĝül ey zebānum söyle sen
ĝāh ĝirye ĝāh Һande ĝāh olur ĝüyā yürür
4. Cebr edüp niyaz eden de hep èrer maķşūduna
Lāzım ancak ĝāh 'örfi ĝāh olur fetva yürür
5. Rāh-ı manşıbdā geçer aķrānını ehl-i Һired
'Azm edince bir ıarīķa ibtidā dānā yürür

³²⁵ RGD, 101

6. Kim nedür bulsun ٲarîķin ge s n a' l y  ged 
G r rik b-  p di  hda nice bir edn  y r r
7. Med iy   ar  eyle d 'im var ise s m   zer n 
Kimse g    tmez  ul     anma kim esm  y r r

1. Vêrdi bezm-i şevka peygām-ı kudūmuñ cūşlar
Oldı güller gibi lebrîz-i tebessüm gūşlar
2. Tūṭî vü āyîne şāhiddür bu kavlüñ şıdķına
Nuṭķuna şüret vêrir gūyālaruñ ḥāmūşlar
3. Geh ḥayālūñ geh vişālūñle olur reşk-i nigîn
Devlet-i ḥüsnünde hiç kıalmaz tehî āgūşlar
4. Lā 'übālî vaż' -ı rāḥat-baḥşa mānî' dūr ḥıred
Bunda ḥasret-keş olur zevk-i cünūna hūşlar
5. Bār-ı miḥnet çekmeyen olmaz ber-ārā-yı kemāl
Bî-ta' ab-ı şāyeste-i teşrif olur mı dūşlar
6. Tāc-ı fağfūra değışmezler sıfāl-i köhneyi
Cām-ı meyden geçmeyüp serden geçer ser-hoşlar
7. Şūḥ-ı endek-sālenūñ rüsvāy olur dil-dādesi
Oynadur 'uşşāķını etfāl-i bāzî-gūşlar
8. Ḥāṭır-ı aḥbābdan Rāğıb ferāmūş oldu hep
Bezm-i üns-ā-üns-i ülfet zevķ-i nūş-ā-nūşlar

³²⁶ RGD, 100,101

(152)³²⁷**Mef'ülü / fā' ilātü / mefā' ilü / fā' ilün**

1. Hâtır şafâ-yı cām-ı mey-i dil-güşâdadur
Bezm-i şafâda anuñ içün dil güşâdedür
2. Meclisde sūfî cūşa gelüp dest-i şevk ile
Şad çāk-i hırka eyledügi hark-ı 'âdedür
3. Mest-i şarāb-ı 'aşk olana vā' izā bugün
Az iş değıldür êtdügi hâdden ziyâdedür
4. Kılbünde sūfî zerre kadar ğıll u ğış kımaz
Pîr-i tarikat ister isen cām-ı bâdedür
5. Ağyār var iken saña rām olmaz ol melek
Olmaz Kıbūlî nite ki şeytān aradadur

(153)³²⁸**Mef'ülü / fā' ilātü / mefā' ilü / fā' ilün**

1. Teslîm-i pîşe rāhat-ı emn ü şafâdadur
Āsāyîş-i vücūd maķām-ı rızâdadur³²⁹
2. Sāmān-ı hūş-mesti êder maħv rüzigār
Esbāb-ı 'aklı bâda vâren cümle bâdedür
3. Lāyık mıdur ki beste kıla medħal-i niyaz
Bāb-ı şifā açuk der-i rahmet güşâdedür
4. Meşşāta-i ārāyîş-i ta' bîr ise nikāt
Āyîne-i cemāl-i sūħan nazm-ı sâdedür
5. Rāşid sebeb bu nazm-ı keramet-şî' āruma
Maħdūm-ı bâhirü's-şeref-i Şeyh-zâdedür

³²⁷ KBD, 567, 568³²⁸ RŞD, 336³²⁹ Bu mısırada vezin sorunu vardır.

(154)³³⁰

Mef' ülü / mefā' ilü / mefā' ilü / fe' ülün

1. Erbābı ile sūz u gūdāze alışıkdur
Al şem' i kıla tekyede bir eski ışıkdur
2. Pūr-zīb ise de dāğ ile her çend derūnuğ
Sineğde de yak tāzesin ' aşık yakışıkdur
3. Dūşında perişān görelī zūlf-i siyāhın
Hep gördüğü dūş ' aşık-ı zāruğ karışıkdur
4. Zān' etdi görüp ' aks-i ruğun cāmda sākī
Mā-beyni meger āteş ü ābuğ barışıkdur
5. Yā medhīni yā zemmiñi Rāğīb eder inşā
Mānend-i kalem dost lisānı iki şıkdur

(155)

Mef' ülü / mefā' ilü / mefā' ilü / fe' ülün

1. Dūn tekye-i dil bak şu semā' a şıkışıkdur
Yılduz gibi kändilleri vardur şık ışıkdur
2. Zākırları tevħid ediyor kıl kıla vermiş
Birbirine zencir gibi anlar takışıkdur
3. Germiyyet var tekyede şeyhün nice tınsun
Bakşı dağı şovık yüzü ile hep danışıkdur
4. Gir mescide zāhid yūri terk etme namāzı
Dervişlere bu tırmağ oturmağ çalışıkdur
5. Gül devrine gir nağmeleri bülbüle beğzet
Dérler bu mağāmda sağı bir hoş çıkışıkdur
6. Şehriler ile boynumuza düşse ' adāvet
Türkvāri birāz Medhī'ye dérler fakışıkdur

³³⁰ RGD, 103

(156)³³¹

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

23b

1. 'İşve meftün-ı nigāh gamze-i pür-kīnidür
Fıtne der-bend-i kemend-i kākül-i müşkīnidür
2. Dilde kim fıkır-i dehānuñ oldı bir nūn-ı nihān
Sīnem üzre şerhalar güyā anuñ tenvīnidür
3. Ülfet-i 'ağyārdur mecrūh eden 'uşşākı hep
Yoğsa cevır etmek benānuñ 'ādet-i dīrīnidür
4. Halka-i mīm-i tekellümdür dehān-ı dil-keşün
Şekl-i dendānuñ senün güyā tebessüm sīnidür
5. Herkesün etmem Kelīm āgūş-ı tab' ın cilvegāh
Nev 'arūs-ı fikrimün fehm-i suhan kābīnidür

(157)

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

1. Dil şikār-ı şāh-bāz-ı çeşm-i sihr-āyīnidür
Can esīr-i kayd-ı bend-i kākül-i müşkīnidür
2. Cān degül ol çeşm-i āfet bī-nuş-ı şayd efgenün
Kim şikār-ı lāne-i çarhuñ mey-pervīnidür
3. Kāse-i nūn-ı melāhatdür zenehdānuñ senün
Sürh ile konmuş leb-i la' lün anuñ tenvīnidür
4. Şīve-i şerh-i maḥabbetdür fedā-yı cān u dil
Hağ budur kemterün ser-menşūr-ı 'aşkuñ dīnidür
5. Peyrevī olmak Kelīmün hāmeñe şad-āferīn
Bu lehv-i nā-kān nazmuñ Hākīmā taḥmīnidür

³³¹ Bu gazel KLD'de yoktur.

(158)³³²

Mefā'ılün / mefā'ılün / mefā'ılün / mefā'ılün

1. Cihānı ğamze vü müjġānuñ ħūn-h'arı çalar çırpır
Dem-i tiġ ü siperveş her dil-i zārı çalar çırpır
2. Hünerver darb-ı sıl-i sitemden olmaz āsūde
Anuñ çün muṭrib ü mızrāb evtārı çalar çırpır
3. Şadā-yı nāle şanma iñleden gerdūnı her sā' at
Münebbehdür ki ṭās-ı çarḥ-ı devvārı çalar çırpır
4. Girer düzdān ile ol beyt-i yārān-ı süḥandāna
Hemīşe kāle-i maẓmūn-ı eş'ārı çalar çırpır
5. Olur zerdür kazā-i dest-res çok olmasun Rāġıb
Ki yohsa ol perī ey Raḥmī aġyārı çalar çırpır

(159)

Mefā'ılün / mefā'ılün / mefā'ılün / mefā'ılün

1. Görenler çār-pāre elde dildārı çalar çırpır
Şanurlar birbirine şad dil-zārı çalar çırpır
2. Alup dest-i nigāh mestüne şemşir-i istiġnā
O çār ebrū yine 'uṣṣāḳ-ı nā-çārı çalar çırpır
3. 'Aceb Mecnūn-ı rüşd leyli-i dünyā içün zāhid
Mişāl-i zen-perestān sūḳ [u] bāzārı çalar çırpır
4. O tāna züḥtün eşheb-i süvārī 'işve oldukça
Hemān mülk-i dil-i 'uṣṣāḳ-ı bī-zārı çalar çırpır
5. Neva-i muṭribi sānma ṭoḳunmaz perde-i gūşa
Şabīyā üç sīmā sītt şeştārı çalar çırpır

³³² RGD, 109,110

(160)³³³

Mef'ülü / mefā'ilü / mefā'ilü / fe'ülün

1. Dil-berdeki sūz 'āşık-ı dīvānede yokdur
Şem'ün eşer-i āteşi pervānede yokdur
2. Ümmīd-i yek-şemme-i luṭf olmasun 'āşık
Büyā-yı vefā kākül-i cānānede yokdur
3. Ey sākī anuṅ neş'esi göñlümce degüldür
Cām-ı lebinüñ ḥāleti peymānede yokdur
4. Bir ḥayli zamāndur ser-i kūyında görünmez
Güyā o perī-çihre perī-ḥānede yokdur
5. Gül-geşte sürāğ-ı reh-i vādī-i cünündür
Dīvāne göñül gūşe-i vīrānede yokdur
6. Dām-ı ser-i gīsū-yı girih-gire mi düşdi
Şeh-bāz-ı şikeste-per-i dil nālede yokdur
7. Taḥsīn-i suḥan Sābit-i 'icāz-tırāza
Kim lehcesi bir şā'ir-i ferzānede yokdur

(161)

Mef'ülü / mefā'ilü / mefā'ilü / fe'ülün

1. Bülbülerüñ 'aşkı ḡamı gülşānede yokdur
Pervānelerüñ yandığı cānānede yokdur
2. Ḥālince çeker miḥneti dünyāda her ādem
Dānālaruñ endişesi dīvānede yokdur
3. Dīvāne gibi işlemeyor ḥayr ile şerri
Mescidde bulunmaz daḥi meyḥāne de yokdur
4. Tel kırma toḡun bād-ı şabā zülfüne yāruñ
İnşāf ü kerem zerre ḡadar şānede yokdur
5. Ednālīgıla sāde diliz bīm-i kederden
Ma' mürelerüñ ḥavfı da vīrānede yokdur

³³³ SBTB, 251

6. Dünyāya gelürken dağı sen meh gibi ıoğduğ
Bu rağm-ı vefālar hele her anada yoğdur
7. Biğ cān ile ben ıızmet içün başına döndüm
Medđı bu dilüğ ğayreti merdānede yoğdur

(162)³³⁴**Mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün**

1. Benim şarrāf-ı şehr-i rāz dükkānum dehānumdur
Devātum kīse tahtam şafha engüştüm zebānumdur
2. Ben ol meşşāte-i dūşīze-i hüsn-i beyānam kim
Sevād-ı dīde-i āhū-yı ma' nā sürmedānumdur
3. Süveydā gibi çıkmak şafha-i dilden ne mümkündür
Benüm ol hāl-i müşgīn hayliden hātır-nişānumdur
4. Sipāh-ı ğamla peykār etmege yok niyyetüm yoħsa
Benim gülşende her şāh-ı hamīde bir kemānumdur
5. Olaldan nā 'il-i gencīne-i esrār-ı insānī
Kevākib dīdebānumdur melekler pāsbānumdur
6. Taħammül zillet-i hicrāna gücdür yoħsa cānāndan
Şeref-yāb-ı 'itāb-ı gırye-ħız olmak ne cānumdur
7. Cihānı ben gülistan-ı haķīkat bilmişem Nābī
Benim her gird-bād-ı deşt bir serv-i revānumdur

(163)³³⁵**Mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün**

1. Hezār-ı bāğ-ı 'aşkam kūçe-i cānān meķānumdur
Nihāl-i ķāmetünde çin-i kākül āşiyānumdur
2. Kelīm-i Tūr-ı 'aşkam def' -i mekr-i sāħir-i çarħa
Şerrār-ālūd-ı āhum ejder-i āteş-feşānumdur
3. Güzār etse 'aceb mi fülk-i dil deryā-yı firķatden
Kumāş-ı āteşinī-tāb-ı āhum bādbanumdur
4. Beni Mecnūn-ı sevdā-āşinā-yı 'aşk eden böyle
Hayālī leyli-i giysū-yı yār-i dil-sitānumdur

³³⁴ ND, 505,506³³⁵ KŞD, 218

5. Tenezzüldür teraqqî ğarğa-i Hıızr-ı hayât üzre
Nefs pâyemdür evkât-ı hayâtum nerdübānumdur
6. Ȑo haı geldi za'if ü cism-i muhtellü'n-nizām oldı
Perişān pîr-i fıtneye āhîr-zamānumdur
7. Degül āh-ı felek düz-ı şerer-engizüm ey Ȑāşif
Sitiz-i çarğa bir şemşîrisiz zer-i nişānumdur

(164)³³⁶

Fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilün

1. Zevk-i ğam dilde midür dāğda mı tende midür
Neşve bülbülde midür gülde mi gülşende midür
2. Oldı ser-māye-i ħayret baña bīm ü ümmīd
Bilemem eyleyecek girye midür ħande midür
3. Oldı bāzīçe-i 'aşkuñda nihān ħātem-i dil
Çīn-i zülfünge midür bende midür sende midür
4. Gül hem acıldı hem ārāyış-i destār oldı
Bülbül-i bī-ħaber āyā daħı şīvende midür
5. H'āh u nā-ħ'āh olur āvīze-i gūş-ı aħbāb
Nābīyā her ğazelün böyle ħoş-āyende midür

³³⁶ ND, 620

(165)³³⁷

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

24b

1. Her gürühuñ pîş-i şaffı cümleden şöretlüdür
Satır-ı evvel nâmede ' izzetlüdür rıf' atlıdür³³⁸
2. Ehl-i mâtem giryede küttâb-ı kısmet hâdede
Cân-sitânuñ vërdügi ma' cün dü-ğâşiyetlüdür
3. Gevher-i kām-yâb-ı vuşlat ey tehî-dest-i ümîd
Çok dañi girmez sühûletle ele kıymetlüdür
4. Şûret ister harf-i ma' nâ içre yokdur kudreti
Hâme-i müyîn-ķalemde gerçi cem' iyyetlüdür³³⁹
5. Çeşm-i ' ibretle baķan aņlar fenâ-yı ' âlemi
Nuşa-i şeh-nâme Nâbî mev' ize şüretlüdür

(166)³⁴⁰

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

24b

1. ' Ārızuñ ħurşîd-i ' âlem-tâb mâhiyyetlüdür
Anuñ içün ħüsnüñ bāzârı germiyyetlüdür
2. Câme-i dibâ ile ħurşîd zîbâlanmasun
Şimdi andan ħil' at-i ħüsnüñ senüñ şöretlüdür
3. Sen tarâvet bâğınuñ bir ģonca-i ħandânısın
Jâle düşmüş tâze gül bir ağlamış şüretlüdür
4. Ħaņçer-i cānân ecel cāmına turmaz şu ķatar
Yoluna cān vërmek anuñ şol ķadar lezzetlüdür
5. Gerçi kim ol ģamzeler nâzûk geķerler nâzda
Lîkin anlardan ħilâl ebrûlaruñ diķķatlüdür
6. Kîmyâdur Bâkiyâ hem ħâķ-i pây-i mey-fürüş
Āsitân-ı ħizmetinden kaçma bir devletlüdür³⁴¹

³³⁷ ND, 523

³³⁸ Cümleden: ģayrıdan, ND

³³⁹ ħurûf-ı ma' nâ içre: ħarf-i ma' nidâre, ND

³⁴⁰ BD, 137

³⁴¹ Ħâķ-i pây-i: ħâķ-i cenâb-ı, BD

(167)³⁴²

Fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilün

1. Sanma kim ayş ü şafā keşret-i emvāldedür
Hırmen-i derd [ü] elem müntazamü' l-hāldedür
2. Êtme rindāne taķāzā ramazānda sākī
Zimmet-i def' -i ğamuñ va' desi şevvāldedür
3. Ne éder naķş-pezir[ü] ne çeker gerd-i kesād
Ni' met-i zevķ ki şandūķa-i iħmāldedür
4. Övme çārde sālīk bīķr-i ebrūsına dil
Çeşm-i erbāb vezāīd-i mey ile sāldedür
5. Bende bilmem ki ne şeķle girecekdür Nābī
Sā' at-i hātrımız ğonce-i etfāldedür

(168)³⁴³

Fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilün

1. Şanma kim rāḫat-ı dil devlet ü iķbāldedür
Bār-ı miḫnet götüri gerden-i ḫammāldedür
2. 'Āşīķuñ ķoynına girmezdi o şūḫ-ı rakķaş
N'işlesün şıkleti var sā' ati dellāldedür
3. Tevbeler mi ṭayanur muğ-beçe-i bed-meste
Bir eli cām ü biri ķabza-i penyāldedür
4. Bī-zebāndur bilen elfāz-ı lügāt-ı 'aşķı
Bu lisān merdüm-i ğüyāda degül lāldedür
5. Kim bulur Nābī Efendi gibi hep tāze ḫayāl
Feyz-i Şābit yine pīrān-ı kūhen-sāldedür

³⁴² Bu gazel ND'de yoktur.

³⁴³ SBTĐ, 253,254

(169)³⁴⁴

Mefā' ilün / fe' ilātün / mefā' ilün / fe' ilün

1. Hıtañ henüz ki levh-i cemāle gelmişdür
Ne gūne gūne naķışlar hayāle gelmişdür
2. Lebinde sebz-i hıta-ı yār degül Zü'l-ķarneyn
Hızırdan āb-ı h'āyātı su'āle gelmişdür
3. Vişāl-i va' delerüm ehl-i ' aşķa encāze
Meger ki hıtaı o perīye havāle gelmişdür
4. Nizān-ı şı' r-i ķarābeti hezār-zuhūr
Tamām mertebe ol nev-nihāle gelmişdür
5. Ol mertebe naķd olsa ğam ne şı' r-i Faşih
Netice āteş-i ' aşķ ile ķāle gelmişdür

(170)

Mefā' ilün / fe' ilātün / mefā' ilün / fe' ilün

1. Kişi cihāna ne cāha ne mālā gelmişdür
Hakikat üzre hemān bir kemāle gelmişdür
2. Hezār-ı zaħm ile gül-pāre pāredür ammā
Bu bāġa dāġ-ı derün ile lāle gelmişdür
3. Göründi maħkeme-i rūy-ı yārda yine hıta
Şehādet-i sened-i hüsni hāle gelmişdür
4. O gonca-leb bizi meclisde anmaz oldu meger
Gözine neş'e-i keyf-i piyāle gelmişdür
5. Elinde hançer-i hunrız dā' imā Fā' iķ
O şūh ' āleme gūyā kıtāle gelmişdür

³⁴⁴ Bu gazel FSD'de yoktur.

(171)³⁴⁵**Mefā'īlün / mefā'īlün / mefā'īlün / mefā'īlün**

1. Döküp tîr-i nigāhı ıaşd-ı cān êtdükçe ebrûlar
Perîşān olarak dāmān-ı yāra düşdi gîsûlar
2. Ne kâfirdür müjeñ yüz döndürüp mihrāb-ı ebrûdan
‘İzār-ı âteşinün secdegāh êtdi o hindûlar
3. Haṭ-āverdeler bāy-ı hoy-kerde ruḥsārın görüp dërmiş³⁴⁶
Gubār-ālûde çıkdı baḥr-ı ḥüsnümden bu incûlar³⁴⁷
4. Haṭuñ seyr eyleyüp zülfünde ıaldı çeşmi ḥubānuñ
Çemenzār-ı Ḥotende dāma düşdi şanki āhûlar
5. Ser-i zülfi görindi var ise ṭarf-ı külāhından
Ḥicābından aşıldı Kāmiyā gülzāra şeb-bûlar³⁴⁸

(172)

Mefā'īlün / mefā'īlün / mefā'īlün / mefā'īlün

1. Cüdā düşmez ‘acebdür dîdeden ol çeşm-i cādûlar
Ne hoşdur lâne-sāz olmuş kenar-ı cüd[a] āhûlar
2. ‘Aceb mi sāyedārı ‘arız-ı pür-tāb-ı yār olsa
O gîsûlar ki her tārında bend olmuş perî-rûlar
3. Hemān rāh-ı belāda êde gör itlāf-ı cān zîrā
Metā’-ı vaşlı naḳd-ı cāna vërmezler cefā-cûlar
4. Geçer seyl-i fenā-cû rûzgārı her nefes amma
O sîmîn sîneden kām almak ister yine gîsûlar
5. Meded-ḥāh-ı kelām-ı Kāmî-i hoş-lehcesin şimdi
Enîsā dāğ dāğ-ı nuṭṭ-ı pākündür suḥan-gûlar

³⁴⁵ KMD, 196³⁴⁶ Bu mısradā vezin sorunu vardır.³⁴⁷ Encûlar: lû’lû’ler, KMD³⁴⁸ Aşıldı: açıldı, KMD

(173)

Mef'ülü / mefā' ilü / mefā' ilü / fe'ülün

1. Şanma ki hemān la' lüñ içün cāna kıyarlar
Ey dost saçun küfrinne imāna kıyarlar
2. Baş koşma şağın hāl [ü] haṭ-ı dil-bere cānā
Kāfirlere inanma müslemāna kıyarlar
3. Yārān dēyüben kūyı kilābına inanma
Kim yār yolında nice yārāna kıyarlar
4. Aḥşam ile zülfinde gözinden ḥazer eyle
Ḳonma Ḳaramān kūyuna miḥmāna kıyarlar
5. Fevrī göz açup gözleri āhūlara bakma
Zinhār perīlerdür insāna kıyarlar

(174)

Mef'ülü / mefā' ilü / mefā' ilü / fe'ülün

1. Şanma bu zamān ehlini nā-dāna kıyarlar
Nā-dāna kerem eyleyüp ' irfāna kıyarlar
2. Kıymaz dēr iken kıyma gibi ètdi vücūdum
Gitmem ben ' adūlar ile seyrāna kıyarlar
3. Gel eyleme ağıyāra güzel kendüñi teslīm
Ol küfr ile ālūdeler imāna kıyarlar
4. Bī-kesligüñe şanma ' adū merḥamet eyler
Ednā degül anlar şeh-i sulṭāna kıyarlar
5. Düşmende vefā var dēyü söyler nice ādem
Medḥī keremi olsa bize yā ne kıyarlar

(175)³⁴⁹

Mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün

25b

1. Düşenler kayd-ı nāma çarh elinden hayli hançer yēr
Reg-i fāşş-ı nigīn bir nām içün biñ zaḥm-ı neşter yēr
2. Sırışk-i dīde sīr-āb étmedikçe bāğ-ı ümmīdi
Nihāl-i ārzūdan şanma kim bī-çāre dil-ber yēr
3. Nevāl-i ni' met istersen muḳim ol āsitānında
Bu tekye-gāhda çün çorbayı bekleyenler yēr³⁵⁰
4. N'ola nev-bāve-çīn olsa nihāl-i bağ-ı dil-berden
Güzīde mīveyi ancak raḳīb-i hırs-peyker yēr
5. Ne arz-ı Rūm[u] ne Şām ne 'Irāk'ı ārzū eyler
Hoş olsun göñli yoksa 'āşıkā Bağdād'dur her yēr
6. N'olā Hāzık dü-la' l-i yāri ta' rīf eylesem her dem
Hemīşe tuṭī-i kil-k-i terüm kand-ı mükerrer yēr

(176)

Mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün

25b

1. Firāḳuñ zehriden yērse hemān da' im bu kemter yēr
'Adım ferdā ḡamın dērsen anı 'ālem berāber yēr
2. Zemīnūñ lerzesin gördük de şanma 'āşık āhından
Senūñ bāli bülendūñ sāyesi desd-i gece dıtrēr yēr
3. Müşerref bāğ-ı hüsnünde olursam ḡam yēmēm ammā
Anuñ çün yanarum āḫir o şeftālūñi eller yēr
4. Olur rüyūnda ḥatt zāhir ruḥuñ nāriyla eşkimden
Çemen peydā eder elbet güneşle ibtidā ter yēr
5. Ne deñlü eylese güftār ben tūṭīye çok görmem
Baḳar mir 'āt-ı rüya dā'im ol ḥāhişle şekker yēr
6. İçüp gözyaşlarıyla karşıduḡın anma dildāre
Olur nān ü nemek bilmez vērürsen Medḥiyā zer yēr

³⁴⁹ HZD, 260,261

³⁵⁰ Bu mısradā vezin sorunu vardır.

(177)³⁵¹

Mef'ülü / fā'ilātü / mefā'ilü / fā'ilün

1. Şevk-i ruḥuṇla dīdeye feyż-i seḥer gelür
Fıkr-i ḥaṭuṇla murğ-ı dile bāl ü per gelür
2. Ey meh leyāl-i vesvese-ḥiz-i firākda
Sen gelmeyince ḥāṭıra görseṇ neler gelür
3. Bir 'arşada muraḥḥaş-ı pervāzdur göñül
Kim anda ṭā' irāna naẓar beste-per gelür
4. Lezzetden olma telḥi-i zāhirle nā-ümid
Deryā ile sefine sefine şeker gelür
5. Bu kārgāh-ı 'adl-i İlāhīde Nābīyā
'Iyş ü keder muḥasebede ser-be-ser gelür

(178)

Mef'ülü / fā'ilātü / mefā'ilü / fā'ilün

1. Ğurbetde yārdan baṇa her gün ḥaber gelür
Buy-ı vaṭan nesīm-i seḥerle eşer gelür
2. Bulmaz rehā olursa da şad-ı zevk ile sürür
Emvāc-ı baḥr-ı ğam dile ṭurmaz yüzer gelür
3. Gülmez yolunda can vèren uşşāka ol perī
Ammā raḳīb-i kāfire her gün gider gelür
4. Ey dil neşāt-ı tāze iken muḳteżā-yı mey
Baṇa piyāle-i evvelde derd-i ser gelür³⁵²
5. Ṭab' uṇ ḥazīnesinden 'aceb ḥikmeti nedür
Sa' dī ğazellerüṇ bize ekşer beşer gelür

³⁵¹ ND, 502

³⁵² Bu mısra da vezin sorunu vardır.

(179)

Fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilün

1. Neşve sākide midür mülde midür dilde midür
Tāb-ı şahbā dem-i tākinde midür gülde midür
2. Şūr hādide mi cemmāzede mi Kaysda mıdur
Bāng-i ḥalḥāl-ı cünün dāmen-i maḥmilde midür
3. ' Acebā lezzet-i cāndād ney-i nīm-i nigāh
Murğ-ı cān-ı dil-i ' aşıkda mı bismilde midür
4. Güher-i kılzūme sāhilden olur dest-i vüṣūl
Cūd mün' imde midür yā kef-i sā' ilde midür
5. Dest-der-gerden iken māni' olur vaşla ḥicāb
Sırr-ı ta' vīz meger bend-i ḥemā' ilde midür
6. Bestedür tāzme-i zimmet ' afve Ḥākim
Ḥānımız yoksa bezm-i gerdün kâtilde midür

(180)

Fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilün

1. Merḥamet luṭf ile ' ālimde mi cāhilde midür
Kimse fehm etmedi zālimde mi ' ādilde midür
2. Rūzgāruṅ beni başdan kara etdi bilmem
Keşti gönlüm şimdi deryāda mı sāhilde midür³⁵³
3. Yıkma sevdāsıyla beyte gelüp kāfirler
Anlamazlar kuvvet imānda mıdur filde midür
4. Yāğdurup evc-i hevādan etdi küffār[ı] helāk
Bu kerāmet seng-i ḥārāda ebāilde midür
5. Kimisi dēr ölenüñdür kimi dēr öldürenüñ
Bilmezem ben suç Ḥābilde mi Kābilde midür
6. Medḥiyā yanmada gönlüñ nāre pervāne gibi
Cāyuñ āteşde mi revgānda mı kândilde midür

³⁵³ Bu mısra da vezin sorunu vardır.

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

1. Hüb-rüyān şüret-i āyīneden hod-bīn olur
Haḳ budur kim büt-perestī dīn-i bed-āyīn olur
2. Gāh olur lāzım dūrūştāna żarūrī ser-fürū
Seng-i ḥārā merd-i h'āb-ālūdeye bālīn olur
3. Ülfet-i ten-perverān eyler girān-cān ādemi
Pister-i nerm üzre h'āb-ı huftegān sengīn olur
4. Derd ü ğamdan ıztırāb étmez hevāyī-meşrebān
Keştiye bār-ı girānı bā'ış-i temkīn olur
5. Her ne dem faşş-ı nigīn-i sāġar-ı şahbā olur
Āb ū tāb-ı revnaḳ-ı la' l-i lebün rengīn olur
6. Çarḥa ta' līḳ eylesem vaşf-ı dūr-i dendānuḡı
Müşterī-i naẓm-ı pākīm ḥūşe-i Pervīn olur
7. Tab'-ı Rāġīb āb-yārī-i lebün sīr-ābıdur
Mīve-i şī' r-i terim ḥām olsa da şīrīn olur

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

1. Verme yüz ol ḳara zülfe ekşeri bī-dīn olur
Hiç revā mı nūr-ı vechin üstüne ta' yīn olur
2. Çok cefālar ḳılıcıdur bendeye ebrūlarsın
Yādına esmā daḡı çeksem anuḡ keskin olur
3. Gel beyāz gerdānuḡ açma sırrıḡ eyler aşkār
Hep tenün billūr şeklin gösterür dūr-bīn olur
4. Ab-ı rüyūḡ būsese vēr var iken 'aşḳ āteşi
Kime şorsam dēr ḥarāret şu ile teskīn olur
5. Bulmadı ḳadd-i şanavber mīve-dār olmuş şecer
Bī-ma' ārifler cihānda cümleden zengīn olur

³⁵⁴ RGD, 102,103

6. Პara zũlfũn çekme kaydın düş göñũl gerdānına
Rũzgāra uy hemān baħr-i sefid engin olur
7. Rāğıb’a peyrevlik eyle Medħiyā ol ehl-i dil
Himmeti ‘ālīdür anuğ saġa da taħsīn olur

(183)³⁵⁵

Mef'ülü / mefā'ilü / mefā'ilü / fe'ülün

1. Çün maḥberenün neş'esi cām-ı meye beñzer
Bağ sūziş-i taḥrīr ile ḥāmem neye beñzer
2. Yā nokṭa-i mevhūma yā cevher-i ferde
Elbetde vücūd-ı dehenün bir şeye beñzer
3. Dāğ etti bizi ğayr ile germiyyet-i ülfet
Yer yer eşer-i buse nümāyān keyse beñzer
4. Āmih̄te lehü ṭarab zıkr ü semā'ı
Hū hū dēmesi şeyḥlerün hey heye beñzer
5. Rāğīb ne dēsün müjde-i vaşluñ eder işrāb
Sebz-i ḥaṭı ki Hızr-ı ḥuceste-peye beñzer

(184)

Mef'ülü / mefā'ilü / mefā'ilü / fe'ülün

1. Būs eylese dil mürde dudağın ḥaya beñzer
Yā āb-ı ḥayāta o lebün yā meye beñzer
2. Ēl bārını çekmez yük olur kendi sürini
Seyr eyle o dunbāl-i müdevver neye beñzer
3. Üç ḥāl ile gördüm ḥaṭını rūyına baḫdım
Ser-ḥarf şer-pāde geh rengin şeye beñzer
4. Baḫma ḫuluḡa böyle bürüdetle efendim
Gün rūyuñ geçipdür o şitāda deye beñzer
5. Medḥī rükne fenle girdük de o yāruñ
Hem zerre üzilmez ve kesilmez peye beñzer

(185)³⁵⁶

Mef'ülü / fā'ilātü / mefā'ilü / fā'ilün

26b

1. Dilden zebāna gevher-i ma' nā 'atiyyedür
Erbāb-ı tab' a bir ğazel-i nev hediyyedür
2. Ümmīd-i der-kenār ile mūy-ı miyān-ı yār
Uşşāk-ı ĥaste-ĥāle görünmez beliyyedür
3. Taş' ide başlayınca arak-çine būy-ı zūlf
Takṭīr olan ruĥında 'arak 'anberiyyedür
4. Türkī zebān eyle bu tarz ile intihāb
Elyak egerçi nazma zebān-ı Derriyyedür
5. Bezm-i tarabda saṇa şeker çiynden Belīg
Şīrīn-beyān-ı belde-i Kostantaniyyedür

(186)

Mef'ülü / fā'ilātü / mefā'ilü / fā'ilün

26b

1. Ĥavfūm budur ki yolları yāruṇ beriyyedür
Derd każāsı 'āşık-ı zāruṇ ħariyyedür
2. Bulmaz şifāyı dirhem dīnār ilen bu dil
Derd-i derūn[ı] sorma baṇa bir vaḳıyyedür
3. Erḳām[ı] ĥāme yazdı senūṇ rūy-ı ālūṇe
Levh [ü] ḳalemde buse bize kātibiyyedür
4. Bu göṇlü yārdan aldığımız oldu āşikār³⁵⁷
Altun yérine vèrdigimüz rūba' iyyedür
5. İlk dince cevır ü cefā gösterür o meh
Cevır ü cefāsı bizlere yāruṇ mehiyyedür
6. Medḥī Belīg-i zārı nice vaşf edem saṇa
Aşlī vaṭānı Edrine yā Ḳayseriyyedür

³⁵⁶ BLD, 172,173

³⁵⁷ Bu mısırada vezin sorunu vardır.

(187)³⁵⁸

Fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilün

1. Ülfetün revnakı meclisde ehibbādandur
Ma' nī te' lif-i hurūfāt ile imlādandur
2. 'İbret al bezm-i mükāfātda ey gırre-i mest
Kadehün kanını içdikleri mīnādandur
3. 'Anberīn-ḡāl-i 'izārı o bütün gūyā kim
Derd-i ser def' ine yapışdırulan lādandur
4. Eder elbette hūner şā' iri bālā-pervāz
Bāl u per mışra' -i ber-cesteye ma' nādandur
5. Beñzedürse ne 'aceb zūlfünjī eftīmūna
Bu ḡayāl 'āşık-ı dil-ḡastaya sevdandur
6. Kābil-i feyz olana ehl-i hezel daḡl étmez
Reng-i şeb-nem varaḡ üzre gül-i ḡamrādandur
7. İhtiyāruḡla şakın eyleme deryāya sefer
Mevci gör kim seferi sāḡile deryādandur
8. Pākī-i şī' rüme ma' nāsı güvāḡ oldı Belīḡ
Meryemün 'işmeti bürhānı Mesīḡādandur

(188)³⁵⁹

Fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilün

1. Eşḡ ü āhum eşer-i bāde-i ḡamrādandur
Āb u tābum benim ol neşve-i zībādandur
2. Sāḡiyā şafvet-i gül-gūne-i ruḡsār-ı ṡarab
Şan' at-ı māsıṡa-i cām-ı muşaffādandur
3. Çekdik el mīve-ḡor-ı bāḡ-ı vişāl olmaḡdan
Hişşe ancaḡ bize gülzār-ı temāşādandur
4. Rızḡunı ḡaḡ vērür ancaḡ beg ü pāşā vërmez
Kısmetün her ne ise *naḡn u ḡasemnādandur*³⁶⁰

³⁵⁸ BLD, 180,181

³⁵⁹ SBD, 95,96

³⁶⁰ Bu beyit SBD'de yoktur.

5. Açılır bād-ı nigāh ile perişān olmaz
Şekve-i gonçe hemān dest-i temennādandur
6. Her zaman böyle şikest olduğu mir'āt-ı niyāz
Seng-i hāṭır-şiken-i va' de-i ferdādandur
7. Hāṭ ü hālün güzel ey serv-i hırāmān ammā
Saḡa bu ḡusn ü bahā 'ālem-i bālādandur
8. Ol kadar müzṭarib etti beni hengām-ı vişāl
Şandum ol ḡālet[i] Şābir dem-i cān-dādendür

(189)³⁶¹**Mef'ülü / fā' ilātü / mefā' ilü / fā' ilün**

1. Zaḥm-ı ḥadeng-i ḡamzesi cān u cigerededür
Göz degmesün efendi meded gizlü yèrdedür
2. Bir ber-güzārın istedim ol dil-rubā dèdi
Tīr-i müjem geçerse göñülden nazardadur
3. Ġavḡā-yı ḥüsn ü ' aşḡ ola tā bulmaz intihā
Ol mā-cerā miyān-ı dil ü çeşm-i terdedür
4. Altun şuyunda māh-ı sīm ' aks-i māh-ı nev
Pür-āb-ı ḡançer olmış o zerrīn kemerdedür
5. Merdān-ı himmeti zen-i dünyā zebūn èder
Bu arşanuḡ taḡammül-i nā-merdi mürdedür
6. Bir kerresinde perde-birünān-ı sāzdan
Güş èt ki güş-māl-ı felek perde perdedür
7. Ḥall ètdi ḡaṭṭı bend-i girih-gīr-i kāküli
Rāḡıb ise henüz o sevda o serdedür

(190)³⁶²**Mef'ülü / fā' ilātü / mefā' ilü / fā' ilün**

1. Yāruḡ ' aksi menba' -ı nūr başardadur³⁶³
İsterse naḡd-i merdüm-i çeşmi nazardadur
2. Vā' ız bilür mi kışsa-i zülf-i müṭavvelin
Anuḡ ḡayāl-i naḡş-ı ḡaṭ-ı muḡtaşardadur
3. Sevdā-yı zülfüḡ ile ḡara düş görür³⁶⁴
Ol ḡal-i ḡaṭṭuḡ senüḡ ḡara ḡaberededür
4. Ètmem gürīz ṭa' n ile kūy-ı nigārdan
Devlet cihānda ādeme cāy-ı ḡaṭardadur
5. Ġaltān olunca kūçede ṭutmaz temel ḡacer
Olmaz seferde kimseye rāḡat ḡazardadur

³⁶¹ RGD, 106³⁶² BLD, 148³⁶³ Bu mısra da vezin sorunu vardır.³⁶⁴ Bu mısra da vezin sorunu vardır.

6. Eşkim vërür ٲarāveti müjgān-ı  eşmüme
Neşv ü nemā  emenlere āb-ı ma ardadur
7. Kesme Belig dāmen-i şebde figānı kim
Te'şir-i āh-ı sūziş-i āşık se eredür

(191)³⁶⁵

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

1. Her kitāba kim leb-i lā' lün ħadīşin yazalar
Rişte-i cān birle 'aşk ehli anı endāzeler³⁶⁶
2. Bu ne sırdur sırr-ı 'aşkuñ dēmedüm bir kimseye
Şehre düşmiş ben seni sevdüm dēyü āvāzeler
3. Şeyhler mey-ĥāneden yüz dönderürler mescide
Bî-tarīkatler görüñ kim toğrı yoldan azalar
4. Çākler gögsümde dēsün kim açupdur tīg-i 'ışk
Göñlümün şehrine mihrün girmege dervāzeler³⁶⁷
5. Ey Fuzūlī yār eger cevri etse sen incinme gel
Yār cevri 'āşığa her dem maḥabbet tāzeler

³⁶⁵ FZD, 203

³⁶⁶ Endāzeler: şirāzeler, FZD

³⁶⁷ Dēysün: şanman, FZD

1. Ḥayāl-i la' l ki biñ cām-ı çeşm-i terde kalmışdur
Ḥumār-ı bezm-i nūşā nūş-ı vaşluñ serde kalmışdur
2. Degüldür bende dil-ser-germî-i fikr-i nigāhuñla
O bî-hüş-ı maḥabbetdür düşüp bir yêrde kalmışdur
3. Mükedderdür ser-ā-ser meşreb-i eczā-yı hubb-ı âlem
Şafā-yı ḥâtır ancak bâdede sâğarda kalmışdur
4. Bu remz-i keşfe bir müşkil-güşā-yı cūd[a] gelmez mi
Kerem bir lafz-ı bî-ma' nâ gibi dillerde kalmışdur
5. Mücevher tâc-ı devlet kimseye sūd êtmez [ey] Rāmî
Nice şâh-ı cihānuñ çeşm[i] ol efserde kalmışdur

1. Hevā-yı kākül-i dil-ber ezelden serde kalmışdur
Ebed cem' eylemez 'aqlın perîşān yêrde kalmışdur
2. O cān şüret derün-ı dilde pinhān oldıguñ bildüm
Velî çeşmüm mişāl-i ḥalkā taşra derde kalmışdur
3. Cefā vü cevri-i dil-ber bir taraftan sıklet-i ağıyār
Cihān içre benim miḥnetli başım derde kalmışdur
4. Bu gülşende nazîr olmaz başîretde baña bülbül
Ki ben ruḥsār-ı dil-berde o da güllerde kalmışdur
5. Gerekmez naqş-ı zāhir muşḥaf vechinde dildāruñ
Sezāyî ol ğubār-ı ḥüsn-i ḥaṭ ezberde kalmışdur³⁶⁹

³⁶⁸ SZD, 372³⁶⁹ Cihanda: rûyında, SZD

(194)

Mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün

1. Benim gönlüm senin zülf-i perişānuḡda ḡalmıḡdur
Gözüm āyine ten-i ruḡsār-ı tābānuḡda ḡalmıḡdur
2. Degül gögsünḡde la' līḡ tügmeler kim ḡarḡ olup ḡana
Göñüller aşılu ol gögsün eyvānuḡda ḡalmıḡdur
3. Dil-i güm-geḡte ḡālīn ḡorma muḡal benden ki 'ālemde
Eger ḡal dēse ol miskin senün yanında ḡalmıḡdur
4. Uzat zülfün ucın Allah için kim ḡāl-i la' lünḡde
Gözüm merdümleri ḡāh-ı zeneḡ dānuḡda ḡalmıḡdur
5. Ḳabe-i ḡüsne maḡrur olma gelür ḡatları anuḡ
Ḳamū dest-i ṡezellümdür ki dāmānuḡda ḡalmıḡdur
6. Ḳüdāyā kıl meded ālūde dāmenligi ḡor ṡolsam
Ümīd ancak senün faẓluḡla iḡsānuḡda ḡalmıḡdur
7. ḡafaḡda 'ukde pervīn görmeḡe evc-i melāḡatde
Sürūrī gözleri la' lünḡle dendānuḡda ḡalmıḡdur

(195)

Mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün

1. Gönül maḡbūs olup ḡāh-ı zeneḡdānuḡda ḡalmıḡdur
Esīrünüḡdür tereḡḡum kıl ki fermānuḡda ḡalmıḡdur
2. Siyeh düḡme degül gögsünḡde turḡanlar menüm 'ömrüm
Gözüm merdümleri ḡāk-i girībānuḡda ḡalmıḡdur
3. Ḳarībler nā-tüvānlardur olaruḡ göñlünü ḡoḡ ṡut
Gidüp bizden gönüller kim senün yanuḡda ḡalmıḡdur
4. Ne 'iḡyān ḡalmadı 'ālemde anı ḡılmadum herḡiz
Necāt ümmīd-i 'affuḡ birle iḡsānuḡda ḡalmıḡdur
5. Lebün la' l-i firāḡından göñül ḡan aḡlar ey mehveḡ
Tereḡḡum kıl nice demdür ki hicrānuḡda ḡalmıḡdur
6. Nedür zāhid mey-i maḡbūba mānī' oldıḡuḡ aşı
Ceḡālet cümlesi ol tab' -ı nā-dānuḡda ḡalmıḡdur

7. Selimā sen bu meydān muḥakḳak biliḡe rezm içre
Girüp merdāne cenk  tmek sen ŷ řānuŷda  almışdur

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

1. Dāne-i hāl-i siyeh kim ol ruḥ-ı zībādudur
Murğ-ı dil teslim-i rūḥ-ı 'aşkıña āmādedür
2. Meyl-i mihrāb eylesem ol tāḳ-ı ebrūdan cüdā
Bir nefes hūn-ābe-i ḥasret baña seccādedür
3. Dest-yārī-i kemend-i zülfün eyler arzū
Bijen-i dil kim o çāh-ı ğabğaba üftādedür
4. Pür-ḥumāram sāḳiyā lütf eyle cām-ı la' lünj
Ta ki var fīkr-i lebün gönlüm esir-i bādedür
5. Ey geçen Ferhādı ol nev-res nihāl-i 'işvenün
Şanma her şirin-lebün iḳbālī bir ırgadedür
6. Levḥ-i ruḥsārında ol şūḥuḡ Kelīmā şanma hāl
Hüş [u] 'aqlım cezb eyler o da bī-çāredür³⁷¹

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

1. Şanma her 'ar' ar-ḥırāmıḡ pāyına üftādedür
Sāyesinde dil o serv-i ḳāmetün āzādedür
2. Belki teşrīf eyleye şāh-ı ḥāyalün ey perī
Anuḡ içün şerhalar sīnemde şekl-i cādedür
3. Seyle vèrdi rind-i mey-keş her ne ise mā-melek
Zāhidün ḳaşd[ı] henüz āb üzre bir seccadedür
4. Dildeki feyzi derūnuḡdan sevādur seyr eden
Tāb-ı şem' i gösteren fānūs şāf [u] sadedür
5. Düşeli Mecnūna döndüm tağlara sevdāḡ
Hep perişān oldu 'aqlum bir şaçı Leylādedür³⁷³
6. Düşmenün bir gün Şināsī irtifā' ı vardur
Jāle ḥāk-i gülşeḡe bīhūde mi üftādedür

³⁷⁰ KLD, 103, 104³⁷¹ Hoş 'aqlım cezb eyler: cezb' aql-ı ehl-i hüş eyler, KLD³⁷² ŞNSD, 58³⁷³ Bu beyit ŞNSD'de yoktur.

(198)³⁷⁴

Fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilün

1. 'Azm édüp şanma 'adem mülkine ismi güm olur
Haşr olunca arayan şā'iri beytinde bulur
2. Beni ayırmağa bel bağladı senden cānā
Hañçerüñ anuñ içün böyle miyāna şokulur
3. Hāmdur buse dirîğ étse o nev-reste nihāl
Şabr édüp ğam yeme her mīve zamān ile olur
4. Yanaşup bezmde duġt-ı reze başma nemegi
Zāhid incitme ki şūrīdedür ol kız bozulur
5. Pek nihān olsa da müşküñ çıkar elbet kokuşu
Rāz-ı 'aşkı ne kadar şaklasa ādem tuiylur
6. Çekinür dil geze ħübān ile Oğ Meydānın
Korķaram kim yine bir kaşı kemāndur urulur
7. Gündüz 'uşşāķı güzeller şoyar elbette Belîğ
Düzd-i kālā-yı vişāl ol gece ħübān şoyulur

(199)

Fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilün

1. Biñ nevāziş ile dil-ber 'azm-ı seyre kūrulur
Öyle kaşı kemānı kim görür ise urulur³⁷⁵
2. Her şeb āh étmez idüm gezmese yārim tenhā
Korķaram ol yüzi meh bir gece şāyed tūtulur
3. Leblerüñi būs edelüm vardur ħak vēr būyın
Bāğ-ı ħüsnünde güzel şu içilür gül kōkūlur
4. Ey benim kaş[ı] hilālüm Ramażān ayında
Bizlere 'ıyd-ı şerīf étmege gelseñ ne olur
5. Kıl kerem mürdeleri leblerüñ ihyā eyler
Bī-āmān ğamzelerüñ zehrini kim içse ölür

³⁷⁴ BLD, 182

³⁷⁵ Bu mısradaki vezin sorunu vardır.

6. El v  r femler  n  n n  ktesi d  r   y  rine
K  l     im  ne kerem lebler  n   elbet   orulur
7.   h-   n  -pu  teler  n   b  r     ekilmez Med  i
Ra  m   d  p g  n  li de olsa yine        yorulur

1. Kākülün reşkiyle sūz-ı şikār elde bir
Ateş-i rüyunla āh-ı dud-ı micmer elde bir
2. Müşkil ancak rū-be-rū dildār-ı ruḥşāt bulmadur
Nāmeveş 'arz-ı merāma dilli defter elde bir
3. Der kenāra bir maḥāl bulmaḡdur iş taḡrib ile
Yoḡsa dīvān-ı şeh-i ḡübāne mahzar elde bir
4. Bezm-i Cem gibi müretteb olsa esbāb-ı tarab
Neş' e-i pā-der-rikāb-ı cām u sāḡar elde bir
5. Bir nigāh ile hezārān küşte ḡün-ālūd olur
Ey siyeh-mest-i ḡāzab şemşir [ü] ḡançer elde bir
6. Bezm-i mey tarf-ı çemen pīş-i nazarda Rāḡıma
Sīne-i yār olsa mir'āt-ı Sikender elde bir

1. Ehl-i dīl 'uṣṣāḡa elbet yār ister elde bir
ḡülşen-i 'ālemde lāzımdur ḡül-i ter elde bir
2. Merdlik dünyāda yārı söz ile aldatmadur
Yoḡsa şayd-ı dīl-rubāya sīm ile zer elde bir
3. Darb ile aḡyārı tefrīḡ étme dersinden ḡisāb
Sevdiğim 'uṣṣāḡun ahvālını defter elde bir
4. Bir gece āḡūşa çekmekdür seni müşkil olan
Destünjī būs eylemek zirā mükerrer elde bir
5. Maḡsadum ancak senünj cām-ı lebün nūş étmedür
Yoḡsa sāḡī meclis-i mey içre sāḡar elde bir

³⁷⁶ FND, 418,419

6. Nağmeye şad-şevk ile minnet mi var mişl-i hezār
Sağa beñzer bende biñ olsaydı dil-ber elde bir³⁷⁷
7. Vādī-i nazm içre yol göstermege Fennī sağa
Hāzret-i Rākım Efendi gibi reh-ber elde bir

³⁷⁷ Mişli: hem-çün, FND

(202)³⁷⁸

Mef'ülü / fā'ilātü / mefā'ilü / fā'ilün

1. Bihūde kad-i 'āşıkı şanma hamīdedür
Seyr-i cemāl-i yāra ser-ā-pāy dīdedür
2. Geldi geleli kışsa-i Ferhād Qaysdan
Derd-i derūnı söyle gönül nā-şinidedür
3. Vêrmez amān 'āşıkā hiç dinlemez figān
Bir mestdür ki ğamzesi hançer-keşidedür
4. Būs êtdi la' l-i nābını devr-i haţında dil
Bāğ-ı emelde ğonce-i maşşūd çidedür
5. Ey şāh-bāz-ı evc erişmez mi gūşuğa
Bālā-yı çarha āh u figānum residedür
6. Fıtnat şaḥīfe-i dile gūya ki hāmeden
Taḥrīr-i vaşf-ı la' l ile şekker çekidedür

(203)³⁷⁹

Mef'ülü / fā'ilātü / mefā'ilü / fā'ilün

1. Mihr-i ruḥında dāne-i hoy naqd-i dīdedür
Ya kaṭredür ki 'ayn-ı kamerden çekidedür
2. Dilden hayāl-i kaddi gidelden o gül rūḥuḡ
Güyā gözümde her müje hār-ı ḥalidedür
3. Maḥfūz-ı zaḥm-ı çeşmdür ol şūḥ-ı şermgīn
Gülgün-nikāb-ı 'arız-ı reng-i peridedür
4. Nev-rüste sebzeveş görünür zīr-i ābda
Gerçi ruḥında sebze-i haţ nā-demidedür
5. Ebrūlarıyla kıt' adur ol ḥātt-ı pūşt-i leb
Ammā dü-la' l-i surḥ ile beytū 'l-kaşidedür
6. Böyle bedihī tāze ğāzel söyle kim Belīg
Rağbet cihānda köhneye olmaz cedidedür

³⁷⁸ FTD, 323

³⁷⁹ BLD, 151

(204)

Mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün

1. Görüp vesmeyle şanma ebruvān-ı h'ān-ı dil-berdür
Kef-i dest-i nigehe zāğlanmış iki hançerdür
2. Siyeh ebrū ile çeşmānı gūya lānesāz olmuş
Ser-i serv-i sehīde iki şahin-i siyeh-perdür
3. Degüldür ebruvān ser-muşhaf-ı hüsn-i dil-ārāda
Dū şekl-i besmele-i nūr-ı siyāh ile muharrerdür
4. Cebīn-i enverinde ebruvānın dēr gören yāruñ
Dū mäh-ı nev 'aceb kim bir ufukda cilve-güsterdür
5. Yazılmış kıl kalemle Nāzımā şekl-i dū-mışra' da
O ebrūlar ser-i dīvān-ı hūsne maṭla' -ı terdür

(205)³⁸⁰**Mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün**

1. O hāl-i 'anberin kim zīnet-i ruhsār-ı dil-berdür
Ruḥ-ı ḥurşīde gūya ki sūzān olmuş aḥterdür³⁸¹
2. Gerek faşl-ı ḥazān olsun gerekse nev-bahār olsun
Şeb [ü] rüz-ı esīr bend-i hicrānuñ beraberdür
3. Dem-ā-dem zīb-i gülzār-ı dilümdür nūr-ı dīdemdür
O naḥl-i dil-rubā kim serve hem-ḳad şem' a hem-serdür
4. Süveydā-yı dil-i pūr nūr-ı 'āşık bend-i zülfinde
Tutulmuş 'uḳde-i re's üzre gūya şem' -i ḥāverdür
5. Bütān-ı la' l mir 'āt-ı 'izār-ı yār şevkıyle
Gönül Ḳāşif mişali tūti-i gūyā sūhanverdür

³⁸⁰ Bu gazel KŞD'de yoktur.³⁸¹ Bu mısradaki vezin sorunu vardır.

(206)³⁸²

Mef'ülü / fā'ilātü / mefā'ilü / fā'ilün

1. Mevc-i murād bade-i cān-perverümdedür
Harf-i neşât zîr-i leb-i sāğarumdadur
2. Bâz-ı şikâr-gîr-i çerāgâh-ı himmetem
Kām-ı dü-kevn cünbiş-i bāl ü perümdedür
3. Benden şoruñ haķâyık-ı esrâr-ı 'ālemi
Te'lif-i rāz-nāme-i dehr ezberümdedür
4. Āhımdadur kilid-i tılsımāt-ı genc-i rūh
Āb-ı hayāt lücce-i çeşm-i terümdedür
5. Nābî eder şukûfeleri dehri 'ıtrnāk
Bāğ-ı behişt hâtır-ı nāzik-terümdedür

(207)³⁸³

Mef'ülü / fā'ilātü / mefā'ilü / fā'ilün

1. Cemi'yyet-i şafâ dil-i ğam-perverümdedür
Ruhun hezâr-ı şu'le-i Tûr aḥkerümdedür³⁸⁴
2. Ferhād[ı] kūh-ı derdde çok görmüşem hele
Mecnûn daḥi hayâl gibi hâtırıumdadur
3. Būs-ı 'izâr-ı şāhid-i maḥşûd dā'imā
Ağuş-ı cünbiş-i leb-i ḥ'āhişgerümdedür
4. Memnûn-ı gird-i bāliş-i ḥurşid olur mıyam
Dest-i heves müdām ki zîr-i serümdedür
5. Nām-ı kerem zamāneden her kimde var ise
Āgāh cümle ehl-i riya defterümdedür

³⁸² ND, a. 501

³⁸³ AGD, 288

³⁸⁴ Ruhun: zihn, AGD

(208)³⁸⁵

Mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün

29b

1. Beni bīmār éderse gözlerün maḥmûrdur dërler
Şafā vërse lebün mest-i mey-i engûrdur dërler
2. Temennâ-yı vişâl eylerse ' aşık aña incinme
Efendi mest-i rüsvānuḡ sözi ma' zûrdur derler
3. Fitil-i dāḡı yaḡsaḡ sīneḡ üzre bâde şevkinden
Yaḡar ḡurşīde ḡarşu penbeyi billûrdur dërler
4. Êrişem dër iseḡ ey dil ḡatı git hem biraz derle
O yârūḡ menzili vaşlı be-ḡāyet dûrdur dërler
5. ' Atāyī ḡam degül ḡalk-ı cihān gönlün yakarlarsa
Bi-hamdillāh hele erbāb-ı dil ma' mûrdur dërler

(209)³⁸⁶

Mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün

1. Beni her şeb o gül-ruḡ yâr ile mehcûrdur dërler
Ne devletdür kişi maḡzûn iken mesrûrdur dërler³⁸⁷
2. Ne keyfiyyet vërür ' uşşāḡa bilmem bâde-i la' lün
Kimin mestāne dërlerse kimin maḡmûrdur dërler³⁸⁸
3. Ne bilsünler bûtan-ı seng-dil ḡāl-i dil-i zārı
Sifāl[i] görmeyenler kâse-i faḡfûrdur dërler³⁸⁹
4. Dem-â-dem târ-ı eşkim sīnem üzre çekdigüm çoḡdur
Ki āhım ḡuş édenler naḡme-i ṡanbûrdur dërler
5. Sülûkunda kemal-i ḡabuliyettendür Āḡāhuḡ
Eger üftādedür dërler eger magrûrdur dërler³⁹⁰

³⁸⁵ ATD, 240

³⁸⁶ AGD, 240

³⁸⁷ gül-ruḡ yâr ile: gül-ruḡsardan, AGD

³⁸⁸ bade-i la' lün: yād-ı la' lün kim, AGD

³⁸⁹ Sefāl: Ḥabābı, AGD

³⁹⁰ Āḡāhuḡ: Āḡāhı, AGD

(210)³⁹¹

Mefā‘ ilün / mefā‘ ilün / mefā‘ ilün / mefā‘ ilün

1. Lebin būsın zamān-ı haṭṭ-ı ‘ anber-fām için şaḳlar
‘ Aceb nāzūklük eyler bādesin aḥşam için şaḳlar
2. Hudā olsun nigahdārı derün-ı sīnede ‘ āşık
Gönül āyīnesin bir şūḥ-ı sīm-endām için şaḳlar³⁹²
3. Hezārı şanmañuz beyhüdelikle zīr-i minḳārın
Hayāl-i gonce-i sīr-ābın istişmām için şaḳlar
4. Lebün vaşfında bir mażmūn dēmişdüm reng ü bū şanma
Anı ceybinde güller bülbülü ilzām için şaḳlar
5. Senindür ‘ ākıbet ey dīde-i ter dildeki ḥūn-āb
Ki ḥumlar bādeyi pinhan da étse cām için şaḳlar
6. Nedīmā bu ḳumāş-ı şeşt-reng-i ‘ ālem-ārāsın
Tırāz-ı mesned-i bālā-yı heft-ecrām için şaḳlar³⁹³

(211)³⁹⁴

Mefā‘ ilün / mefā‘ ilün / mefā‘ ilün / mefā‘ ilün

1. Cihān-merd āb-ı rüy-ı ‘ ırzını itmām için şaḳlar
Kişi bu gevher-i nāmusu nīgū nām için şaḳlar
2. Zuhūr-ı haṭṭına vābeste kıldım āh-ı pür-sūzı
Çerāğ-ı rüşenā-baḥşāyı dil aḥşam için şaḳlar
3. Der-i maḳşūd açılmazsa ḳolay ceyb-i derūnumda
Gönül miftāḥ-ı fażlı genc-i kām için şaḳlar³⁹⁵
4. O meh nām [u] nişān göstermez ‘ uşşāḳa dehānundan
Nīgīnāsā leb-i la‘ lini faşş-ı nām için şaḳlar
5. Ḳo tursun levḥ-i dilde dāğ-ı ‘ ıḣḳ āğyāra ibrāz ét
Mühürlü hüccet-i dil ḥaşmını ilzām için şaḳlar
6. Gözin açmaz bezimde emmeyince leblerin Ḥaşmet
O zālīm bāde-i nuḳli mey-i gül-fām için şaḳlar

³⁹¹ NDMD, 358

³⁹² Şūḥ: māh, NDMD

³⁹³ Şeşt:heft, NDMD

³⁹⁴ HŞD, 237

³⁹⁵ Fażl-ı: ḳuflı, HŞD

(212)³⁹⁶
Fe' ilātün / mefā' ilün / fe' ilün

1. Revnaķı sâġaruŋ ŧarāb iledür
Felegüŋ ħüsni āfitāb iledür
2. Şīve-i şūĥī-i 'imāret-i dil
Nigeh-i mest-i pür-ġarāb iledür
3. Ne bilür lezzet-i kemāli nedür
Her kimüŋ fikri ħord u ħ'āb iledür
4. Olma ġāfil hevāya ŧarf étme
Naķd-i enfāsı bil ħesāb iledür
5. Çünki yoķdur enīs-i ħücre-i ġam
Rāġıbā ŧoĥbetüm kitāb iledür

(213)³⁹⁷
Fe' ilātün / mefā' ilün / fe' ilün

1. Dil-i 'āşıkla dil-rübā biledür
Āfitāb[1] ġörüŋ ki tāb iledür
2. Ĥaġına vaşlını éder ta' līķ
Vaşl-ı dil-ber baŋa kitāb iledür
3. La' lünüŋ olmışam ciger-süzı
Bāde zevķi belī kebāb iledür
4. Rāh-ı 'ışķ içre dil-ġarāb ol kim
Gence-i ülfet dil-i ġarāb iledür
5. Ĥāke yeksān gerek Sezāyī kişi
Ġühere perveriş türāb iledür

³⁹⁶ RGD, 92

³⁹⁷ SZD, 354,355

(214)³⁹⁸**Mefā' ilün / fe' ilātün / mefā' ilün / fe' ilün**

1. Hayātı dehr halka meger rāygān mı vērür³⁹⁹
Edā-yı naqd-i hayāt etmeyince cān mı vērür
2. Hesāblaşmayıcağ ücretin nefes-be-nefes
Bu çārşūdan meger kimseye dükān mı vērür⁴⁰⁰
3. Bu köhne bāğdan ümīd-i şīre eylemese
Meger aşılmağa engüre rīsmān mı vērür
4. Bu sūğda kime vèrdiyse māye-i enfās
Gelinece va' desi qabza emān zamān mı vērür
5. Ra' iyyet etmeyicek terk-i kişver-i ebdān
Mu' āf-nāme-i teklīf-i sāliyān mı vērür
6. Ribāt-güne konan kārīvān-ı imkāna
İçinde seng nihān etmedikçe nān mı vērür
7. Nevāl-i ' ayşı bu miḥnet-serāda ey Nābī
Felek vèrürse de bi-qayd-ı imtinān mı vērür

(215)⁴⁰¹**Mefā' ilün / fe' ilātün / mefā' ilün / fe' ilün**

1. Nesīm-i kūy bize kuḥl-ı çeşm-i cān mı vērür
Zemāne ḥācısı yārāna armağān mı vērür
2. Mişāl-i post çıkarmazsa kıştı sırtından
Ğarībe şehir-i maḥabbetde ḥāncı ḥān mı vērür
3. Dem-i sirişki ile tutmayınca māyesini
Bizüm bu kanlı furūn bī-nevāya nān mı vērür
4. Mü 'ezzīn-i cemene nuḳre vèrmese şeb-nem
Çıkup mināre-i serv üstine ezān mı vērür
5. Niçün terennümine ḥarf atar te 'emmülsüz
Gelū-yı bülbüle ta' yini bāğbān mı vērür
6. Göge çıkarmayıcak dūd-ı sūnbül-i āhı
O gōnca-fem bize bir lüle-i düḥān mı vērür

³⁹⁸ ND, 519,520³⁹⁹ Bu mısra da vezin sorunu vardır.⁴⁰⁰ Bu mısra da vezin sorunu vardır.⁴⁰¹ SBTĐ, 266,267

7. Nedür bu kâse-i vişn-âba rağbet[i] yārūṅ
Lebi ger ‘Isī gibi ‘ömr-i cāvidān mī vērūr⁴⁰²
8. Bunı müfessir-i nūr āyeti bilür Şābit
Güle zemin mī vērūr feyz[i] āsumān mī vērūr

⁴⁰² Lebi ger ‘Isī gibi: lebi kirāsı gibi, SBTD

(216)⁴⁰³

Mefā' ilün / fe' ilātün / mefā' ilün / fe' ilün

1. Lisān-ı halkda hep zülf-i müşg-sāyesidür
Hadīs-i tül ü drāzı yılan hikāyesidür
2. Raķibe ūetmini taūrīh ēdüp o ūūh-ı zarīf
Baņa toķındurıyor nüktesi kināyesidür
3. Yine efendisi rinde temerrüd etmiūdür
Raķik-i ūiūe boğazında lāle rāyesidür
4. Bu kaķt-ı feyzde bir cām-ı iūve ēderse saņa
O pīr-i muķteremün pek büyük ĥimāyesidür
5. 'Acep mi zabt ēde ūābit bu kilik-i 'Abbāūi
Āeh-i devātumı kim zemzemün ūikāyesidür

(217)⁴⁰⁴

Fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilün

1. Mest-i bādenün ol neū 'e-i leb māyesidür⁴⁰⁵
Ĥāl-i künc-i zeķanuķ kaķre-i mey sāyesidür
2. Dīdemün kaūrına āmed-ūüd iķün 'aks-i nigār
Nerdübān-ı nigeķün mevc-i nigeķ-pāyesidür
3. Kıl kaçar sāde-ruķuķ luķfını görmez cānān
Levh-i ĥüsnün ĥaķ-ı nev-ķāste pīrāyesidür
4. Neū 'et-i bezm-i ūarab-zāde-i dildür ammā
Sāķi lālāsı anuķ duķter-i rez dāyesidür
5. Ne 'acep cāhil olan ūād ise dūnyāda Belīg
Rūzgāruķ ģamı erbāb-ı ĥüner vāyesidür

⁴⁰³ SBTD, 244

⁴⁰⁴ BLD, 152,153

⁴⁰⁵ Bu mısradā vezin sorunu vardır.

(218)⁴⁰⁶**Mef'ülü / fā' ilātü / mefā' ilü / fā' ilün**

1. Mihr-i ruḥuṅla dilde kimiṅ taze dāğı var
Tāb-ı çerāğ-ı şems ü kamerden ferāğı var
2. Zülfüṅ ḥamında ḥaddüṅi ḥürşide vèrmez
Şem' i nedir şu kimse k'anuṅ şeb-çerağı var
3. Āh étme na' l-i esb-i nişānıṅ görüp dilā
Şāyed kimesne işide yèrūṅ kulağı var
4. Lāle cemende baş[ı] açuḳ kıpkızıl görüp
Sevdā-yı ḥal-i yār ile muḥtel dimāğı var
5. Bākī gözün-den eyle ḥazer şorma leblerin
Zinhār gāfil olma şarābuṅ yaşağı var

(219)⁴⁰⁷**Mef'ülü / fā' ilātü / mefā' ilü / fā' ilün**

1. Ne şabrı ne sükün-ı dil-i dāğdāğı var
Āşık ne sevmeden seni cānā ferāğı var
2. Ne meyde neş'e var ne nemek var kebābda
Meclisde ḳorḳarum bu gèce yād ayağı var
3. Şīrīn-mezāḳ-ı şerbet-i vaşl oldı gālbā
Gördüm raḳībi dün gèce ḥayl[i] damāğı var
4. Ben nice varayum dème bezmine ol şehūṅ
Endīşe-i ḥicābı bıraḳ da bayağı var
5. Bir diḳḳat eyle şu' le-i dāğ-ı derūnına
Ḥālince Nev-res'üṅ de efendi çerāğı var

⁴⁰⁶ BD, 132, 133⁴⁰⁷ NVSD, 450,451

(220)⁴⁰⁸

F' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

1. Tırta-i nev-beste kim hüsün müşanna' gösterür
Bir frengi çinidür şekl-i murakka' gösterür⁴⁰⁹
2. Nergisün maḥmūrī-i çeşmin görüp gülzârda
Lâle pür-bâdeyle bir cām-ı muraşsa' gösterür
3. Çâr-tâk-ı iltifât-ı yârdan düşmiş gönül
Çehre-i zerdüm o mecrûha muşamma' gösterür
4. Şem' -i meclis şevk-i ruhsârıñla tâc-ı zer geyüp
Kendüyi sultân-ı iklîm-i muşâ şa' gösterür
5. Bâğ-ı nazma Şâbitâ reşh-i beyânım şu vèrüp
Hem muvaşşah hem müreşşah hem muşanna' gösterür

(221)⁴¹⁰

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

1. Ebruvânıñ gerçi nazm-ı hüsne matla' gösterür
' Ākıbet bir gün haṭ-ı la' linde maḥṭa' gösterür
2. Gün yüzünde haṭṭıñı taşvîr eden Behzâd-ı hüsñ
Cem' -i ezdâd eyleyüp rûz [u] şebi ma' gösterür⁴¹¹
3. Olsa her bir dilde bir yüzden ' aceb mi cilveler
Ol perî her lahza bir rûy-ı muşanna' gösterür
4. Êtse takşîm ol hoş-elhânıñ elinde dâ'ire
Güşeler izhâr edüp kendin murabba' gösterür
5. Ehl-i ṭab' a Kâmiyâ mazmûn-ı la' l-i dil-rubâ
Kahveyi şîrîn ü fîncânı muraşsa' gösterür

⁴⁰⁸ SBTD, 262

⁴⁰⁹ Murakka' : müberka', SBTD

⁴¹⁰ KMD, 195

⁴¹¹ Eyleyüp: eyler ol, KMD

(222)

Mef'ülü / mefā'ilü / mefā'ilü / fe'ülün

1. Sevdāya vèren göñlümi sîm-i bedenüñdür
‘Aqlım yitüren kākül-i meşkin-resenüñdür
2. Benden n’ola yanuñda raķib olsa güzide
Devrân güzelim şimdilik ol ayru senüñdür
3. Gördükde yüzüñ cān vèren ‘uşşākı kayırma
Şuç öldürenüñ olmaz efendi ölenüñdür
4. Yolunda diken dikme şaķın kimsenüñ ey dost
Ĥāruñ degül ol zaķm ĥatālar dikenüñdür
5. Her bir kişi bir mesnede mensüp olur ise
İncinme begim Fevrî-i beñden de senüñdür

(223)⁴¹²

Mef'ülü / mefā'ilü / mefā'ilü / fe'ülün

1. Revnaķ ķomayan gülde ruķ-ı yāsemenüñdür
Ĥayretde ķoyan servi ķad-i nārvenüñdür
2. Gün yüzüñe germ oldığıķün öykünür ey meh
Şığmaz yère göge şanasın ‘ālem anuñdur
3. Bin nāz-ı semende yine bel bağla cefāya
Zîra ki ķılıc ķuşananuñ at binenüñdür
4. Sevdāya şalan nāfe-i Tātār dem-ā-dem
Āvāre ķılan turre-i ‘anber-şikenüñdür
5. Ķul lazım iken çok dèyü redd ètme efendim
Luţf u kerem eyle hele Emrî de senüñdür

⁴¹² Bu gazel ED’de yoktur.

1. Ruḥ-ı zībāsını vaşf eyler isem şem' utanur
Ḳad-i bālāsını yād eyler isem söz uzanur
2. Şafvet-i sīne-i sīmīn[in] édersem takrīr
Mī' desi āb-ı ḥayātuḡ ḥasedinden bulanur
3. Gird-i lebde ḥaṭ-ı nev-ḥīzini taḥrīr etsem
Ḥāmēmüḡ lezzet-i takrīrden ağzı şulanur
4. Çerḡ kec-revlügi terk étđi désem kim diḡler
Dil-berān meyl-i vefā étđi disem kim inanur
5. Ḥ'ābda būsesin almaḡ nice mümkin zīrā
Būsesüḡ sāyesi ruḡsārına düşse uyanur
6. Tıfl-ı ṭab' olmadadur pīr-i felek gitdükçe
Tāze bāziçeye tīz mā' il olur tīz uşanur
7. Lebi pīçide ḡalur ḡaṭṭı gelen ḡübānuḡ
Bir sarāyuḡ gidicek devleti bābı ḡapanur⁴¹⁴
8. Beytler yapmadadur ṭırma ḡalem ey Nābī
Bu fenā şafḡasını cāy-ı iḡāmet mi şanur

1. Şu' le-i şem' -i ruḡuḡ yād oluna şem' utanur
Ḳāmetüḡ ḡāle gele sūz u güdāzı uzanur
2. Daḡı ḡızmış ḡızarır muḡ-beçeden şerm eyler
Duḡter-i rez şıḡılup gelmege bezme utanur
3. Sözüni kesdiremez olmasa ḡūn-rīz-i şehān
Baḡ ḡaṭībe çıkıcaḡ minbere tīḡa ṭayanur
4. Dilde 'aşḡ olmayıcaḡ feyz-i küşāyiş olmaz
Şehr-yārī gidicek bāb-ı serāyı ḡapanur
5. Ṭālī' -i baḡṭ[ı] siyehdür dēr isem Mecnūna
Bir ucı çarḡa biri kākül-i yāre ṭokanur

⁴¹³ ND, 509,510⁴¹⁴ Pīçide: bī-ḡande, ND⁴¹⁵ NŞTD, 174,175

6. Furşat āvāreleridür mutaraşşıt şeb ü rûz
Mihr ü meh bu felegûñ başına çokdan tolanur
7. Nice biñ yüz kez atar tîr-i belâyı bu felek
Bilemem kıavs-ı kıazâsı ne zamânda yaşanur
8. Neş'etâ Nâbî'ye tanzîr dâsem kim diñler
Ne kıadar mu'cize-güyem dâr isem kim inanur

(226)⁴¹⁶

Mef'ülü / fā'ilātü / mefā'ilü / fā'ilün

1. Dīvāne-cünbiş ol yürü ey dil reviş budur
Der-kāri-i maḥabbete eyler iş budur⁴¹⁷
2. Ol mest-i nāz-ı nīze be-dest geldi meclise
Varsa başımıza gelecek var geliş budur
3. Etsem 'aceb mi cāy-ı siper zaḥm-ı tığine
Gülzār-ı 'aşkda gül için perveriş budur
4. Gösterdi ṭāq-ı manzaradan mäh-ı rüyını
'Uşşākā 'arż-ı mihr edecek gösteriş budur
5. Sen pūye-kār-ı dest-i ğam ol leylīyān-ı ḥüsn
Dërse 'aceb mi Vehbî-i Mecnūn-ı meniş budur

(227)⁴¹⁸

Mef'ülü / fā'ilātü / mefā'ilü / fā'ilün

1. Kim görse lüṭfin 'āşıkā dër kim reviş budur
Ehl-i vefāya şīve-i dād u dihiş budur
2. Naḳş-ı ḥayāl[i] cılve-nüma oldu ol bütün
Nāḳūs-ı dèyr-i dilde dem-ā-dem ṭapış budur
3. 'Uşşāk-ı ğuşşa-pervere pey-rev-nümā-yı dil
Ëtmez cemālin 'arż o perî gösteriş budur
4. Sevdā-yı mā-sivāyı kıomaz levḥ-i sinede
Üstād-ı pîşekāra pesendide iş budur
5. Bu nazmı görse 'ārif-i Rūmî Belîğ'e dër
Enfās-ı rūḥ-baḥş ile 'İsî-meniş budur

⁴¹⁶ VHBD, 538

⁴¹⁷ Bu mısra da vezin eksiktir.

⁴¹⁸ BLD, 161,162

(228)⁴¹⁹**Fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilün**

1. Dil-i vîrânımı ne mîr ü ne bir şâh yapar
Dest-i mi' mâr-ı keremle anı Allâh yapar
2. Ey kâvî-bünye-i iqbâl dilimden hâzer èt
Nice ma' müreleri bir şerer-i âh yapar
3. İttifâkî çekemem luṭf-ı kerem-kârânı
Beyt-i iqbâlimi bahtım da benim gâh yapar
4. Semt-i bigânedan ümmîd-i ' imâret ètme
Nice vîrâne-yi bir cām ile ol mâh yapar
5. Sen hemân hâzır ol Allah unutmaz kûlunı
Sen uyurken işi birden bire nâ-gâh yapar⁴²⁰
6. Şeb-i hicrûn şeheri yaklaşıcaḳ ḥâzret-i Hâḳ
Âhıñuñ her şererin meş' ale-i mâh yapar⁴²¹
7. Ḥaşmetâ kendiñi yap cây-ı ḥarâbâtda sen
Beyt-i vîrân-şodeyi Ḥâzret-i Allah yapar

(229)⁴²²**Fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilün**

1. Ne tûvânger ne keremver ne zevi'l-câh yapar
Ne ḥıdîv [ü] ne müşîr ü ne şehinşâh yapar
2. Ḳaşr-ı vîrân-şodesin ḥâne-ḥarâb-ı ḡadruñ
Sen elem çekme göñül Ḥâzret-i Allâh yapar
3. Yed-i tûlâ-yı ḥaşem yetmèyiceḳ yerleri hep
Ḡayretu'llah olıcaḳ bir yed-i kûtâh yapar
4. Dème ihmâl èder ümmidüñi imhâl eyler
Bir gün olur işi ber-şûret-i dil-ḥ'âh yapar
5. Ḳahr-ı ḥaşma èdiceḳ emri ta' alluḳ Ḥâḳḳuñ
Peşşeye şakb-ı dimâḡ u dehenüñ râh yapar

⁴¹⁹ HŞD, 232⁴²⁰ Bu beyitt HŞD'de yoktur.⁴²¹ Bu beyit HŞD'de yoktur.⁴²² KND, s530, 531

6. Elde kim hāşıl ola cezbe-i mıknaţisî
Hāşm-ı pūlād-ten olsa bayağı kâh yapar
7. Böyledür kıā‘ide-i kıahr u lūţuf ‘ālemde
Hāne-i ehl-i dil[i] gāh yıkar gāh yapar
8. Kāniyā eşk yıkar hānesini ğaddāruŋ
Āhı elden kıoma maġdūruŋ işin āh yapar

(230)

Fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilün

1. Belde-i hançer niçün ol gözleri āhū götürür
İki şemşirini ḥod ol iki ebrū götürür
2. Gösterür kākülünü her yakadan şanmaḡ o meh
İki cānibde iki sūnbül-i ḥoş-bū götürür
3. Eger a' lā eger ednā ayağı toprağına
Yerde qorlar mı meger o götürür bu götürür
4. Āteş-i ' aşkumı teskīn edemez baḡr-i muḥīt
Mācerāmuz bizüm ey dil daḡı çok şu götürür
5. Ādem-i zāddur ammā ki perī-zāde dērim
Beni o vādilere hep o melek-ḡū götürür
6. Ne kadar Fethī'ye lūtf eyler isen lāyıkdur
Ki senūḡ bār-ı ḡam-ı ' aşkuḡı hep o götürür

(231)⁴²³

Fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilün

1. Bādeyi vērme şusuz baḡa ol şu götürür
Zūlfūḡı baḡa qoḡutma çelebim bu götürür
2. Beni kıl deḡlū miyānı çeker ol semte hemān
Bir kıl ile yedilür ' aşıkı bir mū götürür
3. Ḥār [u] ḡasdur ten-i ' uşşāḡa sitem-keş güyā
Anı hep semt-i dil-ārāya begüm cū götürür
4. *Ḳābe kavseyne* çıkar baḡtımızuḡ zerrātı
Egri toḡrı ne ki der isem ol ebrū götürür
5. İki şayyād durur ebrūları dildāruḡ kim
Her biri zīr-i kemendinde bir āhū götürür⁴²⁴
6. Kūyuḡı Ka' be gibi kıble edindi Kānī
Semtūḡe varmaḡ olursa o ser-i kū götürür

⁴²³ KND, 534, 535

⁴²⁴ Bu beyit KND'de yoktur.

(232)

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

1. Āyet-i şems ü duḥā cānānenün ruḥsārıdur
Sūre-i ve'l-leyli müşkin zülfünün bir tārıdur
2. Ruḥları eder münevver gözleri ni' me'l-başar
Nūr-ı subḥāne'llezī esrā anuḡ esrārudur
3. Vechi zībā ḳaddi ṭūbī ḳaşları nūn ve'l-ḳalem
Hāzihi cennāti 'adnin ḥüsnünün gülzārıdur
4. Ḳāmet [ü] zülf ü dehānıdur elif lām ile mīm
Şemme vechullāh anuḡ şol bī-elem dīdārıdur
5. Ḥasbiyā ḥüsni ḥaṭı içre baḡa Kur'ān ḥaḳḳı
Mā'ide āyat-ı Ḥaḳdan la' l-i sükker-bārıdur

(233)⁴²⁵**Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün**

1. Seyl-i eşküm cüst ü cūyuḡda dem-ā-dem cārıdür
Neylesün sen serv-ḳaddün ' aşık-ı dīdārıdur
2. Mey-fürüşa vā' ızā gölge ḥarāmisi dēme
Kim anuḡ ḥaḳ ile ètdüḡi şirā bāzārıdur
3. Çevre yanuḡda görinen lāleler ey serv-ḳad
Her birisi bir şehīdün dīde-i ḥün-bārıdur
4. Ḳaḳıyup kirpüklerüm ḳana boyadıḡım bu kim
Ey gül-i cennet ḥayālün yollarınuḡ ḥārıdur
5. Ṭūṭı-i ṭab' ın Mesīḥī bendenün güyā eden
Bir şeker-leb dil-berün āyine-i ruḥsārıdur

⁴²⁵ MSD, 143

(234)⁴²⁶

Mef'ülü / mefā'ilü / mefā'ilü / fe'ülün

1. Ol gonca-dehen bir gül-i ḥandān olacaḳdur
‘Āşıqları bülbul gibi nālān olacaḳdur
2. Ḥāl-i siyehiyle ḥaṭ-ı nev-ḥīzi o şūḥuṇ
Āşüb-ı cihān āfet-i devrān olacaḳdur
3. Aḥvālimüz ol saçları Leylī ile āḥir
Mecnūn gibi ‘ālemlere destān olacaḳdur
4. Ger eşribeden derdimüze var ise çāre
Ol şerbet-i la‘l-i leb-i cānān olacaḳdur
5. Eşk-i ruḥ-ı ālūṇle aḳan ḥūn-ı sirişkūṇ
Her ḳaṭresi bir la‘l-i Bedeḥşān olacaḳdur⁴²⁷
6. Bu naḳş u nigār-ı ḳalem-i dest-i Mezākī
Ārāyış-i mecmū‘a-i yārān olacaḳdur

(235)

Mef'ülü / mefā'ilü / mefā'ilü / fe'ülün

1. Ol tıfla göṇül vërme ki fettān olacaḳdur
Mekkāre cihān āfet-i devrān olacaḳdur
2. Ol mest-i gurūr istedigün şimdi ḳo ètsün
Hep ètdügi evzā‘a peşimān olacaḳdur
3. Ol tünd [ü] cefā-cūya heves ḳılma ki āḥir
Ġāretger-i ārām-ı dil ü cān olacaḳdur
4. Āhumla şaḳın şolmaya gülzār-ı cemālūṇ
Her lem‘ası bir āteş-i sūzān olacaḳdur
5. Cām-ı leb-i la‘lūṇle ki dünyāyı yaḳarsın
Kūyuṇda senūṇ her gece bir ḳan olacaḳdur
6. Nā-dāna naẓar ḳılsa Hüdāyī n’ola ol şāh
Āḥir göresin ṭālib-i ‘irfān olacaḳdur

⁴²⁶ MZD, 333

⁴²⁷ Bu beyit MZD’de yoktur.

(236)⁴²⁸

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

32b

1. Nāzenīnüm tıfl-ı nev-resdür kad-i dil-cü çeker
Giderek anı görenler na' re-i yā hū çeker
2. Bender-i gamda benim gevher-fürüş-ı dürr-i eşk
İki keffe bir terāzūdur gözüm incü çeker
3. Cünbiş-i nāz ister ebrūda degüldür vesme şart
Yohsa taşvire muşavvir de güzel ebrū çeker
4. Ğālība olmuş yine dil-teşne-i eşk-i niyāz
Hayli demdür çāh-ı çeşmümde hayālūn şu çeker
5. Kimi būs etmek murād eyler ruḥuñ kimisi şem
Ol gülūn dāmānını geh o çeker geh bu çeker
6. 'Akıbet vīrān olur her tünd-ḥūyuñ ḥānesi
Kim belā-yı nīş-i zembūrı yine kendü çeker
7. Bir elif çekse Belīg eş' ārdan düzd-i suḥan
Biñ elem peydā olur güyā tenimden mū çeker

(237)

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

32b

1. Tekye-i hecrinde dil bir āh éder biñ hū çeker
Şeyh-zādem destini būs etmege o bu çeker
2. Dil sürer duḥt-ı rezūñ keyfümce zevḳin yā niçün
Sıkletin her dem sebūnuñ bezmde zānū çeker
3. Būy-ı ümmīd ile pür eyler meşām-ı kāmını
Ol ki bāğ-ı dehrde āğūşa bir gül-rū çeker
4. Daldan dala kıomaz 'uşşāk-zār[ı] bī-nevā
Gāh cān kıaysı çeker gāh fikr şeftalū çeker
5. Yāverī-i feyz-i yār ile kemān-ı maṭlabı
Çekmek ister yohsa şanma kıuvvet-i bāzu çeker
6. Şīme-i müstaḥsine memdūḥ édermiş şāḥibin
Her ne gūne cevır çekse bildigüm bed-ḥū çeker
7. Şafḥa-yı ihlāşa yāruñ vaşfını taḥrīr için
Mıstar-ı zer-tār-ı fikrüm Rıf' at'a toḡru çeker

⁴²⁸ BLD, 177,178

(238)⁴²⁹

Mef'ülü / fā'ilätü / mefā'ilü / fā'ilün

1. Murğ-ı hevā-yı 'aşka dilüm āşiyānedür
Hün-āb-ı eşk ü laht-ı ciger āb u dānedür
2. Mecnün mişāl bādiye-peymā-yı vahşete
Sevdā-yı zülf-i ham-be- hamuñ tāziyānedür
3. Geh dūd u geh raḥiḳ [ü] geh afyon esīriyüz
Güya bu kār-gāh-ı cihān ḳahve-ḥānedür
4. Būs étmedür ğareẓ leb-i mey-gün-ı dil-beri
Bu şî' r-i dil-keşüm arada bir bahānedür
5. Ser-tā-ḳadem cihānı n'ola tutsa sūzişim
Hāzıḳ bu güne her ğazelim 'āşıkānedür

(239)

Mef'ülü / fā'ilätü / mefā'ilü / fā'ilün

1. Valî-i 'aşka mülket-i dil mālīkānedür
Cevrin füzün eylemek 'uşşāḳa yā nedür
2. Diḳḳat ḳılınsa mūy-ı miyānında dil-berün
Belī ḥayālüm ince sözüm nāzikānedür
3. Sevse acep mi nāliş-i 'uşşāḳ-ı zārını
Feryād-ı 'andelīb güle çün terānedür
4. Evvel hümā-yı vaşlına yāruñ mekān iken
Büm-ı firāḳa şimdi göñül āşiyānedür
5. Şabr eyle cevrüme seni şād eylerüm dēdün
Ferdāya şalma Rıf' at'[1] ey bī-vefā nedür

⁴²⁹ HZD, 224,225

(240)⁴³⁰

Fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilün

1. Şevk her dilde bulunmaz dil-i dānāda olur
Şeb-çerāğı arama ol yed-i deryāda olur⁴³¹
2. ‘Aşk dursun o mecāzī ise de gönlünde
Āb-ı engür um içre urarak bāde olur
3. Gerçi kim ‘aklı gider varılacak meykedeye
Hele bir pāre kii ayddan āzāde olur
4. Çok zamāndur ıkalı ātır-ı vīrānumdan
Şimdi dīvāne göñül kūy-ı dil-ārāda olur
5. Nazm-ı Şabrīde n’ola reng-i tekellūf yoğ ise
Böyle pākīze azel āyineveş sāde olur

(241)⁴³²

Fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilün

1. āleti şafveti gör sāğar-ı mīnāda olur
Neşve-i bī-keder ancak mey-i amrāda olur
2. ıra-i zāhide olma elebi arf-endāz
Var mı dil-ber ki pes-i dāmeni seccāde olur
3. Bize ol Yūsuf-ı nāzuğ cevri a‘ bīr olmaz⁴³³
Kerem-i vaşlı ne zāhirde ne rū‘ yāda olur
4. Neyleyem ref‘ -i icāb eyleyemem keşret ile
Ne sözüm var ise sultānıma tenhāda olur
5. ūr-ı ‘irfānda sūkūta yed-i beyzā göster
Cevriyā sırr-ı tekellüm dil-i Mūsada olur

⁴³⁰ SBRD, 332,333

⁴³¹ Ol yed-i: cūyda, SBRD

⁴³² Bu gazel CVD’de yoktur.

⁴³³ Bu mısrada vezin sorunu vardır.

1. Hādeng-i ğamze ile kaşdı dā’imā diledür
Çekilmez ol kaşı yāyuñ cefāsı çok çiledür
2. Perestiş eylemek elbette farzdur yāre
Cihānda ğayrı emel ehl-i ‘ışka nāfiledür
3. Kelāl gelmez o fettāna katl-i ‘āşıkdan
Yanında hañçer-i bürrānı dā’imā biledür
4. Dile ne neş‘e toğurdur görüñ de ibret aluñ
Cenāb-ı duñter-i rez bir hünlerli kábiledür
5. Hayāl-i zülf-i nigār ile Kays-ı nā-şāda
Hañ-ı şu‘ā‘ı nigāh-ı ğazāle silsiledür
6. Belig şabr edelüm ter-mizācdur ol şūh
Yanında girye-i ğam derd-i ‘aşkdan giledür

1. Bu deyr-i sıfle-nihāduñ cefāsı kāmiledür
‘Ava‘ id ü keremi dūnadur esāfiledür
2. Bu deyr-i köhnede şüret-perest olan şahşuñ
Berāhime gibi ta‘zīmi hep heyākiledür
3. Ma‘ārif ü hünere kim bakar bu ‘ālemde
Zamānenüñ nazar-ı ‘izzeti erāziledür
4. Benāderinde cihānuñ gürüh-ı dād [u] sited
Tarīk-i hileye sālīk ğarīb kāfiledür
5. Zemīne cevvi-i każādan yağarsa tūr-i każā
Habībe āyet-i rahmet raķibe nāziledür
6. Mü’essir olmadı Cevrī bir ağmanuñ eşeri
Edālaruñ şu vaķitte edā-yı nāfiledür

⁴³⁴ BLD, 149⁴³⁵ Bu gazel CVD’de yoktur.

HURÛFÜ'Z-ZÂ'

(244)

Fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilün

1. Yokdurur zulme rızâmuz 'adle biz mâ'illerüz
Gözleriz Hakkıñ rızâsın emrine kâ'illerüz
2. 'Âlemi zulm [ü] sitemden ref' dür maşşûdumuz
Kârımız dâd ü 'adâletlerle biz 'âdillerüz
3. Gönlümüz kühl-i Sıfâhânı alur mı 'aynına
Tütiyâ-yı gerd-i râh-ı dil[ber]e vâşıllaruz
4. 'Ârifiz 'âyîne-i 'âlem-nümâdur gönlümüz
Rüzgârıñ cünbişinden şanma kim gâfillerüz
5. Hükm-i Mevlâya mutî' iz fârigüz tedbîrden
Biz tevekkül ehliyüz taqâdîrine kâ'illerüz
6. Püte-i 'aşk içre 'Adli kâl édelden gönlümüz
Gıll [u] gışdan hâliyüz 'âlemde şâfi-dillerüz

(245)

Fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilün

1. Bakmazuz eksikliğine âdemüñ kâmillerüz
Kendümüzden eklerüz noşşânı biz 'âkıllerüz
2. Hâk-i râh-ı şâha nisbet zerre-i kemterlerüz
Şems-i 'aşrız kîmyâ-yı devlete vâşıllaruz
3. Râzıyuz *naħnu kasennâ* hükmünün taşşîmine
Nağd-i kût-ı lâ-yemût-ı cân ile kâ'illerüz
4. Kendümüzden giderüz seyr eylesek bir rûy-ı hûb
Şu gibi hakkıñ güzel dîdârına mâ'illerüz
5. Hâk sözi dâ'im kabûl etmek durur ma' tādumuz
Âdem oğluyuz bizi zannetme nâ-kâ'illerüz
6. Cânı yokdur gelmege a' da bizimle yüz yüze
Tîğiyüz biz düşmen-i kâfirlere kâtillerüz

(246)⁴³⁶

Mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün

34a

1. Derūnum şafhasından naķş-ı haţţ-ı dil-rubā çıkmaz
Dimāğ-ı hāţırımdan bŷy-ı zŷlf-i mŷşk-sā çıkmaz
2. Nigāh-ı hāstkār-ı cānım olsa farţ-ı şevķŷmnden
Gŷlŷ-yı hāhişŷmnden bend olur ħarf-i rızā çıkmaz
3. Fiğānuħ vāşıl-ı gŷş-ı kabŷl olmaz ħamŷ ey dil
Bŷn-ı ħāh-ı hevesden 'arş-ı maķşŷda şadā çıkmaz
4. Meger eşk-i nedāmet himmet ile pāk ěde yoħsa
Libās-ı ta' atŷndan zāhidā ħirk-i riyā çıkmaz⁴³⁷
5. O bīhŷde ħayāli dilde pinhān eylesŷn Tālib
Mu' ammā-yı dehān-ı yārdan nām-ı vefā çıkmaz

(247)

Mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün

34a

1. Gŷrelden dīde ħŷsnŷn naķş-ı dilden dā' imā çıkmaz
Bir elden olsa Behzād ŷyle naķş-ı ħoş nŷma çıkmaz
2. Nihāndur nŷkte-i āh haţţ-ı mŷşkin-i cemālinde
Kitāb-ı ħŷsn-i dil-ber bī-ħavāş [u] dil-gŷşā çıkmaz
3. ěder bīgānelerle āşināyī şad-nevāzişle
Bizi gŷrdŷkde ol mest-i teğāfŷl āşinā çıkmaz
4. Gŷrŷrken ħānde-i rŷy-ı gŷli bŷlbŷl fiğān eyler
Şemi' den dāğ iken pervāneden şıyt ŷ şadā çıkmaz
5. Sŷvār-ı esb-i taḃ' olmuş yine ehl-i sŷħān bilmem
Niħŷn meydān-ı nażma Rŷşdī-i tarz-āşinā çıkmaz

⁴³⁶ TLD, 211

⁴³⁷ ěde: ola, TLD

(248)⁴³⁸

Fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilün

1. Nice demdür ki mey-i vuşlata asret çekeriz
Yine peymāne-i hūn-ābına fūrkat çekeriz
2. Cān da versek yine bī-fā'ide ol gevherden
Heves-i la' lūñ ile yoğ yere zaħmet çekeriz
3. Zūlf-i pūr-inūñe dil-bestedür ey Leylī-i hūsn
Şimdi Mecnūn gibi zencīr-i maħabbet çekeriz
4. Dem-i vuşlatda saña ben dēmedüm mi bir gün
Biz bu zevķūñ sitemin ey göñül elbet çekeriz
5. Yāri eksek daħi biz sīnemize ey Tālib
Kimde var ola ħayālī dēyü ħayret çekeriz

(249)

Fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilün

1. Bilmezem derd [ü] ħamı biz de ne ħikmet çekeriz
Eyledi bu dilimüz derd ile ülfet çekeriz
2. Ser-fürü ētmedeyüz yāre de aġyāre de biz
Yalnız gül degül ol ħāra da minnet çekeriz
3. Eyledi verd-i ruħūñ berg[i] birer rengi bize
Ķaddimüz ħam kılalı derdūñi ħat ħat çekeriz
4. Her gice ħasret-i dīdāruñ ile tā-be seħer
Bir olup derdūñ ile biz de ne şıķlet çekeriz
5. Tālib olsam daħi Medħī baña yoğ fā'idesi
Biz bu derdi yoğ iken sende mūrūvvet çekeriz

⁴³⁸ TLD, 224

(250)⁴³⁹

Mefā‘ ilün / mefā‘ ilün / mefā‘ ilün / mefā‘ ilün

1. Gidüp peyk-i nesīm eglendi murğ-ı nāme-ber gelmez
‘ Acep yād èllere düşdük ki ašlā bir haber gelmez
2. Peyām-ı vaşl için oldu berīd-i dil de āmāde
Velī korkum budur kim ol daḥi cānā gider gelmez
3. Gèce tā şubḥ olunca hicr ile encüm-şümārum ben
Ḥayāl-i ḥ‘āb-ı rāḥat dīdeme şeb tā seḥer gelmez
4. Gehī seng-i sitem eksik degül geh dūr-bāş-ı ğam
Ġaribün başına ğurbet diyārında neler gelmez
5. Hele şükrüm Mezāķī hep budur eyyām-ı vuşlatla
Geçer eyyām-ı fūrkat göz yumup açmak kadar gelmez⁴⁴⁰

(251)⁴⁴¹

Mefā‘ ilün / mefā‘ ilün / mefā‘ ilün / mefā‘ ilün

1. Nice gündür o māh-ı ‘ālem-ārādan haber gelmez
Dili irsāl èderdüm korkaram ol da gider gelmez
2. Ta‘ alluķ eyleyen zülfünle neyler manşıb u cāhı
Anuḡ dünyā vü māfihā gözine kıl kadar gelmez⁴⁴²
3. Çıkarma medḥ ile āġyār-ı bed-kirdārı eflāke
Yoluḡda ‘āşık-ı zāruḡ dème gönline yèr gelmez
4. Ne ‘uşşāķa vefā eyler ne āġyār-ı siyeh-kāra
O tıfl-ı nāz-perverdün elinden ḥayr [u] şer gelmez
5. Ma‘ ārifle gidenler bunda taḥşil ètdiler cümle
Cihāna yoksa ey Rūḥī gelen şāḥib-hüner gelmez⁴⁴³

⁴³⁹ MZD, 409

⁴⁴⁰ Eyyām-ı: ümmīd-i, MZD

⁴⁴¹ RHD, 593

⁴⁴² Neyler manşıb u cāhı: ‘izz ü cāha bağlanmaz, RHD

⁴⁴³ ma‘ ārifle: belāġatle, RHD

(252)⁴⁴⁴**Mef'ülü / mefā'îlü / mefā'îlü / fe'ülün**

1. Kālā-yı cihān germ-nigāh étmege degmez
El érmedi hayfā déyü āh étmege degmez
2. Yā bāde-i gül-fām ola yā şūḡ-ı gül-endām
Ādem daḡi bir ḡayri günah étmege degmez⁴⁴⁵
3. Ma' lūm iken encām-ı cihān 'ömr-i azizi
Taẓyi' -i heves-kārī-i cāh étmege degmez
4. Mışra meh-i Ken' anı 'aziz eylemek āḡir
Evvel anı üftāde-i çāh étmege degmez
5. Nābī o perī étmeyicek nāmeḡe raḡbet
Ruḡsāre-i evrākı siyāh étmege degmez

(253)⁴⁴⁶**Mef'ülü / mefā'îlü / mefā'îlü / fe'ülün**

1. Sensiz güzelim dehre nigāh étmege degmez
Dest-i hevesim raḡbet-i cāh étmege degmez
2. Zevḡim mey [ü] maḡbūbdan olmazsa mürekkeb
Ser-defter-i a' mālī siyāh étmege degmez
3. Feryād der- āḡūşadur ol āfeti yoḡsa
Bir buse için leblerüm āh étmege degmez
4. Çekmezse kenāra o бүti sā'id-i himmet
Deryā-yı tefekkürde şināh étmege degmez
5. Emdürmese gerdān ü lebün Ḥaşmet'e sākī
Bir iki ḡadeḡ meyle günāh étmege degmez

⁴⁴⁴ ND, 661,662⁴⁴⁵ Gül-endam: ḡoş-endam, ND⁴⁴⁶ HŞD, 252

(254)⁴⁴⁷

Mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün

1. Hayālinden gelür ğam hâtıra cānāneden gelmez
Sitem hep aşınālardan gelür bigāneden gelmez
2. Hased evķātına ol 'ārif-i 'ālem-şināsuñ kim
Elinden cām düşmez gūşe-i mey-hāneden gelmez
3. Umarsın bir nevāziş acduğı biñ zahm içün ammā
Bu insāniyyet ey dil ğamze-i mestāneden gelmez
4. Mişāl-i halka tutdum gūşumı ebvāb-ı āfāķa
Şadā-yı nağme-i 'ıyş u harāb her hāneden gelmez⁴⁴⁸
5. N'ola küstāh olursa pīş-i gülde bülbül ey Nābī
Mürā'āt-ı edeb dest-i dil-i mestāneden gelmez

(255)⁴⁴⁹

Mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün

1. Terahhūmkārī-i dil ğamze-i cānāneden gelmez
Bu vaz'-ı aşināyī ādeme bī-gāneden gelmez
2. Mey-āşāmānı pür-şevķ eyleyen feyz-i cemālūñdür
Bu bezme neş'e-i sākī gerdiş-i peymāneden gelmez
3. Sebū[y]-ı bezme seng-endāz-ı harf-i ta' n olan zāhid
Harīf-i neşve-i 'aşķ olalı mey-hāneden gelmez
4. Temāşā kıl nice dil-bestedür Leylā'ya Mecnūn'ı
Muhaşşıl bu şebāt-ı 'aşķ her dīvāneden gelmez
5. Mel'āl-i kārdan nā-gehān olmaz hacil Rāşid
Peşimānī-i encām-ı güneş mestāneden gelmez

⁴⁴⁷ ND, 666,667

⁴⁴⁸ Harāb: tarab, ND

⁴⁴⁹ RŞD, 362

(256)⁴⁵⁰

Fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilün

- 35a
1. Lütf ile hāsīd-i bed-ḥāha nedāmet gelmez
Telḥ olan mīveye sükkerle ḥalāvet gelmez
 2. O ṭerāvetle o sīmīn bedeni gördükçe
Ḥātıra būs [u] kenār ile ḵanā' at gelmez
 3. Mey sebük-tıynet olan 'āşıkı küstāḥ eyler
Ne ḵadar yāre niyāz etse ḥacālet gelmez
 4. Ṭoğrısı yār ile hem-dest-i mey-i ülfet iken
Ḥātıra ḥātır-ı ağyārı ri' āyet gelmez
 5. Yıkılur gā'ile-i zelzeleden ḵasr-ı cemāl
Cāmi' -i köhne-i bī-vakfa cemā' at gelmez
 6. Ne ḵadar olsa da pā-māl-ı zihām ey Nābī
Eyleyen kūy-ı dil-ārāda iḵāmet gelmez
- 34b

(257)⁴⁵¹

Fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilün

- 35a
1. Subḥadan mest-i mey-i ḡaflete ḥālet gelmez
Ḥabbeden müdmin-i maḥmūra şeṭāret gelmez
 2. Gayb[a] imān getür ey zāhid-i fācir ki saḡa
Āḥiretten ḥat-ı ta' līḵ ile ḥüccet gelmez⁴⁵²
 3. Ağlamış ḵehreli şofī-i 'abūşü'l-vechün
Rūyına ḥandeye de girse beşāşet gelmez
 4. Āb [u] tābı çekilen gül-varaḵ-ı ruḥsāra
Haftada iki tırāş ile leṭāfet gelmez
 5. Yoḵladum ṭālī' -i ağyār-ı sefer-peymāyı
Fāl ḡāyet de güzel geldi selāmet gelmez
 6. Şābitā n'eylerüz ol lafz ile ma' nāsından
Nefḥa-ı ma' rifet ü būs-ı ḥaḵīḵat gelmez

⁴⁵⁰ ND, 666

⁴⁵¹ SBTD, 270,271

⁴⁵² Zāhid-i: mülḥid-i, SBTD

(258)⁴⁵³

Mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün

1. Cefā vü cevruñ arturdı yine ol pür cefā gelmez
Güzelden her ne dersen gelür ammā vefā gelmez⁴⁵⁴
2. Sitāremden midür bilmem ' aceb kim ol meh-i tābān
Çıkup her bir yaña seyrān eder bizden yaña gelmez
3. Bizimle çün kaçar aḥşāmlamağdan ol meh-i-tābān
Seher vaḳtinde gün gibi niçün bir gün çıka gelmez
4. O yüzi muşḥafı vardır okurdum şöḥbete ḥālā
Sözüm geçmez hümādur yüksek uçar okuya gelmez⁴⁵⁵
5. Nigāruñ dünki sözünden gele gibiyidi İshāk
Şınardı ' ahdini ammā unutmışdur aña gelmez⁴⁵⁶

(259)⁴⁵⁷

Mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün

1. Ele almaz dirīgā göñlümüz ol bī-vefā gelmez
İki bayram olur bir kez elinden merḥaba gelmez
2. Çekersin ḥūn ile ğamdan geçersin minnet-i Cemden
Señün gibi cihāna şāh-meşreb bir gedā gelmez⁴⁵⁸
3. Degül dīvāne dil kāni' yüzün görmekle sulṭānum
Faḳīre genc-i vaşluñ olmasa hergiz ğinā gelmez
4. Hemān seng-i cefādur ' āşıka senden gelen dërler
Elünğden her ne dërlerse gelür şāhum vefā gelmez
5. Nevā-yı nazmun ile olsa Ḥāletī gūş-ı cihān pür dūr
Bu bāğa saña beñzer bülbül-i destān-sinā gelmez

⁴⁵³ İSD, 128

⁴⁵⁴ Yine: bize, pür cefā: bī-vefā, İSD

⁴⁵⁵ Vardur: varup, ḥālā: ammā, İSD

⁴⁵⁶ Şınardı ' ahdini ammā: sımazdı ' ahd u peymānın, İSD

⁴⁵⁷ HD, 508

⁴⁵⁸ İle: dil, cemden: ḥumdan, HD

(260)⁴⁵⁹

Mefā‘ ilün / mefā‘ ilün / mefā‘ ilün / mefā‘ ilün

1. Ayağın çekdi bezme ğayri o gül-gonca-fem gelmez
Elümden gelse bir dāmānın öpsem gel dësem gelmez
2. Bozulmuşdur gibi fıskıyye-i feyzününden mācerāsı⁴⁶⁰
Niçün havz-ı deründan dīdeye āb-ı nedem gelmez
3. Göñülünden vehmi kıaldur sākīyā raṭl-ı girānāsā
Ayağ başmaz bu bezme şahne-i bed-ḥūy-ı ğam gelmez
4. Ocağın eskisiyüm ben de vardukça ḥarābāta
Niçün sākīler istiḳbālüme bir kaç kıadem gelmez
5. Pey-ā-pay seng-i ğadr atmağdan özge cām-ı ümmīde
Elüñden bir hüner ey aḥter-i çarḥ-ı sitem gelmez
6. Yine Māhir Efendi semtine pey-revlik etmişsin
Bu şî‘r-i dil-pezîrün Şābitā yārāna kem gelmez

(261)

Mefā‘ ilün / mefā‘ ilün / mefā‘ ilün / mefā‘ ilün

1. Bahār oldu niçün gülzār[a] ol gül-gonca-fem gelmez
Hevā-yı ‘īsi-nefs ‘ıyş étmege bir böyle dem gelmez
2. Nice ser-sebze olsun böyle sāl-i ḥuşk iḥsānda
Gülistān-ı ümīde āb-ı dil-cū-yı kerem gelmez
3. N’ola olsa gözümde neş’e-i la‘l-i lebün zāhir
Gelür sāğarla nem çeşme sirişk-i pür-nedem gelmez
4. Êdersin şark u ğarba sūd içün seyr-i sefer ammā
Senün ey ḥāce hergiz yādına rāh-ı ‘adem gelmez
5. Berāberdür yanımda kıahr [u] luṭfi eylesün fermān
Dehān-ı yārdan her ne gelürse başa kem gelmez
6. Eger olmazsa maḥzar feyz-i Mevlānāya bir şā‘ir
Ney-i kilkiñden ānıñ Sa‘dīyā hiç böyle dem gelmez

⁴⁵⁹ SBTD, 277

⁴⁶⁰ Bu mısradā vezin sorunu vardır.

(262)⁴⁶¹**Fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilün**

1. Çeşm-i inşāf kadar kām ile mizān olmaz
Kişi nokşānını bilmek gibi ' irfān olmaz
2. Kayd-ı zencir-i ğam-ı dehrden āzād olamaz
Mevc-i deryā-yı mey ol meste ki sūhān olmaz
3. Şöyle nādim ola kim zūhdüne zāhid dem-i ' afv
Bī-riyā cürm eden ol deñlü peşimān olmaz
4. Aña ter-dāmenī-i girye-i mestāne gerek
Zūhd-i huşk ādeme ser-māye-i ğufrān olmaz
5. Ğonca-i kām açılmağa zamān var Tālib
Leb-i ümmid bu eyyāmda ħandān olmaz

(263)⁴⁶²**Fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilün**

1. ' Aşk bir āteş imiş sinede pinhān olmaz
' Arzuĥāl eylemege yāra da imkān olmaz
2. Olsa Boĥrāt ü Felātün-ı zamān ehl-i cihān
Yine bir ehl-i dilün derdine dermān olmaz
3. Bu kadar dil-ber-i fettān-ı zamāne gördük
Hele bir sencileyin āfet-i devrān olmaz
4. Başka bir ' ālemi var şahn-ı cemenzār-ı ğamuñ
Gülleri ħande édüp bülbüli nālān olmaz
5. Hele inşāf gerek sende de elťāf gerek
Var mı bir şīve ki Vehbī aña ħurbān olmaz

⁴⁶¹ TLD, 212⁴⁶² Bu gazel VHBD'de yoktur.

(264)

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

1. Gerd-i haṭ tāb-ı ruḥ-ı dildār[1] şaḳlar şaḳlamaz
Cism-i ḥākister fūrūḡ-ı nārı şaḳlar şaḳlamaz
2. Bād-ı revn dil-i ' aşḳ-ı ḥālet-kārı şaḳlar şaḳlamaz
Āb-ı ' aks-i şūret-i nuẓẓārı şaḳlar şaḳlamaz
3. Tār-ı gīsū ḥāl-i rūy-ı yārı şaḳlar şaḳlamaz
Nīm berg-i naḥl-i ' anber yārı şaḳlar şaḳlamaz
4. Ḥāk-rūyān gāh manẓūr-ı keremkārān olur
Mevc-i gem dāmān-ı sāḥilzārı şaḳlar şaḳlamaz
5. Ĵaleyi izḥār eder gāhı gūşāyiş ḡonçede
Ḥande-i dendān dehān-ı yārı şaḳlar şaḳlamaz
6. Ṭavr-ı ' aşıḳdan ' ayāndur ḥālet-i cevri-füzūn
Reng-i rū ki lūtf-gāh-ı izārı şaḳlar şaḳlamaz⁴⁶³
7. ' Āşıḳa sevdā-yı haṭ ki seyr-i ebrū ētdirür
Şeb hilāl-i nīm tābiş-dārı şaḳlar şaḳlamaz
8. Müşteriye Es' ad istiḡnā şatar gevher fūrūş
Nev-hevesden nūktedān eş' arı şaḳlar şaḳlamaz

(265)

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

1. Ḥaṭṭ-ı nev la' l-i leb-i dildārı şaḳlar şaḳlamaz
Cūş-ı mūrān ḳand-i lezzetdārı şaḳlar şaḳlamaz
2. Perde-i zūlf ' izār-ı yārı şaḳlar şaḳlamaz
Ebr-i teng ḥurşid-i pūr envārı şaḳlar şaḳlamaz
3. Ebr-i nisān reşhagāh-ı beng-i zīr-i dest olur
Çin-i ebrū lūtf ile āzārı şaḳlar şaḳlamaz
4. Tār-ı zūlf āmīziş-i ḡoy izrārından ' ayān
Naẓm-ı lū' lū rişte-i hemvārı şaḳlar şaḳlamaz
5. Ḳadd-i yārı bed-naẓardan ḥıfẓ eder dil-dādelər
Burc [u] bārū serv-i ḡoş reftārı şaḳlar şaḳlamaz

⁴⁶³ Bu mısırada vezin sorunu vardır.

6. Kıymet-i kālā-yı vaşla vèrmege dil-ber revāc
Müşteriden ètdügi bāzār[1] şaqlar şaqlamaz
7. Eyler îimā ğamze her laḥẓa nihān rāz-ı dili
Çeşm-i mu‘ciz-gūy-ı yār ısrārı şaqlar şaqlamaz
8. Şānī ‘arz ètmezse eş‘ārın ‘aceb mi herkese
Bülhevesden cevher-i şehvārı şaqlar şaqlamaz

(266)⁴⁶⁴**Mef'ülü / fā'ilatün / mef'ülü / fā'ilatün**

1. Bu āb ü tīb kıandan mey-ḥāneler de bilmez
Şahbāda neş'e kimden mestāneler de bilmez
2. Çeşm-i ne-dīde-ḥ'āba āyīneler de ḥayrān
Māhiyyet-i cemālin cānāneler de bilmez
3. 'Ākil kitāb-ı 'aqlı ḥall eylemekde müşkil
Keyfiyyet-i cunūnı dīvāneler de bilmez
4. Bir şem'adur cihāne sermāye-bahş-ı sūziş
Ammā bu sūzuş aşlın pervāneler de bilmez
5. Erbāb-ı bezm Nābī geh mest ü gāh maḥmūr
Bu derd-i ser nedendür ḥumḥāneler de bilmez

(267)⁴⁶⁵**Mef'ülü / fā'ilatün / mef'ülü / fā'ilatün**

1. Bu yāğ [u] bāl kıandan kayḡanalar da bilmez
Çorba da köfte kimden tarḡānalar de bilmez
2. Bedesten-i şererden maḥ'ad ḥarāb-ı sūziş
Bir ḥāl var ṭāğarda kestāneler de bilmez
3. Yolda iniş aşığı pāldüm ne çekdiğini
Çenber kıolanı ṭursun şışāneler de bilmez
4. Kırpüklerün mişāli eñşer kesilmedi hiç
Ġamzeñ çekiçlerini çingāneler de bilmez
5. Cānānenün vardığı āḥurları Hevāyī
Şehr-i Edirne içre orfāneler de bilmez

⁴⁶⁴ ND, 702⁴⁶⁵ HVD, 31

(268)⁴⁶⁶

Mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün

1. Çeh-i tārīk-i fūrkatden ḥalāşa fūrşat el vërmez
Miyān-ı lücce-i hicrāna düşdük vuşlat el vërmez
2. Tıtuşmak küşt-gır-i ğamla ḥātırdan geçer ammā
Budur vehmüm ki ṭālī' himmet étmez kuvvet el vërmez
3. Göñül çek dest-i ümmidün ki biñ eyyām-ı 'id olsa
Bizümle merḥabāya nāzdan ol āfet el vërmez
4. Bulunmaz ḥalka-i tevḥidveş bir bezm-i rūḥāni
Bize bu ḥāneḳāh-ı ğamda her cem' iyyet el vërmez
5. Hemān taḳlīd ile saña kalan sūz-ı derūnuḡdur
Çenārāsā her ehl-i sūza ey dil rif' at el vërmez
6. Murād üzre olurdık mīve-çin-i naḥl-i kām ey dil
Erişmez ḳāmet-i kūtāh-ı himmet devlet el vërmez
7. O istiġnā-fürüş-ı çār-sūy-ı hüsnün ey Nābī
Metā' -ı vaşlına cān naḳdin etsen ḳıymet el vërmez

(269)⁴⁶⁷

Mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün

1. Murād-ı dest-būs etsem meded ol āfet el vërmez
Ne çare ' aşıkā keff-i ümīd-i vuşlat el vërmez
2. Ne ğüne tuḥfe-i cānla ümīd-i vaşl eder ' aşık
Bu dest-āvīz-i kemterle o şūḥa minnet el vërmez
3. Cihānda el vëren ' aşıklara hem-destī-i ğamdur
Belī ol ḳışsa-ḥ'ārān-ı firāḳa ' işret el vërmez
4. Kemer-bend-i vişāl-i yāre el vërmek ne mümkindür
Ne deñlü çire-dest olsañ o şūḥa sıklet el vërmez
5. Elüm ey Hızr-himmet sāhil-i vaşl[a] erişdür kim
Bize böyle şināh-ı lücce-ḥız-i fūrkat el vërmez⁴⁶⁸
6. Biz ol rind-i sebük-dest-i ḳadeḥ-peymā-yı ' aşḳuz kim
Bize pir-i müġāndan ğayri şeyḥe bī' at el vërmez

⁴⁶⁶ ND, 695

⁴⁶⁷ MZD, 392

⁴⁶⁸ Vaşla: baḥre, MZD

7. Mezāķī būseye ķānī^ç olup ümmīd-i vaşl étme
Bu deęlū medd-i ba^ç -ı ārzū-yı ruķşat el vërmez

1. Pîç [ü] tâb-ı sînde efkâr kendin anlamaz
Cevr éder vefâ bilür ol yâr kendin anlamaz⁴⁶⁹
2. 'Ömri içre hûb cemâlin görmese âyînde
Görmedükde ol melek-dîdâr kendin anlamaz
3. 'Âşık-ı şeydâya hâlin eylemez bir dem sū'âl
Gül gibi dört yanın almış hâr kendin anlamaz
4. Fırşatı bilür ğanîmet nice yüz biñ zûlm éder
Ad vèrir dâdım dèyü ğaddâr kendin anlamaz
5. Kimse bilmez kendinüñ ancak kuşûrın Feyżîyâ
Her hîredde çok kuşûrlar var kendin anlamaz

⁴⁶⁹ Bu mısırda vezin sorunu vardır.

(271)⁴⁷⁰

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

1. Dil ğamuñdan ğayri ey şeh hiç mihmān istemez
Cān lebün cāmından özge Āb-ı hayvān istemez
2. Dil hevā-dār olduğundan yüzüñi asmaz raķīb
Ehl-i imān olanı elbet de şeytān istemez⁴⁷¹
3. Kāpuñuñ bir dem gedāsı olan ey şāh-ı cihān
Olur ise ger yēdi iķlime sultān istemez
4. Gül yüzüñ bāğın gören 'ālemde ey serv-i sehī
'Ömr[i] olduğça dağı hergiz gülistān istemez⁴⁷²
5. Derdünñüñ havfın bilelden Cem göñülden dā' imā
Derdünñi ister velī derdine dermān istemez

⁴⁷⁰ CMSD, 109,110

⁴⁷¹ Dil hevā-dār olduğundan yüzñi esmez raķīb: Ben cemālünge hevā-dār olduğum şormaz rāķīb, CMSD

⁴⁷² Hergiz: seyr-i, CMSD

(272)⁴⁷³

Mef'ülü / mefā'ilü / mefā'ilü / fe'ülün

37a

1. Gözler kamaşur tal' at-ı cānāna bakılmaz
Rüşen bu ki hürşid-i dirahşāna bakılmaz
2. Gördükçe düşer hātıruma miḥnet-i Yūsuf
Ḥaḳḳā bu ki ol çāh-ı zenehdāna bakılmaz
3. Seyl-āb-ı sirişkümle düşer ādeme vahşet
Tuğyān edicek cūşış-i 'ummāna bakılmaz
4. Sulṭān-ı cihān meclisdür meclisi yāruḡ
Ādāb budur bunda ki eyvāna bakılmaz
5. Bir kaşr-ı mu' allāya cülūs etdi o şeh kim
Yanında o kaşruḡ hele yābāna bakılmaz
6. Aldanma nuḳūş-ı şüvēr-i deyr-i cihāna
Nisyān getürür şüret-i bī-cāna bakılmaz
7. Elfāz-ı şafā-bahşını ey 'Ulvī görünce
Tarz-ı ḥasen ü şive-i sultāna bakılmaz

(273)

Mef'ülü / mefā'ilü / mefā'ilü / fe'ülün

37a

1. Rūyuḡ var iken zümre-i ḥübāna bakılmaz
Dizāra nazar ḥūrī [vü] ğılmāna bakılmaz
2. Evşāf-ı ruḡuḡ etse gönül ḥaṭṭuḡa bakmaz
Ezber okunurken ḥat-ı Qurāna bakılmaz
3. Dēnmez reh-i 'aşḳ içre bu pīrū bu civāndur
Vaşl olmağa yāre yola erkāna bakılmaz
4. Āyīneye bakmak gece ğam vērir anuḡçün
Ḥaṭṭı gelicek 'ārız-ı cānāna bakılmaz
5. Ey serv-i ser-efrāz bu gülzār-ı cihānda
Ḳaddüḡ var iken serv-i ḥurāmāna bakılmaz

⁴⁷³ ULD, 307,308

6. Cānın n'ola yolunda revān eylese 'uṣṣāḳ
Meydān-ı maḥabbetde begüm cāna bakılmaz
7. Şeklün göricek Peykerī göz yumdı ğayırdan
Naḳş işleyenün resmi bu yābāna bakılmaz

(274)⁴⁷⁴

Fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilün

1. Kimse cem' iyyet-i esbābı ser-ā-ser bulamaz
Cām-ı billūrı bulursa mey-i aḥmer bulamaz
2. Meş'al-i mihr ile geşt étse felek dünyāyı
Bir daḥi sencileyin māh-ı münevver bulamaz
3. Müzdaḥimğāh-ı ' umūm oldı derūnum o kadar
Gelse şādī vü ıtarab ḥātırıma yer bulamaz
4. Olmayan māye-i feyz-i ezeliden sīr-āb
Āb-ı Hızır yine Hızır olsa da reh-ber bulamaz
5. İster ammā leb ü dendānuḡı vaşf eyleyeler
Baḥr-ı endīşede herkes dūr ü gevher bulamaz
6. Tālī' -i mihre muşādif görinūr tal' at-ı yār
Şöhret-i ḥüsnü bu revnaḡda güzeller bulamaz
7. Sen bulursun yine Rāḡıb gibi şeydā ammā
O senüḡ gibi cefā-pīşe sitemger bulamaz

(275)

Fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilün

1. Sīm ü zer ḥāzır olursa vaşl-ı dil-ber bulamaz
Vaşl-ı dil-ber bulunursa sīm ile zer bulamaz
2. ' Āşıḡuḡ ḡaste dili zer ile ta' mīr olamaz
Sīm ile göḡlü yapılsa didede fer bulamaz
3. ' Andelībūḡ bāḡbān ḡahr ile ḡanın ḡurudur
Kendüye yār u vefāda bir gül-i ter bulamaz
4. Cānda vardur yeri gel vërme raḡībe dostuḡ
Māl vërenler bulur ammā cān vëren ser bulamaz
5. Tōḡrı ol ḡāme gibi eyle tevekkül ḡaḡḡa
Egrilik eyleyen ādem bir açuḡ der bulamaz
6. Messe-süz yār arayanlar ḡalur elbet yārsuz
Tāşradur başı dēyen ḡadd-i şanavber bulamaz

⁴⁷⁴ RGD, 120,121

7. İster isen bulunur ben gibi çok bende saña
Medhîyâ da bulur ammâ saña benzer bulamaz
8. Hâzret-i Râgıb efendiye nazîre olmaz
Kimse deryâ-yı suhanda öyle cevher bulamaz

(276)⁴⁷⁵**Mef'ülü / mefā'ülü / mefā'ülü / fe'ülün**

1. Dil-süz-ı gamum hālīmī hem-dem bile bilmez
Esrār-ı dil-i ' aşk ile maḥrem bile bilmez
2. Ol şūḥ-ı perī-çehreye meftūn olalı dil
Eṭvār-ı perīşānumı ādem bile bilmez
3. Bir neş'esi çok āteş-i seyyāleye beṇzer
Rāz-ı lebūṇi ' aql-ı dem-ā-dem bile bilmez
4. Hep ḥūn dökülür dīdelerümden ki ' acebdür
Şevk-i eşer-i çeşümü giryem bile bilmez
5. Vaşf-ı leb-i mensūb-ı ṭabī' at gibi Şābit
Her bī-ḥaber[i] nūkte-i müphem bile bilmez

(277)

Mef'ülü / mefā'ülü / mefā'ülü / fe'ülün

1. İ' cāz-ı lebūṇ ' Isī-i Meryem bile bilmez
Şīrīnī-i güftārını zemzem bile bilmez
2. Tenhā giderin kūyuna gıtdıkçe o māhuṇ
Ağyār degül sırrımı sāyem bile bilmez
3. Pervāne-i per-sūḥte-i āteş-i hecrūṇ
Süz-ı dilini nār-ı cehennem bile bilmez
4. Āşūfte hezār-ı çemen-i gülşen-i derdem
Rūy-ı gül-i ümmīdimi şeb-nem bile bilmez
5. Sırrī gibi dāmen-keş-i peymāne-i şıdkuz
Semt ü reviş-i ḥāşımız Edhem bile bilmez

⁴⁷⁵ Bu gazel SBTD'de yoktur.

(278)

Fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilün

1. ‘Ārifün feyzini lütf-ı suhanından bilürüz
Kadr-i ‘irfānını bûy-ı deheninden bilürüz
2. Mısr-ı ‘irfāna ‘azîz olsa da çeşm-i dilimüz
Nûrını Yusûf-ı gül-pîrehaninden bilürüz
3. Yetmiyor maşraf-ı şehriyyesine şah-ı gülün
Hâşıl-ı bağ-ı rûsûm-ı çemeninden bilürüz
4. Düşüren âdemi kayda yâ hünerdür yâ hüsün
Bûlbûlün zârını şavt-ı haseninden bilürüz
5. Şâbitâne bu gâzel tuhfe-i aḥbâb olsun
Diyeler Sa‘dî’yi biz de bu feninden bilürüz

(279)

Fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilün

1. Ehl-i kâmil olanı biz vâtanından bilürüz
Bûy-ı maḥbûlîni verdün dikeninden bilürüz
2. Herkese derzî gibi sözde libâs giydirirüz
Lâyıgın âdemün ancak bedeninden bilürüz
3. Her kişi sevgili yârin sözüne uyduramaz
Muṭribün sâz-ı niyâzın düzeninden bilürüz
4. Ehl-i imân olur elbet olsa her mûy-ı sefid⁴⁷⁶
Hiç dèmezler mi şehîd[i] kefeninden bilürüz
5. Medḥiyâ vèrme emek âhene yıldız olmaz
Zer vèrilcek güzeli sîm teninden bilürüz

⁴⁷⁶ Bu mısra da vezin sorunu vardır.

(280)⁴⁷⁷

Mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün

- 38a
1. Ne güller gül ne hod gülzârlar gülzârdur sensiz
Baña cennet daḥi ey yâr teng ü târdur sensiz
 2. Enîsim hem celîsim ğam işim şubḥ u mesâ mâtem
Gözüm pür nem dilüm pür-âh-ı âteş-bârdur sensiz
 3. Vedâ' êtdi tenümden cân u dil hep cümlesi şimdi
Yanımda âşinâlar dostum ağıyârdur sensiz⁴⁷⁸
 4. Ne mümkün hiç bu gülzâr-ı cemâl-ı ğayra nezzâre
Baña müjgânlarum ḥâr-ı ser-i dîvârdur sensiz
 5. Ser-i bâlinine rû 'yâda olsun bâri ey vaḥşî
Yetiş biçâre Nev-res pek yatur bîmârdur sensiz

(281)⁴⁷⁹

Mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün

- 38a
1. Müjem çeşmümde güya âteşin-mismârdur sensüz
Reh-i nezzâreye mevc-i nigâhum ḥârdur sensüz
 2. Ḥayâlün düşde görmek ârzü-yı dîde-i cândur
Göz açmak ḥ 'âbdan her şubḥ-dem düşvârdur sensüz
 3. Reh-i küyünde hem-râh olsa da geh pes gider geh pîş
Ki benden ğâlibâ sâyem daḥi bîzârdur sensüz
 4. Ḥavâsa âb u tâb-ı nûkhet-i rûyuḡ vërür yoḥsa
Şemîm-i bûy-ı gül düş-ı dimâğa bârdur sensüz
 5. Belîğâ nûş-ı câmı dest-i lûṭfuḡ hoş-güvâr eyler
Güzargâh-ı gülüya mevc-i bâde ḥârdur sensüz

⁴⁷⁷ NVSD, 466,467

⁴⁷⁸ Cümlesi: cümleten, NVSD

⁴⁷⁹ BLD, 208,209

(282)⁴⁸⁰

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

1. Ey benim hālim şoranlar hecr ile dildārsuz
Bülbül-i şūrīdenün hālī n'olur gülzārsuz
2. Yêrlere sürüp yüzüm gāh ağlaram gāh inlerem
Bir nefes şu gibi ārām edemem didārsuz
3. Gönlüm eglenmez ğamıyla olmuşam zār u zebün
Hey ne müşkil hāl olur ğurbetde kalmağ yārsuz
4. Gül yüzi yādına her dem lāleveş kan ağlarım
Olmazam bülbül gibi bir dem fīgān u zārsuz
5. İntizāruyla gözüm yollarda kalmışdır benim
Dāhī gelmez mi Hayālī yanıma ikrārsuz

(283)

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

1. Bī-vefādur hiç olmaz gerçi yār ağıyārsuz
Bī-vefā olursa olsun olma hergiz yārsuz
2. Añma baña bāğ u bustān-ı bahārın 'ālemün
Ol yüzi gül kāmēti şimşād-ı hoş reftārsuz
3. Noktaveş şābit-kadem ol bekle bir yêr şubh u şām
Dā'irenden çıkmasın başma ayāğ pergārsuz
4. 'Ārızında hāl-i 'anber büyüñ üzre müylar
Dūd-ı misk- āmīze derdüm dūd olaydı nārsuz
5. Haṭṭı geldükde Hālīmī zülf-i 'anber-bār-ı yār
Rūma gelmiş 'asker-i Hindū durur serdārsuz

⁴⁸⁰ Bu gazel HYD'de yoktur.

(284)⁴⁸¹

Mef'ülü / mefā'ilü / mefā'ilü / fe'ülün

1. Feryādımız ol yāara da aġyāra da almaz
Āh-ı dil-i b lb l g le de h ara da almaz
2. T g' -i nigehein kim douna bir dil-i z ara
ad p re de olmazsa o yekp re de almaz
3. ermende olup idigin ir r  demezse
G zler ızarır t gut-ı ink re de almaz
4. Olmazsa eger erbet-i la' liyle dev -s z
B m r-ı  am-ı 'a ına bir are de almaz
5. Elbetde gel r yoluna  tdikleri F ' iz
H n-ı dilimiz  amze-i h n-h  ara da almaz

(285)

Mef' l  / mef ' l  / mef ' l  / fe' l n

1.  amları ba a h blu ı ol y ara da almaz
 tei a a fitili bu y ara da almaz⁴⁸²
2. Eylerse ne var z lf-i siyeh simle beni y d
Bu k nc-i bel da o zeh r m ara da almaz
3. Deyrinde bulur ol b t varup nice a y r
 ret gibid r t lib-i z nn ra da almaz
4.  b d  derek ellere k   ne yaparken
Kendi yıılır h nesi mi' m ara da almaz
5. H cc c gibi z limlere h k v rdi bel sın
Di lenmez olur cevri-i sitemk ra da almaz
6. Beyh de gezer  tei e d  eli Medh 
S d  tmez ise yanumda  v re de almaz

⁴⁸¹ Bu gazel FZD'de yoktur.

⁴⁸² Bu mısırda vezin sorunu vardır.

(286)⁴⁸³**Mef'ülü / mefā'ilü / mefā'ilü / fe'ülün**

1. Dil şanma şehīd olmamadan cānına kıymaz
Cānına kıyar hançer-i cānānına kıymaz
2. Ey şu'le-i hüsn eyleme pervāneḡi sūzān
Gör lütf-ı güli bülbul-i nālānına kıymaz
3. Ey çarḡ-ı siyeh-kāse-i dūn-perver-i bī-raḡm
Cellād da olsa kişi mihmānına kıymaz
4. Bismil-geh-i ferzend-i Ḥalīl'i yūri seyr ēt
Gör merḡamet-i 'aşkı ki qurbānına kıymaz
5. Ümmīd ki ol şaf-şiken-i fitne Fehīmā
Cem' iyyet-i 'uşşāk-ı perīşānına kıymaz

(287)

Mef'ülü / mefā'ilü / mefā'ilü / fe'ülün

1. Bülbul dilimüz ḡārına gūlşānına kıymaz
Ādemlik odur dostuna dūşmānına kıymaz
2. Olsa ne kadar eylesen ednāya mürüvvet
Rüstem olan ednā degül aḡrānına kıymaz
3. Bir pāre göḡül vēr ola inşāf ile īmān
Hem kahr [u] ḡaḡab dūşmez anuḡ şānına kıymaz
4. Şıdk ile seven dostuna dil-ber kıyar ammā
Düşmenlik ēden girse anuḡ ḡanına kıymaz
5. Medḡī'yi seven ḡāl-i dilinden ḡaber alsa
Baḡmaz hem anuḡ cürmüne noḡşānına kıymaz

⁴⁸³ FHD, 458

(288)⁴⁸⁴

Mef'ülü / fā'ilatü / mefā'ilü / fā'ilün

1. Perçem kımaz raķib-i muğaffil fes istemez
Zevk-i vişāli dil hele pek felfes istemez
2. Haṭdur tutan dili iki tellü kapağ ile
Zen tek ricāl āyine-i emles istemez
3. Sevdāsı şardı 'āşık-ı zārūn o perçeme
Gerçekden olsa şāh-ı dīyār-ı Fes istemez
4. İylik ṭabī' at ehline etmek gerek yine
Şekker de vērseler yemege kerkes istemez
5. Dāğ-ı derūn-ı sīnelerūn şerhasın baņa
Añma amān efendi baņa kes kes istemez
6. Bir kerre yār-ı rām edebilsen baņa felek
Bundan ziyāde lūṭfuñı besdür bes istemez
7. 'Uryān-ten olmalı beden-i rūḥ açıkdan
Başı kıçı açık götürür cānfes istemez⁴⁸⁵
8. Öz kes ederse keslik eder Kāniyā baņa
Nā-kesden ol vefāyı gönül öz kes istemez⁴⁸⁶

⁴⁸⁴ KND, 549,550,951

⁴⁸⁵ Götürür: gezinür, KND

⁴⁸⁶ Baņa:saņa, KND

(289)⁴⁸⁷**Mef'ülü / mefā'ilü / mefā'ilü / fā'ülün**

1. Bîdārî-i t̤ālî' ruḥ-ı nîgû ile olmaz
İkbāl-i cihân çeşm ile ebrû ile olmaz
2. Tevfîk-i 'ināyetdür olan kârger ancak
Taḥşîl-i ğınā kuvvet-i bāzû ile olmaz
3. Tedbîr ile efzûn edemez kimse naşîbin
Tezhîr-i mürādât tek-â-pû ile olmaz
4. Bāzâr-ı ḥarîdâr-ı 'ināyet götürdür
Hiç bey' ü şîrâ anda terāzû ile olmaz
5. Ma' mûrları 'adl iledür şehir-i vücûduḡ
Burc [u] beden u rıf at-ı bārû ile olmaz⁴⁸⁸
6. Esbâb-ı ṭarab cümlesi âmāde gerekdür
Yoḡsa yalnız sâķî-i gül-rû ile olmaz
7. Nâbî kadem-i saḡt gerek menzil-i 'aşķa
Ol râha revîş 'uķde-i zânû ile olmaz

(290)

Mef'ülü / mefā'ilü / mefā'ilü / fā'ülün

1. Ḥûb-rûya niķâb ḥâl ile ğisû ile olmaz
Maķsûd-ı ğüşâd 'âķil ile bû ile olmaz
2. Hiç âb ile nâr micmer olup ülfet eder mi
Dîvânelerüḡ hem-demi uslu ile olmaz
3. Şayd eylerem ol şûḡ-ı ḥaṭ-âver daḡi olsa
Yırtıcı kuşuḡ dāmı kuzum mû ile olmaz
4. Sîm ü zer ile yâre recâlar olur amma
Dök kan ile gözyâşını bir şû ile olmaz

⁴⁸⁷ ND, 657,658⁴⁸⁸ ma' mûrları: ma' murluġı, ND

5. Düşmen ise de  t g zel m germ ile  lfet
Dostluk dağı olsa yine bed-   ile olmaz
6. Rezz  -ı ezel v rmeyicek  mr  [i] efz  n
Remm  l ile bu   b   ile d  r   ile olmaz
7. Med  i olamazsın su  an-ı N  biye pey-rev
Dery  ya naz  r olsa da her c   ile olmaz

(291)⁴⁸⁹

Mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün

1. Muẓaffer vaqt-i fursatda 'adūdan intikām almaz
Mürüvvet-mend olan nā-kāmī-i düşmen ile kām almaz
2. Şaḡın ey herze-tāz-ı nev-süvār-ı eşheb-i devlet
Çıkar elden 'inānıñ tevsen-i naḥvet licām almaz
3. Cep-endāzī-i çarḡ-ı dūnı étdüm bende imzā kim
Niginüñ naḡşı ma' kūs olmasa cevherle nām almaz
4. Gören ḡam-geşte ḡadd-i māhı mihrün imtinānından
Degül deryūze erbāb-ı keremden bir selām almaz
5. Libās-ı nev-be-nevle ey olan ārayişe mā'ıl
Kemalün den ḡaber vēr kimse senden ihtişām almaz
6. O ruḡsār üzre çekme sevdigüm gel ḡaṭṭ ile perde
Teveccüh eyledük Mısr' a göñül mettā' -ı Şām almaz⁴⁹⁰
7. Dil-i pür ḡunīni hem sāḡar hem mey bilüp Rāḡib
Ḥüdāyi-mest olan mānend-i lāle-deste cām almaz

(292)⁴⁹¹

Mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün

1. Tehī-dest 'āşık-ı bī-çāreden dil-ber selām almaz
Kibār-ı 'aşr ile hem-meşreb olmuş iltiyām almaz
2. Biraz da tiḡ-i ḡadri der-niyām et āzmāyişden
Mücerrebdür bu kim ḡaddār olan dünyāda kām almaz
3. Teḡafül gösterüp şermende-i iḡsān éder yoḡsa
'Adūdan merd olan fırsat deminde intikām almaz
4. Çeken derd-i ḡumārı neş'e-i pā-der-rikābından
Elinden sākī-i gül-çihrenün minnetle cām almaz
5. Dem-i vuşlatda el çek dūr-bāş-ı nāzdan ey şūḡ
Girince müşterī bir bāḡa şeftālū-yı ḡām almaz

⁴⁸⁹ RGD, 118

⁴⁹⁰ Bu beyit RGD'de yoktur.

⁴⁹¹ BLD, 194

6. Bulunmaz ha  -ı sebz ü h  l-i n  l   b   -ı h  sninde
O na  l-i n  z-perver d   ına b  r-ı niz  m almaz
7. Bel    erb  b-ı nazma h  ks  r      ayn-ı   hret d  r
Ki ma   ta     af  hada pest olmayınca b  yle n  m almaz

(293)⁴⁹²**Fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilün**

1. Germ-rev menzil-i maḳṣūda erer çok sürmez
Süz-ı dilden ḥaber aldık bu sefer çok sürmez
2. Oldı dil-dādelerine ḥatı gülden de yakın
Zulm-ı şebde bilürüz nūr-ı naẓar çok sürmez
3. Ḥüsn-i iḳbāline 'ibretle bakılsa dehrün
Ḥasretinden çekilen āḥ ḳadar çok sürmez
4. 'Aṣka meyl ètmedüğine ne kadar nādimdür
'Āḳıbet yola gelür zāhid-i ḥar çok sürmez
5. Sürmüş Āgāh[1] raḳıbi o perī kūyundan
Görürüz ḥālını bundan da beter çok sürmez

(294)

Fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilün

1. Āhımız eyler o ḥod-bīne eṣer çok sürmez
Rūzgār şimdi muḥālifse döner çok sürmez
2. Ḥıfẓ èder bād-ı nazardan o gül-i pīrehi⁴⁹³
Şem' üñ üstünde ger olmazsa fener çok sürmez
3. Olur eyyām ile yā ḥātem ü yā ṣadra viṣāḥ
Ḳalsa da ḥāk-i mezzelletde güher çok sürmez
4. Rūzgār eyler anı ḥāk ile yeksān āḥir
Evc-i naḥvetde kim eylerse maḳar çok sürmez
5. Yedi seg gibi raḳīb Sa' dī ol āḥū-bereyi
Gürg-i ḥun-h'ār-ı felek anı da yēr çok sürmez

⁴⁹² AGD, 131,132⁴⁹³ Bu mısra da vezin sorunu vardır.

(295)⁴⁹⁴

Mef'ülü / fā' ilātü / mef'ülü / fā' ilün

1. Me'lûf-ı ihtilâf-ı cünündür mizâcımız
‘Akl-i küllün de gelmez elinden ‘ilâcımız
2. Dāmân-ı himmet elde ne ğam teng-dest isek
Eyler tamâm-ı dehre ziyafet en acımız
3. Tamğasıdur sükût metâ' -ı ma' ârifün
Bir gün bizim daği olur elbet revâcımız
4. Maḥmûr-ı ğuşşadur bütün eczâ-yı kâ'inât
Yokdur dênür mi pîr-i meye ihtiyâcımız
5. Allâh lütfına işimiz kaldı Nev-resâ
Maḫşûdumuz vişâldür a' dâ du' âcımız

(296)⁴⁹⁵

Mef'ülü / fā' ilātü / mef'ülü / fā' ilün

1. Çün kim cünûn-ı 'aşk ile muḥtel mizâcımız
Dârü'ş-şifâ-yı 'aḫlda yokdur 'ilacımız
2. Êtmiş ferâğ külb-i fakrımız öyle zeyn
Ḥâtem gedâ-yı şâha da yok ihtiyacımız
3. Peyk-i şabâ vü sırr-ı Süleymâna maḥremüz
Hüdḥüd gibi egerçi nemde tâcımız
4. Hâcîlaruz ki 'âzim-i beyt-i muḥâbbetüz
Mecnûn bu vâdî içre bizim mîr-i ḥâcımız
5. Cism-i nizâr-ı Neş'et-i fersûde penbeveş
Âteş-i deḫân ile 'aceb imtizacımız⁴⁹⁶

⁴⁹⁴ NVSD, 466

⁴⁹⁵ NŞTD, 194

⁴⁹⁶ Deḫân: ruḫân, NŞTD. Bu mısradaki vezin sorunu vardır.

(297)⁴⁹⁷

Fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilün

- 40a
1. Rütbe-i ehl-i dil[i] çeşm-i neminden bilürüz
Şedef-i pür-güheri cüş-ı yeminden bilürüz
 2. Süriş-i Berhemen[i] zemzeme-i nākūsı
Cezbe-i kāmīl[i] hüsn-i şaneminden bilürüz
 3. Çeşm-i şūḥūḡ bize ḥışm ile nigāḥ eylesün
Āhu-yı vaḥşīyi endāz-ı reminden bilürüz
 4. Āteş-i şevḳde mānend-i sipend étme figān
Sālik-i 'ışk[ı] şadā-yı ḳademinden bilürüz
 5. Yār aḡyār ile Āgāḥ şarāb içdüḡini
Ġazab-ālūde pey-ā-pey ḳaseminden bilürüz

(298)⁴⁹⁸

Fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilün

- 40a
1. Biz ki keyfīyyet-i 'ışk[ı] eleminden bilürüz
Renci rāḥat buluruz şevḳi ḡamından bilürüz
 2. Ḥum-ı şaḥbā gelicek ḥātıra sad-cüş éderiz
Naḳd-i cām-ı ṭarabı genc-i Ceminden bilürüz⁴⁹⁹
 3. Dilden āgāḥ oluruz cılve-i hüsn-i yāre
Büt-i ḥoş-peykeri beytü's-şaneminden bilürüz
 4. Ḥalkā-i silsile-i gerden-i Rūḥü'l-ḳudsi
Girih-i ṭurre-i pür-pīç ü ḥamından bilürüz
 5. Ey Mezāḳī vèrelī mürde-dile tāze ḡayāt
O Mesīḡā-nefesi feyz-i demünden bilürüz

⁴⁹⁷ AGD, 322

⁴⁹⁸ MZD, 377

⁴⁹⁹ Ḥum:ḡam, MZD

(299)⁵⁰⁰

Mefā‘ilün / mefā‘ilün / mefā‘ilün / mefā‘ilün

1. Qo sa‘yi mebhāş-ı rindānı sākī mā-cerā çıkmaz
Qažiyye ber-‘ akisdür bunda müşkil müdde‘ ā çıkmaz
2. Êdüp tohm-ı vefā pāşide sîr-âb eylese lütfuñ
Yine şüre zemîn-i dilde bir berg-i şabā çıkmaz
3. O şüh-ı sebze-püşuñ cilvegāh-ı nāzıdur göñlüm
Çemenzār-ı hevesden tūṭi-i behcet-fezā çıkmaz
4. ‘ Aceb mi müdde‘ iler mîve-çîn-i kām olmazsa
Dıraht-ı ser-bülend-i ‘ ıška seng-i iştiḥā çıkmaz
5. Meger levḥ-i dile şahbā-yı rahmet eyleye şaykal
Riyā çirk-ābıyile yoksa zeng-i māsivā çıkmaz
6. N’ola bāzār-ı rüstāḥîze kālā-çide gelmezse
Ḥarīmī ṭā‘ at-ı zühhāddan düzd-i riyā çıkmaz

(300)⁵⁰¹

Mefā‘ilün / mefā‘ilün / mefā‘ilün / mefā‘ilün

1. Pür olsa şafḥa-i āyinede cevher cilā çıkmaz
Ḥaṭ-ı ruḥsāruña yüz vërme ey meh-rū şafā çıkmaz
2. O rütbe ketm éder āşār-ı tigün zahm-ı ‘ aşık kim
Dehān-ı şerḥadan ḥün-ābe tā rüz-ı cezā çıkmaz
3. Eşer qalmaz dil-i saht üzre teşrif-i ḥayālinden
Biraz ḥāk-i zemîn nerm olmayınca naḳş-ı pā çıkmaz
4. Felek maḥv étmese de rengini dildār reşkinden
Derûnımda ebed dest-i ḥayālinden ḥınā çıkmaz
5. Göñülden sırrın ifşā eylemez pîr-i kühen zîrā
Sebû-yı köhneden terşîḥ édüp bir kaṭre mā çıkmaz
6. Beligā vecdî-i pür-fen gibi ḥāki Sitānbul’da
Edāsı tāze kendi tāze bir ‘ aşk-āşinā çıkmaz

⁵⁰⁰ Bu gazel HRMD’de yoktur.

⁵⁰¹ BLD, 203,204

HURŪFŪ'S-SİN

(301)⁵⁰²

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

1. Mesken ey bülbül saña geh şāh-ı güldür geh kafes
Nice 'aşıksaṅ ki āhuṅdan tūtuşmaz ḥār ü ḥas
2. Nāḫa Leylī maḥmilin çekmiş beyābān seyrine
Eyle Mecnūn[1] bu ḥāletden ḥabardār ey ceres
3. Bir nefes ḫalmış ḥayātumdan ḥābībüm subḥa dek
N'ola ger bir mihr göstersen baña āḥir nefes
4. Ḥālī étdüm dil hevā-yı iḥtilāt-ı ḥalkdan
Bezm-i ḡamda ney gibi hem dem baña feryād bes
5. Ey Fuḫūlī ger saña cem' iyyet-i dildür murād
Baḡla bir dildāre gönlüḡ ḡayriden ümmīd kes

(302)

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

1. Dest-i ḡamda derd ile āḥ etdigümce her nefes
Od çıkup eflāḫe yer yer tūtuşur mānend-i ḥas
2. Şāh-bāz-ı evc-i istiḡnā olaldan murḡ-ı dil
'Arşa-yı 'ālemde gelmez aña 'anḫālar meges
3. Bāşımız meydan-ı kūy-ı yārda ḡaltān iken
Urmamışdı kūy-ı 'aşḫa kimse çevḡān-ı heves
4. Kārbān-ı 'aşḫ ile geldüm fenā şehrine ben
'Ālemi tūtsa fiḡānum n'ola mānend-i ceres
5. Sa' iyā bir gün hümā-yı 'aşḫ ola dēyü şikār
Üstüḫ'ān-ı cismümi étdüm müşebbek bir kafes

⁵⁰² FZD, 249

(303)⁵⁰³

Mef'ülü / mefā'ilü / mefā'ilü / fe'ülün

1. Pervîn-i şeb-i zülfün olan aḥter-i elmās
Eyler ufuk-ı' arızuḡı ḥāver-i elmās
2. Bārān olur ehl-i nazaruḡ ḥūn-ı sirişki
Berḡ ursa miyānında ne dem ḥaṇçer-i elmās
3. Ḳandīl-i semenden görinen şu' le-i güldür
Yāḳūt-ı müzāb ile ṭolan sāḡar-ı elmās
4. Pür-zehr kılup ḥande-i zīr-i lebin ol māh
Vérđi dil-i şad-pāreye gül-şekker-i elmās

41a

5. Kem-māyeleruḡ cevri açar cevher-i zātı
Üsrüble terāşide olur peyker-i elmās⁵⁰⁴
6. Revnaḡ vèremez bezme ' araḡ bāde gerekdür
Ḥurşid iledür cilve-i nūr [u] fer-i elmās
7. Zer-düz bisāṭ istemez erbāb-ı meḡādīr
Bir sīm-nigīnden yetişür pister-i elmās
8. Rūşen-güherān şīvesi eyler mi teraşşuḡ
Geçse reg-i la' le ḡanamaz neşter-i elmās
9. Pür büy-ı ma' āni mi devātum gibi Ġālib
Ser-bezm-i selāṭīne gelen micmer-i elmās

(304)

Mef'ülü / mefā'ilü / mefā'ilü / fe'ülün

1. Almış ' araḡ-ı nūr-ı ruḡundan fer-i elmas
Rūşen görinür anuḡ içün gevher-i elmas
2. Ol pençe-i şemsüḡ yed-i beyzāsına el-ḡaḡ
Bir *nūrun* ' *alā-nūr*dur engüşter-i elmas
3. Taşmışdur aḡar cüy-ı ḡüsün yār belinden
Dil-teşne ḡıyās eylesesün ḡaṇçer-i elmas

⁵⁰³ GD, 437,438

⁵⁰⁴ Cevri: cevheri, metin.

41a

4. Bir vefk-i müşelles konup işneyn gününde
Reb' iyye-şekil yapıduralum zīver-i elmas
5. Dil kân-ı taleb yâr gürizân çü sîm-âb
Mağşūd-nümün olmadı çün cevher-i elmas
6. Ben fikr-i şarâb-ı lebünün zevkini vèrmem
Pür-ab-ı hayât olsa eger sâgar-ı elmas
7. Gâlib olunur hîlm ile sengîn-dilâna
Kurşun ile zîrâ kesilür ekşer-i elmas
8. Høy-kerde-ruḡ olduğça o meh-pare şanursun
Gül bergine şeb-nem ola âb-ı ter-i elmas
9. Ol cevher-i ferdün görinen la' line Rıf' at
Şevk-âver iken bir gün olur müşterî elmas

HURÛFU'Ş-ŞİN

(305)⁵⁰⁵**Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün**

1. Gülsitān-ı dehre geldük renk yok bû kalmamış
Sāye-endāz-ı kerem bir naḥl-i dil-cū kalmamış
2. Teşnegānuḡ çāk çāk olmuş leb-i ḥ'āhişgeri
Çeşmesār-ı merḥāmetde bir içim şu kalmamış
3. Eylemiş der-beste dükkānın ṭabīb-i rüzgār
Ḥoḳḳa-i pīrūze-i gerdūnda dārū kalmamış
4. Ḳadrin anlar yok bilür yok merdüm-i sencīdenūḡ
Çār-sūy-ı ḳābiliyyetde terāzu kalmamış
5. Ceyş-i ğamdan ḳanda etsün ilticā ehl-i niyāz
Ḳal' a-i himmetde Nābī burc [u] bārū kalmamış

(306)⁵⁰⁶**Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün**

1. Edrine şehrine geldik ḥāy yok hū kalmamış
Ğeçe şorbāsı çıkar bir bellū ḳapu kalmamış
2. Çāderin başmış yine 'aṭṭārbaşı orduda
Ṭabla-i şad-ḥücre-i eczāda dārū kalmamış⁵⁰⁷
3. Hep yayanuḡ çatlamış yolda ḥarāretten dili
Meşḳ-i saḳḳā-yı miyānda bir içim şu kalmamış
4. Ḳullanur yok hiç besler yok küheylan atları
Ḥāne-i fārişde zīn ile tegeltu kalmamış
5. Şimdi ḳaḡı izbeye étsin Hevāyī ilticā
Hep yıkılmış köhne dükkānında yapu kalmamış

⁵⁰⁵ ND, 720⁵⁰⁶ HVD, 36⁵⁰⁷ Darū:māzū, HVD

(307)⁵⁰⁸

Mefā‘ilün / mefā‘ilün / mefā‘ilün / mefā‘ilün

1. Göñül dāğ-ı ğamuñla sīnede bir şem‘ uyandurmuş
Çerāğ-ı ‘ışķa bir ğarrā kıızıl altun yandurmuş
2. Göñüller naķdin almış yār girmiş ħalkā-i zikre
Bir iki derdmend āvare[yi] varmış töländürmüş
3. Demeñ Mecnūn’a gelmiş ‘ākıbet Leylādan istiğnā
Belā-yı ‘aşķ o ser-gerdān[ı] cānından uşandurmuş
4. Bulup saķķā-yı hicrān teşne-dil şahrāda Mecnūnı
Ecel peymānesin şunmuş ħayāt ābına ķandurmuş

42a

5. Bugün Bākīye ol āfet vişālin va‘ deler étmiş
Yalanlar söylemiş miskīni gerķekden inandurmuş

(308)⁵⁰⁹

Mefā‘ilün / mefā‘ilün / mefā‘ilün / mefā‘ilün

1. Lebün yād eyleyüp mey sāğaruñ ağızın şulandurmuş
Bu zevķ içre anuñ sākī çeküp varın töländürmüş
2. Şeb-i tārīk-i firķatde birin bulmaz iken ‘uşşāk
Felek ‘ayyārını gördüm iki dil-ber töländürmüş
3. Dehān-ı dil-berün vaşfın o deñlü ābdār étmiş
Ki şeb-nem ğonçe-i bāğun seher ağızın şulandurmuş
4. Göñül her serv-reftāre aķar bir āb-ı şāf iken
Bahār-ı ‘aşķda seyl-i belā anı bulandurmuş

42a

5. Bugün Şun‘ i ğamuñla sīne sīne dāğlar yakmış
Maķabbet bezmgāhını şakāyıkla tönandurmuş

⁵⁰⁸ BD, 234, 235

⁵⁰⁹ Bu gazel SND’de yoktur.

(309)

Mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün

1. O ıfıl-ı nāz-perver çin-i zülfin bend bend étmiş
Hezārān murğ-ı cānı dāma tutmuş der-kemend étmiş
2. Leb-i erbāb-ı dil ālūde bi-şehd-i neşāt olmaz
Kazā anı ne çāre zehr-i ğamdan hışsemend étmiş
3. Yine mestāne çeşm-i ğamze-kārı dal hançerdür
Meger kaşd-ı dil-i şūrīde-hāk-i derd-mend étmiş
4. Erişmez mīve-i vaşlına ey dil dest-i bī-gāne
Hüdā ol nev-nihālün kāmetin Hakkā bülend étmiş
5. ' Aceb mi taze vādī tarh ederse hāme-i Nā'ib
O üstād-ı müselleme şı' riği görmiş pesend étmiş

(310)

Mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün

1. Muḳavves ebruvānuḡ ol perī Rüstem-pesend étmiş
Hadeng-i ğamze-i ser-tizini vaḳf-ı gezend étmiş
2. O ıfıl-ı nāzenīne zahm-ı hışm-ı rüzgār ermiş
Yanup yaḳılmada ' uşşāk-ı dil-sūzın pesend étmiş
3. Nice mümkindür ol āhū-yı deşt-i fitne şayd olmaḡ
Ki her bir tār-ı müşk-āyīnini cebr ile bend étmiş
4. Meded sākī ḡalāsa murğ-ı cānı bezl-i nāb eyle
Ki sayyād-ı ğam ol bi-ṭāḳati bend-i kemend étmiş
5. Eden tūṭı gibi hoş-lehçe Rāmī-i sühandānı
Ḥalāvetde lebin ol bī-vefānuḡ reşk-i ḡand étmiş

(311)⁵¹⁰

Mefā‘ilün / mefā‘ilün / mefā‘ilün / mefā‘ilün

1. Açılmış gül gül olmuş şafha-i rüy[ı] semenlenmiş
Leṭāfet kat kat olmuş ‘arızında nesterenlenmiş
2. Degüldür mür-ı haṭ gerd-i leb-i şekker-feşānuḡda
Kenārı çeşmesārı āb-ı ḡayvānuḡ çemenlenmiş
3. Fenāsın anlamış nergis kadar yok bāḡ-ı devrānuḡ
Daḡi ḡāb-ı ‘ademden açmadan çeşmin kefenlenmiş
4. İştüdüm girdüḡin ḡammāma cān atdum temāşāya
Yetişdüm ol zaman kim hem çıkup hem pīrehenlenmiş
5. Kimün āḡüş-ı ḡüstāḡında pīç ü tāba düşmüş kim
Yine destārı der-hem dām-ı ḡīsūsı şikenlenmiş
6. Saḡa beḡzer dahi bir āftābı edemez peydā
Velādetden ‘arūs-ı çerḡ kalmış pīre-zenlenmiş
7. ‘Aceb mi kāmēt-i ma‘nāya Nābī olsa nā-çesbān
ḡubār-ālude olmuş ḡāne-i ḡātır köhenlenmiş

(312)

Mefā‘ilün / mefā‘ilün / mefā‘ilün / mefā‘ilün

1. Haṭ-ı nev-ḡīzi ḡülzār-ı cemālinde çemenlenmiş
‘İzār-ı nāzikiinde cāy-ı buse yāsemenlenmiş
2. Felāṭun olsa ādem söyleşilmez ol perīveşle
Debistān-ı fitende tıfl-ı çeşmün şūḡ [u] fenlenmiş
3. O Yūsuf-çehreden Ya‘kūbveş dūr olalı çeşmüm
Derūnum tīregī-i hecr ile beytū’l-ḡazenlenmiş
4. Çeker levh-i dile bir şūreti şīrīnī her laḡza
ḡöḡül bu Bī-sütūn-ı ḡamda ḡūyā Kūh-kenlenmiş
5. ‘Aceb mi ser-fūrū eylerse serv-i ser-fīrāz-ı bāḡ
Nihal-i kaddi ol tūba-ḡırāmuḡ nārevenlenmiş

⁵¹⁰ ND, 710

6. Hayāl-i ‘āşık-ı Mecnûn-revişden vahşet étmekde
O şūhū çēşm-i Leylā-reşki ahū-yı Hótenlenmiş⁵¹¹
7. Dil-i sevda-peresti çekmege zencîre ey Lem‘î
Müselsel hālķa hālķa kākül[i] ‘anber-şikenlenmiş

⁵¹¹ Hótenlenmiş: fitenlenmiş, metin

(313)⁵¹²**Mef'ülü / mefā'ilü / mefā'ilü / fe'ülün**

1. Dil mīve ümīdiyle bāğa şecer ekmiş
Bir mezra' adur safha kalem ney-şeker ekmiş
2. Yāruñ görinen hāl-i siyeh sanma ruhında
Rezzāk-ı ezel ni' met-i hüsne biber ekmiş
3. Dā'im şulayor maqdemini ' aks-ı nigāruñ
Gūyā ki gözüm tāze nihāl-i şemer ekmiş
4. Bu zülf ü haţ elbette başar gülşen-i rüyüñ
Gör anda kazâyı ne kadar sebzeler ekmiş
5. Pek varma gönül üstine ol ' işve-fürüşüñ
Bāzār-ı vişāl içre metā' -ı ciger ekmiş
6. Bilmem ki Belîğ'ün ne olur hāsıl-ı kārı
Göñlinde emel tohumını bir hayli yer ekmiş

(314)

Mef'ülü / mefā'ilü / mefā'ilü / fe'ülün

1. Bu mezra ' anuñ tohumını ger māde-ner ekmiş
Tez verdi begānūş gāyetle ter ekmiş
2. Dihkân-peçenüñ ekdiği tohum[ı] biter elbet
Bağ tāli' ime kısmetimüz hep keder ekmiş
3. Bağ rüy-ı zemīne hele ibret nazarıyla
Hallāk-ı cihān bizler için gör neler ekmiş
4. Mey-hārelere vërse güzel buse ' aceb mi
Ol muğ-peçenüñ ceplerine sīm ü zer ekmiş
5. Maşşerde görür sūd u zarar hāşıl-ı ādem
Dünyaya gelenler nice biñ hayr u şer ekmiş
6. Mecnū' alarum Medhī bu hāmem şuladıkça
Evrāk-ı perişānlara hayli hüner ekmiş

⁵¹² BLD, 214,215

1. Kumāş-ı vaşlını seyr eyledüm cānānuñ ellenmiş
Gelince sebz-i haṭ ṭāvūs-ı bāğ-ı hüsni tellenmiş
2. Kimüñ bezminde bilmem cām-ı meyden neş'e-yāb olmuş
Kızarmış gül gül olmuş ruḥları gāyet güzellenmiş
3. Raķib-i kūh-hey'et şıklet eyler meclis-i yāra
Yıkılmaz meyl édüb bir semte gitdikçe temellenmiş
4. Gül-ālūd eylemiş āmed-şud-ı ter-dāmenān şimdi
Geçilmez pāk-dāmen vādī-i Mecnūn çepellenmiş
5. Bu bezm-i ğam-fezāya devr-i āḥirde ayak başdık
Tükenmiş bade gitmiş keyfler meclis kesellenmiş
6. Nuķūd-ı cān vèirirken müşterī bāzār-ı 'aşķında
Meded şimdi metā' -ı vaşl-ı yāruñ müptezellenmiş
7. Bu demlerde yine ey nükte-sencān-ı sūḥan müjde
Belīg'ün şafḥa-yı mecmū' a-i paki ğazellenmiş

⁵¹³ BLD, 218,219

(316)

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

1. Ol zamān naḡṣuṣ yed-i ḡudret ki taṣvīr eylemiş
Zülfüñüñ zincīrini boynumda taḡdīr eylemiş
2. Alnıma kil-k-i ḡazā kılmış ḡam-ı 'aşkuñ rakam
Arada nem var benim ol böyle taḡrīr eylemiş
3. Ol ki kılmış mülk-i hüsnüñ ṣāhı sen seyyāreyi
Gamzeñi çeşmüñ gibi cellāda ṣemṣīr eylemiş
4. 'Andelīb-i naḡme-perdāz-ı muḡabbetdür göñül
Saḡa feryadın bu resme hüsn-i ta' bīr eylemiş
5. Kākülüñ bendi muḡadderdür ḡalāṣa çāre yok
Ṭotalum kim 'Uzletī biñ dürlü tedbīr eylemiş

(317)

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

1. Görmedüm 'aḡlum o ḡisūlarla teṣḡīr eylemiş
Ṭuymadum ḡamzeñ oḡu sīnemde te'ṣīr eylemiş
2. Ḥayr idi rü 'yāmuz ammā 'akse devr ètdi felek
Neyleyem çerḡ-i mu'abbir başḡa ta' bīr eylemiş
3. 'Aḡla maḡrem olmadıḡ gitdik dīvāne meṣrebiz
Bizleri kil-k-i ḡader Mecnūn'a tanṡīr eylemiş
4. Ḳalb-i 'āṣıḡ yıḡmaḡa āmāde gördüm ṣad-hezār
Rūzgār gördük mi hiç bir var mı ta' mīr eylemiş
5. Var ḡuşūrı Medḡī inkār eylemez bir dem anı
Yār cānın istemiş vèrmekde te'ḡīr eylemiş

(318)⁵¹⁴

Mefā‘ilün / mefā‘ilün / mefā‘ilün / mefā‘ilün

1. Bu şeb ‘uşşâkdan ol meh yine rüyüñ nihân tutmuş
Ki kûyın ser-be-ser hengâme-i şâhım amân tutmuş
2. Değil çeşm-i kebûd ol ebruvânun zîr-i tākında
İki âvâre kumrîdür ki gelmiş âşiyân tutmuş
3. Yürüt peymâneyi cânlar bağışla sen de ey sâķî
Ki muṭrib rāḫatü’l-ervāḫ ile devr-i revân tutmuş
4. ‘Aceb mi el ayak tutmazsa rindân-ı kadeḫ-keşde
Şeb-i endûh-ı hicr ol nâ-tûvanı çok zamân tutmuş
5. O ḥûn-âşâma étmiş⁵¹⁵ mâ-cerâ-yı ‘aşkıımız işrâb
Yine ey dil meğer bu dide-i giryânı kan tutmuş
6. Gelür ol şûḫ-ı nâzende iki dest[i] yine kıanda
Bir elde sāğar u bir elde cām-ı erguvân tutmuş
7. Bugün gördüm Nedîmâ geçdi biñ naḫvetle dildârun
Kirişme dâmenün destün cefâsı hüsn ü ân tutmuş

(319)

Mefā‘ilün / mefā‘ilün / mefā‘ilün / mefā‘ilün

1. Ḥadeng-i ğamzesini der-kemân-ı ebruvân tutmuş
Yine ol şûḫ-ı ‘âlem kaşd-ı cân-ı nâ-tûvân tutmuş
2. Sipeh-sâlâr-ı ‘işve nîze-dârân-ı müjberden⁵¹⁶
Çeküp ‘asker yine mülk-i şekîbâya kıran tutmuş
3. Alup koynuna pîrâhen o mâh-ı ‘âlem-ârâyı
Der-âğuşunı reşk-i hâle-i mihr-i cihân tutmuş
4. Terennüm-sâz olursa maḫfil-i gülşende lâyıkdur
Nevâ-yı bülbül-i şeydâya güller gûş-ı cân tutmuş
5. Kitâbın gonçe açmış şeb-nem-i terden döküp nokṭa
Çemende bülbül-i şûrîde bir fâl-i nihân tutmuş

⁵¹⁴ NDMD, 390

⁵¹⁵ Étmiş: yetmiş, metin.

⁵¹⁶ Bu mısra da vezin sorunu vardır.

6. Varılmaz rûyına karşı eder hem kaçd-ı müjgânı
Kurup ebrûların ‘uşşâka karşı bir kemân tutmuş
7. Nazîm-âsâ degül pinhân [ü] peydâ içmemek mümkün
Elinde ol perî cām-ı şarāb-ı erguvān tutmuş

(320)⁵¹⁷**Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün**

1. Bir güzel gördüm ki öyle dil-ber görmemiş⁵¹⁸
Bir hilāl ebrūsı var 'ālemde gözler görmemiş
2. Deyr-i 'ālemde şanemler seyrin eyler gerçi halk
Kimseler hüsnuñ gibi rûh-ı muşavver görmemiş
3. Nergis-i şehlā gözin dikmiş ayağı tozına
Görmemişdür neylesin ey kadd-i 'ar-'ar görmemiş
4. Göz göz oldu zaḥm-ı tîğ-i ḥaṇçeründen başım āh
Bir belā mı var 'aceb bu oñmadık ser görmemiş
5. Çeşm-i 'Ulvī èylemiş mir'āt-ı gerdūna nazar
Ey yüzi şems-i münevver saña beñzer görmemiş

⁵¹⁷ Bu gazel ULD'de yoktur.

⁵¹⁸ Bu mısradaki vezin eksiktir.

(321)⁵¹⁹**Mefā‘ilün / mefā‘ilün / mefā‘ilün / mefā‘ilün**

1. Bu süllem-pāye-i iḳbale kim Şeddād ayak başmış
Felek ıaşır-ı vücūdın  tmege ber-bād ayak başmış
2. Birin n ser-n vişti l ne olmuş birin n t şe
D ş p řaĥr ya Mecn n k ha kim Ferh d ayak başmış
3. ş k lm ş n z-ı baĥta dest-b rd-i  arĥ-ı ġadd ra
Rec -y  n -mur d de dil-i n -ş d ayak başmış
4. Yap şm ş d men-i tev fe dildest-i ir detle
Felekden  tmemiş bir kerre istimd d ayak başmış
5. ‘Al y kdan ber   z ded r ġamdan o server kim
‘Ar s-ı k m-ı dehre olmam ş d m d ayak başmış
6. Felek t sından  tm ş ka‘ beteyn-i mihr [ ] m h s 
Bu şeş-derġ h-ı istidr ca  ok nerr d ayak başmış
7. Dil-i ferz ne bir uġranmam ř semt iĥtiy r  tm ş
 şitmiş N ‘ il ’den m lk-i nazma y d ayak başmış

(322)⁵²⁰**Mef ‘il n / mef ‘il n / mef ‘il n / mef ‘il n**

1. O v d -i maĥabbet kim dil-i n -ş d ayak başmış
Ne Kays-ı b -h de gerd na ĥod Ferh d ayak başmış
2. G n l ol şayd-ġ h-ı fikr-i vaşl-ı y ra d şm ş kim
Ne naĥ r[i] ş k r olmuş ne ĥodřayy d ayak başmış
3. Mes ĥ olsa nice c n  urtarur kim  atl-i ‘uşş ka
M je-t ġ n şunup ol ġamze-i cell d ayak başmış
4. Ne m mk n ol seh -k metle da‘ v -y  ser-efr z 
Gel p b -h de ř ĥn-ı ġ řene ş mş d ayak başmış
5. S f l ile g r p c m-ı Cemi mey-ĥ nede bild m
O bezm-i ĥ řa gelmiş bende v   z d ayak başmış

⁵¹⁹ NKD, 328,329⁵²⁰ MZD, 417

6. Nişān-ı pāy-i nā-maḥrem göründi kūy-ı dil-berde
Ḥarīm-i vuşlata ḳorḳum budur kim yād ayaḳ başmıṣ
7. Mezāḳī mu‘ cize-gūluḳ süḥanda sende ḥatm oldı
Egerçi pāye-i i‘ cāza çok üstād ayaḳ başmıṣ

(323)⁵²¹

Mef'ülü / mefā'ilü / mefā'ilü / fe'ülün

1. Her şām du' a etmek için dil-bere maḥşûş
‘Uşşāk ile biz ḥaşr oluruz bir yere maḥşûş
2. Hizmet deyü müstevfî-i ‘ışk eyledi maḥtû‘
Bîr қа‘ide-i terk-i seri ‘āşıklara maḥşûş
3. Bî-bāk gelüp tā ḥarem-i sîneye girsün
Bir başka yêrüm var yalnız ḥançere maḥşûş
4. Bir nazrada murtâzı ḥar etmek ḥarî murtâz
Çeşmün gibi bir cādū-yı efsüngere maḥşûş
5. Bu şîve-i endîşe büt-i tab‘ a mufavvaż
Sābit eşer-i ḥāş ise kilik-i tere maḥşûş

(324)

Mef'ülü / mefā'ilü / mefā'ilü / fe'ülün

1. Lütf eyle şabā uğra bizim èllere maḥşûş
Benden elin öp eyle du‘ā dil-bere maḥşûş
2. ‘Āşıkdan ilet ed‘iye-i devlet-i iḳbāl
Rû-māl-i niyāz ol da o ḥāk-i dere maḥşûş
3. Var mı görelüm cām-ı lebünden bize neşve
Sākî geledüm sāgar ile bir yere maḥşûş
4. Āşār-ı maḥabbet görünür mi o perîde
Baksak n’ola āyîne-i sîmîn-bere maḥşûş
5. Dūdî gibi ḥaṭ olmada zāhir daḥî Sa‘dî
Ḥāl-i ruḥ-ı ‘anber kımada micmere maḥşûş

⁵²¹ SBTD, 436,437

(325)⁵²²

Mef'ülü / mefā' ilü / mefā' ilü / fe'ülün

1. Ey kār-ı ẓazā ġamze-i ħūn-ħāruḡa maḥşūş
Olmaz mı vefā çeşm-i cefā-kāruḡa maḥşūş
2. Āşūb-gerī şīve-i reftāruḡa lāzım
Şīrīnī-i cān lezzet-i ġüftāruḡa maḥşūş
3. Ayīne-i küll olsa da perhīz-i nezāre
Olmuş ezeli ġamze-i bīmāruḡa maḥşūş
4. Ĥākisterūḡ et bülbul-i vīrāneyi k'oldı
Reng-i ruḡ-ı⁵²³ şüle gül-i dīdāruḡa maḥşūş

45a

5. Cādū-yı ḡayālūḡle Fehīm oldı bu şīve
Endīşe-i mu' ciz-fen-i sehḡāruḡa maḥşūş

(326)

Mef'ülü / mefā' ilü / mefā' ilü / fe'ülün

1. Şemşīr-i ẓazā ġamze-i ħūn-ħāruḡa maḥşūş
Teshīr-i cihān ṭurre-i ṭarrāruḡa maḥşūş
2. Şīr-i dili iletmezdi zebūn āhū-yı çeşmūḡ
Sihr olmasa bu dīde-i mekkāruḡa maḥşūş
3. Ağyār-ı bed-endīşe de gāhice ' itab ilet
Kılma sitemi bende-i ġam-ḡāruḡa maḥşūş
4. Serv eylesesün beyhude reftārına taḡlīd
Olmuş bu reviş cilve-i reftāruḡa maḥşūş
5. Behzād edemez ' Adlī füsūn-kārī-i taşvīr
Pīrāye bugün kıl-k-i siḡir-kāruḡa maḥşūş

45a

⁵²² FHD, 500,502

⁵²³ ruḡ-ı:ruḡuḡ, metin.

(327)⁵²⁴

Mef'ülü / mefā' ilü / mefā' ilü / fe'ülün

1. İcrā-yı füsün çeşm-i siyeh-fāmına maḥşūş
İ' cāz-ı Mesīhā leb-i gül-fāmına maḥşūş
2. Seyr ét hele kālā-yı leṭāfetden ol āfet
Bir cāme biçinmiş hemān endāmına maḥşūş
3. Luṭf u keremi zümre-i aḡyāra o şūḥuṇ
Hep cevır [ü] cefā ' aşık-ı nā-kāmına maḥşūş
4. Yok lezzet-i güftārına söz dil-berüṇ ammā
Bir başka şafā var hele düşnāmına maḥşūş
5. Fıṭnat cem-i devrānı dutup destine şunma
Keyfīyyet-i şahbā bu Cemüṇ cāmına maḥşūş⁵²⁵

⁵²⁴ FTD, 338

⁵²⁵ Devrānı dutup: devrāndur, FTD

(328)⁵²⁶

Mef'ülü / mefā'ilü / mefā'ilü / fe'ülün

1. Sahbā-yı lebün çeşm-i füsünkāra mı maḥşūş
Feyz-i dem-i 'îsî iki bīmāra mı maḥşūş
2. Söndürme ırâğ-ı dilüm ey zāhid-i bed-kîş
Vuşlat senün 'indün de şeb-i tāra mı maḥşūş
3. Biz bülbülüz ey hüdhüd-i tāk-āver-i ma' nā
Feyz-i ezelî merdünle dāra mı maḥşūş
4. Sen hün-ı dili eyle gözüm ma' nî-i rengîn
Bu neş'e hemān sāğar-ı ser-şāra mı maḥşūş
5. Mest etti beni bir süḥan-i telḥ ile cānān
Bilmem bu edā la' l-i şeker-bāra mı maḥşūş
6. Der-ḥ'āb olanuḡ üstüne doğmaz mı 'aceb māh
Devlet melegüm ṭālî' -i bîdāra mı maḥşūş
7. Gālib bilemem 'ālem-i bālā-yı hünlerden
Bārān-ı hased gülşen-i eş'āra mı maḥşūş

⁵²⁶ GD, 447,448

HURUFÜ'Z-ZAD

(329)⁵²⁷

Fa' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

1. Ahiret kesb eylemekdür dār-ı dünyādan ğaraż
Yoħsa ey h̄ace nedür bildiñ mi ' uķbādan ğaraż
2. Yārsız cennet daħi olsa baña zindān olur
Ey göñül dīdārdur firdevs-i a' lādan ğaraż
3. Hāl-i mülket terk ēdüp gitsek gerekdür ' āķıbet
Bes nedür dünyā içün hem bunca ğavġādan ğaraż
4. Her ne kim görseñ ta' alluķ baġlama kılma karār
' İbret almaķdur dilā seyr ü temāşādan ğaraż
5. Bu göñül eglencesidür Hāletī çün ' āķıbet
Ma' rifet şātmaķ degüldür şı' r [ü] inşādan ğaraż

(330)⁵²⁸

Fa' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

1. Gülşen-i kūyun durur firdevs-i a' lādan ğaraż
Pertev-i hüsñüñ durur nūr-ı tecellādan ğaraż
2. Zerrece gelmez baña sensiz cihānuñ varlığı
Gün yüzündür ey kamer-ṭal' at bu dünyādan ğaraż
3. Bunca feryād u fiġān u bunca āh u nāleler
Vaşl-ı dil-berdür cihānda bunca ğavġādan ğaraż
4. Seyl-i eşkümden cihānda ğarķ-ı tūfāndur murād
Yaşımuñ evşāfıdur bu yedi deryādan ğaraż
5. Olmayup bir zerrece Şemsī kudüretten eşer
Cām[ı] şāf etmek gerek cām-ı muşaffādan ğaraż

⁵²⁷ Bu gazel HD'de yoktur.⁵²⁸ Bu gazel ŞMSD'de yoktur.

(331)⁵²⁹

Mef'ülü / fā' ilātü / mefā'ilü / fā' ilün

1. Yètmez nuķūd-ı eşk ile iş eylesek be-farż
Aḥvāl-i pür melālünjī şāh-ı cihāna 'arz
2. 'Uķķāb-ı zulm bālini açdı o rütbe kim
Dünyâyı tutdı sāye-i menḥūsı tül u 'arz
3. Olmaz cihānda zelzele her-dem tehī yere
Bār-ı girān-ı zulm ile lertzān olur bu arz
4. Ebnā-yı 'aşr meşgale-i dünyeviyyeden
İcrā-yı sünnet étmeyerek terk olındı farż

46a

5. Étmez ḥuķūķa kimse ri'āyet bugün Belīg
Senden keser mu'āmeleyi her kim olsa qarż

⁵²⁹ BLD, 222

1. Yārūñ bilegin sıkısam olur destini k̄ābız
'Irķ-ı ḥased olur dil-i aġyārda nābız
2. Bir çeşm-i ter-i şiftesi var görünürde
Bu tevliyet-i ḥān-ı maḥabbetde de fā'iz
3. Bu 'ārıza-i 'aşķ-ı cunūnuñ arasında
Ey 'aķl yūri sen de bize olma mu'arız
4. Mey-h'āre deġer mā-melek-i pīr-i ḥarābāt
Bu mezheb-i rindide budur ḥūkm-i ferā'iz
5. Şābit başamaz çār-şeb-i pāk-i ricāle
Bintü'l- 'ineb-i mey gibi muḥtāle hā'iz

⁵³⁰ SBTD, 438,439

ḤURŪFÜ'Ṭ-ṬĀ'
(333)⁵³¹

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

1. Şahn-ı gülşen mülk-i Bağdād oldı āb-ı cūy[ı] Şaṭ
Yāsemenler şu yüzünde seyr eder mānend-i baṭ
2. Şahn-ı bağı tuttı encüm gibi nergis şöyle kim
Mestler fark eylemez yerden göğü eyler ğalaṭ
3. Bir Gülistān yazdı bir ay içre faşl-ı nev-bahār
Lāle yer yer sürḥ olupdur sebze ḥaṭ şebnem nuḳaṭ
4. Aldılar ol şem' -i bezm-ārāyı aġyār ortaya
Zāhir oldı nükte-i lā-ḥayre illā fī'l-vasaṭ
5. Ḥaṭṭ-i la' lün Bāḳiyā ol ğonce-i nev-restenün
Seyr edenler dēdiler ḥandānuḡ olmaḳdur bu ḥaṭ

(334)⁵³²

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

1. Ḥālını gördüm dēdüm ḥaṭṭında n'eyler bu nuḳaṭ
Dēdi kim ḥaṭ olmaya ger yazıla ḥaṭ bī-nuḳaṭ⁵³³
2. Ben miyānuḡ ḳucayum dērem lebün ḥayr ola dēr
Benzer işitmiş durur lā-ḥayre illā fī'l-vasaṭ
3. Nüşa-i Yāḳūt ḥaṭṭın ebter ētdi ḥaṭṭ-ı dost
La' lünün ğirdinde rūşen olalı bu ḥüsn-i ḥaṭ
4. 'Arızuḡ şevḳine aġlarsam göñülден yaraşur
Lāzımıdur kim aḳa Bağdād öñünде cūy-ı Şaṭ
5. Göreli çekmiş ḳalem zülf-i ḥaṭ-ı müşġinine
Cem ğalaṭ şandı sevād-ı ḥaṭṭını ḳıldı ğalaṭ

⁵³¹ BD, 236, 237

⁵³² CMSD, 130

⁵³³ Bī-nuḳaṭ: bī-nokṭa, CMSD

(335)⁵³⁴

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

1. Rūy-ı meh-tābuñ ne dem görsem gelür qalbe neşāt
Tā ezelden étmiş ey meh-rū senünle irtibāt
2. Ğamze-i kıattālün ile eyleme hergiz nigāh
[Kim] saña 'uşıāklar eyler mizāc-ı inbisāt⁵³⁵
3. Ey süvār-ı esb-i nāzım senden olmaz cān dirig
Kanda kıaldı raḥş-ı rāḥat-baḥş ile raḥat bisāt
4. Da' vet etdim ḥāneme ol şehir-i ḥüsnün şāhını
Murğ-ı cānı sīḥa şancup özr ile çekdim simāt

47a

5. Yārsız gülzār seyri nişterdür çeşmüme
Yār ile olunca Okmeydānıdur semm-i ḥıyāt
6. Ol periyle étDIGÜM 'ālem gelince ḥātıra
Eşk-i çeşm-i ḥün-feşānum cūş eder manend-i Şāt
7. İhtiyār eyle yerün ğayet ile olsun güzel
Her melek-manzar ile kıılma Nedīmā ihtilāt

⁵³⁴ NDMD, 394

⁵³⁵ Kıattālün: fettānün, NDMD

HURÛFÜ'Z – ZA

(346)⁵³⁶

Mefā'ılün / mefā'ılün / mefā'ılün / mefā'ılün

1. Ne deñlü sîne-i eflāk éderse aħterinden ħaz
O deñlü 'āşık-ı devvār éder dāğ-ı berinden ħaz
2. Dil-i serdüm dem-ā-dem faħr éder nār-ı maħabbetle
Şita olsa olur elbet tenūruñ aħkerinden ħaz
3. Göñül ħazḡ étmesün mi nev-reside dil-ber-i terden
Bahār eyyāmıdur bülbül éder verd-i terinden ħaz
4. N'ola kākülleriyle faħr éderse ol büt-i ra' nā
Ki zīrā murğ-ı nev-pervāz éder bāl ü perinden ħaz
5. Kandil yansun şikāf-ı sineden āhım 'ıyān olsun⁵³⁷
Kim etmez böyle bezmüñ düd-ı 'ūd u micmerinden ħaz⁵³⁸
6. Sezāyī pür-dür olursa olur elbet şedef maħbül
Olur ṭab'-ı selimüñ zihñ-i mazmün-perverinden ħaz

(337)⁵³⁹

Mefā'ılün / mefā'ılün / mefā'ılün / mefā'ılün

1. Geda ħāk-i derinden şāh éder taħt-ı zerinden ħaz
'Aceb sırdur kim eyler her kişi kendi yerinden ħaz
2. N'ola dil zevk éderse seyr-i ħaṭṭ-ı la' l-i dil-berden
Éder iksir-sencān-ı maħabbet cevherinden ħaz
3. Tuṭuşduḡça dil ü cān 'aşḡ ile şevḡüm füzün oldı
Belī pervāne eyler sūziş-i bāl ü perinden ħaz
4. Mey ü maħbüb ile revnaḡ-fezā-yı bezm-i 'ālemdür
N'ola étsek sipihrüñ gerdiş-i nüh-sāğarından ħaz
5. Kimi ħ'āb-ı ferāğatda kiminde gūş-ı rağbet yok
Kim eyler böyle 'aşruñ bir alāy kūr u kerinden ħaz

⁵³⁶ SZD, 409⁵³⁷ Bu mısradaki vezin sorunu vardır.⁵³⁸ Bu beyit SZD'de yoktur.⁵³⁹ MZD, 424

6. Mezāķī ‘azm-i g lz r eyledik e c n u dil eyler
Bu b gu  g llerinden g ller   b lb llerinden  az

ḤURŪFÜ'L- 'AYN
(338)⁵⁴⁰

Mef'ülü / mefā' ilü / mefā' ilü / fe'ülün

1. Ebrûlarının beyt[i] olup ḥüsn ile maṭla'
Ḥaṭṭ-ı leb-i cānāne zebān-zed iki mışra'
2. Dil-berle girüp ḥalka'-i zikre dēr isem Hū
Ma' lūmdur 'uṣṣāka zamīrümdeki merca'
3. Her laḥt-ı dile ḥüsn-i ḥatın naḡş edüp ol şūḥ
Kor maḥfaẓa-i sīneye mānend-i muraḡḡa'
4. Zāhid çekemem ṭaṭana-i hāy ile hūyū
Müsteşkil okur vaḡvaḡa-i nāliş-i ḡafda'
5. Bir kerre düşelden içine āteş-i ḥüsnün
Par par yanıyor ḡāne-i mir' āt-ı muşa' şa'
6. Dilden ḡamı zā' il mi eder cāme-i zer-dūz
Telḡi-i meyi def' edemez cān-ı muraşşa'
7. Ber-deste-i hameyle sezādur ki Belīḡā
Ārāmḡeh-i maḡlaş ola beyt-i müşanna'⁵⁴¹

⁵⁴⁰ BLD, 228

⁵⁴¹ Ber-deste-i: ter-desti-i, BLD

HURŪFÜ'L-ĞAYN
(339)⁵⁴²

Fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilün

1. Nār-ı fūrkatle kimüñ olsa derūnı pür-dāğ
Edemez şīşe-i fānūs içine vaz'-ı çerāğ
2. Bülbul ü kumrīye bu bāğda yer kalmadı āh
Serv-i ra' nāya zağan kōndı nihāl-i güle zāğ
3. Hüsni şirketle ze' āmet idi ammā hūbān
O büte eylediler hatt-ı şerīf ile ferāğ
4. Yüz vērür kim çıkara nakşını yāruñ mir'āt
'Ākıbet şūreti bir kâlebe eyler ifrāğ
5. 'Aks-i hūbānı alır merdümek-i tār-ı nigāh
Hayl-i mähī-i giriftārı çeker qaraya āğ
6. Ne çeker naḥvet-i erbāb-ı riyādan 'āşık
Bir şehirde ki ola bāde vü maḥbūba yasāğ
7. Dēdi hātif mey-i bī-ğış gül-i bī-hār olmaz
Haberin eyledüm 'uşşāka Belīgā iblāğ

⁵⁴² BLD, 230,231

(340)⁵⁴³

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

49a

1. Dest-şüy-ı ' ayş olup meyḥāneden çekdüm ayağ
Eyledüm būs-ı leb-i sāḳī vü dil-berden ferāğ
2. ' Aks-i zülfi-ḥām-be-ḥāmdur sīne-i üftādede
Var ise ' ālemde ancak ' āşıḳa dāğ üstü bāğ
3. Ba' dezīn ētmem çep-endāzī-i gerdündan hirās
Ben ḥisāb-ı hicr ü vaşl ētdim ol āfet ile şāğ
4. Dāğ-ı nevdir ḳurş-ı māh üzre kelef ḳann eyleme
Eyledi ḥüsnün sipihri dāğ-ber-bālā-yı dāğ
5. Tābiş-i fikr-i ruḥıyla ol bütün şeb-tā-seḥer
Külbe-i şevḳimde rüşen revḡan-ı gülden çerāğ⁵⁴⁴
6. Seyr ēdeydiñ nükte-senc olmuş ḡazel ṭarḥ ētmege
Bir nefes bulsam sürūra şaḥne-i ḡamdan mesāğ
7. Bende yoḡ benden ḥaber kim cüst ü cū eyler beni
Vādī-i ḥayretde Rāḡib şöyle oldum güm-sürāğ

(341)⁵⁴⁵

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

49a

1. Dāğ dāğ-ı sīne tıtdı merhem-i vaşluḡla bāğ
Ḡam degül şimden gerü cānā bize dāğ üstü bāğ⁵⁴⁶
2. Cüst-cū eyler felek tā igneden iplige dek
İster isenḡ ḥazret-i ' īsī mişāl [tā] göge aḡ
3. Giryeden şanma aḡardı dīde-i giryānmuz
Sen hümāyı şayd içün ḳurduḡ bir iki perde aḡ
4. Vaḥdetün fehm eyleyen keşretten olmaz zevk-yāb
Şemme-i ḥālün ṭuyanlar zülfüne etmez dimāğ
5. Tōhmet-i düzd-i nigāhı sevdigüm ma' zūr tıd
Bu meşel meşḥurdur herḡiz göze olmaz yaşaḡ

⁵⁴³ RGD, 194

⁵⁴⁴ Bütün:mehün, RGD

⁵⁴⁵ KND, 568

⁵⁴⁶ Bize: baḡa, KND

6. Bir şolak maḥbūb sevdüm şimdi ben şağdan şağa
‘ Āķıbet öldüm dīrildüm eyledüm işimi şağ
7. İntihāb için konulmuş noktadır levḥ-i dile
Nükte-nā-fehmān anı Kānī şānurlar gerçi dāğ

HURŪFÜ'L-KÂF

(342)⁵⁴⁷

Mefā'ilün / mefā'ilün / mefā'ilün / mefā'ilün

1. Ferāğ-ı bāl ile zevk edecek kâşâne yokdur yok
Cihānda hiç gamuñ bir bilmediği hāne yokdur yok
2. Nücūm-ı sâbit ü seyyāre 'ıkd-i tohm-ı hançaldur
Sipihrün dām-ı tezvîrinde şîrîn dāne yokdur yok⁵⁴⁸
3. Tolaşma halka-i zülf-i nigāra kendi kayduñ gör
Derūnı pāre pāre olmadık bir şāne yokdur yok
4. Geçürdi lağlağıyyāt ile 'ömrin bāğ-ı 'ālemde
Dilinde 'andelibün sūziş-i pervāne yokdur yok
5. Kırar mest-i mey-i gāflet olanlar şişe-i kalbün
Şikest olmaz bu 'işret-hānede peymāne yokdur yok
6. Kemend-i zülfe benden yok dil-i dīvāneden gayrı
Bu vādilerde zincîrin sürür dīvāne yokdur yok
7. Belîğ ebnā-yı 'aşruñ hāmdur pîçide es'ārı
Suḥandan böyle puhte tarz-ı üstādāne yokdur yok

⁵⁴⁷ BLD, 236,237⁵⁴⁸ Hançaldur: hançaldur, BLD

(343)⁵⁴⁹

Fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilün

- 50a
1. N'ideyin sahn-ı çemen seyrini cānānum yok
Bir yanımca şalınur serv-i hırāmānım yok
 2. Nice da' vet édeyin ol perīyi dā' ireye
Hāmeme nāl gibi mühr-i Süleymanum yok
 3. Emdürür gerçi lebin vaşlına cānlar vèrene
Leb-i can-bağşını emsem dèmege cānum yok
 4. Bağrımın başına dāğ-ı ğamın odlar yaķalı
Kaldum ayakda kara başuma dermānum yok
 5. Enverī gülşen-i kūyunda figānlar eyler
Dème ey ğonce-dehen bülbul-i nālānum yok

(344)

Fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilün

- 50a
1. Çok zamāndur hüsñünün bāğına seyrānum yok⁵⁵⁰
Göñlümü egleyemem bir gül-i hāndānum yok
 2. Ağlarum şubha degin gül yüzüne dūr olalı
Rūyuña dèrsem inanma tende sūzānum yok⁵⁵¹
 3. Sen olaydın kūyunu cennete beñzer dèr idim
Ben nice seyre varam hūri vū ğılmānum yok
 4. Hastası oldu göñül gözlerinün çok demdür
Gel yetiş lebleri ĩsā baña Loķmānum yok
 5. Medhiyā sūz-ı derūnum kimseler ğuş ètmez⁵⁵²
Ben de takrīr èdemem senc-i sūhāndānum yok

⁵⁴⁹ END, 119

⁵⁵⁰ Bu mısra da vezin sorunu vardır.

⁵⁵¹ Bu mısra da vezin sorunu vardır.

⁵⁵² Bu mısra da vezin sorunu vardır.

(345)

Mef'ülü / fā' ilātün / mef'ülü / fā' ilātün

1. Dīvāne gönlüm oldı bir şeh-levende 'āşık
Bir serv-i hoş-kıyāmet bālā-bülende'āşık
2. İnşāf eyleye zāhid ta' n étme ben ğarībe
Görseñ olurduñ anı billāh sen de 'āşık
3. Zülfine bende ancağ bir ben degül cihānda
Sünbül dil[i] perişān müşk-i Hōten de 'āşık
4. Meftūn kad-i dil-ber şanmañ hemān şanevber
Üftāde nañl-i 'ar' ar serv-i çemen de 'āşık
5. Şimdi degüldür aña meylüm ziyāde 'Ārif
Olmuşdum ol civāna ben eskiden de 'āşık

(346)

Mef'ülü / fā' ilātün / mef'ülü / fā' ilātün

1. Ben bir ş[i]rīne oldum varup gülşende 'āşık⁵⁵³
Pinhān éder vücūdın gül pīrehen de 'āşık
2. Bir ğonca gül bitürdi bāğbān olalı dañı
Bir hār şanma başka aña diken de 'āşık
3. 'Aşkuñ düşeli kalbe étdüm türābı mesken
Yütürmüşdür riyāyı yatar külbānd 'āşık⁵⁵⁴
4. Dā'im bakup görürsüñ mir'āta kendi rüyūñ
Gül yüzüñe ben degül bildüm ki sen de 'āşık⁵⁵⁵
5. Gördük de nūr-ı rüyūñ 'ālem ğulām olursa
Biñ cān ile olayum dēr Medhī ben de 'āşık

⁵⁵³ Bu mısradā vezin sorunu vardır.

⁵⁵⁴ Bu mısradā vezin sorunu vardır.

⁵⁵⁵ Bu mısradā vezin sorunu vardır.

(347)⁵⁵⁶

Fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilün

1. Nüş-ı sāğar édemem būs u kenār olmayıcağ
Zevrağa el mi érer yemde kenār olmayıcağ
2. Kim geçer haṭṭ-ı ruḥı gelse de gerdānından
Neyler ol zevk[i] gönül leyl ü nehār olmayıcağ
3. Haṭṭ-ı nev-ḥīz iledür būs-ı lebine cev-heş ter
Meyl-i ‘işret édemem vaḳt-i bahār olmayıcağ
4. Çekilen bār-ı hicāb-i dilimizdür yoḥsa
Rūy-ı rāḥat görünür perde-i ‘ār olmayıcağ
5. Haşmetā eşk-i ğamum dört yanım éylerdi deniz
Zevrağ-ı bāde ile seyr-i Hışār olmayıcağ⁵⁵⁷

(348)⁵⁵⁸

Fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilün

1. Neyleyüm sāğar[ı] zīb-i kefi yār olmayıcağ
Kim bağar āyīneye āyīnedār olmayıcağ
2. Geçmedi ḥāne-i dildārı dolaşmağdan dil
Haṭ gelüp dāmen-i endişeye ḥār olmayıcağ
3. ‘Ayş mümkün mi bu miḥnetkede-i ‘ālemde
Ḳadeḥ-i bāde gibi elde medār olmayıcağ
4. Ne çıkar kūyını geşt éylemeden şām u seḥer
O ḳamer-ṭal‘ at ile yolda düçār olmayıcağ
5. İstemez cennet[i] rindān-ı ḳadeh-keş Nābī
Cilve-i keşti ile seyr-i Hışār olmayıcağ

⁵⁵⁶ HŞD, 268

⁵⁵⁷ Eşk-i: leşker-i, HŞD

⁵⁵⁸ ND, 752

(349)⁵⁵⁹**Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün**

1. Rūyuña öykünmege taşvîr-i hüsniñ cānı yok
Hüsniñ olmuş tutalum ol deñlü ammā cānı yok
2. La' lüñe gonca ruñuñā āfitāb olmaz şebîh
Goncenüñ dendānı yok beñzinde mihrüñ kanı yok
3. Serde sevdā-yı maḥabbet dilde zaḥm-ı hün-feşān
‘Āşık-ı şūrîde-ḥālün başına dermānı yok
4. Şöhreti var hüsniñ ile ‘aşkum gibi dildārımın
Dermend-i ‘aşkınun derdim gibi dermānı yok
5. Şehr-i dilde şenlik olur mı ‘Aṭāyî yārsız
Taḥt-gāh-ı sinemün sulṭān-ı ‘ālî-şānı yok

(350)

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

1. Şimdi dehrün Ḥātem-i Ṭay gibi bir sulṭānı yok
Ṭay gibi zu' mınca biñ sulṭānı var iḥsānı yok
2. Ey felek beñzetmezem mihr ü mehün yār rüyuna
Dā'im artmaḳda şu' ā'-ı meh gibi noḳşānı yok
3. Leşker-i ḥaṭ geldi şimdi zabṭ eder ruḥsārını
Neyleyüm vërmez amān ol kāfirün imānı yok
4. ‘Andelîb-i zār[ı] gör kim gülsüz eyler mi fiğān
Bir kişi dem-bestedür kim cānı var cānānı yok
5. Bendelik da' vā ederken Medḥî-i zārın senün
Ṭāb-ı lüṭfunḍa murāda ermenün imkānı yok

⁵⁵⁹ ATD, 266

(351)⁵⁶⁰

Mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün

1. Egerçi mümteni' dür şāh-ı mercān mīve-ḥīz olmak
Nihāl-i surḥ-ı müjgānum nedendür dāne-rīz olmak
2. Cihān-ı 'aşqda gāhī fitne gāhī kūy-ı yāri gör
Aḡa maḥşūşdur bir günde yüz biñ rüstaḥiz olmak
3. Benim ol şūḥumuñ şimşir-i müjgānına kalmışdur
Dem-i tīg-ı kazāda daḡı ḥün-pālā vü tīz olmak
4. Niçün la' l-i lebiñ 'uşşāka düşnām u 'itāb eyler
Nigāh-ı şūḥuḡa lāyıkdur ancaḡ pür-sitiz olmak⁵⁶¹
5. Eger mevc-i havādis gelse kıl āgūşuñ āmāde
Ne mümkündür miyān-ı baḡrda cāy-ı güriz olmak
6. Zelil olmak Fehimā Rūm'da her vech ile yegdür
Baḡa lāzım degüldür mülk-i Mısr içre 'aziz olmak

(352)⁵⁶²

Mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün

1. Neden ey sāḡi-i cām-ı emel devrān 'aziz olmak
Dehān-ı dil-ḡumār-ı ye's ile ḡamyāze-riz olmak
2. 'Acebdür mest-i 'aşq pāy-i māl-i nāz iken 'ālem
Ser-i meclisden ol mest-i teḡāfūl germ-ḡiz olmak
3. Kazā bismilgeh-i cān kār-zār-ı dilden el çekse
Nigāhından ne mümkün def' -i āşār-ı sitiz olmak
4. Yine te' şir-i ḡāl-i rūyıdur dāmān-ı ḡūrāya
Nesim-i kākül-i 'anber-feşān u müşk-riz olmak
5. Bu bāḡ-ı dehrde zülfün den olmuşdur senüñ şāyi'
Nesim-i sünbülistān 'ıtr-ı şāhı müşk-biz olmak⁵⁶³
6. Yine ey Nā'ilī şād-āb-i berḡ-i nigehdendür⁵⁶⁴
O çeşm-i nīm mestün ḡançer-i āzārı tiz olmak

⁵⁶⁰ FHD, 522

⁵⁶¹ Ancaḡ: ey şeh, FHD

⁵⁶² NKD, 339

⁵⁶³ Bu beyit NKD'de yoktur.

⁵⁶⁴ Bu mısra da vezin sorunu vardır.

HURŪFÜ'L-KEF
(353)

Mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün

1. Ne müşkil hāl olur bir dil-ber-i sīmīn-bedensizlik
Belādur başıma bir kākül-i ' anber-şikensizlik
2. Olursam n'ola ol sīmīn-beden dildārdan ayru
Şehīd-i ' aşka lāzım mı ' aceb olmaz kefensizlik
3. Dilā ağıyār yanında görüp cānānı incinme
Gül-i ra' nāya olmadı müyesser çün dikensizlik
4. Gider bu cübbe vü destārı öñlükden kıba yükdür
Göñül ' ayb olmadı Mecnūn-ı ' aşka pīrehensizlik
5. Dü-tā oldu benim derd [ü] elemlele hilālāsā
Zer etti çehremi ' Āzmī benüm bir sīm-tensizlik

(354)

Mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün

1. Vērüp pāyuğa düşmezdüm başa alursa sensizlik
Düşelden ben bu nāra hoş geliyor saña bensizlik
2. Dokunma ey şabā zülf-i teline dostumuñ aşlā
Yine tel kırmışa döndürdi dirlikle düzensizlik
3. Çerāğ etti beni ammā eritdi qalbimüñ yağın
Şeb-i zulmetde koydı ' āķibet bizi rügansizlik
4. Perişān etti dostum qalbimüñ hep burc [u] bārūsın
Beni düşmāna aldurdu vücūd-ı bī-bedensizlik
5. Lebün açdıķça verdāsā düşersin i' tibarundan
Hele her hālde rāḫat gelür ey Medḫī sūḫansızlık

(355)⁵⁶⁵

Mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün

- 51b
1. Nigārā sende ḥatm oldı güzellik tazelik terlik
Senün şanıḡdadur ancaḡ serir-i ḥüsne serverlik
 2. Lebünden mu' ciz-i 'İsā erişdi Hızır[u] İlyāsa
Yüzünden gün ziyā dutmuş ay alnuḡdan münevverlik
 3. Ne zibā yārsın yā Rab bu ḥüsn[ü] ḥulḡ ile sen kim
Erişür reng-i rüyundan gül-i gülzāra aḡmerlik
 4. İrem bağında ey dil-ber varır ta' līm eder her dem
Şaçun reyḡāna sünbüllük ḡadün şimşāda 'ar'arlik
 5. Eridi Ca' ferī nār-ı ḡamuḡla püte-i ḡamda
Sen anı künc-i mihnetde ḡoyasın bu mudur erlik⁵⁶⁶

(356)⁵⁶⁷

Mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün

- 51b
1. Nedür bu serv-ḡadlik lāle-ḡadlik māh-peykerlik
Nedür bu sım-tenlik nāzeninlik nāz-perverlik
 2. Nice başlar keser ḡanlar döker diller alur her-dem
Müjeḡ tıḡinde ḡatm oldı bu ejderlik ü ḡünḡarlık⁵⁶⁸
 3. Mesihāveş tecerrüd ḡaşdın et baḡma zen-i dehre
Aḡa meyl eylemek erlik degüldür ey ḡönül erlik
 4. Levendāne güzelsin sīne-ḡāk olsaḡ münāsibdür
Senün şanıḡdadur şāhāne dil-berlik dil-āverlik⁵⁶⁹
 5. Belā vādilerin ḡeşt eyleyenler post-püş olmış
Yaraşur 'Ulvīyā seyyāḡ olanlara ḡalenderlik

⁵⁶⁵ CFD, 408

⁵⁶⁶ Künc-i mihnetde: ḡam bucaḡında, CFD

⁵⁶⁷ ULD, 369

⁵⁶⁸ Bu ejderlik ü ḡünḡarlık: dil-āverlik ciger-derlik, ULD

⁵⁶⁹ Dil-āverlik: semen-berlik, ULD

(357)

Mef'ülü / mefā'ilü / mefā'ilü / fe'ülün

1. Ey dil elem-i firķat ile aēlama sīñ sīñ
Şay dirhem ü dīnār hemān dil-bere çīñ çīñ
2. Bī-minnet eger hūcreñe gelsün dēr iseñ yār
‘Anķā şıfat ol gezme ser-i kūyunı dīñ dīñ
3. ‘Uşşāk seg-i yār ile ķo tırma şalınsun
Sen gezme raķīb ortaya atma taşı fīñ fīñ
4. Ey muṭrib āvāze-i sāzende-i ‘aşķa⁵⁷⁰
Çalup yürüme gel başıña sāzıñı nīñ nīñ
5. Ser-çeşme-i la‘l-i leb-i yār ile dirilsün
‘Azmi yaşasun Hızır [u] Mesīhā gibi bīñ bīñ

(358)⁵⁷¹

Mef'ülü / mefā'ilü / mefā'ilü / fe'ülün

1. Ey tıfl-ı sirişķüm katı ķalkırdıñ dīñ dīñ⁵⁷²
Helvā-yı leb-i dil-ber[i] gördüñ yine dīñ dīñ
2. Uydurmuş uşūle sözini sille-i üstād
Anđıkça defīñ dağı öter ķulaēı çīñ çīñ
3. Beñzer geçinürken ḥaṭ-ı yāresiñi vèrdi
Varsun yüze gelsün mi benefşe gibi sīñ sīñ
4. Sīñ sīñ sīñilet seg gibi aēyārı kapunda
Fīñ fīñ ulusun ol köpege at taşı fīñ fīñ
5. Raḥm ēyler idi başumuza yār Ḳabūlī
Aēyār geçüp ķarşumuza gülmeşe giñ giñ

⁵⁷⁰ Bu mısradā vezin sorunu vardır.

⁵⁷¹ KBD, 628

⁵⁷² Bu mısradā vezin sorunu vardır.

(359)⁵⁷³

Mefā‘ ilün / mefā‘ ilün / mefā‘ ilün / mefā‘ ilün

1. Neḳāreveş dili dögsün hemîşe düm düm tek
Raḳīb-i dīv ile çift olmasun o merdüm tek
2. Şaḳīl bir Tekkeli Türkī ḡarb édüp döndi şeyḥ
Baḡa muḳābeled eyleme teḳaddüm tek
3. O Nīşli güzelün ḡisūvān u müjgānı
Şoḡar derūnumı ṭurmaz mişāl-i gejdüm tek
4. O serv[i] görmege cūy-i sirişki gönderdüm
Kenār-ı ḡayrda olsun dēyeydi gördüm tek
5. Ṭurursa ṭursa girih-kerde dem tekāver nāz
O şeh-suvār hemān görmesün teşādüm tek
6. Cevāz yoḡsa da varsam bu devr-i ḡırmendür
Münīf uşūl ile tenhāca yāra kendüm tek⁵⁷⁴

(360)⁵⁷⁵

Mefā‘ ilün / mefā‘ ilün / mefā‘ ilün / mefā‘ ilün

1. Şaḳīl gelmiyor ‘uşşāḡa ḡarb-ı düm düm tek
Uşūl ile o perī meşḡ éde tenādüm tek
2. Benimle yek tene nādirdür etse bir yāri
Nedīm-i bezm olup ol sīm-ten tenādüm tek⁵⁷⁶
3. Ḳapatdı merdümek-i çeşmi ‘aks-i ḡāl-i nigār
Derūn-ı dīdede lāzımdur ola merdüm tek
4. Raḳīb[i] ḡarb édelüm kūy-ı dil-rubāda bu şeb
Şabāḡa dek dēmesün ṭabl-ı sīne dögdüm tek
5. Baḡınca āyineye dēr o şūḡ-ı gendümgün
Kemāl-i ḡüsn ile gördüm cihānda kendüm tek
6. Tekāver-i dili étdim ‘inān-keşīde Belīḡ
Münīf-i ḡoş-sūḡana étmeye taḳaddüm tek

⁵⁷³ MND, 265

⁵⁷⁴ Devr-i: vaḡt-i, MND

⁵⁷⁵ BLD, 245,246

⁵⁷⁶ Bu beyit BLD’de yoktur.

(361)⁵⁷⁷**Mefā‘ ilün / fe‘ ilātün / mefā‘ ilün / fe‘ ilün**

1. Tıyuldı ğamzen oķı cān anı da ķan èderek
Cihāna sırrımı fāş ètdi dil ‘ayān èderek
2. Nihāl-i ķāmetümi ‘ākıbet dü-tā kıldı yār
Zamāne bār-ı ğamı dem-be-dem girān èderek
3. Nevā-yı nāle-i ‘uşşāk[ı] dinlemez o şāh
Gerekse ney gibi inle baĝrını dil fiĝān èderek⁵⁷⁸
4. Anuñ da göĝsüñi germe tıķunur ey gerdün
Ĥadeng-i āhına ‘āşık seni nişān èderek
5. Terahħum eyle meded ‘ālemi ĥarāb ètdi
Ķapuñda Rāĝıb gözyaşuñ revān ederek⁵⁷⁹

(362)

Mefā‘ ilün / fe‘ ilātün / mefā‘ ilün / fe‘ ilün

1. Vücüd-ı zārıma kıydım ğamuñ nihān èderek
Bulam mı çāre ‘aceb derdümi ‘ayān èderek
2. Saña tarahħum eder kimse yok ta‘accüb çekme⁵⁸⁰
Gerekse dehr[i] gönül biñ tılaş fiĝān èderek
3. Ne deñlü ĥāk-nişin olsa ĝāh olur ‘āşık
Firāz-ı ‘arşa çıkar āhın nerdübān èderek⁵⁸¹
4. Zamān-ı gülde yine ‘ayş u şafāya başla yavuz⁵⁸²
Sımāt-ı ‘ışreti gül gibi der-miyān èderek
5. Murāduñ ‘arż-ı bī-revāysa ise Rāĝıba Nergisiyā
Rikāb-ı yāre yüzün sür şi‘rün armaĝan èderek⁵⁸³

⁵⁷⁷ Bu gazel RGD’de yoktur.⁵⁷⁸ Bu mısradā vezin sorunu vardır.⁵⁷⁹ Bu mısradā vezin sorunu vardır.⁵⁸⁰ Bu mısradā vezin sorunu vardır.⁵⁸¹ Bu mısradā vezin sorunu vardır.⁵⁸² Bu mısradā vezin sorunu vardır.⁵⁸³ Bu beyitte vezin sorunu vardır.

(363)⁵⁸⁴

Mef'ülü / fā'ilätü / mefā'ilü / fā'ilün

1. 'Uşşāka būs-ı lā' l-i terün yok mıdur senün
Ey naḥl-i ' işve hîç şemerün yok mıdur senün
2. Ey pîr-i ' aşk böyle neden nā-tüvānsın
Bilmem yanımda tāze bir püseriñ yok mıdır seniñ⁵⁸⁵
3. Hālüm mükedder oldı benim ey ḥayāl-i yār
Bilsem ' aceb ki bir kederün yok mıdur senün
4. Êtdün güşāde sîne-i billür[ı] nāfe dek
Ey şūḥ bilmezem kemerün yok mıdur senün
5. Cem' eyle kendüñi şehir ey āh-ı şu' le-ḥîz
Eflāk-i heftüme seferün yok mıdur senün
6. Bālā-yı naḥl-i mevķi' -i kesb-i hevā ise
Ey ğonca başum üzre yêrün yok mıdur senün
7. Êtdün vişāl herkese va' d ey zen-i sipihr
Āyā cihānda gerçek erün yok mıdur senün
8. ' Aşrın kibārı māl ile Kārūn olursa da
Şormaz Belîğ sîm ü zerün yok mıdur senün

(364)⁵⁸⁶

Mef'ülü / fā'ilätü / mefā'ilü / fā'ilün

1. Ey çeşm-i girye-ḥîz eşeriñ yok mıdur senün
Āteş içindeyüm haberün yok mıdur senün
2. Bir āh-ı ḥuşk ise işün Allaha kaldı bil
Hiç kūy-ı yāre nāme-berün yok mıdur senün
3. Gerd-i kesād revnaķını eylemiş şikest
Şevķ-i hünerde bir degerün yok mıdur senün
4. Kānūn-ı ' aşkı senden okurlarken ' aşıkān
Dīvān-ı i' tināda yerün yok mıdur senün
5. Pek de vêrilme ğaflete ey izzet mest-i nāz
Mekr-i zamāneden ḥazeriñ yok mıdur senün

⁵⁸⁴ BLD, 242,243

⁵⁸⁵ Bu mısra da vezin sorunu vardır.

⁵⁸⁶ RGD, 128,129

6. Pervāz-ı serseri nedir ey ٲā'ir-i niyāz
Evc-i  ab le bāl u per n yok mıdur sen n
7. Dāmān-ı va la bu' l-hevesān dest-res olur
Rāg b el nde bir h ner n yok mıdur sen n

(365)⁵⁸⁷**Mef'ülü / fā' ilātü / mefā' ilü / fā' ilün**

1. Zülfün ki indi tā kemer-i zer-nişāna dek
Tül u dırāz-ı fitnedir āhır zamāna dek
2. Emvāc-ı tāb-ı 'ārızı süllemlük eyleyüp
Yāruñ çıkardı nāmını tā āsmāna dek
3. Şevk-i nesīm-i kūyuñ ile gird-bādveş
Gitdi ğubār-ı ten dönerek lā-mekāna dek
4. Yāruñ alınca sürme-i hāk-i rehin şabā
Ardınca uçdı dīdelerim Işfahāna dek
5. Emvāc-ı nağme kāse-i şanbūrdan taşup
Meclisde çıkdı dün gice muṭrib miyāna dek
6. Gam pençesinden oldı giribānumuz ḥalāş
Geldün Belig kūşe-i dārü 'l-emāna dek

(366)⁵⁸⁸**Mef'ülü / fā' ilātü / mefā' ilü / fā' ilün**

1. İndi müjen ḥadd-i şebi zebān-ı sināna dek
Gitdi kaşuñ ḥavādişi gūş-ı kemāne dek⁵⁸⁹
2. Bir muṭrib olsa baña ki her ḥarf-i sīnemi
Çāk eyleyüp zebān komasa el-amāna dek
3. Bir nağme olsa kāse-i şanbūra sıgmayup
Mevc ursa kaşır öñündeki şād-ı revāna dek
4. Cām-ı lebüyle mest ol edālaruñ⁵⁹⁰
Mestāne göndere soñra āğūş-ı cāna dek
5. Mıstarlı kâğıd üzere yaz nazm[ı] gūyiyā
Teşyî' eder edāyı kalem nerdübāna dek
6. Deste yine o nāy-ı 'Irakīyi al Nedīm
Gitsün nevā-yı nazm-ı nevün Işfahāna dek

⁵⁸⁷ BLD, 241,242⁵⁸⁸ NDMD, 397⁵⁸⁹ İndi: düşdü, NDMD⁵⁹⁰ Bu mısra da vezin eksiktir.

(367)⁵⁹¹

Mef'ülü / mefā'ilü / mefā'ilü / fe'ülün

1. Dünyāndan ayāğ-ı ıarab-efzā ile geçdik
Deryā-yı ğamı zevrak-ı şahbā ile geçdik
2. Bu ħadde-i evzā' -ı dil-āzār-ı felekden
Biz keşmekeş-i dest-i müdāra ile geçdik⁵⁹²
3. Dil-bend-i hevā olmağ için zülf-i siyāha
Yārın ser-i kūyunda o sevdā ile geçdik
4. Feryād ile biz müşt-zen-i sīne-i ' aşkız
Der-bend-i ğamı ıabl ile surnā ile geçdik
5. Vêrdik biz ayāğ-ı mey ile menzil-i vaşla
Rāh-ı emeli pāy-ı temennā ile geçdik
6. Bu ħāhiş-i dünyā-yı denīden hele Ħaşmet
Biz reh-revī-i ıurbet-i Mevlā ile geçdik

(368)

Mef'ülü / mefā'ilü / mefā'ilü / fe'ülün

1. Biz semt-i ferāğa dil-i dāna ile geçdik
Ma' müre-i terke yine deryā ile geçdik
2. Āl eyleyüp ol āfete biz āteş-i terle
Ruhsārına bir zengde şahbā ile geçdik
3. Gül-geşti delīl oldu bize ħatı o yārın
Semt-i çemene sünbül-i sevdā ile geçdik
4. Zülf ü ħat ile nā'il-i vaşlı olabildik
Biz bezm-i vişāli şeb-i yeldā ile geçdik
5. Gördük o mehün rā gibi ħançer kemerinde
Der-bend-i hevesden çekilüp rā ile geçdik
6. ıat' eylemese ğamze sözünden geçemezdik
Ebrūlarınuĝ remzini imā ile geçdik
7. Biz fāris-i ħayli hūneriz nazm ile Sa' dī
Akrānımız ıab' -ı sebük-pā ile geçdik

⁵⁹¹ HŞD, 269

⁵⁹² Medār: mudārā,HŞD

1. Bir eſer eyle ki olsun bile dā'ir nāmuñ
Var mı ſübheñ eſer-i Cem idigünñden cāmuñ
2. Rūſenī peyrevidür tîregî-i eyyāmuñ
ĖabĖabından erişür feyz-i ſabāñ aħſāmuñ⁵⁹⁴
3. Seni taṭhîr eden evsāḥdan eder tekdîr
Nükte ta' birine ſıkletle budur ḥammāmuñ
4. Dil esîr-i ḥaṭ olup geçdi ser-i kākülñden
ſimdi rāciḥ görünür Çine sevādı ſāmuñ
5. Bizi rāḥatdan eden ḥ'āhiſ-i rāḥat oldı
Bilmedik kimseye nā-rām idügin ārāmuñ
6. Sîrete eyle nazar ſûrete bakma RāĖıb
Düşme dām-ı Ėalaṭ-endāzına her endāmuñ

1. Gerden ü ruḥda görenler ḥaṭ-ı 'anber-fāmuñ
Cennet altında yā üstünde dēmiſler ſāmuñ
2. Çāk çākî-i maḥabbetle olur ſöhret-i 'aşk
ſerḥa-i sîne ile almada ḥātem nāmuñ
3. Kızdı germiyyet-i vaſl-ı dil ile tenhāda
Yār ile halvet imiş eylemiş lāzimesi ḥammāmuñ⁵⁹⁶
4. Bezme gel étme ḥazer mîve-i vaſluñ görelüm
Naḥl-i nāzım alıruz kórma senün de ḥāmuñ
5. Başalı mey-kedeyi muḥtesib ıſlāḥ étmiş
Ayağı yer mi başar rind-i ſarāb-aſāmıñ
6. Göñli rabṭ étmededür dergeh-i istiĖfāra
Lütfun inkār edemem Ḥaſmet o sîm endāmuñ

⁵⁹³ RGD, 125,126⁵⁹⁴ ĖabĖabından: ' ağabinden, RGD⁵⁹⁵ HŞD, 276⁵⁹⁶ Bu mısra da vezin sorunu vardır.

(371)

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

1. Nice gündür bendeñi şāhum ferāmūş eyledün
Varısa ağıār-ı bed-ḥāhuñ sözün gūş eyledün
2. Bülbül-i gūyā-yı ṭab' -ı nādire-perdāzımı
Şiddet-i sermā-yı hicrān ile ḥāmūş eyledün
3. Şoyunup kayd-ı 'alāyıkdan beri oldum bugün
Cümleden āzāde bir rind-i nemed-pūş eyledün
4. Bezm-i hicrānuñda bilseñ ben neler çekdüm neler
Sen varup ağıār ile cām-ı şafā nūş eyledün
5. Şaḥn-ı gülzār-ı süḥanda minnet Allāha yine
Şāhid-i ma' nāy ey Ālī der-' ağış eyledün

(372)

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

1. Gāh kızardıñ gāh gözüm ırmağ gibi cūş eyledün
Her kimüñ ḳalbine girdiñ anı bī-hūş eyledün
2. Kimi ruhsāruñla yandı kimi fırḳat nārına
Her birin ' aşıḳlaruñ bir derdüñe dūş eyledün
3. Ben faḳīrūñ yıḳmak ile bu perīşān ḳalbini
Ḥāṭırın yapduñ raḳībūñ göñlüni ḥoş eyledün
4. Ḥayr ile étsem naşīḥat diñlemezdün pendimi
Şimdi ' ağıāruñ sözün guşuñda mengūş eyledün
5. Ṭūṭī-i gūyāya sayrañmaz iken bu Medḥiyā
Açmaduñ la' l-i lebin sen anı ḥāmūş eyledün

(373)⁵⁹⁷

Mefā‘ ilün / mefā‘ ilün / mefā‘ ilün / mefā‘ ilün

53b

1. Degüldür defter-i hüsünde ey meh hatt-ı şeb-fâmuñ
Yekün oldı kâra cümle ile gör hüsni encâmuñ
2. Hele sîb-i zeķandan buse taķsim etmek aġyâra
Bu taķsim-i firengîsi dil ol şûh-ı gül-endâmuñ
3. Êdip ‘uşşâķını taķsim-i zincir ey dil-i şeydâ
Seni iħrâc-ı tenhâ eyledi dildâr-ı nâ-râmuñ
4. Süveydâ-yı dilünden eyle hâlî hâl-i sevdâsın
Ne hâşıl birbirine darb olunsa şıfr erķâmuñ
5. Hamîdâ hâtır-ı meksûruñı cebr eyler elbette
Muķâbil eylemiş yûsrini ‘usra Rabbü’l-‘ âlemüñ

(374)

Mefā‘ ilün / mefā‘ ilün / mefā‘ ilün / mefā‘ ilün

1. Sözüñ mîzân ile sencide kıl her puhte [vü] hâmuñ
Yitürme ‘aķluñı ey dil bu hep beyhûde edhâmuñ
2. Ümîd-i sehm-i vuşlat eyler iken şıfr-ı yed kalmış
Ĥesâb eyler hevâyı dil-berâ ‘uşşâķ-ı sersâmuñ
3. Ĥulâşa çekdigüm bâr-ı ġamun ‘öşrün Ĥesâb etsem
Geçer yüz biñ yüki ta‘ bîr olunmaz cem‘ -i erķâmuñ
4. Ta‘ ab çekme yesârî cem‘ içün kedd-i yemîn ister
SüĤan Ĥâriç-i ez-defter tehîdür böyle iķdâmuñ
5. Bunı mimle ki geçmez yâr-ı Şadık ‘âşıkânından
Resîd olmaz muķayyed defter-i ‘uşşâķda nâmuñ

⁵⁹⁷ Bu gazel HMD’de yoktur.

(375)⁵⁹⁸

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

1. Rāz-dārān olsa rāzın söylemez cānānenün
Çıkmadı gitdi dehānından haber pervānenün
2. Hāsret-i bādeyle āhum çerh[i] inletse n'ola
Tiz olur elbette feryādı tehī peymānenün
3. Hüsni ile hatt ile bulduk bilmezüz evvellerin
Şorsalar biz hüsni-i hālīn söylerüz cānānenün
4. Turre-i yāri tararken öpdü ruhsārı meger
Lezzetinden çāk çāk oldu dehānı şānenün
5. Rüy-ı yāri gördi dil çıkdı derün-ı sineden
Faşl-ı güldür zevkī çendān kalmadı kāşānenün
6. Söyler ahvāl-i zevāl-i genc-i Cemşid'i meger
Söyledürsen hāk-i derd-ālūdesin meyhānenün
7. Birbirin pā-māl edüp gelmekde Nābī gam dile
Duydı yārān gālibā zevkīn bizüm gam-hānenün⁵⁹⁹

(376)⁶⁰⁰

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

1. Kesretinden ak sādeyle gelen cānānenün
Bir tabak-ābādidür şahrāsı Kāğıd-hānenün
2. Saña şüret gösterüp şan'atla dil-ber şayd eder
Bunda kırtāsiyyedür sermāyesi ferzānenün
3. Keştī-i şahbā degül üstinde zevraklar yürür
Cüy-ı Kāğıd-hāne-āsā girye-i mestānenün
4. Da' vet içün berg-i gülden kāğıd uçurdu nesīm
İnkisārın hiss edüp bu bezmde bigānenün
5. Menzil-i hūbāndur beyti raķībün āh kim
Müslümānlardur esiri şimdi hep tersānenün

⁵⁹⁸ ND, 780,781

⁵⁹⁹ Duydı: tıydı, ND

⁶⁰⁰ SBTD, 305,306

6. Hüsni ü anıñ vâ' iz inkâr etme tesîrîn amân
Bağa bu feyz-i cünûn anıñ degül de yâ nenün⁶⁰¹
7. Şābitā kāğıdçılar sūķına düşdi ' arşası
Keşretinden aķ sādeyle gelen cānānenün

⁶⁰¹ Bu beyit SBTD'de yoktur.

(377)⁶⁰²**Mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün**

1. Şikāyet cevri-i dil-berden dil-i şeydāyı söyletseñ
Günāh andan yine ol şūh-ı bī-pervāyı söyletseñ
2. Firāk-ı cām-ı la' lūñle ne çekdi sāgar-ı ğamdan
Ne kanlar yutdı görseñ ğonca-i ra' nāyı söyletseñ
3. Leb-i la' lūñle mey baħsında ğavġā ħadden aşmıřdur
İşitsen kıl ü kālī şişe-i řahbāyı söyletseñ
4. Ħadīř-i ' aşkı ħarf ü lafz ile kılmaz edā ammā
Ne ra' nā söyler ol ma' nāyı çeng [ü] nāyı söyletseñ
5. Duħānım göklere çıkdı felekler yandı āhımdan
Anuñ çün yērlere inmez eger ' anķāyı söyletseñ
6. Kelām-ı ' aşkı ey Bākī ser-ā-ser sırr-ı vaħdetdür
Murādı cümleñün birdür bütün dünyāyı söyletseñ

(378)⁶⁰³**Mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün**

1. Eşer kılsa dil-i sengin-i yāre nāyı söyletseñ
Deminden ol ' azizün muṭribā ħārāyı söyletseñ
2. Yüzüñe māh-ı enver la' lūñle gül-berg-i ter ' āřık
Saņa ' āřık geçer a' lāyı vü ednāyı söyletseñ
3. Ķosañ ' arz etse erbāb-ı maħabbet saņa aħvālün
Ne var ey lebleri ' īsā biraz mevtāyı söyletseñ
4. Baņa incindi yārüm söylemez lūṭf etseñ ey sākī
Nedür bilsem günāhum ol perī-sīmāyı söyletseñ
5. řadā-yı ra' d-ı āhundān öter bu günbed-i gerdün
Seniñ derd-i dilün söyler eger dünyāyı söyletseñ
6. Sūħanda kimseyi söyletmez olduñ Ħāletī řimdi
Saņasın bař ederdi tūṭi-i ġüyāyı söyletseñ

⁶⁰² BD, 263⁶⁰³ HD, 549

(379)⁶⁰⁴

Mef'ülü / mefā' ilü / mefā' ilü / fe'ülün

1. Dil āyinesin cehd édüben eylemeyen pāk
Ruhsār-ı dil-ārāyı nice eylesün idrāk
2. Toymaz nazarum hāk-i rehün kühline cānā
Toldurmayıcağ iki gözüm kāselerin hāk
3. Biz dāmenin elden kımazuz pīr-i muğānuñ
Dest-i ecel eylerse çeküp yaqamuzı çāk
4. Ter dutmağ içün bāğ-ı ruñunda hañ-ı sebzün
Bārān-ı maħabbetdür aña dīdede nem-nāk
5. Gel 'arz-ı cemāl eyle bugün Ahmed'i şād ét
Yarına kıoyup étme anı hicr ile ğam-nāk

(380)⁶⁰⁵

Mef'ülü / mefā' ilü / mefā' ilü / fe'ülün

1. Ey gevherr-i tābende-i zī-kadr-i şerefnāk
Zātunla mübāhāt éder eflāke senün hāk
2. Zātındur o gencīne-i esrār-ı ilāhī
Keşf oldu saña ma' rifet-i sırr-ı 'arefnāk
3. Pür-nur-ı celī pertev-i 'adlün ile 'ālem
Ey pādişeh-i taht-ı rusul şāhib-i levlāk
4. Kıldı seni 'ālemlere Hağ bā' iş-i zaħmet
Olmaz mı kıarın-i keremün şevk ile pür pāk
5. Ey faħr-i cihān eyle Yetīmī'ye şefā' at
Ser-pençe-i 'işyān anuñ étđi yaqasın çāk

⁶⁰⁴ AMD, 245

⁶⁰⁵ Bu gazel YTMD'de yoktur.

(381)⁶⁰⁶

Mefā‘ ilün / mefā‘ ilün / mefā‘ ilün / mefā‘ ilün

- 54b
1. Çıkardun başa cāna bāliš-i zer-kāra yüz vèrdün
Kopardun fitneler yer yer haṭ-ı jengāra yüz vèrdün
 2. Hemān bir dāneyüm der cennet-i bāğ-ı cemālünde
O hindū-yı siyehdür ḥāl-i ‘anber-i yāra yüz vèrdün⁶⁰⁷
 3. Çıkardı naḡşunı ey pādīşāh-ı mülk-i istiğnā
O şūret o gūrūbı āyīne-i ġaddāra yüz vèrdün
 4. Gelüp būs ètmege sarkar o ruḡsār-ı ‘araḡ-nāke
Haṭā ètdün şehā ol ṭurre-i ṭarrāra yüz vèrdün⁶⁰⁸
 5. Ne zulm [ü] cevır kıldun ey sitemger Kadrī-i zāra
Aḡa bir dest-būsun vèrmedün aḡyāra yüz vèrdün⁶⁰⁹

(382)

Mefā‘ ilün / mefā‘ ilün / mefā‘ ilün / mefā‘ ilün

- 54b
1. Çıkardun ceys-i haṭṭun fitne-i mekkāra yüz vèrdün
Hicāb ètdün ruḡ-ı iḡbālden idbāra yüz vèrdün
 2. Nizām-ı ḡusn içün āyīne aldun destīne am mā
Görüp kākül perīşān ḥāl-i ġisūdāra yüz vèrdün
 3. Hele meclisde nūş-ı sāḡar ètdün dest-i ‘aşıḡdan
O mest-i sāde-dil şermende-i āzāra yüz vèrdün
 4. Düşünce pāyınā ālūde-i ḡāk-i rehün olmış
Sirişk-i ḡatre bārī dīde-i ḡün-bāra yüz vèrdün
 5. Şikeste sīne-zārı Nā’ib-i bīmārı gösterdin
O ḡodbīn-i sitem-rū ḡamze-i ḡ’ün-ḡ’āra yüz vèrdün

⁶⁰⁶ KDD, 166

⁶⁰⁷ Siyehdür: siyeh-rū, KDD

⁶⁰⁸ Gelüp: gelür, KDD

⁶⁰⁹ Ne zulm[ü] cevır kıldın ey sitem-ger: Elün ḡo sīne-i inşāfa gel kim, KDD

(383)⁶¹⁰

Fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilün

1. N'ola pīrāheni çāk olsa gül ü yāsemenün
Sūzen-i hār ile āmāde hezārı dikenün
2. Kökeninde büyümiş gül gibi nāzüklük ile
Germ ü serdin ne bilür gonca daği bu çemenün
3. Toli bir yelken édüp şekl-i habāb-ı cāmı
Sāḫiyā kullana gör zevraḫı eyyām senün
4. Ḥasret-i meyle ölürsen de habābından anuñ
İşte ey rind bürümcek gibi hāzır kefenün
5. Haṭ şudūr étse kesilmezsin anuñ zülfünden
Senün ey dil hele çokdan çürümüştür resenün⁶¹¹
6. Şīve-i şā' iri [vü] ḥüsn-i edāda Sābit
Hasen-i nāzüki başdurdı bu tarz-ı ḥasenün

(384)⁶¹²

Fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilün

1. Görinen dāmen-i pākinde degüldür dikenün
Tırnağı kaldı bu ol cāmeyi ey gül dikenün
2. Devşirür güllerini bāğ-ı fenānuñ gül-çin
Pāyına hār ile ḥasdur ḫalacaḫ gül dikenün
3. Şafḫada şerḫ ile tenvīne müşābih dū-lebün
Ki derūnında anuñ nūn-ı ḫafīdür dehenün⁶¹³
4. Ḥāl şanma anı bir rütbe leṭāfet var kim
Taşrasından görünür dānesi sīb-i zeḫanuñ
5. Pertev-endāz olıcaḫ cismüne keyfiyyet-i mey
Seyr eden şīşe-i pūr-bāde şanur pīrehenün
6. Göz diker cāhil olan cāme-i zer-dūza Belīg
Besdür ehl-i dile 'ıydiyye ḫumāş-ı sūḫanuñ

⁶¹⁰ SBTD, 305

⁶¹¹ Bu beyit SBTD'de yoktur.

⁶¹² BLD, 244,245

⁶¹³ Şerḫ: sūrḫ, BLD

(385)⁶¹⁴

Mef' ülü / fā' ilätü / mefā' ilü / fā' ilün

1. Āzürde eyler ey perī nāzik tenün senün
Büy-ı semenden olsa da pīrāhenün senün
2. Gülzārı hüsne vèrdi nümāyiş bahār-ı haṭ
Buldı henüz neşv ü nemā gülşenün senün
3. Bülbülveş eylemezdi gönül nāle-i hezār
Ey gonce hār olmasa pīrāhenün senün
4. Ey naḥl-i nāz érmedi dest-i niyāzımız
Ber-çidedür çü serv-i sehī dāmenün senün
5. Fıṭnat bu nev-zemīne cenāb-ı Şerīfden
İster naẓīre hāme-i mu' ciz-fenün senün

(386)⁶¹⁵

Mef' ülü / fā' ilätü / mefā' ilü / fā' ilün

1. Geçmez ele kolaylıgıla dāmenün senün
Vèrse yakayı bāri ele gerdenün senün
2. Yèr kalmamış neẓāreye 'uşşāk-ı zār için
Almış raḳībler yine pīrāmenün senün
3. Ṭon üstü şanma dostluğı vaşlın niyāz édüp
Şarılsa cism ü pākünge pīrāhenün senün
4. Her çend seng-dil ise de yumşadur anı
Nāziklik ile gönlümi aldı tenün senün
5. Kānī n'ola boğazı geçişse lebün öpüp
Tozlı oturdu hāme-i şūr-efgenün senün

⁶¹⁴ FTD, 344

⁶¹⁵ KND, 573

HURÛF'ÛL LAM
(387)

Mef'ûlü / mefā'ilü / mefā'ilü / fe'ülün

1. *E'şamtu ile 'r-rabbi hüve 'l-ḥaḥḳḳu celilun*
Ferdün eḥadün ḳādirullāh-i cemilun
2. *Hālimi ne ḥācet ki beyān ède zebānum*
Ed-dem' u mine 'l 'ayni ile 'l ḥālī delilun
3. *Elbetde bu ḥālimden o yāruḅ ḥaberi var*
Li 'l ḳalbi mine 'l ḳalbi ile 'l ḳalbi sebilun
4. *'Āşık nice şağ ola çü senden ola ayru*
El-'āşıḳu 'an hicri ki fe inne ve alilun
5. *Hāşā ki Murād èr diye meyl eyleye senden*
Ḳalbī leke min-mehdi ile 'l-laḥdi yemilun

(388)

Mef'ûlü / mefā'ilü / mefā'ilü / fe'ülün

1. *Subḥāne ḳadīran hüve li 'r-rızḳı kefilun*
Vallāhu 'alā külli mine 'l 'abdi vekilun
2. *Dergāh-ı şehinşeh ki odur maḳsem-i erzāk*
Yercū kerimen minhu 'azīzu ve zelilun
3. *Dil her dem olup tiğ-ı ğam-ı 'ıyş ile mecrūḥ*
Ed-dem' u mine 'l-mukleti bi 'd-demmi besilun
4. *Min-ke'si 'aṭāyāke turedḏi ü teşeffī*
Fī bādiyeti 'l-ḥüzni 'alilun 'alil ve 'alilun
5. *'Aşḳunḏa ne ğam zāyi' ederse dil-i Şāfi*
El ecru 'alellāhi 'azīmu ve cezilun

(389)⁶¹⁶

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

- 55b
1. Mübtelā-yı seyr-i gurbet bir diyār ister göñül
‘Andelibveş derd-i firķat nev-bahār ister göñül
 2. Şabr-ı dil meyl eylemez kim cān içün gülzāra da
Bir teni gül şacı sünbül şivekār ister göñül
 3. Boyı ‘ar‘ ar rüyı berter kākül[i] sevdā-yı ser
Şöyle bir bālā-bülend pākīze yār ister göñül
 4. Eski yaram tāzelerdi ursa sīnem üzre dāğ
Köhne derdüm dem tāzeler bir tāze yār ister göñül
 5. Ekderī dil-berle düşdi Enveriyā firķate
Gāh bir vuşlat niyāz eyler kinār ister göñül

(390)

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

- 55b
1. Kulluğın etmekle dā'im iftiḥār ister göñül
Yokdur senden murādı i‘tibār ister göñül
 2. Nice yıldur baḥr-i gāmda eyledüm geşt ü güzār
Bulmağa sāhil murādı rūzigār ister göñül
 3. Kā'ilem nāzlı efendüm sīneme yak dāğları
Ayrılınca gün ruḥuḡdan yādigār ister göñül
 4. İstemez ‘aşk ehli ašlā gāmdan āzād olmağı
Eksik étme derd-i ‘aşkuḡ kār [u] bār ister göñül
 5. Çekdügi gāmları bir bir nazm içün ey Medḥiyā
Ol siyeh zülfüḡ telinden şimdi tār ister göñül

⁶¹⁶ Bu gazel END’de yoktur.

(391)⁶¹⁷

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

1. Gitdigünden dil-berā gönüm perīşān oldu gel
Ölürüm hicrān-ı ğamdan cigerüm kan oldu gel
2. Tā ki sen gitdün ben oldum derdmend-i müstemend
Derdime görmek cemālün cāna dermān oldu gel
3. Kalmadı çeşmümde ğamlar ağlarum ki ben müdām
Dīdemün yaşı füzündür baħr-ı 'Ummān oldu gel
4. Yoluña baş koymuşam zār-ı zebündür ĥaste-vār
Ey ĥabībüm ben gedā kul ĥāke yeksān oldu gel
5. Firķatünden bu Nesīmī dem-be-dem eyler fīġān
Hep ser-ā-pāy[e] bu cismüm derd-i hicrān oldu gel

(392)⁶¹⁸

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

1. İntizār-ı maķdemünle dīde pür-ķan oldu gel
Fıkr-i la' lünle gönül kān-ı Bedaħşān oldu gel
2. Vaķtidür iħsān ēdersen 'āşık-ı maħzūnuña
Yoksa bī-ķāre bu ĥasret ile bī-cān oldu gel
3. Ey gönül bāġ-ı emel *el'intizārü'l-intizār*
Her ser-i müyında vaşla şevķ-güyān oldu gel
4. Būy-ı pīrāhenle tenvīr eyle ey Yūsuf-cemāl
Dīde-i 'uşşāķun 'aynı pīr-i Ken' ān oldu gel
5. Ĥālet-i 'Ārif ġamuñda şevķ ile kılsun nevā
Şimdi her bir dāġ-ı sīne verd-i ĥandān oldu gel

⁶¹⁷ Bu gazel NSD'de yoktur.

⁶¹⁸ Bu gazel ARFD'de yoktur.

(393)⁶¹⁹

Mef'ülü / mefā'ülü / mefā'ülü / fe'ülün

1. Gül mest-i ser-endāz-ı mey-i rıtl-ı girān ol
Ser-ḥalka-i rindān-ı ḥarābāt-ı muḡān ol
2. Ehl-i dile zerrīn-siper-i dūş-ı tevāzu'
Nādān-ı denī-meşrebe şimşir-i zebān ol
3. Derviş-i 'abā-pūşa güher-pāş-ı tesellī
Naḥvet-menişān-ı felege zehr-feşān ol
4. Rindān-ı siyeh-meste sefid-āb-ı şabūhī
Zühhad-ı riyā-pişeye ḥod mihr-i dehān ol
5. Her 'ārif-i dem-besteye miftāḥ-ı maḥabbet
Her cāhil-i būsiste dile 'aḡd-i lisān ol
6. Mānend-i gül açılma şaḡın ehl-i hevāya
Gonca gibi ser-der-girih-i rāz-ı nihān ol
7. Bu ḥātem-i nev-naḡş-ı tabī' atla Mezāḡī
Geç taḡtuḡa naḡmuḡla Süleymān-ı zamān ol⁶²⁰

(394)⁶²¹

Mef'ülü / mefā'ülü / mefā'ülü / fe'ülün

1. Ser-cūş-ı nifāḡ olsa 'ayān mevc-i girān ol
Aḡılsa eger sāz-ı vefā mūy-ı miyān ol
2. İkrāra gelū-girlik èt güm-şüdegānı
Èt nām-ı Ḥaḡ'ı çin-i cebin pāre-i nān ol⁶²²
3. Ol mā'ide-cūyān-ı ḡama çāşnigeh-i 'id
Bī-derd-i şikem-pervere şubḡ-ı ramazān ol
4. Ḥoş-meşreb-i şāfi-dile ol revḡan-ı ḡindil
Nā-dān-ı girān-tıynete dehen be-lisān ol⁶²³
5. Baḡt olmayıcak çāre nedir raḡbete ey dil
İsterse gedā ister ise şāh-ı cihān ol⁶²⁴

⁶¹⁹ MZD, 464,465

⁶²⁰ Naḡmuḡla: naḡma, MZD

⁶²¹ ND, 834

⁶²² Çin ü cebin: naḡş-ı cebin, ND

⁶²³ Ḥoş-meşreb-i şāfi dile: yārān-ı şāfā-tıynete, ND

⁶²⁴ Bu beyit ND'de yoktur.

6. Yan ruḥlarınuḡ ŧevḳine sen zülfe görünme
Gündüz gör iŧüñ ʿ āḳıl iseñ ŧebde nihān ol⁶²⁵
7. Her mevḳiʿ a nisbet gerek efʿ ālde Nābī
Aʿ dā ile aḥbāba naḡar tīr ü kemān ol

⁶²⁵ Bu beyit ND'de yoktur.

1. Maāl-i nuṭṭ-ı fehm ét nükte-sencān içre hāmūş ol
Gül [ü] nergis gibi başdan başa hem çeşm hem gūş ol
2. Güzār eyler ḥadeng-i āh-ı ‘āşık ey kemān-ebrū
Sen ister çin-i zülf-i ḥalkādārından zirih-pūş ol
3. Yeter esbāb-ı pūşış saña bir pīrāhen-i sāde
Ḥabāb-ı cām-ı şahbā gibi zāhid ḥāne ber-dūş ol
4. Girān-cān olma hem çün rıtl-ı sāğar zāhid iz‘ān ét
Ya def -i şıḳlet eyle bezmümüzden yā ḳadeḥ nūş ol
5. Hemīşe rüzgāruḡ iḳtizāsı böyledür Raḥmī
Gehī hāmūş-ı ḥasret gāh deryā gibi pūr-cūş ol

⁶²⁶ Bu gazel RHD’de yoktur.

(396)⁶²⁷

Mefā‘ ilün / mefā‘ ilün / mefā‘ ilün / mefā‘ ilün

1. Hücüm-ı nāle-i şeb-girden zālīm haberdār ol
Beni bīmār-ı hicrān eyledüñ sen dağı bīmār ol
2. Varup bir derd-mendi aldayup mekr étme tek kâfir
Dilersen âdem öldür yâre kes kıan iç ciger-ğ̃ār ol
3. Hemāñ ser-meclis-i rindāna gelmeñdür senüñ maqşūd
Gel ey bīgāne-meşreb bāde içmezseñ kadeğ-kār ol⁶²⁸
4. Olur bir gün ki sen de yok dèmezsın ‘ aşık-ı zār
Hemāñ toğrusı ‘ ömrüm hāşılı dünyāda sen var ol⁶²⁹
5. Çözölmüş dügmeler çāk-i girībān nāfa dek inmiş
Buña şabr olunur mı zāhidā sen ‘ aşık-ı zār ol
6. Nedīmānuñ sözi ancak budur ey āfet-i devrān
Gözüñ gibi beni bīmār kılduñ sen de bīmār ol

(397)

Mefā‘ ilün / mefā‘ ilün / mefā‘ ilün / mefā‘ ilün

1. Sen ister dilleri tatyīb kıl ister dil-āzār ol
Ne var bir kerrecik de vākıt-ı hāl-i dil-i zār ol
2. Teğāfülle yéter memnūn edersen bendeñi var ol
Yüri var sevdigüm ğayri nevāziş-kār-ı ağıyār ol
3. Saña el vèrdi mi bīgānelerle āşinā olmāk
Berāy-ı tecrübe cānā biraz da ‘ āşıka yār ol
4. Fedā ètdüñ yéter feryād u āha eyleyüp mużtar
Beni nā-çār teşhīr eyledüñ sen dağı nā-çār ol
5. Efendüm bezme gel lütf èt saña teklīf-i hām olmaz
Eger isterse cānuñ rakş èt isterse kadeğ-kār ol
6. O gül-rūya bugün ben söyledim ‘ Ārif Nedīmāsā
Hücüm-ı nāle-i şeb-girden zālīm haberdār ol

⁶²⁷ NDMD, 413

⁶²⁸ Senüñ: baña, NDMD

⁶²⁹ Dünyāda: ‘ âlemde, NDMD

(398)

Fe‘ilātün / fe‘ilātün/ fe‘ilātün/ fe‘ilün

56b

1. Mey ile māl-ı yetimi ele almalı degül
Ele almalı olursa meyi al mālı degül
2. Rinde sūfî süci içer dëyü ta‘n eyleme kim
Kendinüñ aqçesidür kimsenenüñ mālı degül
3. Zāhidā zūhdüñ èder şanma seni cennetlik
Ol Haqıñ fazlı durur kişinüñ a‘ mālı degül
4. Göñlüni hūblara vèrmemege sa‘y eyleyü gör
Vèrcek anı bulardan yine almalı degül
5. Döyimez cevrine kimse bularıñ ey ‘ Ālî
Kişi ‘ âlemde bularsız dañi olmalı degül

(399)⁶³⁰

Fe‘ilātün / fe‘ilātün/ fe‘ilātün/ fe‘ilün

56b

1. Zülfidür murğ-ı dili ağa çeken hālî degül
O da pek gösterüp al eylemeden hālî degül
2. Zāhidā herkesi gördüñ de tehî kıılma hayāl
Var mı bir dengi ğamı ‘ aşk ile ol hālî degül
3. Bize rûzî niçün olmaya ‘ aceb hân-ı vişāl
Rûz-bār eridür ey h‘āce bugün şālî degül
4. Ger şorarsañ ki hasûda saña mañlaş ne gerek
Lāyık olan bu ki Bedrî olasın Bālî degül
5. Bir ğazel dëmiş Ümidî gelüñ inşāf èdelüm
Aña Bākî de nazîre dëyemez ‘ Ālî degül

⁶³⁰ Bu gazel ÜMD’de yoktur.

(400)⁶³¹

Mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün

1. Zebānuñ bilmek istersen o şūhuñ hem-zebānın bul
Sūhan qalsun zebāne sen hele evvel dehānın bul
2. O şūha himmet-i nā-mihrbānī gerçi vāreddür
Ser-efrāzān-ı hūsnüñ sen baña bir mihrbānın bul
3. Dü-çeşm-i āb-şādum pül gibi yollarda qalmışdur
Gelür mi bir haber şor kūy-ı yārūñ kārbanın bul
4. Metā' -ı ārzū bir şūh-ı sūdāgerde qalmışdur
Varup bāzārına Nābī harīdār ol dükānın bul
5. Bu meydān-ı fenāda olma şāhib-da' vi-i merdī
Zemīne gelmemiş pūşti baña bir pehlevānın bul⁶³²

(401)

Mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün

1. O yārūñ zūlfı kaydıyle hemān bir hūsn ü ānın bul
Murāduñ nāra yanmağa ara evvel duḡānın bul
2. Gezüp pergār gibi dört yanını hīç kıyl ü qāl étme
Der-āgūş eyledük de merkez-āsādur miyānın bul
3. Kaşuñ yayın çeküp beyhūde atma tır-i peykānuñ
Efendüm lūtf édüp bende günāhuñ gel nişānın bul
4. Kemāli bulmağ istersen éyilik noḡşānı bulma
Yıqılmış qalpleri yap dā'imā gencüñ nihānın bul
5. Emek zāyi' olur bī-vakt iken yāre recā kıлма
Biraz deryā-dil ol Medhī o vaşluñ bir zamānın bul

⁶³¹ ND, 821,822

⁶³² Bu beyit ND'de 4. beyittir.

(402)⁶³³

Fe' ilātün / fe' ilātün/ fe' ilātün/ fe' ilün

1. Kılıcı kanlı eli kanlı deli kanlı güzel
Çeşm-i cellādı yamān cān alıcı kanlı güzel
2. Kahramān-ı nıgehi gibi Celālī-meşreb
Bir levendāne revişlü geliş ' Osmānlı güzel
3. Şehr-āşüb-ı zamān şöhre-i āfāk-ı cihān
Meh-i Ken' ān teki var şöhreti var şanlı güzel
4. Çeşm ü ebrū dü-leb ü hāl-i ruhında söz yok
Vaşf-ı hüsnün diyemem cāzibeli ānlı güzel
5. Ceyş-i hūbānuḡ odur şimdi sipeh-sālārı
Neş' et ol devlet ü iqbāl ile ' unvānlı güzel

(403)

Fe' ilātün / fe' ilātün/ fe' ilātün/ fe' ilün

1. Beni Tūrānī kıyās eyleme ĩrānlı güzel
Sürme derbānuḡı lütf eyle Şıfāhānlı güzel
2. Fitneye vèrdi yène Mısr-ı dili bir meh-hüsn
Aındırır Yūsufı bu hüsn ile Ken' ānlı güzel
3. Yok behāsına şatar ' aşıka cānā vèrmez
Rūm-ı hüsnünde leb-i la' li Bedaḡşānlı güzel
4. Dil esīr ètdi yine zülfe firenk-i çeşmi
El amān ġamze-i hūn-rizi Alāmānlı güzel
5. O mehi Sa' dī görüp Neş'et-i üstād dèmiş
Kılıcı kanlı eli kanlı deli kanlı güzel

⁶³³ NŞTD, 210

1. Tūṭī-yi mu' cize-güyem ne dësem lāf degül
Çarḥ ile söylešemem āyinesi şāf degül
2. Ehl-i dildür diyemem sīnesi şāf olmaya
Ehl-i dil birbirini bilmemek inşāf degül
3. Yine endīşe bilür ḳadr-i dūr-i güftārum
Rūzigār ise denī dehr ise şarrāf degül
4. Girdi miftāḥ-ı der-i genc-i ma' ānī elüme
' Āleme bezl-i güher eylesem itlāf degül
5. ' Aḳl-ı kilḳ-i süḥan-güsterime reşk ēyler
Ḳalem-i ' Örfi ile ḥāme-i Vaşşāf degül⁶³⁵
6. Bu temeddüh ne revā n' eyleyem ebnā-yı zamān
Lāyık-ı midḥat-ı şāyeste-i evşāf degül⁶³⁶
7. Levḥ-i pākīze-süḥandur dil-i pāk-i Neḫ ī
Ṭab' -ı yārān gibi dükkānçe-i şaḥḥāf degül⁶³⁷

1. Rüstem-i ' arşa-i ' aşḳum ne dësem lāf degül
Heft-ḥ' ān-ı felege ' azm ēderin Ḳāf degül
2. Nīze-i ḥāme-i dil-dūzumı der-kār étsem
Ciger-i düşmeni şad-çāk ēderin nāf degül
3. Cem gibi ' ıyş-ı müdām étmek olurdı ammā
Neyleyüm bāde-i nüh-cām-ı felek şāf degül
4. Çok mı bu neş 'e meger bu dil-i nā-çīze daḥi
Feyz-i mey münḥaşır-ı meclis-i eşrāf degül
5. Vāşıl-ı cevher-i iksīr-i ḥayāl oldu göñül
Böyle şad-genc nişār eylesem itlāf degül

⁶³⁴ NFD, 493,494⁶³⁵ Bu beyit NFD'de yoktur.⁶³⁶ Bu beyit NFD'de yoktur.⁶³⁷ Pākīze-süḥandur: maḥfūz-ı sühandür, NFD⁶³⁸ MZD, 446,447

6. Sözlürüm hep güher-i t̄ac-ı ser-i ‘irfāndur
Ḳadrüm erbāb-ı hūner bilmemek inṣāf degül
7. Ey Mezāḳī n’ola ehl-i dile maḥṣūṣ olsa
Beyt-i ma‘mūr-ı sūḥan hücre-i evḳāf degül

(406)

Fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilün

1. Kūh-ı ğam çeşmesidür çeşm-i güher-püş degül
Satır-ı tārīhidür üstünde anuñ kaş degül
2. Ni' met-i miḥnete el şunma yürü ey ḥ'āce
Fuḳarā loḳmasıdur sen yiyecek aş degül
3. Ḳanlu yaşıım ki raḥuñ nūrı ciger-küşem iken
Demidür çıksa gözümnden baña sırdaş degül
4. Olsa nergis n'ola pür-jāle şadef pür-lū 'lū
Mihr-i ḥüsnüñle kimüñ çeşmi tolu yaş degül
5. Tiğ çeke sīnem teñe gel yoluña cān vèreyüm
Süre-i tevbe ḥaḳıyçün yalnız baş degül
6. Cem-i vaḳt oldı Hüdāyī çekeli cām-ı ğamuñ
Devr içinde aña bir kimse arḳadāş degül⁶³⁹

(407)

Fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilün

1. Hicr-i la' liyle gözüm ḳan döker yaş degül
Sırr-ı ' aşḳı yine baḳsañ ğarezi fāş degül
2. Ḳaşduñ ey şāh-levendüm ser-i ' uşşāḳa ise
Yoluña ola fedā bu dil ü cān baş degül
3. Zāhidā diş bileme ḥ'ān-ı vişāl-i yāre
Sīr ḳılmaz seni ol anladığın aş degül
4. Sīm-i eşküñ vèrüp ol yāre éder kārımı zer
' Āşık aḡyār gibi müflis-i ḳallāş degül
5. Ser-i kūyuñda iki çeşme revān étmek için
Şu terāzūlarıdur dīde-i ḥūn-pāş degül
6. Rıf' atā şerm ola şāyed ki niyāz eyle hemān
Ḳalbi yārüñ ne ḳadar saḫt ise de taş degül

⁶³⁹ Bu mısra da vezin sorunu vardır.

(408)⁶⁴⁰**Fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilün**

1. Ehl-i dil cānlara meyl èt şeref ü ' izzet bul
Nazaruñ kānlara kıl gevher-i zī-kıymet bul
2. Gelme bī-nām u nişān ehl-i ħarābāt içre
Yüri var şehr-i melāmetde biraz şöhret bul
3. Koyalım sāğarı zāhid saña hem-reng olalum
Bize keyfiyyet-i şahbā gibi bir ħālet bul
4. Bī-riyā merd-i Ĥüdāsın bilürüz ey şofī
Ğaražuñ raĥmet ise tā o kadar raĥmet bul⁶⁴¹
5. Mey içüp mest-i müdām olsa ' aceb mi Bākī
Derd-i ğamsız güzerān ' āleme bir sā' at bul

(409)

Fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilün

1. Sākiyā olmaya derdi kederi ' ışret bul
Telĥ-kām ètmeye bezm ehlini bir şöĥbet bul
2. Heves-i zülf ile tā Çine şabā ' azm ètdüğ
Hiç perīşānlığı olmaz bize cem' iyyet bul
3. Zāhidā reh-ber-i rāhı talebi bulmuşsuñ
Bu güzer-gāh-ı fenāda hele emniyyet bul
4. Ètme pes-māndelige hüznüñi izhār ey dil
Der-kaḫā zilleti yok tañtana-i devlet bul
5. Cūdiyā olma taleb-kār-ı kerem ' ālemde
Māyedārān-ı zamāndan baña bī-minnet bul

⁶⁴⁰ BD, 289⁶⁴¹ Raĥmet ise tā: raĥmet-i ħaĥdur, BD

ḤURŪFÜ'L-MİM
(410)⁶⁴²

Mef'ülü / fā'ilātü / mefā'ilü / fā'ilün

1. 'Ayn-ı 'alili ḥasret ile pür-nem eyledüm
El 'îd-i ekber eyledi ben mâtem eyledüm
2. Derd-i firâkı 'arz o perîye muḥâl olup
Naşş-ı ḥayâlini göñüle maḥrem eyledüm⁶⁴³
3. Yârûḡ ḥayâli bezm-i firâka ayak başup
Kân doldurunca kâse-i çeşm-i dem eyledüm
4. Vaḥşî gâzâl-i dâmen-i şahrâ-yı nâz iken
İncinme ey perî seni ben âdem eyledüm
5. Bâd-ı ḥazân füsürde edelden o gül-ruḡı
Bülbül gibi lisânı Belîğ ebkem eyledüm

(411)

Mef'ülü / fā'ilātü / mefā'ilü / fā'ilün

1. Şanmaḡ ki ol çeşm-i gâzâl ile çok 'âlem eyledüm
Mecnûnluḡ edüp başum gûh-ı girân ḡam eyledüm⁶⁴⁴
2. Elden ḥazîz-i ḡâke düşelden o dürr-i pâk
Ümmîd-i cüst ü cû ile ḡaddi ḡam eyledüm
3. Emvâc-ı âhumı dâmen 'arşa tutınca men
Dilden şerârım felege müselleme eyledüm
4. Mânend-i berf-i dem-be-dem âteş-feşân olup
Gülbânk-ı âh ile feleki sersem eyledüm
5. Feyziyâ her seḡer gül ruḡsârûḡ üzere hem
Döküp gözyaşını yine ben şeb-nem eyledüm⁶⁴⁵

⁶⁴² BLD, 256,257

⁶⁴³ Göñülüne: göñle, BLD

⁶⁴⁴ Bu beyitte vezin sorunu vardır.

⁶⁴⁵ Bu beyitte vezin sorunu vardır.

(412)⁶⁴⁶

Mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün

- 58b
1. Görince yāri bir gūne figān-ı dil-ıhırāş étdüm
Ki ıalbi āhenāsā saıht iken vaıf-ı telāş étdüm
 2. Haıından naış-ı meylüm hiss édüp ıaşd étdügin cevre
O fettānuı tegāfül-gūne vaı' ından tırāş étdüm
 3. Éderken kendi cānuından nihān esrārııı yārūıı
Dirīgā meclis-i aıyārda mestāne fāş étdüm
 4. Şeb-i hicrān kenār-ı cāme-ı'ābum cūş-ı eşkümden
Nümūdār-ı ruıām-ı devre-i havı'-ı firāş étdüm
 5. Yine ol şeh sezā-yı ıadd-i taıhsın görmedi Nābı
Perend-i şı' r-i renginüm bu gūne nev-ıumāş étdüm⁶⁴⁷

(413)⁶⁴⁸

Mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün

1. Na'ım-i vuşlatuından ıatı' -ı ümmid-i ma'āş étdüm
Şorarsan şüret-i dāmānı rışüııden tırāş étdüm⁶⁴⁹
2. Şebistānumda bir ümm-i veled yār-i ıadīmümdür
Piyālem māder-i rez duıterin zıb-i firāş étdüm
3. Nem-i eşkümlle taşt-ı didede bir cāme-şüyum ben
Beyāz-ı çeşmimüı dülbendini eşvāba baş étdüm
4. Baıa çok seng-i ta' n atdı niıün küttāb-ı 'aşkıı da
Civān-ı vuşlatuııla bir vaşıy-i h'ācetaş étdüm
5. Nesic-i tāze-i endişede nev-zāde-i taıb' a
Özendüm Şābitā hünkāra lāyık bir ıumāş étdüm

⁶⁴⁶ ND, 841

⁶⁴⁷ Nev-ıumāş: hoş-ıumāş, ND

⁶⁴⁸ SBTD, 324

⁶⁴⁹ Dāmānı: hırmānı, SBTD

(414)⁶⁵⁰

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

1. Bülbulāsā bāğ-ı kūy-ı yāri seyrān eyledüm
Görmeden ol gonceyi çāk-i giribān eyledüm
2. Mā-ḥaẓar ḥūn-ı ciger 'arz eyledüm ol āfetün
Çeşm-i ser-mest-i ḥayālün dilde pinhān eyledüm
3. Kātli-i 'āma ārzū-yı ğamzesin takrīr ile
Rūzigāruḡ tīg-i kinin pā-dāmān eyledüm
4. Müjde-i teşrīfin aldım 'aşkda derd-i ğamuḡ
Şevk ile ārāyiş-i kāşāne-i cān eyledüm
5. Gülşen-i ṭab' uḡ yine bir gonce-i nev-restesin
Nābiyā pīrāye-i destār-ı 'irfān eyledüm

(415)⁶⁵¹

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

1. Şanmaḡuz kim bī-sebeb çāk-i giribān eyledüm
Yāre 'arz-ı sīne-i pūr-dāğ-ı sūzān eyledüm
2. Ğayre 'arz ètsün varup te'sīr-i meh-tāb-ı ümīd
Ben ketān-ı cismi vakf-ı dāğ-ı ḥırmān eyledüm
3. Dāğlar yaḡdum feẓā-yı sīne-i sūzānuma
Sa'y ile bir külḡanı reşk-i gülistān eyledüm
4. Ger Ḥalīl ètdiyse rāh-ı 'aşka ferzendin fedā
Öz vücūdum ben senünḡ yoluḡda ḡurbān eyledüm
5. Ol ḡadar vèrdim Kelīmā nükte-i nazma cevāb
Nuşḡa-i eş'ārımı maḡsūd-ı Ḥassān eyledim

⁶⁵⁰ ND, 858,859

⁶⁵¹ KLD, 168

(416)⁶⁵²

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

1. Şüretünün şafhasında gör ne yazmış ol Qadīm
Okurum ol hatt-ı *bismillāhi'r-raḥmani'r-raḥīm*⁶⁵³
2. Alnuna *elḥamdülillāh* yazdı *Rabbü'l-ālemīn*
Koydı 'aşkun yolu çün *hāzā şırātü'l-mustaḳīm*
3. Kaşlarundur *kābe-kavseyn* hem saçun *leyl-i tavīl*
İsmidür *ve ş-şems* yüzün şol mübarek hatt-ı cīm
4. Oldı şol mīm-i lebün 'aynen *tüşemmī selsebīl*
Şimdi kevşer la' lün oldı gel ki *cennātü'n-na'im*
5. Şüretün māhiyyetin tefsīr eder *innā-fetaḥ*
Hüsniñün keyfiyyetidür bes 'alā-ḥulki'l-azīm
6. Zülfüne çün seyr kıldı şubḥ-dem bād-ı şabā
Ol sebebden oldı 'ālem ez-ruḥet 'anber-şemīm
7. Raḥm kılsun bu Nesīmīye ayā bedr-i münīr
Ger ḥaṭā kıldum ise *estaḡfiru'l-lāhu'l-azīm*

(417)

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

1. Ey yüzün tūbā lebün kevşer yüzün bağ-ı na'im
Kaşlarun tuğrāsıdır Qurān-ı dīvān-ı qadīm
2. 'Ālemü'l-ğayb etdi çün Qurānı vechünden beyān
Oldı ādem *bā-i bismillāhi'r-raḥmani'r-raḥīm*
3. Hüsniñi n'ola kelāmullāh okursam ey güneş
Kemmü'l-feder kâmetün zülf ü dehānuñ lām u mīm
4. Şu' le *innī enallāh* birle tıldı kâ'ināt
Rüşen oldı nūr-ı ruḥsāruñda çün nār-ı Kelīm
5. 'Anberīn gīsūlarun vaşında ey cennet güli
Ḥaḳ te'ālā dēdi kim *hāzā şırātü'l-mustaḳīm*
6. Kaşlarun miḥrābına her kimse kim kılmaz sücūd
Şüret-i raḥmānı inkār eyler ol dīv-i racīm

⁶⁵² NSD, 531

⁶⁵³ Okurum: oḥıdum, NSD

7. Ey Surūrī lebleri devrinde zāhid bādesi
Tevbe ‘arż eyler velī *estagfiru’ llāhü’l-‘aẓīm*

1. Dil âteş-i hicrānuña yansın mı efendüm
Bu tâbiş-i dil-sûza tayansın mı efendüm
2. Benzer bir içim şuya letâfetde vücūduñ
Dil-teşne der-âğūşuña kıansın mı efendüm
3. Ser-çeşme-i hūn oldı gözüm hicr-i lebūñle
Dünyā dem-i eşkimle boyansın mı efendüm
4. 'Aynıyla gümüş suyu gibi gerden-i şāfuñ
Âğzım kıurı h'āhişle şulansın mı efendüm
5. Var dêrse dili yok yere ol gonce-dehānum
Şā'ir sözine Hāşmet inansın mı efendüm

1. Dil rūyuña bakmakdan uşansın mı efendüm
Nezzāre-i ruhsāruña kıansın mı efendüm
2. Mānend-i perī rūyuña ammā ki nihānsın
Âdem bu kıadar nāza dayansın mı efendim
3. Dêrlerse seni mihr-i vefā semtini bilmez
'Āşık bu söze hīç inansın mı efendüm
4. Ru'yāda bile yakdı senüñ âteş-i 'aşkıñ
Hicrūñ ile ğafletde uyansın mı efendüm
5. Gitdikçe füzūn olmada evvelki maḥabbet
Sa'dī seni sevmekden uşansın mı efendüm

⁶⁵⁴ HŞD, 286

(420)⁶⁵⁵

Fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilün

1. Lebüñe mül mi dësem ğonce-i ra‘ nā mı dësem
Ruĥuña gül mi dësem lâle-i ĥamrā mı dësem
2. Rüşen ètdi bu ğeçe bezmümüzü yār bizüm
Māh mı dësem aña şem‘ -i şeb-ārā mı dësem
3. ‘ Ārız-ı pākine bir tāze ğazel dëmiş idim
Şi‘ r mı dësem aña āb-ı muşaffā mı dësem
4. O güneş yüzlüyü bir ğün ğörebilmem tenhā
Şeb-i hicrinde biraz çekdüğim ālā mı dësem
5. Nāmī ğeh ħand-i lebün ğül-bedenün yād eyler
Aña tūṭī mı dësem bülbül-i ğüyā mı dësem

(421)

Fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilün

1. Ĥālün ‘ anber mı dësem dūduna boya mı dësem
Zülfüñe mār mı dësem bir ħara sevdā mı dësem
2. Mīve-i vaşlum olur dër baña bu ğün yarın
Ġöñli olmış mı dësem ĥām söze ferdā mı dësem
3. Şeyḥ-i berrīn sīneye çekdi bir sen dilde sorar⁶⁵⁶
Çekdüĝi ‘ aşķ mı dësem sevdüĝi esmā mı dësem
4. Yār baña ğāh vefā ètmededür ğāh cefā
Bilmezem dost mı dësem kendüme a‘ dā mı dësem
5. Hep yalan oldı ğecelerde şafā ètdüğümüz
Medḥī ğerçek mı dësem bu işe ru‘yā mı dësem

⁶⁵⁵ Bu gazel NMD’de yoktur.

⁶⁵⁶ Bu mısradaki vezin sorunu vardır.

(422)⁶⁵⁷
Mefā‘ ilün / mefā‘ ilün / mefā‘ ilün / mefā‘ ilün

59b

1. Saña lâıyık mıdur cevruñ ki ĥadden aşı sultānum
Nazar eyle benüm çeşmümden akan yaşı sultānum
2. Bugün mecmū‘ a-i ĥübān içinde bir gül-i tersin
Hezārān āferīn naķş eyleyen naķķāşı sultānum
3. Yaturken kūşe-i ġamda göz ucuyla nazar kılduñ
Vefā kılduñ beni şād eyledüñ biñ yaşı sultānum
4. Çatup ebrūlaruñ atma raķibe tır-i müjġānuñ
Tarahħum eyle peygānını urma taş sultānum
5. Şikāyet eylemez cevruñden aşı Şūĥī-i şeydā
Gelür kilik-i każā ne yazdı ise baş sultānum

⁶⁵⁷ Bu gazel ŞHD’de yoktur.

(423)⁶⁵⁸

Fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilün

1. Hele ben la‘li leb-i dil-bere beñzer diyemem
Hacer-i bed-güher-i cevhere beñzer diyemem
2. Güli ruhsârına teşbîh edemem ey gonce
Bir iki bergi gül-i aħmere beñzer diyemem
3. ‘Ârız-ı yâre muķābil tutamam mir’atı
Anı âyine-i İskendere beñzer diyemem
4. Mūmdur hātır-ı yâre göre seng-i hārā
Dil-i bî-merħametın mermere beñzer diyemem
5. Şararup zer gibi zerd oldu Qabūlî ammā
Daħı ben çehre-i zerdüm zere beñzer diyemem

⁶⁵⁸ KBD, 650

(424)⁶⁵⁹

Fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilün

1. Hasret-i būs u kinārı çekemem sulṭānum
Derd-i ḥamyāze-şî'ārı çekemem sulṭānum
2. Kaṭ' -ı menzil mi olur sāyelerinden bir kez
Çille-i vaż' -ı kibārı çekemem sulṭānum
3. Hār-ı gül 'āşıkı āzurde éder ve'l-hāşıl
Mūy-ı haṭṭ-ı ruḥ-ı yāri çekemem sulṭānum⁶⁶⁰
4. Oldı ḥamyāze-keş-i ḥasret-i la'li dehenim
Tā-be-key renc-i ḥumārı çekemem sulṭānum
5. Ham éder kāmetimi vaż' -ı girān ey Haşmet
Şıklet-i bār-ı vaḳārı çekemem sulṭānum

(425)

Fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilün

1. Yār için ğayri diñārı çekemem sulṭānum
'Aşk için şiddet-i nārı çekemem sulṭānım
2. Yāre cānım vèrürem yalvaramam aġyāre
Būy-ı gül almaġa ḥārı çekemem sulṭānum
3. Hātırıñ yapmak için gözlerünġe sürme degül
Sūzenün çeşmine tārı çekemem sulṭānum
4. Ol günāhı götürür var ise yüklet dostum
Tāḳatüm ḳalmadı bārı çekemem sulṭānum
5. Medḥiyādan būsēnün naḳdine cānın ister
Böyle beyhūde bāzārı çekemem sulṭānum

⁶⁵⁹ HŞD, 282

⁶⁶⁰ Sitemi: destimi, HŞD

1. Hilāl ebrūsı yāruṅ 'anberīn tuḡrā mıdur bilmem
Ḥusūf-endūde yā ḥūd ḡurre-i ḡarrā mıdur bilmem
2. Seḡerde yoḡladum engüşt ile ol nāfe-i müşkin
Urılmış tūde-i sīm üstüne tamḡā mıdur bilmem
3. Ėder bī-cā tebessüm çīn-i ebrūnuṅ 'aḡībinde
Murādı ol mehūṅ 'uşşāḡa istignā mıdur bilmem
4. Hele dünyāyı gördüm zā'ıl olsaṅ pīşḡāhumdan
Gözümde 'aks-i ḡālūṅ merdüm-i bīnā mıdur bilmem
5. O rütbe mest-i ser-gerdānıyum dehrūṅ ki endāmum
Daḡı miḡver gibi merkezde pā ber-cā mıdur bilmem
6. Kim alsa destine ser-mest olur eş'ār-ı rengīnüm
Bu elfāḡ içre ma' nā şışede şahbā mıdur bilmem
7. Cevāb ister Belīḡā anı her kimden su'āl ètseṅ
Kerem dèdikleri bir lütf-ı bī-ma' nā mıdur bilmem⁶⁶²

⁶⁶¹ BLD, 259,260⁶⁶² Lütf: lafz, BLD

1. Yaķışur gül gibi yār başına sünbül perçem
Ëtsün eṭrāfına āvīze-i püskül perçem
2. Bilmedüñ ķadrini fevt oldu zamān-ı hüsñüñ
‘Arz eder mātem içün şimdi siyeh gül perçem
3. Dënmez işküfe sıfāli fesine ammā kim
Ser-nigün anda şakız morı ķaranfül perçem
4. Zīr-i fesde anı gözden şakınurken o perī
Şekl-i sünbülde hemān etti temessül perçem
5. Elüñe şāne alup başdan ‘araķ-çini çıkar
Dëyeler Rüm u ‘Acem āh o kākül perçem
6. Kākülün fikri ile gülşen-i kūyında Belig
Şaķlı sünbül göricek etti taḥayyül perçem

⁶⁶³ BLD, 258

1. Añup hicr ü vişāl mest ü hayrān ağlasam gülsem
O hāletle mişāl-i şem' -i sūzān ağlasam gülsem
2. Serimde neşve-i mey meclisimde olsa cānānum
Lebin emsem bakup ruhsārına kan ağlasam gülsem
3. Şarāb-ı la' li zevkiyle gubār-ı hattı şevkiyle
Beni ser-mest ü hayrān etse cānān ağlasam gülsem
4. Bu gülzār-ı ğam u şādide birdür girye vü hānde
Olup nergis ü güller gibi yeksān ağlasam gülsem
5. Bu meclisde Naẓīm-i zārveş çok ağlasam gülsem
N'ola olsa zemīn-i nazmü'l-ān ağlasam gülsem

(429)⁶⁶⁴

Mefā‘ ilün / mefā‘ ilün / mefā‘ ilün / mefā‘ ilün

1. Dil-i meyyālîmi şeh-bâz-ı çeşm-i yâre gösterdim
Kebûterveş o tıfl-ı nâza bir âvâre gösterdim
2. Taleb-kâr-ı devâ-yı şıhhat oldum çeşm-i ebrûdan
‘ Acebdür nabz-ı cânı öyle bir bîmâra gösterdim
3. N’ola feryâd êderse sille-i râmîşger-i ğamdan
Mişâl-i def dili bir âteşin ruhsâra gösterdim
4. Pür êtdim reh-güzâr-ı dil-beri hûn-ı sirişkimle
Yoluna kıan dökûlmek ol ğamze-i hûn-h‘âra gösterdim
5. Tabîbim görmedi bir kimse şâyân merhemi lûtfa
Dil-i bî-çâre-i şad-pâremi şad-pâre gösterdim
6. Kıad-i ħam-geştem ile Râġıbâ yandım o ruhsâra
Kemân-ı köhne-i pervâne-kârım târa gösterdim

(430)⁶⁶⁵

Mefā‘ ilün / mefā‘ ilün / mefā‘ ilün / mefā‘ ilün

1. Yine bu sîne-i pür-dâġum açdum yâre gösterdüm
Münakķış bir kıumâş ol şâhid-i bâzâra gösterdüm⁶⁶⁶
2. Felekde kimseye baş egmez idi toġrısı kıaddüm
Kemân êtdüm anı bir âteş-i ruhsâra gösterdüm
3. Nigâh-ı merĥametden görmedüm bir kez nişân ammâ
Ĥadeng-i ğamzeye rûy-ı dili hem-vâre gösterdüm
4. O şûĥ-ı ĥod-fürûşa ‘ arz êdüp nakdîne-i cânı
Ĥarîdâr-ı vuşlat semtini ‘ ayyâre gösterdüm
5. Yine diķķatler êtdim mû-miyân-ı şerĥine Kâmî
Ĥayâl-i mû-şikâf-ı tab‘ umı dildâra gösterdüm
6. Dil-i zâĥm-âşinâyı dil-ber-i ġaddâra gösterdüm
O mecrûĥ-ı sitîz-i miĥneti ĥünkâra gösterdüm
7. Döküp hûn-âb-ı eşki sîne-i pür-dâġ-ı sûzâna
Çerâġân içre ġüyâ âteşin fevvâre gösterdüm

⁶⁶⁴ RGD, 135

⁶⁶⁵ KMD, 274; 6. beyitten başlayan gazel Seyyid’e aittir. Metinde ikisi bir arada verilmiştir.

⁶⁶⁶ Münakķış bir kumaş ol: ne nakş êtmiş baġa ol, KMD

8. Kemerveş bend  d p b z y  vaşl-ı m miy n na
Mur dum  zre devr-i  er -i n -hemv re g sterd m
9. Pey m-ı s neden   ury n  d p  g h g l-s z 
Ra  b-i bed-ni  de ti  ile  add re g sterd m
10. Yine bir nev-zem n t ze  azel nazm eyley p Seyyid
Naz re-c y olup K m -i si r-   re g sterd m

1. Muttaşıl āh-ı seher nāle-i şebgîr edelüm
Gêce gündüz elem-i fırkati taḫrîr edelüm
2. Ruḥ-ı zerd üzre edüp ḥün-ı sirişki rîzân
Ḥālimüz ḥāme-i müjgân ile taḫrîr edelüm
3. Ne lisân vaşfına ḳādir ne zebân-ı ḥāme
Renciş-i derd-i derûnı nice ta' bîr edelüm
4. Nûş-ı dārû-yı vişâl olmayıcaḳ çāre-nümâ
Ḥasta-i miḥnet-i hicrāna ne tedbîr edelüm
5. Eylesem şüretinüñ naḳşını meh-pārelerüñ
Levḥ-i endişeyi mecmû' a-i taşvîr edelüm
6. Şadr-ı zîşāna şenâ-kār idügin bildürelüm
'Ārifün âyet-i iḥlâşını tefsîr edelüm

1. Mey-furûşa yine bir tezkere taḫrîr edelüm
Vech-i taḫrîr ile bir 'ālem-i şeb-g[i]r edelüm
2. Yufḳadur kâğıd-ı dil eşk ile āhārlayup
Mühre-i dāğ ile şeffāf ü ḳalem-gîr edelüm
3. Mebhāş-ı ruḥ [u] leb-i la' lün aḡup meclisde
Şüret-i mes'eleyi gül gibi taşvîr edelüm
4. Yoḳladum nabz-ı ṭabîbi maraž-ı hicrāna
Zer vērüp şerbet-i dînār ile tedbîr edelüm
5. Yār [u] aḡyār-ı füsün-sāze getürdüp bezme
O perî-ṭal' atı şeyṭān ile teşhîr edelüm
6. Şābitā 'Ārif Efendiye edüp pey-revlik
Sāḳ-ı āheste-rev-i ḥāmeyi teşmîr edelüm

⁶⁶⁷ SBTD, 325

(433)⁶⁶⁸

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

1. Vālih-i 'aşkam cünün yār-i kadīmümdür benüm
Şāh-ı sevdā leşkerüm Mecnün nedīmümdür benüm
2. Gülsitān-ı 'ālem-i rūḥam gülümdür la' l-i yār
Bülbülem cān u dem-i 'īsī nesīmümdür benüm
3. Nuṭḫ[a] āgāz eylesem tūṭi-i nefis-i nātıkam
Şāf-dil mir'āt aṇa tab' -ı selīmümdür benüm
4. Sīnem içre rüz-i şeb ḥün-ı cigerle beslerem
Tıfl-ı ğam perverde-i nāz u na' imümdür benüm
5. Diye ḥākümde görüp derd-i dilüm bir gün o māh
Nev-şükufte sünbül-i kabır-i Fehīmümdür benüm

(434)⁶⁶⁹

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

1. Gülşen-i Kudsem dem-i 'īsī nesīmümdür benüm
Şubḥ-ı feyzem büy-ı pīrāhen şemīmümdür benüm
2. Ben o pür-cürmem ki ḥırmen ḥırmen-i nār-ı caḥīm
Lāle-zār-ı şaḥn-ı gülzār-ı Na' imümdür benüm
3. 'Ālemi sīr-āb-ı mā'ü'l-feyz-i ma' nī eyleyen
Nāvdān-ı gülşen-i tab' -ı kerīmümdür benüm
4. Kays-ı dīrīn-āşinā-yı çeşm-i şūḥ-ı Leyliyam
Āhuvān-ı deşt ü der-bār-ı kerīmümdür benüm
5. Şā'ir-i siḥr-āferīn-i remz ü imāyem Faşīḥ
Çeşm-i dil-ber şāhid-i zihn-i selīmümdür benüm

⁶⁶⁸ FHD, 600

⁶⁶⁹ FSD, 199

(435)⁶⁷⁰

Mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün

61b

1. Vefā her kimseden kim istedim andan cefā gördüm
Kimi kim bī-vefā dünyāda gördüm bī-vefā gördüm
2. Kime kim derdimi ızhār kıldım isteyüp dermān
Özümden biğ beter bir derde anı mübtelā gördüm
3. Mükedder hātırundan kılmadı bir kimse ğam def'in
Vefādan dem uran hem-demleri ehl-i riya gördüm
4. Ayak basdım reh-i ümmide ser-gerdānlık el vèrdi
Emel-ser-riştesin dutdum elimde ezdehā gördüm
5. Fuzûlî ' ayb kıлма yüz çevirsem halk-ı ' âlemden
Neden her kime kim yüz dutdum andan yüz belā gördüm

(436)⁶⁷¹

Mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün

61b

1. Gezerken ' âlem-i rü'yāda şūfî bir şafā gördüm
Gözüm açup yumınca görmedüm artuğ beķā gördüm
2. Gözümlüğ yaşı aķdı ser-be-ser dünyāyı ğarķ ètdi
İçinde merdüm-i dīdem ķadar ancaķ ķara gördüm
3. Göñül āyīnesin seng-i ğamuñdan pārelendükçe
Anuñ her pāresin āyīne-i ' âlem-nümā gördüm
4. Göñül bir ğece bizde ay olur aķşāmlamazsın sen
Seni hūrşīd-i ' âlem gibi ğāyet bī-vefā gördüm
5. Senüğ gibi tolanur ' âlemi ğayretde ey Şemsī
Nice ' aşıkıları yalın ayak başı ķabā gördüm

⁶⁷⁰ Fuzûlî, **Leyla ve Mecnun**, Haz. M. Nur Doğan, Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Eserleri, <https://ekitap.ktb.gov.tr/TR-78423/fuzuli-leyla-ve-mecnun.html>, [30.09.2019], 98.

⁶⁷¹ ŞMSD, 460

(437)⁶⁷²

Fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilün

1. Eylesün cevriñi efzün o büt-i dil-siyehüm
Bî-günāham dēmeden ğayrı bulursa günehüm
2. Āteş-i ‘aşk ile ser-geşteligüm şanma tehî
Dūd-ı sevdā ile micmer gibi pürdür külehüm
3. ‘Aks-i ħuşk ile ben āyine gibi ħursendüm
Ben ne ħākem ki açam Yūsuf’a āġuş-ı çehüm
4. Nā-tüvānlık o kadar ētdi sirāyet tene kim
Kalkamaz ‘ārız-ı ħübāna düşünce nighüm
5. Mîl-i nā-şüste-ruĥ-ı sürmeden ednā degülem
Belki bir gün düşe bir meykede-i nāza rehim
6. Pîrlikden o kadar fā’ide gördüm ancak
K’oldı küstāĥlūgum ‘özrine bā’ is ‘atehüm
7. ‘Āķıbet sürme nāzar buldı benim de Nābî
Raĥmete belki ola vāsıta rüy-ı siyehüm

(438)⁶⁷³

Fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilün

1. Ĥātem’i mümsik ēder şive-i baĥt-ı siyehüm
Olsa naķş-ı kadem-i Ĥızır n’ola seng-i rehüm
2. Ġarķa-i eşk-i ġamum şöyle ki nemnāk eyler
Zālīmün ħırmenine düşse de berķ-i nighüm
3. Her gelen şaydın alup gitdi faķat ben kaldım
Ĥarem-i Ka‘be’ye mülĥaķ mı benim dām-gehüm
4. Ger benim aĥladığım gibi ise fażl-ı Ĥüdā
Ben senün zühdünge ey şeyĥ deġişmem günehüm
5. Farķ olunmaz çemen-i berg-i ĥazān-rîĥteden
Cism-i şad-çāk ile ġurbetde benim ĥ‘āb-gehüm
6. Éderim düşmeni elbette zebün olmuş iken
Siperüm ‘acz ü kemīnüm dil [ü] eġġān sipehüm
7. Nev-res’ün cürmüne pāyān yoĥ imiş farz ēdelüm
Ya senün merĥametün yoķ mı meded pādīşehüm

⁶⁷² ND, 853,854

⁶⁷³ NVSD, 484,485

(439)⁶⁷⁴**Fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilün**

1. Çeşm-i mestün ne siyehkār idügin ben bilürem
Çekmişem derdini bīmār idügin ben bilürem
2. Birbirinden sebağ-ı cevır alurlar ta' līm
Hüblar cümle cefākār idügin ben bilürem
3. Ben de çok sāğar [u] peymāne şikest eylemişem
Mest [ü] naḥved ne dil āzār idügin ben bilürem
4. Cevr-i şayyād nedür murğ-ı giriftār inler
O cefā-cū ne sitemkār idügin ben bilürem⁶⁷⁵
5. Gerçi şeb-nem gibi her gül-ruḥa üftāde geçer
Kime Āgāh giriftār idügin ben bilürem

(440)⁶⁷⁶**Fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilün**

1. O ne 'āşık-küş ü ğaddār idügin ben bilürem
Çeşm-i mestünde ne ḥün-ḥ'ār idügin ben bilürem⁶⁷⁷
2. Günde biñ kerre eger bulsa qarār istese dil
Nev-resīdem ne ziyān-kār idügin ben bilürem⁶⁷⁸
3. Gül-'izārum saḡa şeb-nem gibi bārum yoğ iken
Yine her bir nighüm ḥār idügin ben bilürem
4. Çekmişem çille-i cevrüñ seniñ ey kaşı kemān
Şormam aḡyāra cefā-kār idügin ben bilürem
5. Muṭribāsā aramañ perde-i nabzumda uşul
Neş'etün derdi ne bīmār idügin ben bilürem

⁶⁷⁴ AGD, 444⁶⁷⁵ İnler: aḡlar, AGD⁶⁷⁶ NŞTD, 215⁶⁷⁷ O: sen, NŞTD⁶⁷⁸ İstese: şışe-i, NŞTD

(441)

Mef'ülü / mefā'ilü / mefā'ilü / fe'ülün

1. Rindem şuver-i hāne-i dünyāda ğarībem
Ol mü 'min-i pākem ki kilīsāda ğarībem
2. Keyfiyyetüm anlanmadı yārān arasında
Muşşaf gibi şan sūķ-ı Naşārāda ğarībem
3. Her bezme birer başķa neşāt-āverem ammā
Dil-ber olıcaķ meclis-i şahbāda ğarībem
4. Zāhirde olup zümre-i insān ile maḥlūt
Fāriğ-şodeyem vāle-i ma' nāda ğarībem
5. Pür-piç ü ğam olsam hünerümle n'ola zīrā
Cevher gibi şimşir-i mücellāda ğarībem
6. Revnaķ-şiken-i encümen-i encüm-i çerham
Mihr-i felegem bezm-i eḥibbāda ğarībem
7. Biñ zevķ ile ger semt-i vaṭanda daḥi olsam
İķbāl bütün ' aşķ ile üftāde ğarībem

(442)⁶⁷⁹

Mef'ülü / mefā'ilü / mefā'ilü / fe'ülün

1. Ferzend-i cihānam yine dünyāda ğarībem
Bir dürr-i yetimem dil-i deryāda ğarībem
2. Qandil-i fūrüzān-ı fūrüg-ı melekūtam
Bu qubbe-i ḥazrā-yı mu' allāda ğarībem
3. Ol cān-ı cihān-şüz-ı ' adem mürde-i ' aşķam
Ben taḥt-ı şerā evc-i şüreyyāda ğarībem
4. Sevķ eyleyemez Hızır u şabā sāḥil-i inse
Keşt-i hilālem yem-i ḥazrāda ğarībem
5. Bir cevher-i ferdem ğarażum zāhir [ü] bāṭın
Tenhā-revişem şüret ü ma' nāda ğarībem
6. Rindān-ı cihān ḥalveti qandiline nūram
Şahbā-yı şafāyam teh-i mīnāda ğarībem
7. Neş'et gibi iķlīm-i cünūnda vaṭanum yok
Mecnūn-menişem sāḥa-i şahrāda ğarībem

⁶⁷⁹ NŞTD, 214

(443)⁶⁸⁰

Mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün

62b

1. Sipih-r-i hüsnde bir āfitāb-ı meh-cebîn buldum
Felek rağmına ben de bir civān-ı nāzenîn buldum
2. Olup zünnār-bend-i imtiḥān deyr-i maḥabbetde
Hezārān küfr ü dīn her gūşede 'uzlet-nişîn buldum
3. O dergāhuḡ ki ḡāk-i rāh[ı] oldum āsitānında
Leb-i şad dīde-i ümmīdvārı buse-çîn buldum
4. Raḡīb-i dīv olursa n'ola maḡkūm ihtiyār ile
Ki ben la' lüḡ gibi ey meh Süleymānī nigîn buldum
5. Derūn-ı dilde cūş-ı ıztırāb-ı şevḡden Āḡāh
Yitürdüm ḡūn-feşān peykānın ammā āteşîn buldum

(444)⁶⁸¹

Mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün

62b

1. Lebūḡ şevḡıyle her dāḡında bir la' l-i şemîn buldum
Ser-i kühsār-ı tende kân-ı cevher bir zemîn buldum
2. Murādum zülf iken dil-beste oldum 'arız-ı yāre
Çemen[z]ār içre sūnbül ister idüm yāsemîn buldum
3. Ēdüp ref'-i niḡāb aldum dehān-ı yārdan buse
Nühüfte dest-māl-i āl ile gūyā nigîn buldum
4. Olup vāreste gird-āb-ı nişār-ı āb-rūdan dīl
Ben ol şāḡīb-nişîn-i 'uzleti ḡāyet emîn buldum
5. Egerçi nāvek-i çeşm-i nigārı tünd-ḡū dērler
Hele ben tīr-i müjḡanuḡ Şināsī dil-nişîn buldum

⁶⁸⁰ AGD,219,220

⁶⁸¹ ŞNSD, 84,85

(445)⁶⁸²

Mefā‘ ilün / mefā‘ ilün / mefā‘ ilün / mefā‘ ilün

1. Neden her dem cebīn-i yārda çīn-i ğāzab bilmem
O baħr-i ħüsni taħrīk étmege kimdür sebeb bilmem
2. Görince lāl olur dil levħ-i ruħsār-ı dil-ārāyı
O maħcüb ‘āşık-ı dem-besteyem ħarf-i taleb bilmem
3. Merām izħārına rüşen zebānī-i nıgeh besdür
Recā-yı vaşl için cānāna bir taħrīk-i leb bilmem
4. Baña eyyām-ı hecrün hep berāber gösterür cānā
Ki sensiz rüşenī-i rüz tārīkī-i şeb bilmem
5. Faşih[ā] alamam mir’āt-ı rüy-ı yārdan çeşmüm
Benem ol ‘āşık-ı müştāk kim şerm edeb bilmem

(446)⁶⁸³

Mefā‘ ilün / mefā‘ ilün / mefā‘ ilün / mefā‘ ilün

1. Neden āzürde olduĝ nāzenīnüm bī-sebeb bilmem
Beni öldürmege lāzım mı tā böyle ğāzab bilmem
2. Baña zehr-i sitemdür ħasretünĝe bāde-i ‘işret
Ben ol mestem ki sensiz neşve-i cām-ı tarab bilmem
3. Göñül pür-iztırāb-ı ĝayret ammā mest-i nāzumla
Bu demde cām-ı şahbā gibi kimdür leb-be-leb bilmem
4. Benem ol nev-müselmān-ı maħabbet zülf-i kāfirveş
Esir étmek beni sünnet midür ya müsteħab bilmem
5. Siyeh-mest-i cünün-ı ‘aşk olan rüsvā Nedimem ben
Eger küstāh isem ma‘ zür tut resm-i edeb bilmem

⁶⁸² FSD, 196

⁶⁸³ Bu gazel NDMD’de yoktur.

(447)⁶⁸⁴

Fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilün

1. Ār  dermiş beni  ld rmege ol s m-ten m
Varayın yalvarayım boynuma  ak p kefen m
2. H lle-i cennet olursa  ekeyin   k  deyin
Dem-i vuşlatda eger h   il ola p rehen m
3. Duymaya girsem eger zerrece m ru  g zine
Ey S leym n-ı zam n ş yle hay l oldu ten m
4. Tek beni z lf-i dil- v z ne  urb n eyle
 ekeyin p dişehim kendi elimde resen m⁶⁸⁵
5. şem' iy  g şe-i mey-  neyi v rmem felege
G lşen-i b  -ı cin ndan ba a yegd r va anum

(448)⁶⁸⁶

Fe' ilāt n / fe' il t n / fe' il t n / fe' il n

1. Penbe-i d  -ı c n n i re nih ndur beden m
Diri oldu  a lib sum budur  lsem kefen m
2. C n  c n n dilemiş v rmemek olmaz ey dil
Ne niz ' eyleyel m ol ne sen  d r ne ben m
3.  aş deler  h m o ı şehd-i lebi  şev kinden
N'ola zenb r evine be zerse beyt 'l- azen m
4.  av -ı zenc r-i c n n d   ire-i devletd r
Ne rev  kim beni andan    ara  a' f-ı ten m
5. B lb l-i  am-zedeyem b   u bah rum sensen
Dehen    add   ru u   once v  serv   semen m
6.  demem terk Fuz l  ser-i   y n y ru 
Va anumdur va anumdur va anumdur va anum

⁶⁸⁴ şMD, 464

⁶⁸⁵  urb n: ber-d r, şMD

⁶⁸⁶ FZD, 328

ḤURŪFÜ'N-NŪN
(449)⁶⁸⁷

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

1. [H]āme-i kudretle yazmış naḡş-bend-i kāf [u] nūn
Ḥüsn ü ḥulk ile seni ser-defter-i *mā-yeṣṣerūn*
2. Sākin olaldan maḥalleṇde 'adū-yı nā-sezā
Reṣṣ ḗdūpdür cān u dil *yā leyte ḡāvmun ya'lemūn*⁶⁸⁸
3. *Len tenālel'l-birre ḡattā tūnfīḡū* dersēḡ eger
Baṣ [u] cān terk ḗdelüm *küllün ledeynā muḡḡarūn*
4. 'Āṣıḡ-ı ṣādıḡ benem 'aṣḡun yolında rāstī
Ṣıdḡ-ı da'vāya delīl *innā liḡunne'ṣ-ṣādıḡūn*
5. Bu Figānī çeṣm-i ḡūn-rīz-i belā-āmīz iken
Eyledi teslīm-i cān *innā-ileyhi rāci'ūn*

(450)

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

1. Yazdıḡında dest-i kudret levḡa ḡarf-i kāf [u] nūn
Naḡṣ-ı ḡüsnüḡ eyledi dībāce-i *mā-yenzerūn*
2. Ḥulm ḗdūp ruḡṣāruḡı ḡurṣīde nisbet ḗtdiler
Oḡudum *sūbhāne 'amme yeḡülū'ḡ-ḡālimūn*
3. Ṣıdḡ ile da'vā-yı 'aṣḡun eylerüz biz gerḡi kim
Ṣanma kāzib sen bizi *innā liḡunne'ṣ-ṣādıḡūn*
4. ḡıybet eyler dēyü bize zāhidā ḡo teṣni' i
Gel berü da'vāmı ḡör *küllün ledeynā muḡḡarūn*
5. Cānını kūyınḡa Ḥa' fī vērdi ḡoṣ fıkr eyledi
Dutdı ḗrkenden yerin *innā ileyhi rāci'ūn*

⁶⁸⁷ FGD, 95

⁶⁸⁸ 'adū-yı: raḡīb-i, FGD

(451)⁶⁸⁹

Fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilün

- 63b
1. ' Ālem oldur ki yine yār oturasın tūrasın
' Abd-i memlūki gibi qarşuda el kavşurasın
 2. ' Āşık oynında bahāneyle elini öpesin
Biñ niyāz ile ayağına yüzüñi süresin
 3. Ba' zı sözini zerāfetle işitmezlenesin
Gayrı söyletmek için anı lebinden şorasın
 4. Yılda bir kez yüzüñe bakduğıñı şefkat ile
Anı devlet bilesin anı ġanīmet göresin
 5. Seg-i kūyı gibi Yaḥyā yūri şābit-kaḡem ol
Tā ölince güneşe vërme işiñi yöresin

(452)

Fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilün

- 63b
1. Şalına servi gibi yārūñ ' aceb sen göresin
Dèyesin bendeñi maqşūduña bir irgüresin
 2. Bezm-i ḡaşıñda anuñ bādeleri nūş edesin
Def' édüp bunca ḡicābı ayağı kaldurasın
 3. El vërirse saña ol fend ile bir būsesin al
Hep gelenler böyle buldı ehl-i ' āşık töresin⁶⁹⁰
 4. Rind iseñ çekmeyesin ġamlarını dünyānuñ
Yār [u] aḡbāb ile hep zevk [ü] şafāsın süresin
 5. Görmedüñ kimseden ' ālemde cefādan ġayrı
Ezber eyle oḡu Yaḥyā gibi Medḡı burasın

⁶⁸⁹ Bu gazel YHD'de yoktur.

⁶⁹⁰ Bu mısradaki vezin sorunu vardır.

(453)⁶⁹¹

Fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilün

1. Nice gönlüm alayum zülf-i perîşânından
Ki nîgeh kırtulamaz pençe-i müjgânından
2. Bir zarar eyleyemez ' aşık ol piste lebün
' Akreb-i zülf-i keci finduk-ı pistânından
3. Bâyezid ile seni maşşerde vezn etmekler⁶⁹²
Besdür insâna ki mümtâz ola akırânından
4. Merd olan hîc kerem etmekle tefâhür mi eder
Hem verir hem utanur êdûgi ihsânından
5. Eger ağıyar müselmân-ı kavîyem dâr ise
Ehl-i dil nefret eder kâfirün imânından
6. O mehün cünbiş-i ebrûsına bak kim ' ârif
Nâmede vâkıf-ı mazmûn olur ' ünvanından
7. Mürde-dil nazm-ı Belîğ ile bulur tâze hayât
Oku bir pâk gâzel üstüne dîvânından

(454)⁶⁹³

Fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilün

1. Çâkdür sîne-i meh sîne-i ' uryânından
Mihr olur dâğ be-dil güy-ı girîbânından
2. Her biri şüret-i bî-câna döner ' uşşâkuñ
O büt-i deyr-i melâhat ki geçer yanından
3. Hâsed ol küşteye kim haşre dek olmaz zâ'il
Lezzet-i tîğ-i gamuñ zâ'ika-i cânından
4. ' Aşıkun pençe-i bî-dâd-ı maḥabbet gitmez
Dest-i cellâd-ı nigâhuñ gibi dâmânından
5. Nâvek-i âha ki peyveste olur yâd-ı ruḥuñ
Tutuşur bâm-ı felek şu' le-i peykânından
6. Teşne-leb hecr-i leb-i yâr ile ölmek yegdür
Hızruñ âmed-şud-ı ser-çeşme-i hayvânından
7. Nâ'ilî sâğar-ı leb-rîz-i hayâtun efsûs
Hişşedâr olmadı kem-neşve-i ihsânından

⁶⁹¹ BLD, 271,272

⁶⁹² Bu mısradaki vezin sorunu vardır.

⁶⁹³ NKD, 378,379

(455)⁶⁹⁴

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

1. Mu' teberdür şāf gevher dehrde nā-kām iken
Her güherden qadr[i] elmāsuñ füzün bī-nām iken
2. Neş'e-yāb olmaz mı manşıb ile erbāb-ı hıred
Cām-ı iqbāl-i cihān cām-ı humār-encām iken
3. Bezme gel kim her zamān olmaz müsā' id rūzigār
Zevrağ-ı şahbāyı kullān sākiyā eyyām iken
4. Ārzū-yı gerden-i sīmīn ü hāl-i ' anberīn
Hātırmıdan bir nefes çıkmaz hayāl-i hām iken
5. Şā' ir-i mu' ciz-şi'ār olsañ ' aceb mi Fıtnatā
Nev-be-nev feyz-i ilāhī tab' uña ilhām iken

(456)

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

1. H̱āb-ı nāza varmasun nergislerüñ aḡşām iken
Mīve-i ruḡsāruñı şāyed dērerler hām iken
2. Zīr-i fesden rūyuña ètme feşān gīsūlaruñ
Kāfire vērme bu şehri kişver-i İslām iken
3. Ka' be-i kūyuñ tavāf ètdüm vērüp ḡalbe şafā
Pā-bürehne baş açuḡ pūşide-i iḡrām iken
4. Ey Ḥalilüm yoluña kıldım fedā kebş-i dili
Dest-i luṭfunla anı zebḡ èt bugün bayrām iken
5. Māhī şehri nā-pesend eyler kenārīdür dēyü
Şi' r-i renginüñ senüñ i' cāz ile ihām iken

⁶⁹⁴ FTD, 352

(457)⁶⁹⁵

Fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilün

1. Beyt-i ber-cestede pinhân olayum za' f ile ben
Leb-i la' lüñ öpeyim her okudukça anı sen
2. Bu kadar fikr-i daķık ile yine dildāruñ
Dehenin tengine lāyık bulamam ince suhan
3. Rīze-i āyine taħmīr olunup rüz-ı ezel
O büte sonra bu şüretde degülmiş gerden
4. Bir nefes var hele ney-zende ki raķķāş-ı felek
Güş édelden anı her dem dītirer dir dir ten
5. Pederidir o bütün māni' -i gül-çīn-i vişāl
Hıfz éder tāze nihāl-i güli elbette diken
6. Vêrir ārāyiş-i elfāza nikāt-ı rengīn
Şīşe-i pūr-meye baķ ola bu ma' nā rüşen
7. Şöyle tursun hele Bākī bu şanāyi' de Belīg
Ser-fürü eyleyemem Nābī-i hoş-lehçeye ben

(458)⁶⁹⁶

Fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilün

1. Eşķ-i çeşmümle şuladum rehūñi ey gül-ten
Hāk-i pāyüñ çeşmüm oldu hemān dehen gühen⁶⁹⁷
2. Her ' ilimde ki Felātūn-ı zamān olmışsun
Her kelāmuñ ' uķālāya baķş éder dürr-i ' Aden⁶⁹⁸
3. Hāmdülillāh gülşen-i hūsnüñi görmek oldu⁶⁹⁹
' Andelībveş gül-i ' zāruñ baña oldu gülşen
4. Ne şetāretler olurdu söylesem tuṭī gibi⁷⁰⁰
Hele sükkerle kanardı dinleyen ehl-i sūhan
5. Bir kaçā eyledüñ ' ālemde ki bir ad oldu
Size raħmet okumaz mı anı ol hālde gören

⁶⁹⁵ BLD, 268,269⁶⁹⁶ Bu gazel KMD'de yoktur.⁶⁹⁷ Bu mısra da vezin sorunu vardır.⁶⁹⁸ Bu mısra da vezin sorunu vardır.⁶⁹⁹ Bu mısra da vezin sorunu vardır.⁷⁰⁰ Bu mısra da vezin sorunu vardır.

6. Sāye-i himmetüñe nā'ıl olursam cānā
Gāhice meclisüñe gelmege git gel dēmesen
7. Umaruz bize yarın şefā' at kıla Kāmī⁷⁰¹
Dīde-i nūr-ı nübüvvet ma' den-i hulk-ı ḥasen

⁷⁰¹ Bu mısradā vezin sorunu vardır.

1. Esîr-i cāh olan erbāb-ı dil-āvāzeden geçsün
Gelüp eslāfinuñ geçdükleri dervāzeden geçsün
2. Suḥan bîgāneden sırrı niḥān etmekdedür yoḥsa
Saḡa kim dēr ki elbette şarāb u tāzeden geçsün
3. Bilür evvel nazarda müşteriler kıymetin anuñ
Ḳumāş-ı vaşl[ı] bir kez dil-berüñ endāzeden geçsün
4. Ḥam olmışken nihāl-i ḳāmet-i ‘āşık kemānāsā
Ḥayāl-i menzil-i maḳşūd ile ḥamyāzeden geçsün
5. Hevā-yı ‘aşḳ ile şimdi beyābān-gerd olan Mecnūn
Hele bir sāye bulsun kendüye yelpāzeden geçsün
6. Belîğüñ nazmını taḥrîr içün erbāb-ı isti‘dād
Yapılsun nev-be-nev mecmū‘alar şîrāzeden geçsün

⁷⁰² BLD, 264,265

(460)⁷⁰³

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

1. Şüretün naqşını yazdı dēdi Rabbü'l-‘ âlemîn
Hazihi cennâti adnin fe 'dḥulūha ḥālidīn
2. Gözüne *ve'n-necm* yazdı kaşuḡa *ve'n-nāz' iāt*
Alnuḡa naşrun min Allāh görünür 'ayne'l-*yaḡīn*
3. Āyet-i Ṭübā gelüpdür serv-ḡaddün ḡaḡḡına
Yüzüne *ve'ş-şems* geldi şaḡuḡa *ḡablü'l-metīn*
4. Şānuḡa *elḡamdülillāh* geldi Ḥaḡ'dan nitekim
Leblerün yādına münzel oldu *min mā'in ma'in*
5. Kāf [u] nūndan her ne kim geldi vücuda *kā'ināt*
Şābit oldu kim sen olduḡ *hāşıl-ı mā'in mu'in*⁷⁰⁴
6. Lā-şek oldu çūn cemālün ḡible-ḡāhı 'āşıḡuḡ
Üscūdū emr oldu Ḥaḡ'dan ḡılmayan oldu la'in
7. Ey Nesīmī çūn işitdi bu 'Uṡārid nazmuḡı
Nāmesin çāk ètdi ol dem oda şaldı defterin

(461)⁷⁰⁵

Fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilün

1. Āferīn ey şāni' -i ten-perver-i cān āferīn
Ḥāliḡu'l-eşya ilāhī ḡulḡ-ı Rabbü'l-‘ âlemîn
2. Ḥudretün ḡülzārına bir sebze sidrü'l-muntehā
Ḥikmetün şem' ine bir pervāne Cibrīl-i emīn
3. Şun' ın eyvānında bir ḡandīl olupdur āsumān
Şan' atıḡ dībācesinde bir varaḡ rü-yı zemīn
4. 'İlm-i 'irfānuḡda her kim bir yaḡın bulmış velī
Şübhe yokdur yanına ol Ḥızır da ètmez yaḡīn
5. Kimse 'işyān ile dergāhuḡdan olmaz nā-ümīd
Senden ister kām eger rüsvā eger ḡālvēt nişīn

⁷⁰³ NSD, 621⁷⁰⁴ *kā'ināt*: zübdesi, NSD⁷⁰⁵ Fuzûlî, **Leyla ve Mecnun**, Haz. M. Nur Doḡan, Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Eserleri, <https://ekitap.ktb.gov.tr/TR-78423/fuzuli-leyla-ve-mecnun.html>, [30.09.2019], 8.

6. Sensin izhār eyleyen ma‘ şūka ‘ āşık şevkini
‘ Āşıkı sensin eden ma‘ şūka şevk ile hāzīn
7. Tā‘ atūñ eyler Fuzūlī tākāt oldukça velī
Geçdi nefsinden rızā ister Hūdāsından hemīn

(462)⁷⁰⁶

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

1. ' Aşkınun şükri nümāyān kılmāğa ey nūr-ı ' ayn
Çeşme eşkinden vuzū kılmak olupdur farz-ı ' ayn⁷⁰⁷
2. Eşigünle gökde nisbet beyn-el-' arzi ve-s-semā
Gün yüzünle mäh-ı bedrün fark[ı] bu' de'l-maşrıķayn
3. Zerrede maḥfi dehānuḡ günden ezher ruḡlarıuḡ
Ol miyāna kimse ne var u ne yok dēr beyn beyn
4. Her ne taş kim urduḡ ey sengīn-dil ü lāle-' izār
Sīnemün bağın düḡhānī lālelerle kıldı zeyn
5. Kerbelā-yı fūrkatün içre Yeẓīd-i ġam beni
Key ' acebdür ki şehīd étmezse mānend-i Ḥüseyn
6. Boynuma aldum seri cevġānuḡa ṭop étmegi
Tīġüni tīz al bile gel ḡalmasun boynumda deyn
7. Zātī ile nice çıksun seyre ol çābük-süvār
Hem-rikābı bir gedā olmaḡ şehün ġāyet de şeyn

(463)

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

1. Gözlerüm merdümlerinün sīmi çok ey nūr-ı ' ayn
Çokdan oldı Ka' be-i ḡüsnün ṭavāfı farz-ı ' ayn
2. Nokṭa-i ḡālün gözüm üzre ḡarār eyler müdām
Ey elif-ķāmet egerçi nokṭasız olurdu ' ayn
3. Gerdenünnden buse vērem diyü aldun cānumı
Gel edā ét anı cānā ḡalmasun boynunḡa deyn
4. Ey Mesīḡā-dem cihān deyrine kim baḡardı ger
Vērmeseydi aḡa taşvīr-i cemālün zīb ü zeyn
5. Āsumānuḡ eşigünle yēr ü gökce farkı var
Mīhr-i ruḡsāruḡla meh mā-beyn-i bu' de'l-maşrıķayn
6. Tā ki ey serv-i revān oldı hevādāruḡ göḡül
Çaġlayup aḡar sirişkim her dem olup ' ayn ' ayn
7. Ey Selīķī tūtiyā-yı ḡāk-i pāyın dīdeden
Eksik étme kim naḡar ehline oldur farz-ı ' ayn

⁷⁰⁶ ZTD, 3.c. 103

⁷⁰⁷ Nümāyān: namāzın, ZTD

1. Gerekmez būs leb-i kıand olsa ol rūḥ-ı revānumdan
Netice acı sözlerle uşandum tatlı cānumdan
2. Kimünle şalınur geşt eyledükçe şahın-ı gülzārı
Şabā toğrı haber vēr baḡa ol serv-i revānumdan
3. Çekildi kıavisāsā tırveş hicrāna dūş olduķ
‘ Aceb nām ü nişāne yokdur ol kıaşı kemānumdan⁷⁰⁹
4. Dehānı ḡastesiyem ḡā ‘ibāne ey şabā ‘ arz èt
Şorarsa ol ṭabīb-i cān eger derd-i nihānumdan
5. Elinden geldügi cevri dirig ètmez Şināsiden
Şikāyet ol hilāl-ebrū müşārun bi’l-benānumdan

Naziresi

1. Düşelden ayrı şeydā ol meh-i nā-mihribānumdan
Kevākib her gece yummaz gözün āh [u] figānumdan
2. Maḡabbet-nāmelerdür kim saḡa ırsāl eder cānım
Ben öldükde seg-i kūyuḡ getürse üstüḡānımdan
3. Şanavber gibi bağrım başlı olsa yeridür çün kim
Murādım mīvesi bitmez nihāl-i erguvānumdan
4. Ben ol bāz-ı hümā-şaydam bu ‘ ālem merğzārında
Nice ‘ anķā gibi yavru uçurdum āşyānumdan
5. Ḥayālī nükte-i‘ aşkuḡ olup meczüb[1] abdāllar
Gedālar gibi geçmek isterem nām-ı nişānumdan⁷¹¹

⁷⁰⁸ ŞNSD, 87⁷⁰⁹ Hicrāna: buḡrāna, ŞNSD⁷¹⁰ HYD, 223⁷¹¹ Nükte: tekye, HYD

(466)⁷¹²

Mefā‘ ilün / mefā‘ ilün / mefā‘ ilün / mefā‘ ilün

1. Urursın seng-i cevruñ haż edersin inkisārumdan
Yıķarsın hāne-i ķalbüm şaķınmazsın ğubārumdan
2. Éderler rūy-ı āteş-tābı seyrin yādlar her dem
Benüm dāğ-ı cefādur hāşılım ol lālezārumdan
3. Beni şehir-i belāya şaldı kendi ğayra yār oldı
Umulmazdı bu deñlü bī-vefālık şehriyārumdan
4. Fiğānımdan güzeller evlerinde ḥāba varmazlar
Huzūr etmez feleklerde melekler āh [u] zārumdan
5. Şu deñlü kaşd[ı] vardır Hāletī baņa ‘adūnuñ kim
Eger ölsem nişān-ı tır éde seng-i mezārumdan

(467)

Mefā‘ ilün / mefā‘ ilün / mefā‘ ilün / mefā‘ ilün

1. Ser-i kūyın ter étdüm seyl-i çeşm-i eşk-bārımdan
Ki tā gerd olmaya bād-ı şabā kūy-ı nigārumdan
2. Hayāl-i haţtıdur yārüñ ki pinhān göñlümde⁷¹³
Çimenler kim zuhūr eyler benim hāk-i mezārumdan
3. Şeb ü encüm degüldür gün yüzi hicrinde ol māhuñ
Felekler saķfı tıldı dūd-ı āh-ı pūr-şerārumdan
4. Gelelden ‘āleme bār-ı maħabbet çekmedür kārım
Yēr ü gök āciz olmuşdur benüm bu kār u bārımdan
5. ‘Alī hāk-i Hōrāsanda okursa muṭrib-i meclis
Şulana ağız Cāminüñ bu şi‘ r-i āb-dārımdan

⁷¹² HD, 654

⁷¹³ Bu mısra da vezin sorunu vardır.

(468)⁷¹⁴

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

65b

1. Ey gönül āvāresin pür yāresin şad-pāresin
Derd-i çok dil-ḥastesin dermānı yok bī-çāresin
2. Zevk odur yārūn senūnle geh küse geh barışa
Gelmeye ol nāz ēdesin varasın yalvarasın
3. Açmasaṅ ol ḡoncaya rāzuṅ saṅa ol açılur
Sen nihān ētseṅ o gül ra' nā bilür āvāresin
4. Reng-i rū yokdur gül-i gülşende ruḥsāruṅ gibi
Var mıdur görsün şabā evrāk evrāk arasın
5. Müttehemdür kākül-i dil-ber gönül almaḡ ile
Söyle dildāra Qabūlī anı yusun tarasın

(469)⁷¹⁵

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

65b

1. Sīneye bir sāde-rū dildārı muḥkem şarasın
Derd-i ' aşkuṅ görmedim bir bundan özge çāresin⁷¹⁶
2. Bundan özge ' ālem olur mı ki bezm-i ' aşkdan
Nāzenīnūṅ nāz ēde sen tūrmaya yalvarasın⁷¹⁷
3. Qatlūme kaşd ētdiṅ ammā ey sipihr-i ceng-cū
Tīḡ-i āhumdan benim sen qanda baş kırtarasın
4. Cāme-i ' aşk ile tezyīn olmış idi tıfl-ı cān
Cismimūṅ ḥayyāt-ı kudret çadmadan āvāresin
5. Ğamzesin aṅma Behiştīyā kemān-ebrūsunuṅ
Baḡrına oḡlar urursun tāzellersin yarasın⁷¹⁸

⁷¹⁴ KBD, 691

⁷¹⁵ BHD, 455, 456

⁷¹⁶ Sīneye: sinene, BHD

⁷¹⁷ ' aşkdan: ḥaşda, BHD

⁷¹⁸ Baḡrına: baḡruma, BHD

(470)⁷¹⁹

Fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilün

1. Bir gedā himmeti yegdür baña begden ağadan
Kurtarurdu hele bir pāre bizi dağdağadan
2. Tır-i dil-dūzı ciger delse 'aceb mi çağadağ
Yegdür ol māvheşūñ kaşı kemānı çağadan
3. Keşf içün şūfī keşef gibi hicāb ile yürür
Başına hırkasını çekmegi görmiş bağadan
4. Bir 'Arab sūhṭeye bir buse 'atā eyle dedim
Ḳāle huz min keremi ḳultü metā ḳāle gadan
5. Vā' ızın ṭa' nı Ḳabūlī bizi tağyir edemez
Āb-ı şāfa ne zarar vaḳvağa-i ḳurbağadan

(471)

Fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilün

1. Atdı yār iki eliyle beni ol toprağdan
Bildiler ḥālīmı cümle tā ki şoldan sağdan
2. Güllerün olmaz ise berg-i vişālün olsun
Sevdigüm indi gönül bir yeşil yabrağdan
3. Ruḥlarıñdan gelicek rüyuña ḥaṭlar dostum
Şandılar mūr-ı siyāh düşdi bāldan yağdan
4. Ḳan döküp dīdelerüm eyledi cūş [u] ḥurūş
Her gören tutdı muḳābil kızıl ırmağdan
5. Şormağa duḥt-ı reze zūlfünün bağlarını⁷²⁰
Medḥī ' aḳlın dağıdup ṭurmadı gitdi bağdan
6. Böyle tanzīr-i Ḳabūlī de ḳabul étmez ise
Ben dökem şi' r-i terim cevher ise balcığdan

⁷¹⁹ KBD, 685

⁷²⁰ Bu mısra da vezin sorunu vardır.

(472)

Mef'ülü / mefā'ülü / mefā'ülü / fe'ülün

1. Alınma şehā gözlerimün eşk-i terinden
Ol yüz şuyıdur şaķlasun Allāh beterinden
2. Şāķi bir ayağıla meded def' i humār ét
Kurtar bizi ğam 'āleminün derd-i serinden
3. Hāk-i kademün hizmeti minnetidür ammā
Merdümlük édüp şalmaya mihrün nazarından
4. Ol ğoncayı hep bād-ı şabā söyledi bir bir
Bir şāfi cevāb almadım ağız haberinden
5. *El-minnetü'l-lillāh* ne kadar hışm éde dildār
'Aķlī deyü 'add eylese bī-çārelerinden

(473)

Mef'ülü / mefā'ülü / mefā'ülü / fe'ülün

1. Sevse beni ol dil-ber-i fettān cigerinden
Öğrendüm anuñ sevmedigün tā ki yerinden
2. Eyler kıluna şimdi anuñ nāzı tükenmez
Bildüm yoğ imiş zerre kadar 'aşķ eserinden
3. Maķcūbdur o hūb kimselerün yüzine bakmaz
Bakılmaz anuñ rüyına terler hāzerinden
4. Çekdikce ğamuñ ayrılık ister göñül ammā
Gūş eyleyicek vazgeçemem şivelerinden
5. Hilmī olarak 'Aķlī'ye pey-rev hele şimdi
Bir meclis-i rindāna gelüp girdi derinden

(474)

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

1. Hâtırundan çıkmasun senden gözüm mehcûr olan
Olmasun bâri göñülden dūr gözden dūr olan
2. Seng-i bî-dād-ı firâkuñla harâb oldu tamâm
Lütf-ı ihsânıñla evvel hâtırı ma' mûr olan
3. Şimdi lâyıķ mı ğam-ı hicrâna olmaķ mübtelâ
İltifâtıñla dem-â-dem gül gibi mesrûr olan
4. Bilmezem cām-ı şarâbı şimdi kimlerle içē^{er}
Ol benimle hep bile içüp bile maħmûr olan
5. Ağlasun gezsün benüm gibi düşüp şahrâlara
Dâ'imâ yansun yaķılsun sevdigünden dūr olan
6. Fırķât eyyâm[ı] 'aceb geldi yetiştı Mânîyâ
Tîz ēermiş derd-i hicre vuşlata mağrûr olan

(475)

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

1. Şām u zûlmet görmedi 'âlemde 'aynı nûr olan
Ol yüzi mâhum degül mi gün gibi meşhûr olan
2. Sâde rûyuñ seyr edenler zülfüne dil vērmesün
Olmasun soñra perîşân evveli ma' mûr olan
3. Sāyeveş zûlmet şebinde kimse gelmez yanuğa
N'oldı bunca hoş günüñde lütfuğa manzûr olan
4. Böyle bildim dām-ı hicründen senin bulmaz rehâ
'Ömri içē zerrece ķahruñ çeküp mağhûr olan
5. Kıрма şāhum seng-i cevruñle göñül āyīnesin
Bir dağı bulmaz kemālin bir kere meksûr olan
6. Medħiyâ sen kıl du'âyı cümleye her şubħ [u] şām
Bizlere ētmez mi himmet 'âleme manşûr olan

(476)⁷²¹

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

1. ' Aks-i zülfün dūr édüp bu çeşm-i hayret-pîşeden
Tāze dursun kıoymaduñ bir sünbül alduñ şîşeden
2. Cılve-i naķş-ı hayāl-i yāre şıķletdür dēyü
H'āb gelmez dīde-i bīdārıma endişeden
3. Münşa' ibdür rişte-i āmālden naħl-i tama'
Hākde kāmēt çeker her naħl-i bālā rîşeden
4. Kākül-i dil-berde ārām étse göñlüm vechi var
Böyle şî' r-i büt-şiken çıkmaz derün-ı pîşeden
5. Kām-ı ' āşık baħta merhūn olduğın iş' ār édüp
Kūh-ken şîrîn ħaber vērdi dehān-ı tîşeden
6. Kimse eylük görmedi ' ālemde nā-kesden Belīg
Hāsıl olmaz mīve-i şîrîn nihāl-i mîşeden

⁷²¹ BLD, 263,264

(477)⁷²²**Mefā‘ ilün / mefā‘ ilün / mefā‘ ilün / mefā‘ ilün**

1. Hâṭ-ı nevle ruḥ-ı dildârı gördük dîdeler rûşen
Mişâl-i mihr-i zerrîn-târı gördük dîdeler rûşen
2. Hele ‘îdiñ sa‘îd olsun göñül bu rûze-i hecri
Hilâl-i ebruvân-ı yâri gördük dîdeler rûşen
3. Göründi gerden-i kâfûrı semmûrından ol mâhın
Şeb içre şubḥ-ı pür-envârı gördük dîdeler rûşen
4. Ḥayâl-i leblerümle dîdemi pür-ḥûn édüp sâķî
Bu gûne sâğar-ı ser-şârı gördük dîdeler rûşen
5. Der-‘ ağuş eyledikde yâri Ḥaşmet nâr-ı fûrķatle
Tuṭuşmuş dâmen-i ağıyârı gördük dîdeler rûşen

(478)

Mefā‘ ilün / mefā‘ ilün / mefā‘ ilün / mefā‘ ilün

1. Yine şıḥḥatde biz ḥünkârı gördük dîdeler rûşen
Vefâlar kıлмаğa iķrârı gördük dîdeler rûşen
2. Ruḥuñ ârzü kılanlar çok kaçar sevdâ-yı zülfünden
Bağuñ der-bânı dërler mârı gördük dîdeler rûşen
3. Bürüdetden bugün gördüm yüzi ḥâkistere dönmiş
Sevinmişdür raķîbüñ nârı gördük dîdeler rûşen
4. Derûnuñda olan sırrı dilüm mir‘ ât[ı]‘ aks êtdi
Su’âl êtmeñ sözin esrârı gördük dîdeler rûşen
5. Şafâlar vërdi ‘uşşâķa ğamın ağıyâra yükletmiş
‘Adû dûşına almış bârı gördük dîdeler rûşen
6. Perîşân eyledi Medḥînüñ ‘aķlın aldı ammâ kim
Şarıldık perçem-i destârı gördük dîdeler rûşen

⁷²² HŞD, 290

(479)⁷²³

Mef'ülü / fā'ilatü / mefā'ilü / fā'ilün

1. Ümmīd-i neşvedür bize hep derd-i ser vèren
Fıkr-i şafāda oldığımızdır keder vèren
2. Cūş-ı bahār-ı āteş-i şevk-i Kelīmdür
Şāh-ı nihāl-i Tūr degül berg ü ber vèren
3. Tā sāk-ı 'arşa dek niçün ey āh-ı bī- eşer
Vèrdi saña bu rif' at ile pâyeler vèren
4. Ğammāzi-i nigāh taḥassür mi āh mı bilmem⁷²⁴
Bilsem o şūḥa rāz-ı derūnım ḥaber vèren
5. Şah-bāz-ı evc-i ḥüsne düşen nāz ise meger
Üftādeler degül mi saña bāl ü perr vèren
6. Tāb-ı şikest-i leşker-i zulmet muḥāl idi
Ḥüsn olmasaydı pençe-i ḥurşide fer vèren
7. Şimdi dirīğ-i naqd-i sirişkin mi eylesün
Rāğıb o şūḥa merdüm-i çeşminde yèr vèren

⁷²³ RGD, 140,141

⁷²⁴ Bu mısra da vezin sorunu vardır.

(480)

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

1. Rūyuñı meydür meyi rūyuñ dil-ārā gösteren
Gülşeni güldür güli gülşen muṭarrā gösteren
2. 'Aşka ḥālet-baḥş olan dildür dile sevdā-yı 'aşk
Sāğarı meydür meyi sāğar muşaffā gösteren
3. 'Āşıka kühl-i cilā-yı pīşvādur egdiren
Mihri zerre zerreyi mihr-i felek-sā gösteren
4. Şüret-i ma' nāyı insāniden āgāh olma dēr
Bahri katre katre-i nā-çizi deryā gösteren
5. 'Ārif-i pākīze-gūyuñ kilik-i hoş güftāridur
Böyle bir nādīde vādī şī'r-i garrā gösteren

(481)

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

1. Rūyuñı ḥaṭdur ḥatı rūyuñ dil-ārā gösteren
Şafḥayı ḥaṭdur ḥatı hem şafḥa zībā gösteren
2. 'Ārızuñ sāğarla eyler birbirinden kesb-i āb
Māhı mihr ü mihrdür māhı mücellā gösteren
3. Ġāze-i ruḥ reng alur ġāze leṭāfet rüydan
Ḥüsn [ü] ānda 'āşıka ḥüsn ānı ammā gösteren
4. Ḥaddüñi ḥoy-dāne hoy-dāneyi ḥaddüñ hemān
Şeb-nemi güldür güli şeb-nem muṭarrā gösteren
5. Dil ḥayālinde ḥayāl-i dilde Rüşdī cilve-ger
'Aks-i mādur māyı 'aks-i meh feraḥ-zā gösteren

(482)

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

1. Kaşdı her dem gamzenün bu cānadur bilmez misin
Mest olanuñ meyli her dem kanadur bilmez misin
2. Zülfüne baş koşılı gönlüm karar etmez dedüm
Geldi dedi bir deli divānedür bilmez misin
3. Gözlerün böyle humār olmak neden dedüm dedi
Dā'im anuñ baķışı mestānedür bilmez misin
4. Ben dedüm zülfün hayāli tutdı gönlümde karar
Dedi gencün menzili virānedür bilmez misin
5. Medhī-i bī-çāreyi kimdür dedi dil-ber dedüm
Bu şehirde ol daķi bir dānedür bilmez misin

(483)

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

1. Mey vèrüp sākī dedi mey-ḥānedür bilmez misin
Döndüren hep bu serüm peymānedür bilmez misin
2. Uyma aḡyār sözüne cānā dedüm dil-ber dedi
Ol Hudānuñ la' neti şeyṭānadur bilmez misin
3. Benden a' lāsın bulursañ aña yār olma dedüm
Dedi raḡbetler ser [ü] sāmānadur bilmez misin
4. Dedi dil-ber şem' -i ruḡsārumla yakdum 'ālemi
Ben dedüm ālem saña pervānedür bilmez misin
5. Cān fedā kıl yoluma dönme dedi dil-ber dedüm
'Aşk içinde Ḥilmiyā merdānedür bilmez misin

(484)⁷²⁵

Mef'ülü / mefā'ülü / mefā'ülü / fe'ülün

- 67b
1. Çāk oldı yaķam cev-r-i firāvānuñ elinden
Şad-pāre iken dāmen-i dil anuñ elinden
 2. Kaddim бүкүлүp derdüñ ile döndü kemāne
Kullāb-ı ser-i zülf-i perīşānuñ elinden
 3. Ėl bezm-i şafā içre cefālarda velī ben
Kānlar yudarım sākī-i hicrānuñ elinden
 4. Fāş étmez idi rāz-ı dili Yūsuf-ı Ken' ān
Çāk olmasa dāmānı Züleyhānuñ elinden
 5. Bākī nice bir fāhteveş kūh-ı belāda
Nālān olam ol serv-i hırāmānuñ elinden⁷²⁶

(485)

Mef'ülü / mefā'ülü / mefā'ülü / fe'ülün

- 67b
1. Ben kām içeli sākī-i devrānuñ elinden
Dönmede serüm yok yere peymānuñ elinden
 2. Almaz eline vërsem eger āb-ı hayvānı
Nüş eyler eger zehr ise düşmānuñ elinden
 3. Gül tā ne kadam gōnca ise hāra yakındur
Nevbet mi düşer bizlere nā-dānuñ elinden
 4. Lāyık mı saña cāhilüñ ayağına varmak
Her demde girizān iken 'irfānuñ elinden
 5. Medhī yazarak oldı yine Bākīye pey-rev
Bir neş'e mi gördük yine sūzānuñ elinden

⁷²⁵ BD, 322

⁷²⁶ Kuh-ı: bāğ-ı, BD

(486)

Mef'ülü / mefā'ilü / mefā'ilü / fe'ülün

1. Ğamzeñ oğuna pādişehüm dil siper olsun
Tek ben kuluña bir göz ucıyla nazār olsun
2. Şüretger-i Çinün saña benzetdügi şüret
Cānı varısa serv-kaç ü sım-ber olsun
3. Şanma sen iken dağı bize şeyh-i kerāmet
Meyl eylesün pıre-zen-i dehre er olsun
4. Olmazsa revān la' lün için eşk-i 'aķıķüm
Getürmezem anı yüze külli güher olsun
5. Maħbüb u meye tevbe buyurmuş yine zāhid
Buyurduğını ėtmeyelüm tevbeler olsun
6. Şimden gèrü çün Müslimī 'aşķıyla pür olsun
Ey dil ne sen ol arada ne çeşm-i ter olsun

(487)

Mef'ülü / mefā'ilü / mefā'ilü / fe'ülün

1. Derdiyle şararsın bu yüzüm rengi zer olsun
Tek hāl-i dilümden güzele bir ĥaber olsun
2. Yaķdı beni dostdan yine tefriķ ėden ađyār
Yansun o da āteşlere benden beter olsun
3. Āşüftelerün ĥüsnünġi yüksekden uçurdı
Ĥať gelse 'aceb mi yüziñe bāl ü per olsun
4. Maķşūduna ėrmez bu benüm kanum içenler
Ĥalbinde kałup ġamları ĥün-ı ciger olsun
5. 'Aşķunla yanan 'aşık olup ben gibi yansun
Dil-ber dèyecek bir güzele sen kaçar olsun
6. Eşķüm gibi kałdum gözün ađı karasında
Medĥī bu göñül pādişeh-i baħr u ber olsun

(488)⁷²⁷

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

1. Mest-i cām-ı vuşlatuñ hicr ile maḥmūr olmasun
Gördiginden kimseler 'ālemde mehcūr olmasun⁷²⁸
2. Kendi de maḡmūm olur dil şādī-i a' dāsına
Düşmenim maḡzūnī-i düşmenle mesrūr olmasun
3. İnkisārından olur nüh-künbed-i mīnā şikest
Ḳalb-i 'āşık el-emān destün̄de meksūr olmasun
4. Sāz kār-ı kār-ı 'ālem kuvvet-i iḡbāldür
Baḡt-ı firūz isterüz bāzū-yı pūr-zūr olmasun
5. İ' tirāf-ı cürm ile nā-dāna hoş-terdür cezā
Kimse Rāḡıb ḡadr-ı nā-dān ile maḡdūr olmasun

(489)

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

1. Bezm-i ḡāşuñdan senün̄ hiç kimseler dūr olmasun
Gül cemālün̄ gözlerümden zerre mestūr olmasun
2. Şu' lesin kılsın ziyāde şaklama günden yüzün̄
Saḡa kim dēr ey perī nūr üstüne nūr olmasun
3. Gūş édüp āhum bu göñlüm bir düzende ḡoymadıñ
Meclisün̄de ḡayri bir āḡāz-ı tanbūr olmasun
4. Olmadıkça raḡbetüm yārün̄ yanında neyleyem
Yād degül aḡyār degül isterse bir mūr olmasun
5. Dām-ı maḡpūsuyla dā'im sen imānsız zālīmün̄
Kimseler Medḡī gibi derdün̄le rencūr olmasun

⁷²⁷ RGD, 142

⁷²⁸ Maḡmur: meshūr, RGD

(490)

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

1. Nüş eder şahbā-yı ' aşkı çeşm-i mestānuñ gören
Sīnesin şad-şerha eyler tiğ-i müjgānuñ gören
2. Şevk-i mihr-i ' arızuñ sāye gibi lertzān eder
Olur üftādeñ senüñ serv-i hırāmānuñ gören
3. Sūy-ı bāğa varmasun servi temāşā kılmasun
Kāmet-i bālānda ber-geşte-i dāmānuñ gören
4. Oldılar maḥmil-güşā-yı nakd-i eşk almağa kām
Çār-sūy-ı nāzdan kālā-yı dükkānuñ gören
5. Cām-ı billürinī Hātif ğam degül étse şikest
Neylesün āyīneyi çāk-ı girībānuñ gören

(491)⁷²⁹**Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün**

1. Şeh-suvārım ḥāk olur ḥāk üzre cevłānuñ gören
Başını top éyler elde gūy [ū] cevğānuñ gören
2. Bu ne ḥikmetdür cünün izhār eder ' āķil iken
Dostum zencir-i gīsū-yı perişānuñ gören
3. Şevk ile pervāneveş per yakmağa cānlar vērür
Şu' le-i dil-sūz-ı şem' -i rüy-ı rahşānuñ gören
4. Kāmetüñ cānā nihāl-i yārdur eyler ḥayāl
Mīve-i la' l-i lebün sīb-i zeneḥdānuñ gören
5. Sünbül-i pür şebnem-i bāğ-ı cināna beñzedür
Ey Mezākī elde kilik-i gevher-efşānın gören

⁷²⁹ MZD, 487

(492)⁷³⁰

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

1. Şol kadar pür-yâredür cismüm görünmez yâreden
Yâreden halk eylemiş beñzer vücûdum Yaradan
2. Bâliş-i zer-kâra baş egmez cihānda hüsrevā
Seng-i hārā yeg gelür Ferhāda rengin hâreden
3. ‘Aşk ile yektâ olup geydüm libās-ı vahdeti
‘Āriyet bir hırkādur ten üç yüz altmış pâreden
4. Aramuzda yâr ile nāşî gerekmez ey gönül
İki gözümün biri olursa çıksun aradan
5. Rāzî ol sen de yeme ‘âlemde ferdâ guşşasın
Ey Belîgî rızkını elbet de vērür Yaradan

(493)⁷³¹

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

1. Ey baña nâ-ḥaḳ dēyenler kândadır bes Yaradan
Gel getür işbâtın ét kimdür bu şey'i yaradan
2. Od u yel toprağ u şudan bunca şüret bağlayan
Böyle dükkân düzeden kendi çıkar mı aradan
3. Sen özüñi bilmedün düşdün cihāna der-be-der
Nefsüñi ḥaḳ bilmedün kurtulmadun emmâreden⁷³²
4. Oynaram rakḳāş oluben def ü nāy tanbūr ile
Çünki mende şeş cihet var dönmezem her pâreden⁷³³
5. Kankı burcuñ yıldızısın ey melek bilsem seni
Menzilün ref' oldı heft ü kevkeb-i seyyâreden⁷³⁴
6. Ey Nesimî on sekiz biñ ‘âlemün mevcûdı Ḥaḳ
Kim ki bu ḥaḳ sırrı bilmez sür çıkargıl aradan

⁷³⁰ Bu gazel BLD'de yoktur.

⁷³¹ NSD, 552

⁷³² Bu beyit NSD'de yoktur.

⁷³³ Bu beyit NSD'de yoktur.

⁷³⁴ Bu beyit NSD'de yoktur.

(494)⁷³⁵

Mefā‘ ilün / mefā‘ ilün / mefā‘ ilün / mefā‘ ilün

- 68b
1. N’ola çālāk olursa merdüm-efkenlikde cādūdan
O mest-i ‘ işvenünj çıkmaz hayālî çeşm-i āhūdan
 2. Degüldür hāl ü haṭ şeb-būy bitmiş sihr ile gūyā
Düşüp bir iki toḥm-ı tāze sünbülzār-ı gīsūdan
 3. ‘ Aceb hūn-rīzdür cānā senünj hāl-i siyehkārūj
Ki gītmez desti dā’im ḳabza-i şemşīr-i ebrūdan
 4. Olur ser-pençe-i ḥurşīd lerzān germ olur gāhī
Levendüm āstīn-efşān-ı nāz olduḳça bāzūdan
 5. Nedīmā hāme-i maḥdūma pey-revlik midür bilmem
Siyeh-zānū-yı kilḳūj ḳaşdı bu reftār-ı dil-cūdan

(495)

Mefā‘ ilün / mefā‘ ilün / mefā‘ ilün / mefā‘ ilün

- 68b
1. Ne mümḳün zerre dūr olmaḳ o ‘ anber-zülf [ü] hoş būdan
Ėder bu ‘ aḳlumu yaḡma geçilmez hāl-i hindūdan
 2. Göñüller aḳmasun mı rūyuḡı gördükçe ey āfet
Vücūd-ı nāzenīnünj fark olunmaz hīç aḳar şudan
 3. Dehānuḡ ḥaḳḳına var yok dēyü çok söz olur ammā
Belünj vaşfını kimse ḳıl ḳadar fark ētmemiş mūdān
 4. Ḳızarmış nergis-i çeşm[i] anuḡ meyden degül ammā
Nigehbān olmuş ol rūya bu gēce ḳalmış uyḡudan
 5. Dü-çeşmünj ḥastası olduḡ yaṭarsın ḡamda ey Medḥī
Nedīmāsā ḡazel söyle serünj ḳalkarsa bālūdan

⁷³⁵ NDMD, 435

(496)⁷³⁶

Mef'ülü / mefā'ilü / mefā'ilü / fe'ülün

1. Zann étme benüm gibi saña bende bulursın
Ammā ki haḳīkat arasañ bende bulursın
2. Bilmem nice bu tarz-ı tegāfül nigeḥāsā
Günde yine bir 'āşık-ı efgende bulursın
3. Çeksün tutaraḳ söyle kemāndāruña yoḥsa
Kurbānuñ olam ğamzeñ oñun ḳanda bulursın
4. Bil ḳadrini üftādelerüñ ḥāline raḥm ét
Ey şüh-ı perī-zād şaḳın sen de bulursın
5. Bilmem nedir ey Enverī bu feyz-i ḥudā-dād
Şi' rüñdeki maẓmūnı ḥoş-āyende bulursın

(497)⁷³⁷

Mef'ülü / mefā'ilü / mefā'ilü / fe'ülün

1. Her tır ki müjgānuñ atar cānda bulursın
Peykānuñı ey ḳaşı kemān ḳanda bulursın
2. Şordum dehenüñden dil-i güm-geşteḡemi cānā
Dèdi zeḳanuñ sen anı zindānda bulursın
3. Ger lāleleri devr-i ruḥunda arar olsañ
Her birini bir bāğ-ı gülistānda bulursın
4. Ey tālib-i derd [ü] ğam u miḥnet ve meşakḳat
Sen anları hep mülket-i hicrānda bulursın
5. Emrī dil-i miskīnin o zülfe tolaşurmuş
Bir gün sen anuñ boğazın ur ḳanda bulursın

⁷³⁶ Bu gazel END'de yoktur.

⁷³⁷ ED, 223

(498)⁷³⁸

Mef'ülü / mefā'ilü / mefā'ilü / fe'ülün

1. Ey bād-ı şabā ol gül-i hoş-būya ne dërsin
Billāh sen ol dil-ber-i meh-rūya ne dërsin
2. Dil şu gibi aḳsa n'ola ol serv-i revāna
Reftārına baḳ ol ḳad-i dil-cūya ne dërsin
3. Ḳurtulmaḳ olur zülfi gibi bend-i belādan
Yā ḡamze-i kāfir gibi cādūya ne dërsin
4. Başdan beni 'ālemlere mānende-i mecnūn
Dīvāne ḳılan silsile-i mūya ne dërsin
5. Būlbūl gibi ol ḡülbūn içün şubḥ u mesāda
Bī-ḳāre Vesīm etdügi yā hūya ne dërsin

(499)⁷³⁹

Mef'ülü / mefā'ilü / mefā'ilü / fe'ülün

1. 'Ar 'ar gibi ol ḳāmet-i dil-cūya ne dërsin
'Anber gibi ol kākül-i hoş-būya ne dërsin
2. Bu mülk-i dili ḡāret eden ḡāl-i siyeh kim
Ḡabḡabda zuhūr eyleye ol rūya ne dërsin
3. Reftār u ḡırām eylese ol serv-i revānım
Ol demde ḳopan na're-i yā Hūya ne dërsin
4. Kāfūra müṣābih dëdiler gerdeni[ni] ḡalk
Rūyında nümāyān olan ebrūya ne dërsin
5. Rāḡıb saḡa ḡübān-ı mūmeyyiz dëdiler hep
Ol iki turunḡ ile o pehlūya ne dërsin

⁷³⁸ Bu gazel VSMD'de yoktur.

⁷³⁹ RGD, 139

Mef'ülü / mefā'ilü / mefā'ilü / fe'ülün

1. Bu sūz ile dil nāle-i mestāne mi çeksün
Bülbül çekecek bārı da pervāne mi çeksün
2. Ey dil kıoya ta' zīri o tesbīh ile zāhid
Varsun der-i mey-ḥānede peymāne mi çeksün
3. 'Āşık taleb-i meyle ḥarābāta mı düşsün
Bir gevher için şıklet-i vīrāne mi çeksün
4. Merhem mi kıosun dāğına elmās tırurken
Dil dā'ire-i devlete bīgāne mi çeksün
5. Nābī'ye düşer ğuşşa-i 'ālem dile düşmez
Huşyār tırurken ğamı dīvāne mi çeksün

Mef'ülü / mefā'ilü / mefā'ilü / fe'ülün

1. Bülbül çeker elbet ğamı ğülşāne mi çeksün
'Āşıkda olan şıkleti cānāne mi çeksün
2. Ben pāy-i ğubārın o şehün ḥūblara vėrmem
Ĝam-dīde dururken ğözü mestāne mi çeksün
3. Elbetde beni öldürür ebrūları yārün
Dostum var iken ḥançer-i bīgāne mi çeksün
4. Ol Yūsuf-ı ḥüsnün bulamam zerre kıuşurun
Bī-ḥiffet iken kendüyi mīzāna mı çeksün
5. Kıahr-ı felegi Medḥī ğüzel cevri çekerken
Āğyāre uyup bir dāḥi efsāne mi çeksün

⁷⁴⁰ ND, 924

(502)⁷⁴¹

Fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilün

1. Mey-i' aşk ile görüp ehl-i fenā medhūşın
Zāhid-i huşk-pesend eylemez oldu hūşın
2. Ten-bürehne éder ol kimseyi çerh-i ğaddār
Görse şāyeste eger hil' at-ı cāha dūşın
3. Çāšnī-gīr-i du' ā eylese destin bālā
Ni' am-ı h' ān-ı ilāhīnin açar ser-pūşın
4. Kaşdı ikrār-ı vişāl étmedür eylemse sūkūt
N'ola būs eylese ' uşşāk leb-i hāmūşın
5. Baħr-i ğamdan yine taħlīş-i vücūd eyleyemez
Görmüşüz bezm-i meyün bir nice derya-nūşın
6. Giryenāk étse n'ola ehl-i dil[i] te' şīri
Muṭrib-i nāz burar sāz-ı niyāzuñ gūşın
7. Neş 'esi rakşa getürse ne ' aceb mestānı
Görme misün ħum içinde mey-i aluñ cūşın
8. Şanma pervāz éde taħrīk-i şafādan Rāġıb
Güli ħıfz etmek için bülbul açar āgūşın

(503)⁷⁴²

Fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilün

1. İsteyen bezm-i meyün cılve-i nūş-ā-nūşın
Ser-be-mühr eylesün kīse-i nakd-i hūşın
2. Yine rez-duħterinün ħalka be-gūşı olamaz
Mıhr ü mehden eger eylemse felek mengūşın⁷⁴³
3. Olur āzāde-ser abdāl-ı cihān-gerd-i fenā
Gevher-i terk-i ' alāyıkdan éden mengūşın
4. Bundan eyler şerefın derk sukūt ü edebün
Ġonca pejmürde olur açsa leb-i hāmūşın
5. Bed-sūħandur yine gūş étdügi bed-gūyānuñ
Lāle āzürde-i ħarf-i sitem étmez gūşın

⁷⁴¹ RGD, 138,139

⁷⁴² RŞD, 406

⁷⁴³ Bu beyit RŞD'de yoktur.

6.  debils n mi der- g   -ı miy n-ı mak   d
Her b te nak  -ı  el p vesi a an  g   n⁷⁴⁴
7. Yeti  r   hid-i r  h n-ı tek p -y  be  
M rden   m  mel-i r  h  tmesi  alk   d   n
8. R  id  nazm-ı sel   nde  ur   -ı ma  n 
Ne ve-i b dede a durd  nih n  c   n

⁷⁴⁴ B te: neye, R  D

(504)⁷⁴⁵**Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün**

1. Haṭṭ-ı sebz olmuş be-dîd ol gerden-i kâfûrdan
Ey ' aceb çıkmak zümûrrüd ma' den-i billûrdan
2. Mey terâviş eyler emdikçe turunc-ı ğabğabuñ
Şöyle sır ol çeşm-i nāzuñ neş'e-i pür-zûrdan
3. Tâ kemer-gâhında gördüm mevc ururdı muṭribûñ
Şöyle taşmış nağme-i ter kâse-i ṭanbûrdan
4. Dün çemende sevdiğüm mestâne geçdüñ baķmaduñ
Serv reftâruñ görüp baş şalar idi dûrdan
5. Mû-be-mû diķķatler êtdüm kıl kadar fark êtmedüm
Kaşlaruñ billâh begim dūşuñdaki semmûrdan
6. Sâ' idin būs eyledim gel gel emân ey dil saña
Tâze şeftâlû kopardum ol nihâl-i nûrdan
7. Nâ-tüvânım şöyle kim mecrûḥ olur cism-i Nedîm
Geçse zîr-i sâye-i müjgân-ı cism-i mûrdan

(505)⁷⁴⁶**Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün**

1. Ârzû-yı vuşlatıñ gitmez dil-i mehcûrdan
Dûr olur mı fikr-i şahbâ ḥâṭır-ı maḥmûrdan
2. Olmadı cûy-ı sirişkim gülşen-ârâ-yı heves
Bir güler yüz görmedüm ben ṭalî' -i pür-şûrdan
3. Berg-i sebz-i âteş olmuşdur reh-âverd-i Kelîm
Mîve-çîn olmak müyesser mi nihâl-i Tûrdan
4. Perde-pûş-ı ' ayb olur seyr-i maķâmât-ı hevâ
Kimse bed-âvâz işitmiş mi ḥar-ı ṭanbûrdan
5. Görmedik bir mażhar-ı kurb-ı temâşâyı henûz
İstimâ' etmekdeyüz evşâf-ı ḥüsnüñ dûrdan
6. İntisâb-ı ehl-i devlet ḥâki hem eyler ' azîz
Zâ'il olmaz şıyt-ı ' izzet kâse-i fağfûrdan
7. Ol kadar buldum zen-i dünyâyı Râğıb bî-vefâ
Çeşm-pûş-ı ârzû oldum behiş ü hûrdan

⁷⁴⁵ NDMD, 433⁷⁴⁶ RGD, 143

(506)⁷⁴⁷

Mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün

1. Güzer-gāh-ı fenā oldığına āhır libās-ı ten
Éder her bir güzerde bir işāret dīde-i sūzen
2. Hemān sen müstaķīm ol çerh-i kec-revden hirās étme
Maķām-ı rāsta vërmez hālel kec-bīnī-i ney-zen
3. Olur taḥzīr[e] bā' iş düşmen ammā dost ta' zīre
Baḡa nafi' gelür tedķik olunsa dostdan düşmen
4. Görüp a' lā[yı] ednāya ḡaķāretle nigāh étme
Ne ķādir étmege zer mevķi' inde étdüğün āhen
5. Sevād-ı cürm ile feyz-i Ḥudā'dan nā-ümid olma
Ziyā-yı āftāba māni' olmaz āhen-i revzen
6. Biri āb [ü] biri āteşle her nā-pāki pāk eyler
Ṭahāret vërmede ednā degül germ-ābeden gülḡan
7. N'olaydı olmayaydı perde-i ḡāb-ı 'adem şanup
Édeydi Nābīyā tāze ma' ānī dīdesin rūşen

(507)⁷⁴⁸

Mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün

1. Éder şavt-ı ceres rāh-ı ḡatarda da' vet-i reh-zen
Hele dünyāda yokdur ādeme şöhret ķadar düşmen
2. Derün-ı saḡt-ṭab' ānı yed-i tedbīr-i bezm eyler
Kef-i Dāvud-ı ehl-i terbiyetde mūm olur āhen
3. 'Aceb mi dāğ-ber-dāğ-ı ḡam olsa dil-ḡarāb-ı 'aşķ
Olur elbetde vīrān-geşte menzil ser-ber-ser revzen
4. Güvāh-ı 'iffet-i merdüm yeter işkeste-sāmānī
Delīl-i 'işmet-i Yūsuf degül mi çāk-ı pirāhen
5. Gör istiḡkāmını 'aczüḡ ki yıķsa zelzele dehri
Yıķılmaz ḡurd-ı gendümden yapılmış günbed-i ḡırmen⁷⁴⁹
6. Yüķünden 'āciz olmuş her ķişı fīkr-i ma' āşında
Tamām-ı bārdur mūr-ı nahīfe dāne-i erzen⁷⁵⁰

⁷⁴⁷ ND, 880,881

⁷⁴⁸ RŞD, 410

⁷⁴⁹ Bu beyit RŞD'de yoktur.

⁷⁵⁰ Bu beyit RŞD'de yoktur.

7. Saḡa ol şeh-süvārı ġüsn ü ānī ēyler ey Rāřid
Gubār-ı makdemiyle sürme-sāyī dīdeler rūřen

(508)⁷⁵¹**Mef'ülü / fā'ilātü / mefā'ilü / fā'ilün**

1. Derdün nedür gönül saña bir hālet olmasun
Şad [el]- hāzer ki sevdiğün ol āfet olmasun
2. Dünyāya oldu velvele-endāz-ı rüsteḥiz
Gülzāra 'azm eden o sehī-kāmet olmasun
3. Bīgāne-meşrebā bize tā key teḡāfülün
Bir āşinā nigāha da mı ruḥşat olmasun
4. Merhem-pezir olmadı zaḥmum benüm Mesīḥ
Ėtme telef 'ilācuḡı gel zaḥmet olmasun
5. Ey 'andelīb nāle-i āteş-feşānı ḡo
Terdür mizāc-ı nāzik-i gül şıḡlet olmasun
6. Gelmez o şūḡ meclise aḡyār gelmese
İster ki 'arz-ı hāle daḡı ruḥşat olmasun
7. Şāyed eşer ede nefes-i āteşini ḡayf
Söyleḡ Nedīm-i zār ile germ-ülfet olmasun

(509)⁷⁵²**Mef'ülü / fā'ilātü / mefā'ilü / fā'ilün**

1. Muḡber gönül cihānda şafā-ülfet olmasun
Tek rüzgāra zerre ḡadar minnet olmasun
2. Hiç olmayuz firifte va' d-i ḡudümüne
Biz ḡāk-i pāye yüz sürerüz zaḥmet olmasun
3. Hergiz yapılmasun dil-i vīrān-ı ehl-i derd
Yā Rabbī eski şehre yeḡi 'ādet olmasun
4. Yokdur rızā cenāb-ı dil-ārāda şekveye
Kimse cihānda 'āşık-ı bī-ṡāḡat olmasun

⁷⁵¹ Bu gazel NDMD'de yoktur.⁷⁵² İZD, 92

5. Hîç kimseler İlâhî düşüp künc-i miḥnete
Tenhâ-nişîn-i cāyın ile ḥasret olmasun⁷⁵³
6. Bilmezlig ile ol gül-i nev-ḥîz-i bâğ-ı nâz
Ḳavl-i ‘adûya gûş-zed-i rağbet olmasun⁷⁵⁴
7. Lâ-büd sitemle ‘ayşini telḥ eyler ‘İzzetî
Kimse bu dehr-i dūn ile hem-şoḥbet olmasun

⁷⁵³ Bu beyit İZD’de yoktur.

⁷⁵⁴ Bu beyit İZD’de yoktur.

(510)⁷⁵⁵

Müstef' ilün / müstef' ilün / müstef' ilün / müstef' ilün

1. Mir 'āta kıl bir kez nazar gör kendünj cānā nesin
Yüz Yūsufi hayrān eder bir mişli yok cānānesin
2. Êtdin meh-i Ken' ānı sen üftāde-i çāh-ı zeķan
Kimdür nazīrūn var diyen sen hūsn ile bir dānesin
3. İnşāf kıl ey bī-vefā cürmüm nedür nêtdüm saņa
Ağyāra olduñ āşinā bizden niçün bīgānesin
4. Ey āfet-i Leylā-nijād Ferhād u Kays'ı étme yād
'Uşşāk-ı zārı eyle şād aňma elün dīvānesin
5. Dünyāyı zīr-i dest eder hūrşīdi qādrin pest eder
Rūh-ı cüneydi mest eder bir gözleri mestānesin⁷⁵⁶
6. Vehbī yeter zār eyledün dünyāyı bī-zār eyledün
Çok sūziş izhār eyledün yıkdun felek kāşānesin

(511)

Müstef' ilün / müstef' ilün / müstef' ilün / müstef' ilün

1. Al āteşi benden beter hem yaķasın hem yanasın
Yaķdı beni aķkerlerün āteş degül sen yanasın
2. Baķdın gözüm ruhsārına olmaz mecāl inkārına
Elbet yanarsın nārına bülbul degül pervānesin
3. Dīdelerin tölmuş seniñ gevherlerin qalmış senin
Gencün nihān olmuş senün çokdan beri vīrānesin
4. La' l-i lebün ter cūş eder hūşyār iken ser-hoş eder
Bir kaķresin kim nūş eder neyler cihān mey-hānesin
5. Haķ geldi çıķdı sözlerüm oldı gece gündüzlerim
Bād-ı hevāya gözlerüm dökme yere dūr-dānesin
6. Medhī kılun dā'im yanar nūş eyleyüp zehrün qanar
İkrārına tırmaz döner içme güzel peymānesin

⁷⁵⁵ VHBD, 630

⁷⁵⁶ Rūh-ı cüneydi: biñ hūş-yārı, VHBD

Mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün

1. Êdüp 'azm-ı sefer cānā esīr-i miḥnet oldum ben
Ġarīb oldum vaṭandan mübtelā-yı fırķat oldum ben
2. Kanā' at eylemezken naẓra-i dīdāruḡa evvel
Degül mektūba şimdi bir selāma ḡasret oldum ben
3. Sen inkār eyledünḡ hem-bezm-i aḡyār olduḡuḡ ammā
İşitdüm mā-cerāyı vāķıf-ı keyfiyyet oldum ben
4. Gülistān-ı visālünḡ eylemişler güllerünḡ çide
Nişān-ı buse gördüm dāḡ dāḡ-ı ḡayret oldum ben
5. Daḡı ḡālī iken bend oldum ol zülf-i perīşāna
Saḡa ey bī-vefā ser-māye-i cem' iyyet oldum ben
6. Olup āsūde her āşūbgāh-ı bezm-i 'işretde
Resīmā sākin-i dāru'l-emān-i 'uzlet oldum ben

(513)⁷⁵⁷

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

1. Bir börekciñün cemāl-i şem' ine pervāneyin
Çoñ beni ' aşkı fırınında dem-ā-dem yanayın⁷⁵⁸
2. Tābe-i ğamda göñüller kuzusun biryān eder
Ben ol āteş-çihreden billāhi kime yanayın
3. Ol şeh-i ' ālem kabūl etsün fakīr[i] kulluğa
Döne döne aña hīzmet etmege merdāneyin
4. Yufkadur bağrım börek gibi miyāne cevri kıl
Kıyma baña yazma cürmüm ey melek dīvāneyin
5. Tut ki bir pāre hamīrem aç beni göster yüzün
Āşinā-yı baħr-i ' aşkam şanma kim bīgāneyin
6. Kimden öğrendün bu nāz [u] şiveyi dedim dedi
Biñ varaķ her gün kitāb-ı nāz okur cānāneyin
7. ' Aks-i hüsñünde olupdur her börek bir āfitāb
Demesün Zātī güneş devri içre ben bir dāneyin

⁷⁵⁷ ZTD, 3.c, 78

⁷⁵⁸ Şem' ine: nārına, ZTD

1. Mest olma mey-i 'aşk ile dīvāne düşersin
Yār olma cünün ehline yabana düşersin⁷⁶⁰
2. Mestāne ser-i kūy-ı dil-ārāda gezersin
Bir gün şaḡın ol ḡāh-ı zenaḡdāna düşersin
3. Ol dürr-i girān-māyeye 'āşık geçinürsin
Ġavvāş-şıfat ḡulzüm-i hicrāna düşersin
4. Bir vādī[yi] ey eşk-i revān ḡat' eder isen
Şeb-nem gibi bir tāze gülistāna düşersin
5. Pervāne misin ey göñül ol şem'-i cemāle
'Ulvī gibi 'aşk āteşine yana düşersin

⁷⁵⁹ ULD, 445⁷⁶⁰ Mest olma mey-i 'aşk ile dīvāne düşersin: Güb düşme şarāb üstine mestāne düşersin, ULD

(515)

Mefā‘ ilün / mefā‘ ilün / mefā‘ ilün / mefā‘ ilün

1. ‘Azîzim Mısr-ı dilde Yûsuf-ı gül-pîrehensin sen
Beni Ya‘ kûbveş nālân eden sîmîn-bedensin sen
2. Mu‘ attar eyledün bûy-ı dil-âvîzüñle âfâkı
Meger ey zülf-i dil-ber nâfe-i misk-i Hîotensin sen
3. Kızıl kanlara ğark olduñ meger ey penbe-i dâgum
Şehîd-i ‘aşk olan derd ehline kanlu kefensin sen
4. Belâ vü ğuşşa-i derd ü elemden olmadun ħâlî
Nedir bu ey dil-i virân meger beytû’l-ħazensin sen
5. Melâhatde letâfetde cihân içre nazîrûñ yok
Benüm cānum benüm ‘ömrüm benüm rûhum ħasensin sen
6. Bu elfâz u bu sûz u bu ħayâl ü bu nezâketle
Cihânda Fevrîyâ serdâr-ı iklîm-i sühansın sen

(516)

Mefā‘ ilün / mefā‘ ilün / mefā‘ ilün / mefā‘ ilün

1. Letâfet gül-sitânında ya gülsün ya semensin sen
Ya bir rûh-ı muşavver sîm-ten gül-pîrehensin sen
2. Nazîrûñ görmemişdir çeşm-i gerdün mülk-i ħüsn içre
Şeker-leb ğonca-fem bir dil-ber-i şîrîn-dehensin sen
3. ‘Aķık-i eşki ğam pāzârına şol deñlü şaçdum ki
Gören dër şöyle beñzer ħ‘âce-i mülk-i Yemensin sen
4. Ya sîm-i ħāmdandur kim ya ħod kâfûrdan gerden
Muħaşşal ‘ömrümün varı ‘aceb bilsem nedensin sen
5. Ser-â-pâ nûr-ı maĥz etmiş vücûd-ı nāzenînün Ĥak
Cemālün nûr ħaķı içün melekden de ħasensin sen
6. Tecāhül eyleyüp dersen ki Subĥî kime dil vèrmiş
Anı benden bilürsün yeg efendüm yine sensin sen

(517)⁷⁶¹

Mef'ülü / mefā'ilü / mefā'ilü / fe'ülün

1. Gitmez eşer-i eşk-i revān dāmenümüzden
Geçmez kıademin jāle bizüm gülşenümüzden⁷⁶²
2. Teşrîfün ümîdiyle seniñ ey gül-i nev-ñîz
Hamyāze-i hasret dökilür revzenümüzden

71b

3. Āmāde iken māh gibi nāvek-i dil-düz
Kādir mi felek geçmege pîrāhenümüzden
4. Āyîne-i hurşide olur māye-i şafvet
Hākister-i miñnet ki çıkar külhanumuzdan
5. Üftādeñ olup elbet alur hālî murādın
Nābî hele bir dāne gören hîrmenümüzden⁷⁶³

(518)

Mef'ülü / mefā'ilü / mefā'ilü / fe'ülün

1. Gitmez eşer-i gerd-i rehün dāmenümüzden
Bañr olsa da ter geçmede pîrāmenümüzden
2. Biz olmuşuz ancak aña bir kūh-ı taħammül
Bār-ı ğam-ı hicrün kim alur gerdenümüzden
3. Bir ğoncamızı güldüremez subñ-ı ruħıñsız
Biñ kerre şabā etse güzer gülşenümüzden
4. Êtsek n'ola mātemgedeyi meclis-i 'işret
Kim nağme-i gülşād alunur şivenümüzden
5. Bañr olsa gözi yaşı ile yıķasa Sa' dî
Gitmez eşer-i gerd-i rehün dāmenümüzden

⁷⁶¹ ND, 934

⁷⁶² Geçmez: çekmez, ND

⁷⁶³ Bu beyit ND'de yoktur.

(519)⁷⁶⁴

Mef'ülü / mefā'ilü / mefā'ilü / fe'ülün

1. Mey-ḥāne benim şahñ-ı gülistān senüñ olsun
Sāğar benüm olsun gül-i ḥandān senüñ olsun
2. Bülbül dēdi kim fāḥteye sözi uzatma
Gülnaḥl[i] benüm serv-i ḥirāmān senüñ olsun
3. Esbāb-ı belā üzre nizā' eyleme ey dil
Ol ğamze benüm zülf-i perīşān senüñ olsun
4. Zehr-āb-ı ğamı māye-i şevḳ ētdi baña 'aşḳ
Şimden girü sākī mey-i raḥşān senüñ olsun
5. Yıllarla qarār ēt dil-i Şabrī'de dilerseñ
Vēr bāña ğam ol gūşe-i vīrān senüñ olsun⁷⁶⁵

(520)

Mef'ülü / mefā'ilü / mefā'ilü / fe'ülün

1. Sevdāñ benüm olsun güzelüm cān senüñ olsun
Ol esb benüm tek hele meydān senüñ olsun
2. Ben minnet ēdüp sen ēdicek buse 'ināyet
Lebler benüm olsun ruḥ [u] gerdān senüñ olsun
3. Ben giryedeyüm sen olasın ḥandede dā'im
Dertler benüm olsun daḥi dermān senüñ olsun
4. Bendeñ de benüm sen de benüm pādişehümsüñ
Kulluḳ benüm olsun da ya fermān senüñ olsun
5. Medḥī yoluña koydı serin ḳaşı kemānum
Sīnesi nişān tīr ile peykān senüñ olsun

⁷⁶⁴ SBRD, 409

⁷⁶⁵ Vēr bāña ğam: ey şāh-ı ğam, SBRD

(521)

Mef'ülü / fā' ilätü / mefā' ilü / fā' ilün

1. Rūzum şeb ètdi rüyuña zülfün niķāb èden
Ben hāki zerre kıldı seni āfitāb èden
2. Göstermez oldı cānib-i 'uşşāķa mihrünj
Sen meh-liķāyı gün gibi 'ālī-cenāb èden
3. Tokuz tolandurur saña tāķ-ı felekleri
Ey nāle-baħr biriñi nüh ķibāb èden
4. Sulţān olup cihāna bulur devlet ile⁷⁶⁶
Kemter-gedā iken ķapuña intisāb èden
5. Bī-tāb-i tehālūk ile yolda kıldı hep⁷⁶⁷
Ser-menzil-i merāma vaķitsiz şitāb èden
6. Nāleñ rebāb-ı bezm-i belā kıldı Ħayliyā
Bağruñ kebāba döndürüp eşküñ şarāb èden

(522)⁷⁶⁸

Mef'ülü / fā' ilätü / mefā' ilü / fā' ilün

1. Ey ĥüsn-i şu' le-tābını zīr-i niķāb èden
Ecsād-ı 'aşıķānı ruķuñdur kebāb èden
2. Ħattuñ ĥayālidür baña müy-ı dimāğ olan
Zülfün hevāsıdur beni āşufte ĥ'āb èden
3. Evzā' -ı nā-mülāyim-i aħbāb ola meger
Ehl-i kemāle çarķ degüldür 'azāb èden
4. Olmaz girān-bizā' a-i kālā-yı i' tibār
Bu bender içre sūd [u] ziyānın ĥesāb èden
5. İz' āc-ı ĥalk olsa da zī-ķıymet 'ākıbet
Pā-māl olur mişāl-i rikāb irtikāb èden
6. Rāğıb müdāħaneyle riyādur zamānede
Dünyāyı şanma cevır ü sitemdür ĥarāb èden

⁷⁶⁶ Bu mısradā vezin sorunu vardır.

⁷⁶⁷ Bu mısradā vezin sorunu vardır.

⁷⁶⁸ RGD, s135,136

(523)⁷⁶⁹**Mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün**

1. Reh-i işārı öğreñ sâ' atüñ rîk-i revânından
Fem-i hem-kâseye qor loğmasın kendi dehânından
2. Degül sâ' at derün-ı şîşemüzde bir perî vardur
Bürüncek iplik işlerler deşt-i dil ketânından
3. Direklenmiş gibi fağfūrî-i cām-ı dil-i şāfum
Eşer gösterdi 'aks-i sâ' atüñ rîk-i revânından
4. Yine hulkūmına rāci' olur ser-rişte-i kārı
Bu sâ' at-ḥānede münfiḳ ne infāk etse yanından
5. E' ālî-yi mu' āllā-pāye dērsem dūn-perverdür
Tereşşuḥ eyleyen ma' nā budur sâ' at lisânından
6. Pür étmezse çanağın kâse-i zerrîn-i sâ' atvār
Ne çıksun bir vazî' ün bir şerîfe iktirânından
7. Şu mînā-ḥānede vēr aldığın sâ' at gibi Şābit
Ḥalās ol bu sipihr-i kâse-bāzuñ imtiñânından

(524)⁷⁷⁰**Mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün**

1. O bālā-ḳaddūñ ummaḳ buse la' l-i dil-sitânından
Ümîd-i mîvedür bāğūñ hemān serv-i revânından
2. Nāzar ḳıl ğayret ile ḥaṭṭ-ı sebz ile leb-i yāra
'Acebdür ey gönül çıḳmaḳ zümür-rüd la' li kânından⁷⁷¹
3. Olan ber-çide-dāmen bāğ-ı dehrūñ berg [ü] bārından
Olur āzāde çün serv-i sehî bād-ı ḥazânından
4. Ne ḳanlar dökdügin bilmez misin şemşîr-i ğamzeyle
Ḥazer ḳıl ey gönül cellād-ı bî-çeşm-i bî-emânından
5. Ğāzabla baḳsa ol āfet-nigāhı ḥam ḳılar ḳaddūm
Ne mümkindür ḥalāş olmaḳ anuñ tîr-i kemânından⁷⁷²

⁷⁶⁹ SBTD, 335⁷⁷⁰ FTD, 354⁷⁷¹ Ğayret ile: çeşm-i 'ibretle, FTD⁷⁷² Bu beyit FTD'de yoktur.

6. D mişler ehl-i diller hep maĥabbet t zeden t ze
řar buĥ k hnesin n ş eyledik biz Cem zam nından⁷⁷³
7. Dev tuĥ s ġar-ı şahb -y  ‘irf n oldu ey Fıtnat
Bil r erb b-ı dil bu ma‘ niyi reng n bey nından

⁷⁷³ Bu beyit FTD’de yoktur.

(525)⁷⁷⁴

Mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün

1. Degülken bir nigāh-ı mihre tāb-āver hicābından
O tıfl-ı nev-resün dağım rakıbiñ intisābından
2. Ruḥ-ı gülfāmı çeşmimde nihāndur n'ola olursa
Demāğ-ı cān mu' ātṭar eşkimiñ bñy-ı gül-ābından
3. Felekde kevkeb-i iḳbāli bñ-teklīfdür anuñ kim
Çıkar her şubḥ-dem bir māh-ı tābān cāme-ḥābından⁷⁷⁵
4. Mesīḥāsā eger gerdūna çıksa dil ḥalāş olmaz
Ḳarīb-i ğamzesinden ṭurra-i pür-pīc ü tābından⁷⁷⁶
5. Mülākāt eylemiş bilmem leb-i dildār ile Āgāh
Ki bñy-ı cān gelür peymānenün vird-i şarābından

(526)⁷⁷⁷

Mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün

1. Nümāyān pertev-i ruḥsāresi zīr-i niḳābından
Nedir maḳşūdı bilmem ol mehün artık hicābından
2. Su 'āle yēr mi ḳor şūḥī-i ṭab' -ı nükte-perdāzı
Olurken fehmiñ cezr-i aşam her bir cevābından
3. Ayak çek bezm-i Cem'den geç ser-i aḳdām-ı sākīden
Şarābundan ḥumār-ı ye's ü ḳan ṭamlar kebābından
4. 'Adūyı pesti-i eczā-yı ekvānı éder ta' yīn
Ne aḳlarsun 'aceb dūlāb-ı çarḥuñ inḳılābından⁷⁷⁸
5. O bezm-i 'ıyş kim gerd-i dem-i serv-i cünün olmaz
Nedür farkı anuñ Nev-res 'aceb düzeḥ 'azābından

⁷⁷⁴ AGD, 456

⁷⁷⁵ Māh-ı tābān: mihr-i tābān, AGD

⁷⁷⁶ Ḳarīb-i: firīb-i, AGD

⁷⁷⁷ NVSD, 493

⁷⁷⁸ 'Adūyı: bñlend ü, NVSD

(527)

Mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün

1. O mey-ḥ'arız ki qalmış cāmumuz çok Cem zamānından
Dem urur bādemüz 'İsā-yı mu' ciz-dem zamānından
2. Mürür-ı dehr ile resmi bozulmuş ḥaṭṭı maḥv olmuş
Kerem qalmış bir eski nüṣḥadur Hātem zamānından
3. Çeker yok bir kemānı saḥt imiş qavs-i kuzeh naḳş[ı]
Aşılmış qaldı kim çerḥa çāḳ-ı Rüstem zamānından
4. Dem olmuş biḡ yaşamış gerçi kim yaşın bilür yoḡdur
Ḥaber vērir saḡa pīr-i müḡān Ādem zamānından
5. Hezārān Ḥüsrev [ü] Cemşīde olmuş mecma' -i ' iṣret
Kadeḥ bir çeşmedür qalmış Riyāzī Cem zamānından

(528)⁷⁷⁹**Mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün**

1. Qalupdur bādemüz Efrāsiyāb [u] Cem zamānından
Nişāndur cāmumuz Key-ḥüsrev [ü] Rüstem zamānından
2. Ne 'ālemler ne 'ayş u nüṣlar olmuş bu 'ālemde
O demler yād olunsa uşanur ādem zamānından
3. Cihāna gelmemiş çün seyl-i eşk-i çeşm-i pür-tūfān
Dem-i cūdī-tenür-ı Nūḡ-ı ferruḡ-dem zamānından
4. Cihānda görmemiş naḳş-ı dürüst-i kāmı bir kimse
Bu dehr-i köhne bir vīrānedür Ādem zamānından⁷⁸⁰
5. Degüldür 'İzzetī ḥurşīd-i raḡşān bir cihān-ārā
Aşılmış ṭāḳ-ı çerḥa gürzdür Rüstem zamānından

⁷⁷⁹ İZD, 93⁷⁸⁰ Köhne: kühen

(529)⁷⁸¹

Mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün

1. Hayāl-i 'arız-ı dildār u yār u zülf ü kākülden
Bahār-ı tab'ı muz gülzārdur rengin taḥayyülden
2. Zamān ile gülistān idi bilmem meşhed-i nāzuḡ
Ki bŷy-ı ḡunuḡ aşlā fark[1] yoḡdur nŷkhet-i gülden
3. Yine düşdü m kemend-i zülfüne endişesiz ben kim
Peşimān olmuşum biḡ kerre kār-ı bī-te 'emmülden
4. Ḥumār-ālŷde rind-i rāst-gŷftāram riyā bilmem
Hazīndŷr ḡulḡul-ı mīnā-yı mey āvāz-ı bŷlbŷlden
5. Egerçi ḡŷsn-i istiḡnā-fŷrŷşuḡ ḡazḡı var Āḡāḡ
Uşandum tā-be-key bīḡāneveş yād-ı temeyyŷlden

(530)⁷⁸²

Mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün

1. Muḡammerdür ruḡuḡ reng-i şarāb u nŷkhet-i gülden
Anuḡçŷn na'ra-i mestānemŷn yoḡ fark[1] bŷlbŷlden
2. Vŷrir her cŷnbiş-i reftārı bir keyfiyyet-i tāze
Meger olmuş resīde naḡl-i ḡaddŷn neş'e-i mŷlden
3. Çeker mi imtinān-ı ḡonca-i pŷr-ḡār-ı esbābı
Ēden çīde ḡŷl-i maḡşŷd[1] ḡŷlzār-ı tevekkŷlden
4. Degŷl ḡādir muşavvir mŷ-miyān-ı yār[1] taşvīre
Ola ḡāme meger kim sāye-i tār-ı taḡayyŷlden
5. Şemīm-i zŷlf-i cānānı ḡŷzel vaşf eyledŷn Fıtnat
Meger taḡtīr olunmuşdur midāduḡ bŷy-ı sŷnbŷlden

⁷⁸¹ AGD, 233,234

⁷⁸² FTD, 353

(531)⁷⁸³

Mef'ülü / mefā'ilü / mefā'ilü / fe'ülün

1. Tennür-ı dile od yakup āh-ı şererümden
Bir özge kebāb mā-ḥazar êtdüm cigerümden
2. Derd ehline nüş etmek için eyledüm ihzār
Bezm-i ğama iki şîşe mey dîdelerümden
3. Şeb-tā-be-seḥer zārum o yāre eşer êtmez
Lerzide felek gerçi ki āh-ı seḥerümden
4. Āġāze-i ḥicr ü elemüm düşeli dehre
Mātem-zededür ins ü melek bu kederümden
5. Dil-beste-i zülf-i siyehem yine Sezāyî
Sevdā-yı cünün gitmedi bir kerre serümden

(532)⁷⁸⁴

Mef'ülü / mefā'ilü / mefā'ilü / fe'ülün

1. Düşse n'ola mihr ü mehi çarḥıñ naẓarımndan
Ayırdı beni göz göre nūr-ı baṣarımndan
2. Rîzān oluyor dūr yerine rîze-i yāḳūt
Bağ āteşime ḥasret ile çeşm-i terimden
3. Bir kıatre degül eşkime nisbet yedi deryā
Bir lem' a degül āteş-i dūzeḥ şererimden
4. Hicr-i gül-i ruḥsārı ile bāliş-i ḥasret
Bir püte-i ḥār olmadadur derd-i serimden
5. Rāġıb göremem cāmını Cem şunsa şafāsın
Çeşmimde benim tîredür 'ālem kederimden

⁷⁸³ SZD, 457

⁷⁸⁴ RGD, 137

(533)⁷⁸⁵**Mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün**

1. Çatarsa kaşların 'uşşāka ağıyaruñ nifākından
Kopar bir fitne iki ebruvānuñ ittifākından
2. Haṭ-ı nev-ḥiz-i leb zann étmesün seyr eyleyen anı
Sevād-ı sāye-i ebrūsı yārūñ düşdi tākından
3. Egerçi ḥāl-i cebheñ aḥter-i şubḥ-ı sa' ādetdür
Karardı bāliš-i mihr-i ruḥuñla ihtirākından
4. Görüp 'aks-i dehānuñ sinede rūḥ-ı ğalaṭ-bīnüm
Temāşāya seni bir raḥne şandı iştīyākından
5. Ḥayāl-i zūlfüne pīçide kıldım rişte-i cānı
Yine bir deste sünbül bağladım gūyā ki sākından
6. N'ola dilden gül-āb-ı eşk-i telḥüm aḳsa yek-pāre
Bu şişe pārelendi germi-i nār-ı firākından
7. Pesend étmez midi nazm-ı Belīg-i zāra inşāf ét
Geleydi Rūma Şā'ib mülk-i A' cāmuñ 'Irākından

(534)

Mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün

1. Gözüm şeb tā seḥer bīdār bir māhuñ firākından
Fitil-efrüz-ı āham şu' le-ḥiz-i iştīyākından
2. Şubuh zann étme tarḥ-ı sīnem üzre pençe-i yārūñ
Hilāl-i yek-şebe şeş pāre oldı reşk-i sākından
3. Kesildüm irtibāt-ı turrenden şimşiri zann étdüm
Meger ebrūlarınuñ sāye düşmüş zīr-i tākından
4. Boğuldu gece āvāzı rebābuñ bezm-i 'işretde
Der- āġuşun bütān-ı muṭribūñ ḍarb-ı çanağından
5. Görüp ḥāl-i ruḥuñ imāna gelmez münkir-i ḥüsnüñ
O bir gāv-ı dü-pādur қarayı fark étmez ağından
6. 'Aceb mi künc-i gamda zūlf-i müşkinüñ hayāliyle
Gönül şarılса eftimūna sevda-yı merākından
7. Burāğum sellem-i gerdüne pāy-endāz édüp Ziver
Bu heft ebyātı taḥrīr eyledüm çarḥuñ revākından

⁷⁸⁵ BLD, 269,270

(535)⁷⁸⁶

Mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün

1. Hālāvet-yāb olur mı ni' met-i elvān-ı dünyādan
Dehen-şūy olmayanlar būs-ı dāmān-ı müdārādan
2. Hevā-yı nefsdē ser-māye-i ' izzetdūr istiḡnā
' Azīz olmazdı Yūsuf çekmese dāmen Zūleyhādan
3. Biri bīm ü biri ümmīd ile étđi kebāb āhır
Fīgān dest-i leb-i hāmūşdan ol çeşm-i gūyādan
4. Sevād-ı bürde-i haṭṭa tevāri étme ' illetle
Kıyāmet kopsa geçmez yek ser-i mū dil o sevdādan
5. Leb-i cān-baḥşınū i' cāzına söz yok leṭāfetde
Tekellüm eyledikçe fark olunmaz lafzı ma' nādan
6. Kapaḡı Şām'a atmaḡdur dil-i şūrīdenūḡ fikri
Rehā bulsa eger zincīr-i zūlf-i şūḡ-ı Şehbā'dan
7. Vefādur mümkün-i ma' dūm ancak ittifaḡ üzre
Muḡālīfdūr baḡışler kīmyādan zāt-ı ' anḡādan
8. Degüldür boş tehī-destī-i naḡd-i vaḡti olmaḡ var
Kōhen-rindāne sākī dest-keşlik cām-ı şaḡbādan
9. Raḡīḡ-i şafvetūḡ tekdīr imiş ḡusn-i mūkāfātı
Anuḡcūn derd-i serdūr çekdiğüm Rāḡīb eḡibbādan

73b

(536)

Mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün

1. Nīgeh mümkün mü gül-çīn ola ruḡsār-ı dil-ārādan
Zihām-ı fevc fevc-i dürr-i enḡār-ı temaşadan
2. Fezā-yı rāstīde sāk-ı şıdkı eyleyen teşhīr
Olur rif' atle berter naḡl-i şīrīn maḡz-ı ḡurmādan
3. Felek naḡdīne-ḡāḡ-ı eşk-i maḡrūmī-i ḡāṭırdur
ḡarīdār-ı metā' -ı deste bāzār-ı temennādan
4. Eşer eyler mi ḡanda nīş-i zehr-ālūde-i zenbūr
Gider mi lezzet-i naḡmum zebān-ı daḡl-i bī-cādan
5. Olur ḡam dūş-ı ' izzet ' āḡıbet dil-beste-i miḡnet
Nümāyāndur bu ma' nā bestegī-i teng-i kālādan

⁷⁸⁶ RGD, 136,137

6. Emān bilmez yine tiĝ-i azā te'ir-i mjgānı
Dehān-ı ekvedr yek-pāre ten zam-ı ser-ā-pādan
7. Tebabu ittiād-ı āf-ab'āna delil olmaz
Grr mnā-yı meclis in-i cephe mevc-i ahbādan
8. Hāikatle mecāzın al u fer' in bildi pervāne
Grndke d-u' le pertev-i fāns-ı mnādan
9. Olunca Rāĝıb-ı pākize-gya pey-rev ey Sāmī
adā-yı āferin yād oldu zāhir as-ı ma' nādan

HURÜFÜ'L-VÂV

(537)⁷⁸⁷**Mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün**

1. Şaķın terk-i edebden kūy-ı maḥbūb-ı Hudā'dur bu
Nazargāh-ı İlāhīdür maķām-ı Muştafā'dur bu
2. Ḥabīb-i kibriyānuḡ ḡāb-gāhıdur faẓiletde
Tefevvuķ-kerde-i 'arş-ı cenāb-ı kibriyādur bu
3. Bu ḡākūḡ pertevinden oldı deycūr-ı 'adem zā'il
'Amādan açdı mevcūdāt çeşmi tūtiyādur bu
4. Felek māh-ı nev[i] bābü's-selāmuḡ sīne-çākīdür
Bunuḡ ķandili Cevzā maṭla'-ı nūr u ziyādur bu
5. Mürā'āt-i edeb şartıyla gir Nābī bu dergāha
Meṭāf-ı ķudsiyāndur busegāh-ı enbiyādur bu

(538)

Mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün

1. Ḥabībūḡdür resūlūḡdür ki her derde devādur bu
Kula cāy-ı selāmet bulduran şāḡīb-livādur bu
2. Der-i devlet olur ben ḡāke yüz sürmekle sa'y étsem
Murād ķapısı olduķda bize bābü's-şafādur bu
3. Ne mümkün ben olam ḡüyā senūḡ ol vaşfi pākūḡde
Günāhum çokluḡundan sen ḡabībe hep du'ādur bu
4. Saḡa tābī' olan ümmet bulur elbetde bir himmet
Ayırma bizleri de ümmetūḡden bir gedādur bu
5. Şefā'at étmez iseḡ ben ķuluḡa rüz-ı maḡşerde
Baķup yüzüm ķarasından dēmezler Medḡiyādur bu

⁷⁸⁷ ND, 952

(539)⁷⁸⁸

Mef'ülü / mefā'ilü / mefā'ilü / fe'ülün

1. 'Ārız mı bu ya lāle-i aḥmer mi nedür bu
Kāmet mi bu 'ar'ar mı şavber mi nedür bu
2. Leb mi bu yā yāqūt mı yā la' l yā Bedaḥşān
Ḥelvā mı bu yā şehd mi şekker mi nedür bu
3. Sünbül mi benefşe mi ya şeb-büy mı ya reyḥān
Yā misk mi yā zülf-i mu'anber mi nedür bu
4. Ebrū mı bu yā kavş-i kuzah mı ya meh-i nev
Ya dāne-i ḥālūḡ mı ya aḥter mi nedür bu
5. Emrī feleke dēdi gören kanlu yaşımla
Tolu mey-i rengīn ile sāgar mı nedür bu

74b

(540)

Mef'ülü / mefā'ilü / mefā'ilü / fe'ülün

1. Yā ḥūr-ı melek yā perī dil-ber mi nedür bu
Meh-rū mı ya ḥurşid mi ya enver mi nedür bu
2. Kākül mi ya ḥālūḡ mı ola kırmızı fesde
Fīlcān mı güzel kāse midür ser mi nedür bu
3. Hem zülf[i] siyeh çeşm[i] siyeh kākül-i dil-ber
Ol ḥāl ile ol ḥatt ile esmer mi nedür bu
4. Gāhī aḡarup beḡzi anuḡ gāhī kızardı
Sīm gerdeni yāqūt mı lebi zer mi nedür bu
5. Geçmez o güzel vaşlına Medḡī sūḡanuḡ hīç
Āhen mi anuḡ ḡalbi ya mermer mi nedür bu

⁷⁸⁸ ED, 229,230

(541)⁷⁸⁹

Mefā' ilün / fe' ilātün / mefā' ilün / fe' ilün

1. Kaşuñ yanındağı hālün degüldür ey meh-rū
Sitāredür kim olupdur hilāle hem-pehlū
2. Şemīm-i kākülün añmış nesīm gülşende
Demiş ki sünbüle sende emānet olsun bū
3. 'Arağdan eyledi çün dāmenini zülfün ter
Dutar kurutmağa nār-i 'izāruña qarşu
4. Diyār-ı dilden eger kim geçerse peykānuñ
Dè cāna uğrasun elbet de ey kemān-ebrū
5. Fiğānī yaşuñı dök rüz-ı hecr-i zülfünde
Ağ aqçe kara gün için durur meşeldür bu

(542)⁷⁹⁰

Mef' ülü / fā' ilātü / mefā' ilü / fā' ilün

1. Olmak müyesser olmadı yār ile rū-be-rū
Yollarda kaldı āyineveş çeşm-i ārzü⁷⁹¹
2. Ey mīl-i sürme gözlerin öp benden ol şehün
'Arz èt siyāhkāri-i hicrānı mū-be-mū⁷⁹²
3. Eylerse h'āst-kār-ı lebün secde-i niyāz
Ètmek gerek çekīde-i yāķūtdan vüzü
4. Gül-büse-i dehānuñ için eyleyen du' ā
Ağzın ède meger ki gül-āb ile şüş ü şü
5. Bed-ter degül mi çaķçaķa-i āsyābdan
Nābī o bezm k'olmaya nev-bütle güft-gū

⁷⁸⁹ FGD, 103

⁷⁹⁰ ND, 953

⁷⁹¹ Yār ile: dil-berle, ND

⁷⁹² Şehün: mehün, ND

(543)⁷⁹³

Mefā‘ ilün / mefā‘ ilün / mefā‘ ilün / mefā‘ ilün

1. Ğurūr étme libās-ı hüsñüğe şāhum cihāndur bu
Ğabā-yı cismine qor bunda ‘ālem cāmekāndur bu
2. Meh-i ruhsāruñı cāna ihāta eyler āhır haṭ
Güzellik bākī qalmaz kimseye devr-i zamāndur bu
3. Bir adı şanı nā-peydā ġarīb olmaḡ diler göñlüm
Tuṭalum baña dēmişler ġam-ı ‘aşq-ı fülāndur bu
4. Görüp seng-i mezārum ehl-i diller ey kemān-ebrū
Dēdiler tīr-i ḡasret ērdüğü yerde nişāndur bu
5. Dēmişler nāfe-i hoş-būya teşbih eylemiş ḡālūñ
Şaḡın gerçek şanup ‘Ulvī’ye cevır étme belādur bu

(544)⁷⁹⁴

Mefā‘ ilün / mefā‘ ilün / mefā‘ ilün / mefā‘ ilün

1. Lebün ‘aksiyle yaşımı görenler der ki qandur bu
Veyā cām-ı maḡabbetde şarāb-ı erguvāndur bu
2. Getürdüler ṭabīb kim bile derdim[i] kıla dermān
El urdı nabzıma dēdi ġam-ı ‘aşq-ı fülāndur bu
3. ‘Abīr-i ḡāk-i kūyuñdan baña ‘ıtrı kefen eyleñ
Ki anda ḡūr u Rızvāna be-ġāyet armağandur bu
4. Dēdim cennetde şeb olmaz nedür bu zülf ü ruḡ cāna
Dēdi cānım cihān bāğında ‘ömr-i cāvidāndur bu
6. Necātī cānını dostdan dirīğ eyler dēmiş ağıyār
Yolunda öldüğüm vallāhi billāhi yalandur bu

⁷⁹³ ULD, 491

⁷⁹⁴ NCD, 346

(545)

Fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilün

1. Nāfe-i çin-i Hoten tırrağa olmaz hem-bū
Sünbül-i cennet eger olsa ğıdā-yı āhū
2. Heves-i zülfün ile 'azm-i reh-i Çin ètdüm
Seni şimden gerü ey gözleri āhū yā hū
3. Hāk-i pāyün gibi bir kuhl-i cilā-baḥş olmaz
Yok yère bād-ı şabā 'ālemi eyler tek ü pū
4. Görüp ebrūn ile mäh-ı nevi ehl-i diḳḳat
Dédiler fark eger var ise ancak bir mū
5. Dil-i 'uşşāk gibi ğarḳa-i hūn olmaz idi
Olmasa çeşm-i ciger-hāruḡ eger kim cādū
6. Ser-nüviştüm ezeli böyle imiş 'aşḳunḡa
Ser-fürūdan ne 'aceb gitmese fikr-i ebrū
7. Fikr-i zülfünde iken Rüşdī-i ḡayret-zedenün
Perde-i rāḡat olur çeşmüme gelse uyḡu

(546)⁷⁹⁵

Fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilün

1. Bir midür pençe-i ḡurşid ile ol mihr-rū
Sen de inşāf èdüp çarḡ elün göġsüne ḳo
2. Oḡsayalum zekānuḡ sībini bārī çün kim
Vérmedün bāġ-ı ruḡundan bize bir şeftālū
3. Ey şeh-i mülk-i melāḡat yène yuduḡ ṡaraduḡ
Ḳanıma girmiş iken bir nice kez ol ġisū
4. Sīnesin tiġ ile çāk eylemeyince dil-ber
'Āşıḳun cānına açılmadı bir ḳutlu ḳapu
5. Gördi deryā-yı ġamınḡa bu gözüm yaşlarını
Reşk èdüp şandı raḳīb sāhil-i yemde incü
6. Meclise vérmede dā'im beḡleri müşk-i şafā⁷⁹⁶
Her yanan nārına dēr cümle güzelden ḡoş bu

⁷⁹⁵ HD, 712, 713⁷⁹⁶ Bu mısradaki vezin sorunu vardır.

7. Pîrehensiz ҡosa bir ‘ âşık-ı Yūsuf-ı hūsn⁷⁹⁷
Olmağa Hāletiyā sînesine hem-pehlū⁷⁹⁸

⁷⁹⁷ Bu mısradaki vezin sorunu vardır.

⁷⁹⁸ Olmağa:olmaya, HD

(547)⁷⁹⁹

Fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilün

1. Nice kākül nice mū sünbül-i hoş-būdur bu
Dil-i ' uşşākı perīşān ēdecek budur bu
2. Ne gönül kodı ne göz hāl-i ruḥ u ' ārız-ı dost
Oda yanmaz şuya batmaz nice cādūdur bu
3. Umarım ḥaşrda cān oynadıgumdan tıyalar
Māh-rūlar diyeler bir birine odur bu
4. Yüri yıllarla yelersen yetemezsin ey dil
Anuḡ için perī şeb-būlara āhūdur bu
5. Yene siḥr ētdi Necātī nice söz nice ḡazel
Leb-i dil-ber şıfatında bir içim şudur bu

(548)

Fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilün

1. Nice göz yā nice fitne nice cādūdur bu
Tıḡ-i ḡamzeyle cefālar kılcı budur bu
2. Zülfün altında görüp hāl-i siyāhuḡ dēdi dil
Gülşen-i Çine düşen nāfe-i āhūdur bu
3. Ey gözüm nūrı ḥazer kıl yaşımuḡ seylinden
Nice merdümeleri ḡarḡ eyledi kanludur bu
4. Zülfüne yüz vērüben başa çıkar meh şanma
Ḥaḡḡı setr ēdici bir kāfir-i Hindūdur bu
5. N'ola meyl ētse Şuhūdī sözine ehl-i şafā
Şıfat-ı ' ārız u vaşf-ı leb-i dil-cūdur bu

⁷⁹⁹ NCD, 347,348

- 75b
1. Dün şaldı baña qarşu niķāb ol büt-i meh-rū
Āheste su 'āl étdüm ezān dil-ber-i hoş-bū
 2. Dèdim bu ne yüzdür bu ne kaçdur bu ne gözdür
Eydür biri mü 'min biri kāfir biri cādū
 3. Dèdim bu ne қaddür bu ne ҳaттur bu ne ҳāldür
Eydür biri 'ar'ar biri 'anber biri Hindū
 4. Dèdim bu ne nāz u ne 'itāb u ne cefādur
Eydür biri nāziş biri ' işve biri ğayķu⁸⁰¹
 5. Dèdim қanı 'aқlum қanı cānum қanı göñlüm
Eydür biri ҳayrān biri pinhān biri baғlu
 6. Dèdim ki Cemüñ ҳāl[i] n'ola cevruñüz ile
Eydür ne şorarsıñ ki éder āh ile şayru

⁸⁰⁰ CMSD, 189⁸⁰¹ Eydür biri nāziş biri ' işve biri ğayķu: Dèdi biri nāz ü biri ' işķ ü birisi ğū, CMSD

(550)⁸⁰²

Mef'ülü / mefā'ilü / mefā'ilü / fe'ülün

1. Ey dil heves-i ḥalvet-i cānāneyi boş ҡo
Bī-cā çekemem çille-i merdāneyi boş ҡo
2. Ey bād-ı şabā urma elün zülfüne yāruṅ
Zencīrime degme dil-i dīvāneyi boş ҡo
3. Sulṭān Cemün pādīşehim tāc[ı] ḳadehdür
Gel cāmı pür ét efser-i şāhāneyi boş ҡo
4. Şarkıtma dil ü çeşmini bu neş'e-i çerḥe
Mest-i ezel ol şīşe-i peymāneyi boş ҡo⁸⁰³
5. Ābād olıcaḳ vaḳf-ı tarab-ḥāne-i Cemdür
Ey büm-ı elem ḥātır-ı vīrāneyi boş ҡo⁸⁰⁴
6. Gönlün heves-i ḥāl ile gīsūya düşürme
Bīḡ dām-ı belā var ṭama' -ı dāneyi boş ҡo⁸⁰⁵
7. Ḥaşmet bu kühen-ḥāneyi lebrīz edemezsin
Bir ḥayme yéter ādeme kāşāneyi boş ҡo

(551)⁸⁰⁶

Mef'ülü / mefā'ilü / mefā'ilü / fe'ülün

1. Kesb eyle hüner da'vi-i mestāneyi boş ҡo
Lebrīz-i mey ol na're-i mestāneyi boş ҡo⁸⁰⁷
2. Ėtmezse göñül zülf-i girih-gırde ārām
Zencīr ile zabṭ olmaz o dīvāneyi boş ҡo
3. Gel sīneye çek boşla der -āḡüş-ı ḥayālī
Eyvān demidür gūşe-i kāşāneyi boş ҡo
4. Olsun dehenün ḥāl-i dilün 'aşḳ ile memlū
Pür eyle sebūyı mey-i peymāneyi boş ҡo
5. Ey rind çalınmış yine ḳānūn-ı neşāṭıḡ
Kim dēdi ki var mescide mey-ḥāneyi boş ҡo
6. Gül-geşt-i çemen ḥāne-ber-endāz-ı sūkündür
Pervāza gel ey murḡ-ı seḥer lāneyi boş ҡo

⁸⁰² HŞD, 297

⁸⁰³ Şarkıtma: sarf étme, HŞD

⁸⁰⁴ Bu beyit HŞD'de yoktur.

⁸⁰⁵ Bu beyit HŞD'de yoktur.

⁸⁰⁶ HZD, 318, 319

⁸⁰⁷ Mestāneyi: merd-āneyi, HZD

7. Sen encümen-i yār[a] sezā-vār olamazsın
Hāzık heves-i meclis-i cānāneyi boş ҡo

ḤURŪFŪ'L-HĀ
(552)⁸⁰⁸

Fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilün

1. Kālmadı rāh-ı talebde ḥaṭar inşā 'allah
Ėderiz kūy-ı murāda güzer inşā 'allah
2. Hīç bir 'uḳde mi vardır ki açılmaz ey dil
Var iken elde niyāz-ı seḥer inşā 'allah
3. Dil-i sengi ne ḳadar saḥt ise de dildāruḅ
Nāvek-i āhım olur kārger inşā 'allah
4. Germine serdine şabr eyleyerek dünyānuḅ
Aluruz naḥl-i emelden semer inşā 'allah
5. Çerhūḅ olmuş ṭotalum devri ḥilāf-ı me 'mül
Dem olur kāmumuz üzre döner inşā 'allah
6. Peyk-i āhum gideli ḥayli zamāndur yāre
Umaruz ki getürür bir ḥaber inşā 'allah
7. Olsa bir kerre vezān bād-ı kerem ey Nābī
Ḳomaz āyīne-i dilde keder inşā 'allah

(553)

Fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilün

1. Bāde-i vaşl ile ḳalmaz keder inşā 'allah
Zūr-ı neş 'eyle olur ğam be-der inşā 'allah
2. Mey-i dūşīne-i vaşlıyla o şūḥuḅ ḳalmaz
Hicrden ḥāşıl olan derd-i ser inşā 'allah
3. Pīr-i mey duḥterini vèrmiş o tıfla bu ğece
Ṭuymadın ḳoynuna girdi peder inşā 'allah
4. 'Uḳde-i zülfünü açmazsa eger nāḥuḅ açar
Āh-ı şeb-gāh-ı niyāz-ı seḥer inşā 'allah
5. Rūz [u] şeb ḳalbine ṭoḳunmadadur ṭīşe-i āh
Dil-i sengīnūḅe eyler eşer inşā 'allah
6. Yīneden çıḳdı tüyüḅ düzmede evzān-ı şehān
Şāh-bāzum açıyor şayda per inşā 'allah
7. Oldı Sa' dī ḥaṭ-ı dildāra raḳīb başḳa belā
Görür evbāc-ı siyāhdan zarar inşā 'allāh

⁸⁰⁸ ND, 956,957

76b

1. Bülbül gibi ol gonca-dehāna çeçe çalma
Bir bñsesin al sñb-i zeķandan çalup alma
2. Hengām-ı ĥaķa vaşl içñn olma müterakķıb
Gündüz gör işin her ne ise geceye ķalma
3. Ne ķaşr u ne ķa' rında anuñ dürr ü güher var
İt āb-ı vücūd eyleme baķr-i gama ķalma
4. Ref' eyle ĥicābı görelim mihr-i cemālün
'Uşşāk-ı siyeh-ķālī' i ferdālara şalma
5. Bir tāze sevüp tāzelen ey dil ķocalıķda
Fıkr-i zen ü ferzende düşüp böyle ķocalma
6. Kādr-i güheri bilmez iseñ nazm-ı Belīgi
Mānend-i ĥazef-pāre alup yerlere çalma

⁸⁰⁹ BLD, 305,306

(555)⁸¹⁰

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

1. Hâtırum pür-gam yapılmaz neş'e-i efyün ile
İ' tibār olmaz gelen keyfe mey ü ma' cün ile
2. Da' vete étmez icābet rukye vü efsün ile
Ehl-i ' aşka ol perī teshīr olur altun ile
3. Neş'e-i meyden ten-i rengīnīn üzre pīrehen
Şīşe-i lebrīze beñzer bāde-i gülgün ile
4. Kām-bahşī-i vişālünle olurken dil-firīb
Bitdi āhīr sebz-i haṭṭuñ va' de-i kemmün ile
5. Dīde-i ' uşşākdan cūş eyledikçe seyl-i eşk
Ābileāsā anuñ pürdür ḥabābı ḥūn ile
6. Kālb-i sengīne kelām-ı nerm éder lā-büd eşer
Kıı' a-i elmās dā'im ḥakk olur qurşun ile
7. Tevbe aşār-ı günāhı maḥv éder dilden Belīg
Cāme olduqça mülevveş pāk olur şabun ile

(556)

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

1. Ey gözüm nūrı gezersin dā'imā sen dūn ile
Tolmada bu iki çeşmüm yaş ile hem ḥūn ile
2. Şayd olursañ bed-raķībe sīm ile altun ile
Yerlere geç neyleyüm sen ' āķıbet Kārūn ile
3. Durmaduñ ' ahdūñe sen Leylā gibi ey nāzenīn
Dağa şalduñ bizleri hem ' āķıbet Mecnūn ile
4. Sineme dāğlar yakup çāk-i girībān eyledüñ
Da' vi[y]i maḥşerde gör gel bu dil-i maḥzūn ile
5. Pādişehüm her ne dersen bendeyüm fermānuña
Eylerüm her dem ' itā' at şer' ile kānūn ile
6. Ben daḥi tanzīri üstād olmayınca söylemem
Söylerim üstāda tanzīr vezn ile mevzūn ile
7. Meh yüzüñ her kim görürse ' aķlı pek noķşān olur
Baḥşe girmek hoş degüldür kendüden efzūn ile

⁸¹⁰ BLD, 280,281

8. Pey-rev ol 'İffet hünerde gel Belîğ-i zâra sen
Gün-be-gün eş'âr artur yap ğazel maẓmûn ile

1. Evvel nazarda dest-res olmazsa mālūne
Rağbet mi eyler ol büt-i ra' nā kemālūne
2. Bāzār-ı ' aşka varma tehī ey nigār-ı mest
Gel gel ki naqd-i cān koyayum destmālūne
3. Şad-pāre eyle gönlümi āyine-ḥāneveş
Maẓhar düşe her āyine ' aks-i cemālūne
4. Bir toz kopardı şahın-ı ḥaremgāh-ı sīnede
Reng-i ḥinā şarılmasa pāy-i ḥayālūne
5. Esbāb-ı müste'ār için ey çarḥ çekme ğam
Erbāb-ı ' aşk vaż' -ı yed étmez ḥılālūne
6. Herkes cihānda kudreti miqdārı ğam çeker
Ey derdmend-i ğam-zede şükr eyle ḥālūne
7. Yağmaya vērdi naqd-ı ḥayālātı ğam Belīg
Var minnet eyle ḥātır-ı deryā-nevālūne

⁸¹¹ BLD, 294,295

(558)⁸¹²

Mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün

1. Dil-i şeydā n'ola meyl eylemezse vaşl-ı cānāna
Ne zahmetler çeküpdür alışınca derd-i hicrāna
2. Nihāl-i bānı kıdd-i yāra benzetmişdüm incinmiş
Anı nice yetiştürmüşler ol şāh-ı cihānbāna
3. Gēce pervānelerle bezmi germ-ā-germ idi şem' üñ
Şeher bağıdık ne şem' -i meclis-ārā var ne pervāne
4. Niçün cām-ı muşaffāyı getirmez sākī-i meclis
Bizimle 'ahd [ü] peymān eyledi tırmaz mı peymāne
5. Bu meclisden hemān 'uzlet-güzīn olmak gerek Yaḥyā
Taḥammül eylemez 'āqıl olan evzā' -ı mestāne

(559)⁸¹³

Mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün

1. Dem-i zīnet olurdı nev' arūs-ı fikr-i cānāna
Gözüm meşşāta gönlüm āyine kirpüklerüm şāne
2. Ne zībā beşzer ol naḥl-i revānum şāhn-ı 'ālemde
Otursa şem' a dursa serve gitse māh-ı tībāna
3. Nice kıbildür esrār-ı ğam-ı 'aşkı nihān dutmak
Göñül dīvāne ben bīgāne çeşm-i yār mestāne
4. Giyersin cāme-i āli kırarsın ḥayl-i' uşşākı
Yeter kıan eyledüñ zālīm yeter girdüñ kıızıl kıana
5. Devām-ı devlet-i iķbāl içün her gāh lāzımdur
Du' ā Veysi-i nālāna kerem şāh-ı cihānbāna

⁸¹² YHD, 201

⁸¹³ Bu gazel VYD'de yoktur.

77b

1. O al fes kākül üzre berg-i güldür sünbül üstinde
‘İzārında ‘araķ gūyā ki şeb-nemdür gül üstinde
2. Düşelden şāgar-ı lebrīze ‘aks-i ğabġab-ı sākī
Ĥabāb-ı bādeāsā gözlerüm ĵaldı mül üstinde
3. Girih-bend eylemiş ġīsū-yı müşk-ālūddan seyr ét
Şimāmeyle tūrur gūyā ki ‘anber kākül üstinde
4. Sülūk erbāb[1] sür‘atle geķer ‘aşķ-ı mecāziden
Cihānda kimse menzil ittiĥāz étmez pül üstinde
5. Belīgā esb-i ĥāme şafĥada cevġāna geldikķe
Enāmil Ĥaydar-ı Kerrāra beņzer Düldül üstünde

⁸¹⁴ BLD, 277

(561)⁸¹⁵

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

1. Şāhid-i nazmın güzel şüret vèrir inşādına
Kilk-i Māni-pişenün şad āferiñ üstādına
2. Ehl-i 'aşkı hem şehid eyler hem alur diyyetin
Naqd-i cânlar hūn-bahādur gamze-i cellādına
3. Dil degül anı emānet vèrdi hakkāk-ı ezel
Bir-nigīn-i lā' ldür yāruñ kazılmış adına⁸¹⁶
4. Kanda gördümse cihānda merdüm-i āzādenün
Çeşm-i giryān gibi ġālib maşrafı irādına
5. Dā'imā ġāfil degül ma' şūķ 'āşıkdan yine
Gül yetişdi ġülsitānda bülbulün feryādına
6. Zabt édince manşıb-ı hüsni o meh-rū haţt ile
Büy-yi sünbül çın seher geldi mübārek-bādına
7. Hāne-i cismi tüketdikçe nefes eyler harāb
Gird-bāduñ za' f-ı bād olur sebeb ber-bādına
8. Kendi şi' ri sâ'irinden mu' teberdür şā'ire
Şefqati efzūn éder herkes Belig evlādına

(562)⁸¹⁷

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

1. Bendedür dil bir efendinin kad-i āzādına
Baş egmez bāġ-ı dehrün servine şimşādına
2. Bir gün ey meh kōrkaram eşkümle āhumdan benim
Bir zarar érer zemīn [ü] āsumān būnyādına
3. 'Aşķ fenninde ne var Mecnūnı ilzām eylesem
Kābil-i şākird olan ġālib olur üstādına
4. Olmasaydı ey şanem kūyuñ cinān kaşrın koyup
Gelmez idik 'ālemün deyr-i harābābādına
5. Ol perīnün kullarına cevri efzūñ étdüġi
Düşmeyince böyle derde gelmez elbet yādına
6. Ābā nisbet rūzgār ister yine bu fülk-i dil
Her hevā-meşreb muḡālif kāmīlün irşādına

⁸¹⁵ BLD, 290

⁸¹⁶ Dil: fem, BLD

⁸¹⁷ Bu gazel UBD'de yoktur.

7. ᲞanᲑı Ბāha tābiᲑ olduᲑsa Ვarāb ètdi bizi
 Oldı kūtāh Ბömrümüz hep èrmedik bir dādına
8. Ბāh-bāz-ı çeᲑm-i dildāra uçur cān murᲑunu
 Ey ᲑUbeydī Ბayd olunmadın ecel Ბayyādına

(563)⁸¹⁸**Fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilün**

1. Halka kîn eyleme var ise belâgat sende
Seni kaç' eyleyen medh ile kıl şermende⁸¹⁹
2. Ağlama kimseye hâlîme raḥîm eyle dèyü
Kıl cihet eylesesün üstüne ' âlem ḥande
3. Cühelâ ile şafâ eylemeden gülşende
' Âkıl ile ğam çekmek yegdür külhande⁸²⁰
4. Pest éder ' aklı kişinüñ kadini ser-keşlük⁸²¹
Ser-fîrâz ola ol ' ârif ki ola efgende
5. Sâkin-i künc-i tevekkül olı gör ey Rûḥî
Câhile ' âkil olan nefis içün olmaz bende

(564)⁸²²**Fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilün**

1. Her gül-i ḥâr-enîs içün olup şîvende
' Andelîb eyleme nâmuñ bu fenâ gülşende
2. İttihâm eyleyüben eyleme şermende kesi
Seni ta' yîb édene söyle kamu şermende
3. Olmadan zîver-i nezzâre-i çeşm-i nādân
Gevherüñ kalması yeg beller ile ma' dende
4. Eyleme ma' rifetüñ ' arz bu ḥalk-ı dehre
Kıymeti olmayıcak yatması yegdür sende
5. ' Âdet-i saḥne-i gülzâr-ı fenâda Kāmî
Geh éder zâğlara ki bûlbûl-i zârı bende⁸²³

⁸¹⁸ RHD, 976⁸¹⁹ kaç' : kaçd, RHD⁸²⁰ Bu mısradaki vezin sorunu vardır.⁸²¹ Bu mısradaki vezin sorunu vardır.⁸²² Bu gazel KMD'de yoktur.⁸²³ Bu mısradaki vezin sorunu vardır.

(565)⁸²⁴

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

1. Dem-be-dem an alamazdum yüregüm hün olmasa
Böyle āh eyler miyüm hālim dier-gün olmasa
2. Def gibi sīnem dögüp inler miyüm bezmünde ben
Nāliš etmek ney gibi ' uşşāa ānün olmasa
3. Böyle yügrük mü opardı hattı-ı şebdizün senün
Eş-i çeşmüm ' aş meydānında gülgün olmasa
4. Vādi-i hayretde dil ' aşunla ey Leylā-hırām
Böyle rüsvā-yı cihān olmazdı Mecnün olmasa
5. Hoa-i albinde Emri h'āce-i bāzār-ı ' aş
Şalamaz müzd silk-i nazmın dürr-i meknün olmasa

(566)⁸²⁵

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

1. Dem-be-dem an alamazdum dīde pür-hün olmasa
İnlemezdüm derd ile hālüm dier-gün olmasa
2. Ğam beyābānında ser-gerdān olup ılmazdı zār
Ey saçı Leylā dil-i dīvāne Mecnün olmasa
3. Yüz sürüp pāyine çekmezdi kenāra cūybār
Servi add-i ser-firāzu gibi mevzün olmasa
4. Neydigün bilmezdi kimse dem-be-dem feryād-ı zār
Sāiyā bezm-i belāda baa ānün olmasa
5. Ğoncaveş gönlüm açılmazdı Figānī ğuşşadan
Gül gibi destümde her dem cām-ı gülgün olmasa

⁸²⁴ Bu gazel ED'de yoktur.

⁸²⁵ Bu gazel FGD'de yoktur.

(567)⁸²⁶

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

78b

1. Kaşların bālāda seyr  t ruĥların g r z rde
Kıl temāşā ĥuldı z r-i s ye-i şemş rde
2. Talmasun dery -y    aş a  tmeyen serden c d 
  Aklı dest rından evvel s ĥil-i tedb rde
3. H ne-i  y nede Leyl y   okdur seyr  den
Sen g ĥ l Mecn n[1] seyr  t h ne-i zenc rde
4. Ma' ni-i   aş ı sa a g stermek olmaz z hid 
Bir per d r ol ki gezmez k  e-i ta' b rde
5. G r tem ş y  Ned m  sen de N m  H n da ı
G y u  evg n oynadırsa   ar a-i tanz rde

(568)⁸²⁷

F ' il t n / f ' il t n / f ' il t n / f ' il n

1. H ste-i   aş a if kat yazmamı  ta d rde
B b b b a dum ba up z 'ir e-i tedb rde
2. Şaf a-i r y nda resm-i ĥatt n  d r seyr  den
H   ye yazmı  Siy h  n   a-i Tenv rde
3. G h sub a g h mey g h ş r a  ekdim s neme
Sevdigim bilse  neler  ekd m seni teş  rde
4. H mesin ş ' ir nice ma' m r  der kim g h g h
   ciz   hayr n  alur bir beytini ta' m rde
5. B d-p y n-  ĥub r  rmez h nerle p yuma
Pey-revem Nev-res Ned me v d -  tanz rde

⁸²⁶ NDMD, 460

⁸²⁷ NVSD, 505,506

(569)⁸²⁸

Mef'ülü / fā' ilātün / mef'ülü / fā' ilātün

1. 'Ömrüm geçince tırdum küyında bir selāma
Yessir lenā murādī fī'l-ömri bis'selāme
2. Sevdim güzel civānı yār ola şandum anı
Men cerrebel mücerreb ḥallet bihi'n-nedāme
3. 'Aşk-ı ehl olan ey dil ehl-i melāmet olur
Vāllahi ma'raeyna ḥubben bilā-alāme
4. Haşr olalım seninle ey serv-kāmetim gel
İnnī raeyte dehren min hicriki'l-kıyāme
5. Gel ol mürīd Fazlī 'aşk ile şeyḥ-i Cāma
Ḥattā tezūka minhū ke'sen mine'l-kerame

(570)⁸²⁹

Mef'ülü / fā' ilātün / mef'ülü / fā' ilātün

1. Kesküm varak cigerden aldum elüme ḥāme
Yazmak için nigāra bir iştiyāk-nāme
2. 'Aşkuñ meyin içelden ḥalka melāmet olduḡ
Yā tālibes-selāme fehzer mine'l melāme
3. Ağzıyla belī fikrün édüp gidersen ey meh
Mülk-i 'adem yoluna bi'l-ḥayr ve's-selāme⁸³⁰
4. Dêrler güzel sevenler āḥir melāmet olduḡ
Vāllahi ra'eyte hubbel bilā melāme⁸³¹
5. 'Ahdī ciger kebābın meclisde ḥāzır ètdi
Ḥāne'essabūh hayyū ya eyyūhe'l-müdāme

⁸²⁸ Bu gazel FZD'de yoktur.

⁸²⁹ AHD, 139, 140

⁸³⁰ Meh: dil, AHD

⁸³¹ Bu mısra da vezin sorunu vardır.

(571)⁸³²

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

1. Bir ğazel dēdüm yine ol göz ile kaç üstüne
Ol sözi erbāb-ı ma' nā götürür baş üstüne
2. Geh kemendi zülfüñi şal gāh tīg-ı ğamzeñi
Boynumuz kılca ne çekmek var ise baş üstüne
3. Katı gönülden vefā gelmedi cānā gerçi kim
Yağmurundan yaşımin otlar biter daş üstüne
4. Bulamaz bir serv kim ola müşābih kıddüñe
Gerçi kuşlar kondurur barmağda naqqāş üstüne
5. Naqqş eder ihlāş ile dilde Necātī gūyıyā
Qul huvāllahı yazar bir dāne haşhaş üstüne

⁸³² NCD, 550.

(572)⁸³³**Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün**

1. Baḳma dehr-i bī-sebātuñ menzil ü me'vāsına
Gird bād-ı tīz-revden ḥayme ḳor şahrāsına
2. Cāhilüñ dā'im murādınca döner çarḥ-ı felek
İ' tibār eyler gedā ferzend-i nā-bīnāsına
3. Cilve-i şevḳ-i nesīm-i yārdan cūş eyleyüp
Çıkdı servüñ seyl-i mevc-i būy-ı gül bālāsına
4. Ḥayret-efzādur dile nezzāresi ol āfetüñ
' Aks eder şekl-i ḥavāş āyīne-i sīmāsına
5. Cübbe vü destār ile nā-dāna etmem iltifāt
Rağbet eyler lafzuñ erbāb-ı sūḥan ma' nāsına
6. Fāriğ olmaz gerdiş-i mestāne vaż' indan felek
Seng-i ta' n-ı ehl-i dil kār étmiyor mīnāsına
7. İsm ü resmin levḥ-i ṭab' umda güzel yazsın o şūḥ
Hüccetüñ herkes nigāḥ eyler Belīg imzāsına

(573)

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

1. Leb yeter sīb-i zeḳanla ' aşıḳın iḥyāsına
Kim baḳar gevher-fürüşuñ la' lüñe elmāsına
2. Mīr-i deryā bir Cezāyirli görüñdi çeşmüme
Eylemiş ḳaddüñ ser-ā-ser ḡarḳ şu dībāsına
3. Bir güzel tıfl-ı Ḥabeş almış ḳucaḡa dün raḳīb
Baḳmayup öpdüm ruḡundan dest-i red lālāsına
4. Mīve-çīn-i vuşlat olmaz ḥāksārān-ı hevā
El erişmez her nihālüñ ḳāmet-i bālāsına
5. Sā' idinde tāze dāḡın seyr édüp oldum helāk
Ben bıraḳdum diriligüm şimdi gümüş tamḡasına
6. Zülf-i Leylā eylemezdi böyle ser-gerdān-ı ' aşḳ
Düşmese Mecnün eger zen-pārelik sevdāsına
7. Sāḳiyā mestāne cām-ı vaşl ile ' ālem Necīb
Degmedi bu bezm-gāḥuñ cür' a-i şahbāsına

⁸³³ BLD, 279,280

(574)⁸³⁴

Mefā'īlün / mefā'īlün / mefā'īlün / mefā'īlün

1. Eger ẖārūn gibi mālik olursa ehl-i dil gence
Vêrir bî-iḥtiyār ol meblağı yek-pāre bir gence
2. Nice ḥüsrev şıkılmaz idi dest-efşār-ı zerden
Turunc-ı ğabğab-ı şirin gibi var iken eglence
3. Esirān-ı ğama ol rütbe düşmendür o ḥünî kim
Gider işkence ta' lîm êtmege iqlîm-i Efrence
4. Suḥan-sence muzahraf şi' r-i nâ-mevzûnı 'arz etmek
Ḥazef vaz' eylemekdür keff-i mîzân-ı güher-sence
5. Belîğā āferîn kim penc beyt-i pāk ile ṭab' uḡ
Nizāminüḡ şunar bî-bāk Genc-i pençine pence

⁸³⁴ BLD, 301,302

1. Nesīm-i şubḥ eşer cān-baḥş olup āheste āheste
Cihānda böyle cān vèrmiş degüldür daḥı bir ḥaste
2. Ayağı elde ‘ayş eyler çemende baş kıaldurmaz
Şunulmuş şāğar-ı ‘işret ezelden nergis-i meste
3. Tolaşmaḳdan degül fāriğ kemend-i kāküli dā’im
Ulaşmaḳdan degül ḥālī kemān ebrūsı peyveste
4. Temāşāgāh-ı ḥüsnüñle cihānı ḥayret almışdur
Ġanīnün gözleri ḥayrān faḳīrün gözü dem-beste
5. Bir elde Bākīyā gül gibi sāğar var iken geldi
Ḥayāl-i kākül-i müşkīni sünbül şundu bir deste

⁸³⁵ BD, 375,376

(576)⁸³⁶

Mefā‘ ilün / mefā‘ ilün / mefā‘ ilün / mefā‘ ilün

1. Bulur hengām-ı bî-ḥodluḡda dil ruḡṣat temāṣāya
Ki ‘aynekdür dü-sā‘ at h‘āb-ı sengin çeşm-i a‘ māya
2. Tūtalım fırşat-ı nezzāre bulmuş dīde-i ‘āşık
Nice pāy-i nigāhı vaż‘ ēde rūy-ı dil-ārāya
3. Düşürmez ‘aynekāsā gözden erbāb-ı naẓar anı
Ḥaḡāretle nigāh ētmezse her kim rūy-ı eşyāya
4. ‘Ayār olmuş ezelde cism-i pāki ol mehün gūyā
Ki beñzer resm-i nāmı tūde-i sīm üzre ṭamḡaya
5. O rütbe pūr derūnı iltihāb-ı sūz-ı dilden kim
Ser-engüştin yaḡar başdıḡça ney-zen peyker-i nāya
6. Bulınmaz āb u tāb-ı dil-rübā endām-ı ‘aksinde
Mey-i gül-gün ile pūr-şīşe olmaz āteşin sāye
7. Ten-i pūr za‘fuma bir lafz ile eylerler istidlāl
Hemān nām u nişānım maḡv olup döndüm mu‘ammāya
8. Ma‘āni dem-be-dem terşih‘ ēdince levḡ-i ḡāṭırdan
Olur ḡāmem Belīgā nāvdān beyt-i mu‘allāya

(577)⁸³⁷

Mefā‘ ilün / mefā‘ ilün / mefā‘ ilün / mefā‘ ilün

1. Yine gehvāre ētdüm sīnemi bir tıfl-ı tersāya
Olur Meryem ana şīr-ḡāruḡ medhine dāye⁸³⁸
2. Oḡurken aḡsen-i taḡvīmi ḡüsn-i māh-rūyından
Düşürdi sāl-ı ḡılf-ı va‘de-i vaşluḡ kebīsāya
3. Sebaḡ-āmūz olur İncīl-i ḡüsnünden dil-i ‘uşşāḡ
Ḥavāriyyūn ‘aceb mi ilticā eylerse ‘īsāya
4. Tecellī-i cemālün gör murāduḡ nūr ise rāhib
Teveccüh eyleme Ḳuds-i şerīfe Tūr-ı Sīnāya
5. Beni dil-beste-i zūnnār kıldı ol şanem āḡir
Ne ḡayd ile ‘aceb bend eylemiş zūlf-i ḡelīpāya

⁸³⁶ BLD, 291,292

⁸³⁷ Bu gazel VHBD’de yoktur.

⁸³⁸ Bu mısradaki vezin sorunu vardır.

6. Ğamından anlar gzlerm şulu manāstırda
Ser-i kyın mřābih eyledm anlı kilīsāya
7. Ne cevr-i Meryem tdm dd-ı āhum dyr-i ‘aşından
Yanup yaılmaa mumum o hāl-i ‘anber-āsāya
8. Yr nush t Berehmen Vehbiyāsın eylesn ihyā
řikāyet eylerm yoksa o kāfirden Mesihāya

(578)⁸³⁹**Mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün**

1. Meded ey kaşı yā bir kez nazar kıl cānā düşdükçe
Ciger pür-ḥūn olur ğamzeṇ okı yābāna düşdükçe⁸⁴⁰
2. Göñül pek düşme ol āteş ' izārı étme āzürde
Yanar şem' -i şeb-ārā üstüne pervāne düşdükçe⁸⁴¹
3. Güşāyiş ber-ṭaraf ammā yerinde ārzūlar hep
Senūṇ genc-i vişālūṇ ḥāṭır-ı vīrāna düşdükçe
4. Ḥarābāt içre bir pül degmez iken mülket-i fağfūr
Kırılmış gibi ṭalib oldılar peymāne düşdükçe
5. O maḥdūm-ı ma' ārif-perverūṇ ol pey-revi Kāmī
Hümā-yı ṭab' -ı şūḥı vādi-i ' irfāna düşdükçe

(579)

Mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün

1. Göñül sūzān olur fikr-i ruḥ-ı cānāna düşdükçe
Yanar şem' -i şebistān üstüne pervāne düşdükçe
2. Gelince sīneye ḥālūṇ ḥayāli n'ola āh étsem
Çıkar dūd-ı siyāh ' anberde āteş dāne düşdükçe
3. Döner bir şīşe-i pür-āb içinde sīb-i zībāya
Zeneḥdānuṇ ḥayāli dīde-i giryāna düşdükçe
4. Ḳadeḥ vēr sāḳiyā üftāde-i ' aşkı ayaklandur
Kerem kıl dest-gīr ol ' aşık-ı nālāna düşdükçe
5. Olur bir nev-şükufte sūnbül-i müşkīn-bū Nāṭık
Nesīm-i zūlf-i dil-ber gülsitān-ı cāna düşdükçe

⁸³⁹ KMD, 300, 301⁸⁴⁰ Medem ey kaşı yā: gel ey kaşı kemānum, KMD⁸⁴¹ Bu beyit KMD'de yoktur.

(580)⁸⁴²

Mef'ülü / mefā'ilü / mefā'ilü / fe'ülün

1. Hāl-i siyeh-i gerden-i dildārı ol aqda
Bir qara ' Arab-beççe gibi ara Bulaqda
2. Pertev-fiken-i ' arızı şanma dūr-i menkūş
Hoy qatresidūr kim olur āvīze qulaqda ⁸⁴³
3. Kec-ṭab' ile ülfet ne zarar rāst dilāna
Hāme yolına toğrı gider dest-i şolaqda
4. Geh edhem-i şeb gāh biz eşheb-i rūza⁸⁴⁴
Yok bu tek ü dū çarḥ gibi hīç bir ulaqda
5. Şā'ir şanup olurdı Belīgā aña düşmen
Görse bu felek miḥbere vū hāme çolaqda

(581)⁸⁴⁵

Mefā'ilün / fe'ilātün / mefā'ilün / fe'ilün

1. Metā'-ı bāde-i gül-reng şimdi ayakda
Qumāş-ı zühd-i riyā ṭurmadın şatılmaqda⁸⁴⁶
2. Kenār-ı ' ıyş u şafāya geçilse ṭolmış ile
Yine pūr olsa mey-i hoş-ı güvār zevraqda
3. Şarābı zevraq ile içmenün zamānı degül
Efendi keştīyi kāğıdda şuyı bardaqda
4. Behişt şevkine şādilik ēyleyüp vā' ız
Miyān-ı meclise atıldı yek mu' allāqda
5. Semend-i ṭab' a süvār oldı ' azm ēdüp Bāqī
Belāgat ehline yā hū göñüller alçaqda

⁸⁴² BLD, 281,282

⁸⁴³ Menkuş: meknūn, BLD

⁸⁴⁴ Bu mısradā vezin sorunu vardır.

⁸⁴⁵ BD, 375

⁸⁴⁶ Ṭurmadın: ṭurmayup, BD

(582)⁸⁴⁷

Mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün

- 80b
1. Girer qoynuna şem' üñ gēce pīrāhenle pervāne
Derūnunda yer ētmişdür dil-i rūşenle pervāne
 2. Gül ü şem' üñ yaqar āteşlerin dā'im söyündürmez
Nefesle ' andelīb-i bī-nevā dāmenle pervāne
 3. Yağup şem' in kitāb-ı ' aşk okur bir sūhte var mı
Dilā bī-vech meşhūr olmadı ol fenle pervāne
 4. Sağa ' aşık benem yanında ğayruñ nāmın anđırma
Anılmaz şem' ile bülbul gül-i gülşenle pervāne
 5. Ne deñlü nā-tüvān olsam da kaçmam ' aşqdan Yahyā
Tutuşdı şem' ile gördüm o lāğar tenle pervāne

(583)

Mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün

- 80b
1. Vücūduñ üzre zırhuñ yok senüñ āhınla pervāne
Şalarsın āteşe dā'im o žā'if tenle pervāne
 2. Bırağur āb u dāneyi görünce nārı terk eyler
Maħabbet eylemez hiç lāne-i miskinle pervāne
 3. Olup āşūfte virde kendüyi yād ētdürür bülbul
Egilmez mi yanınca āteş-i sūzenle pervāne
 4. Söyündürme qanaduñla şağın şem' i qarardırsın
Alurken nār-ı āğūşa beyāz dāmenle pervāne
 5. Erir bu sīnemüñ yağı düşelden āteş-i ' aşka
Anuñ çün yanmada Medhī hemān revğanla pervāne

⁸⁴⁷ YHD, 183

(584)⁸⁴⁸

Mef'ülü / mefā' ilü / mefā' ilü / fe'ülün

1. Yok minnet-i iqbālî sipihrün üzerümde
Pest olsa n'ola pāye-i 'ālem nazarumda
2. Pā-māl edeli 'aşk ile kām-ı dil ü cānı
Sevdā-yı ümīd olmadı pāyende serümde
3. Ol hāk-ı reh-i vādi-i ma' nāyı dilem kim
Şadr-ı hışıma pür-feyz şafā var kederümde⁸⁴⁹
4. Ol sālîk-i ser-menzil-i nā-kāmî-i 'aşkım
Bitmez has ü hāşāk-i heves reh-güzerümde
5. Cevrî gibi étsem n'ola endişeyi hayrān
Hep şūret-i ma' nā görünür nūktelerümde

(585)⁸⁵⁰

Mef'ülü / mefā' ilü / mefā' ilü / fe'ülün

1. Görmem heves-i tül-i emel hîç serimde
Yok rişteye hayfā ki güzergāh güherimde
2. Geldikçe dü-ebrū-yı siyeh-tābuğa cünbiş
Peykân-ı hadeng-i müjeñ oynar cigerümde
3. Hayret-zedeyem şöyle ki kuruş-ı meh [ü] hurşid
'Aynıyla bir āyīneye benzer nazarumda
4. Seyyāre-i tālî' de midür şive-i nā-sāz
Te'sîr mi yok yohsa ki āh-ı seherümde
5. Bir dāğ da sen urma dil-i zāruma Nev-res
Gel tesliyet étme beni vaqt-i kederümde

⁸⁴⁸ CVD, 271

⁸⁴⁹ Bu beyitte vezin sorunu vardır.

⁸⁵⁰ NVSD, 501,502

(586)⁸⁵¹

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

1. Tırler pertāb éderler gözlerün cān almada
İki merdüm atışurlar şanki mihmān almada⁸⁵²
2. Kaşuñ ol kavş-ı kazādur ğamzeñ ol tır-i kader
Burc-ı kavşide geçerler tiri meydān almada⁸⁵³
3. Müdde' i sāğar şunar yāre dehānın öpmege
Dīve beñzer el éder mühr-i Süleymān almada
4. Naqd-i cān ile alırlar mālı cāndandur dēyü
Ehl-i dünyā māl ucundan cān vērüp cān almada
5. Boynuñ alma döküp kanını 'Ulvī ħastenün
Ĥikmet ehli çün menāfi' yazmamış kan almada

(587)⁸⁵⁴

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

1. Söz cihān içre ne gülşen ne gülistān almada
İş hemān āğūşa bir serv-i ħirāmān almada
2. La' l-i yār ağzında ammā vāpesin olmuş nefes
'Aşık-ı bīmārı gördüm cān vērüp cān almada
3. Ğamze-i cellāduñ etdi 'aşıkuñ kārın tamām
Ey şeh-i bī-dād ħaṭṭuñ daḥi ferman almada
4. Vāye-baḥş-ı bī-kesān olmağa el vërmez hemān
Ey felek çālākdür destün giribān almada
5. Şerbet-i vaşluñdaki ħāşşiyete bilmem ve līk
Nişter ğamzeñ 'aceb üstād imiş kan almada⁸⁵⁵
6. 'Arşa-i ma' nāda ancağ yekke-tāz olduñ Nedīm
Ĥing-i ṭab' -ı çāpükün gitdikçe meydān almada

⁸⁵¹ ULD, 506,507

⁸⁵² Tırler pür-tāb ederler: sīnelerde ğamzelerle/mihmān: meydān, ULD

⁸⁵³ Bu beyit ULD'de yoktur.

⁸⁵⁴ NDMD, 457

⁸⁵⁵ Vaşluñdaki: la' l'indeki, NDMD

(588)

Mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün

1. Hayālün şāhına yaşum bu çeşm-i eşk-bār üzre
Teferrücgāh için bir kaçır-ı 'ālīdür bu nār üzre
2. Reh-i 'aşk içre oldı kārban-ı derde dil-menzil
Ribāṭ-ı 'ālīdür gūyā yapılmış reh-güzār üzre
3. Görünen dāğlar şanmañ bu cism-i nā-tüvānumda
Deliklerdür delinmiş cā-be-cā köhne mezār üzre
4. Hābāb-ı eşk-i hūnīnüm görenler deşt-i miñnetde
Şanurlar hayme-i şāhī kuruldı lālezār üzre
5. Maḳālī ṭa' n-ı cāhilden ḫalāş olmazsın incinme
Atarlar ṭaşı elbet de dıraḫt-ı mīvedār üzre

(589)

Mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün

1. Ruḫuñ nārına ḫatlandum dēdüm ḫalsam bu zār üzre
Ṭağıtdı 'aqlumı zūlfūñ zarar ētdüm zarar üzre
2. Cihānda yanmayan 'aşk āteşinüñ lezzetin bilmez
Ne ḫāhişle atar pervāneler kendüyi nār üzre
3. Geçüp şüret-i aḫsenden raḳībūñ rūyına baḫmam
Nice terciḫ ēdem ben ol şitāyı nev-bahār üzre
4. Ḥaṭ-āver sāde-rūdan mu' teber olmasa 'ālemde
Anılmazdı muḫaddem her zamān leyle nehār üzre
5. Ziyānın ḡam bulup çarḫuñ güvenme sūdına Medḫī
Gören yok āsiyāb-ı dūnı dönmiş bir ḫarār üzre

(590)⁸⁵⁶

Mef'ülü / mefā'ilü / mefā'ilü / fe'ülün

1. Āyine-şıfat şāf gerek şafha-i sīne
Gün gibi ziyā-güster ola rüy-ı zemīne
2. 'Uşşāk edemez ol kad-i mevzūnı der-āgūş
Açılmayıcak hayme gibi nice hazīne
3. İnşāf budur kim çıkarup misk-i gāzālī
İzüñ tozunu tıduralar nāfe-i Çīne
4. Āyine gibi herkese yüz vērmesün ol māh
Bir bağıryanuḳ 'āşıkun uğrar nefesine
5. Pürdür güher-i pāk ile mecmū'a-i Bākī
Deryā dil-i dānādur aḡa sīne sefīne

(591)⁸⁵⁷

Mef'ülü / mefā'ilü / mefā'ilü / fe'ülün

1. Çok sīm-teni koydı felek zīr-i zemīne
Tıdurdı nice külçe-i sīm ile hazīne
2. Ol sīm-beden olmasa bir gevher-i nā-yāb
Hāk içre felek étmez idi anı defīne
3. Açmaz mı daḡi jengini rüşenger-i taḡdīr
Paslandı yer altında nice āyine sīne
4. Bir nāmver-i ḡam-zede naḡş olmuş içinde
Benzer görinen maḡbereler faşş-ı nigīne
5. Bākī mi ḡalır kimse bu dünyāda Belīgā
Medfen olıcak ḡaḡ-ı Medīne meh-i dīne⁸⁵⁸

⁸⁵⁶ BD, 365

⁸⁵⁷ BLD, 298,299

⁸⁵⁸ Meh-i: Şeh-i, BLD

(592)⁸⁵⁹

Mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün

81b

1. Gelür şevke kesel neyl-i vişāl-i yārdan şonra
Olur 'arız girānlık şā'ime iftārdan şonra
2. Degüldür zāta mā'il halk māl [u] cāhadur rağbet
Dıraht eṭrāfına kimse tolaşmaz bārdan şonra
3. Kenāt etseñ yine 'ayb-ı şikāf-ı kāse bākīdür
Olur kaşd-i nevāziş bī-nemek āzārdan şonra
4. N'ola resm-i hamūşī ālet-i kaṭ' -ı kelām olsa
Aña miḵrās şeklin gösterür güftārdan şonra⁸⁶⁰
5. Görüp nūr-ı siyeh envār içinde n'olduğın fehm et
Benāgūşında kākül gūşesin destārdan şonra
6. Zuhūr-ı nia' met-i bī-intizāruñ kādri zāyi' dūr
Bilür qādrin bulanlar kūşiş-i bisyārdan şonra⁸⁶¹
7. Ferāmūş eyle pīc ü tāb-ı ye'si 'afvı yād eyle
Nedür Nābī günāhuñ def' -i istiğfārdan şonra

(593)⁸⁶²

Mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün

1. Olur ṭā' at ma' āşī tevbe-i yek-bārdan şonra
Günāh eyler şevāba ḥānde istiğfārdan şonra
2. Niyāzuñ lafzı qalmaz bezm-i germ-ā-germ-i vuşlatda
Gelür ḥarf-i miyāncı bī-nemek bāzārdan şonra⁸⁶³
3. Tezevvüden zen-i menḵūḥayı bilmem nedür farkı
Vişāl-i devlet-i pā-der-rikāb idbārdan şonra⁸⁶⁴
4. Nemek-rīz-i nāsūr olmadur zaḥm-ı ciger rīşe⁸⁶⁵
Ḥaḳīkatde bakılsa tesliyet āzārdan şonra
5. Rehā bulduḳda zülfün den o ḥançer leblerün görsem
Amān aç āb-ı ḥayvānı o zaḥm-ı mārdan şonra⁸⁶⁶

⁸⁵⁹ ND, 1058

⁸⁶⁰ Aña: ki leb, ND

⁸⁶¹ Bī-intizāruñ: bī-imtinānuñ, ND

⁸⁶² RŞD, 428

⁸⁶³ Lafz: luṭf, RŞD

⁸⁶⁴ Rikāb: havā, RŞD

⁸⁶⁵ Bu mısradā vezin sorunu vardır.

⁸⁶⁶ Bu beyit RŞD'de yoktur.

6. Sühan hāsīd-pesend olsa taşallüfden nedür hāşıl
Kālur mı hīç güvāha ihtiyāc ikrārdan şonra
7. Devātuş şīşe-i kınnād-ı ma' nā oldıgın Rāşid
Mezāk ehli bilür bu nazm-ı şīrīnkārdan şonra

(594)⁸⁶⁷

Mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün

1. Dilā bülbül şanurdum ben hemān gülşende dil-dāde
Belā bu güllerün ruhsārına şeb-nem de üftāde
2. Nümüne gonca-i gülşen leb-i rengin-i Şirine
Nişāne lāle-i şahrā dil-i hūnīn-i Ferhāda
3. Dèsem bir buse vèr cānā dèr ihsān ètdi mi Leylā
Cemāl-i bāğınun şeftālüsinden Kays-ı nā-şāda
4. İştüdk āhiretde hūr u Kevşer var imiş ammā
Nazir olur mı ey şofī mey-i maḥbūba dünyāda
5. Sözüml aḡla muḡannī naḡmesin gūş ètme ey Bākī
Ġaraż saḡa naşīḡatdur kulaḡ tūt ḡavl-i ūstāda⁸⁶⁸

(595)

Mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün

1. Güzeller 'azm-i rāh ètdi şafā şaydına şahrāda
Raḡīb[i] it gibi her birinün yanında āmāde
2. Yitürmiş 'aḡlı idrākı aradum nice cān buldum
Nice pāzarlar 'aks olmuş bu cem' iyyet-i kübrāda
3. Baḡarum keşret-i müşterilerden yok bize nevbet
Düşer bārān gibi 'āşīḡları üstüne yağmada
4. Vefāsın bulmadık geçdik pazārı köpri başından
Miyāncı gel beni aldatmaḡa bir söz bul ortada
5. Derünün ḡamda çeşmün ḡāb ile ālūd iken Medḡī
Uyandırdı seni pervāneye döndürdi şeyḡ-zāde

⁸⁶⁷ BD, 378

⁸⁶⁸ Aḡla: diḡle/ ètme: eyle, BD

(596)⁸⁶⁹

Mef'ülü / mefā'ilü / mefā'ilü / fe'ülün

1. Güller kızarır şerm ile ol gonce gülünce
Sünbül ham olur reşk ile kākül bükülünce
2. 'Ankā daḥi olursa düşer pençe-i 'aşka
Şayd-ı dile şehbāz-ı nigāhuṅ süzülünce
3. Ol gonce-i neşküfte olur gül gibi ḥandān
Şeb-nem gibi eşk-i dil-i şeydā dökülünce
4. Her tārı birer mār olur genc-i ḥüsünde
Ruḥsārıṅa zülf-i siyahüṅ şāne bulunca
5. Cān vèrmek ise kaşduṅ eger 'aşk ile Fıtnat
Ḥāk-i dèr-i dildārdan ayrılma ölünce⁸⁷⁰

(597)⁸⁷¹

Mef'ülü / mefā'ilü / mefā'ilü / fe'ülün

1. Ebr oldı bezim gonca-i ümmīde gülünce
Güldi açılup şeb-nem-i eşküm dökülünce⁸⁷²
2. Şermende èder 'anber-i 'ummān bihişti
Germ-ābede ol ṭurra-i müşkīn çözülnce
3. Mecnūnlığıla Leyle-i maḫşūd ele girmez
Kuhsār-ı hevesde yūri gez tā yorulınca
4. Ḥurşīd-i ruḥuṅ berde'l-'acūz olsa da görsek
Pīrāmen-i tennūr-ı felekde bozulınca
5. Tōkunmaya mızrāb-ı kalem zülf-i nigāra
Tel kırdı gibi sāz-ı niyāzum düzülnce
6. Çıkıdı güher-i raḥm ile Neş'et bu zemīne
Kim mağrib-i ḥāmemde ḫasāvet bulunınca

⁸⁶⁹ FTD, 361

⁸⁷⁰ Ayırılmasa: ayrılma, FTD

⁸⁷¹ NŞTD, 228

⁸⁷² Bezm: müjem, NŞTD

(598)⁸⁷³**Mef'ülü / mefā' ilü / mefā' ilü / fe'ülün**

1. Bülbül şanur ol gonce-i ra' nā kimi görse
Pervāne bilür şem' -i şeb-ārā kimi görse
2. Resm-i edebin gör bu kadar dürr ü güherle
Rū-māle gelür pāyine deryā kimi görse
3. Beyhūde degüldür ki haķikat taleb eyler
Bir kez toķunur bād-ı sebük-pā kimi görse
4. Mey-keşlere ta' līm-i edeb olmasa kaçdı
Boyn egmez idi bezmde mīnā kimi görse⁸⁷⁴
5. Mümkün mi miyānını görüp açmaya āgūş
Ol kāfir eder şekl-i çelipā kimi görse
6. Ahvāl-i Felātūn[1] eder humda be-dīdār
Bu mey-kede içre hum-ı şahbā kimi görse
7. Hicrān ile dem-beste olursa n'ola Nābī
Tūtī olur ol āyīne gūyā kimi görse

(599)⁸⁷⁵**Mef'ülü / mefā' ilü / mefā' ilü / fe'ülün**

1. Çingān koparur bir qurı ğavgā kimi görse
Kendi gibi ' add eyler o rüsvā kimi görse
2. Kıbdice raķib olma ħased ' ādet edinme
Mülhid çalışur def' ine zīrā kimi görse
3. Tenhā olıcaķ büt kesilür zāhid-i nā-dān
Pāref dēye çün rāķib-i tersā kimi görse
4. Muğlim isen ey şūf hemān kara ' arab su
Hergiz dēmeye vasluna lā' lā kimi görse
5. Zānpārelügün setr içün zāhid-i Lūtī
Pīç gibi yanaşup dēye baba kimi görse
6. Kürt ayıdur ammā ki ħamāriyyete anlar
Cinsin kaķarak çağıra zerhā kimi görse

⁸⁷³ ND, 1054,1055⁸⁷⁴ Boyn: baş, ND⁸⁷⁵ Bu gazel HVD'de yoktur.

7. Me'bûn gibi olma taleb-kâr Hevâyî
Üstüne çeker bîve-i dünyâ kimi görse

(600)⁸⁷⁶

Mef'ülü / fā'ilätü / mefā'ilü / fā'ilün

1. Lāf eyleme zebān-ı tefāhür-feşān ile
Bālā-yı bāma çıkma çürük nerdübān ile
2. Taqdīre i' tirāzdan āyā ne farkı var
Mihmānların mu' ārazası mīzbān ile
3. Dendānların nevāle ile vaz' ı gösterür
Reh-zenlerin müşādemesi kārbān ile
4. Te'shīrin aḡla cānib-i ' ulvīden oldıḡın
Seyr et cemā' atūḡ harekātın ezān ile
5. İnsān odur ki bir söz ola aḡa bend-i pā
Ḥayvān odur ki bağlayalar rīsmān ile
6. Nokṣānı ḡayrılarla olur Nābīyā temām
Her kimse kim tekellüm eder tercemān ile

(601)⁸⁷⁷

Mef'ülü / fā'ilätü / mefā'ilü / fā'ilün

1. Çıkıldık diyār-ı ḡurbete bir nev-civān ile
Cān ' ālemi görüldi o rūḡ-ı revān ile
2. Kıldım kemend-i āhımı tā çerḡe muttaşıl
Eflāka çıkıldı nālelerüm nerdübān ile⁸⁷⁸
3. Teller taḡınsın aḡa rübūde olup seven
Biz de severdik ol şanemi bir zamān ile
4. Kaddim ḡam oldı çille-i hicriyle ol mehiḡ
Döndi kemāna dil heves-i ebruvān ile
5. İster ki çeşmin açmaya ḡ'āb-ı ḡuzūrdan
Düzdiḡ ' aceb ' alāḡası var pāsbān ile⁸⁷⁹
6. Ḥaşmet ölünce terk edemem zevḡ-i ' işreti
Ālūdeyiz mu' āşeret-i dil-berān ile

⁸⁷⁶ ND,967

⁸⁷⁷ HŞD, 306

⁸⁷⁸ Nālelerüm: nāle-i dil,HŞD

⁸⁷⁹ Bu beyit HŞD'de yoktur.

(602)⁸⁸⁰**Mef'ülü / mefā'ilü / mefā'ilü / fā'ilün**

1. Dünyā ile' uqbāyı değışmem o miyāna
Vêrmem güzelim bir kıluḡı iki cihāna
2. Gāhī dili geh dīde-i pūr-hūnı kılur cāy
Bir dem mi olur ğamzeleri girmeye ḡana
3. Oldum ğam-ı zülfünde iken ḡaşına mā'il
Ḳullāb-ı maḡabbet beni döndürdi kemāna
4. Ḥāl ü ḡatıdur şabrumı yaġma eden ammā
Āteş bıraġan ruḡlarıdur ḡāne-i cāna
5. La' l-i leb-i cān-baḡşuḡı şol kimseye şun kim
Derdünle anuḡ gelmiş ola cānı dehāna
6. Dil Ḥāletiyā oldı bugün şāh-ı maḡabbet
Döndi ser-i dāġı kim anuḡ tāc-ı keyāna⁸⁸¹

(603)⁸⁸²**Mef'ülü / mefā'ilü / mefā'ilü / fā'ilün**

1. Êtdikçe başiretle nazar kevn ü mekāna
Bir başka tecellī görünür dīde-i cāna⁸⁸³
2. Feyz-i nazar-ı mevhibet-i pīre eriş kim
Şüret nazaruḡ maḡrem ola sırr-ı nihāna
3. Baḡsaḡ bu cihāna görinen vechidür ancak
Sensin o yüze perde olan êtme bahāne
4. Beyhūde degül 'ārif-i Ḥaḡḡuḡ nazarında
Her bir eşeri oldı tecellīye nişāne
5. Güş eyle Sezāyī saḡa ne pend eder 'āşık
Geç nām u nişānı eresin ol ulu şāna

⁸⁸⁰ HD, 725, 726⁸⁸¹ Ser:pür, HD⁸⁸² SZD, 492⁸⁸³ Başiretle: ḡaḡıḡatle, SZD

(604)⁸⁸⁴

Mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün

1. Riyāsı zāhidün der-kārıdur dil-ber huşuşunda
Velākın zālīmün ārāmı qalmaz zer huşuşunda
2. Bugün cānā mevā' idin hesāb etdikde 'uşşāka
Yine vāfir nizā' oldı bizim defter huşuşunda
3. Kūşağın tūgmesin çözmekde havfım yokdur amma kim
Yürek ditrer kemer-bendindeki hançer huşuşunda
4. Varırsan hāne-i hammāra sākī lutf èt unutma
Dil-i zāruñ ricāmend oldığı sāğar huşuşunda
5. Ne zibā ülfet ètmiş duñter-i rez beççe-i muğla
Muvaffıq pīr-i mey el-hağ per-i duñter huşuşunda
6. Nihāndur hiç beyān olmaz seniñ la' l-i lebiñ vaşfi
Mezākın görmedi kimse anuñ sükker huşuşunda⁸⁸⁵
7. Nedīmā sīne vü bāzūnı germ èt yār geldikçe
Misāfir rāhat ister bāliş ü bister huşuşunda

(605)⁸⁸⁶

Mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün

1. Mübālāt eylemez rindāne-meşreb her huşuşında
Meger ki bāde-i gül-fām ile sāğar huşuşında
2. Esās-ı ma' rifetle hāne-i dil bulsun ārāyış
Tekellüf ber-ıarafdur bāliş ü pister huşuşında
3. ' Aceb mi da' vi-i ' aşk ile pür-dāğ eylesem sīnem
Gerekdür nağş-ı hātım keşreti mağzar huşuşında
4. Eger mağşūd eşerse mışra' -i berceste kāfidür
' Aceb hayretdeyüm ben sedd-i İskender huşuşında
5. Ne çāre kullanılsa hizmet-i dīgerde çār-ebrū
Hele cā 'iz degül dellāk ile berber huşuşında
6. Olur mı çeşm-i hasret hüsn-i ' ālem-süzdan beste
Bağılmaz hātır-ı aḥbāba hiç dil-ber huşuşında

⁸⁸⁴ NDMD, 442

⁸⁸⁵ Bu beyit NDMD'de yoktur.

⁸⁸⁶ RGD, 145

7. Vahîd-i nûkte-sence Râgıbâ el arķası yêrde
Huşûşâ bu zemîn-i tâze-ţarĥ u ter huşûşında

1. Ne bir tāvūs-ı cennet saña beñzer cilvegenlikde
Ne bir tūṭı lebünle dilleşür şekker-şikenlikde
2. Müsellemdür saña āyın-i ḥüsn ey ḥüsrev-i ḥübān
Nazırün görmeden işitmedüm şirin-sühenlikde
3. Saña ger Yūsuf-ı sānī dēnürse vech[i] var şāhum
Ferīd-i Mısr-ı ḥüsn olduḡ bugün gül-pirehenlikde
4. Senün ḥaqquḡda şādıkdur güzellik tazelik terlik
Senündür nāzeninlik ġonce-femlik gül-bedenlik de
5. Görenler ey perī germ-ābede bir kez seni dērler
Melekler şūret-i insāna girmiş sīm-tenlikde
6. Oḡurlar 'Aḡlī-i üftādenün eş'ār-ı mevzūnun
Nihāl-i naḡl-i zībā seyr edenler nārvenlikde

1. Görüp pistānlaruḡ bildim kemālin gül-bedenlikde
Turunç ammā ki bilmem nice bitmiş yāsemenlikde
2. Ḥayāl etdim ki dīvān içre bir ber-ceste mısrā' dur
Gezerken ol ḡad-i bālāya baḡdım nārvenlikde
3. Ḥayālün gelmez oldu dīde-i fersūde-müjgāna
Meger kim pāy-ı nāzın yārelenmiş ol dikenlikde
4. O verd-i ter dil-i pür-ḡunı leb-rīz-i neşāṭ eyler
Ne bilsün rüzḡaruḡ şiddetin kendi esenlikde
5. Şu zībā germesüdü sevdigim al gül ziyān etme
Çıkar bir cāme saña belki artar nīm-tenlikde
6. Mey ü maḡbūba çokdan tövbe-kār oldu Nedīm ammā
Niçün ammā ki bilmem yine yārān ta'na-zenlikde

⁸⁸⁷ NDMD, 450

(608)⁸⁸⁸

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

1. Kāsdı cān almağdur ol zālīm eger dād étse de
Şād-merg étmek murād eyler eger şād etse de⁸⁸⁹
2. Dil-nevāz olmağla ğamzen terk-i bī-dād eylemez
Müslümān olmaz o kāfir Ka' be bünyād étse de
3. Bī-ğarağ şanma nigāh-ı luğf-ı cev̄r-āmizini
Vağf-ı nāz eyler dil-i vīrānum ābād étse de
4. Gird-bād-ı deşt-i hicrān eyler anı rūzgār
Cismini 'āşık ğubār u āhını bād étse de
5. Kādrimi yārān bilür ben ğod-sitālīk eylemem
Şi' rimi Cibrīl Vecdī zeyl-i evrād étse de

(609)⁸⁹⁰

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

1. Gırre olma ey göñül dil-ber seni yād étse de
Şayd olunmaz öyle āhū meyl-i şayyād étse de
2. İltifāt étmez bağa ol ğusrev-i şīrīn-dehen
Her ser-i mū Bī-sütūnda kār-ı Ferhād étse de
3. Pençesinden hīç amān olmaz dil-i mazlūm-ı 'aşk
Çeşmi zālīmdür o kāfir terk-i bī-dād étse de
4. Haşre dek gelmez felekde növbet-i ehl-i niyāz
Her ser-i nāza hezārān bende āzād étse de
5. Ey Mezākī böyle olmaz çehre-perdāz-ı ğayāl
Nağş-bendān-ı sūğān taşvīr-i Behzād étse de

⁸⁸⁸ VCD, 121

⁸⁸⁹ Eger: beni, VCD

⁸⁹⁰ MZD, 517,518

(610)⁸⁹¹

Mef'ülü / fā'ilātü / mefā'ilü / fā'ilün

- 83b
1. La' lün öperken aldı ten-i zârı derleme
Elbette ey perî ' arak ister şekerleme
 2. Keştî-i bâde kullanalum üçler ' aşkına
Emvâc-ı baħr-i ğam geliyor hep üçerleme
 3. Vâ' iz şarınca künbed-i destâr-ı bendini
Mestâne yapmışum aña bir kaç tekerleme
 4. Ol tıfl-ı nâz-perveri her kim görürse dër
Böyle melek toğursın analar beşerleme
 5. Ey meh bu yolda ' aşık bir hayruñ olmadı
Cisr-i vişâli böyle mi olur kemerleme
 6. Esb-i vişâle dest-res olursa ey gönül
Zinhâr yokla tengini ğâfil egerleme
 7. Høy-kerde būs eder leb-i la' lün Belîĝ-i zâr
Elbette ey perî ' arak ister şekerleme

(611)

Mef'ülü / fā'ilātü / mefā'ilü / fā'ilün

- 83b
1. Sākî şununca cām-ı lebün hūyı derleme
Bezm-i ' arakda nuql gerekdür şekerleme
 2. Emvâc-ı hırşî yâre yürütme üçerleme
Taķbîle yüz vërürse de besdür onarlama
 3. Te ' şîr ederdi şeş-cihete hük-m-i neş ' esi
Meclisde olsa böyle melekler beşerleme
 4. Ey haţ belâ-yı rûyına cüz ' i bahâr ek
Helvâ-yı la' lini şakın ammâ biberleme
 5. Çek dizgini tarîķ-i edeb gözlesin raķîb
Ey şeh-suvâr ' aşık-ı zârı tekerleme
 6. Çekmez ' inân kaşr-ı merâma çıkınca tâ
Cânâ raķîbe mih diker atan koparlama
 7. Nokşân görünme Sa' di' ye şonra kamer gibi
Yek bâr koyma bezm-i raķîb[i] semerleme

⁸⁹¹ BLD, 304

(612)⁸⁹²

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

1. ' Aks-i ruhsāruḡ görelden cām-ı ' iṣret-ḡānede
Gözlerüm kaldı ḡabābāsā benüm peymānede
2. Ol büt-i ḡüsnüḡ düṣüp bī-ḡod olurdı pāyına
Meryem ' İṣā'yı der-āḡūṣ étmese büt-ḡānede
3. Tīr-i āḡı rāst-iḡbāl eyleyince menzile
Ḳāmeti yāy oldu pirün ḡille-i merdānede
4. Yapıṣup kaldı ḡalāvetden yēne mānend-ḡāl
Sāye-i perr-i meges künc-i leb-i cānānede
5. Bir mūrāyī zāhid-i ḡod-bīne beṡzer ḡaḡ bu kim
Kimseler dünyāda ḡiḡ ḡam görmedi mey-ḡānede
6. Dilde sūz-ı ' aṣḡ eger āteṣden efzūn olmasa
Kendüyi yakmaḡda bu ḡāḡiṣ nedür pervānede
7. ḡayl-i ezhārıḡ ṣarılmazdı ḡemende sāḡına
Olsa būy-ı āṣınālıḡ sebze-i bīḡānede
8. Gevher-i ' aṣḡı ara vīrān ḡöḡüllerde Belīḡ
Dest-res gencīneye me'müldür vīrānede

(613)⁸⁹³

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

1. Kākülün ruḡda ruḡuḡ fıkri dil-i dīvānede
Mārdur gencīnede gencīnedür vīrānede
2. Birbiriyle anları her ṣeb ḡüler āvīz ṣanur
Bilmeyen sūz u ḡüdāzı ṣem' ile pervānede
3. Pāreler kendin miṣāl-i ṣāne pūr-dendān olur
Bir kere görseydi ḡöḡlüm ṡurra-i cānānede
4. ḡoncaveṣ her bir ṣanem mest-i ḡirībān-ḡāk olur
Cām-ı la' lün yazsa bir naḡḡāṣ ger büt-ḡānede
5. Rind iseḡ ḡalbünḡde ḡoyma yār ile āḡyār sen
İmtizāḡ étmez ḡüneṣle sāye ḡiḡ bir ḡānede⁸⁹⁴

⁸⁹² BLD, 302

⁸⁹³ CMD, 330

⁸⁹⁴ Bu beyit CMD'de yoktur.

6. Naqd-i cānum vèrmişem bir buseñe ey mäh-rū
Nār-ı ‘ aşkuñ sevdigüm cānda degül de yā nede⁸⁹⁵
7. Ol siyāh zülfün degül mi ‘ aql [u] fikrüm dağdan
Görmedüm ben sīnesi çāk olmamış bir şānede⁸⁹⁶
8. Yıkdı kaçır-ı hātırüm yerle beraber ètdi yār
Cem‘ iyā dil nice ārām ède bu vīrānede⁸⁹⁷

⁸⁹⁵ Bu beyit CMD’de yoktur.

⁸⁹⁶ Bu beyit CMD’de yoktur.

⁸⁹⁷Yıkdı kaçır-ı hātırüm yerle beraber ètdi yār

Cem‘ iyā dil nice ārām ède bu vīrānede: Cem‘ iyā hūnāb-ı çeşmüm dāğ-ı cismüm var benüm
Mescid ü meyhāne içre şubhāda peymānede, CMD

(614)⁸⁹⁸**Mef'ülü / mefā' ilü / mefā' ilü / fe'ülün**

1. Üftāde gönül ol teni gül-pîrehan üzre
Düşmez mi muḳaddeme o çāh-ı zeḳan üzre
2. Ol sîneyi ol ḳadd-i hoş-endāmı görenler
Dêrler gümüş āyîne aşılmış beden üzre
3. Cān ile gönül zülfüne mā' il o nigāruḡ
Çıḳmak iki cān-bāz ne 'aceb bir resen üzre
4. Cānā o 'araḳ kim görünür ḥaṭṭuḡ içinde
Dürdāneye beḡzer ki ṣaḳılmış çemen üzre
5. Kākülleri ol gerden-i kāfūra dökülmüş
Sünbül gibi kim cilve éder yāsemen üzre
6. Dünyāya nice raḡbet éder 'ārif olanlar
Erlik mi kemer çizme keş-i pîrezen üzre
7. Yā Rab anı ḳıl vāşıl-ı ser-menzil-i maḳşūd
Her kim ki éde şer' a ri' āyet senin üzre
8. Şorma leb-i dendānını Nābī baḡa zīrā
Tercih éderüm la' l ile dürr-i 'Aden üzre

(615)⁸⁹⁹**Mef'ülü / mefā' ilü / mefā' ilü / fe'ülün**

1. Ḥāk-i ḳademüḡ şafḥa-i berg-i semen üzre
Şeb-nem gibi rüşen görünür nesteren üzre
2. Dāmān-ı ḥayālüḡ gideli dest-i müjemden
Güyā ki ṭurur merdüm-i çeşmim diken üzre
3. 'Uşşāḳa ne ḡam vaż' -ı muḥālif görünürse
Ḳalmaz naḡam-ı sāz-ı felek bir düzen üzre
4. Ḥāl-i leb-i ḥübān-i Sitānbül gibi dā'im
Ebnā-yı zamān cümle müheyyā fiten üzre
5. 'Uşşāḳ-ı sitem dīde niçe dāma düşürsün
Ol serv-i sehi sāye düşürmez çemen üzre

⁸⁹⁸ Bu gazel ND'de yoktur.⁸⁹⁹ BLD, 286,287

6. Benzer o büt-i 'işvegerün hâl-i haţ-âver
Bir delv-i resen-besteye çâh-ı zeķan üzre
7. Sâğarda olan pertev-i mey gibi o şûhuñ
Reng-i ten-i gülgünü çıkar pîrehen üzre
8. Bu ʔab'-ı nevâ-keşle Belîğ-i sühan-ārā
Tercîh olunur Nâbî-i şîrîn-sühan üzre

(616)⁹⁰⁰

Mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün

1. Dil-i zārumla germ-ülfet hayāl-i yār bir yêrde
Ne hâletdür bu k'ola külhan u gülzâr bir yêrde
2. Êder hem remz-i vaşlın hem hılâfın bir nigâhında
Olur mı müttehid ikrâr ile inkâr bir yêrde
3. Sevâd-ı çeşmüme taşvîr olunmış 'aks-i ruhsârı
'Acebdür imtizâc-ı sâye vü envâr bir yêrde
4. Göñül kim gûşe-i çeşmüñdedür al cânı da rahmêt
Ko olsun ol iki âşüfte vü gam-h'âr bir yêrde
5. Der-i mey-hânede Şehrî-i rüsvâ-mesti dün gördüm
Yıkılmış kendi bir yêrde yatur destâr bir yêrde

(617)⁹⁰¹

Mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün

1. Taleb-kâr-ı cihânda yâr ile ağıyâr bir yêrde
Fırâk-ı derd ü miñnetle dil-i bîmâr bir yêrde⁹⁰²
2. Hayâl[i] geh dil-i 'uşşâkdadur geh kalb-i a' dâda
Karâr êtmez belî hurşîd-i pür-envâr bir yêrde
3. 'Araqlar zâhir êtmiş rû-yı âteşnâkı şerminden
Bu i' câz-ı hasendür k'ola âb u nâr bir yêrde
4. Geçer tûl-i emelden zülfüñe dil-besteler lâ-büdd
Yaraşmaz âftâbum sübhâ vü zünnâr bir yêrde
5. Vecîhî şî' r-i dil-cüyumda düşdükçe lebi vaşfi
Gören dër bir dizi la'l ü dür-i şehvâr bir yêrde

⁹⁰⁰ ŞHRD, 356

⁹⁰¹ VCHD, 226,227

⁹⁰² Taleb-kâr-ı: tarab-gâh-ı, VCHD

(618)⁹⁰³**Mef'ülü / fā' ilātü / mefā' ilü / fā' ilün**

1. Şanma hemān es'ir ben oldum duzağuna
Bağlandı çok benim gibiler saç bağına
2. Reftāruña bu neş'e hınādan mıdur nedir
Kāfir kıızı şarāb mı kōduñ ayağına
3. Gör kim firākuñ ile ne āteş içindedür
Kurbānı olduğum hele bir bak çerāğına
4. Hem-rāz-ı la' l-i yār olamazsın piyāleveş
Mīnā o penbeyi koma artık kulağına
5. Cānā helālūñ ise de kıl vaşluñı harām
Koyma meded raķibi bu gece yatağına
6. Gözyaşı dökdi acıdı zaḥmum görüp o māh
Nev-res taḥammül eyle nemek kōndı dāğına⁹⁰⁴
7. Reng-i meye tekellüm-i tūtīye ta' n eder
Serler fedā yanağına cānlar dudağına

(619)

Mef'ülü / fā' ilātü / mefā' ilü / fā' ilün

1. Maḥrūm iken gürūh-ı 'adūlar kōnağına
Herkes tecemmu' ēyledi şimdi otağına
2. Cānum kıl oğlu yakma ki dirlikde 'āşıkam
Teskīn eyle āteşi düşdüm ocağına
3. Zālīm kemān-keş oldı cān alıcı kavısı kaşlaruñ
Cāndan geçüp beni de uruldum bıçağına
4. Bir nuṭk kıl ḥayāta ere 'āşık-ı 'alīl
Āb-ı beķā dēnilse sezādur dudağına
5. Şordum şarāb-ı la' l-i leb-i cān-ı kārardan
Ey muḥtesib bu işde bakılmaz yaşına
6. Ey şeh hemān şol yaña ağıyāre mi selām
'Uşşāk-ı kāfir olmadı tūrdısa şağına
7. Göz bağlamış füsūn ile a' dā çü ' ankebūt
Hicrān mağārasında Medḥī daḥi düşdi ağına

⁹⁰³ NVSD, 509,510⁹⁰⁴ Nev-res: ey dil, NVSD

(620)⁹⁰⁵

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

1. Olmada diller rübüde ğamze-i cādūsuna
Deşt-i hüsnün şayd olurlar şîrler âhūsına
2. Reng ü bûda zülf-i cānāna müşābih olmasa
Kim bakar gūlzār-ı dehrün sūnbül ü şeb-būsına
3. Şad hezārān fîtnē meftūn bir nigāh-ı şūhına
Bîñ dil-i Hārūt beste her ħam-ı ğīsūsına
4. Çille-i sahtın çeker her dem kemān ebrūlaruñ
Āferīn erbāb-ı ' aşkuñ kuvve-i bāzūsına
5. Cism-i ħāk êt ol sehī kıddüñ yolında Fıtnatā
Nā'il olmaķsa murāduñ devlet-i pā-būsına

(621)

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

1. Rūze-i ħasretle düşdüñ bir mehüñ ebrūsına
' İyd êder kıaş hilālün her baķan meh-rūsına
2. Ey perī gözden düşürme ħāke dā'im kıanlı āb
Kıadr olur deryā-yı ' aşkuñ la' line incūsine
3. Jāleler üftādedür ğonce-dehen ruhsāruña
Bende düşdüñ bülbulāsā sen gülün ħoş-būsına
4. Ol senün āhen dilünge var mı bilmem mıknaķus
Êrmedi ' aķlum güzel ğüftārıñuñ dil-cūsına
5. Çekmedin sevdā vişālün eyleyenler ārzū
Yāri düşte ğörmek ister varmadın uyķusuna
6. Leblerün āb-ı ħayātı şad-hezārān cān deĝer
Bulsa bu Medĥī vērürdi bîñ zeri bir būsuna

⁹⁰⁵ FTD, 365

(622)⁹⁰⁶**Mef'ülü / fā' ilätü / mefā' ilü / fā' ilün**

1. Yanmış derūnı maḳdemüne intizār ile
Şāḥ-ı çenār pençeleşür rüzgār ile
2. Geldükçe naḳd-i hūşumızı şarf eder gider
Çokdur bizüm muḥāsebemiz rüzgār ile⁹⁰⁷
3. Dil-berler olmayınca ḥarābātī neyleyem
Girsin mi kimse mey-kedeye ihtiyār ile
4. Gül-çin-i kām odur var ise rüzgārda
Gül-geşt-i bāğ ede bir iki gül-izār ile
5. Olsun ḥarām cām-ı maḥabbet o meste kim
Nābī ḳanā' at etmeye būs u kenār ile

(623)⁹⁰⁸**Mef'ülü / fā' ilätü / mefā' ilü / fā' ilün**

1. Ümmīd-i aḳçe eyleyerek āḥ u zār ile
Çeşmüm ağardı aḳçe gibi intizār ile
2. Erbāb-ı dil istemez 'ālemde aḳçe pül⁹⁰⁹
Rāḥat bıraḳsalar bu dil-i dāğdār ile⁹¹⁰
3. Ḳalmaz mīyān-ı lücce-i fırḳatde fülk-i dil
Elbette bir kenāra çıkar rüzgār ile
4. Çıksun o gül-izār temāşā-yı bāğa tek
Ben söyleşem ḥaḳāyık-ı aşḳı hezār ile
5. Esrār-ı aşḳa vāḳıf olunmaḳ murād ise
Nazm-ı Belīgi tut sen aziz i' tibār ile

⁹⁰⁶ ND, 1013⁹⁰⁷ Rüzīgār: nev-bahār, ND⁹⁰⁸ BLD, 285,286⁹⁰⁹ Bu mısra da vezin sorunu vardır.⁹¹⁰ Dil: aşḳ, BLD

(624)⁹¹¹

Mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün

1. Müyesser olsa haşr olmak bugün ol serv-kāmetle
Bi-ḥamd'illāh qarīn oldı du' ā āhır icābetle
2. O şūh ile zebāndān-ı nigāh olmak ne mümkündür
Ki hergiz mahrem olmaz gūşe-i çeşmi işāretle
3. Hele seng-i cefādan ğam degül hātır-şikest olmak
Dürüst étseydi bārī mūmiyayı istimāetle
4. Ḥumār-ālūde rindān ile dün mey-ḥāneye vardum
Elinde cām gördüm zāhidüñ ammā ne ḥāletle
5. Temāşā-yı çemenden kaşd ol sīmīn-berüñ Āgāh
Yüzün seyr étmedür āyīne-i gülde nezāketle⁹¹²

(625)⁹¹³

Mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün

1. Nihāl-i gül dēnürse qadd-i ḥūbāna leṭāfetle
Saṇa naḥl-i tecellī dēnse lāyıkdur bu kāmetle
2. Benim de sūzişüm ' arz ét emānet pīş-gāhında
Gidersen ey gönül kūy-ı dil-ārāya sa' ādetle
3. Yanup yakılmadan leb teşnelikde āh-ı ḥasretten
Şeb-i hicrānuñ aşlā farkı yok rüz-ı kıyāmetle
4. Ne lāzım zahmet-i teklif-i cünbiş leşker-i nāza
Éderken ğāret-i dil şeh-levendāne kıyāfetle
5. Zārīfāne ğazeller söyleyüp yāra okutmağdan
Lebin būs eylemekdir kaşdı Nābī'nün zerāfetle

⁹¹¹ AGD, 250

⁹¹² Gülde: dilde, AGD

⁹¹³ ND, 1037

(626)⁹¹⁴

Mefā‘ilün / mefā‘ilün / mefā‘ilün / mefā‘ilün

85b

1. Devāt-ı sîmini gördükçe ol şûhuñ miyânında
Yêr eyler ‘aşıkun tîğ-i maḥabbet üstüh‘ânında
2. Felâtûn olsa da mümkün mi Mecnûn olmamak âdem
O şûhuñ sîmden zencîrini gördükçe yanında
3. Olur dil cilvegâh-ı dâğ-ı ḥasret lâleveş gâhî
Mürekkab noktasın gördükçe la‘l-i dil-sitânında
4. Şarîr-i ḥâme şanma ḥarf-rîz oldukça evrâka
Olur nâlân u giryân ḥâme dest-i bî-emânında
5. Oğur yazar bu deñlü meşķ-i ḥaṭṭ eylerken ol âfet
Yine ḥarf-i vefâdan bir eşer yokdur dehânında
6. Göñül sevdâ-yı çîn-i kâkülüyle ser-devât oldu
Ederdim aña Nâbî ‘arz maḳbûl olsa yanında

(627)⁹¹⁵

Mefā‘ilün / mefā‘ilün / mefā‘ilün / mefā‘ilün

1. Devāt-ı sîmidür ol dil-sitânun şanma yanında
Ḳazâ şekl-i yed-i beyzâyı göstermiş miyânında
2. Fiğân eder tehî tîğ-i cefâda nâledür yâḥûd
Nihândur rişte-i cân ḥâme-i ‘anber-feşânında
3. Hilâl-i nâḥununda kilkini kaṭ‘ edecek gâhî
Hümânın mağz-ı devlet âteş olur üstüh‘ânında
4. Berâberlik o rengîn düdeye cehl-i mürekkebdür
Olursa müşķ-i çîn-perverde ‘anber düdmânında
5. Bu deñlü çünki eyler yâr meşķ-i nâz-ı istiğnâ
Ḳo olsun nâ’îl-i ḥaṭ ḥüsnünün vaḳt-i ḥazânında⁹¹⁶
6. Hele menşûr-ı ḥaṭṭ gelmezden evvel kişver-i nâza
Niyâz-ı cebheyi fersûd eyle Âgâh âstânında

⁹¹⁴ ND, 1054,1055

⁹¹⁵ AGD, 519

⁹¹⁶ Bu beyit AGD’de yoktur.

(628)⁹¹⁷

Mef'ülü / mefā'ilü / mefā'ilü / fā'ilün

1. Memnūnuñ idim rağbetim olsaydı benim de
Ağyār kadar kırbetim olsaydı benim de
2. Kordum felegün sīnesine hāle gibi dāğ
Bir şūh-ı kamer-ṭal' atım olsaydı benim de
3. Hañcer gibi bir laḥza ayırmazdı yanından
Hūn-rīzliğe 'ādetim olsaydı benim de
4. Şeb-nem gibi āvīze-i gūş-ı gül olurdum
Ol meh ile germiyyetim olsaydı benim de
5. Pervāne şıfat yanına düşmezdim o şem' iñ
Pervāz edecek kıdretim olsaydı benim de
6. Dehrün ne kadar lūtf-ı 'aṭāsını görürdüm
Āgāh riyā şan' atım olsaydı benim de

(629)

Mef'ülü / mefā'ilü / mefā'ilü / fā'ilün

1. Bir serv-i sehī kāmētüm olsaydı benim de
Pāyine düşüp 'izzetüm olsaydı benim de
2. Pīr-i mey elimden çeküp almazdı ayāğın
Başımda eger devletüm olsaydı benim de
3. Ādemlige meyl ētdirür idüm o perī[yi]
Bir cüz'ize ünsiyyetüm olsaydı benim de
4. Dāmān-ı riyānuñ bir ucun ben de tutardum
Dünyāya biraz rağbetüm olsaydı benim de
5. Ebnā-yı zamān gibi beni şadra çekerci
'Ālemde nifāk 'ādetüm olsaydı benim de
6. Tahfif ēdüp ağyārı da Sa' diye dönerdiñ
Bezmünde şehā şıķletüm olsaydı benim de

⁹¹⁷ AGD, 496

(630)⁹¹⁸

Mef'ülü / mefā'ilü / mefā'ilü / fā'ilün

1. Êtdi dil-i ser-geşte felekden de ziyāde
Döndürdi beni kendüye āhir Dede-zāde
2. Zerd êtdi benim seyr êdcek cismini sūrāḥ
Vêrdim yine mānende-i ney bergümi bāda
3. Sevdā-yı kudūmiyle n'ola sīne dögersen
Çok zaḥma qarīn oldı derūnum bu hevāda
4. Bir pūteye beḡzer seri üstünde külāhı
Kim rīḡtedür sīmveş ol gerden-i sāde
5. Şad ḡusn ü bahā ile o şūḡ arturup elden
Nābī verēcek gönlüni Şehbā'da mezāda

(631)⁹¹⁹

Mef'ülü / mefā'ilü / mefā'ilü / fā'ilün

1. Toldur dēyü mīnāyı 'acül olma ziyāde
Ey sākī boyacı küpi midür ḡum-ı bāde
2. Yayın çekemez ol şeh-i nev-devlet-i ḡusnūḡ
Ebrū da meh-i nev gibi bir dūnki kepāde
3. Yırtup dikerüz cūbbe-i şad-çāk-i vücūdı
'Aşḡun ile ne işler êderiz ḡāriḡu'l-'āde
4. Mālun gibi āb-ı ruḡunı bāda vērir hep
Meyl êtme şaḡın mey gibi bir ehl-i fesāda
5. Şābit yoḡ ise şan'at-ı şī'riyye ḡayırmaz
Bir sāde güzel oldı bu nev-ḡüfte-i sāde

⁹¹⁸ ND, 1049

⁹¹⁹ SBTD, 347

(632)⁹²⁰**Mefā'ılün / mefā'ılün / mefā'ılün / mefā'ılün**

1. Müsā'ıddür siyeh-kārī-i çeşm-i fitne pervāza
Hāzer nā-sāz-kārī tōhmetinden baht-ı nā-sāza
2. Kōmaz elden nesīme gerçi cünbişlerle taqlidi
Peyām-ı yārdan kūtehdür ammā dest-i yelpāze
3. Perişān nüşha-i eyyām gelmez rabt-ı tedbire
Kābül eyler mi evrāk-ı köhen hikmetle şirāze
4. Olur her-dem-bahār-ı hārzār-ı renciş-i merdüm
Eden gülşen-serā-yı gūşını mevkūf-ı ğammāze
5. Şikār eylerdük endāze-i nesr-i tã'ir-i çarhı⁹²¹
Geline bāz-ı 'anķā bāl-i himmet şevķ-i pervāze
6. Nezāketle dehān-ı yārdan gūş eyledüm evvel
Bu şi'r-i ter 'aceb mi olsa Rāġıb tāzeden tāze

(633)

Mefā'ılün / mefā'ılün / mefā'ılün / mefā'ılün

1. Müsellemdür kitāb-ı şīve haţţ ile o şeh-nāza
Haţ-ı Yākūt ile la'ı-l-i lebine urdı şirāze
2. Kō varsun nār-ı āhum dāmenün yaķsun tutuşdursun
Şovuk ta' bir eder sūz-ı dilimden yāra yelpāze
3. Ümīdün kūteh étme āķir ol sūķ-ı tevekkülde
Dükān-ı feyz-i haķda olmamış mizān-ı endāze
4. Degüldür haţ şikār ister per açmış rüy-ı dil-berde
Şaķın ey dil anuñ şehbāz-ı hūşni geldi pervāza
5. Göñül her şey'e kāni' dür velī étmez kanā' at hīç
Şarābı içmede yārün lebinı öpmede aza
6. Beyāz étđi bugün müsveddeden yār okuyup bunı
Baņa bu şi'r-i ter gelmez mi Sa' dī tāzeden tāze

⁹²⁰ RGD, 150⁹²¹ Bu mısradā vezin sorunu vardır.

(634)⁹²²

Mef'ülü / mefā'ilü / mefā'ilü / fā'ilün

1. Tartılsa n'ola al ipege eşk-i çekide
Mizān-ı harir oldı iki keffe-i dide
2. Lāle ocağı beste imiş cizye-i bāğa
Hep mührlüdür aldığı evrāk-ı 'adide
3. Bir cāme sana 'ömre sürer pāk giyersen
Püşide mi ma' nā-yı suhan serv-i sehide
4. Vaşf-ı ruḥ-ı pür-tābunı mir'atde gördüm
Ġāyet de güzel yazıyor ol şūḥ ceride
5. Hırş ile çürütmezdi alup buse-i la'lün
'Āşıkda çürük olmasa bir pāre 'akide
6. Pervāz hevāsında gibi murğ-ı melāḥat
Pek ḥaşıyeti var bet-beñiz uçmış o peride
7. Şābit ḥasene yazdura gör deftere yohsa
Dīvān-ı ḥaşırde ne ġazel var ne ḳaşıde

(635)⁹²³

Mef'ülü / mefā'ilü / mefā'ilü / fā'ilün

1. 'İsī nefesüm rütbe-i i' cāza reside
Gelmez sühanum sırrı veli güft ü şenide
2. Mecnūnı eder ehl-i dilün 'aqlını irşād
Behlül ile baḳ ḳışsa-i Hārūn-ı Reşide
3. Dāvūt-şıfat nerm ederüm dest-i hūnerle
Seng-i dil-i ḥüssādum eger dönse ḥadide
4. Zūlm ü sitemün cānıma geçdi yeter ey baḥt
Şekvā ederüm Ḥazret-i Sulṭān-ı Ḥamīde
5. Ḥüsnüne delālet çekilen ḥaṭ üzerinde
Ebrūlarıdur ḥāme-i ḳudretle keşide⁹²⁴
6. Zāhid güzele dutma bu dünyāyı berāber⁹²⁵
İmānuḡ için köhneyi beñzetme cedide

⁹²² SBTD, 357

⁹²³ NŞTD, 231

⁹²⁴ Bu beyit NŞTD'de yoktur.

⁹²⁵ Bu beyit NŞTD'de yoktur.

7. Ҳасбїce ғazel söyleme besdür bize Neş'et
Erbābına meymūn ola tārīḡ ü қаşıde

(636)⁹²⁶**Mef'ülü / mefā'ilü / mefā'ilü / fā'ilün**

1. Tübā gibi bālā-yı kad-i yāre el atma
Ey serv-i bihişt kâmet-i da' vāyı uzatma
2. Tığden geçür 'uşşākuñı ey gamze-i cellād
Bismilgeh-i 'aşkuñda bizi çok çabalatma
3. Meşķ-i sühan êtdürme ruḥuñ şeyḥ ü şebāne
Hüsn-i ḥaṭ ile şafḥa-i rūyuñ karalatma
4. Şad-pāre dilüm şāne-şıfat reşk ile cānā
Sünbül gibi gīsūlarıñı yāda taratma
5. Nev-ḥīz-i ḥaṭ-ı yār-şıfat tāze zemīn bul
Nev-ṭarḥ-ı Ḥasībā ile Neş'et caba şatma

(637)

Mef'ülü / mefā'ilü / mefā'ilü / fā'ilün

1. Çık engine līmān-ı hevesde temür atma
Düşmenden emīn olma muḥālif yere batma
2. Yandırma fireng âteşine fülk-i vücūduñ
Tedrīc ile var küşte-i mey üstüne çatma
3. Beñzer dikene 'aks-i müje āb-ı ruḥunda
Ey ḥaṭṭ-ı siyāh dāmen-i gülde dile batma
4. Orsa yūri ağyārdan al ḳāyığa yāri
Çekdür mey-i al ile kenāra bocalatma
5. Var dāmen-i yāre yaḳalan fenn ile Sa'dī
Ol dest ü girībān-ı şirişki oyalatma

⁹²⁶ NŞTD, 238

(638)

Mef'ülü / fā'ilātü / mefā'ilü / fā'ilün

1. Hayrân iken leṭâfet-i ḥüsn-i edâsına
Oldum rübûde la' l-i leb-i cân-fedâsına
2. Gâhî uruldu ḥaṇçere geh ebruvâna dil
Çarpıldı gâh orasına gehî burasına
3. Âh o miyân [u] kâmeti gördüm de düştüm⁹²⁷
Bilmem ne geldi ḥâtıra tevbe ḥaṭâsına
4. İşte belî miyânını vaşf eyledüm saṇa
Ġayrî aşâğı yukarı girmem arasına
5. Qaldum nesic-i yek-şebe bu nazm-ı 'Ārifâ
Fersûde-i sâde nazar-ı kimiyâsına⁹²⁸

(639)⁹²⁹

Mef'ülü / fā'ilātü / mefā'ilü / fā'ilün

1. Diller rübûde olmuş iken eynemâsına
Farṭ-ı zuhûrî bâ' iş olubdur ḥafâsına
2. Taḥşîl-i derd müşkil imiş yoḥsa ġâyeti
Minnet mi var ṭabîbe maḥabbet devâsına
3. Deryâ-yı 'aşka kim ki düşerse fenâ bulur
Vâşıl olur neticesi dâr-ı bekâsına
4. 'Aşkuṇ sebîline baş ayağ eden gider
Cānuṇ fedâsı lâzım imiş ibtidâsına
5. Baqdı başîret ile merâyâ-yı keşrete
Düşdi Sezâyî şimdi tecelli şafâsına

⁹²⁷ Bu mısradaki vezin sorunu vardır.

⁹²⁸ Bu beyitte vezin sorunu vardır.

⁹²⁹ SZD, 486,487

(640)⁹³⁰

Mef'ülü / fā'ilātü / mefā'ilü / fā'ilün

1. Uymış gönül de dil-berinün muḳtezāsına
Şimdi cefāsı zevḳını vèrmez vefāsına
2. Aldı gözüm yaşı o ḥarāmī nigeḥ benüm
Vèrsün ḳurı cerīmelere ḳan bahāsına
3. Bilmem ne seyrdür ki bir elden ḳırıldı ḥalk
Reftārı bir ḳırık güzelün merḥabāsına
4. Billür ḳaḅma şanma garībān yazıda
Bir ḳatre eşkim idi dikildi yaḳasına⁹³¹
5. Gūyā ki āteş almağa gelmişdi Şābitā
Aldı şerāre-i dili gitdi hevāsına⁹³²

(641)⁹³³

Mef'ülü / fā'ilātü / mefā'ilü / fā'ilün

1. 'Āşık mıdur ki vèrmeye cān dil-rubāsına
Dil-ber midür ki ḳıymaya çün mübtelāsına
2. Olma firīfte va' de-kemmün vefāsına
'Āşık èrer mi devlet-i cevri ü cefāsına
3. Dürr-i yetim kānına baḥr-ı balā dèdi
Anlar ki èrdi sırr-ı dilün mā-cerāsına
4. Şirīn mezāḳ-ı 'āşıkı talḥ-dimāğ èder
Ḥayretdeyüm ki lebleri Şirīn edāsına
5. Neş'et bu güft-gü ile teşhīr olur gider
Bī-çāre uğramışdur eḥibbā belāsına

⁹³⁰ SBTD, 358

⁹³¹ Bu beyit SBTD'de yoktur.

⁹³² Bu beyit SBTD'de yoktur.

⁹³³ NŞTD, 235

(642)⁹³⁴**Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün**

1. Êtmeyidim girye ğam-fersūd dërdüm bādeye
Kılmasam āh āteş-i bī-dūd dërdüm bādeye
2. Olmasa bā' iş leb-i şīrīn-i yārı emmege
Ben şarāb-ı telh-i zehr-ālūd dërdüm bādeye
3. ' Aks-i ruhsāruṅla mir 'āt-i Sikender dëdiler
Ben Hālīlim āteş-i Nemrūd dërdüm bādeye
4. Yār sākī olsa dërdim meclise devr-i kamer
Cām şunsa kevkeb-i mes'ūd dërdüm bādeye
5. Duḡter-i rez dëyü tavşīf ëtdiler Yahyā meyi
Ben dëyeydim şāhid-i maḡşūd dërdüm bādeye

(643)⁹³⁵**Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün**

1. ' Aks-i la' lüṅ olmasa merdūd dërdüm bādeye
Olmasa neş'eq ḡumār-ālūd dërdüm bādeye
2. Girmese āġūş-ı vaşla her gece bintü'l-'ineb
Pāk-i dāmen şāhid-i maḡşūd dërdüm bādeye
3. Görmesem ser-māye-i naḡd-i sirişkümden ziyān
Germ-bāzār 'işret içre sūd dërdüm bādeye
4. Olmasa ḡum-ḡānede pīr-i muġān dād u sitād
Sākī dilden kevşer-i mev'ūd dërdüm bādeye
5. Rāstdur bu ḡavli Neş'et ben güvāhum Nāzım'a
Bilmesem zevḡin melāl-efzūd dërdüm bādeye

⁹³⁴ YHD, 195⁹³⁵ NŞTD, 237

(644)⁹³⁶

Mef'ülü / fā' ilätü / mefā' ilü / fā' ilün

1. Çıkıldık reh-i meşakḳate Allāh yol vère
Düşdük diyār-ı ğurbete Allāh yol vère
2. Sāhil-nişīn-i rāhat iken keşti-i dil
Şalduḳ yem-i maḥabbete Allāh yol vère⁹³⁷
3. Meydān-ı gāmda cān u dil ètdi müsābaḳat
Bindiler esb-i ğayrete Allāh yol vère
4. Bend-i hevādan ètdi göñül niyyet-i güriz
Dārü'l-emān-ı tā' ate Allāh yol vère
5. Vehbī teveccüh ètdi resen-bāz-ı himmetüm
Ser-menzil-i ḥaḳīḳate Allāh yol vère

(645)⁹³⁸

Mef'ülü / fā' ilätü / mefā' ilü / fā' ilün

1. Bindik semend-i himmete Allāh yol vère
Düşdük ḳazā-yı ğayrete Allāh yol vère
2. Cān-bāz-ı ' aşḳa oldı resen medd-i āḥ-ı dil
Başdıḳ ribāt-ı ḥayrete Allāh yol vère
3. Bendergeh-i muvāşalata ārzū ile
Ḳonduḳ ḥaḍīḍ-i fırḳate Allāh yol vère
4. Ol şeh-süvār-ı naḥvet ile hem-' inān olup
Ḳasd èyledik refāḳate Allāh yol vère
5. Hem-rāh-ı ' azmi Ḥaşmet'ün ol şeh-levend olup
Sālik ḳudüm-ı vuşlata Allāh yol vère

⁹³⁶ VHBD, 646

⁹³⁷ Bem-i maḥabbete: munīt-i fırḳate, VHBD

⁹³⁸ HŞD, 297

(646)⁹³⁹

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

87b

1. Giryenāk olmış o çeşm-i mest gördüm h̄'ābda
Nergis-i neşkufteye beñzer bi-^ç aynih ābda
2. Almamışlar bezmgāh-ı şem^ç e ol ser-geşteyi
Dün gece pervāne yandı şu^ç le-i mehtābda
3. Ža^ç fim artar her nefes aldıkça bilmem n'etsem āh
Gūyiya mevc-i hevāyam k̄ulzüm-i sīm-ābda
4. K̄andasın ey sūzen-i müjgān-ı cānān k̄andasın
Çākler olmağda peydā sīne-i bī-tābda
5. Tesliyetden geçdi dil bārī şemātet olmasa
Hiç mürüvvet k̄almamışdur Nev-resā aḥbābda

(647)⁹⁴⁰

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

1. Nāḥun-ı tedbīr olmaz kār-ger her bābda
^çUkdeler piçidedür ser-rişte-i esbābda
2. Pertev-i ḥüsn-i Hüdāda eşer vābestedür⁹⁴¹
Yoksa germiyyet bulunmaz tābiş-i mehtābda
3. Geh ruṭūbetmend ü geh bī-zār eder devrān bizi
Rū-nümādur devr-i gerdün gerdiş-i ṭollābda
4. K̄āle gelmez ḥālet-i la^ç l-i leb-i şīrīn-edā
Neş'e-i keyfiyyete beñzer şarāb-ı nābda
5. Söyledirsen her biri mihr-i vefānuḡ maṭla^ç ı
Zerrece yokdur mürüvvet Ḥaşmetā aḥbābda

⁹³⁹ NVSD, 503

⁹⁴⁰ HŞD, 306

⁹⁴¹ Bu mısra da vezin sorunu vardır.

(648)

Mef'ülü / fā'ilātü / mefā'ilü / fā'ilün

1. Müjgān-ı yār başlayalı hüs-n-i t̄ā' ate
Nā-çār ebruvānı da uydı cemā' ate
2. Gird-āb-ı baħr-ı hayrete düşdükçe ey göñül
Fülk-i ümīd şabr ile érür selāmete
3. Zāhid kabā-yı zerķ [u] riyāyı çıkarmamış
Seyr et o ' ucbe heykeli baķ şu kıyāfete
4. Naķd-i sirişki yok yere şarf étme dā'imā
Deryā yėtişmez ey dil-i rüsvā sefāhate
5. Gelmezse yār bezm-i meye hātırüm qalır
Şād eylesün Necīb'i de söyleñ ol āfete

(649)⁹⁴²

Mef'ülü / fā'ilātü / mefā'ilü / fā'ilün

1. Zeyn oldı nuķl-i buse bu şeb h̄'ān-ı vuşlata
Şāmuñ şeker h̄azīnesi baş urdı devlete
2. Haşma başılsa da yine kalkar ğayūr olan
Baķ h̄acı yatmaz etdigi merdāne ğayrete
3. Naķl-i kelām efendi şerīfi vaz' eder
İmzā-yı naķle baķ ki düşer zeyl-i h̄üccete
4. Bu ğece bizde qalmağa vērdi hele qarār
Ol şūh-ı teb-zede güc ile yatdı nevbete
5. Qatl-i raķībe başsa vilāyetde şeyh ayak
Çokdan qadem başardı maķām-ı kerāmete
6. Şābit bu kārgehde yeter adı şā' irün
Tamġā-yı i' tibār perend-i belāgate

⁹⁴² SBTD, 358

(650)⁹⁴³

Fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilün

1. Baḳma nādān olana ḥüsrev-i devrān ise de
Naẓar ét ehl-i dile ḥāk ile yeksān ise de
2. Bezm-i rindāna gelüp la' lünj iḥsān eyle
Ne dilerlerse dirīg étme eger cān ise de
3. Ursa dendān-ı tāmā' leblerünge cām-ı şarāb
O günāhı bize bağışla eger ḳan ise de
4. Saḡa 'uşşāk hevāsın şu ki terk eyle diye
Olma dem-sāz aḡa Dāvud-ı ḥoş-elḥān ise de
5. Ḥāne-i ḳalbini yap lüṭfuḡ ile Nev' i'nün
Maḡzen-i sırr-ı Ḥüdādur n'ola vīrān ise de

(651)

Fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilün

1. Sevme şehri güzeli gel meh-i tābān ise de
Vérme hercāyiye dil mihr-i dıraḡşān ise de
2. Saḡa serkeşlik édüp ḡayrıya mā'il olanuḡ
Geç hevāsından anuḡ serv-i ḡırāmān ise de
3. Ḥāra hem-dem oluban baḡruḡı ḥün eyleyenün
Güle baḳma yüzüne bir gül-i ḡandān ise de
4. Seni bīmār édüp el derdine tīmār édenün
Ḥastası olma şaḳın āfet-i devrān ise de
5. Ey Nihānī ruḡ[ı] her cem' [i] münevver édenün
Olma pervānesi ger şem' -i şebistān ise de

⁹⁴³ NVD, 466

Mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün

1. Hücüm-ı berdden efsürdelik var cān ile serde
İçinden giymek ister kürki el-ḥāşıl bu günlerde
2. Değişmem aḥker-i tābendesiyle manḳal-ı bezmi
Fürüzān olsa biñ yāḳūt-ı aḥmer efser-i zerde
3. Ṭabīb-i dehr 'aceb mi ḳar başsa dest-i ḥikmetle
Üşütmiş ayağın şehre gelürken cūy bir yerde
4. Ḥarīm-i bāğda engüş-t-i zanbaḳ düşdi sermādan
Bu dehşetle yürek ḳalır mı tıfl-ı ḡonca-ı terde
5. Şoğuk deprendiginden aḡladum vādisini Şābit
Bu gün āheng-i ḡülşen yok o naḡl-ı nāz-perverde

Mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün

1. Ḥayāl-i nev nihāl-i ḳaddi yārūñ dīde-i terde
Gümüş servī mişālī ḡorinür deryā-yı aḡzarda
2. Şabāḡ-ı 'ıydveş ḳāk-i ḡirībāndan eder işrāk
O mirātü'l-'avālim sīneyi seyr eyle dil-berde
3. Vaṭandan dūr cānānumdan oldum ḡayf kim mehcūr
Yaraşmada ne lāzım hem-ḳū gevher efserde-i zerde
4. Beni āvāre ḳıldı göz ḡöre sevdā-yı zūlfıyle
Ne ḡālet var 'aceb ol ḳeşm-i cādū-yı füsün-gerde
5. Bu şehrūñ şā'ir[i] rüşen-beyān[ı] yok mıdur Rıf'at
Ki şı'rüm eyleye tanzir bir āşār-ı ḡüsterde

⁹⁴⁴ SBTD, 355

(654)⁹⁴⁵

Mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün

1. Felek āyīne-i ħurşīdi aşmıř tāk-ı gerdūna
Düşürmüş pertev-i ' aks-i cemālūñ kūh u hāmūna
2. Mey-i gül-gūna revnaķ-baĥş olur şeffāfi-i mīnā
Vérir rengīn-edāyı tab' -ı nāzik tāze maẓmūna
3. Kimūñ kim çeşm-i idrāki ĥaķāyıkdan ola beste
Felekde ' ālemi devr étse beñzer esb-i tākūna
4. Palās-ı rindī vü köhne sıfālī ehl-i istignā
Değışmezler direfş-i Gāveye tāk-ı Ferīdūna
5. Felek işkeste étmez pek de rūşen-dillerūñ ĥadrin
Ķomazlar cevherūñ zī-ķıymetin terkīb-i ma' cūna
6. Anuñ āvāzesinden kūh u şahrādur bütūñ pür-ĥam
Felātūn étse ber-cādur ĥased iķbāl-i Mecnūna
7. Çerādan dem urur mı mā-cerāyı fehm éden Rāğīb
Edep māni' degül mi i' tirāz-ı şun' -ı Bī-çūna

(655)⁹⁴⁶

Mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün

1. Sikender-şān Süleymān-menkabet Sulţān Aĥmed Ĥān
Ki tīgīn ġurreveş āvīz étđi tāk-ı gerdūna
2. Cihān şāĥib-ķırānı pādīşāĥlar ĥahramānı kim
Unutdı Cem ü Dārā'yı dehre rub' -ı meskūna
3. Görülmüş anlaruñ tārīĥlerde gerçi āşārı
Cihān-ġiriyle almış nāmını her biri bir ġüne
4. Selef yārī-i şemişir ile icrā étđiġi aĥķām
Ĥum-ı şahbā eger beñzer ise ĥumm-ı Felātūn'a
5. Aña her kārda tevfiķ-i Bārī sāz-kār oldı
Mürā' at etmek ile her işinde şer' [ü] ķānūna
6. Kilīd-i fetĥ geldikde cihān şād oldı ez-cümle
Rü'ūs almak ĥadar vėrdi şafā Vehbī-i maĥzūna
7. Olup efser-rübā'-yı Cem şeh-i ' ālem dėdi tārīĥ
Ķılıçla geldi miftāĥ-ı Revān bāb-ı hümāyūna

⁹⁴⁵ RGD, 148

⁹⁴⁶ VHBD, 350,351

(656)⁹⁴⁷

Mef'ülü / mefā'ilü / mefā'ilü / fe'ülün

- 88b
1. Her sîne ki sevdâ-yı maḥabbet var içinde
Tâ ḥaşre kıyâs étme ki râḥat var içinde
 2. Encâm olur vāsita-i renciṣ-i ḥāṭır
Her güft [ü] şünüduṅ ki zerāfet var içinde
 3. Çāh-ı zeḳan-ı yār ki zāhirde tehīdūr
Bir kân-ı nemek deṅlü melāḥat var içinde⁹⁴⁸
 4. Āḥir dil-i mecrūḥ[ı] ḥarāb eyledi bu 'aşḳ
Vîrân olur ol ḥâne ki āfet var içinde⁹⁴⁹
 5. Gel bâde şafâsıyla gönül etme küşāde
Ḥamyāze ki endūh-ı nedāmet var içinde⁹⁵⁰
 6. Āgāh nice faḥr-i bilād olmaya Şehbā
Nābî gibi bir ehl-i kerāmet var içinde

(657)⁹⁵¹

Mef'ülü / mefā'ilü / mefā'ilü / fe'ülün

1. Her zilletün elbette bir 'izzet var içinde
Seyr ét çeh-i Ken'ânı ne devlet var içinde
2. Hep cān atayor ḥalk fenā mülkine ammā
Bir ḥārice çıkmaz ki ne ḥālet var içinde
3. Mazlūma olur keyfer-i bed-i ḥūyî-i zālīm
İklīm-i ḡamun başka bir 'ādet var içinde
4. Sen 'aḳla uyup gezme Felātūn daḥı bilmez
Ḥum-ḥāne-i dehrün nice ḥikmet var içinde
5. Pek tar yēridūr sırr-ı dehen şoḥbet-i 'aşḳun
Yok yok bütün esrāra işāret var içinde
6. Çāk eyleyemem sînemi her dil-bere zîrā
Sultānuma 'ā'id bir emānet var içinde
7. Êtmiş yine Ġālib kudemā tavrını der-piş
Eş'ārınun āsār-ı ḥaḳīḳat var içinde

⁹⁴⁷ AGD, 501

⁹⁴⁸ Gehî: ki, AGD

⁹⁴⁹ Eyledi bu: êtdi ḡam-ı, AGD

⁹⁵⁰ Bu beyit AGD'de yoktur.

⁹⁵¹ GD, 564

(658)⁹⁵²

Mefā' ilün / mefā' ilün / fe' ülün

1. Lebünden lezzet-i şeker şikeste
Sözünden kıymet-i gevher şikeste
2. O çeşm-i nā-tüvān u zülf elinden
Gönüller haste hātırlar şikeste
3. Ruḥ-ı rengini bir genc-i güşāde
Kemend-i zülfi mārı ser-şikeste
4. Ğamundan şüret-i Erjeng bî-hüş
Fırakundan büt-i Āzer şikeste
5. Olur 'aşk içre hūn-ı dīde rīzān
Dil-i 'uşşāk-ı ğam-perver şikeste
6. Belī bezm ehli bî-hüş olsa Bākī
Olur mey rīhte sāgar şikeste

(659)

Mefā' ilün / mefā' ilün / fe' ülün

1. Cemālünden meh-i enverşikeste
Haatundan meşk ile 'anberşikeste
2. Hırāmuḥ naḥl-i tūbā ile tev'em
Kadünden kāmēt-i 'ar'ar şikeste
3. Geçüp sevdā-yı zülfünle serinden
Çemende oldu bülbüller şikeste
4. Amān ol sīne-i billūruḥ açma
Olur mir'āt-ı İskender şikeste
5. Bizi devrān ayaklandırmadı āh
Gönül hasta sebū sāgar şikeste
6. Olursa Cūdiyā nazmuḥ cihān-gīr
Nice dīvān[1] eylerler şikeste

⁹⁵² BD, 394

(660)

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

1. Ger yasāğ oldı ya muṭrib cenge de ḳānūna da
Tevbeler olsun 'araḳla bāde-i gülgūna da
2. Seyl-i eşküm gibi hergiz nehr-i cārī görmedüm
Vardım ey Yūsuf cemālüm Nīle de Ceyhūna da
3. Ālet-i bezm-i mey ü maḥbūba çün şarf olmamış
Eyledüm şād bār la' net gence de Ḳārūna da
4. Şöyle mest oldum mey-i bezm-i ilāhī ile kim
Nefret etmişdür ṭabī' at benge de afyūna da
5. Şi' r-i dil-sūzumla teşhīr étdüm āḫir ol mehi
İ' tiḳādum ḳalmamışdur siḫre de efsūna da
6. Yazduğında kātib-i ḳudret berāt-ı ' aşḳumı
Şānīyā ḳılmış muvāfiḳ şer' e de ḳānūna da

(661)

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

1. Murğ-ı dil çıkma rehā yok ṭāḳa da gerdūna da
Buḡ deminde gel sevinme kūha da hāmūna da
2. Ṭālī' üñ yār olmayınca neylesün sūd [u] ziyān
İ' tibār olmaz yedekde aza da efzūna da
3. Vaḳtimüzde şā' ire maḳbūl olan maḥbūbdur
Ṭa' n éderler zen içün Ferhāda da Mecnūna da
4. Fıkr édince āḫirin birdür baḡa cevır ü kerem
Neyleyim ḳalmaz bu dünyā şāda da maḥzūna da
5. Sāde-dildür şimdi ' ālem sādece besdür ḡazel
Baḳmayor ' aşruḡ kibārı şān' ata maẓmūna da
6. Görmedi Medḫī vefā ruḡsār-ı zülfünden senüñ
İ' timād etmez anuḡ çün rūza da şeb-gūna da

1. Bağlanup zülfünde bozdum ' ahdi de peymānı da
Hıışmını gördüm unudtum derdi de dermānı da⁹⁵⁴
2. Ey hoş ol mest-i maḥabbet kim ḥumār -ı ' aşqda
Bir ḳadeḥ meyle değışmiş küfri de imānı da
3. Merd-i bī-ḳayda belā-keşlikdedür ārām-ı dil
Yoḥsa çoḳdan terk ederdim cānı da cānānı da
4. Bende-i pīr-i ḥarābātım ki yoḳdur sıḳleti
Zāhid-i zerrāḳuḡ olsun ' ilmi de ' irfānı da
5. Āteş-i cān-süz-ı dil fikr-i dehān-ı dil-rubā
' Āşıḳuḡ ma' lūmıdur peydāsı da pinhānı da
6. Çünki derd ehline hep bīḡānelerdür çāre ne
Sen daḡı yād étme Ġālib şabrı da sāmānı da

⁹⁵³ GD, 552⁹⁵⁴ Hıışmını: çeşmini, GD

(663)⁹⁵⁵

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

1. Bir ʔolı nūş ʔt şarāb-ı nāb gelsün çeşmüñe
Mest olursañ nāza başla ḥ'āb gelsün çeşmüñe
2. Ğamzeñe pür-tāb iken ʔākat getürmez āfitāb
Bāde ' aklı var ise bī-tāb gelsün çeşmüñe
3. Ḥüsnüñi bilmek dilerseñ bir naẓar mir 'āta baķ
Āfitābuñ pertevi meh-tāb gelsün çeşmüñe
4. ' Āşık iseñ ağlamakla bitmez iş bir çāre gör
Sen gerek yaş dök gerek ḥün-āb gelsün çeşmüñe
5. Ėyle bir tūfān-ı ḥasretde semender kim dili
Her şerār bir gevher-i nā-yāb gelsün çeşmüñe⁹⁵⁶
6. Rind iseñ Nef' ī ḥumār-ı bādeden açma gözün
' Ālemün ḥālī⁹⁵⁷ ḥayāl-i ḥ'āb gelsün çeşmüñe

(664)⁹⁵⁸

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

1. Şu' le-i ruḥsārı gör sīm-āb gelsün çeşmüñe
Gül-' araķ nūş eyle kim tīz-āb gelsün çeşmüñe
2. Sāye-i baḥt-ı siyehden mevc-i ḥaṭṭı kıl ḥayāl
Hind-i sevdā seyrin ʔt sebz-āb gelsün çeşmüñe
3. Nūr-ı berķin seyrin ʔt geçdükçe ol gülgün-ķaba
Āteş-i şahbāyı gör ḥün-āb gelsün çeşmüñe⁹⁵⁹
4. Çeşme-i āyīneden vēr āb o sünbül zülfe kim
Nūr-ı ḥayret tūtiyā-yı ḥ'āb gelsün çeşmüñe
5. ' Ālemi kendiñde gör vaḥşetde ülfet seyrin ʔt
Şaff-ı müjgān ḥalkā-i aḥbāb gelsün çeşmüñe

⁹⁵⁵ NFD, 522,523⁹⁵⁶ Bu beyit NFD'de yoktur.⁹⁵⁷ ḥālī: ḥālī, metin. (imla hatası)⁹⁵⁸ GD, 548⁹⁵⁹ Seyrin ʔt: neş' eveş, GD

6. Müjde-i rh-ı Neřātidr dēyen Ėālib sağa
La' lini yād ēt dr-i nā-yāb gelsün eşmğe
7. Tāę-ı 'arş-ı sikke-i Mollāya ol şandil-i nr
Künc-i ebru gşe-i mięrāb gelsün eşmğe

HURŪFÜ'L-YĀ
(665)⁹⁶⁰

Fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilün

1. Hıat-ı nev-hāste nūş-ı leb[i] pür-niş étđi
Kıatı çok sāde-dili 'ākıbet-endiş étđi
2. Ğayrınuğ 'aşkı 'aceb var mı derünında dēyü
Dün gece geldi hayālün dili teftiş étđi
3. Nağd-i vaķtı o şeyhün yoluna şarf étđim hep
Māl-i hülyā-yı vişali beni derviş étđi
4. Hāne-i āyinede şāne be-kef ol meh-rū
Kim bilür dil yine zülfinde ne teşviş étđi
5. Söyledüp nağşımı aldđ mıřāl-i tūti
Bize şan'atla o āyine-cebīn iş étđi
6. Nice ferzāneleri étđi piyāde sürerek
Fi'l-i āğyāra o şeh-i gül-ruķı bed-kiř étđi
7. Çeřm-i pür fitne beni hańçere ğamzeyle Beliğ
H'āh [ü] nā-h'āh o büte 'āşıķ-ı dil-riř étđi

(666)⁹⁶¹

Fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilün

1. Şanma ebnā-yı zamāne beni dil-riř étđi
Her ne étđiyse baņa baķt-ı sitem-kiř étđi
2. Lezzet ü neş'esi yok nuķl ü mey-i cām-ı lebün
'Ayiř ü nūş-ı bende devrinde felek niř étđi⁹⁶²
3. Kılmadı rābıta-i hāne-i sāmān-ı vaşan
Çille-i saķt-ı vezāret bizi derviş étđi
4. Reh-zen-i zühd [ü] hıred ğamze-i düzdide imiş
Buldı hüsnünde o şeh mülkini teftiş étđi
5. Kılmadı hayret-i didār-ı didem nuķka mecāl
Saded-i tūti vü āyinemi der-piř étđi
6. Hıat gelüp cünbiř-i ebrūsı kemālin buldı
Ğamzesi tiğ-i ciğer-düzını der-kiř étđi
7. Bir yere gelse cihān eyleyemezdi hergiz
Rāğıbā 'ilm ü hüner kim baņa bir iş étđi

⁹⁶⁰ BLD, 321,322

⁹⁶¹ RGD, 153

⁹⁶² Bu mısırada vezin sorunu vardır.

(667)⁹⁶³

Mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün

92a

1. Bu şeb kim bezm-i ehl-i 'āşka ol rūḥ-ı revān geldi
Yeñiden kıleb-i efsürdeye gūyā ki cān geldi
2. Teğāfül-güne vaż' indan helāküm ol perī-rüyū
Alup şan' atla naqd-i ḥātır nā-şādiyan geldi
3. O şūḥ-ı ḥod-fürüşū vaż' -ı mīzān-ı ḥayālümde
Ḥarīdār-ı metā' -ı vaşlına gāyet girān geldi
4. Çeker tār-ı nigeḥle aḡa mıstar dīde-i bed-bīn
Anuḡ çün şafḥa-i ruḥsārına ḥaṭṭ-ı emān geldi
5. Ğubār-ı mā-sivādan pāk edince sāḥasın ey dīl
Ḥarīm-i sīneye yāruḡ ḥayāl[i] mīhmān geldi
6. Ḥayāl-i yār[i] istiḳbāl içün mir' āt-ı çeşmümde
Göñülden her ser-i müjgānuma bir kaṭre kan geldi
7. 'Azīzā kadrini aḡlar mı āyā ehl-i isti' dād
Kaṡā ile bu ḥāke bir Belīğ-i nükte-dān geldi

(668)

Mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün

92a

1. 'Ināyet birle 'uşşaka bugün māḥ-ı cihān geldi
Münevver kıldı teşrifiyle ḥānum mihribān geldi
2. Gelür gelmez dēmeḡ ol āfītāb-ı meclis-ārāya
Geline bendesine görmedi kimse nihān geldi
3. Çekerken rāḥ-ı 'aşkında anuḡ düzeḡ 'azabın ben
Girince kūyına yarūḡ baḡa bāğ-ı cinān geldi
4. Benim çekdiklerüm hiç kimse çekmez 'ömr-i Nūḥ olsa
Kaṡā-yı derde şabrum ḥalka Eyyüb-ı zamān geldi
5. O şūḥa vērse kim göñlin tamāmen 'aqlın aldırđı
Kemāliyle varanlar kūy-ı yāre bī-nişān geldi
6. Yeri var başum üstünde o meh-rū gelmedi yoḡsa
Bulundı dīde-i dilde ḥayālī her zamān geldi
7. Cihānuḡ Medḥī ḥavf étme şaḡın sūd [u] ziyānından
Güzēr kıldı serümden hep nice yahşı yamān geldi

⁹⁶³ BLD, 311

1. Mest-i nāzım kim büyüdü böyle bî-pervā seni
Kim yetiřdirdi bu gūne servden bālā seni
2. Büydan hoş rengden pākizedür nāzik tenün
Beslemüş koynunda gūyā kim gül-i ra' nā seni
3. Gülli dībā gèydiñ amma kōrkārum āzār èder
Nāzenīnim sāye-i hār-ı gül-i dība seni
4. Bir elünde gül bir elde cām geldün sāķiyā
Kāngısın alsam güli yāhūd ki cāmı yā seni
5. Şāndım olmuş ceste bir fevvāre-i āb-ı hayāt
Böyle gösterdi baña ol kadd-i müsteşnā seni
6. Şāf iken āyine-i endāmdan sīnem dirīg
Almadum bir kerrecik āgūşa ser-tapā seni
7. Ben dèdikçe böyle kim kıldı Nedīm'[i] nā-tüvān
Gösterür engüşt ile meclisdeki mīnā seni

1. Sākīden alup destine dil-ber baḡa şundi
Şayet ki leb-i la' line peymāne ʔoḡındı
2. Oldı niceler ḡurde-i maẓmūnına vāḡıf
Bir beytde dūn naḡş-ı ḡaṭuṭ vaşf[ı] oḡındı
3. Başı ne 'aceb Kuh-kenūn taşa tokınsa
Şirīnūḡ alup naḡşını hep kendine yondı
4. Bu vaż[ı] nice bülbul éder bī-edebāne
Zann étđi seḡer lāne-i pūr ḡūn ḡüle ḡondı
5. Ağāz-ı ḡazel-h'ānī ile ḡāme-i cān-sūz
Abdāla dönüp bergiḡi terk étđi şoyundı
6. Ġisū-yı nigāra ʔolaşup şāne Belīḡā
Bu vaż' ile ʔoḡ ḡāṭır-ı yārāna ʔoḡındı

⁹⁶⁵ BLD, 320

(671)

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

1. Geçdi 'ömrüm derd-i hicre gerçi yok dermân daḥi
'Aşk ile ḥālî degül ammâ gönül bir ân daḥi
2. Ey Mesîḥüm mürdeler iḥyâ ederdi leblerün
Nam-ı Hızır anılmaz iken çeşme-i ḥayvân daḥi
3. Lâle etti dâğ-ı hicrünle derûnun sūz-nāk
Sînesin şad-pâre kılmışdur gül-i ḥandân daḥi
4. Gün yüzün şeydâsı ancak çarh-ı ser-gerdân degül
Bu hevâdan devr eder da' im meh-i tâbân daḥi
5. Pîr olup geçdüm demişsin bâdeden maḥbûbdan
Meyliyâ bu mı ferâset bu mîdur iz'ân daḥi

(672)⁹⁶⁶

Mef'ülü / fā' ilātün / mefā'ilün / fā'ilün

1. Çıkdı bahār seyrine bir şūḥ mā'ili
Evvel nazarda gönlüm anuḡ oldu mā'ili
2. Zāhid dēmiş ki 'adne girür vird-h'ān olan
Bilsek 'aceb ki var mı elinde delā'ili

93a

3. Bu maḡlaṭayla eyleyemez vā' izān-ı 'aşr
Rindin cihānda ētdiḡi kesb-i fezā'ili
4. Ṭurmazdı tūb-ı āyīne-i çarḡ-ı bī-sütün
Yaruḡ hilāl olmasa 'aks-i hamā'ili
5. Kalmazdı rūy-ı ḡākde bir naḡl-i sāyedār
Naḡş ētse sāye ḡāke o şekl ü şemā'ili
6. Rūz-ı sū'ālde bulamaz vērmege cevāb
Her kim cevāb-ı ḡuşk ile redd ētse mesā'ili⁹⁶⁷
7. Bir tarz-ı dil-keş ile ser-aḡāz et Belīḡ
Şād ola rūḡ-ı bülbul-i firdevs-i Nā'ili⁹⁶⁸

⁹⁶⁶ BLD, 315,316

⁹⁶⁷ Bu mısradaki vezin sorunu vardır.

⁹⁶⁸ Et: kim, BLD

(673)

Mef'ülü / mefā'ilün / fe'ülün

93a

1. 'Āşık tez olur maḫşūda nā'ili
Ma'şūk olursa kendüye ma'ili
2. Yek dil olunca ma'şūk [u] 'āşık
Olmaz vişāle aḡyār ḥā'ili
3. Her gören dıraḥt umar elbet mīveyi
Hiç görmemişim dīzāra kā'ili
4. Evşāf-ı yāruḡ 'aşr[ı] 'aşrīndür
Yazsam olurdu yüz biḡ resā'ili
5. Bir nev-mah aḡa bāz[u]-bend olur
Yokmıdur anuḡ 'aceb bir ḥamā'ili
6. Şad-pāre taḥsīn éderdi görse
Şi' r-i belīgüm Saḡbān-ı vā'ilī
7. İklim-i naḡma şāh oldu Faḡrī
Başa alalı tāc-ı feẓā'ili

1. Aldı yek-çeşm odur merdümek-i şeffâfi
Bu meşeldür dênilür bir başa bir göz kâfi
2. Hâzin-i cennete söyleñ ki leb-i Kevşerde
Muştafa 'aşkına nüş éde şarâb-ı şâfi
3. Muşhaf-ı rüyını aç Ka'be-i küyında yine
Hüsninüñ âyeti hayretde kosun Keşşâfi
4. Pâ-bürehne reh-i küyında düşerdi pāya
Görse ol kebk-i hırāmendeyi Bişr-i hāfi
5. Çekiye gelmiyor ol kāmēt-i mevzūn aşlā
Nükte-sencān-ı cihān ğayrī kosunlar lāfi
6. Leb-i meygūnı 'aceb mevc-i şafādur ammā
Kulzūm-i nūrda gird-āb-ı emeldür nāfi
7. Lāl olur āyine-i rüyını gördükçe Belīg
Vaşf-ı hüsnı o bütüñ 'āciz éder Vaşşāfi

⁹⁶⁹ BLD, 327

1. O mehün nahvet ile cebhesi pür-çin oldı
Görelî kendüyi âyîne de ħod-bîn oldı⁹⁷¹
2. Ħayf şad ħayf ki beyninde perî-rüyânun
' Āşıkā cevır [ü] cefā eylemek âyîn oldı
3. Aldı eṭrāfımı zülf ü ħaṭ [u] ħāl u ebrū
Ceyş-i ħüsni o şehün üstüme ta' yîn oldı
4. Demiri yumşak idi ol büt-i ħancerdārun
Şimdicek kırdı geçirdi bizi keskin oldı
5. Muṭribā hecme-i mevc-i neğamāt-ı terden
Gece tennūr-ı dilün āteşi teskîn oldı
6. Bir zamān şā' ire iḥsān olınurmuş zer [ü] sîm
Şimdi medḥ [ü] ġazele cā 'ize taḥsîn oldı
7. Bu çerāğāh-ı vücudunda Belîğ'ün ey şūḥ
Kebş-i cānı saña kurbānlığa tesmîn oldı

⁹⁷⁰ BLD, 322,323⁹⁷¹ Cebhesi: çihresi, BLD

1. Nigāh-ı müşterīye var iken bir āyinesi
O ser-tırāşa yeter sīne berber āyinesi
2. Hayāline yalnız bir gönül degül maḥşuş
Niğaruḡ ' aksin alur ḥaclenüḡ her āyinesi
3. Cihāna mālīk olur ḳalb-i şāfa mālīk olān
Budur bakılsa ḥaḳḳıḳat Sikender āyinesi
4. Bakup ḥaḳāyık-ı şun' -ı Hüdāyı seyr etsün
Kimüḡ ki var ise bir māh-peyker āyinesi
5. Kim alsa destine iklim-i Hindi seyr eyler
Cihānı gösterür insāna sāğarı āyinesi
6. Seḫerde mihr degül ol mehe mükābil edüp
Sipihri-i pīre-zenüḡ elde ditrer āyinesi
7. Ḳazā bu tāḳ-i sipihre aşar mıdı her gün
O māhuḡ olmasa ḥurşīd-i enver āyinesi
8. ' İzārı parlaḳ olur dil-berān-ı Efrecüḡ
Güzel cilā alur iklim-i kāfer āyinesi
9. Suhanverān-ı ' Acem tab' [1] hep müsellemdür
Olur Belīg o diyāruḡ mücevher āyinesi

⁹⁷² BLD, 325,326

(677)⁹⁷³

Mef'ülü / fā' ilätü / mefā' ilü / fā' ilün

1. Rām eyledüm niyāz ile ol şive-kārumı
Şeh-bāz-ı dest-i himmetüm aldım şikārumı
2. Evvel gubār-ı dilden éderdüm şikāyeti
Görsem eger müsā' ade-i rüzgārumı
3. Étsün mi berg-i gül getüren bāda iltifāt
Püşt-i tekāverinde gören şeh-suvārumı
4. Dilden kesilmeze hele ser-rişte-i ümmid
Vèrmem şafā-yı vuşlata ben intizārumı
5. Zerrīn qalemle yazsa revā mihr Nābīyā
Ṭāq-ı sipihre bu gāzel-i ābdārumı

(678)⁹⁷⁴

Fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilün

1. Gerden-i şāfı beyaz şöyle ki kāfūr gibi
Çeşm ü ebrūsı siyeh öyle ki semmūr gibi
2. Şu' le-i hüsnüne gözler kamaşur bakdıkça
Gāh u bī-gāh olup şöyle тұrur nūr gibi
3. Cism-i pākūñ dēdiler hem ter imiş hem berrāk
Depeden tırnağa dağ gül gibi billūr gibi
4. Nigehūñ böyle neden hastedür ey şūh senūñ
Gözlerūñ bezm-i ezelden beri maħmūr gibi
5. Sū-i zan eyleyemem ğayrilere ammā kim
Derd-i ' aşkunla Nedīmā hele rencūr gibi

(679)

Fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilün

1. Ruħların şevki cihānı yine tutdı hūr gibi
Bezmine mālīk olanlar hele mesrūr gibi
2. Gelse güftāre lebūñ her göreni mest eyler
Dilleri şayd ēdeyor bāde-i engūr gibi
3. Engübin-i ruħunūñ bir kere lezzetin alan
İñleyüp zār ēdiyor dā'ima zenbūr gibi
4. Muntaẓır şāf dilüm hāhiş ile ğamlaruña
Gāh tolar gāh boşalur kāse-i fağfūr gibi
5. Yine hasret mi çekersin ğama düşdūñ Medhī
Ḥazz⁹⁷⁵ edenler dēdiler meclis-i yār dūr gibi

⁹⁷⁴ NDMD, 471

⁹⁷⁵ Ḥazz: حص, metin.

(680)⁹⁷⁶**Fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilün**

1. Reh-nümā olmada güm-rehlere fānūs gibi
‘ Alem ol şu‘ le-i āvāz ile nākūs gibi
2. Ey giribān-ı taḥammül ne gülü-gır olduḡ
Seni de çāk èderüm perde-i nāmūs gibi
3. Kimdür ey şūḡ ‘ aceb maḡhar-ı lütfuḡ bilsem
Baḡdım aḡvāl-i raḡībe o da me’yūs gibi
4. Şıyt-ı ḡüsnuḡ tutar āfākı giderse böyle
Dögülüp sīnesi üftādelerüḡ kūs gibi
5. Yüz süren pāyüḡe pāyende bulur devletini
Var mı sermāye-i rif‘ at ḡademüḡ būs gibi
6. Ayaḡuḡ denk ala gör başmaya görsün sākī
Zāhidüḡ bezme çöker şıḡleti kābūs gibi
7. Rāḡıb eyler seni de zīver-i dūş-ı şöhret
Bir ḡumāşuḡ var ise ḡırḡa-i sālūs gibi⁹⁷⁷

(681)

Fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilün

1. Vêrdi ḡaḡ rūyuḡa zīnet per-i tāvus gibi
‘ Anberīn perde mi yā şem‘ üne fānūs gibi
2. Urma mestāne o şūḡuḡ lebüḡe dendānuḡ
Eyleme cām[1] şikest şışe-i nāmūs gibi
3. Yine ebrūlarıḡuḡ remzini ta‘ bīr èdemez
Yüz lügāt ezber èden kimse de ḡāmūs gibi
4. ‘ Āşuḡuḡ sāk‘ ati geldikçe fiḡān etmez idi
Çekemez yoksa lisānın o da nākūs gibi

⁹⁷⁶ RGD, 156⁹⁷⁷ Şöhret: devlet, RGD

5. Göreli ħüsnüñi zāhid bize ta' nı bırağup
Şāne rīşinde tururmış keŧ-i efsūs gibi
6. Zīver-i dūş olamaz kimse uşulün bilemez
Şāl gibi boynuna şarılmada sālūs gibi
7. Hızra da Sa' dī verir görse eger lūţfuñdan
Cür' a-i āb-ı ħayātı dehenüğ būs gibi

(682)⁹⁷⁸

Mef'ülü / fā'ilātü / mefā'ilü / fā'ilün

1. Êtdiñ esîr turre-i dil bî-nevâmuza
Bilmezlik ile kayda düşürdük hümâmuza⁹⁷⁹
2. Feryâdumı resîde-i gûş-ı gül êt şabâ
Miftâh-ı bâb-ı genc ricâ kıl şadâmuza
3. Zencîr-i zülfden bizi kendün ħalâş kıl
Dest-i şabâya êtme ħavâle rehâmuza
4. Gûş êtmez oldu nâlesini bülbül-i dilün
Tuymuş gibi o ġonçe-dehen ibtilâmuza
5. Râh-ı vişâle êrmedi dil Râġıbâ henüz
Ġüm-kerde êtdi baht-ı sîyeh reh-nümâmuza

(683)⁹⁸⁰

Mef'ülü / fā'ilātü / mefā'ilü / fā'ilün

1. Açdıķ o mâha râz-ı dil-i mübtelâmuza
Êtdik ifâde ġamzesine müdde'âmuza
2. Âh êtmek ile eglenürüz künc-i 'aşķda
Derd eyledük ġamuñ ile muġaşşal ġıdâmızı
3. Seyl-i sirişķi pâyına yâruñ revân êdüp
Ol serv-i nâza 'arz êdelüm mâ-cerâmuza
4. 'Arz-ı şadâķat êtmiş idik dün ol âfete
Bâ' iş bu oldu cevrine bildik ħaķâmızı
5. Dilden remîde oldu ġam-ı 'aşķ-ı yâr ħayf
Bîġâne êtdi baht-ı siyeh âşinâmızı
6. Minnet mi var ħuşûl-i murâda Naġîfiyâ
Eylerse Ĥaķ ķarîn-i icâbet du'âmuza

⁹⁷⁸ RGD, 163

⁹⁷⁹ Ĥayda: dâme, RGD

⁹⁸⁰ NHFD, 514

95a

1. Olmadı memnūn-ı lütfuñ bī-nevālardan biri
Olmuyor erbābına vāşıl 'aṭālardan biri
2. Yād eder mi bī-ser ü sāmān iken rāḥatlaruñ
Mālik-i tāc olduğın görse gedālardan biri
3. Cidd ü sa'y etmekde yok bizden kuşūr ammā çi sūd
Düşmüyor bir vefk-i h'āhiş müdde'ālardan biri
4. Görmedim bir müşteri gezdim metā' -ı dil be-kef
Ḥayf Bağdād içre yokdur dil-rubālardan biri⁹⁸²
5. 'Ālemi ber-bād eder bād-ı bürüdet naḥveti
Bulmasun yā Rabb ta' ayyün nā-sezālardan biri
6. Rāstem mānend-i ney her sāza dem-sāz olmada
Tab' ıma gelmez muḥālif hiç nevālardan biri
7. Hāle-i māha dönerdi ḥalka-i 'ışret bu şeb
Revnaḡ-ı meclis olaydı meh-liḡālardan biri
8. Bāde-i şāf-ı ḥayālüm neş'e-i Nābī vērir
Rāğıb inşāf eylese şī' r-āşinālardan biri

⁹⁸¹ RGD, 164⁹⁸² Görmedim: bulmadım, RGD

(685)⁹⁸³

Mef'ülü / mefā'ilü / mefā'ilü / fe'ülün

1. Ol mäh ile yā Rab bu gēce şöhet olur mı
Ol şem' -i cihān-tāb ile germiyyet olur mı
2. Feyz-i eşer-i cāzibe-i mihr-i ruḥıyla
Çeşm-i dil ü cān bezm-geh-i ḥasret olur mı
3. Ruḥsāruḡa bu keşret-i nezzārede bilmem
Bir nīm-nigāh-ı hevese ruḥşat olur mı
4. Baḡt-ı siyehūḡ kārı tamam olsa da görsek
Kām-ı dil-i nā-kāma da bir himmet olur mı
5. Yār olmayıcak Nā'iliyā meclis-i meyde
Esbāb-ı ṭarab bā' iş-i germiyyet olur mı

(686)

Mef'ülü / mefā'ilü / mefā'ilü / fe'ülün

1. Êtsek o perī-ruy[ı] 'aceb da'vet olur mı
Bezm-i meye bir bā' iş-i ünsiyyet olur mı
2. 'Uşşākını hep leşker-i ḡaṭ' etdi perīşān
Var kūy-ı nigāra daḡi cem' iyyet olur mı
3. 'Uşşākına ḡayr' etmedi çün devlet-i ḡüsni
Bilmem ruḡebā zümresine devlet olur mı
4. Kemter ḡuluḡuz Mışra 'azīz olmaḡa bakmaz
Sulṭānuma ḡulluḡ gibi bir devlet olur mı
5. Bir lüle şuya ḡaldı ḡülistān-ı ma'ārif
Sa' dī ḡalemūḡden aḡa bir himmet olur mı

⁹⁸³ NKD, 463

1. Reng-i gül-i hoş-bū ruḥ-ı cānānda bulundu
Her dürlü leṭāfet ki olur anda bulundu
2. Eglenmedi çün müjen okı geçdi cigerden
Peykānı anuḡ ey ḡaşı yā cānda bulundu
3. Bend olsa n'ola tiḡ-i sitemkār-ı nigāruḡ
Yol kesti ḡarāmīler ile ḡanda bulundu
4. Tıtuşmış idi ḡāne-i dil āteş-i ḡamdan
Bir ḡatrece şu dīde-i giryānda bulundu
5. Yitirmiş idi nice zamān göḡlünü Şemsī
Ḳoynına ḡomuş bir gül-i ḡandānda bulundu

⁹⁸⁴ ŞMSD, 696

(688)⁹⁸⁵

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

1. Kanı bir şîrîn-suhan la' l-i şeker-bāruḡ gibi
Kanda gördi tūtî bir āyîne ruḡsāruḡ gibi
2. Sîm-sîmā serv-bālā meh-liḡālar çok velî
Kimsede yokdur senüḡ evzā' [u] eṭvārıḡ gibi
3. Ögmesün 'āşıklara vā' iz riyāz-ı cenneti
Bāḡ-ı hürrem olmaz ehl-i 'aşka dîdāruḡ gibi
4. Sen semen-ber serv-i sîm-endāma bir kez şarılaḡ
Başa iletdi işi 'ālemde destāruḡ gibi
5. Nükte-i mihr ü maḡabbetdür ser-ā-ser Bākîyā
Bulmaya 'aşḡ ehli bir eglence eş'āruḡ gibi

(689)⁹⁸⁶

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

1. Görmedüm ḡunî nîgeh çeşm-i siyeh-kāruḡ gibi
Var mı fettān-zāde-i Ḥind-i ciger-h'āruḡ gibi
2. Dil şaf-ı müjgānıḡa tāb-āver olmazken henüz
Leşker-i nāz u teḡāfülde ṭarafdāruḡ gibi
3. Naleler bî-cā degüldür dāḡlar bî-hüde sūz
Düşdi dām-ı zülfüne dil pür-cefākāruḡ gibi
4. Bulsa da ḡiti-nümālîḡla fūrūḡ-ı iştiḡār
Ḥub-şüret görmedi āyîne ruḡsāruḡ gibi
5. Gerçi çok üftāde-i ṭāḡ-ı nigāh-ı iltifāt
Var mı bir üftāde ammā Rāḡıb-ı zāruḡ gibi

⁹⁸⁵ BD, 401

⁹⁸⁶ RGD, 156, 157

(690)⁹⁸⁷

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

96a

1. 'Aybdur kiri qalur destünge yüzde qaresi
Dirhem ü dīnār ile aldanma cānım pāresi
2. Gerdiş-i sāğar kadar hālet vērürdi 'aşıқа
Tıfl iken ol mest-i nāzuñ cünbiş-i meh-pāresi⁹⁸⁸
3. Öyle bir dürr-i yetīm-i nāzı eyler perveriş
N'ola ol tıfluñ şadef-kārī ise gehvāresi
4. Êtmesin bī-hūde diller merhem-i la' lin heves
Hañçer-i müşkīn-i ebrūnuñ oñulmaz yāresi
5. Dil yine ser-geştedür tır-i hevā-āsā Nedīm
Bir keman-ebrūnuñ olmuşdur meger āvāresi⁹⁸⁹

(691)⁹⁹⁰

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

96a

1. Ey benüm sīnemde cānum cānumuñ cān pāresi
Haşretünle dem-be-dem artdı derūnum yāresi
2. Va' de-i vuşlat muhayyer olmanuñ hengāmıdur
Qorqarım maḥrūm olam vaşluñ füzūndur arası⁹⁹¹
3. Hecr ile rüz u şebüm fark etmeden qoyduñ beni
Sīne-i şāfuñ beyazı qaşlarınuñ qaresi
4. Yerde insān gökde yılduzlar nigāhdāruñ senüñ
Āsūmanuñ şubḥa dek yummaz gözün seyyāresi⁹⁹²
5. Kānīyā oynar güler rağmen li-enfisüñ raqīb
Kim elinde kāfirüñ eksik hemān çār-pāresi

⁹⁸⁷ NDMD, 482

⁹⁸⁸ Cünbiş-i meh-pāresi: nergis-i bīmāresi, NDMD

⁹⁸⁹ Hevāāsā: hevāyiveş, NDMD

⁹⁹⁰ KND, 660, 661

⁹⁹¹ Muhayyer: müncez/ maḥrūm olam vaşluñ füzundur: maḥrūm-ı vaşl olam uzadı, KND

⁹⁹² Bu beyit KND'de yoktur.

(692)⁹⁹³

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

1. Cūy gösterdi yine āyīneveş rūy-ı güli
Pençe-i mihr açdı hem-çün şāne zūlf-i sūnbūli
2. Şöyle gülşen pūr-ţarab kim gūşlar fark eylemez
Ḳahḳahā-i ḥande-i güliden nevā-yı būlbūli
3. Gülşen-i ḥüsnün görüñ sūnbūl-hevā-yı ḥūbını
Bād-ı müşkinveş ṭağıtdıḳça nesīm ol kākūli
4. Eylemiş güyā ki Ḥaḳ icād cism-i nāzikin
Eyleyüp āmiḥte būy-ı güle reng-i mūli
5. Tāze ma' nā rū-nümā naẓm-ı selīsūñde Nedīm
Cūy gösterdi yine āyīneveş rū-yı güli

⁹⁹³ NDMD, 484

(693)⁹⁹⁴

Mefā‘ilün / mefā‘ilün / mefā‘ilün / mefā‘ilün

1. Debir-i şun‘ kim tevķī‘ -i ebrūsun ezel yazdı
Berāt-ı hūsnünün dīvānī ser-satırın güzel yazdı⁹⁹⁵
2. Zuhūr-ı hatt-ı reyhāniye ta‘ liķ ile vaşfin yād
Cevāb-ı diķķate tahrir nice vech-i muķtemel yazdı⁹⁹⁶
3. Muķaķķaķ nesh ēder mihr ü vefā meşķin [ki] zīrā yār
Göñül levhine çok müsvedde-i tül-i emel yazdı
4. Derūnum kırmadan şāhum şaķın defter-nüvis-i ‘ aşķ
Yerine Kays ü Ferhāduñ beni ni‘ me’l-bedel yazdı
5. Leb-i yāķūt taraf-ı nüşha-i hūsn-i celisinde
Ġubārī hatt ile ġāyet muķayyel bir maķal yazdı⁹⁹⁷
6. Şülüş hatla ‘ Uţārid şafha-zīb-i āfitāb olsun
Ki kilik-i şi‘ re zīrā Raķmī böyle bir ġazel yazdı⁹⁹⁸

⁹⁹⁴ RHD, 257,258

⁹⁹⁵ Ser-satırın: her satırdan, RHD

⁹⁹⁶ Bu mısradaki vezin sorunu vardır.

⁹⁹⁷ Celisinde: RHD’de yoktur.

⁹⁹⁸ Şi‘ re: şive, RHD

1. Cüşiş-i eşk-i dil-i pür hūn bir mecrā iki
Hayf kim fülk-i güher-meşhūn bir deryā iki
2. Saklarum āyīneyi ol ḥod-perest-i nāzdan
İstemez 'aşk olmağa Mecnūn bir Leylā iki
3. Nev ḥaṭ-ı la' li eder imā-yı şemm ü buseyi
Mışra' -i berceste-i mevzūn bir ma' nā iki
4. Mümtazic dārū-yı iḳbālī ḥumār-ı neş'eden
Rüzgāruḡ vèrdügi ma' cūn bir eczā iki
5. Vaḥdeti seyr edemez aḥvel-i nigāh-ı iştibāh
Hestī-i eşyā-yı gūn-ā-gūn bir gūya iki
6. Bir gerekdür ārzū ḥāṭırda ger haḳ-cūy isen
Sāmiyā olmaz dil-i maḥzūn bir sevdā iki

⁹⁹⁹ SMD, 566.

(695)¹⁰⁰⁰

Mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün

1. Dil-i çeşm-âşinā sāmān ile bîgāne olmaz mı
Hemîşe mest ile ülfet eden mestāne olmaz mı
2. Sebū-zānūda sāgar elde yār āgūş-ı vuşlatda
Bu tarz-ı hāş ile meclis 'aceb rindāne olmaz mı
3. Havā hoş her taraf gül-zār bülbür-zār gül-ḥandān
Bu esbāb-ı cunūnı seyrēden dīvāne olmaz mı
4. Mey anda dil-ber anda cümle yārān-ı safā anda
Geçüp gülşenden ādem sākin-i mey-ḥāne olmaz mı¹⁰⁰¹
5. Bu maḥsūd-ı ṭabāyī' sözleri kıanda bulursun sen
Kudūret vèrmeseñ Vecdī 'aceb yārāna olmaz mı

(696)

Mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün

1. Senün ruḥsārınun şem' in gören pervāne olmaz mı
Zülüfler dām-ı āteşdür o ḥālün dāne olmaz mı
2. Yaparsın bezm-i lütfunla raḳībün ḳalbini da'im
Yıkılmaz mı gören aḡyar ile vīrāne olmaz mı
3. 'Adūlar meclisinde ol şabā zülfünü böldükçe
Aḳup çeşmüm yaşı rüyumda dāne dāne olmaz mı
4. Der-āgūş eylesem yārı müsā' id baḥte yār olsam
Benim cāy-ı ḳarārım ol vāḳit kāşāne olmaz mı
5. Güşāde meşreb ol Vecdī gibi 'ālemde Medḥī
Çıḳarsañ sen biraz eş' arunı meydāna olmaz mı

¹⁰⁰⁰ VCD, 129

¹⁰⁰¹ Gülşenden: cennetden, VCD

(697)¹⁰⁰²

Mefā' ilün / fe' ilātün / mefā' ilün / fe' ilātün

- 97a
1. Belürmez hüsününe karşı çerâğ-ı şübḥ-dem nûr
Ne deñlü fer vère hurşid öñinde şem' -i kâfûrî
 2. Raḥîk-i cām-ı la' lün den alur bir cür' a[y]ı Cemşid
Şarāb-ı bezm-i ' aşkun dan yaķar bir kāse fağfûrî
 3. Gēce ķan oldı meclisde bulundı bu dēyü muṭrib
Bir iki tāziyāneyle bugün söyletdi tanbûrî
 4. Hezārān ' özr-i leng eyler kaçar meydāna gelmezdi
Eger Tātār-ı gamzeñ da' vet étse cenge Tīmûrî
 5. Kemend-endāz-ı dehrün kimse bendinden halāş olmaz
Zamāne gösterür Behrām olursañ ' āķıbet gûrî
 6. Añarlar devlet-i şāh-ı cihānda nāmuñ ey Bākî
Süleymān yād olındukça bile mezkûr olur mûrî
 7. Hüdāvend-i ' aṭā-baḥş u kerem-güster ki devrinde
Gedā-yı bî-ser ü pālar gēyer sincāb u semmûrî

(698)

Mefā' ilün / fe' ilātün / mefā' ilün / fe' ilātün

- 97a
1. Şeb-i ğam zulmeti def' eyledi ey meh yüzün nûr
Yaķaldan cāmi' -i hüsünüde ķayyûm şem' -i kâfûrî
 2. Şaķın sen rāz-ı ' aşķı kimseye fāş eyleme ey dil
Ene'l-Ḥaķ söyledi şalp ét diler gör dāra Manşûrî
 3. Elest bezminde mest ét di bizi bir sākî-i gül-rû
Be-zāhid şanma nûş ét di beni sen āb-ı engûrî
 4. Derūnumda yanar sūzişle ' aşķ-ı vuşlat-ı dildār
Eger bir demde nûş étsem söyünmez baḥr-i mescûrî
 5. Dolaşursañ n'ola şām u seḥer pīrāmen-i kūyuñ
Ziyāret eylemezler mi ḥabībā beyt-i ma' mûrî

¹⁰⁰² BD, 400, 401

6. Sitemkār olma olsaŋ rüzgāruŋ ger Süleymānı
Gider şanma hevāya inkisar-ı hātır-ı mūrı
7. Cihādī kātib-i rüz-ı ezel ol kilik-i kudretle
Kamū ma' nā-yı 'aşk-ı levh-i dilde kıldı mestūrı

(699)¹⁰⁰³

Fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilün

1. Bulsa her kanda ki bir şāf-dili āb gibi
Dil-i ser-geşte döner üstine dullāb gibi
2. Kıblegāh-ı şaf-ı maḫşūd olamazsın ey dil
Sīne-çāk olmayıcaḫ şūret-i miḫrāb gibi
3. Çıkmadı dā'ire-i dāğ-ı maḫabbet dilden
Sīne-i yemde olan ḫalka-i gird-āb gibi
4. Dil-rubā öyle gerekdür ki şarāb içdügi dem
Dehenün mihr sile ḡonce-i sīr-āb gibi
5. Şubḫ-ı maḫşer çıkar ancaḫ ḡam-ı dil ey Nābī
Dīde-i baḫta konan ḫāfile-i h'āb gibi

(700)

Fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilün

1. Meyl édüp fülk-i dil ü cān çekilür āb gibi
Ey perī turrelerün ḫalka-i girdāb gibi
2. Ḥaşre dek ḫasret-i ḫaddünle ola sīnesi çāk
Seni ol kim çeke āḡüşuna miḫrāb gibi
3. Sāz-ı 'aşḫında dili tār mişāl étđi nizār
Eyleyen ḫançer-i müjḡānuḡı mızrāb gibi
4. Nokḫa-i ḫālünḡi gördükçe süveydā-yı dilüm
Muḫṭarib olsa n'ola ḫatre-i sīm-āb gibi
5. Sīnesin açdı Nazīmā yine mestāne o māḫ
Rū-yı maḫşūduma meftūḫ olan bāb gibi

¹⁰⁰³ ND, 1113

(701)¹⁰⁰⁴

Mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün

1. Göñül Mecnün-ı ' aşk olmuş gezer dīvānedür şimdi
Senünle āşına olmuş baña bīgānedür şimdi
2. Benim derd-i derūnumdur dilinde söylenen halkun
Okunmaz kışsa-i Ferhād ü Kayş efsānedür şimdi
3. ' Aceb ma' mūr imiş ' ışret-sarāyı ' āşıkuñ evvel
Yıkık göñlüm gibi her kūşesi virānedür şimdi
4. Tutuşmuş āteş-i ' aşka o meh-rū bir güzel sevmiş
Melāhat meclisinde şem' iken pervānedür şimdi
5. Şorarsañ bezm-i keşretde nedür aḥvālī ' Ulvīnūñ
Ḥarābāt ehl[i] olmuşdur yeri mey-ḥānedür şimdi

(702)¹⁰⁰⁵

Mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün

1. Medārı āsiyā-yı devletün nādānadür şimdi
Cehālet şayd-ı murğ-ı kāma dām u dānedür şimdi
2. Kumāş-ı ma' rifet kāsīd-meta' -ı bender-i rağbet
Heves taḥşīli kālā-yı ser ü sāmānedür şimdi
3. Safāya sāğar-ı mīnā neşāta bāde hasret-keş
' Aceb esbāb-ı ' ayş u ' ışretüm rindānedür şimdi
4. Görüp ḥālī safādan gerdiş-i nā-sāz-ı eyyāmı
Elümde künbed-i mīnā teḥī peymānedür şimdi
5. Şorarsañ Rāğīb-ı şūrīdenün ey bī-vefā ḥālīn
Ġamuñla geşt-i deşt ü kūh éder dīvānedür şimdi

¹⁰⁰⁴ Bu gazel ULD'de yoktur.

¹⁰⁰⁵ RGD, 161

1. Hatt-ı fikrinde iken 'arız-ı gülgün çıktı
Hâle-i mâha kıyâs eyler idim gün çıktı
2. Vâdî-i 'aşka geçenlerde benimle çıktı
Kays nâmında bir oğlan o da Mecnûn çıktı
3. Haber aldı gibi encâm-ı vişâli dil-i zâr
Şâd girdi harem-i vuşlata maḥzûn çıktı
4. Çıkmadı âharı evreng-i gurûra şâhum
Ne Hümâyûn ne Felâtûn ne Ferîdûn çıktı
5. Tıtdılar çeşme-i tûfâna muḳâbil Nev-res
Eşk-i çeşmüm benim andan daḥi efzûn çıktı

¹⁰⁰⁶ NVSD, 514,515

(704)

Mefā‘ilün / mefā‘ilün / mefā‘ilün / mefā‘ilün

1. Hārāb-ı cevrin olmaz bir dil-i ma‘ mūr gördüğ mi
‘ Aceb lütfuñla sen kimseyi hiç mesrūr gördüğ mi
2. Mükedder hātır olma haṭṭ-ı rüyūñ geldigünden kim
Cihānda rūz-ı bī-şeb ey meh-i pūr-nūr gördüğ mi
3. Ne ğam şimdi tekellüm-rīz [ü] cān-baḥş olmasa la‘ lūñ
Bu gülşende açılmaz ğonçe-i mestūr gördüğ mi
4. Bu deñlü didelerle seyr èdersūñ ‘ ālemī ey çarḥ
Bir ehl-i dil ki olmuş lütfuña manzūr gördüğ mi
5. Tūtalım Rüstem-i meydān-ı ‘ aşk olmuşsun ey Rüşdī
O müjgāna müşābih pençe-i pūr-zūr gördüğ mi

(705)¹⁰⁰⁷

Mefā‘ilün / mefā‘ilün / mefā‘ilün / mefā‘ilün

1. Bakılmaz ‘ arız-ı cānāna maḥż-ı nūr gördüğ mi
Ne gösterdi Kelīm’e cilvegāh-ı Tūr gördüğ mi
2. Beyaz-ı rüy[ı] seyr èt perde-i zülf-i siyāhından
Neyi müntic olurmuş leyle-i deycūr gördüğ mi
3. Hayāl-i la‘ l-i meygūnuñla pürdür sīne-i mecrūḥ
Tolu hem bāde ile şīşe hem meksūr gördüğ mi
4. Görür mi ehl-i dil bir sāğar-ı Cemşid’i la‘ lūñle
Sifāle nisbet-i hem-sengī-i fağfūr gördüğ mi
5. Kaḫa-vaż‘ -ı esās-ı sevḫ-i tekvīn èdeli Nev-res
Benim gibi sen insāf eyle bir mağdūr gördüğ mi

¹⁰⁰⁷ NVSD, 515

(706)¹⁰⁰⁸

Mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün

1. Belā-yı 'aşka düşdün 'aşk-ı miḥnetkārı gördün mi
Beni āzār éderdün sevdigüm āzārı gördün mi
2. Görüp ḥandān olurduḡ meh-cebīnüm zerdī-i rūyum
Hilāl étmiş vücūduḡ ḥasret-i dīdārı gördün mi
3. İşıtdim 'aşk-ı İbrāhim ile yanmış yakılmışsuḡ
Gözüm nūrı beni sūzān éden ol nārı gördün mi
4. Ğurūr-ı ḥüsn ile dünya vü mā-fihāyı görmezdün
Hele şubḥ u mesā ol dīde-i bī-dārı gördün mi
5. Görürsün her zamān dildārıḡı def'-i ğam eylersün
Seni hiç görmeyen ol Şehrī-i ğam-h'ārı gördün mi

98a

(707)

Mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün

1. Göñül aġyāre yüz vèrmiş o meh-ruḥsārı gördün mi
Seni ḥayrān éden āyīne-i dīdārı gördün mi
2. Şürāḡi gibi ser-keşlik éderken bezm-i vuşlatda
Ne ḥoş rām étđi yārı sāġar-ı ser-şārı gördün mi
3. Seni āyīneveş āġūşa almak istemiş cānā
Raķīb-i rū-siyehden vaż'-ı nā-hencarı gördün mi
4. Ne yüzden fāş söylersin ḥaķīķat baḥşini bilmem
Sen ey sūfī verā-yı perde-i esrārı gördün mi
5. Cenāb-ı Pertev-i rūşen-nāzarveşsin daḡı 'Ārif
'Aceb rū'yāda neyl-i vuşlat-ı dildārı gördün mi

98a

(708)¹⁰⁰⁹

Mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün

1. Haṭ-āver oldı şanma şafḥa-i ruḥsār-ı gül-günı
Çıkardı emn-i cān-ı 'aşıka haṭṭ-ı hūmayūnı
2. Gözümden bir nefes gitmez ḥayāl-i bāde-i rengin
Gören şanur kızarmış ağlamakdan çeşm-i pür-ḥūnı
3. Cunūn-ı 'aşkı anı eylemişdi bî-ser ü sāmān
'Aceb midür ki dërler yazılı dīvāra Mecnūnı
4. Maḳāmında bulunmaz zîr ü bem nākışla kāmîl bir
Şikest olsun başında 'ālemüñ bu ise ḳānūnı
5. Vecîhî ḥānesin teşrîfe himmet etmege sa'y ét
Ne var bârî sevindür bir hoş-āmedle o maḥzūnı

(709)¹⁰¹⁰

Mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün

1. Zemîn-i beyt[i] sîr étse 'aceb mi tâze maẓmūnı
Ḳalem sîr-āb-ı terdür vaşf ile ol la' l-i gül-günı
2. Olup çār-ebruvānı reşk-i naḳş-ı ḥātem-i devlet
Éder zîb-i nigîn āḥîr sevād-ı rub'-ı meskūnı
3. Metā'-ı çār-suy-ı hod-ne-dānîde
Cünūn erbābı almaz bir pula 'aql-ı Felātūnı
4. Ḳıyās etmek sirişk-i dîde-i ḥūn-bārımı Nîle
Ḳızılıрмаğa teşbîh eylemekdür āb-ı Ceyhūnı
5. Kerîmüñ nūş-ı cānumdur çekersem ḳahrını Rāğîb
Zülāl-i lütf ile olmam le'imüñ sîr-i memnūnı

¹⁰⁰⁹ VCHD, a. 239,240

¹⁰¹⁰ RGD, 154

(710)

Mefā'ılün / mefā'ılün / mefā'ılün / mefā'ılün

1. Ne bir 'ırfāna ıalip var ne bir merd-i hüner ıaldı
Şafāsı gitdi dünyānuı dilā şāfı keder ıaldı
2. Ma' ārif dürlerin alur şatar yok sūk-ı ' ālemde
Gidüp gevher-şināsan-ı cihān hep pılever ıaldı
3. Hudūd-ı kişver-i ' ırfānı kim görsün gözetsün kim
Ne bir ehl-i başıret var ne bir şāhib-nażar ıaldı
4. Çekildi kārban-ı rāh-ı ma' nā gitdi sür' atle
Hilāb-ı şūrete düşmüş bir iki mānde ħar ıaldı
5. Zamāne āħir oldı ıalmadı evvelki ħāletler
Felekde devr-i sābııdan hemān şems ü kamer ıaldı
6. Kitāb-ı zühd-i takvāyı ne okur var ne diıler var
Bu fennün gitdi a' yānı bir iki kūr u ker ıaldı
7. Erenler eylemezken Feyżiyā seyr ü sefer terkin
Sülūk ehli oturak oldılar ehl-i sefer ıaldı

(711)¹⁰¹¹**Mefā' ilün / fe' ilātün / mefā' ilün / fe' ilün**

1. Dehānı Һasreti Һuřk  tmedik deh n mı Һodı
Miy nı miҺneti Һam Һılnmadıķ miy n mı Һodı
2. Met ' -ı vuşlatına c n v rird m amm  kim
Aman o Һ mze-i Һ n-h  r bende c n mı Һodı
3. Nice niş n  debils n g z m o mekk rı
Niķ bını a ıcaķ   a ldan niş n mı Һodı
4. Siy h  aşları mı yo sa  ahram n-ı cem l
 ki  ılı   uşanup adın ebr v n mı Һodı
5. O g ne z lime   arz-ı mer ma kim  adir
Nig h-ı Һıřm ile l l  tmedik zeb n mı Һodı
6. Ned m Һa  bu ki bendergeh-i bel gatda
 um ş-ı nazm-ı ter  j girmedik d k n mı Һodı¹⁰¹²

(712)

Mef ' il n / fe' il t n / mef ' il n / fe' il n

1. Deh nı fikri řulandırmadıķ deh n mı Һodı
 ırılır  st ne    lem lebine c n mı Һodı
2. Elinde Һan er-i n zı o Һ mze-i T t r
 ıķartdı Һarice dilde ne var nih n mı Һodı
3. Ne t re v rse g şadı s nemi  der menzil
Kem n-ı ebr -yı y ra beni niş n mı Һodı
4. Һam  tdi  addini Һalku  hil l ebr sı
Hev -yı   ařķ ile p r  tmedik cev n mı Һodı
5. Hez r bir g le z r ile  ekilmiş amm 
O g n e vardı yine b lb le fiĝ n mı Һodı
6. Tela' sumuyla cev b  tdi Һ mede Sa' d 
Bu şi' r-i t ze  olařdırmadıķ zeb n mı Һodı

¹⁰¹¹ NDMD, 469¹⁰¹² Girmedik: gezmedik, NDMD

(713)¹⁰¹³

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

1. Çeşmi kaldı her gören dil-dādenün aḥter gibi
Oldı zeyl-i sādesi bir mühr[i] çok maḥzar gibi
2. Kālb-i 'āşık aḥker-i sūzān gibi kōrlanmadan
Lāyık olmaz kōynına cānānenün micmer gibi
3. Çintiyān ḥarcı içinden çıkmaya cānāneye
Çizme dērler bir kumāş ister gül-i aḥmer gibi
4. Aḳ gül üzre mürecceḥdür şemīm-i sūnbülün
Pek beyāz afetde olmaz ḥüsn-i ān esmer gibi
5. Resm-i satır-ı heykel-i nūr istedim pehlūsına
Oldı her bir üstaḥ'ān-ı sīne bir mıştar gibi
6. Tek oturmazsın kucaḳlarsın semend-i nāzın
Çek 'inān-ı şīveyi üftādeḡi çigner gibi
7. Mūriş-i iflāsıdur iksīr-i 'irfān Şābitā
Ḥarc-ı 'ālem var mı bir sermāye-i ebter gibi

(714)

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

1. Kahveden evvel yēnen meclisde gül-şekker gibi
Ṭatludur bī-ḥaṭ lebün kand-i mükerrerler gibi
2. Ḥaṭda reh olmaz mani' -i būs-ı lebün tutaruz
Āḥir-i meclisde nūş olan şarāb-ı ter gibi
3. Ża' f ile cism-i naḥīf-i 'āşık[ı] bir mū şanur
Yüzde koymaz 'āşıkı destinde çün bister gibi
4. Kōr gibi bārid gelür ṭab' a beyāz-ı dil-berün
Germdür bāzār-ı esmer her dile 'anber gibi
5. Dūd-ı āhum ber-hevā būs-ı laṭīfüm der-dimāḡ
Sūziş-i 'aşḳ ile kaldım ortada micmer gibi

¹⁰¹³ Bu gazel SBTD'de yoktur.

6. Sözlerüm elmās-gün bir ħurde cevherdür yine
Her reg-i a' dāya teşīr étmede nişter gibi
7. Bu gēce tūtmuş girībānuġ işītdüm sākīden
Sa' diyā duġt-ı reze basılmada ol er gibi

(715)

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

1. Şehd-i la' lün tütmeden tütî şeker-ḥālanmadı
Görmeden bülbül o gül-ruḥsārı gūyālanmadı
2. Eyledi bir nuṭuk ile iḥyā-yı ' Isī-dem¹⁰¹⁴
Bir ṭabīb-i cān daḥi böyle Mesīḥālanmadı
3. Almadan pertev-gedā-yı āfitāb-ı ḥüsn-i yār
Māh sīmālanmadı ḥurşid zībālanmadı
4. Feyz-i nūr-ı mihr-i ' ālem-tāb ile maḡrūr iken
Ol hilāl-i ebrūyı gördi ' ammā ḡarrālanmadı
5. Sā'id-i sīmīnūḡe zībā yaraşmış tāze dāḡ
Böyle bir ḥālīş sebīke dāḥi tamḡālanmadı
6. Düşmedi ol ḥüsrev-i ḥüsne maḡall-i ' arzuḡāl
Germi-i ' uşşāḡdan bir laḡza tenḡālanmadı
7. Kimse iḥyā-yı ma' ānīde Naẓīmāsā henüz
Rūḡ-perver nuṭḡ-ı cān-baḡş ile ' İśālanmadı

(716)¹⁰¹⁵**Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün**

1. Görmedikçe mihr [ü] māhı ' ālem ārālanmadı
Bulmadıkça feyz mihr ü māh sīmālanmadı
2. Serv-i ser-keş ol kıyāmet-kāmeti seyr eyleyüp
Hacletinden oldu dāmen-çīde bālālanmadı
3. Gūşuna girmez o māḡuḡ yoksa āḡ-ı pūr-şerer
Bir şeb olmaz kim çıkup çerḡa şüreyyālanmadı
4. Mülk-i cāna eyledi ḡükmün revān ol ebruvān
Böyle tevkī' -i melāḡat dāḡī ṭuḡrālanmadı

¹⁰¹⁴ Bu mısra da vezin sorunu vardır.¹⁰¹⁵ Bu gazel KLD'de yoktur.

5. Ustüḥṣān-ı sīnem üzre gör sirîşk-i çeşmimi
Dem mi vardur selsebil-i ‘ aşk deryālanmadı
6. Sūz-ı sevda müdde‘ āda levḥ-i ḥalkār-ı felek
Gün mi vardur mühre-i mihr ile zībālanmadı
7. Eyledikçe mühr-i tab‘ ıyla Süleymānlık Kelīm
Ḳal‘ a-i ḳāf-ı suḥanda kimse ‘ Anḳālanmadı

(717)¹⁰¹⁶

Mef'ülü / mefā'îlü / mefā'îlü / fe'ülün

1. Haṭ geldi büt-i perde-nişinüm yüze çıkdı
Şām érđi meh-i zühre-cebinim yüze çıkdı
2. Haṭtın görelî girye-i ḥasret éder oldum
Ḥün-āb-ı ğam-ı ḳalb-i ḥazınüm yüze çıkdı
3. Haṭtı gelicek rāz-ı derün oldu hüveyda
Maḥfi ḥaber-i sırr-ı kemīnüm yüze çıkdı
4. Ser-germī-i ālām-ı ḥaṭ-ı yār ile şimdi
Güstāḥ olup āḥ u enīnüm yüze çıkdı
5. Āġāz édeli vaşf-ı ḥaṭ-ı yārı Mezākī
Böyle ğazel-i tāze-zemīnüm yüze çıkdı

(718)

Mef'ülü / mefā'îlü / mefā'îlü / fe'ülün

1. Gördük de ḥaṭuṇ ḥīn-i cebīnüm yüze çıkdı
Dūd-ı ciger-i şu' le-mekīnüm yüze çıkdı
2. Şerḥ eyledī tā muşḥaf-ı ruḥsāruṇa ḥaṭuṇ
El-ḥaḳ yine bir medḥ-i metīnüm yüze çıkdı
3. Tā bāġ-ı ruḥuṇda ḥaṭ-ı ser-sebzi görünce
Sad-dāġ-ı gül-i sīne-nişinüm yüze çıkdı
4. Tārāc-güzerliġi yeterken dile dēr kim
Ceyş-i ḥaṭ-ı ruḥsār-ı kemīnüm yüze çıkdı
5. Ol dāver-i erbāb-ı ma' ānī dēse lāyık
Pākīze-i o tāze zemīnüm yüze çıkdı
6. Fāş etmemege çāre mi var ' aşkıını Fethī
Süz-ı ğam ile āḥ u enīnüm yüze çıkdı

¹⁰¹⁶ MZD, 557

(719)¹⁰¹⁷**Mef'ülü / fā'ilätü / mefā'ilü / fā'ilün**

1. Ey secdegāh-ı ins [ü] melek hāk-ı merķadi
Vey lütfi perde pūşī-i ruhsār-ı her bedī
2. Rāh-ı Hüdāda Hızr olamaz hem ' inān aña
Her kim ki oldı pey-rev-i şer' -i Muḥammedī
3. Ey ser-firāz-ı ḥabīb-i Ḥaḳ tāk-ı Aḥmedün
Her kim ki oldı ḥayl[i] rūsul saña muḳtedī¹⁰¹⁸
4. Qalsa ne deñlü zülmet-i ' işyānda ümmeti
Maḥv eyler anı pertev-i envār-ı Aḥmedī
5. Qılmış qarīn-i kevkeb-i beytü's-şeref Hüdā
Baḳ tālī' -i müsā' ide gör baḥt-ı es' adı¹⁰¹⁹
6. Ḥubb-ı resül-i çehār-yārdür eyle kim şekūr
Āgāh buldı devlēt-i iḳbāl-i sermedī¹⁰²⁰

(720)¹⁰²¹**Mef'ülü / fā'ilätü / mefā'ilü / fā'ilün**

1. Olmuş sezā-yı sikke-i iḳbāl-i Aḥmedī
Bulmuş revāc-ı naḳd-i kemāl-i Muḥammedī
2. Ḥaḳkā budur taşarruf-ı ef' āl-i kā'ināt
Cem' -i ma' ārif eylemiş ol zāt-ı müfredi
3. Āyā nedür nihayet-i iclālī kim henüz
Āgāz-ı ' izz ü cāh imiş aḳşā-yı maḳsadı
4. Hem Ḥaḳdan iste kim aña vērsün ' ale'd-devām
Qadr ü celālet-i ebedī ' ömr-i sermedī

¹⁰¹⁷ AGD, 523¹⁰¹⁸ Her kim ki oldı: sen muḳtedā vü, AGD¹⁰¹⁹ Bu beyit AGD'de yoktur.¹⁰²⁰ Ḥubb-ı resül-i çehār-yārdür eyle kim şekūr: Ḥubb-ı çihār-ı yār ü Resül ile şükr kim, AGD¹⁰²¹ MZD, 548,549

5. Görsün hemîşe ‘ahd-i şerîfinde hâs ü ‘âm
İn‘âm-ı bî-kerân ile ihsân-ı bî-ḥadî
6. Yüz sür Mezâḳî dergehine eyle ‘arz-ı ḥâl
Ehl-i dilûḡ zemānede oldur çü mesnedi

(721)

Fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilün

1. Ey perî kande idüğ kim yine dīvāne gibi
Dil-i aşüftemiz odlara düşüp tā yana gibi
2. Hele bu gēce kimüğ meclisinüğ şem' [i] idüğ
Ki hased oduna yağduğ beni pervāne gibi
3. Rindler meclisine varma emerler lebüñi
Gerçi el üzre tutarlar seni peymāne gibi
4. Gitmemiş dağı başından eşer-i cām-ı şarāb
Uyumamış bu gēce nergis-i mestāne gibi
5. Zülf-i dildāra Revānī el uzatmış ağıyār
Pāre pāre ola desti dilerüm şāne gibi

(722)¹⁰²²

Fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilün

1. Kanı bir cāy-ı şafā-güşe-i mey-ḥāne gibi
Hem-dem olmaz döne ehl-i ğama peymāne gibi
2. Āşinālık ezelidür aramızda çün kim
Bağma ey şāh-ı cihān bendeñe bīgāne gibi
3. Dil-i şad-pāre içün ğam mı çekerdüm cānā
Dest-res bulsa eger kākülüne şāne gibi
4. Şem' -i pertev-fiken-i 'ārız-ı cānāna göñül
Her gēce yanmadadur şevk ile pervāne gibi
5. Ey Mezākī benī gördükde olur rû-gerdān
Meyli yāruğ yine ağıyār-ı giran-cāna gibi

¹⁰²² MZD, 544

(723)¹⁰²³

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

100a

1. Būs-ı la' lün şöyle sır-âb-ı zülâl eyler beni
Kim gören âb-ı hayât içmiş hayâl eyler beni
2. Şā' ire söz bulmağa minnet ne ammā neyleyim
Âh kim hayret seni gördükçe lâl eyler beni
3. Sevdigim cām-ı meye hâcet nedür la' l-i lebün
Bir şeker-ḥandeyle mest-i bî-mecâl eyler beni
4. Bâğda zülf ü ruḥun andıkça bu kimdir dëyü
Sünbül ü gül biri birinden sū'âl eyler benî
5. Nā-tūvānım şöyle çeşmün ḥasretinden kim senün
Sāye-i müjgân-ı āhu pāy-māl eyler beni
6. Gerdişün gördükçe sākî-i mülāyim meşrebün
Ârzū ser-geşte-i fikr-i muḥâl eyler beni
7. Güyiyā bilmez efendim bende-i dīrînesin
Kim Nedīmā bu mıdur deyü sū'âl eyler beni

(724)¹⁰²⁴

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

100a

1. Zevḳ-i ḥüsnün ḥayreti ḥāmūş u lâl eyler beni
Şevḳ-i ' aşkun sūzişi herze-maḳâl eyler beni
2. Tıynetüm rüşen-nihād ü cevherüm zâtında pāk
Şafvetüm āyîneveş vaḳf-ı cemâl eyler beni
3. İttikā-yı bâliş-i zer-beft-i şadr-ı ârzū
Şüret-i ḳālîçe-i şaff-ı ni' al eyler beni
4. Māhveş rüz u şebân ' arz-ı kuşûrum ' âleme
Feyz-yâb-ı pertev-i mihr-i cemâl eyler beni
5. Öyle maḥvum ben ḥayâl-i ḥâl ile ḥâlüm gören
Güşe-i vaḥdetde bir Hindü ḥayâl eyler beni

¹⁰²³ NDMD, 468,469

¹⁰²⁴ NŞTD, 244

6. N khet-i z lf nle geldik e nes m-i nev-bah r
Turre-i s nb l- ıfat   ufte-h l eyler beni¹⁰²⁵
7. D de-i  asret-ke -i ehl-i vef ya Ne 'et 
Bir g n olur ki felek h  b [u]  ay l eyler beni

¹⁰²⁵ Bu beyit N  TD'de yoktur.

(725)¹⁰²⁶

Mef'ülü / fā' ilātü / mefā' ilü / fā' ilün

1. Hālün ğamıyla tazeledüm sine dāğını
Yağdum dil ehlinün [o] söyünmiş ocāğını¹⁰²⁷
2. Başın elinde gördi bu bezm-i zamānede
Her kim ki çekdi cām-ı maḥabbet ayağını¹⁰²⁸
3. Tātār-ı zülfi yādına 'azm-i sefer kılan
Kūy-ı belāda eylesin ol konāğını
4. Hüsni kitābı remzine olmağa muṭṭali'
Encüm felekde şubḥa çaḳardı çerāğını¹⁰²⁹
5. Görsem Fiḡānī cām-ı mey içre ḥabāb-ı āl
Bezm-i fenada yād ederem Cem otāğını

(726)¹⁰³⁰

Mef'ülü / fā' ilātü / mefā' ilü / fā' ilün

1. Gösterdi yāre şanma kızıl taze dāğını
Sulṭān-ı 'aşḳ sineme ḳurmuş otāğını
2. Ey 'aks-i yār hicrün ile tiredür gözüm
Zulmetde ḳalmasun gel uyandır çerāğını
3. Ol serv-i nāza ḥüsni ebed mālīkānedür
Sa'irden aldı ḥaṭṭ ile anuḡ ferāğını
4. Dil-ber alınca destine mīnā-yı 'işveger
Biḡ kerre öpdü cāmuḡ egildi ayağını
5. Būy-ı niḡārı nūkhet-i gülşenle bir tutar
Seyr èt Belīḡ-i zāruḡ dimāğını¹⁰³¹

¹⁰²⁶ FGD, 124

¹⁰²⁷ Ocāğını: çerāğını, FGD

¹⁰²⁸ Çekdi: içdi, FGD

¹⁰²⁹ Bu beyit FGD'de yoktur.

¹⁰³⁰ BLD, 319,320

¹⁰³¹ Bu mısradaki vezin eksiktir.

(727)¹⁰³²

Mef'ülü / fā'ilātü / mefā'ilü / fā'ilün

1. Koçmaz o servi 'āşık olan pîrehen gibi
Bir gömlek ile kalmayacak yâsemen gibi
2. Şad-pâre kaldı pîrehen[i] gonca şevk ile
Şeb-nem girince koynına bir sîm-ten gibi
3. Bir kez açılmağ olmadı bād-ı niyâz ile
Bir nâ-şüküfte gonca mı var ol dehen gibi
4. Êtmekde ceş-i gamla gönül 'āşıkâne ceng
Kühsâr-ı 'aşka arka vèrüp Kûh-ken gibi
5. Her-dem-bahâr-ı hüsnuñ eder nâzükâne vaşf
Bir bülbülün de Şabrî-i nazûk-suhan gibi

(728)

Mef'ülü / fā'ilātü / mefā'ilü / fā'ilün

1. Kılmaz vefâyı bir güzel ağyâre sen gibi
Cevre taḥammül eyleyemez kimse ben gibi
2. Mecnûn olursa 'āşık-ı zâra 'aceb degül
'Âkil bulur mı dūn ile dünyayı zen gibi
3. Gül-rû-yı yâri gördigi dem dikdi gözlerin
Ağyâr[a] yârı êtme sū'âl gül diken gibi
4. Âsân olur mı 'uğde-i ḥübânı fıkır edem
'Âlem güşâde eyleyemez gayrı fen gibi
5. Dildâr-ı zülfe Medhî niçün bağlamaz dilin
Her müyî çekdi dâra bizi bir resen gibi

¹⁰³² SBRD, 458

(729)¹⁰³³**Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün**

1. Olmasun dil ol mehün tek zīb-i dāğından tehi
Çarhuñ ister olsun ister olmasun mihr [ü] mehi
2. Tābiş-i mihr-i cemālün āb ēderse bir dili
Çeşme-i ħurşīd olur şeb-nem gibi cevln-gehi
3. Ol kadar dīdemde pīç-efgen ħayāl-i ħadd-i yār
Tohm-ı eşkim ħanda düşse sebz olur serv-i sehi
4. Çok bülend-endāzı indirdi meger kündesin
Gör kemend-i āhı neyler eylemezse kūtehī
5. Elde sāgar belde ħançer serde şahbā sīne-çāk
Fitne-cū dil-berlerün bī-şūphe sensin eşbehi
6. İştihā-yı zebzeb ü ħabğab degüldür zāhidā
Cān u dilden gūş edip yād etdügin *mā-teştehi*
7. Gūş edip nağme-i āteş-nevā-yı ħāmeñi gibi¹⁰³⁴
Bülbülān Rāğīb ferāmūş eylemişler çeçcehi

(730)

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

1. Sevdi gönlüm nev-resīde ħūra beñzer bir mehi
Dil-rubanuñ nāmdārı dil-berānuñ eşbehi
2. Mālik olmaz kendüye hem ħüsni-i gül-süzün gören
Yūsuf-ı güm-geşti eyler ol zeneħdanuñ çehi
3. Şeh-levendüm cilvegāh etmiş Gögüş Yaylāğını
‘Arşa-i ‘işve-fezā-yı nāzdur cevlnāngehi
4. Çeşm-i cānı ħīre eyler şafvet-i cism-i laţīf
Nürdan Tūbā mıdur ol ħamet-i serv-i sehi

¹⁰³³ RGD, 155¹⁰³⁴ Bu mısra da vezin sorunu vardır.

5. Bořlama rindānı sākī sen mey-i la' lūñi řun
Şalmasın bezm-i řayātda kāse-i devrān tehī
6. Münhemikdür vuřlat-ı mařbūba ālāt-ı řirās
Görmedim hiç nefsi emmārem gibi bir müştehi
7. Bir zemin-i nev olurdı meclīs-i yārānda
Cūdiyā olsam yoluyla dil-berin řāk-i rehi

(731)¹⁰³⁵

Mef'ülü / fā' ilātü / mefā' ilü / fā' ilün

1. Künc-i firāğa gerçi ki himmet kıomaz seni
Sevdā-yı cāha düşme ki rāhat kıomaz seni
2. Şāyān-ı kıurb-ı hāzret olur bir hūlūşa baķ
Yoksa behište zāhid ' ibādet kıomaz seni
3. Zīr-i niķāb-ı şermden ey māh-pāre çık
Vādī-i inzivāda bu şöhet kıomaz seni
4. Elbetde bir mehūñ olur āvāresi dilūñ
Hiç kendü hālūñe bu ṭabī' at kıomaz seni
5. Düşmenden intikām gibi var mı bir şafā
Rāğīb bu zevķe ah mürüvvet kıomaz seni

(732)

Mef'ülü / fā' ilātü / mefā' ilü / fā' ilün

1. Vādī-i ' aşķ reh-zeni rāhat kıomaz seni
Ser-menzil eşigüne selāmet kıomaz seni
2. Tā key perestiş-i büt-i deyr-i harābezār
Sūfī riyāz-ı cennete sūret kıomaz seni
3. ' Arz eyleme ' inā-yı dili dil-rubālara
Bir buse olsun istedür ülfet kıomaz seni
4. Haşr étme dehre göñül matṭlabuñ şaķın¹⁰³⁶
Göñlünçe şadra ḥ'āhiş-i rıf' at kıomaz seni
5. Şemşīr-i intikāli şikest eyle Cūdiyā
Şaḥn-ı tegāverīye mürüvvet kıomaz seni

¹⁰³⁵ RGD, 159

¹⁰³⁶ Bu mısırada vezin probelmi vardır.

BU MUŞANNA' ĞAZELLERDÜR

(733)¹⁰³⁷

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

1. (1)Ey şanem (3)biñ yāra urduñ cānuma (2)şemşir ile
(3)Sine-i ' uryānuma (2)revzenler açduñ (1)tir ile
2. (3)Ğam şebinde (1)' aql u hūşum (2)gitse ey meh (4)meñ degül
(3)Yanuma kimse (2)getürmez (1)nāle-i şeb-gir ile¹⁰³⁸
3. (3)Haṭṭuñ (2)üzre (1)kaşuñ (4)imzasın görüp bildüm yine
(3)Kaṇuma (2)kaşd etti la' lüñ (1)hüccet-i tezvır ile
4. (2)Hasret ile (1)ölse ' aşık (3)kalsa açuñ gözleri
(3)Ger leb-i cānānuma (2)düş olsa çeşmi (1)dirile
5. (3)Ol şanem (2)dérmiş ki Emrī (1)Ka' be mi şanur beni
(3)Yüz sürüp dāmānuma (2)olur berāber (1)yér ile

(734)

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

1. (3)' Arz edem sulṭānuma (2)ben (1)hālīmī tedbır ile
(3)Kıl naẓar lisanuma (2)yazdum (1)nice ta' bir ile
2. (3)Sihr edüp (2)Tātār-ı ğamzeñ (1)etti yağma ' aqlumı
(3)Hānuma (2)tāze uruldum (1)ben yine teşhır ile
3. (3)Eylesin (2)şabr-ı kaẓāya h(1)ep érer maḳşūduna
(1)Hār ucundan (2)varmışum (4)kaşāneme (3)te' hır ile
4. (3)Devr eden (2)çarḥ-ı felekde (1)kutlu bir sā' at gibi
(3)Geldi yār seyrānuma (2)çekdi (1)dili zincir ile
5. (3)Pey-rev ol (2)Medḥī sūḥanda (1)senden ' ālā Emrīdür
(2)Baḳmayup (4)' işyānuma (1)eyler ḳabül (3)taksir ile

¹⁰³⁷ ED, 241¹⁰³⁸ Meñ: tañ, ED

(735)¹⁰³⁹

Fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilün

- 101b
1. Haset-i vaşl ile gözden o kadar akmış yaş
K 'âteş-i hicri hāmūş étmege qalmamış yaş
 2. N'èdeyim kıru yere arzū-yı mīve-i kām
Şāh-ı naḥl-i emelüm dest-i kazā kırmış yaş
 3. Eşk-i çeşmiyle gülün sürdi vişālün bülbül
Jāle bī-hude çemende adını etmiş yaş
 4. Dün gece bāğda ḥurşid-i cemal-i yārin
Müjde-i vaşlını şeb-nemden işitdirmiş yaş
 5. Giryenāk olmağ ile maḳdem-i yāra Nev-res
Döndi ol şehre gözüm kim aḡa derlermiş Yaş

(736)¹⁰⁴⁰

Fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilün

- 101b
1. Girye-i reh-güzeri yār raḳīb étmiş yaş
Ben de izhār édeyüm ḥün-ı sirişkimmiş yaş
 2. Penç-deh sāline girmişdür [o] meh-rū ammā
Bu yıl on dördime girdüm deyü şaḳlarmış yaş
 3. Meclis-i ḥ'āhişe-i ḥuşkda gelir mīve-i kām¹⁰⁴¹
Bād-ı naḥl-i emeli kimse ḳoparmamış yaş
 4. O büt-i bade-fürüş eşküme meyl etse n'ola
Çünkü 'ışretgede-i muğbeçegān olmuş yaş
 5. Ağlamış şızlamış ol şūḡa raḳīb ey Raḥmī
Bende izhār édeyüm ḥün-ı sirişkimmiş yaş

¹⁰³⁹ NVSD, 469

¹⁰⁴⁰ Bu gazel RHD'de yoktur.

¹⁰⁴¹ Bu mısırada vezin sorunu vardır.

(737)

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

1. Māhı hūb yaratdı Mevlā görünür hem gösterür
Ol güneştür daği bālā görünür hem gösterür
2. Bunların görünmesiyle sayeler ızhār olur
Var nücüm içinde a' lā görünür hem gösterür
3. Pür ziyā tutar cihānı nāmı şimşekdür anuñ
Göz yumup açınca dünya görünür hem gösterür
4. Dil-berün āyine-i ruhsarına teşbīh olur
Aşlı cevher taşdur ammā görünür hem gösterür
5. Medhī ' aşkun āteşi pervānede oldı tamām
Haşra dek yandıkça hālā görünür hem gösterür

(738)

Mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün

1. Göñül āvāre ol dildāruma sevdāda ser ḥālā (bī-noқта)
Қаşı нақшını бақ yaḥşı cebīn-i ziyneti zībā (pūr-noқта)
2. Baḡa her dem vefā eyler cefālar eylemez ašlā (hep üstün)
Dil-i šīrīn gibi šīrīn dili etdi girift illā (hep esre)
3. Göñül ol gül-ruḡuñ gülgül ruḡın şordum olup şeydā (hep ötre)
Neden her ehl-i 'aşқа eyler āyā nāz u istiḡnā (hep üstün)
4. Dèdim ey verd-i ruḡı ol revā dil-i derd-vār ammā (ḡurūf başқа başқа)
Ki ben sen cāna 'āşık bil nedendür yā meh-i ḡarrā (ikişer)
5. Baḡa la' l-i lebūñ mişl-i 'asel nuṭṭ-ı femūñ 'İsā (üçer)
Muşanna' ḡil' at ḡüsnūñ mu' aṭṭar gülşen-i zībā (dörder)

Mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün

1. Eyā hurşid-i meh-peyker-i cemālün müşterî-manzar
Ne manzar manzar-i t̤ālī' ne t̤ālī' t̤ālī' -i enver
2. Yüzündür süre-i rahmet sözündür maẓhar-ı kudret
Ne kudret kudret-i şānī' ne şānī' şānī' -i ekber
3. Hüdādur eyleyen āgāh kılubdur hūblara bir şāh
Ne hūbdur hūblarun şāhı ne dārā dare-i dāver
4. Derūnun seng ile āhen anun çün k̤orqarum senden
Ne āhen āhen-i pūlād ne sengi seng ile mermer
5. Süleymān şūreti sende Sikender s̤ireti sende
Ne şūret şūret-i Yūsuf ne Yūsuf Yūsuf-ı server
6. Cemālünden cihān-rūşen yanağın ğonce-i gülşen
Ne gülşen gülşen-i cennet ne cennet cennet-i Kevşer
7. Mu' anber saçlarun dil-keş mūnevver t̤al' atun mehveş
Ne mehveş mehveş-i cādū ne cādū cādū-yı k̤āfer
8. Egerçi kullarun bī-ḥad velī kemter kuluñ Aḥmed
Ne Aḥmed Aḥmed-i Dā'ī ne dā'ī dā'ī -i çāker

Mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün

1. Yanağun hem gözün zūlfün dişünle dāḥi ey dil-ber
Biri lāle biri lū' lū' biri nergis biri ' anber
2. Ne ' anber ' anber-i sārā ne nergis nergis-i ra' nā
Ne lū' lū' lū' lū' -i lāle ne lāle lāle-i aḥmer
3. Şehā ğamzen yüzün kaşun dudağun k̤āmetün k̤addün
Biri çeşme biri gülşen biri t̤ūbī biri şekker
4. Ne şekker şekker-i lezzet ne t̤ūbī t̤ūbī-i rahmet
Ne gülşen gülşen-i cennet ne çeşme çeşme-i kevşer
5. Senün k̤aşun gözün ğamzenle bu saçlarun olmışdur
Biri fitne biri cādū biri hūnī biri k̤āfer

¹⁰⁴² Bu gazel AMD'de yoktur.

6. Ne kâfir kâfir-i bî-dil ne hûnî hûnî-i kı̇atil
Ne cādū cādū-yı Bâbil ne fitne fitne-i Kı̇ayşer
7. Saņa Allah lütfidür yer ü gök mülkün olmışdur
Biri hâfız biri bende biri çâker biri rehber
8. Ne rehber rehber-i devlet ne çâker çâker-i hizmet
Ne bende bende-i hâzret ne Hâfız hâfız-ı bâver

(741)¹⁰⁴³

Mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün

1. Fenā bezmin gelüp her kim yazar evvel bozar āhır
Ecel peymānesin ol kim içer evvel geçer āhır
2. Binā-yı devlet-i dünyā degüldür üstüvār ey dil
Sarāy-ı ışreti her kim yapar evvel yıkar āhır
3. Sa' ādet şeh-süvāran-ı cihāna pāydār olmaz
Semend-i rıf' ate ol kim biner evvel iner āhır
4. Zamān-ı hüsne mağrūr olma cānā bī-beķādur bu
Gül-i bāğ-ı fenā gerçi güler evvel şolar āhır
5. abūlī unudılmaz söylenir vaķt ile ařaruğ
Cihāndur ağılur bunda peder evvel püser āhır

¹⁰⁴³ KBD, 590

(742)

Mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün

1. Suḥan-fehm ol bakup naḳş-ı tene sırr-ı maḥabbetden
Ḥesāb sehv olsa da birdür maḥabbet hem meveddetden
2. Niyāz-ı ḥükm-i sācid bir gelür vaḳt-i 'ibādetde
Ne zā'iddür ne nāḳışdur dilā' izzet 'ibādetden
3. Ṭama' lüṭfa' aṭāya meyl gibi bir ḥesāb ammā
Ricā redd olmamaḳ ma' düddur şarṭ-ı semāhatden
4. Şabāḥ ile mesā nān gibi ḥāzır ḳurş-ı meh-rūma
Seni ḳoymuşdur ammā fikri ey dil ḥ'āb-ı rāhatdan
5. 'Adūnuḡ 'aczi zāhirdür nizā' u şulḥine baḳsaḡ
Firib-i şabr ile taḡyir olur āfet 'adāvetden
6. Muṭābıḳdur ṭarab yāre muvāfiḳ nāz maḥbūba
Gül [ü] mey reng alır dildār ile bu şıyt-i şoḡbetden
7. Temāşā eylesinler tūṭi-diller şan' at-ı şı' rüm
Ḳalır mı Sa' diyā ḥālī 'aceb şekker leṭāfetden

(743)

Fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilün

1. Mıhrden bezme çıḳup dūd icer oldı aḥbāb
Ġam maraḡ gösterür olduḳça olur dūd-ı ḥicāb
2. Ḳaṭre-i eşk-i nücūmun dökerek eyle cilveḡ
Bezm-i mey gösterür ancaḳ saḡa bir rāh-ı şavāb
3. Ḳan olur serv-i şürāḥisine vėrdikçe ḳıyām
Ne şecerler bitürür meclis-i 'ışretde şerāb
4. 'Ārife bir görünür şulḥ u nizā'ı dehrüḡ
Çeşm-i ḥaḳ-bininde beyninde mizāna girer rāhat-ı ḥ'āb¹⁰⁴⁴
5. Keyf-i sime ḳapılup rūyuḡı zer-kūy-ı revā
'Ārifüḡ mālına birdür rakam-ı bī-hod ḥesāb
6. Çemen-i ma' niye şu vėrdi nūmuvvin seyr ēt
Ney-i ḥamemdür olan çeşme-i naḡma mizāb

¹⁰⁴⁴ Bu mısra da vezin sorunu vardır.

7. Sa‘ diyā ḥāme-i cādū raḡam-ı Vāhib èder
Ḥadd-i i‘ cāzda bu naẓmuma taḥrīr-i cevāb

(744)¹⁰⁴⁵

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

1. Sen meh-i nā-mihribāna olalı ağıyār yār
Oldu 'ālem gözüme ey serv-i hoş-reftār tār
2. Her kaçan seyr-i gülistān eylesem sensiz baña
Gönçalar peykān olur ey ruḥları gül-nār nār
3. Yaşumı bir serv-i dil-cūya revān ètdiñ deyü
Āhımuñ zülmiyle yıkdıñ üstüme ey yār yar
4. Yok mecālim āh èdem bilmem ne tedbīr eyleyem
Tīr-i ğamzen cāna ètdi ey gözi mekkār kār
5. Kōl şaldı tāze nihālān-ı hūsne gül dēyüp¹⁰⁴⁶
Şimdi o sözlerden oldı derūn-ı çenār nār¹⁰⁴⁷
6. Vāşıl-ı bezm-i vişāl-i yār olam dērsen eger
Ey Qabūli düş ayağına yūri yalvar var

(745)

Mef' ūlū / fā' ilātū / mefā' ilū / fā' ilün¹⁰⁴⁸

1. Baḥt-ı siyāhum ètmedi hiç bir diyar[1] yār
Ālām-ı fırkat ètdi baña Üskūdār[1] dār
2. Gül-ruḥları ḥayāli ile ğurbete düşüp
Künc-i ğamunda ben gibi olmuş hezārī zār
3. Tenhā süvār-ı nāz olamaz her güzeli kim¹⁰⁴⁹
Bu deşt-i ' işve līk ola her yek-süvārı vār
4. Sevdāyı perçemi baña bir gün mi gösterür
Ètdi cihānı çeşmime ğiysūsı tārı tār
5. Cān şıḥhatinde bize o meh hūsne ile bu şeb
Ey cism arada olma bize sen de bārī bār
6. Sa' dī cenāb-ı ' Ārife ḥasretle nāme yaz
Reng-i ruḥuñdan eyle aña kīse şārı şār

¹⁰⁴⁵ KBD, 597

¹⁰⁴⁶ Bu mısra da vezin sorunu vardır.

¹⁰⁴⁷ Bu beyit KBD'de yoktur.

¹⁰⁴⁸ Nazire şiir olmasına rağmen vezin farklıdır. Bu da bazı şiirlerin nazire kurallarına uyulmadan yazıldığını göstermektedir. Ya da nazire yerine yazılan şiirler farklı şiirler olabilir.

¹⁰⁴⁹ Güzeli kim: gözleri kim, metin.

(746)

Mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün

1. Olaldan 'ārızuñ üzre o zülf-i ca' dı pür-ham ham
O sevdā ile olmuşdur derün-ı dilde müdgam gam
2. Şu deñlü ağladum hierünđe dökdüm gözlerüm yaşın
'Aceb olmaz benüm 'aynum cihānı etse giryem yem
3. Ser-ā-ser gülşen-i dehri yakardı āteş-i āhum
Alup ebr-i hevādan vèrmeseydi aña şeb-nem nem
4. Baña zehr-i helāhildür¹⁰⁵⁰ kelām-ı telh[i] ağıyaruñ
Şafā-yı la' l-i nābuñla olur tiryāk yersem sem
5. Nice mümkün durur zaḥm-ı dile 'Azmi' ilāc etmek
Yanar sūz-ı derūnumda fitil-i yāre merhem hem

(747)

Mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün

1. Olursa yanımda ḳalbi o zālīmüñ cehennem nem¹⁰⁵¹
Fırāḳına düşerdi gösterirdi baña sāyem yem
2. Benüm şāf-ı derūnum etmek inkār ḳaşları mihrāb
Derūnı şāf iken Ka' bede olmaz āb-ı zemzem zem
3. Olursa ehl-i dil cevri benüm ḳalbüm güşād eyler
Tuṭuldum söylemez oldum ki ḳıldı beni ebkem kem
4. Ğubār-ı rāhuñı def' etmek çeşmüm bıñar oldu
Bulandırdı anı ağıyār aḳar seyr eyle her dem dem
5. Eger Medḥi sa' ādet olsa tāt u taḥt dünyāda
Bırakmazdı geçüp andan hele İbrāhim Edhem hem

¹⁰⁵⁰ helāhildür: helāldür, metin.¹⁰⁵¹ Bu mısradā vezin sorunu vardır.

(748)

Mef'ülü / mefā'ilün / mef'ülü / mefā'ilün

1. Emsem lebüñi dil-ber dil-ber lebüñi emsem
Emsem dèmesüñ ammā ammā dèmesüñ emsem
2. Öldürdi beni cevrüñ cevrüñ beni öldürdi
Bilsem ne durur şuçum şuçum ne durur bilsem
3. Zevk eder idi cānum cānum eder idi zevk
Şarsam anı ben bir dem bir dem anı ben şarsam
4. Vaşl ola başa yārum başa vaşl ola
Görsem o günü yā Rab yā Rab o günü görsem
5. Şabr ét Qadīmī bir gün bir gün Qadīmī şabr ét
Hürrem olasın 'āşık 'āşık olasın hürrem

(749)

Mef'ülü / mefā'ilün / mef'ülü / mefā'ilün

1. Dil-hānesine girdüm hem-hāne seni buldum
Cān içre revān oldum cānāne seni buldum
2. Her kıanda ki gördüm cem' anda seni gördüm şem'
Turfā bu ki ol şem' a pervāne seni buldum
3. Tenden çıkarup hırkıa oldum denize ğarkıa
Hem bir şadef içinde dūr-dāne seni buldum
4. Ğam yeme ħarāb olsañ ey ħatır-ı maḥzūn kim
Ol gence ki biçündür vīrāne seni buldum
5. Mest olup İlāhī gel geç senlik ü benlikden¹⁰⁵²
Çün bezm-i ḥaḳāyıkda bīgāne seni buldum

¹⁰⁵² Bu mısra da vezin sorunu vardır.

(750)

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

- 103b
1. Faḥr-i dīnū'l-İlah men cedvāh fiū'l-len'ām 'iān
Veḥdetün cinsü'l-me'ālī keşretü'l-ikrām rām
 2. Naşrūn ayātü'l-hadī sebbāk ḡāyātü'n-nadī
Ġādil aḥdiyyetü'l-'ātī 'alīü'l-ḡaşşām şām
 3. Mevtemü'l-binā' fiū'l- hīcām'ın āyā sehim
Müşfik-i işfāka el-mevkü'l-lāyetām tām
 4. Şāmü'l-ma'yūr 'anü'z-zāteü'l-lakenne
Leys-i 'an ḡatilü'l-'ādī taḥdīmü'ş-şām şām
 5. Zīfim men dābe hıẓr-ı nümā mı el-şerr mi
Bāsilin ḡamsin elī ḡarbü't-ḡalī velhām hām

(751)¹⁰⁵³

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

1. Eyleyüp dil murguna zülfün o sīm-endām dām
Dāne-i ḡāliyle ḡıldı vermeyüp ārām rām
2. Êtmedi bir kez beni ol ḡāmet-i şimşād şād
Ānuḡ içün êtdi ḡaddüm miḡnet ü ālām lām
3. İtlerün-den ' add olursa bu dil-i mecrūḡ rūḡ
Āsitānuḡda bulur bulursa ol bed-nām nām
4. Āh senden dād elün-den ey şeh-i bī-dād dād
Ben ḡuluḡ mecrūḡ olam sen êdesin in'ām-ı 'ām
5. Ey Ḳabūli destüḡe cām-ı şarāb-ı āl al
Bezm-i fānīdür çekersin āḡir-i encām cām¹⁰⁵⁴

¹⁰⁵³ KBD, 657

¹⁰⁵⁴ Fānīdür: fānide, KBD

(752)

Mef'ülü / fā'ilätü / mefā'ilü / fā'ilün

1. Kılısam hadeng-i āha qadīm bī-gümān kemān
Bilmem bilür mi bendeden ol 'ālī-şān nişān
2. Serv-i revān-ı qaddüñi seyr étse hüsrevā
Şaḥn-ı çemende beslemeye bāḡbān bān
3. Cānā raḡibī qatl édüp aḡyārı kıl esīr
İki cihānda görmediler ḡāziyān ziyān
4. Haṭṭūñ tırāşı semtine olmuş teveccühüñ
Güyā kırala bağladular Rūmīyān mīyān
5. 'Aḡlī yanında cān ise dāḡi emānetüñ
Gel gel emānetüñ yanına el amān amān

(753)

Mef'ülü / fā'ilätü / mefā'ilü / fā'ilün

1. Bend étđi zülfüne dil-i zārum keşān keşān
Bir kāfirüñ elinde esīrem amān amān
2. Erzān olur metā' -ı dil ü cān-ı 'āşıkı
Kālā-yı vuşlatı şatar ammā girān girān
3. Tātār-ı ḡamzesi éder 'ālemleri ḡarāb
Müḡgān-ı tīri böyle gelürse yaman yaman
4. Olmaz sevād-ı perde-i şeb mānī' -i zuhūr
Ol māh gelse hāle-i bezme nihān nihān
5. Naẓmuñ seḡā-yı Bermekiyān gibi Cūdiyā
Dillerde dāstān ola bir zamān zamān

(754)¹⁰⁵⁵

Mefā‘ilün / mefā‘ilün / mefā‘ilün / mefā‘ilün

1. Şurāhîveş kılup kılkul çekersin bî-te’emmül mül
Ser-āncāmuñ ta‘ aḳkul kıl gerekmez mi ta‘ aḳkul kul
2. Şafā vü seyr-i gülzār ise maḳşūd ise de hep hāzır
Ruḥı ra‘ nāya sākī gel şadā-yı bülbüle bülbul
3. Şürāhī kılkul eyler murğ-ı gülşen sākit oldukça
Anuñçün eksik olmaz her seher gülzārdan gulḡul
4. ‘ Aceb mi sîneñi gördükçe dil kesb-i hayāt etse
Tenün kâfur-i haydur hebb hālün dāne-i fülful
5. Açarsın kişver-i nazm-ı ‘ Alīveş Zü’l-fiḳāruñla
Süvār olsañ Kabūlī raḥş-ı ṭab‘ a nitekim Düldül

(755)

Mefā‘ilün / mefā‘ilün / mefā‘ilün / mefā‘ilün

1. Bahār érdi açıldı gül fiḡāna başladı bülbul
Gelün nüş edelüm fırsat demidür bî-te’emmül mül
2. Nigāruñ zülf[i] ucundan gören dēr hāl-i ruḥsārın
Ne ef’ idür dehānında tutubdur dāne-i fülful
3. Gerekmez rind-i mey-hā’ ra şadā-yı çeng ü nāy[u] ‘ ūd
Yeter bir yār-i şādıḳla şürāhī kılduḡı gulḡul
4. Olup nāmuñ ‘ Alī hüsnün Ḥasen ḥulkuñ Ḥüseyn ey dost
Süvār olduḡuñ esbe ṭaḡ mı şāhum deseler Düldül
5. Remimī bülbulün ḳo hār-ı ḡamda āh u zār etsin
Leṭāfet gülşeninde sen hemişe ey yüzi gül gül

¹⁰⁵⁵ Bu gazel KBD’de yoktur.

(756)

Mef'ülü / fā' ilätü / mefā' ilü / fā' ilün

1. *Yā ḥalilü'l-bāl kad-i bülbület bālü'l-bülbāl-i bāl*
Bālü'n-nev-i zilziletini ve'l- 'aql fî-ü' z-zilzāl-i zāl
2. *Yār şıķü'l-ḳadd-i ḳavvaset ḳadd-i fāstaķım*
Fî-ü'l- havî-i vāferiğ fî'l-ḳalbi şāğilü'l- laşegāl-i ḳāl
3. *Yā esilü'l- ḥaddü'd-dema' ḥadd-i fî'n-nevî*
'İbret-i vedaḳ ü 'ayn-i menek yāzü'l-ḥāl-i ḥāl
4. *Kim teseḳķi zümre el' 'uşşāḳ-ı 'uşşāḳü'l-cevî*
Kim tesviķü'l- ḥıtaf min sāk 'anü'l- ḥal ḥāl-i ḥāl
5. *Enn ḳalb-i fî-ḥummārın hāc min sekerü'l-havî*
Fāsıķını min fike ḥümerā fih-kāü's-silsāl-i sāl

(757)¹⁰⁵⁶**Mef'ülü / fā' ilätü / mefā' ilü / fā' ilün**

1. *Ëtdi ten-i nizārumı feryād ü nāle nāl*
Ḳaldım o rütbe-za' f ile yoḳ irtihāle ḥāl
2. *Evzā' -ı bāzgüneye mā'il mizāc-ı 'aşḳ*
Bunda ḳad-i ḥamīde olur i' tidāle dāl
3. *Arāyiş-i ḳabül-i hüner şervet olmasa*
Olmazdı böyle cüz' -i mülāzım kemāle māl
4. *Sî-pāre-i h'āvādiş olup eyyām u şühür*
U' cūbe-i veḳāi' -i dehre risāle sāl
5. *Dënmezdi āl-i teşne-firîb olmasa şerāb*
İmā eder bu nükte-i rengin me' āle māl
6. *Var mı 'ilācuḡ etmege bir bir ḥāl ile ḥamūş*
Olmaz müfid herze-derāy-ı maḳāle ḳāl
7. *Rāğıb hezār ma' ni-i nāzik-ḥayāl ile*
Her ğamzesinden oldı hedef bir dibāle bāl

¹⁰⁵⁶ RGD, 129

(758)¹⁰⁵⁷

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

1. Nūr-ı kudret incüsi raḥşāna girdi çıkmadı
İdris ol dem cennet-i gülşāna girdi çıkmadı
2. Hāzret-i Ādem gibi sultāna baş indirmedi
Tavḳ-ı la' net gerden-i şeytāna girdi çıkmadı
3. Bī-sebeb katl eyledi 'ālemde Ḳābil Hābili
Bu maḳāletde 'azīm 'iştāna girdi çıkmadı
4. Arayıp mevlā-yı maḳşūdını hem Aşḫāb-ı Kehf
Hem bile Ḳıtmīr ile maḥşāna girdi çıkmadı
5. Mu' ciz-i Mūsīyi gördi pendini gūş etmedi
Ol sebep Fir'avn[ı] gör 'ummāna girdi çıkmadı
6. Ey Ḳabūli tā elest imān ikrār eyledün
Çün şeri' at āyeti ḳurāna girdi çıkmadı

(759)

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

1. Evliyālar hep yolu raḥmāne girdi çıkmadı
Tā elest ikrār ile imāna girdi çıkmadı
2. Hāzret-i Nūḥuḡ du' āsıyla başup dünyāyı şu
Ehl-i imān olmayan tūfāna girdi çıkmadı
3. Tutmadı Hāḳ emrini Ḳarūn cihānda māl için
Yā anuḡcün ḥāk ile yeksāna girdi çıkmadı
4. 'Andelibāsā olanlar 'aşḳ için buldı rehā
Şem' -i bezme yanmaḡa pervāne girdi çıkmadı
5. Geldi geḡdi bu fenādan nice yüz biḡ ḳahramān
Mevt erişdi hep mezāristāna girdi çıkmadı
6. Aḡdırır kāmīl olanlar kendüyi tā ḥaşre dek
Medḥiyā maḥlaşları dīvāna girdi çıkmadı

¹⁰⁵⁷ Bu gazel KBD'de yoktur.

(760)

Mefā' ilün / fe' ilātün / mefā' ilün / fe' ilün

1. O şeb ki sākī-i ra' nā yürür turur oturur
Ayağ u şem' -i ehibbā yürür turur oturur
2. Ne hāldür bu ki seyyāre vü şevābit ü hāk
Hevā-yı 'aşk ile hālā yürür turur oturur
3. Bahāra reşk ederek serv-i cūy-ı sebze-i ter
Bu gülşen içre ne zībā yürür turur oturur
4. Düşüp telātüm-ı gird-āb-ı 'aşka gönül
Mişāl-i keştī-i deryā yürür turur oturur
5. Bilür mi şor hareket u sükūnı hayretten
Egerçi Dürri-i şeydā yürür turur oturur

(761)

Mefā' ilün / fe' ilātün / mefā' ilün / fe' ilün

1. Dil-i raķībde hülyā yürür turur oturur
Serümde cünbiş-i sevdā yürür turur oturur
2. Temettu' ile dilā olma rehn-i istiğnā
Ki Kāf-ı 'aşkda 'Ankā yürür turur oturur
3. Görürse sāhīr-i Fir'avnı zülf-i dil çün¹⁰⁵⁸
'Aşā-yı mu'ciz-i Mūsā yürür turur oturur
4. O 'arş 'iffet-i Belkıs imiş Süleymāna
Dēmen ki 'arş-ı mu'allā yürür turur oturur
5. Kesilse taş dilün Na' tī fevze kábildür
Hevā-yı feyz ile şahrā yürür turur oturur

¹⁰⁵⁸ Bu mısra da vezin sorunu vardır.

(762)

Mefā‘ilün / mefā‘ilün / mefā‘ilün / mefā‘ilün

1. Hayāl-i ‘āşıkun būs-ı lebi gül-fāmdur femdür
Harīfān-ı vişāle dā‘ imā evhāmdur hemdür
2. ‘İzārın haṭ siyeh-kām étdügin gūş étmeyem yāruṇ
O kāl ü kıl bir sevdā-fiğen peygāmdur gāmdur
3. Helāk eyler édüp ‘uşşāka zehr-āb-ı elem işrāb
Belī agyār gerçi şūretā ecsāmdur semdür
4. Lisān-ı ‘aşk-bāzān melāmet-pişegān üzre
O kim gāmdan müberrā guşşadan nā-kāmdur kemdür
5. Nigāh-ı merḥamet kıl kendi bendeṇdür senün Es‘ ad
Deme ey şehr-yār-ı nāz o bir bed nāmdur nemdür

(763)¹⁰⁵⁹

Mefā‘ilün / mefā‘ilün / mefā‘ilün / mefā‘ilün

1. Mey-asāmān-ı bezmün sözleri hep cāmdur Cemdür
Bizüm güftārimuz sāķi mey-i gül-fāmdur femdür
2. Nevā-sāz olmadı bir dem hevāsından mıdur bilmem
Neyistān-ı gāmuṇ maḥşülü şimdi ḥāmdur ḥemdür
3. Dolaşmak çün seher saṇa ḥaṭādur zülf-i müşkine
Hāzer kıl ey şabā ‘uşşākuṇ āhı sāmdur semdür
4. Kenāre çekmek içün keşt-i ümmid ile yāri
Sirişküm rüzgār içre nice eyyāmdur yemdür
5. Alışdur ḥülyāda almağa āgūşa dildārı
Ferāgat eyle Cevrī cümlesi evhāmdur hemdür

¹⁰⁵⁹ Bu gazel CVD’de yoktur.

(764)

Mef'ülü / fâ'ilâtü / mefâ'ilü / fâ'ilün

1. Ol şeh semend-i nâzına urdı eger meger
Kim ehl-i 'aşka geldi göründi sefer mefer
2. Geçmek muhâldür saña mûy-ı miyândan
Olmaz bu şaydgâhda gönül bu kemer memmer
3. Elbette tab'-ı şâf-ı elemden ğubâr alur
Âb-ı zülâle vèrmemek olmaz keder meder
4. Gözden aqıtma hüsnuñe karşı sirişkimi
Vèrmez mi hırmen-i güle cânâ haţar maţar
5. Ey yâd kalmadı Dürrî-i zâra intizâr
Kim dèdi saña dergeh-i şâha haber me-ber
6. Hân Aḥmed-i yegân ki derinde ser-keşân
Ġam-nîzesiyle baġrımı dâ'im deler meler

1. Bu ma' nā ittiḥād-ı ' aşık u ma' şūḳā şāhiddür
Maḥabbetle meveddet lafzı u ma' nā ' ayn-ı vāḥiddür
2. İki güldür yüzi o mäh-rüy-ı meclis-ārānuḡ
Bu ma' nāya gül-i ra' nā dü-vech ile musāiddür
3. Qalem tā olmasa der-kār ma' nā rū-nümā olmaz
Maḳar ḥaṭṭ-ı siyāha anuḡ içün rūy-ı kāğıddür
4. Bu mevsimlerde ümmīd-i ṭama' luṭf-ı edāniden
Nişār-ı āb-rüy etmekden aḳdem re'y-i fāsiddür
5. Eger ṭard-ı ğama zūr-ı mey-i gül-fāmdan ğayrı
Riyā-kārān-ı ' ālem i' tirāz eylerse vāriddür
6. ' Aṭāya bi ' z-zarūre müncezib meyl-i dil ammā kim
Kerīm ammā ki nīme şad fedā etmezse kāsiddür
7. Mu' ammā ğüne bu nāme sabādan gelmedür Nābī
Zehī ṭarz-ı nevin kim ma' ni-i şı' r üzre zā'iddür

1. Eşer sūz-ı dil-i ' uşşāḳ da ma' şūḳa ' ā'iddür
Sirāç ile anuḡcün olsa ' ad pervāne vāḥiddür
2. Mūsavīdür meger mīzān-ı ' adl-i ḥaḳda fī' l ile
Musāvāt oldıġın mīzānda ḥaḳ ḳavl-i mumāhiddür
3. Kemend-i mūy-ı zūlf-i yār der-bend-i dil-i ' aşık
Anuḡcün ḳayd-ı kākülden rehā sevdā-yı fāsiddür
4. Görülmez ḥ' āb-ı rāḥat dīde-i pūr nemde çok demdür
Olup yeksan şabā ḥayl-i mesā da' vāya şāhiddür
5. Ḥesāb ètdikçe dāġ-ı sīne-i mecrūḥı sehv ètdüm
Şāyılsa derd-i hicr-i yār ne ḳaşırdur ne zā'iddür
6. Nizā' u şulḥı bir ' add eyle terk èt cevır ü azārı
Bu ' ālem oldıġı fānī bu ma' nāya müsā'iddür

7. Bu nev vādide pey-revlikde Nābī-i hūner-sence
Emīn ol dahlden Şāhib ta'arruż ğayr-i vāriddür

(767)¹⁰⁶¹

Fā‘ ilātün / fā‘ ilātün / fā‘ ilātün / fā‘ ilün

1. Şol ‘amel kim şa‘ il-i kaydle ‘âlem bozmasıdır
Sâlike mest-i celâl olmak sitem bozmasıdır
2. Geç hevâ-yı kuvveti mâliyye-i naqdînen
Kadd-i lâm eyle hesâb-ı mâl elem bozmasıdır
3. Bâğ-ı hüsnünde müselsel sünbül-i gîsû-yı yâr
Halka halka ‘arızında mâr irem bozmasıdır
4. Bel vèrüp meyl eyleme zünnâ[r]-ı lütf-i düşmene
Merg-i mekri bir kemerdür ki kerem bozmasıdır
5. Mâh rûyuñdan pür êtdi şûh vaşfuñ Vehbî’ye
Ey kamer çehre maķar ancak raķam bozmasıdır

¹⁰⁶¹ Bu gazel VHBD’de yoktur.

(768)¹⁰⁶²**Mefā‘ilün / fe‘ülün / mefā‘ilün / fe‘ülün**

1. H̱ad-i esrārunun anı meh her sūlu’l-lah
Rāmṭār-ı aḡdur seven velā bir sūlu’l-lah
2. Rāyet ḥatuṇā huydur ḡā’ibdür dāṇā
Olup alā-yı cilā-i faḡ şür sūlu’l-lah
3. Lāl ile ḡadüm ‘allem-ḥāne-i Kudüs
Baḡ civān-ı ḡām-ı esbuḡdur sūlu’l-lah
4. Rāyet āb-dārīdür ‘ayyet-i icdārīdür
Hīn ü rāfet olupdur sūlu’l-lah
5. Mām-ı naşib-i elā mām nehcām‘
Ceb elā olupdur feref-ḡar sūlu’l-lah
6. Bā yetmez lūlū-i ḡalā Şalāḡī’yi
Ne adı sīt‘ ḡā velāşir sūlu’l-lah

¹⁰⁶² Bu şiir “mülemma‘ gazel” örneğidir.

106a

(769)

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

1. Meşreb- i cāndur tudağın ey puser
Humret-i güldür yañağın ser-te-ser
Mest olupdur gözlerün xanum içer
Dè aña kim eylesün şür u şer

(770)

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

2. Ay cemālün pertev-i nūr-ı Hüdā
Hüriler görse eder taḥsîn aña
Meskenüm oldu benüm künc-i melāl
Def' -i hüzn et vaşl ile ey dil-rubā

(771)

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

3. Merg-i ḥasretle koma ' aql u dil ü cān u tenem
Minnet ol bār-ı Hüdāya gerçi şimdi bī-kesem
Miskinem dünyāda ve ' uqbāda ' Ālī isterem
Mertebem kadrüm bülend ile benüm ey pür kerem

(772)

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

4. Müşk saçın küfri koymaz ki beni dīne gelem
Mülk-i dünyā olmasun sensiz baña ey pür kerem
Merg senden gelmeli dirlügime yegdür dērem
Merd olunca bu enīsün firḫatünde gam-keşem

106b

(773)

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

5. Gönlümi cāna saçın ḫayrān eder
Bağrumı mestāne ḫaşmetün xan eder¹⁰⁶³
Uralı āl-i ruḫın cānuma od eder
Şevk-i la' lün bu dili sekrān eder

(774)

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

6. Sürmedür pāyın ḡubārı gözlerime ey peser
Sürme gözden ben gedāyı kim vērir yolunda ser
Sürendür ḡamzeḫ bıçağı sır ile başımın ser¹⁰⁶⁴
Serverā sensin bu ' ālem içre dāim ser-te-ser

¹⁰⁶³ Bu mısra da vezin sorunu vardır.

¹⁰⁶⁴ Bu mısra da vezin sorunu vardır.

Müfte' ilün / fā' ilün / müfte' ilün / fā' ilün

1. Yār gelüp 'aşıkā menziline kılsa cāy
Ëtmeye mi gün yüze dīdeleri rūşenāy
2. Yayup o kāküllerün gün yüze kılduñ niķāb
Menzil-i 'akrebde tā münhasif olmuşdur ay
3. Yanaşup ol mehle tā ḥançer-i tīresini
Eyleye aġyārınun sīnesini ḥemçü nāy
4. Yār delerse eger sīnemizi kâ'ilüz
Tek bizi ol meh-liķā lütfuna kılsun sezāy
5. Yan vērüp ey meh-liķā kaçma bir ġam-ḥ'āreden
Āteş-i hicrānuña yanmaġa görme revāy
6. Yaz semender gibi yanmaġa ey ṭālī'üm
Ey kalem 'arz èt eger diler ise ol hümāy
7. Yāver olursa eger lütf-ı Ḥüdā bir kula
Bir pula muḥtāc iken dehre olur pādīşāy
8. Yā meh-i raḥşanda bī-dehre ziyā-baḥş olan
Ṭal'at-ı rüyun mudur 'āleme vëren cilāy
9. Yaş düşüp āydeden rüyun èder arzū
Ḳudretiyle gül yüzün eyleme şeb-nem-rübāy
10. Yā lec èdüp müdde' ī gün yüzün inkār èden
Eyler idi ol ġanī 'ākīl ise zerre rāy
11. Yap reh-i tecrīde de 'ākīl isen bir ribāt
Ḳāfile-i ehl-i 'aşk eyleye kārban-serāy
12. Yāre èdüp ehl-i 'aşk ṭurmayup 'arz-ı hüner
Nevbet-i 'arz-ı hüner sende mi Şāhin Girāy
13. Yār-ı ser-efrāz-ı men sende o kaç göz ki var
Ḳatl için 'aşıkā yā ne gerek ok u yāy

¹⁰⁶⁵ Görsel "Ek 4" başlığında verilmiştir.

Müfte' ilün / fā' ilün / müfte' ilün / fā' ilün

1. Yār gelüp yağma olsa baña reḥ-nümāy
Anuñ ile her ṭarīḳ baña olurdı ḳolāy
2. Yāda göñül vërse dost baña cefā étmedür
Ġayre görünme şaḳın kendi güzel yüzi ay
3. Yalvaramazsuñ şaḳın yandıḡuñı bilmesin
Dil saña müşkil olur delik olsa nāy¹⁰⁶⁷
4. Yāy zer [ü] sīmüñ yüze 'ālem olur saña ḳul
Pādişehüm fark éder hep bunı yoḡsula pāy
5. Yā ne nişāneler éder 'āşıḳa tır-i belā
Cāna geçer her müjeñ sevdigüm ebrūsı yāy
6. Yapa dili hem yıḳa sevdigümiñ dīdesi
Açdı baña gül yüziñ söyledi mest olduñ ay
7. Yāy çeküp ḳaşd éden gel berü sensin baña
Tırkeş-i cenge ṭurur kiprigün almaḳda pāy
8. Yek dürr-i ġam ṭurur gitse de ol meh-liḳā
Bir şeb-i zülmetde ḳor bizlere vërmez mi rāy
9. Yap hele bir dem göñül biz saña mā'illerüz
Lāzım olur ey güzel şāhı saña bir serāy
10. Yārim iken ol güzel geçdi beni nev-heves
Zerrece meydān bulup atuñ öñün kesdi ṭāy
11. Yār seven ġam bulur cūş éde seller gibi
Ḳan ile çağlar aḳar gözlerinün yaşı çay
12. Yā tay-i mekān éde göz göre Tātār gibi¹⁰⁶⁸
Medḫī anuñ çün oldı pey-rev-i Şāhin Girāy

¹⁰⁶⁶ Görsel "Ek 5" başlığında verilmiştir.¹⁰⁶⁷ Bu mısra da vezin sorunu vardır.¹⁰⁶⁸ Bu mısra da vezin sorunu vardır.

13. Yā Ceyhūnlar gibi oldu bize mey şifā
Tā o kadar şun baņa bula göñlimüz edāy

Bİ-NUKAT ĞAZELLERDÜR

(777)¹⁰⁶⁹**Mef'ülü / fā' ilātü / mefa' ilü / fā' ilün**

1. Dildār odur ki kāmīl ola ehl-i ḥāl ola
Server odur ki mālīk-i mülk-i kemāl ola
2. Kāmīl degül durur o ki rām ola herkese
Kāmīl odur ki hem-dem-i ehl-i kemāl ola
3. Olsa vişālünğ ellere vāllahi sevdüğim
‘ Ālemde ölmek ölmekle muḥāl ola
4. Dildāruḡa mūdām-ı vişālünğ durur murād
Ammā revā degül ki gönüller melāl ola
5. Olmam melül gönüm eger almasa ele
Ol lāle-rū ki kār aḡa her demde lāl ola
6. Rūḡı mūdām la' lünğ meddāḡ durur kār
Eger medḡünğ olmasa ‘ ālemde lāl ola¹⁰⁷⁰

¹⁰⁶⁹ RHD, 907¹⁰⁷⁰ Bu mısra da vezin sorunu vardır.

(778)

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

108b

1. Kākülün dām-ı dīl ol lāmdur esrādedür
Turreler ammā müselsel dāmdur amādedür
2. Lāleāsā elde kāse rāmdur dildārede
Hāside derd-i dīl olur devr-i gül sermādadur
3. La' lūne diller mūdām olsa revā ser-der hevā
Ki o ehl-i derde merhemdūr revā evlādadur
4. Lāle-i hamrā degül o māh-rūdur mihride
Āl u ālādur dese herkes kelām-ı sādedür
5. Sā' id[i] dildāre şor ṭālī' müsā' idse saṇa
Sa' diyā ārām-ı dīl ol māh ile şaḥrādedür

1. Dil alsa gördüğün demde dil-ārāda kemāl olsa
Murāduñ aḡlasa ‘ālemde dildār ehl-i ḡāl olsa
2. ‘Adū kām almasa rām olmasa ‘ālemde her güle
Aḡa sevmek sevilmeḡ mā-ḡaṣal emr-i mūḡāl olsa
3. Elünḡe lāleāsā kāse alsanḡ gülle germ olsanḡ
Müdāmī āl görsek ḡül ḡül olsanḡ elünḡ al olsa
4. Kemāl-i ‘ilm ile ma‘lūm-ı ‘ālem olsanḡ el-ḡaṣıl
Dilā ehl-i kemāl olsanḡ kelāmuñda me’āl olsa
5. Ḳabūlī mah-rūlarla viṣāle olmasa va‘de
Dilā vaṣl-ı dil-ārā her dem ü her mah u sāl olsa

¹⁰⁷¹ KBD, 709,710

(780)

Fe‘ ilātün / fe‘ ilātün / fe‘ ilātün / fe‘ ilün

1. Her seher-i semime il-hām olur ol resme şedā
Kim gül-āvāredür ‘adlūme āl derde devā¹⁰⁷²
2. ‘Amel-i şālih olur vāsıta-i vaşl-ı misāl
Levh-i ‘amāle ol me’mül eger olsa imlā
3. Ol dem ārāda meded-āh-ı mükedder aḥvāl
Dilde derd elde elem rūḥda hem serde hevā
4. ‘İlm ü ḥilm ü ‘amel ü ‘adl ü kemālün kāmīl
Dil-i āvāre kemāl gerekmesē ummasa revā
5. ‘Aḳliyā ol der olur māḥaşal-ı kārā ‘amel
Urula şūr-ı şalāḥ ola ervāḥa şalā¹⁰⁷³

¹⁰⁷² Bu mısra da vezin sorunu vardır.

¹⁰⁷³ Bu mısra da vezin sorunu vardır.

1. Her mürde-dil ki mālīk-i mülk-i vişāl olur
Hük-m-i 'adem ol ādeme emr-i muḥāl olur
2. Aḥvāl-i derd-i dil aḡa ilhām ola meger
Ol mah-ı sāde-rū ki melek görse lāl olur
3. Derd ü elem ki mādde-i aṣl-ı vişaldür
Mādām mihre vāşıl ola meh hilāl olur
4. Ger şalsa āl-i mül dilüme la'lvār 'aks
Gör ṭālī'üm ki lāle-i kūh-ı melāl olur
5. Hem-rāh-ı mihr olursa mehāsā göṅül revā
'Ālemde merd-i sālīk-i rāh-ı kemāl olur
6. Hāl anladuṡsa olma gel ālüde-i kelām
Esrāra ol ki maḥrem ola ehl-i ḡāl olur
7. Olsam rüsüm-ı kār-ı ṭılısm-ı kelām-ı dil
Kilküm Fehīm mevrīd-i siḡr-i ḡelāl olur

(782)¹⁰⁷⁵

Mef'ülü / mefā' ilü / mefā' ilü / fe'ülün

1. Maḥrem ola gör ādeme esrār-ı keremvār
Esrār-ı kerem görmedüm āsār-ı keremvār
2. Ādem ola gör ādeme 'ālemde revādur
Ādemde gönül māḥaşal eṭvār-ı keremvār
3. Her ḥâlde gerek âf' a-i 'aṭâları elde
Ma' mūr ola dîl-rûḥ ta' mar-ı keremvār
4. Esrār-ı gönül olsa eger 'āleme i' lām
Her serde degül ârda kerrār-ı keremvār
5. Her kâra heveskâr olur 'ālemde Zuhūrî
Her mâre-gede ḥâşıl olur kâr-ı keremvār

¹⁰⁷⁵ Bu gazel ZHD'de yoktur.

MÜSTEZÂT-I HEVÂYÎ
(783)¹⁰⁷⁶
Mef'ûlü / mefâ'ilü / mefâ'îlü / fe'ûlün

1. Kış geldi pamuklu alaca sâde gerekdür
 Kürki giye içden
 Maḥmûrları esne diyor bâde gerekdür
 Gelmiş ola Beçden
2. Dil-teşneleri va' de-i kemmün ile aldar
 Mânend-i serâb âh
 Dil-ber olıcağ Gözlemecizâde gerekdür
 Biñ bûs vère hiçden
3. Ğâyetle çamur yolun inişi yokuşu çok
 Yükler ise ağır
 Hâr işleyemez hep develer mâde gerekdür
 İşe Domaliçden
4. İstedügi gibi gemiyi kıllana kımdan
 Aldırmaya başın
 Destinde reîsün demir âmâde gerekdür
 Er almaya kıçdan
5. Maḥbûb-ı ḥaṭ-âvârde gibi mu' teber olmaz
 Takvîm-i kühen-sâl
 Tûmâr-ı nev aḥkâm-ı 'ale'l-âde gerekdür
 Her yıl çıka rîcden
6. Yârân-ı şafâ hep yiyeler kırnı toyunca
 Aç kılmaya kimse
 Dîvân-ı şaḥanlar tolı ortada gerekdür
 Tavukla piliçden
7. Sen Edrine şehrindesin uzak şuya gitme
 Beyhûde Hevâyî
 Nehr-i Tûna vü Sava Beligrad'a gerekdür
 Ayrılma Merîcden

¹⁰⁷⁶ Bu şiir HVD'de yoktur.

MÜSTEZÂT-I NAZİRE-İ SÂ‘DÎ EFENDÎ

(784)

Mef‘ûlü / mefâ‘îlü / mefâ‘îlü / fe‘ûlün

1. Kış geldi ocağda odın âmâde gerekdür
Meşeyle alıçdan
Tulum tulumı çanağı pür-bâde gerekdür
Nuql ola havıcdan
2. Kar yâğdı karanfüllerün üstünde bahâra
Gösterdi şovuk yüz
Tutdı yolu buz küregi kızmada gerekdür
Gitsen Miḥâlicden
3. ‘Uşşâk çocuk gibi kayar semtine yârın
Kış günleridür bu
Ma‘şûkları Na‘licezâde gerekdür
Ur şâca çekiçden
4. Oğcıoğlını inlet de şovuk bakma nigâra
Kendün den üşütme
Cemiyet-i intâca ner-i sâde gerekdür
Oğluñ mı ola hiçden
5. Pâzârcığı uygun dediler Edrinelinün
Has Köyde semizce
Gübresi Kara Muştafa Paşada gerekdür
Geçmeye Meriçden
6. Sünbülleri açıldı yine ebr ü şitânın
Tağlarda tımân var
Âteşli ola dil-ber Ocâkzâde gerekdür
Yok fâ’ide Beçden
7. Olmuş tıtalum Sa‘dî gibi ‘âşık-ı dîdâr
Var mı aña rağbet
Dil-ber bu zamân ehline kün-dâde gerekdür
Çat anlara kıçdan

Mef'ülü / mefā'ilü / mefā'ilü / fe'ülün

1. Ādem ola gör ādeme i'ṭā gerek evvel
A' lā gerek evvel
İ' ṭālar ile elde kerem-cā gerek evvel
Dārā gerek evvel
2. Sevmek ve sevilme eger āsāḡa gerekse
Her ḡālūḡe degse
Dildāra göḡül sāde mūdārā gerek evvel
İhdā gerek evvel
3. Esrār-ı dile maḡrem iseḡ serde vü dilde
Var mūle göḡülde
Her ḡālde göḡül ādeme sevdā gerek evvel
Vālā gerek evvel
4. Serlerde mūdām olsa elem dilde gider hem
Ehl-i dile merhem
Sevdālar ile 'āleme rüsvā gerek evvel
Derdā gerek evvel
5. Vird olsa mūdām-ı resm-i dile ism-i Ṭahūr¹⁰⁷⁷
İ' lām-ı sürūr
Vāllahi göḡül ādeme mevlā gerek evvel
Esmā gerek evvel

¹⁰⁷⁷ Bu mısradā vezin sorunu vardır.

MÜSTEZÂT-I NEDİM
(786)¹⁰⁷⁸

Mef'ûlû / mefâ'ilû / mefâ'ilû / fe'ûlûn

1. Ey şüh-ı kerem pîşe dil-i zâr senüñdür
Yok minnetin ahlâ
V'ey kân-ı güher endâ ne kim var senüñdür
Pinhân u hüveydâ
2. Sen kim gelesin meclise bir yer mi bulunmaz
Baş üzre yerün var
Gül gonçesisün güşe-i destâr senüñdür
Gel ey gül-i ra'nâ
3. Neylersin édüp bir iki gün bâr-ı cefâya
Şabreyle de sonra
Peymâne senün hâne senün yâr senüñdür
Gel ey gül-i ra'nâ
4. Bir büse-i cân-bağşına vër naqd-i hayâtı
Ger kâ'il olursa
Senden yañadur söz yine bāzâr senüñdür
Ey 'âşık-ı şeydâ
5. Çeşmânı siyeh-mest-i sitem kākül-i pür-ham
Ebrûları pür-çîn
Beñzer ki bu dildâr-ı cefākâr senüñdür
Bî-şüphe Nedīmā

¹⁰⁷⁸ NDMD, 487

1. Eyyām-ı bahār oldı çemen seyrine çıksun
Ol servî-i cānum
Şular gibi pāyına anuñ yüz sürüp aqsun
Bu eşk-i revānum
2. Gül-ruğlarının şevkiy ile sine-i çāke
Şöyle yaqayum dāğ
Benden yaña bir kerre dönüp de güle baqsun
Ol gonçe dehānum
3. Sen Mısr-ı melāḥatde yine Yūsūf-ı şānī
Hüsn ile 'azīz ol
Künc-i ğam-ı miḥnetde beni ḥüzn ile yaqsun
Bu sūz-ı nihānum
4. Her ḥār u ḥas ile gelüben seyr-i çemende
Ağlatma beni gül
İster misin ey meh bugün 'ālemleri yaqsun
Bu āh u fiğānum
5. Sevdā-yı ḥaṭ ü ḥāl ile bī-çāre Ḥarīmī
Dīvāne olubdur
Lütf edüp anı silsile-i zülfüne taqsun
Ol şāh-ı cihānum

¹⁰⁷⁹ Bu şiir HRMD'de yoktur.

1. Reng-i ruḥun eyler gül-i pür jâle piyâle
Şerbetlenüp âle
Fevvâre midür gevher-i seyyâle piyâle
Hayranum o hâle
2. Raqs étse o mehpâre açup gülgül-i fistân
Ber meşreb-i mestân
İhdâş ederek şu'le-i cevvalâle piyâle
Nûr eyler isâle
3. 'Aşk olsun o maḥmûre ki ḥûn-âbe-i dîde
Zehr êde çekîde
Laḥt-ı cigerinden şuna pergâle piyâle
Kandıkça cemâle
4. Lâyık mı bu kim bezm-i tarabda tek ü tenhâ
Bî-ḳayd u muhâba
Şems-i meye endâmın êde hâle piyâle
Âgûşuna ala
5. Duḥt-ı rezûn erbâbı degüldür bize vârsin
Da'vâyı çevirsin
Nevbet gelicek zâhid-i muḥtâla piyâle
Bâ-şarṭ-ı vekâle
6. Ol dil-ber-i keşmîr içüp 'aşḳuṇa sebz-i âb
Şevḳ eyleye ğarḳ-âb
Bezmi êde çün sâḥil-i Bengâle piyâle
Her cins-i kemâle
7. Eşer-i neş'e-i Şâkir mi degüldür¹⁰⁸⁰
Zâhir mi degüldür
Bu tâze zemînde çıka çün lâle piyâle
Gülzâr-ı ḥayâle

¹⁰⁸⁰ Bu mısradâ vezin sorunu vardır.

Mef'ülü / mefā'ilü / mefā'ilü / fe'ülün

1. Hadd ü ruḥ-ı dil-ber ki cemāl bāğına çekdi
Ol nūr-ı mücessem
‘Alemleri cezb eyledi ayağına çekdi
Şan beyt-i mükerrerem
2. ‘Aklum tağılur deyü beni kıldı selāmet
Ol muğ-peçe gör kim
Cem‘ eyledi gīsūları kollarına çekdi
Tağılmaya perçem
3. Çok yārelerüm var idi ey yār-ı ṭabībüm
Ahvālūme bir bak
Müjgān okun ol demde ciger dāğına çekdi
Tā kim ola merhem
4. Emründe senüñ ins ü beşer vahş u tıyūrān
Ey mülke Süleymān
Engüşterini nāz ile barmagına çekdi
Reşk eyledi ḥātem
5. Hāk-i kademüñ küñle édüp çeşmine Māhī
Za‘f-ı başarum var
Gāhī şoluna gāhī anı şağına çekdi
Rüşen göre dīdem

Naziresi**Mef'ülü / mefā'ilü / mefā'ilü / fe'ülün**

1. Mecnūn-ı dilüm leyli-i şubḥı bāğına çekdi¹⁰⁸²
Bend eyledi muḥkem
Cām-ı lebün ‘arz eyledi ayağına çekdi
Şan bāde şeh-i Cem
2. Üftādelerüñ ḥāl-i perişān görüp āfet
Hoş etdi ‘ināyet
Ol muğbeçe gīsūları kollarına çekdi
Göstermedi perçem
3. Onulmaz iken şerḥalerüm sīnede cāna
Gör dest-i kazāya
Ortada cefā tīgini dil dāğına çekdi
Raḥm etmedi bir dem

¹⁰⁸¹ Bu gazel VHBD’de yoktur.¹⁰⁸² Bu mısradaki vezin sorunu vardır.

4. ‘ Āşıqlara hüküm etmede ol hüsni Süleymān
Ev-ķāfu il’el-ķāf
Engüşterī teşhīrini barmağına çekdi
Fāş olmada hātem
5. Ebrūları Vehbī aralar kākül-i zülfün
Hāmem gibi keskin
Şemşirveş anı şoluna hem sağına çekdi
Dü-seyf ile Rüstem

MURABBA' (1) RUBAİ (2) KİT' A (3) FERD (4)

(791)

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

1. Ol resül-i mücteba hem rahmeten li'l-âlemîn
Bende medfûndur dëyü eflâke fahr ëyler zemîn

Merķadin ëdüp ziyâret dedî Cibri'l-i emîn
Hazihi cennât-ı 'adnin fedhulûhâ hâlidîn

(792)

Mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün

2. Ne mümkün kaçır-ı iqbāl inhirâf ëyler mezelletle
O bir cilve nümâdur gâhice Allâh yapusunda

Olursa menzilün hâke berâber çekme gam iqbâl
Çıkar el üzre pâpûş 'âkıbet mescid kapusunda

(793)

Mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün

3. Maḥabbet ḥānedānım ben vucûdum şadırdur şıddık
'Ömerdür cismümün cânı degülse olayın zındık

Ġarezle seven 'Osmānı Ḥüdādan bulmasun tevfiķ
Yezîd ibni Yezîd olsun 'Alîyi eyleyen tefriķ

(794)

Fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilün

4. Can-ı dilden meyl ëdüp bari ḥuzûr-ı izzete
Gitmege ḥâzırlanurken oldu tâ kî muhtaşar

Kendüye ol dem ḥitâb ëdüp dëmiş târiḥini
Eyledün Nâbî bugün bu dehr-i fâyından sefer

(795)

Mef' ülü / mefā' ilü / mefā' ilü / fe' ülün

5. Bir âfet-i meh-pâre zuhûr ëtdi şehirde
Kim sîn-i şerifi henüz on dört yaşında

Girmez ele bülbül gibi şad-çâkde olsañ
Gördüm o gül-i naḥveti Şehzâdebaşında

(796)

Mef'ülü / mefā'ilü / mefā'ilü / fe'ülün

6. Raqqās bu hālet senün oynuḡda mıdur
'Āşıqlarınuḡ günāhı boynuḡda mıdur

Toy mam şeb-i vaşluḡa şeb-i rûze gibi
Ey sîm-beden şabāḡ koynuḡda mıdur

(797)

Fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilün

7. Vêrmeyen şûret-i idbāre vücūd
Edemez ḡalka teveccühde kıyām

Dönmese arḡasını mihrāba
Ḥalkuḡ iḡbālini görmezdi imām

(798)

Mef'ülü / mefā'ilün / mefā'ilün / fā'

8. Ey āşaf-ı kāmver zamānuḡda senün
Kimi Ḥaleb oldu kimisi Şām oldu

Yārin saḡar da gelür nevbet dēmişdün
Ḳurbānuḡ olam bugün de aḡşām oldu

113b

(799)

Mef'ülü / mefā'ilü / mefā'ilü / fe'ül

9. Ol muḡbeçe-i fitne fūrūş u dil-cū
Āşıqlarınuḡ êtmede zaḡmına refū

Ḳāḡumı dēsem sîne-i billürin açar
Semmūr dēsem cünbişe başlar ebrū

(800)

Fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilün

10. Gözlerün 'aḡlum alup yer ḡomadı tedbire
İki āḡū bes imiş pādişehüm bir şire

Şanma ey Ḥaylî çeker dīdesine kuḡl-i siyeh
Āşıḡ öldürmek içün zāḡ vērür şimşire

(801)¹⁰⁸³

Fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilün

11. Bākî vü Nef' î vü Şābit ü Nābî
Suḥana vèrdiler āb [u] tābî

Bunların rūḥıdur eş' ār-ı Belîğ
Rūḥsız ḳālībuḡ olmaz tābî

(802)¹⁰⁸⁴

Fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilün

12. Manşib olunca eḫibbā-yı vefā-perverden
Resm-i ārāyişe dil-dāde olanlar dèdiler

Fervesi köhnedi Belîğ-i zāruḡ¹⁰⁸⁵
Oldı eski Zağra manşibı anı yeñiler

(803)

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

13. Cāme-i zībā-yı teftîşi felek
Kim dèdi bir Rîzelî yırt Lāza vèr

Cāme-i ni' met iken lâyıkmıdur
Rîze rîze bez gibi yırt Lāza vèr

(804)

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

14. Rūzedār-ı ġama sulṭānumdan
Ḥişşe-i ḥ'ān-ı 'ināyet geldi

Vaḳt-i ifṭār düşmeden şonra
Şekkimüz ḳālmadı sâ' at geldi

(805)

Fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilün

15. Her ḳaçan cām-ı mey alsam elime rindāne
Sînemün çāki iner lāle-şıfat dāmāne

Nice ḫayretde ḳomaz ādemi şol gözler kim
Sürmesiz ola siyeh meysiz ola mestāne

(806)

Mef' ūlū / fā' ilātün / mef' ūlū / fā' ilātün

16. Ḥaṭṭ zā' il èdî ḫüsnün ben ḳaşdayum daḫi
Gün batdı gitdi seyr-i kemān-keşdeyim daḫi

Yā dest-i üstüḫ'ānına dōndi dil-i za' if
Ben yār içün el ile keşākeşdeyüm daḫi

¹⁰⁸³ BLD, 354

¹⁰⁸⁴ BLD, 344

¹⁰⁸⁵ Bu mısradaki vezin sorunu vardır.

(807)

Mef'ülü / mefā'ilü / mefā'ilü / fe'ülün

17. Düşdükçe şafā eyleyelüm sizde ve bizde
Ammā ki hilāf eylemenüz va' deye sizde

Şöyle başalum ayağımız rüy-ı zemīne
Düşmen nazar eylerse eşer bulmaya izde

(808)

Mef'ülü / fā'ilätü / mefā'ilü / fā'ilün

18. Erzān-ı metā' ehl-i hüner tā [o] deñlü kim
Biñ ma' rifet zemānede bir āferīnedür

Ebnā-yı vaqt her hünere āferīn vērür
Yā Rab bu āferīn ne tükenmez hazīnedür

(809)

Mefā'ilün / mefā'ilün / mefā'ilün / mefā'ilün

19. Benüm yanumda añañ bir dañi iqbāl-i dünyāyı
Çevirdüm çarh-ı bī-inşāfdan rü-yı temennāyı

Hemān a' dā ile dest ü gerībān olmañ evladur
Ne lazım iltizām etmek baña her dem müdārāyı

(810)

Mef'ülü / mefā'ilü / mefā'ilün / fā'

20. Hengām-ı bahār oldı gönül şabr etmek
Ben sāhe-i bāğa giderüm ğam gitmez

Her şey biter ammā fenā bāğında
Şad-bār kerem-i tohm-ı murādum bitmez

(811)

Fe'ilätün / fe'ilätün / fe'ilätün / fe'ilün

21. Ey benüm gözleri bādāmum amān sultānum
İntizār āteşine çeşme-i Beykoz yetmez

Feyz-i teşrifünle āteşime itfā kıl¹⁰⁸⁶
Yohsa bir vech ile dilden bu harāret gitmez

(812)

Mefā'ilün / mefā'ilün / fe'ülün

22. Dīde-i hun-feşāna sultānum
Minnet-i tütüyā-yı çekirme

Dest-gir ol ayāğıña düşdüm
Hāk-i pâyundan isterüm sürme

¹⁰⁸⁶ Bu mısra da vezin sorunu vardır.

(813)

Fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilün

23. Dil-berün dīde-i mekkārına cādū dēdiler
 ẖad-i bālāsına 'ar' ar beline mū dēdiler

Rūyına benzedecek bāğda bir gül yoğ iken
 Ne ḥaṭā ēylediler zūlfüne şeb-bū dēdiler

(814)

Mef' ülü / mefā' ilü / mefā' ilü / fe' ülün

24. Şeyḥ oğlu girüp ḥalkaya 'ālem dedelendi
 Başlar bedevi tūbına döndi zedelendi

Her köşede bir na're-i mestāne-i Yā Hū
 'Ādetçe bugün zāviyemüz mey-kedelendi

(815)

Mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün

25. Reh-i āmāle herkes buldı yol avāre ben ḳaldım
 ẖamū derd ehli buldı çāreler bī-çāre ben ḳaldım

Erişdi devlet-i iḳbāle herkes bāb-ı lüṭfunda
 Şeb-i zūlmetde bir baḥt-ı siyeh seyyāre ben ḳaldım

(816)

Fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilün

26. N'ola naḳḳād dēsek Bāḳiye inşāf budur
 Ki bizüm naḳde-i endişemüz anuḡ puludur

N'ola düşürse baḳāyāsını maẓmūnlarınuḡ
 Ḥāme taḥşīl-i kemāl étmede Bāḳī ḳulıdur

(817)

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

27. Bir bıçaḳ vėrdüm Bıçaḳçızādeye
 Étdi bize dürlü dürlü reng ü āl

ẖaḳuyup dēdüm aḡa vėr sikkinüm
 Döndi yüzün dēdi gel sikkinüḡ al

(818)

Mef' ülü / mefā' ilün / mefā' ilün / fā

28. Zāhirde olursa egerce maḥrem
 Nā-cins ile ülfet olamaz müstaḥkem

Eyler mi gör ḥuşūmetinde taḳşīr
 Hem-sāye iken ḳalemtrāş ile ḳalem

(819)

Mef'ülü / mefā'ilü / mefā'ilü / fe'ülün

29. Ey dāver-ārā-yı himem kıt' adan evvel
İrfān ile bu bendenün aḥvālī bilindi

Ağzum şulanup dā' iye-i ḥāhiş-i zerle
Bir kaṭre düşüp şafḥaya zer lafzı silindi

(820)¹⁰⁸⁷

Mef'ülü / mefā'ilü / mefā'ilü / fe'ülün

30. Germiyyet-i āraiş-i manşıbla gezerken
Dem-serdī-i sükkān-ı kaḫādan ṭoṇa ḳaldık

Eslāf-ı cefā-pīşe gelüp buldıḡın almış
Bu cāy-ı meşakḳatde Belīḡ biz şovuk aldık

(821)

Fe'ilātün / mefā'ilün / fe'ilün

31. Şehr-i İslāmbol içre tövbe édüp
Dése bir kimse ki içmem şahbā

İtimād eyleme sözine anuḡ
Ġalaṭa ihtimālī var zīrā

(822)¹⁰⁸⁸

Mefā'ilün / mefā'ilün / fe'ülün

32. Ġalaṭada Mesīḫī deyre varmış
Meger Şem' ī anuḡla bile gitmiş

İşidenler ġalaṭ édüp dedīler
Mesīḫī kiliseye bir mūm iletmiş

(823)

Mefā'ilün / mefā'ilün / mefā'ilün / mefā'ilün

33. Bugün germ-ābe-i Fındıklı'da Fındıkçılardan bir
Civān-beste-leb ü bādām dü-çeşme olmuşam mālīk

Tecerrüd eyleyüp hep mā-sivādan tāb-ı şevḳ ile
İşindum cennet-i vaşlıyla oldum tā cehennemlik

(824)

Mef'ülü / mefā'ilü / mefā'ilün / fā

34. Bī-bāde mebāş nā-tüvānī yek-dem
Kez bādeşevd 'aḳl u dil ü dīn muḫkem

İblīs eger bādeşevd bī-ḡordī yek-dem
Kerdi dü-hezār secde be-pīş-i ādem

¹⁰⁸⁷ BLD, 347,348

¹⁰⁸⁸ Bu şiir MSD'de yoktur.

(825)

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

35. Pāk-binān naqş-ı bātıldan çeker mi hiç ğamı
Rāst oğur ayīneler çün ' aks-i haṭṭ-ı hātemi

Pāk-ṭıynet hāk-sār olursa da rıf' at gelür
Āsumān şanur gören ' aks-i nücüm ile yemi

(826)¹⁰⁸⁹

Mefā' ilün / fe' ilātün / mefā' ilün / fe' ilün

36. Belīgün Egri iken eski rütbe-i cāhı
Ḳazā şāvub yeni toğrıldı baḥt-ı bī-başara

' Aṭıyye-i şeref-efzā-yı şehir-i yārīden
Yaḳışdı hil' at-ı nev-cāhıma Yeni Zağra

¹⁰⁸⁹ BLD, 349

(827)

Mef'ülü / mefā'ilün / mef'ülü / mefā'ilün

1. Vaşf-ı miyānuñ étdüm ise olma dil-şikest¹⁰⁹⁰
Söz orta degüldür ey şeh hüsünüm saña degül

(828)

Fe'ilätün / fe'ilätün / fe'ilätün / fe'ilün

2. Kemān-ı cevri çekilmez kiriş geçinme dilā
Çü tîr-i toğrulık etsen yine hevāya gider

(829)

Fe'ilätün / fe'ilätün / fe'ilätün / fe'ilün

3. Būy-ı zūlf-i şanemi baña dēdüm kim getürür
Gösterüp bād-ı şabāyı dēdiler bu getürür

(830)

Fe'ilätün / fe'ilätün / fe'ilätün / fe'ilün

4. Ramazānum saña Şa' bān geçinür ibn-i Receb
‘Ahdüm olsun anı ben ‘ıyde şālincāk edeyüm

(831)

Fe'ilätün / fe'ilätün / fe'ilätün / fe'ilün

5. Zūlm éder māni' olur қоçmağa sen sîm-teni
Girmesün ara yere boynuğa al pîreheni

(832)

Fe'ilätün / fe'ilätün / fe'ilätün / fe'ilün

6. Āsiyāb-ı suhanı gendüme ben döndüricek
Eyledüm hırmen-i endişede şad-fikri daķık

(833)

Fe'ilätün / fe'ilätün / fe'ilätün / fe'ilün

7. Dēsün ol gönçe-dehānuñ varsa bir ğayri sözi
Güle teşbih éderüm ‘arızını işte yüzi

(834)

Fe'ilätün / fe'ilätün / fe'ilätün / fe'ilün

8. Zūlfüni rüyına ol şūḡ niķāb eylesesün
Perde-i şermi gidersün açıcak söyleyelüm

(835)

Mef'ülü / fā'ilätü / mefā'ilü / fā'ilün

9. Açdum metā'-ı rāz-ı mey bir derzi şūḡuna
Ölçdi biçdi gördi ki çıkamaz tekellüdi

¹⁰⁹⁰ Bu mısra da vezin sorunu vardır.

(836)

Mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün

10. Görince mest-i ser-gerdān-ı 'aşkın ol büt-i haffāf
'Arağ rız oldığı gül gibi nāzūk terligündendür

(837)

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

11. Mezra' -i kuhsār-ı serde dīde bir şu başıdur
Neyleyem ammā ki taḥşil êtdigi göz yaşıdur

(838)

Mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün

12. Eger pāyına yāruḡ yüz sürem dēserē rikābāsā
Yolunda irtikāb eyle aşılmagı başılmagı

(839)

Fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilün

13. Şaḡınurım seni ol gürg-i 'adūdan ḡazer êt
Vaḥşet êtme kuzucağum kerem êt gel koyuna

(840)

Mef' ūlū / mefā' ilū / mefā' ilū / fe' ūlün

14. Aç tutdığı çün her gün o ḡurşid-i cihānı
Az kaldı dün tūṭup yēye yazdum Ramazānı

(841)

Fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilün

15. Şemīm-i zūlfini almış nesīm-i gülşende
Demiş ki sūnbüle sende emānet olsun bu¹⁰⁹¹

(842)

Mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün

16. Receb nāmında bir şehir-i cihāna müptelā oldum
O meh mahiyyetūḡ Şa' bānum ardından ayrılmam¹⁰⁹²

(843)

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

17. El-ḡased yā mirvāḡa oldı mekānuḡ dest-i yār
El vērürse böyle olsun kişiyē rūzigār¹⁰⁹³

(844)

Mef' ūlū / mefā' ilū / mefā' ilū / fe' ūlün

18. Êl mirvaḡayı aḡçe ile şātun alurlar
Bizim daḡi bu mirvaḡamuz bād-ı hevādur

¹⁰⁹¹ Bu mısradā vezin sorunu vardır.

¹⁰⁹² Müptelā: belā, metin

¹⁰⁹³ Bu mısradā vezin sorunu vardır.

(845)

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

19. Bend ile aldum dëmişsin büy-ı zülf-i dil-beri
Ey şabā es ' ömrün olduğça kalursa bu saña

(846)

Fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilün

20. Belde tīgün kesici oldı geçürmez kimse
Anuñcün geçmez cānı gönül bu belden

(847)

Mefā' ilün / mefā' ilün / fe' ülün

- 115a 21. Telef étme be-gāyet şakla mālı
Ki zīra mālı gāyet şaklamalı

(848)

Fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilün

22. Mey ile mālīyetüm ele almalı degül
Ele almalı olursa mey al mālı degül¹⁰⁹⁴

(849)

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

23. Kān döküp iki gözümnden bakmaz idüm bendire
Ol Hüdā in' ām edeydi bizlere İsmā' ili

(850)

Fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilün

24. Bir deliķanlı ĥarāmīdür dēyü ĥabs ētdüler
Aşmadan kırtulalı ĥayli şıķılmışdur şarāb

(851)

Mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün

25. O pīşān Ka' be-i ' ulyā vü ĥāl seng-i Esveddür
Ziyāret eylerüz anı eger gel dërse İbrāhim

(852)

Mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün

26. Nezāket bilmeyen dil-ber hemān bir naḥş-şüretdür
Baķar şāhin gibi ammā velī ancak şıgırcıķdur

(853)

Fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilün

27. Dil-berün gönli saña aķmaz dëme ey dil aķar
Āteş-i aşķa seni yakmaz dëme yalvār yakār

¹⁰⁹⁴ Bu beyitte vezin sorunu vardır.

(854)

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

28. Bî-tekellüf bûse almağ lebleründen dil-berün
Görmedim ' âlemde filcân gibi kızkun müşterî

(855)

Mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün

29. Felek yüz kez nevâziş eylesün memnûnuñ olmam ben
Gül-âb-ı âsâ beni gül yüzli yârumdan çıkardun sen

(856)

Mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün

30. Sağa ey gül o gülgün cāmeyi kim biçdügin tıyduğ
Buluşduğ çār-sū-yı bağ-ı küyün da dikenlerle

(857)

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

31. Olmamağ âlûde dāmân-ı heves mümkün degül
Böyle çirk-âb içre zîrâ pîr ü pāk olmağ ne güç

(858)

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

32. Her ne yâzmış levha-i zîşānuña kil-k-i kader
Lâçerem öyle olur şād ol zîyâ étme keder

115b

(859)

Fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilün

33. Giremez qalbe raqîb étse temellük vâfir
Gönül Allah evidür cennete girmez kâfir

(860)

Fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilün

34. Zülf ü hâl ü haţ-ı ruhsarına mâ'il olanun
Rûz-ı şeb ' ömr-i hesâb ile kitâb ile geçer

(861)

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

35. Pertev-i iqbâlde red cünbiş-i idbârha
Yek dü haţve bâz-ı reften per pedihed¹⁰⁹⁵

(862)

Mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün

36. Miyânın qocduran dil-berden ey dil ihtirâz eyle
Muqarrerdür yıkılır bir binâ elbetde bel vërse

¹⁰⁹⁵ Bu beyitte vezin sorunu vardır.

(863)

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

37. 'Aşk odı evvel düşer ma' şūka andan ' aşıkā
Şem' i gör kim yanmadın yāndırmadı pervānesin

(864)

Fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilün

38. Şem' -i ' aşk ile yakar cismini pervāne velī
Mūma şorarsaŋ o da almışdur içinden fitili

(865)

Fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilün

39. Hased-i kalb-i ' adū lütf ile zā' il olmaz
Sengde muzmer olan āteşe āb étmez eşer

(866)

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

40. Géceler ' azm étduğim ol yāre-sāyem havfidür
Bir tarīk ile kabul étmez maḥabbet şirketi

(867)

Mefā' ilün / fe' ilātün / mefā' ilün / fe' ilün

41. Açar iseŋ ol Necātī derd-mende acı kim
Ne leb-i dil-ber naşib oldu ne ḥelvā-i rakīb

(868)

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

42. Mesken ét resmin güneşden ögren ey şāḥib-i hüner
Bāşı tā ' arşa erişmiş yine yüzi yerededür

(869)

Mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün

43. Görüp nāfında cānānuŋ siyeh bir ḥāl-i ' anber-bū
Nedür dedüm göbek miski dedi bir gözleri āhū

(870)

Fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilün

44. Var iken ḥāl-i ' izār-ı dil-ber
Neyleyem āteşe yansın ' anber

(871)

Mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün

45. Fitil-i şem' -i bahtum gerçi sulṭānum uyandurdu
Çerāğ étđi beni ammā velākin yakdı yandurdu

(872)

Mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün

46. Ḥaṭā étđüm kaş-ı rāsını yāya éyledüm teşbīh
Baṇa ebrū-yı cānān münḥarifdür dāḥi toğrulmaz

(873)

Mef'ülü / mefā'ilü / mefā'ilü / fe'ülün

47. Sen şimdi beni ok gibi yabane atarsın
Ammā ki beni kaşı kemānum çok ararsın

(874)

Mef'ülü / mefā'ilün / mef'ülü / mefā'ilün

48. Dıraht-ı işve budaklandı yār dillendi
Gel ey faḫīh-i zamān mes'ele çatallandı

(875)

Mefā'ilün / mefā'ilün / mefā'ilün / mefā'ilün

49. Taşaddür kılsa ger nādāncığım fevḳinde dānānuḡ
Olur ḫār u ḫas üstünde gevher altında deryānuḡ

(876)

Fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilün

50. Qaldum ayaklarda deyü aḡlama 'ālemdür bu¹⁰⁹⁶
Bulunur manşib-ı cāh elde hüner şāḡ olsun

(877)

Fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilün

51. Ey göñül gel düşme ḡam girdābına deryā-dil ol
Qo birāz essin şāvursun böyle qalmaz rüzḡār

(878)

Mefā'ilün / fe'ülün / mefā'ilün / fe'ülün

52. Ey göñül deryā-dil ol eyle taḡammül yoḡsa
Rüzḡaruḡ öñüne düşmeyen ādem yorulur

116a

(879)

Fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilün

53. Pāyuḡa bir gün düşer elbet Züleyḫā-yı ümīd
Sen hemān ey Yūsuf-dil Mısr-ı istiḡnāda ol

(880)

Mef'ülü / mefā'ilü / mefā'ilü / fe'ülün

54. Def' eylemege tīr-i 'ālem-i gerduş-ı dehri
'Ālemde taḡammül gibi herḡiz siper olmaz

(881)

Fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilün

55. Perdesi şırıḡ olan dil-bere hīç söz yoḡdur
Yatmasa herkesüḡ āḡuşuna taḡbūr gibi

¹⁰⁹⁶ Bu mısra da vezin sorunu vardır.

(882)

Mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün

56. Cenāb-ı vech-i taḥrīr ḥurūfı dā'im etsin Ḥaḳ
Velīyni' metümdür mālīk-i dīnār olursam da

(883)

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

57. Gerçi' ömrüm ḥāşılı benden kaçır cayır cayır
Korkarum ol ḥār-ṭabī' at aḡa otlar yoldurur

(884)

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün

58. Akçesizlikden niçün feryād eder maḥbūblar
Anlarıḡ ḍarb-ḡānesi şalvārınıḡ bendindedür

(885)

Mef' ülü / fā' ilātü / mefā' ilü / fā' ilün

59. Yāruḡ ḡayāl[i] bendedür ey dil sen ebkem ol
Bārī şütür çeker niçün efgār eder ceres

(886)

Fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilün

60. Mīve-i vaşlına yāruḡ göḡül iḡdām étme
Olıcak nesne degüldür ṭama' -ı ḡām étme

(887)

Mef' ülü / mefā' ilü / mefā' ilü / fe' ülün

61. Tönbeki-şıfat yandı yürek nār-ı ḡamuḡla
İnānmaz iseḡ aḡzum açam düduma baḡ üf

(888)

Mef' ülü / fā' ilātü / mefā' ilü / fā' ilün

62. Tönbeki nūş étdüḡüm keyf içün degül
Derdünle āḡ etmege bir vesīledür

(889)

Fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilün

63. İstikāmetde ḡalem yanmada şem' ola kişi
Yine mıḡraşı cefādan serini ḡurtaramaz

(890)

Mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün

64. Daḡi kimden ümīd-i şıdḡ édersin Nābīyā bilmem
Şabāḡun bir nefesde nışf-ı kāzib nışf-ı şādıḡdur

(891)

Mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün

65. Enisün Hâtem-i Ta'î olsa izhâr eyleme 'aczün
Şikest eyler benüm 'ömrüm kişinün istemek kâdrin

(892)

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

66. Ben yaşam lâyıķ mı karşımda ayāğ üzre tura
Serv-i nāza diğ ben öldük de namāzum kılmasun

(893)

Mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün

67. Vişālinden ba' id olmak diler gönlüm bu ma' nâdan
Ki her neye kemāl vërse felek ānı zevāl eyler

(894)

Mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün

68. Kānadın görse bir mürün şanur hayra beşāretdür
Anı fehmi eylemez kimse zevāline 'işāretdür

(895)

Mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün

69. Zevālün kışsın çeksün deyü devlet yoksa
Felek ehl-i dilün şānman ki mesrūr oldığın ister

(896)

Mef' ülü / fā' ilātü / mefā' ilü / fā' ilün

70. Çok kıl u kāl olur belı müy-ı miyānına
Ammā ki nokta deñlü sözüm yok dehānına

(897)

Mef' ülü / fā' ilātün / mef' ülü / fā' ilātün

71. Vehbiyā gāh haṭın seyr ederüm gāh ruḥun
Sevda-yı meşrebüm ārām edemem bir yerde

(898)

Mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün

72. Ne hikmetdür bu kim bir katre düşdi kilik-i kudretten
Ruḥ-ı hūbāne revnāk lāleye dāğ-ı derün oldu

116b

(899)

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

73. Gerçi açmadı kapu dil-ber rakıbe nazdan
Baḡa bir mihr etti ma' nāda yine açmāzdan

(900)

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

74. Kılca göstermez belin 'uşşāka ol meh nazdan
Cāme üstünden қоçar ammā kemer açmazdan

(901)

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

75. Geh çıkarur geh giyer destārın ol meh nazdan
Kākülün seyr ètdirür 'āşıklara açmazdan

(902)

Mef' ülü / fā' ilātün / mef' ülü / fā' ilātün

76. Dersin okurken қapar gāhī kitāb-ı nazdan
Ezber eyler şive bābın ol perī açmazdan

(903)

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

77. Hoққа-i la' l[i] tebessüm ètdi şanmañ nazdan
Dürr-i dendānın baña seyr ètdirür açmazdan

(904)

Mef' ülü / fā' ilātün / mef' ülü / fā' ilātün

78. Bāde yoқdur kapu bağlar mey-fürüş açmazdan
Eskidür ammā ki çabık açdırur açmazdan

(905)

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

79. Ellerin dil-ber yüzine tutdı şerm-i nazdan
'Āşıkā bu vech ile yüz gösterür açmazdan

(906)

Mef' ülü / fā' ilātün / mef' ülü / fā' ilātün

80. Dögmeler şanma beni gördükçe gögsin nāzdan
Sīnesini gösterür baña o meh açmazdan

(907)

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

81. Bir söz açsun dēyü Ğālip ol nihāl-i nazdan
Ğoncanuñ bād-ı şabā ağızın arar açmazdan

(908)

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

82. Haste çeşmin bağlamışdur şanmañ ol meh-i nāzdan
Uğrun uğrun seyr èder 'uşşākını açmazdan

(909)

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

83. Ğāfil olma geh şaķın satranç-ı lu' b-ı yardan
Mat eder bir gün seni ruh gösterüp açmazdan

(910)

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

84. Beydaķ-ı hāl-i ruķuñ zülfünle mestür eyleme
Almağa şāhum göñül ferzānesin açmazdan

(911)

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

85. Ders-i naķvatde şeriki yoğmuş dünyada
Bir gelenlerden imiş dünyāya Vaħdizāde

(912)

Mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün

86. Şuyun buldurdı āķır vāķıf oldur maceramızdan
Şuyolcuzādemizle şimdi şu sızmaz aramızdan

(913)

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

87. Şüst ü şüy-ı ārzü kıldık dil-i āzādeden
El yuduķ şimden gerü bizde Şabuncuzādeden

(914)

Fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilün

88. Beni leb-beste-i nāz iken edüp dil-dāde
Şimdi güller gibi açıldı Çiçekçizāde

117a

(915)

Fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilün

89. Nār-ı ḥasret ile yāķup vērde deķānum bāda
Külümü göklere şavurdu Tütüncizāde

(916)

Fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilün

90. Baņa biñ ' işve ile yem dökerek tenhada
' Āķibet olţayı yutdurdı Bālıķçizāde

(917)

Mef' ūlü / fā' ilātün / mef' ūlü / fā' ilātün

91. Leb-i şiriniñ şordum bu gece tenhada
Kanda gitdi ' aceba dēyü Şekercizāde

(918)

Fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilün

92. Cāmi' -i hüsnüne 'uşşākı édüp āmāde
Artırur kāmēti maḥfilde Müezzinzāde

(919)

Mef' ūlū / fā' ilātün / mef' ūlū / fā' ilātün

93. Hāşılı 'aşkına gitdüm olalı üftāde¹⁰⁹⁷
Hırman-ı şabrumı şavurdı Şāmāncızāde

(920)

Fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilün

94. Mūmcızāde gibi bir mehveşe meftūn olalı
Şem' -i bezm-i ğam olup aldı Münir fitili

(921)

Fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilün

95. Gösterüp murğ-ı dile dāne-i ḥāl-i lebūni
Arpacızāde bize yem döküyor şan' at ile

(922)

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

96. Penbeyi künün görüp döndi kemānı sadeye
Addurunca ben neler çekdüm o Ḥallāczādeye

(923)

Fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilün

97. Çünkü vakf eyleyemezsin cihet-i 'aşka tenün
Mütevellī oğlını sevmek ne vazīfeñdi senün

(924)

Fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilün

98. Gāh baḳār gāh şoḳar ḳoynuna mecmū' a gibi
Dil veren kimse yāñulmaz 'Ulemāzādelere

(925)

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün

99. Olmasun vāreste pīç ü tāb-ı ğamdan kīnecū
Mār-ı sermā-dīdeye tañrı güneş göstermesün

¹⁰⁹⁷ Bu mısra da vezin sorunu vardır.

(926)

Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

100. Vërme yüz terğim enfid-i hāsidi bed-ıynete
Düşmenin çeksini gamı sen çekme gamı enfıyye çek

117b

(927)

Mef' ülü / fā' ilātü / mefā' ilü / fā' ilün

101. Bir taze dāğ yākdı gelüp yār sīneye
Mühr urdı kendi eliyle hazineye

(928)

Mef' ülü / mefā' ilün / mef' ülü / fe' ülün

102. Koydı o yār koynuna hem çekdi sīneye
Hammām gibi mālīk olanlar hazineye

(929)

Mef' ülü / fā' ilātü / mefā' ilü / fā' ilün

103. Elbet çeker o Yūsuf-ı devranı sīneye
Mālīk olanlar Mısır gibi hazineye

(930)

Mef' ülü / fā' ilātü / mefā' ilü / fā' ilün

104. Geçdi zemīne dāğ-ı gamin çekdi sīneye
Kārun mişāl[i] mālīk olanlar hazineye

(931)

Mef' ülü / fā' ilātün / mef' ülü / fā' ilātün

105. Kuloğlu dil-rubāların çekdi sīneye
Hemçün tūfeng mālīk olanlar hazineye

(932)

Mef' ülü / fā' ilātü / mefā' ilü / fā' ilün

106. Çekdi Lağımcızādeyi tenhāda sīneye
Rāh-ı lağımda mālīk olanlar hazineye

(933)

Mefā' ilün / fe' ilātün / mefā' ilün / fe' ilün

107. Öpdi dehan-ı dil-ber hem çekdi sīneye
Çeşme mişāl mālīk olanlar hazineye

(934)

Mef' ülü / fā' ilātü / mefā' ilü / fā' ilün

108. Sultān-ı 'ālem oldı çeküp yār sīneye
İklim-i 'aşkda mālīk olanlar hazineye

(935)

Mefā' ilün / fe' ilātün / mefā' ilün / fe' ilün

109. Çok dil-rubaları zer ile çekdi sīneye
Kātīb-i hazīne gibi mālīk olanlar hazineye

(936)

Mef'ülü / fā'ilātü / mefā'ilü / fā'ilün

110. Evvel kademde şart-ı rehî oldı terk-i ser
Azm etmesün bu rāh-ı belāya tayanmayan

(937)

Mef'ülü / fā'ilātü / mefā'ilü / fā'ilün

111. Çıkılmış raķib süllem kaşr-ı vişāline
Düşsün zemīn-i firķate Yā Rab teker meker

(938)

Fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilün

112. Nazar-ı hāledür ancak neder istiķbālī
Nēyigin bilmedi hiç hāzret-i kādı māzı

(939)

Fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilün

113. Olmaz ol şūh vişāle kâ'il
Būseye olsa da nā'il mā'il

(940)

Fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilün

114. Hükemā eyledi tiryāk ile emrāza 'ilāc
Şanma bī-fā'ide hālk eyledi Bārī mārı

(941)

Mefā'ilün / fe'ülün / mefā'ilün / fe'ülün

115. Şaķın ki başma bī-edep zemīn üzre
Her ādem başına bulunur hezār mezār

(942)

Fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilün

116. Nice kessün kılıcı ehl-i cihādū şimdi
Fuķarahānesini ētmede vīrān mīrān

(943)

Mef'ülü / fā'ilātü / mefā'ilü / fā'ilün

117. Ērmek mühāl sāl-i deryā-yı hıkmete
Her çend olsa rākib felek melek

(944)

Mef'ülü / fā'ilātü / mefā'ilü / fā'ilün

118. Bıñ zer vērürdi sāye ki Hūrşid görmege
Göstermedūñ sebab ne ki 'aynı deger meger

(945)

Mef'ülü / mefā'ilü / mefā'ilü / fe'ülün

119. Nedür murād derseñ eger zālīm olmasan
Dünyāda yemekdür hemān hārām merām

Seni vaḳf-ı derd-i ḥasret	Meger eylemiş bir āfet	Neden āh [u] vāha ruḥṣat	Nedür ey göñül bu ḥayret
Müjeler ḳazā niyābet	Nigeh-i belā nigehbān	Sitem āferin ü fettān	Nice āfet āfet-i cān
Dilī étmesün mi ġāret	O dū ebrūvān-ı dil-cū	O remīdeṭarz-ı āhu	O nigāh-ı çeşm-i pūr gū
Ki vèrir cemāde ḥālet	Lebi şorma bir mül olmuş	Ḥem zūlf-i sūnbül olmuş	Ruḥ-ı āl gül gül olmuş
Getürmese tevbe tāḳat	Bāḳılur mı ḳıl ü ḳāle	Şūna buseden nevāle	Ala destine piyāle
Vère bezme sūz-ı vaḥşet	Ala tiġ-i nāzı deste	Ol çeşm-i meste ḥaste	Zūlmete éde şikeste
Vère iḥtimālī vuşlat	Ruḥ-ı ḥande-i nihānı	Éde nūkteler zebānı	Leb-i nāz-ı dur-feşānı
O zamān ḳopar ḳıyāmet	Éde raḳş için ḳıyāmı	Vère ḳaddine ḥırāmı	Ṭarabuḡ olup tamāmı
Vère böyle ḥüsn ü zīnet	Buḡa tāb' -ı Rāġıb ister	Ne kemāl-i tālib ister	Ne ḥayāl-i Şā'ib ister
(947)			
Anı ekmege ne ḥācet	Baḡa toġrı bād-ı āhım	Éder ise meyl ü raġbet	O nihāl-i bāġ-ı işve
O ġazāl-i deşt ü ḥaşyet	Kime şayd oldı yā hū	Ser-i kūyuna tekābū	Hele bitmez işdir bu
Kelimātı şanma lüknet	Ezilür lisān-ı yāre	Suḡan olsa pāre pāre	Çesvāl-i iḥtiyāre
Leb-i şekkerine lezzet	Dile zevḳdür Ḥüdā-dād	Ve ne étdi kimseler yād	Ne olur bu aşl-ı icāt
Dile zehr-i 'iş ü 'ışret	Oluyor bezmde sensiz	Daḡi zevḳler miḥensiz	Olamaz çü gül dikensiz
Ki maḳardur étdi tal' at	Meger aḡa burc-ı 'akreb	Beni kevkebüm mu' azzeb	Niceye dek éde yā Rab
Çekilen cefā vü miḥnet	Senün için idi cānā	Ola ehlinün ol ammā	Neye lazım emr-i dünyā
Édemez ḳatīle ülfet	Dédiler ki merd-i bāid	Çekiyor çün āh mümted	Bu belā-yı hicr-i her ferd
Vère naḡma ḥüsn-i behçet	Buḡa ṭab' -ı Rıf' at ister	Ne kemāl-i 'izzet ister	Ne ḥayāl-i şevket ister

¹⁰⁹⁸ Bu şiir RGD'de yoktur.

1154	Buḳ' a ne ebhī 250	Bā-emr-i şāhib 345	Bünyādı zībā 97	Ḥaḳ bu ki ra' nā 462
1154	Ne pāk-i zībā 98	Bir sa' d u aḥsen 461	Pākīze ber-cā 251	Nev buḳ' a a' lī 344
1154	...īnū'l- medāris ¹⁰⁹⁹ 460	Ṭullaba me 'vā 95	Oldı feraḥzā 348	Bu tarz-ı ebhī 252
1154	Bu resm-i ālā 346	Bu tarzı ebhī 253	Mevā-yı ' irfān 359	Aṭyeb mücellā 96
1154	1154	1154	1154	1154

Müstef' ilün / müstef' ilün

1. Ey kil-k-i mu' ciz-tahrīr ḥaḳḳā
Ėtdün bu resme bir naḳş-ı iclā
2. Nādide bir tavr oldı bu güyā
Faḥre sezādur bī-bāk u pervā
3. Şāhib-mahāret şānī-i āşaf
Bünyād kıldı bir buḳ' a ḥālā
4. Güyā vezīri kıṭ' a mühezzib
Bir nüsha oldı bī-mişl ü hemtā
5. Tarīḥ şāyān böyle gerekdür
İ' cāz-güne ola ser-ā-pā
6. Tahrīr ile dört beyt ya' nī
Ḳıl otuz altı tarīḥ inhā
7. Ma' rūf dördi dördi de ' arzen
Rub' -ı vasaṭ bir perde zevāyā
8. Dördi zevāyā-yı her müşalles
Dördide erbā' ından hüveydā
9. Dördi de-i adlā' ından nümāyān
Ḳuṭreyn eyler ikisin imā
10. On iki vech üzre dāḥi böyle
Eczāsına eşkāl Ėtdüm inşā

¹⁰⁹⁹ Mısra silik olduğu için okunmamaktadır.

11. Biri bu  arza biri bu  ar a

Biri bu resm  zre oldu m nh 

12. Biri bu g ne biri de b yle

Bir da ı   yle olsun tem   

13. Biri bu na  a biri bu   ret

Bir de bu  avr ile olsun icr 

14. Bir de bu  ekle biri bu heyet

Biri de bu va    zre b -m h b 

119a

15. Ber-vech-i me r   oldu tam men
C mlesi d -    t r  -i ra n 

16.     f  ok  tdi   men  sit y  
Va t-i du  dur  ayr  bu e n 

17. Ma b l olup her  ayr t  olsun
Ecri cez l d d r-  Mevl 

18. B ny d n   her zerre   ki
Oldu  a d r u d ny da ber-c 

19. Devletle   mrin e z n  d p    
Ets n  ud r esl f  ifs 

(950)
MÜSTEZÂT-I GÜFT-İ ŞEMS-İ TEBRİZİ KADDESALLAHÜ SIRREHÜ

Rübude çeşm ü ruh u zülf-i anbüt-i ra' nā	1	ķarār ü	2	tāķat	3	ü pervā
Şın-pür seçiz refte est	1	cemāl ü	2	ķehre	3	vü sīmā
Şın-de cihān efkend	1	belā vü	2	fıtne vü	3	ġavġā
Ye-üst der-ālem	1	müdām ü	2	bı-ķadd	3	hercā
Re-‘aşķ-ı ü şedem	1	ġarīb ü	2	‘āşık u	3	rüsvā
Ye-ü şodem ki şodem	1	ķü beşer	2	ü Vāmık u	3	‘Azrā
Ze-men biyāmūzend	1	fıġān ü	2	nāle vü	3	sevdā
Ye-men ez- ānest ki üst	1	laţif ü	2	nāzik ü	3	ra' nā
Behem berāmizend	1	meyān ü	2	‘ārż ü	3	belā
Ye-üst der- ‘ālem	1	‘iyān ü	2	rūşen ü	3	peydā
Sin te-Şems-i Tebrizi	1	cihān ü	2	āķiret ü	3	‘uķbā

5. SONUÇ

Çalışmamızın sonucunda elde ettiğimiz bulguların mecmûa ve nazire mecmûası kavramlarına katkıda bulunduğunu söyleyebiliriz. *18. Yüzyıla Ait Divan Tertibinde Bir Nazire Mecmûası*'nı hem cilt hem de metin incelemesi üzerinden tanıtmaya ve çözümlemeye çalıştık.

Metinde bir zemin şiire bir nazire şiir standartı bulunmaktadır. Bazı zemin şiirlere nazire şiir yazılmadığı görülmüştür. Bu şiirlerin yan tablosu mürettib tarafından boş bırakılmıştır. Zemin şiire yazılacak nazire şiirin unutulduğu ya da daha sonra yazılmak üzere boş bırakıldığı düşünülebilir. İncelememizde naziresi olmayan şiirleri tek sayfada, bir şiir olarak konumlandırdık. Diğer yandan bazı nazire şiir ve zemin şiirlerin birbiriyle yer değiştirdiği fark edilmiştir. Sağ sütunda yer alan zemin şiirler bazen birbirinin yerine yazılmıştır. Fakat bu şiirlerin sayısı on adettir. Şairlerin dönemlerine ve metindeki şiir yoğunluklarına bakıldığında: Belig (18. yy.); 72 şiir, Medhî (18. yy. ?); 68 şiir, Nâbî (17/18. yy.); 43 şiir, Koca Ragıb (18. yy.); 42 şiir, Sâbit (18. yy.); 27 şiir, Nedim (18. yy.); 24 şiir, Agâh (18. yy.); 13 şiir şeklindedir. Belig'in şiirleri çoğunlukla zemin şiir kısmına yazılmış ve Medhî tarafından en fazla nazire şiir yazılan şair olduğu tespit edilmiştir. Medhî'nin neredeyse bütün şiirleri nazire şiirdir. Ayrıca örneğine az rastladığımız geometrik şekilli ve musanna' gazel şekillerine aynı kurallar ve şekillerle sadece Medhî nazire yazmıştır. Bu sebepten eserin mürettibi olabileceği düşünülmüştür. Ayrıca mürettibin, kaynaklarda kayıtlı bulunan Medhî mahlasını kullanan şairlerin içerisinde yer almadığı tespit edilmiştir¹¹⁰⁰.

Diğer bir önemli sonuç da divanı bulunan önemli şairlerin divanlarında yer almayan şiirleri ve beyitleri mecmûada yer almaktadır. Örneğin: Atâyî (G.119), Cevrî (G. 241, 243, 763), Belig (492), Emrî (G. 223, 565), Sâbit (G. 276, 713), Nâbî (G. 167, 614), Nedim (G. 115, 446, 508), Kâbûlî (G. 91, 754, 758), Kâmî (G. 21, 458, 564) Ulvî (G.48, 117, 320, 701), Necâti (G. 61, 571), Vehbi (G. 263, 577, 767, 790), Haleti (G. 329) Ragıb (361, 946) şeklinde listeleyebiliriz. Divanı olan şairlerin mecmûada yer

¹¹⁰⁰ E. Ambros, a g e.

alan şiirlerinde mürettibin şair mahlaslarını yanlış yazmış olabileceği zayıf bir ihtimal de olsa düşünülebilir.

Mecmûaların edebiyatımıza kazandırdığı önemli sonuçlardan biri de isimleri duyulmamış ya da kaynaklarda bilgi bulunmayan şairlerin şiirlerine ulaşılmasıdır. Çalışmamızda Bülbül ve Ȧahûr adında iki şairi buna örnek olarak gösterebiliriz. Bülbül (17.yy) hakkında kaynaklarda çok kısıtlı bilgi elde edinilmiştir. Kaynaklarda şiiri bulunmayan şairin mecmûada şiiri bulunmaktadır:

Bir dem ol dil-ber cemâlinden ârâķ olmak ne güç
Bir nefes cânâna sûz-ı ‘âmâlümde şâķ olmak ne güç (G. 20/1)

Ȧahûr hakkında ise bilgiye ulaşılmamıştır. Şiir örneği:

Vird olsa müdâm-ı resm-i dile ism-i Ȧahûr
İ‘lâm-ı sürûr
Vâllahi gönül âdeme mevlâ gerek evvel
Esmâ gerek evvel (G. 785/5)

Son dönemlerde üzerine yeni çalışmalar ve araştırmalar yapılan geometrik şekilli ve içerisinde farklı oyunların bulunduğu nadir şiirler de eserimizde karşımıza çıkmaktadır. Bu şiirlerle ilgili ayrıntılı bilgi içerik bölümünde verilmiştir. Sonuç olarak yapmış olduğumuz çalışmanın farklı noktalara ve farklı tarzda şiirlerin dünyasına kapı araladığını söyleyebiliriz.

KAYNAKÇA

- Ak, Coşkun. **Bağdatlı Rûhî Divanı**. c.1-2. Bursa: Uludağ Üniversitesi Yay, 2001.
- Akın, Öykü. “Harîmî (Şehzâde Korkud) Divanı’nın Nesre Çevirisi ve İncelenmesi”. Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi, 2009.
- Akkaya, Hüseyin. “Nevres-i Kadîm ve Türkçe Divanı”. Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi, 1994.
- Akkaya, Mehmet. “Şemsi Paşa Divanı: İnceleme-Edisyon Kritikli Metin”. Doktora Tezi. İstanbul Üniversitesi, 1992.
- Akkuş, Metin. “Nef’î Sanatı ve Türkçe Divanı: İnceleme-Karşılaştırmalı Metin”. Doktora Tezi. Atatürk Üniversitesi, 1991.
- Akpınar, Şerife. “Âgâh Divanı ve İncelenmesi”. Doktora Tezi. Selçuk Üniversitesi, 2006.
- Aksoyak, İsmail Hakkı. “Bülbül/ Bülbülî, Bülbül Çelebi”. **Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü**. <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com> [11.05.19].
- Aksoyak, İsmail Hakkı. “Medhî”. **Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü**. <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com> [19.06.2019].
- Akyüz, Kenan ve diğ. **Fuzûlî Divanı**. Ankara: Akçağ Yay, 1990.
- Ambros, E. Gülçin. “ So Many Medhîs”. **Türkisch Miszellen** Robert Anhegger Festschrift Amağanı. İstanbul: Varia Turcica IX, 1987.
- Arslan, Mehmet. **Mihri Hatun Divanı**. Amasya: Amasya Valiliği Yay, 2007.
- Arslan, Ömer. “Ubeydî Divanı: Metin-İnceleme”. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi, 2013.
- Aslan, Mustafa. “Haşmet: Hayatı, Edebî Kişiliği, Eserleri ve Divanı’nın Tenkitli Metni”. Doktora Tezi. Erciyes Üniversitesi, 1995.
- Aslantaş, Gazanfer. “Vecihî: Hayatı, Eserleri ve Divanı’nın Tenkitli Metni”. Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi, 1994.
- Ateş, Ahmet. **İstanbul Kütüphanelerinde Farsça Manzum Eserler**. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1968.
- Ayan, Hüseyin. “Cevrî”. **TDV İslâm Ansiklopedisi**. c. 7. İstanbul: TDV Yay, 1994: 460-61.

- Ayan, Hüseyin. **Cevrî: Hayâtı, Edebî kişiliği, Eserleri ve Divanının Tenkitli Metni**. Erzurum: Atatürk Üniversitesi, 1981.
- Ayan, Hüseyin. **Nesîmî, Hayatı, Edebî Kişiliği, Eserleri ve Türkçe Divanının Tenkitli Metni**. c. 1-2. Ankara: TDK Yay, 2002.
- Aydemir, Yaşar. “Behiştî: Hayatı, Şahsiyeti, Eserleri ve Divanı’nın Tenkitli Metni”. Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi, 1999.
- Aydemir, Yaşar. “Metin Neşrinde Mecmûaların Rolü ve Karşılaşılan Problemler”. **Turkish Studies**. Türkoloji Araştırmaları 2, 2007: 123-135.
- Aynur, Hatice. **15. Yüzyıl Şairi Çakerî ve Divânı: İnceleme-Tenkitli Metin** İstanbul, 1999.
- Aypay, İhsan. “Nahifî Süleyman Efendi: Hayatı, Eserleri, Edebî Kişiliği ve Divanının Tenkitli Metni”. Doktora Tezi. Selçuk Üniversitesi, 1992.
- Bağrıaçık, M. Ziya. “Dürrî’nin Tarih Manzumelerinde Lale Devri”. **Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi** 10: 333-347.
- Bedestani, Ayşe. “XVI. Yüzyıl Şairi Ahdî-i Bağdâdî Divanı”. Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi, 2018.
- Bilkan, Ali Fuat. **Nâbî Divanı**. c. 1-2. İstanbul: MEB. Yay, 1997.
- Büyükyıldırım, Ayşe. “Kâşif Divanı’nın Tenkitli Metni ve Tahlili”. Doktora Tezi. Fırat Üniversitesi, 1998.
- Canpolat, Mustafa. **Ömer Bin Mezid Mecmû’atü’n-Nezâir**. TDK Yayını, Ankara: 1982.
- Çağlı, Adnan. “Vişnezade İzzeti: Hayatı, Edebî Kişiliği ve Divanı’nın Tenkitli Metni”. Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi, 1990.
- Çakır, Zehra Vildan. “Hevâyî (Abdurrahman, Kuburi-zade) Divanı’nın Tenkitli Metni ve İncelenmesi”. Yüksek Lisans Tezi. Tekirdağ Üniversitesi, 1998.
- Çavuşoğlu, Mehmet, Ali Tanyeri. **Hayretî Dîvanı**. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yay, 1981.
- Çeçen, Halil. “Fıtnat Hanım Hayatı, Sanatı ve Divanı: İnceleme Metin”. Doktora Tezi. İnönü Üniversitesi, 1996.
- Çeçen, Mehmet Korkut. “Sabrî Mehmed Şerîf: Hayatı, Sanatı, Divanı’nın Tenkitli Metni ve Tahlili”. Doktora Tezi. Fırat Üniversitesi, 2010.
- Çelen, Ahmet. “Kelim: Hayatı, Eserleri, Divanı’nın Tenkitli Metni”. Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi, 1994.
- Çetin, İsmail. “Derzi-zâde Ulvî: Hayatı, Edebî Şahsiyeti ve Divanının Tenkitli Metni”. Yüksek Lisans Tezi. Fırat Üniversitesi, 1993.

- Çıpan, Mustafa. “Fasih Ahmed Dede Hayatı, Edebî Kişiliği, Eserleri ve Divânı’nın Tenkitli Metni”. c. 1-2. Doktora Tezi. Selçuk Üniversitesi. 1991.
- Çiçekler, Mustafa. “Nazire”. **TDV İslam Ansiklopedisi**. Ankara: TDV, 2003: 458.
- Demirel, H. Gamze. “18. Yüzyıl Şairlerinden Belîğ Mehmed Emîn Divanı: İnceleme-Tenkitli Metin-Tahlil”. Doktora Tezi. Fırat Üniversitesi, 2005.
- Demirel, Şener. “17. Yüzyıl Şairlerinden Şehrî (Malatyalı Ali Çelebi) Hayatı, Sanatı, Divanı’nın Tenkitli Metni ve Tahlili”. Doktora Tezi. Fırat Üniversitesi, 1999.
- Demirkazık, Hacı İbrahim. “18. Yüzyıl Şairi Mustafa Fennî, Divan: İnceleme- Tenkitli Metin-Dizin”. c.1-2. Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi, 2009.
- Devellioğlu, Ferit. “Musanna”. **Osmanlıca- Türkçe Ansiklopedik Lügat**. Ankara: Aydın Kitabevi, 2002.
- Dikmen, Hamit. “Seyyid Vehbi ve Divanı’nın Karşılaştırmalı Metni”. Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi, 1991.
- Durmuş, İsmail. “Nazire”. **TDV İslam Ansiklopedisi**. Ankara: TDV, 2003: 455.
- Ekinci, Ramazan, Suat Donuk. **Hayrabolulu Hasîb Divanı: Tıpkı Basım**. Ordu: Kitap ve Cafe Serüven, 2015.
- Emecen, Feridun. “Mehmed III”. **TDV İslam Ansiklopedisi**. c. 28. İstanbul: TDV, 2003: 535-547.
- Erdem, Kadri. “Kutup (Seyyid) Osman Fazlî Divanı: İnceleme-Metin”. Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi, 2008.
- Erdem, Melike. “Bursalı Tâlib ve Divanı Tenkitli Metin ve İnceleme”. Yüksek Lisans Tezi. Boğaziçi Üniversitesi, 1994.
- Erdoğan, Mustafa. “Kabûlî İbrahim Efendi: Hayatı, Edebî Kişiliği ve Divanı: İnceleme-Tenkitli Metin-Dizin”. Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi, 2008.
- Ersoylu, Halil. **Cem Sultan’ın Türkçe Divanı**. Ankara: TDK Yay, 1989.
- Ertem, Rekin. **Şeyhülislam Yahya Divanı**. Ankara: Akçağ, 1995.
- Erünsal, İsmail E. “Tâcizâde Cafer Çelebi”. **TDV İslâm Ansiklopedisi**. c.39. İstanbul: TDV Yay, 353-356.
- Fuzûlî. **Leyla ve Mecnun**. Haz. M. Nur Doğan. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Eserleri. <https://ekitap.ktb.gov.tr>. [30.09.2019].
- Genç, İlhan. **Hoca Neş’et, Hayatı, Edebî Kişiliği ve Divânının Tenkitli Metni**. İzmir: Kanyılmaz Matbaası, 1998.
- Gıynaş, Kamil Ali. “Şiir Mecmuaları Hakkında Yapılan Çalışmalar Bibliyografyası”. **Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi**. Konya: 2011: 246-247.

- Gökyay, O. Şaik. “Cönkler Üzerine”. **Eski, Yeni ve Ötesi**. İstanbul: İletişim Yayınları, 1995: 73-122.
- Güfta, Hüseyin. “Hâzık Mehmed Efendi’nin Hayatı, Edebî Şahsiyeti, Eserleri ve Divanının Tenkitli Metni”. Yüksek Lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi, 1992.
- Günay, Fatih. “Râşid (Vak’anüvis): Hayatı, Edebi Kişiliği, Divanı’nın Tenkitli Metni ve İncelemesi”. Doktora Tezi. Trakya Üniversitesi, 2001.
- Gürbüz, Mehmet. “Şiir Mecmûaları Üzerine Bir Tasnif Denemesi”. **Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII Mecmûa: Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı**. Haz. Hatice Aynur ve diğ. . İstanbul: Turkuaz, 2012: 107-113.
- Gürer, Abdülkadir. “Şeyh Gâlib Divanı: İnceleme-Metin”. Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi, 1993.
- Harmancı, M. Esat. “Şinâsî Divanı”. Yüksek Lisans Tezi. Kocaeli Üniversitesi, 1999.
- İpekten, Haluk. **Nailî Kādîm Divanı**. İstanbul: MEB Basımevi, 1970.
- Kalpıklı, Mehmet. “Divan Şiirinin Edisyonunda Bilgisayar Kullanımı Metoduna Giriş ve Fevrî Divanı’nın Elektronik Formu”. Doktora Tezi. İstanbul Üniversitesi, 1991.
- Kaplan, Mahmut. **Neşâtî Divanı**. İzmir: Akademi Kitabevi, 1996.
- Karacan, Turgut. “XVII. Yüzyıl Şairlerinden Sabit ve Edisyon Kritikli Divan Metni”. Doçentlik Tezi. Atatürk Üniversitesi, 1981.
- Karahan, Abdülkadir. **Figânî ve Divançesi**. İstanbul: Edebiyat Fakültesi Basımevi, 1966.
- Karaköse, Saadet. “Nev’i-zade Atayı Divanı: Kısmi Tahlil-Metin”. Doktora Tezi. İnönü Üniversitesi, 1994.
- Karavelioğlu, Murat. “On altıncı Yüzyıl Şairlerinden Prizrenli Şem’i’nin Divanı’nın Edisyon Kritiği ve İncelenmesi”. Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi, 2005.
- Kaya, Bayram Ali. “Azmî-zâde Hâletî Hayatı, Edebî Kişiliği, Eserleri ve Divanı’nın Tenkitli Metni”. Doktora Tezi. Trakya Üniversitesi, 1996.
- Kılıç, Atabey. “Mecmûa Tasnifine Dair”. **Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII Mecmûa: Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı**. Haz. Hatice Aynur ve diğ. İstanbul: Turkuaz, 2012.
- Kılıç, Muharrem. “Münif Antaki: Hayatı, Edebî Kişiliği, Eserleri ve Divanı’nın Tenkitli Metni ve İncelemesi”. Yüksek Lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi, 1995.
- Koçak, Fatma. “Fâik Mahmud ve Divanı”. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, 2006.

- Koçoğlu, Turgut. “Deneyisel Edebiyat Yönüyle Divan Şiirinde Bir Tarz: Gazel-i Musanna’ Yahut Gazel Ender Gazel”. **Hikmet Akademik Edebiyat Dergisi**. 2/5. 2016: 336-42.
- Koparan, Birgül Toker. “Cem’î: Hayatı, Edebi Kişiliği ve Divanı’nın Tenkitli Metni”. Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi, 1995.
- Koz, M. Sabri. “Cönk”. **Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi**. c. 2. İstanbul: Dergâh Yayınları, 1977: 83-85.
- Köksal, M. Fatih. “Şiir Mecmûalarının Önemi ve MESTAP”. **Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII Mecmûa: Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı**. Haz. Hatice Aynur ve diğ. İstanbul: Turkuaz, 2012.
- Köksal, M. Fatih. “Edirneli Nazmî, Mecmaü’n-Nezâir: İnceleme-Tenkitli Metin”. Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi, 2001.
- Köksal, M. Fatih. “Nazire”. **TDV İslam Ansiklopedisi**. Ankara: TDV, 2003: 456.
- Köksal, M. Fatih. **Sana Benzer Güzel Olmaz**; Divan Şiirinde Nazire. Ankara: Akçağ Yayınları, 2006.
- Kurnaz, Cemal, Mustafa Tatçı. **Ümmî Divan Şairleri ve Enverî Divanı**. Ankara: MEB, 2001.
- Kurnaz, Cemal. **Osmanlı Şair Okulu**. Ankara: Birleşik Yayınevi, 2007.
- Kut, Günay. “Mecmua”. **Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi**. c. 6, İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Küçük, Sebahattin. **Bâkî Divanı**. Ankara: TDK Yay, 1994.
- Külahlıoğlu, Mehmet. “Kadri: Edebî Kişiliği ve Divanı’nın Transkripsiyonlu Metni”. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, 1997.
- Levend, Ağâh Sırrı. **Türk Edebiyatı Tarihi**. c.1. İstanbul: Dergâh Yay, 2014.
- Macit, Muhsin. “Nedîm Divanı: İnceleme, Tenkitli Metin”. Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi, 1994.
- Mengi, Mine. **Mesihî Divanı**. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi, 1995.
- Mermer, Ahmet. Mezâkî: Hayatı, Edebi Kişiliği ve Divanı’nın Tenkitli Metni”. Doktora Tezi. Selçuk Üniversitesi, 1988.
- Morkoç, Yasemin. “Eğridirli Hacı Kemal’in Câmîü’n-Nezâir’i: Metin ve Mecmûa Geleneği Üzerine Bir İnceleme”. Doktora Tezi. Ege Üniversitesi, 2004.
- Öztürk, Yılmaz. “17. Yüzyıl Şairlerinden Dimetokalı Vahdeti’nin Divanının Tenkitli Metni”. Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi, 2006.
- Özuygun, Ali Rıza. “Hasan Sezâyî’nin Hayatı, Edebî Kişiliği, Eserleri, Divanı’nın Tenkitli Metni ve İncelemesi”. Doktora Tezi. Atatürk Üniversitesi, 1999.

- Özyılmaz, Kezban. “Kāmî: Hayatı, Eserleri ve Divanı’nın Tenkitli Metni”. Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi, 1996.
- Parsa, Sabir. **Sabir Parsa Divanı: İnceleme-Karşılaştırmalı Metin-Dizin**. Editör: Kazım Yoldaş. İstanbul: Kitabevi, 2005.
- Piroğlu, Zehra. “Yetîmî: Hayatı, Eserleri, Edebî Kişiliği ve Divanının Tenkitli Metni”. Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi, 1996.
- Remzi, Hüseyin. **İlâveli Müntehabât-ı Lugât-ı Osmâniyye**. c.2. İstanbul: 1304.
- Sami, Şemseddin. **Kāmûs-i Türkî**. İstanbul: İkdâm Matbaası, 1317.
- Saraç, Yekta. “Emrî ve Dîvanı”. Doktora Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, 1991.
- Selvi, Muhammed. “Ümîdî Hayatı, Eserleri, Edebî Kişiliği ve Divanı”. Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi, 2008.
- Süzen, Hüseyin. “Dukakinzâde Ahmed Beg Dîvanı: İnceleme-Tenkitli Metin”. Doktora Tezi. İstanbul Üniversitesi, 1994.
- Şahin, Ali. “Abdûlbâkî Ârif Efendi: Hayatı, Eserleri, Edebî Kişiliği ve Divanı’nın Tenkitli Metni”. Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi, 2002.
- Şenödeyici, Özer. “Osmanlı’nın Görsel Şiirleri II”. **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, 2008: 544-45.
- Tanrıbuyurdu, Gülçin. “Mu’îdî Divan: Metin-Çeviri”. Doktora Tezi. Kocaeli Üniversitesi, 2012.
- Tarlan, Ali Nihad. “Eski Mecmûalar Arasında”. **İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi**. C.1. S.2. 1946: 122-123.
- Tarlan, Ali Nihad. **Hayâlî Bey Divanı**. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, 1945.
- Tarlan, Ali Nihad. **Necati Beg Divanı**. Ankara: Akçağ Yay, 1992.
- Tarlan, Ali Nihad. **Zatî Divanı**: Edisyon Kritik ve Transkripsiyon, Gazeller Kısım. C.1. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yay, 1967.
- Tıgılı, Fatih. “Bursalı Rahmî Çelebi ve Divanı”. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi, 2006.
- Top, Yılmaz. “Şûhî ve Divanı”. Yüksek Lisans Tezi. Boğaziçi Üniversitesi, 2003.
- Toska, Zehra. “Veysi: Divanı: Hayatı, Eserleri, Edebî Kişiliği”. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi, 1985.
- Tuğluk, Halil İbrahim. “Abbas Vesîm Efendi: Hayatı, Sanatı, Eserleri, Edebî Kişiliği ile Divanı’nın Tenkitli Metni ve İncelemesi”. Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi, 2007.

- Tulum, Mertol, M. Ali Tanyeri. **Yahyā Nev’i**. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, 1977.
- Uzun, Mustafa. “Mecmûa”. **TDV İslâm Ansiklopedisi**. c. 28. Ankara: TDV. 2003: 265-267.
- Ünver, İsmail. “Çeviriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler”. Ankara Üniversitesi DTCF Türkoloji Dergisi XI.1, 1993.
- Üzgör, Tahir. **Fehîm-i Kadîm Hayatı, Sanatı, Divan’ı ve Metnin Bugünkü Türkçesi**. Ankara: AKM Yay, 1991.
- Yakar, Halil İbrahim. “Gelibolulu Sun’î Divanı ve Tahlili”. Doktora Tezi. İstanbul Üniversitesi, 2002.
- Yaman, Yalçın. “Âhî Dîvânı: İnceleme-Tenkitli Metin”. Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi, 2014.
- Yanmaz, Eşref. “Vecdî Hayatı, Edebî Kişiliği ve Divanı’nın Karşılaştırmalı Metni”. Yüksek Lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi, 1995.
- Yazar, İlyas. **Kani Divanı: Tenkitli Metin ve Tahlil**. İstanbul: Libra Kitapçılık ve Yayıncılık, 2010.
- Yıldırım, Ali. “İshak Çelebi: Hayatı, Eserleri, Edebî Kişiliği ve Divanı’nın Edisyon Kritiği”. Yüksek Lisans Tezi. Fırat Üniversitesi, 1991.
- Yiğit, Ahmet Selman. “Hicrî Divanı: İnceleme, Metin, Dizin”. Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, 2013.
- Yorulmaz, Hüseyin. “Koca Ragıp Paşa Divanı”. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi, 1989.
- Yöntem, Ali Canip. “Edebiyat Tedkiklerinde Mecmûaların Rolü”. **Prof. Doktora Ali Canip Yöntem’in Eski Türk Edebiyatı Üzerine Makaleleri**. Haz. Ahmet Sevgi-Mustafa Özcan. İstanbul: Sözler Yay, 1996: 486-490.

EKLER

Ek 1: Meşin Cilt

Ek 3: Ebced Hesabıyla Yazılmış Şiir Örnekleri

بقعه ابهى	با امر صاحب	بنیادی زیبا	حق بوکر رعنا
۲۵۰	۳۴۵	۹۷	۴۶۲
نه یاک زبیا	بر سعد و احسن	یا کیزه برجیا	نوبقه اعلى
۹۸	۴۶۱	۲۵۱	۳۴۴
بن امدارس	طلا به ماوا	اولدی فرحنا	بوطی زی ابهى
۴۶۰	۹۵	۳۴۷	۲۵۲
بورسم والا	بوطی حی ابهى	ماواى عرفان	اطیب مجلا
۳۴۶	۲۵۳	۴۵۹	۹۶
۱۱۵۴	۱۱۵۴	۱۱۵۴	۱۱۵۴
ای ملک معجز تحریر حقاً	ایندک بورسم بر نقش اجلا	نادیده بر طور اولدی بو کویا	فخره سزادر بی باک و پروا
صاحب مهارت ثانی آصف	بنیاد قلدی بر بقعه حالاً	کویا وزیری قطعه مهذب	بر نسخ اولدی بی مثل صفا
تاریخ نمایان بویله کر کدر	که اعجاز کونه اوله سرا یا	تحریر ایله دورت بیت یعنی	قیل او طولی تاریخی انها
معروف دوردی دور دیده عرضاً	ربع وسط بر برده زوا یا	دور دی زوایای هر مثلث	دور دیده ارباعندن هویدا
دور دیده اضلاعندن نمایان	قطرین ایله ایکسین ایما	اون ایکی وجه اوزره داخی بویله	اجزاسنه اشکال ایتم انشا
بری بوطرزه	بری بوطر ح	بری بورسم اوزره اولدی منها	
بری بوکونه	بریده بویله	بردی شویله اولسون تماشا	
بری نقشه	بری بو صورت	برده بوطور ایله اولسون اجرا	
بر شکیل	بری بو هیئت	برده بو وضع اوزره بی محابا	

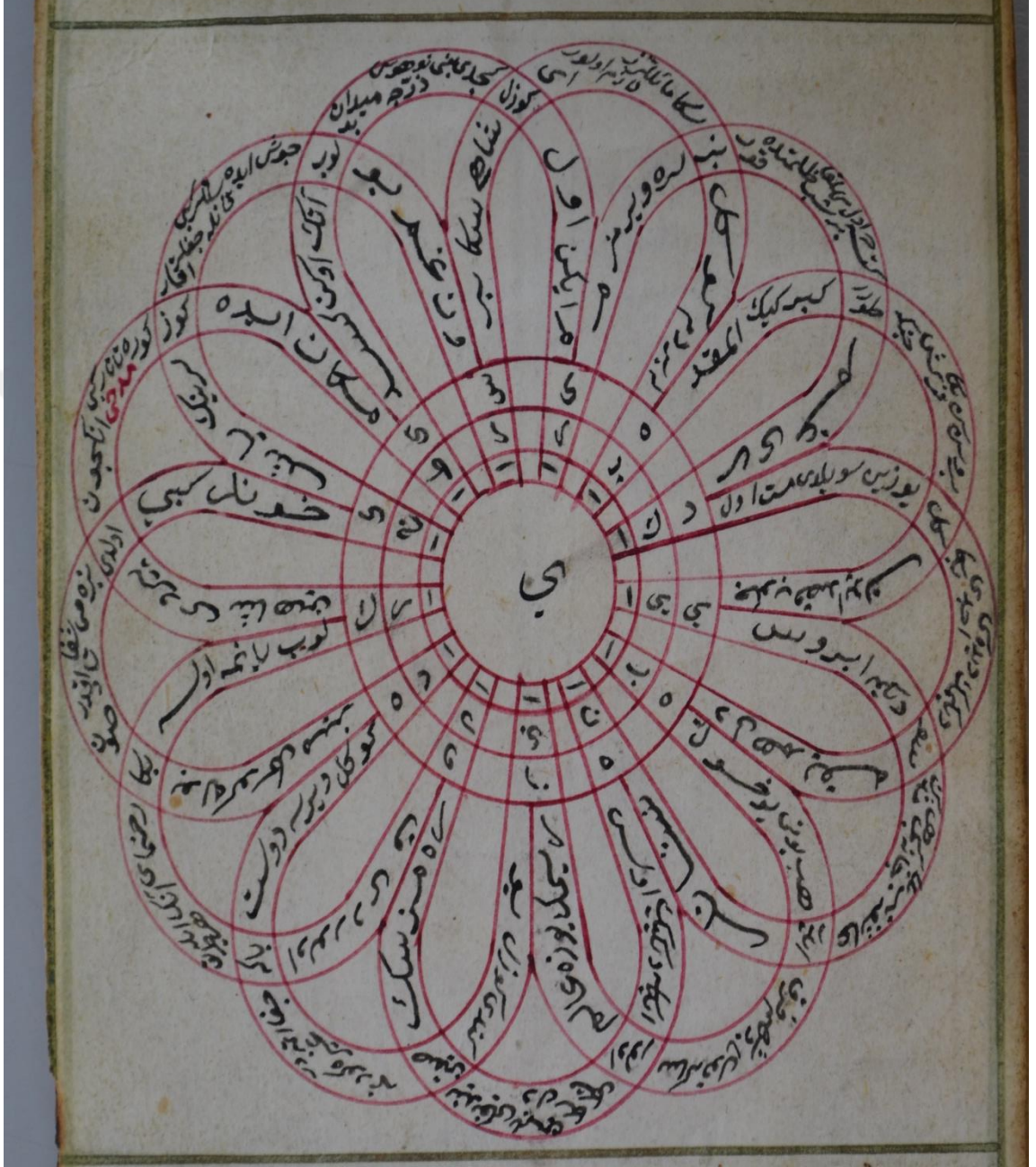
Diagram illustrating the 12 months of the Persian calendar (Zodiac) and their associated attributes, arranged in a circular format around a central point labeled 'ج' (J).

The diagram is divided into 12 radial segments, each representing a month. The outermost ring contains the names of the months, and the inner rings contain various attributes and descriptions related to each month.

The months and their associated attributes (clockwise from the top):

- Farvardin (فروردین):** Associated with the zodiac sign Aries (حمل). Attributes include: "ایستاد بر ریاضت" (stands on asceticism), "عاقله" (wise), "ایستاد بر ریاضت" (stands on asceticism).
- Gordiz (اردیبهشت):** Associated with the zodiac sign Taurus (ثور). Attributes include: "ایستاد بر ریاضت" (stands on asceticism), "عاقله" (wise), "ایستاد بر ریاضت" (stands on asceticism).
- Sardar (خرداد):** Associated with the zodiac sign Gemini (جوزهره). Attributes include: "ایستاد بر ریاضت" (stands on asceticism), "عاقله" (wise), "ایستاد بر ریاضت" (stands on asceticism).
- Khordad (خرداد):** Associated with the zodiac sign Cancer (سرطان). Attributes include: "ایستاد بر ریاضت" (stands on asceticism), "عاقله" (wise), "ایستاد بر ریاضت" (stands on asceticism).
- Tir (تیر):** Associated with the zodiac sign Leo (اسد). Attributes include: "ایستاد بر ریاضت" (stands on asceticism), "عاقله" (wise), "ایستاد بر ریاضت" (stands on asceticism).
- Mehrdad (مهر):** Associated with the zodiac sign Virgo (میزان). Attributes include: "ایستاد بر ریاضت" (stands on asceticism), "عاقله" (wise), "ایستاد بر ریاضت" (stands on asceticism).
- Aban (آبان):** Associated with the zodiac sign Libra (میزان). Attributes include: "ایستاد بر ریاضت" (stands on asceticism), "عاقله" (wise), "ایستاد بر ریاضت" (stands on asceticism).
- Adar (آذر):** Associated with the zodiac sign Scorpio (قوس). Attributes include: "ایستاد بر ریاضت" (stands on asceticism), "عاقله" (wise), "ایستاد بر ریاضت" (stands on asceticism).
- Behman (بهمن):** Associated with the zodiac sign Sagittarius (قوس). Attributes include: "ایستاد بر ریاضت" (stands on asceticism), "عاقله" (wise), "ایستاد بر ریاضت" (stands on asceticism).
- Esfand (اسفند):** Associated with the zodiac sign Capricorn (دلو). Attributes include: "ایستاد بر ریاضت" (stands on asceticism), "عاقله" (wise), "ایستاد بر ریاضت" (stands on asceticism).
- Shahrivar (شهریور):** Associated with the zodiac sign Aquarius (دلو). Attributes include: "ایستاد بر ریاضت" (stands on asceticism), "عاقله" (wise), "ایستاد بر ریاضت" (stands on asceticism).
- Reza (رئیس):** Associated with the zodiac sign Pisces (حوت). Attributes include: "ایستاد بر ریاضت" (stands on asceticism), "عاقله" (wise), "ایستاد بر ریاضت" (stands on asceticism).

Ek 5: Medhî'nin Geometrik Şekilli Nazire Şiiri

ÖZ GEÇMİŞ

16. 06. 1987 tarihinde Balıkesir'in Manyas ilçesinde dünyaya geldim. İlkokulumu Darıca İlkokulunda, ortaokulu ise Bandırma Şehit Süleyman Bey Orta Okulunda tamamladım. Liseyi Bandırma Şehit Mehmet Gönenç (YDA) Lisesinde bitirdim. 2006 yılında Yıldız Teknik Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünü kazanarak üniversiteye giriş yaptım. 2011 yılında mezun olduğum okulunda 2011-2012 döneminde Türk Edebiyatı Tezli Yüksek Lisans Programı'na başladım. Bu tarihten itibaren Deloitte Eğitim Vakfı Kütüphanesi'nde kütüphane sorumlusu olarak çalışmaya başladım. Aynı zamanda çeşitli kurumlarda edebiyat öğretmenliği yaptım. Pegem Akademide Halk edebiyatı alan öğretmenliği, Birey Öğretim Kursunda Türkçe-edebiyat öğretmenliği, Ment Koleji edebiyat zümre başkanlığı, Dolmabahçe Okulları edebiyat öğretmenliği görevlerinde bulundum. Yüksek lisans tez konusu olarak *18. Yüzyıla Ait Divan Tertibinde Bir Nazire Mecmûası* üzerine çalıştım. Çeşitli spor dallarında uzun yıllar müsabakalara katıldım. Karate, güreş, sambo, judo gibi uzak doğu sporlarında birincilikler kazandım. Aynı spor dallarında eğitimliklerde bulundum. Halen spor hayatıma devam etmekteyim. Ayrıca boş zamanlarımda çiftlikte tarım işleriyle de meşgul olmaktayım.